દાસ્તાન ઈમાન ફરોશો કી

(દૂસરા હિસ્સા)

અલામા ઈનાયતુલ્લાહ અલ્તમશ

નાશિર

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ, ઝાંપા બજાર, સૂરત-૩

(૦૨૬૧) ૬૬૨૮૯૭૭, ૬૬૪૬૫૭૭

દાસ્તાન ઈમાન ફરોશોકી

(હિસ્સા નંબર દો)

અલ્લામા ઈનાયતુલ્લાહ અલ્તમશ

નાશિર

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ,
ઝાંપા બજાર, સૂરત-૩
(૦૨૬૧) ૬૬૨૮૯૭૭, ૬૬૪૬૫૭૭

ફેહરિસ્ત

Printers: R.B. Enterprises
2609, Baradari, Ballimaran, Delhi-110006

તઆરૂફ

આપને ઈસ વલવલા અન્ગેઝ સિલ્સિલેકા પહલા હિસ્સા પળ્હ લિયા હૈં. દૂસરા હિસ્સા પૈશ કિયા જા રહા હૈં.

હમ “દાસ્તાન ઈમાન ફરોશોંકી”કે મુસન્નિફ મુહતરમ અલ્તમસકે મમ્નૂન હૈં. જીન્હોંને“હિકાયત”મેં મુજાહિદે આ'ઝમ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યુબીકે દોરકી કીમતી કહાનીયોંકા યહ સિલ્સિલા શુરૂઅ કિયા. ઈન્મેં આપકો વહ તમામ લવાઝિમાત મિલેંગે જો આપકે ઔર નૌજવાન નસ્લકે મુતાલબોંકી તસ્કીન કરેંગે. સાથ હી સાથ ઉસ કૌમી જઝબેકો ભી ઝિંદા વ બેદાર કરેંગે જિસે હમારા દુશ્મન પૂર લઝઝત ઔર તખ્રીબી કહાનીયોંકે ઝરીએ મારનેકી કોશિશ કર રહા હૈં.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દોરમેં જિત્ની ઈસ્લામ કુશ સાઝિશેં હૂઈ હૈં ઈત્ની ઔર કિસી દોરમેં નહીં હૂઈ હૈં. સલીબિયોંકો મેદાને જંગમેં સલાહૂદ્દીન અય્યૂબીકો સિકશ્ત દેના આસાન નઝર ન આયા તો ઊન્હોને મુસલમાન ઉમરાઅ ઔર સાલારોંકો હાથમેં લેનેકે લિએ જહાં બે દરેગ ઝરો જવાહિરાત ઈસ્તિઅમાલ કિએ વહાં ગેર મા'મૂલી તોર પર હસીન ઔર ચાલાક ઈસાઈ ઔર યહૂદી લળકિયોંકો ભી ઈસ્તિઅમાલ કિઆ. ઉસ્કે સાથ હી મૂસલમાનોંકી નવજવાન નસ્લકી કિરદાર કુશીકે નિહાયત દિલકશ ઝરાએ ઈખ્તિયાર કિએ. ઉન્હોંને હસન બિન સબાહકે પૈશાવર (ધંધાદાર)કાતિલોંકો ભી ઈસ્તિઅમાલ કિયા.

ઉસ દોરકા દુશ્મન આજ ભી હમારા દુશ્મન હૈં ઔર અભી તક વહી પૂર લઝઝત હરબે ઈસ્તિઅમાલ કર રહા હૈં.યહ કહાનિયાં ખુદ ભી પળ્હેં. બચ્ચોં કો ભી પળ્હાએ.અગર આપ સચ્ચે દિલસે ફહશ (બુરી) ઉરયાન (નગાંપન) ઔર મુહઝઝબુલ્અખ્લાક કહાનિયોંસે અપને બચ્ચોંકો મહફૂઝ કરના ચાહતે હૈં તો ઈસ કિતાબકો અપને ઘર લે જાએ. આજ ફિર તારીખ અપને આપકો દોહરા રહી હૈં ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો પુકાર રહી હૈં.

કાહિરહમેં બગાવત ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી

ફલસ્તીન અભી સલીબિયોંકે પાંવ તલે કરાહ રહા થા. યરોશલમ સલીબ પર લટકા હુવા થા. ઈસ મુકદસ શહરસે ખુન રીસ રહા થા. વહાંકે મુસલમાન જો સલીબિયોંકે ઝાલિમાના ઈસ્તિબ્દાદકે શિકન્જેંમેં આએ હુએ થે, પીસ રહેં થે. તળપ રહેં થે. ઔર સલાહુદીનકા ઈન્તિઝાર કર રહેં થે. ઉન તક યહ ઈત્તિલાઅ પહોંચ ચુકી થી કે સુલ્તાન અય્યુબી ફલસ્તીનકી સર ઝમીન પર પહોંચ ચુકા હૈં ઔર શવ્બકકા કિલ્આ મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં હૈં. યહ ઉન્કે લિએ ખુશ ખબરી થી મગર યહ ખુશ ખબરી ઉન્કે લિએ પૈગામે અજલ સાબિત હૂઈ. સલીબિયોંને શવ્બકકી સિકસ્તકા ઈન્તિકામ યરોશલમ ઔર દીગર શહરોં ઔર કસ્બોંકે મુસલમાનોંસે લેના શુરૂઅ કર દિયા થા. વહ મુસલમાનોંકો મુર્દા કર દેના ચાહતે થે તાકે વહ જાસુસ ન કર સકેં ઔર હમ્લે કી સુરતમેં સલાહુદીન અય્યૂબીકી મદદ કરનેકી જુરઅત ન કરે. સબસે ઝિયાદા મઝાલિમ કુરકકે મુસલમાનોં પર તોળે જા રહેં થે. શોબિકકે બા'દ કુરક એક બળા કિલ્આ થા જિસ પર સલીબિયોંકો બહુત નાઝ થા. ઐસા હી નાઝ ઉન્હેં શવ્બક પર ભી થા મગર ઉન્કે નાઝકો સુલ્તાન અય્યુબીકી નિહાયત અચ્છી ચાલ ઔર ઉસ્કે મુજાહિદીનકી શુજાઅતને રૈતકે ઝર્રોંકી તરહ બિખેર દિયા થા. અબ સલીબી કુરકકો મઝબૂત કર રહેં થે. વહાંકે મુસલમાન બાશિંદો પર તશદ્દુદ એક એહતિયાતી તદબીર થી. સલીબિયોંકો યહ વહમ હો ગયા થા કે મુસલમાન જાસુસી કરતે હૈં. ચુનાચેં યહાં ભી ઉન્હોંને શવ્બકકી તરહ મુશ્તબહ મુસલમાનોંકો બેગાર કેમ્પમેં ફેંકના શુરૂઅ કર દિયા થા.

"ફલસ્તીનકી ફતહ હમારા એક અઝીમ મકસદ હૈં મગર કુરકસે મુસલમાનોંકો નિકાલના ઉસસે ભી અઝીમતર મકસદ હોના ચાહિયે" જાસુસોંકે એક ગિરોહકા સરબરાહ સુલતાન અય્યુબીકો બતા રહા થા. વહ તલ્અત ચંગેઝ નામકા એક તુર્ક થા જો છે જાસુસોંકો શવ્બકસે ભાગે હુએ ઈસાઈ બાશિન્દોંકે બહરૂપ મેં કુરક લે ગયા થા. વહ તીન મહીનોં બા'દ

વાપિસ આયા થા. સુલતાન અય્યૂબીકો અલી બીન સુફયાનકી મૌજૂદગીમેં વહાંકે હાલાત બતા રહા થા. સલીબી ફૌજ જો ભાગ કર કુરક પહોંચી થી ઉસ્કે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને બતાયાકે ખાસી બુરી હાલતમેં હૈં ઔર ફોરી તોર પર લળનેકે કાબિલ નહીં. ઈસ હારી હૂઈ ફૌજને કુરકમેં જાતે હી મુસલમાનોકા જીના હરામ કર દિયા. અન્ધા ધુન્દ ગિરફતારીયાં શુરૂઅ હો ગઈ. મુસલમાન ઔરતોને બાહર નિકલના છોળ દિયાં હૈં. જહાં કિસી મુસલમાન પર ઝરા સા શક હોતા હૈં ઉસે પકળ કર બેગાર કેમ્પમેં લે જાતે હૈં જહાં ઈન્સાન ઐસા મવેશી (જાનવર) બન જાતા હૈં જો બોલ નહીં સકતા. સુબહકે અધેંરેસે રાતકે અધેંરે તક કામ કરતા. સૂખી રોટી પર ઝિંદા રેહતા હૈં. "હમને વહાં ઝમીનદોઝ મુહિમ ચલાઈ હૈં કે જીતને મુસલમાન જવાન હૈં યા લળનેકી ઉમરમેં હૈં, વહ યહાંસે નિકલ કર શવ્બક પહોંચેં ઔર ફૌજમેં ભરતી હો જાએં તાકે કુમકકા ઈન્તિઝાર કિએ બગૈર કુરક પર હમ્લા કિયા જા સકે "ચંગેઝ તુરકને કહા, "હમારી મૌજૂદગીમેં કૂછ લોગ વહાં સે નિકલ આએ થે. લેકિન યહ કામ એક તો ઈસ લિએ મુશ્કિલ હૈં કે હર તરફ સલીબી ફૌજ ફૈલી-હૂઈ હૈં ઔર દૂસરી મૂશ્કિલ યહ હૈં કે અપને કુમ્બોં, ખૂસૂસન ઔરતોંકો વહ ઈસાઈયોંકે રહમો કરમ પર છોળ કર નહીં આ સકતે. ફોરી ઝરૂરત યહ હૈં કે કુરક પર હમ્લા કિયા જાએ ઔર મુસલમાનોંકો નજાત દિલાઈ જાએ."

ઉસસે પહલે એક ઔર જાસુસ યહ ઈત્તિલાઅ દે ચુકા થા કે સલીબિયોંકે સકીમ અબ યહ હૈં કે સુલ્તાન અય્યૂબી કુરકકા મુહાસબા કરેગા તો સલીબિયોંકી એક ફૌજ, જો એક સલીબી હુક્મરાન રીમાન્ડકે ઝેરે કમાન હૈં. અકબસે હમ્લા કરેગી સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલે હી અપને ફૌજી સરબરાહોસે કેહ દિયા થા કે સલીબી અકબસે હમ્લા કરેંગેં. ઈસ સૂરતે હાલકે લિએ ઉસે ઝિયાદા ફૌજકી ઝરૂરત થી. ઉસને ચંગેઝકો રૂખ્સત કરકે અલી બિન સુફયાનસે કહા, "જઝબાતકા તકાઝા યહ હૈં કે હમેં ફૌરન કુરક પર હમ્લા કર દેના ચાહિએ. મૈં અચ્છી તરહ અંદાઝ કર સક્તા હું કે વહાંકે મુસલમાન કિસ જહન્નમમેં પળે હુએ હૈં, લેકિન હકાઈકકા તકાઝા યહ હૈં કે અપની સફોંકો મુસ્તહકમ કિએ બગૈર એક કદમ આગે ન ઉઠાવો

ઝરબ(માર) ઉસ વક્ત લગાવો જબ તુમ્હેં યકીન હો કે કારી હોગી. હમ ઉન ઔરતોં ઔર બચ્ચોંકો નહીં ભુલ સકતે જો દુશ્મનકે હાથોં ઝલીલોખાર ઔર કત્લ હો રહે હૈં. યહ હમારે ગુમ્નામ શહીદ હૈં. યહ કૌમકી અઝીમ કુરબાની હૈં. મૈં ઈન્હીકી આબરૂ ઔર ઈન્હીકે વકારકે લિએ ફલસ્તીન લેના ચાહતા હું અગર મેરા મકસદ યહ ન હો તો જન્ગકા મકસદ ડાકા ઔર લૂટમાર રહ જાતા હૈં. વહ કૌમ જો અપની ઉન બચ્ચિયોં ઔર બચ્ચોંકો ભૂલ જાએ જો દુશ્મનકે ઈસ્તિબ્દાદ (ઝૂલ્મ)મેં ઝલીલો ખાર ઔર કત્લ હુએં. વહ કૌમ ડાકૂઓં ઔર રહઝનોંકા ગિરોહ બન જાતી હૈં. ઉસ કૌમકે અફરાદ દુશ્મન સે ઈન્તિકામ લેનેકે બજાએ એક દુસરેકો લૂટતે. એક દૂસરેકો ધોકા ઔર ફરેબ દેતે હે. ઉન્કે હાકિમ કૌમકો લૂટતે ઔર એશો ઈશરત કરતે હૈં ઔર જબ દુશ્મન ઈન્હેં કમઝોર પા કર ઉન્કે સર પર આ જાતા હૈં તો ખોખલે નઅરે લગા કર કૌમકો બેવકૂફ બનાતે ઔર દુશ્મનકે સાથ દર પરદા સોદાબાઝી કરતે હૈં. વહ અપને મુલ્કકા કૂછ હિસ્સા ઔર ઉસ હિસ્સેકી આબાદી નિહાયત રાઝદારાના તરીકે દુશ્મનકે હવાલે કરકે બાકી મુલ્કમેં અપની હુકમરાની કાઈમ રખતે હૈં. ફિર વહ ઔર ઝિયાદા ઐશ ઔર લૂટ ખસૂટ કરતે હૈં. કયૂં કે વહ જાનતે હૈં કે દુશ્મન ઈન્હેં બખ્શેગા નહિ યહ ઐશ ચન્દ રોઝહ હૈં. લિહાઝા કૌમકી રગોંસે ખૂનકા આખરી કતરા ભી જલ્દી જલ્દી નિચોંળલો.

સુલ્તાન અય્યૂબને ઐસી મુતઅદદ કૌમોંકે નામ લિએ ઔર કહા ''વહ તૌસીઅ પસંદ થે. ઉન્કે સામને ઈસકે સિવા કોઈ મકસદ ન થા કે સારી દુન્યા પર બાદશાહી કરેં ઔર દુન્યા ભરકી દોલત સમેટ કર અપને કદમોંમેં ઢેર લગા લે. ઉન્હોંને દૂસરી કૌમોંકી ઈસ્મતદરીકી ઔર ઉન્કી અપની બેટીયાં ઔર બહનેં દૂસ્રોંકે હાથોં બે આબરૂ હૂઈ. ઉન કૌમોંકે હુક્મરાન પરાઈ ઝમીન પર હલાક હૂએ. ઔર ઉન્કા નામો નિશાન કિસ્ને મિટાયા ? ઉન કૌમોંને જો ગેરતમન્દ થીં ઔર જીન્હેં એહસાસ થા કે ઉનકી ઝમીનકો ઔર ઉન્કી ઈસ્મતદરીકો દુશ્મનને નાપાક કિયા હૈં ઔર ઉસ્કા ઈન્તિકામ લેના હૈં. હમ ભી હમ્લા આવર હૂએ હૈં. સલીબી ભી હમ્લા આવર હૈં. લેકિન હમમેં ફર્ક હૈં. વહ દૂર દરાઝ મુલ્કોંસે હમારા નામોનિશાન મિટાને આએ હૈં. વહ

ઈસ લિએ આએં હૈં કે મુસલમાન ઔરતોંકો અપની ગિરફતમેં લે કર ઉન્કે બતનસે સલીબી પૈદા કરે. હમ ઉન્કી આબરૂકે દિફાઅકે લિએ હમ્લા આવર હૂએં હૈં. અગર હમ કુફ્રકે તૂફાનકો ન રોકે. તો હમ બે ગૈરત હૈં ઔર હમ મુસલમાન નહીં. ઔર ઈસ્લામકા દિફાઅ ઉસ અંદાઝસે કરે કે દુશ્મનકે અંદાઝમેં ઘર બૈઠે રહેં ઔર જબ વહ હમ્લા આવર હો તો અપને ઘરમેં ઉસ્કે ખિલાફ લડેં ઔર ફિર ફખ્રસે કહેં કે હમને દુશ્મનકા હમ્લા પસ્પા કર દિયા હૈ તો યહ સુબૂત હૈં હમારી બુઝદિલીકા. દિફાઅકા તરીકા યહ હોતા હૈં કે દુશ્મન તુમ્હેં મારનેકે લિએ નિયામસે તલવાર નિકાલને લગે તો તુમ્હારી તલવાર ઉસ્કી ગરદન કાટ ચુકી હો વહ કલ હમ્લેકે લિએ આનેવાલા હો તો આજ ઉસ પર હમ્લા કર દો.''

''મેરે પાસ ઉસ્કા એક હી ઈલાજ હે કે મુહતરમ નૂરૂદ્દીન ઝંગીસે કુમક માંગી જાએ'' અલી બિન સુફયાનને કહા '' ઔર કુરક પર હમ્લા કર દિયા જાએ.''

''યહ ભી નુકસાનદેહ હોગા'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ''ઝંગીકે પાસ ઈત્ની ફૌજ મૌજૂદ રહની ચાહિએ કે સલીબી હમારે અકબ પર હમ્લા કરે તો ઝંગી ઉસ્કે અકબ પર હમ્લા કર સકે મૈં મદદ માંગનેકા કાઈલ નહિં. ઉસ્કે બજાએ મૈં યહ ભી કર સકતા હું કે કુરકમેં છાપામાર દસ્તે ભેજ કર સલીબીયોંકા જીના હરામ કિએ રખ્ખું. મુજે ઉમ્મીદ હૈં કે હમારે જાસૂસ છાપામાર સલીબીયોંકી જડેં ચૂહોંકી તરહ કાટતે રહેંગે મગર ઉસ્કી સઝા વહાંકે બેગુનાહ બાશિન્દોંકો મીલેગી. છાપામાર તો અપના કામ કરકે ઈધર ઉધર હો જાએંગે. વહ હર કિસ્મકી સખ્તી જેલ સકતે હૈં. હમારે નિહત્તે ભાઈ બહન કુચલે જાએંગે. અલબત્તા ઈસ તજવીઝ પર ગોર કરો કે વહાંસે મુસલમાન કુન્બોંકો નિકાલનેકા કોઈ ખુફયા ઈન્તિઝામ કિયા જાએ. હમ્લેમેં કુછ વક્ત લગે ગા. હમેં ખાસી ભરતી મિલ ગઈ હૈં. કુરકકે જવાન ભી આ ગએ હૈં ઔર આ રહેં હૈં.

''મૈં મહસુસ કરને લગા હું કે હમેં યહાં કે મુસલમાન બાશિન્દોંકે મુતઅલ્લિક અપની પાલિસીમેં તબ્દીલી કરની પડેગી.'' સલીબીયોંકે

મહકમએ જાસૂસી ઔર સરાગરસાનીકે સરબરાહ હરમનને કહા. કિલ્આ કુરકમેં ચન્દ એક સલીબી બાદશાહ ઉન્કે ફૌજી કમાન્ડર ઔર ઈન્તિઝામીઆકે હુક્કામ જમા' થે. વહ જૂં જૂં અપની હારી હૂઈ ફૌજકો દેખ રહેં થે. ઉન્કી ઐકલ પર ગુસ્સા ઔર ગાલિબ ઈન્તિકામ આતા જા રહા થા. વહ શિકસ્તકો બહુત બળી ફતહમેં બદલના ચાહતે થે.ઉન્મેં ઉન્કી ઈન્ટેલી જીન્સકા સરબરાહ હરમન વાહિદ આદમી થા જો ઠંડે દિલસે સોચતા ઔર અકલસે બાત કરતા થા. વહ દેખ રહા થા કે ઉસકે સલીબી ભાઈ કુરકકે મુસલમાન બાશિન્દોંકે સાથ કેસા વહશિયાના સુલૂક કર રહેં હેં. ઉસને કહા''આપને યહી સુલૂક શબ્બકકે મુસલમાનોંકે સાથ રવાં રખ્ખા થા. ઉસ્કા નતીજા યે થા કે ઉન્હોને વહાં મુસલમાનોંકે કેમ્પસે ઉસ મુસલમાન ફૌજીકો ભગા દિયા જીસે હમને ખતરનાક જાસૂસ સમજ કર કેદમેં ડાલ દિયા થા. મૂજે યકીન હેં કે ઉસે વહાંકે મુસલમાનોંને પનાહ દી થી. વહ કિલ્એકે અન્દરૂની હાલાત ઔર દિફાઅકો દેખ ગયા થા. ઉસ્કે અલાવહ સલાહુદીન અય્યૂબીને હમારે કિલ્એકી દિવાર જો તોળી થી ઉસ્મેં અન્દરકે મુસલમાનોંકા ભી હાથ થા વહ આપકે સુલૂકસે ઈસ કદર તંગ આએ હૂએ થે કે ઉન્હોંને જાનકી બાઝી લગા કર મુસલમાન ફૌજકી મદદકી ઔર જબ ફૌજકા હર અવ્વલ દસ્તહ અન્દર આયા તો મુસલમાનોંને ઈસ્કી રહનૂમાઈકી...''

''ઈસી લિએ હમ કુરકકે મુસલમાનોંકા દમ ખમ તોળ રહેં હેં કે ઉન્મેં જઝબા ઔર હિંમત હી ન રહેં.''એક સલીબી સાલારને કહા.

ઉસ્કે બજાએ અગર આપ ઈન્હેં અપના દોસ્ત બના લે તો વહ આપકી મદદ કરેંગે ''હરમનને કહા''અગર આપ મુજે ઈજાઝત દે તો મેં પ્યાર ઔર મુહબ્બતસે ઈન્હેં ઉન્કા મઝહબ તબ્દીલ કીએ બગૈર સલીબકા ગવીદા બના લુંગા. મેં ઈન્હી મુસલમાનોંકો મુસલમાનોંકે ખિલાફ લળા દૂંગા.''

''તૂમ ભૂલ રહેં હો હરમન'' એક મશહૂર સલીબી બાદશાહ રીમાડંરને કહા તુમ ચન્દ એક મુસલમાનોંકો લાલચ દે કર ઈન્હેં ગદ્દાર બના સક્તે હો મગર હર એક મુસલમાનકો ઈસ્લામી ફૌજકે ખિલાફ નહિં કર સકતે, પૂરી કૌમ ગદ્દાર નહીં હો સકતી, હરમન તુમ ઈન લોગોંકો પરેશાન ન કરો. હમ ઈન્હેં દોસ્ત બનાના ચાહતે હેં. હમ ઈન્કી નસ્લકો ખત્મ કરના ચાહતે હેં.

કોઈ ભી ગેર મુસ્લિમ કિસી મુસલમાનકે સાથ મુહબ્બત કરતા હૈં તો મતલબ યહ હૈં કે વહ ઈસ્લામસે મુહબ્બત કરતા હૈં જબકે હમારા મકસદ ઈસ્લામકા ખાત્મા હૈં. કુરકમેં, યરોશલમમેં, ઉકકા ઔર અદલિસહમેં ઔર જહાં ભી સલીબકી હુકમ્રાની હૈં મુસલમાનોંકો ઈસ તરહ પરેશાન કરો કે વહ મર જાએં યા વહ સલીબકે આગે ઘુટને ટેક દે"

"મુસલમાનોંકે સાથ જો કુછ હો રહા હૈં વહ સલાહુદીન અય્યૂબીકો બાકાઈદાહ માલૂમ હોતા જા રહા હૈં." હરમનનેં કહા"આપ ઉસે ઉકસા રહે હૈં કે વહ કુરક પર હમ્લા કરે. આપ યહ ભૂલ રહે હૈં કે હમારી ફૌજ ફૌરી હમ્લેકે આગે ઠહરનેકે કાબિલ નહીં."

ઉસ્કા હલ યહ નહીં હૈં કે હમ યહાંકે મુસલમાન બાશિન્દોંકો સર પર બિઠા લે" ફિલિપે આગટિસને કહા" આપ લોગ મુસલમાન જંગી કેદીયોંકો અભી તક પાલ રહે હૈં. ઈન્હેં કત્લ કયૂં નહીં કર દેતે ?"

"ઈસ લિએ કે અય્યૂબી હમારે કેદીયોંકો કત્લ કર દેગા" ગેઆફ લોઝિનાનને જવાબ દિયા" હમારે પાસ મુસલમાનોંકે એકસો એકસઠ જંગી કૈદી હૈં. મુસલમાનોંકે પાસ હમારે બારહ સો પછત્તર કૈદી હૈં."

"ક્યાં હમ એક મુસલમાનકો મારનેકે લિએ ચાર સલીબી નહીં મરવા સકતે ? "આગટિસને કહા" હમારે વહ કૈદી જો સલાહુદીનકે પાસ હૈં બુઝદિલ થે. વહ લળનેકે બજાએ કેદ હૂએ. વહ ઝિંદા રહના ચાહતે થે. વહ મુસલમાનોંકે હાથોં મર જાએં તો અચ્છા હૈં. તુમ ઈત્મિનાનસે મુસલમાન કેદીયોંકો ખત્મ કર દો."

"ક્યા મુસલમાન બાશિન્દોંકે સાથ દરિન્દોં જૈસા સુલૂક કરકે ઔર મુસલમાન જંગી કેદીયોંકો કત્લ કરકે તુમ સલાહુદીન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દે દોગે?" સાલારકે ઓહદેકે એક સલીબીને કહા "ઉસ વક્ત ફૌજકે સામને મસ્અલા યહ હૈં કે અય્યૂબી અગર પેશ કદમી કર આયા તો ઉસે કિસ તરહ રોકેંગે ઔર ઉસસે શવ્બકકા કિલ્આ કિસ તરહ વાપિસ લિઆ જા સક્તા હૈં. કુરકકે તમામ મુસલમાનોંકો કત્લ કર દો. ફિર ક્યા હોગા? અય્યૂબીકી તરહ તુમ અપની નઝરમેં વુસ્અત કયૂં નહીં પૈદા કરતે. ક્યા હરમન બતા સક્તા હૈં કે મિસ્રમેં ઈસકી ઝમીન દોઝકાર રવાઈયા કયા હૈં ઔર કામ્યાબી કિત્ની

હેં?"

"તવક્કુઅસે ઝિયાદા" હરમનને જવાબ દિયા, "અલી બીન્ સુફયાન સોડાનિયોંકે હમ્લેકા ઈન્તિઝાર કર રહેં હેં. હમારે ફૌજી અફસર સૂડાનમેં સોડાનિયોંકી ફૌજ તય્યાર કર રહેં હેં. કાહિરામેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જો ફૌજ છોળ આયા હેં, તુમ લોગ યહ ભૂલ રહેં હો કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈસ કદર તેઝ આદમી હેં કે કુરક પર હમ્લા મુલ્તવી કરકે કાહિરા પહોંચ જાએગા." રીમાન્ડને કહા" ઉસે યહી પર રેહનેકે લિએ મજબૂર કરનેકે લિએ ઝરૂરી હેં કે ઉસે યહી ઉલ્જા લિઆ જાએ. ઉસ્કા એક તરીકા યહ હેં કે ઉસ્કા રાસ્તા રોક લિઆ જાએ ઔર ઉસ્કા એક ભી સિપાહી કાહિરા તક ન પહોંચ સકે."

" મુજે સો ફીસદ ઉમ્મીદ હેં કે કાહિરામેં જો ઉસ્કી ફૌજ હેં વહ ઉસ્કે કામ નહી આ સકેગી." હરમનને કહા" મેરે આદમિયોંને ફૌજમેં ઈસ તરહ શુકૂક પૈદા કર દિએ હેં કે ઈન્હેં કાહિરામેં પીછે છોળકર માલે ગનીમતસે મહરૂમ કર દિયા ગયા હેં ઔર યહ ભી હેં કે શબ્બકકી સેંકળોં લળકિયાં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે હાથ આઈ હેં જો ઉસ્ને વહાં ફૌજકે હવાલે કર દી હેં. મેરી કામ્યાબી યહ હેં કે મેંને મુસલમાન ફૌજી હુકકામકે હી મુહમેં યહ અફવાએં ડાલ કર ઉન્કી ફૌજમેં ફૈલાઈ હેં. મેંને ઐસે હાલાત પૈદા કર દિએ હેં કે કાહિરાકી તમામ ફૌજ સૂડાનિયોંકા સાથ દેગી ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો બગાવત ફરદ કરનેકે લિએ યહાંસે તમામ ફૌજ લે જાની પળેગી મગર યહ ફૌજ ઉસ વક્ત વહાં પહુચેંગી જબ કાહીરા એક બાર ફિર ફાત્મી ખિલાફતકી ગદ્દી બન ચુકા હોગા ઔર વહાં સૂડાનકી ફૌજ કાબિઝ હોગી. ઝરૂરી નહીં કે હમ યહાં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પર હમ્લા કરેં ઔર ઉસે રોકેં. હમ ઉસે ભટકનેકે લિએ ખુલા છોળ દેંગે. હમ ઉસ મુસલમાનોંકે હાથોં મરવાએંગે " હરમનને ઝોર દે કર કહા" આપ અભી તક મુસલમાનકી નફસિયાત નહીં સમજ સકે. યહી વજહ હેં કે આપ મેરે બા'ઝ કારીગર બાતેં નઝર અંદાઝ કર દેતે હેં. મુસલમાન અગર ફૌજી હો ઔર ઉસ્કે દિમાગમેં ટ્રેનિંગકે દોરાન યહ બિઠા દિયા જાએ કે વહ મુલ્ક ઔર કૌમકા મુહાફિઝ હેં તો વહ મુલ્ક ઔર કૌમકી ખાતિર જાન કુરબાન કર દેતા હેં. દુન્યાકી બાદશાહી

ઈસ્કે કદમોંમેં રખ્દો, વહ સિપાહી રહના પસંદ કરેગા, કૌમસે ગદ્દારી નહીં કરેગા. અગર ઈસી ફૌજમેં જીન્સી લઝઝત, શરાબ નોશી ઔર ઓહદોંકી ખ્વાહિશ પેદા કર દો તો વહ અપના મઝહબ ભી દાવ પર લગા દેતા હૈં. હમને જીન મુસલમાન ફૌજી હુક્કામકો અપને સાથ મિલાયા હૈં ઉન્મેં યહી ખામિયાં પેદાકી થી ઔર કર રહેં હૈં.........

"મગર ફૌજી ગદ્દાર બનાના ઈત્ના આસાન નહીં જીત્ના ઈન્તિઝામિયાંકે હુક્કામકો અપને હાથમેં લેના આસાન હૈં." હરમનને કહા" ઈન્તિઝામિયાંકે હર હાકિમમેં ઉમ્રાઅ ઔર વુઝરાઅકી સફમેં આનેકી શદીદ ખ્વાહિશ હોતી હૈં. ઉન લોગોં પર બાદશાહ બન્નેંકા ખબ્ત સવાર હૈં. મુસલમાનોંકી તારીખ દેખેં. ઉન્કે રસુલ(સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ)કે બા'દ યે લોગ ખિલાફત પર એક દૂસ્રેસે લળતે રહેં. ઉન્કે જરનેલોંને નિહાયત દિયાનતદારીસે અપના કામ જારી રખ્ખા. વહ દૂસ્રે મુલ્કોંકો તહતેગ કર દેતે રહેં ઔર ઈસ્લામી સલ્તનતકો વસીઅ કરનેકી કોશિશ કરતે રહેં. લેકીન ઉન્કે ખલીફોંને જહાં દેખા કે ફલાં જરનલ ઐસા મકબૂલ હો ગયા હૈં કે ઉસ્કી ફુતૂહાતકી બદોલત કૌમ ઉસે ખલિફાસે ઝિયાદા મકામ દેને લગી હૈં તો ખલિફા ઔર ઉસ્કે હવ્વારિયોંને ઈસ જરનલકો ગલત અહકામ દે કર ઉસે ઝલીલ ઔર રૂસ્વા કર દિયા. ખુદ ખલિફાકી ગદ્દી મુખાલિફીનસે મહફૂઝ ન રહી. મુખાલિફીનકી ઈસ્લામી સલ્તનતકી વુસ્અતસે હટ કર ખિલાફતકે હુસૂલ પર મરકૂઝ હો ગઈ. જરનલ હારતે ચલે ગએ ઔર ઉન્કે ફતહ કિએ હૂએ ઈલાકે ઉન્કે હાથસે નિકલતે ચલે ગએ. ઈસીકા નતીજા હૈં કે આજ હમ અરબમેં બેઠે હૈં. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈન્હી જરનલોંમેંસેં હૈં જો સલ્તનતકો ઉન્હી સરહદોં તક લે જાના ચાહતા હૈં જહાં તક યહ પહલે જરનલોંને પહુચાંઈ થીં. ઈસ શખ્સમેં યહ ખૂબી યહ હૈં કે વહ ઈન્તિઝામીયાં ઔર ખિલાફતકી પરવા નહીં કરતા. ઉસ્ને મિસ્રકી ખિલાફતકો અપને ઈરાદોંકે સામને રૂકાવટ બનતે દેખા ખલિફાકો હી મા'ઝૂલ કર દિયા. યહ દિલેરાના કદમ ઉસ્ને ફૌજી તાકત ઔર અપની ફહમ ઔર ફિરાસતકે બલબોતે પર ઉઠાયા હૈં."

હરમન બોલતા જા રહા થા. તમામ હુક્મરાન ઔર સલીબી કમાંડર

ઈન્હિમાકસે સુન રહે થે. વહ કહ રહા થા'' સલાહુદીન અય્યૂબી અપની કૌમકી ઈસ કમઝોરીકો સમજ ગયા થા હૈં કે ગેરફૌજી કિયાદત ગદ્દી કી ખાહિશમન્દ હૈં ઔર યહ ખાહિશ ઐસી હૈં જો ઝન ઔર ઝરપરસ્તી ઔર શરાબનોશી જૈસી આદતેં પેદા કર દેતી હૈં. હમનેં સિર્ફ ઉન ફૌજી અફસરોંકો હાથમેં લિઆ હૈં જો ઈકિતદારકે ખાહિશમન્દ હૈં. ઈસી લિએ હમ ઝિયાદા તર અસર ઈન્તિઝામિયાકે સરબરાહોં પર ડાલ રહે હૈં. ફૌજકો કમ્ઝોર કરનેકા તરિકા યહ હૈં કે ઈસે લોગોંકી નઝરોંમેં રૂસ્વા કર દિયા જાએ. યહ કામ મેરા હૈં જો મેં કર રહા હું. આપ શાયદ મેરી તાઈદ ન કરે લેકિનમેં આપકો બતા દેના ચાહતા હું કે આપ સલાહુદીન અય્યૂબીકો મેદાને જંગમેં આસાનીસે શિકસ્ત નહીં દે સકતે. વહ સિર્ફ લળનેકે લિએ નહીં લળતા. ઈસકે અઝમકી બુન્યાદ એક ઐસે મન્સૂબે પર હૈં જીસે ઉસ્કી સારી ફૌજ સમઝતી હૈં. ઉસ્કી બુન્યાદી ખૂબી યહ હૈં કે વહ અપને ખલિફાસે યા ગેર ફૌજી કિયાદતસે હુક્મ નહીં લેતા. વહ કટ્ટર મુસલમાન હૈં. વહ કહતા હૈં કે મેં ખુદા ઔર કુર્આનસે હુક્મ લેતા હું. મેરે જો જાસૂસ બગ્દાદમેં હૈં ઉન્હોને ઈત્તિલાઅ દી હૈં કે અય્યૂબીને નુરૂદ્દીન ઝંગીકો સાથ મિલા કર યહાં સે ઈન્કિલાબી તજાવીઝ ભેજી હૈં જીન પર અમલ દર આમદ શુરૂઅ હો ગયા હૈં. એક યહ હૈં કે અમીરૂલઉલમાસે યહ ફત્વા સાદિર કરાયા ગયા હૈં કે ખિલાફત સિર્ફ એક હોગી ઔર યહ બગદાદકી ખિલાફત હોગી. યહ ખિલાફત દૂસ્રે મમાલિકકે મુતઅલ્લિક અહકામ નાફિઝ કરને ઔર સમ્જૂતોસે બાત ચીત કરનેસે પહલે આલા ફૌજીકિયાદતસે મન્ઝૂરી લેગી. જંગી ઉમૂર ફૌજી હુક્કામકે હાથમેં હોંગે. ખલીફા દૂર દરાઝ ઈલાકોમેં લળનેવાલે જરનિલોકો કોઈ હુક્મ નહીં ભેજ સક્તા. તિસ્રે યહ કે ખલીફાકા નામ ખુત્બેમેં નહીં લિઆ જા સક્તા ઔર ખિલાફતકા અસરો રુસૂખ ખત્મ કરનેકે લિએ અય્યૂબીસે હુક્મ જારી કરા દિયા હૈં કે ખલિફા યા ઉસ્કે નાઈબ યા કોઈ કિલ્આદાર વગૈરહ જબ દોરે વગૈરહ કે લિએ બાહર નિકલેંગે તો લોગોંકો રાસ્તેમેં ખળે હોને, નારે લગાને ઔર સલામ કરનેકી ઈજાઝત નહીં હોગી....

"સલાહુદીન અય્યૂબીને સબસે અહમ કામ યહ કિયા હૈં કે સૂન્ની શીયા તફરકા મિટા દિયા હૈં." હરમનને કહા "ઉસ્ને શીયોંકો ફૌજ ઔર

ઈન્તિઝામીયાંમેં પૂરી નુમાઈન્દગી દે દી હૈં ઔર નિહાયત પુર અસર તરીકોંસે શીયા ઉલ્માકો કાબિલ કર લિઆ હૈં કે વહ ઐસી રસ્મેં તર્ક કર દે જો ઈસ્લામકે મુનાફી હૈં..... સલાહુદ્દીનકે યહ ઈન્કિલાબી ઈકદામાત હમારે લિએ નુકસાનદેહ હૈં. હમ મુસલમાનોંકો ઈન્હી ખામિયોંકો ઈસ્તિઅમાલ કરના ચાહતે હૈં. અબ હમારી કોશિશ યહ હોની ચાહિયે જો દર અસ્લ જારી હૈં કે મુસલમાનોંકી ઈન્તિઝામી કિયાદતકો સલાહુદ્દીન ઔર ઉસ્કી ફૌજકે ખિલાફ કિઆ જા રહા હૈં."

"સિર્ફ આજ નહીં હમેંશાકે લિએ" ફિલિપ આગટીસ જો મુસલમાનોંકા કટ્ટર દુશ્મન થા બોલા "હમારી અદાવત સિર્ફ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે નહીં. હમારી જંગ ઈસ્લામકે ખિલાફ હૈં. હમારી કોશિશ યહ હોની ચાહિએ કે અય્યૂબી મર જાએ તો યહ કૌમ કોઈ દૂસરા અય્યૂબી પેદા ન કર સકે. ઈસ કૌમકો અકીદોં, ગલત ઔર બે બુન્યાદ અકીદોંકે હથિયારોસે મારો. ઈન્મેં બાદશાહ બનનેકા જુનૂન તારી કર દો. ઈન્હેં અય્યાશ બના દો ઔર ઐસી રિવાયત પેદા કર દો કે યહ લોગ ખિલાફતકી ગદ્દી પર આપસમેં લળતે રહેં. ફિર ઈસ ખિલાફતકો ઈન્કી ફૌજ પર સવાર કર દો. મેં યકીનસે કેહતા હું કે યહ કૌમ એક ન એક દિન સલીબકી ગુલામ હો જાએગી. ઈસ્કા તમદ્દુન ઔર ઉસ્કા મઝહબ સલીબકે રંગમે રંગા હુવા હોગા. વહ બાદશાહી ઔર ખિલાફતકે હુસૂલકે લિએ આપસમે દસ્ત ગિરેબાન હોગેં ઔર અપને મુખાલિફીનકો દબાનેકે લિએ હમસે મદદ માગેંગેં. ઉસ વક્ત હમમેંસે કોઈ ભી ઝિંદા ન હોગા. હમારી રૂહેં દેખેગી જો મેંને પેશંગોઈકી હૈં વહ હરફ બ હરફ સચ્ચી ષાબિત હૂઈ હૈં. ઈસ્લામકી જળેં ખોખ્લી કરનેકે લિએ યહૂદી તૂમ્હેં અપની લળકીયાં પેશ કર રહેં હૈં, ઈન્હેં ઈસ્તિઅમાલ કરો. યહૂદીયોંકો સિર્ફ ઈસ લિએ અપના દુશ્મન સમજો કે વહ યરોશલમકો અપના મુકદ્દસ શહર ઔર ફલસ્તીનકો અપના ઘર સમજતે હૈં. ઈન્હેં કહો કે ફલસ્તીન તુમ્હારા હૈં. આખિરમેં યહ ખિત્તા હમ તુમ્કો હી દેંગેં. અભી હમારા સાથ દો. લેકિન યહ એહતિયાત ઝરૂર કરના કે યહૂદી બહુત ચાલાક કૌમ હૈં. ઉસે જબ તુમ્હારી તરફસે ખત્રા નઝર આયા તો તુમ્હારે હી ખિલાફ હો જાએગી. ઉસ્કી દોલત ઔર ઉસ્કી લળકીયાં ઈસ્તિઅમાલ કરો ઔર ઉસ્કે એવઝ ઈન્હેં

ફલસ્તીન પેશ કર દો...."

કિલ્આ શવ્બક ઔર કિલ્આ કુરકસે બહુત દૂર એક એસા વસીઅ ખિત્તા થા જો મિટ્ટી, રેત ઔર સિલ્લોકી પહાળિયોં ઔર ઉચીં નિચીં ચટ્ટાનોમેં ઘિરા હુવા થા. યહ ખિત્તા કમોબેશ ડેળ્હ એક મીલ વસીઅ ઔર ચોળા થા. ઉસ્મેં બહુતસા ઈલાકા રૈતીલા ઔર મેદાની થા ઉસ્મેં ખડ ભી થે ઔર કમ ઉંચી ટેકરિયાં ભી. જબ સલીબી હુક્મરાંન ઈસ્લામકી બેખકુનિકે મન્સૂબે બના રહેં થે ઔર નિહાયત પુર કશિશ ઔર ખતરનાક તરીકે વઝઅ કર રહેં થે, સહરાકા યહ ખિત્ત મેદાને જંગ બના હુઆ થા હઝારોં પયાદહ અસ્કરી ઘોળ સવાર ઔર શુત્તર સવાર ભાગ દોળ રહેં થે. તલવારે ઔર બરછોંકી અનિય્યાં ચમક રહી થી. ઘોળે ઔર ઊંટોંકી દોળસે ગર્દ ગહરે બા'દલોંકી આસ્માનકી તરફ ઉઠ રહી થી. ઈસ ગર્દમેં બરછીયાં ભી ઉડ રહી થીં, તીર ભી. પયાદહ સિપાહી ઘોળોંસે આગે નિકલ જાનેકી રફતારસે દોળનેકી કોશિશ કર રહેં થે. ઘોળ સવાર ખડ ફલાંગ રહેં થે. ઈર્દ ગિર્દ પહાળિયોંકી ચોટિયોં પર દો દો સિપાહી આરામ આરામસે ઘૂમ ફિર રહેં થે. એક પહાળીકે દામનમેં આગકે શો'લે ઉડતે ઔર પહાળીસે ટકરા કર ભળકતે ઔર બૂઝ જાતે થે. શોરો ઘુલ આસ્માનકો હિલા રહા થા.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઘોળે પર સવાર એક બુલંદ ચટ્ટાન પર ખળા યહ નઝઝારા ઈન્હિમાકસે દેખ રહા થા. વહ બહુત દેરસે ઈસ મેદાનકે ઈર્દ ગિર્દ ચટ્ટાન પર ઘૂમ રહા થા. ઈસ્કે સાથ ઉસ્કે દો નાઈબ થે.

"મેં આપકો યકીન દિલા સકતા હું કે જિસ રફતારસે સિખ્લાઈ (તરબીયત) હો રહી હૈં. નયે સિપાહી ચંદ દિનોંમેં તજરબાકાર હો જાએંગે. "એક નાઈબને કહા" આપને જિન સવારોંકો વહ ઈત્ના ચોળા ખંડ ફલાગંતે હૂએ દેખા થા વહ સબ કુરકસે આયે હૂએ સવાર થેં. મેં ઈન્હેં અનાળી સમજતા થા. તીર અંદાઝોંકા મેઅયાર ભી અચ્છા હો રહા હૈં."

મેદાને જંગકા યહ મંઝર દર અસ્લ ટ્રેનિંગ થી જિસ્કે મુતઅલ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબીને બળે સખ્ત અહકામ જારી કિએ થે. યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસકા કમાલ થા કે કુરકસે ભી જવાન હાસિલ કર લિએ થે. શવ્બકકે વહ

મુસલમાન જિન્હોનેં સલિબીયોંકા યહ ઝુલ્મ ઔર તશદ્દુદ બરદાશ્ત કિઆ થા. જોશો ખરોશસે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજમેં શામિલ હૂએ થે ઉન્કી ટ્રેનિંગકા ઈન્તિઝામ વહીં કર દિયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ્મેં ઝાતી દિલ ચસ્પી લે રહા થા. ઉસે ઉસ્કે નાઈબ યકીન દિલા રહેં થે કે વહ નઈ ભરતીકો થોળેસે અરસે મેં પુખ્તાકાર બના દેંગે.

"સિપાહી સિર્ફ હથિયારોંકે ઈસ્તિઅમાલ ઔર જિસ્માની ફુરતીસે તજરબાકાર નહીં બન સક્તા." "સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા અકલ ઔર જઝબેકા ઈસ્તિઅમાલ ઝરૂરી હેં. મુજે ઐસી ફૌજકી ઝરૂરત નહીં હેં જો અધાં ધૂન્દ દુશ્મન પર ચળ્હ દોળે ઔર સિર્ફ હલાક કરે. મુજે ઐસી ફૌજ ચાહિએ જિસે મા'લૂમ હો કે ઉસ્કા દુશ્મન કોન હેં ઔર ઉસ્કે અઝાઈમ ક્યા હેં. મેરી ફૌજકો ઈલ્મ હોના ચાહિએ કે યહ અલ્લાહકી ફૌજ હેં ઔર અલ્લાહકી રાહમેં લળ રહી હેં. જોશો ખરોશ જો મેં દેખ રહાં હું બહુત ઝરૂરી હેં, મગર મકસદ વાઝેહ ન હો, અપની હૈસિયત વાઝેહ ન હો તો યહ જોશ જલ્દી ઠંડા પળ જાતા હેં. ઈન્હેં બતાઓ ઔર ઝહન નશીન કરાઓ કે હમ ફલસ્તીન ક્યૂં લેના ચાહતે હેં. ઈન્હેં બતાઓ ગદ્દારી કિત્ના બળા જુર્મ હેં. ઈન્હેં સમજાઓ કે હમ સિર્ફ ફલસ્તીનકે લિએ નહીં બલ્કે ઈસ્લામકે તહફ્ફૂઝ ઔર ફુરૂઅકે લળ રહેં હો ઔર તુમ આનેવાલી નસ્લોંકે લિએ લળ રહેં હો. અમ્લી સિખ્લાઈકે બા'દ ઈન્હેં વા'ઝ દો ઔર ઉન પર ઉન્કી કૌમી અઝમત વાઝહ કરો."

"હર શામ ઈન્હેં વા'ઝ દીએ જાતે હેં સાલારે આ'ઝમ" એક નાઈબને કહા" હમ ઈન્હેં સિર્ફ દરિન્દે ઔર વહશી નહીં બના રહેં."

ઔર યહ ખયાલ રખ્ખોકે ઈન્કે દિલોંમેં કૌમકી વહ બેટીયાં નકશ કર દો જો કુફ્ફારકે હાથોં ઈગ્વા ઔર બેઆબરૂ હૂઈ હેં ઔર હો રહી હેં. "સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઈન્હેં કુર્આનકે વહ વર્ક યાદ દિલાતે રહના જિન્હેં સલીબિયોંને પાંવ તલે મસ્લા થા ઔર ઈન્હેં વહ મસ્જિદે યાદ દિલાતે રહના જિન્મેં કુફ્ફારને ઘોળે ઔર મવેશી બાંધે થે ઔર બાંધ રહેં હેં. બેટીકી ઈઝઝત ઔર મસ્જિદકા અહતિરામ મુસલમાનકી અઝમતકે નિશાન હોતે હેં. ઈન્હેં બતાઓ કે જિસ રોઝ તુમ ઈસ્મત ઔર મસ્જિદકો ઝહનસે નિકાલ દોગે

ઉસ રોઝ તુમ અપને લિએ ઈસ દુન્યાકો જહન્નમ બના લોગે ઔર આખિરતમેં જો અઝાબ હૈં ઉસ્કા તુમ તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતે.”

યહુદિ જો દો દો ચાર ચાર સિપાહી ઘૂમ રહેં થે વહ પહરેદાર થે. સલીબિયોંકે જવાબી હમ્લેકા ખત્રહ મૌજૂદ થા. દૂર અલગ અલગ ફૌજ મોજૂદ થી ફિર ભી ટ્રેનીંગકે ઈસ ઈલાકેકે ગિર્દ પહરેકી ઝરૂરત થી. ઈન પહરેંમેંસે દો એક ચોટી પર જા રહેં થે.વહ રૂક ગએ. ઈન્હેં નિચે એક ટેકરી પર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખળા નઝર આ રહા થા. ઉન્કી તરફ ઉસ્કી પીઠ થી. ફાસ્લા દો અઢાઈ સો ગઝ થા. એક પહરેદારને કહા” કમ્બખ્તકી પૂરી પીઠ હમારે સામને હૈં. અગર યહાંસે તીર ચલાઉ તો ઉસ્કે દિલકે પાર કર સકતા હું. કયા ખયાલ હૈં ?

“ફિર ભાગ કર કહાં જાઓગે?” ઉસ્કે એક સાથીને પૂછા.

“હાં” દૂસ્રેને કહા “તુમ ઠીક કહતે હો. અગર યહ લોગ હમેં પકળ કર જાનસે માર ડાલે તો કોઈ બાત નહીં. વહ ઝિંદા પકળ કર ઐસે શિકન્જેંમેં જકળેંગેંકે હમેં અપને તમામ સાથિયોંકે નામ બતાને પળેંગેં.”

“યહ કામ ઉસ્કે મુહાફિઝોંકો કરને દો.” ઉસ્કે સાથીને કહા અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો કત્લ કરના ઈત્ના આસાન હોતા તો યહ અબ તક ઝિંદા ન હોતા.”

“યહ કામ અબ હો જાના ચાહિએ” દૂસ્રેને કહા “સુના હૈં ફાત્મી કહતે હૈં કે તુમ કુછ કિએ બગૈર હમસે મુંહ માંગી રકમ લેતે જા રહેં હો ”

“મુજે ઉમ્મીદ હૈં યહ કામ જલ્દી હો જાએગા.” ઉસ્કે સાથીને કહા” સુના થા કે હશીશીન બહુત દિલેર હૈં. કત્લ કરનેકે લિએ જાન પર ખેલ જાતે હૈં. અભી તક ઉન્હોને કુછ કરકે તો નહીં દિખાયા. મૈં યહ ભી જાનતા હું કે અય્યૂબીકે મુહાફિઝ દસ્તેમેં તીન હશીશીન હૈં. યહ તો ઈન્કા કમાલ હૈં કે મુહાફિઝ દસ્તે તક પહોંચ ગએ હૈં ઔર કિસી કો ઉન્કી અસ્લિયતકા ઈલ્મ નહીં હુવાં, મગર વહ કત્લ કબ કરેંગેં? કમ્બખ્ત ડરતે હૈં. ”

વહ બાતેં કરતેં આગે ચલે ગએ.

મુઅરિરખીન લિખતે હૈં કે મિસ્રસે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ગેર હાઝરીસે વહાં મુખાલિફીનકી ઝમીન દોઝ સરગરમિંયા ઉભર આઈ, તો સુરતે હાલ ઐસી પેદા કર દી ગઈ જિસે સિર્ફ મુઅજિઝા સંભાલ સકતા થા. યહ એક સાઝિશ થી જો ફાત્મી ખિલાફતકી મા'ઝૂલી ઔર તખ્રીબકારોંકી ગિરફતારીકે બા'દ બઝાહિર દબ ગઈ થી લેકિન રાખમેં દબી હૂઈ ચિંગારીકી તરહ દહકતી રહી થી. ઉસ્કી પુશ્ત પનાહી કરનેવાલે સલીબી થે ઔર ઉસે અમલી જામા પહનાનેવાલે વહ મુસલમાન ઝુઅમા થે જિન પર સલ્તનતે અય્યૂબીકો ભરોસા થા. સલીબિયોંને યહુદિ લળ્કીયાં હાસિલ કર લી થીં જો અરબ ઔર મિસ્રકી ઝબાન રવાનીસે બોલતી ઔર અપને આપકો હર રંગમેં ઢાલ સકતી થી. મિસ્રકી ઈન્તિઝામિઆકે મુતઅદદ હુક્કામ ઈક્તિદારમેં હિસ્સેકે યા કુલ્લી તોર પર ખુદ મુખ્તારીકે ખાહિશમંદ થે. ઈન્મેં કૌમી વકાર ઔર જઝબા ખત્મ હો ચુકા થા. વહ હરમોંકે બાદશાહ થે. ઈન લોગોંકો આલએકાર બનાનેવાલોંને દાનિશમંદીકા સુબૂત દિયા ઔર ઉન્હોને હસન બિન સબાહકી ખિદમાત ભી હાસિલ કર લી.

ઉસ વક્તકે વકાઈઅ નિગારોંને જિન્મેં અસદુલ્અસદી, ઈબ્નુલ્અસીર, અબીઝઝર ઔર ઈબ્નુલ્જૌઝી ખાસ તોર પર કાબિલે ઝિક્ર હૈં. લિખ્તે હૈં કે સલીબિયોંને સૂડાનિયોંકો મદદ દે કર ઈન્હેં મિસ્ર પર હમ્લેકે તય્યાર કર લિઆ થા. મિસ્રમેં જો થોળીસી ફૌજ થી વહ બગાવતકે લિએ તય્યાર કર દી ગઈ થી. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે હામી સખ્ત પરેશાન થે કે વહ કબ્લ અઝ વક્ત ન પહુંચા તો મિસ્ર હાથસે નિકલ જાએગા. ઈન વકાઈઅ નિગારોં ઔર દો ઔર ગુમ્નામ કાતિબોંકી ગેર મત્બૂઆ તહરીરોંસે એક કહાનીકી કળિયાં મિલતી હૈં. ઈન્મેં કાહિરાકે મહકમએ માલિયાતકે એક બળે નાઝિમ ખિઝરૂલ્હયાતકા ઝિક્ર મિલતા હૈ. વહ ખઝાનેકા ભી ઝિમ્મેદાર થા. દૂસરે ઈલાકાકે જઝઈએ (હદિયે) તાવાન વગેરાકી રકમેં, ઝકાત, સઝાકે તોર પર વુસૂલ હોનેવાલે જુર્માને, અતિય્યાત ઔર નિઝામતે મિસ્રકા તમામ તર હિસાબ કિતાબ ઔર પૈસા માલિયાતકે મહકમેંમેં આતા ઔર ખર્ચ હોતા થા. યહ બળા હી અહમ ઔર નાઝુક મહકમા થા. ઉસ્કે નાઝિમકા કાબિલ એ'તિમાદ હોના બહુત ઝરૂરી થા. યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ખુશ કિસ્મતી

થી કે નાઝિમ ખિઝરૂલ્હયાત દિનદાર મુસલમાન થા.

એક રાત વહ બાહરસે આયા. ઘરમેં દાખિલ હુવા તો અંધેરેકો ચીરતા હુઆ એક તીર આયા જો ખિઝરૂલ્હયાતકી પીઠમેં ઉતર ગયા ઔર દિલ તક જા પહુંચા. ઉસ્કી કરબનાક આવાઝ સુન કર મુલાઝિમ બાહર આયા. ફિર ઘરકે અફરાદ બાહર આએ. મશઅલકી રોશનીમેં ખિઝરકો ઉધેં મુંહ પળે દેખા. ઈત્તિફાકસે કિસીને દેખ લિઆ કે ખિઝરકે દાએં હાથકી ઉંગલી ઝમીન પર થી ઔર મિટ્ટી પર ઉસ ઉંગલીસે ઉસ્ને કુછ લિખ્ખા થા. વહ મર ચુકા થા. ઝમીન પર ઉસ્ને ઉંગલીસે લિખ્ખા થા –" મુસ્લિહ" 'હા' પૂરી નહીં હુઈ થી. ઈસ હરફકી ગોલાઈકે નિસ્ફમેં જા કર ઉસ્કી જાન નિકલ ગઈ હોગી. લાશ ઉઠા લી ગઈ ઔર ઉસ હરફકો મહફૂઝ રખ્ખા ગયા. એક આદમીકો કોતવાલ ગય્યાષ બિલ્બીસકો બુલાને દોળા દિયા ગયા. યહી કહા જા સક્તા હૈં કે ખિઝરને મરતે મરતે મિટ્ટી પર અપને કાતિલકા નામ લિખ્ખા હૈં. ગયાષ બિલ્બીસ કોતવાલ ભી થા ઔર મિસ્રકી તમામ તર પુલિસકા હાકિમ અ'લા. યહ ભી સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા કાબિલે એ'તિમાદ હાકિમ થા. અલી બિન સુફયાનકી તરહ શહરી જરાઈમકા માહિર સરાગરસાં થા.

બિલ્બીસને આતે હી ઝમીન પર લિખે હુએ અલ્ફાઝ "મુસ્લિહ"કો ગોરસે દેખા. ઈત્નેમેં શહરકા નાઈબ નાઝિમ મુસ્લિહુદ્દીન ખિઝરકે કત્લકી ખબર સુન કર આ ગયા. બિલ્બીસને ઉસે દેખતે હી ઝમીન પર પાંવ રગળ કર "મુસ્લિહ"કા લફઝ મિટા દિયા. મુસ્લિહુદ્દીન ચૂંકે શહરકા નાઈબ થા. ઈસ લિએ કોતવાલીકા મહકમા ઈસ્કે મા તહત થા. ઈસ્ને બિલ્બીસકો હુક્મકે લહજેમેં કહા "કાતિલકા સુરાગ સુબ્હસે પહલે મિલ જાના ચાહિએ. મૈં ઝિયાદા ઈન્તિઝાર નહીં કરૂંગા" બિલ્બીસને ઉસે યકીન દિલાયા કે કાતિલ જલ્દી પકળ લિયા જાએગા. વહ વહાં સે ચલા ગયા. રાતકો હી ખઝરૂલ્હયાતકે નાઈબ મુઆવિન ઔર ઉસ્કે દફતરમેં ઉન અફરાદકો બુલા લિઆ જો મકતૂલકે કરીબ રહતે થે ઔર બતા સક્તે થે કે કત્લકે રોઝ ઈન્કી સરગરમિયાં ક્યા રહીં. ઉન લોગોંસે ઉસે પતા ચલા કે આજ શહરી ઈન્તિઝામીયા કે હુક્કામે આ'લાકા એક ઈજલાસ થા જિસ્મેં ફૌજકા કોઈ નુમાઈન્દહ નહીં થા. ખિઝરકા નાઈબ ઉસ્કી મદદકે લિએ ઈજલાસમેં શરીક

થા. ઈજલાસમેં માલિયાતકે સિલ્સીલેમેં ફૌજકે ઈખ્રાજાત ઝેરે બહસ આયે તો ખિઝરને કહા કે મિસ્રમેં બા'ઝ ઈખ્રાજાત રોકને પળેંગે કયૂં કે અમીરે મિસ્ર, સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને શવ્બકમેં બહુતસી ફૌજ ભરતી કી હેં જિસ્કે લિએ કસીર રકમકી ઝરૂરત હેં.

નાઈબ નાઝિમ મુસ્લિહુદ્દીન અય્યૂબીને ઈસ્કી મુખાલિફત કી ઔર કહા કે ફૌજકે ઈખ્રાજાત ગેર ઝરૂરી હેં. મઝીદ ફૌજ ભરતી કરનેકે બજાએ હમેં તવજ્જુહ ઈસ ફૌજકે મસાઈલકી તરફ દેની ચાહિએ જો પહલેહી હમારે લિએ એક મહેંગા મસ્અલા બની હૂઈ હેં. ઉસ્ને બતાયાકે મિસ્રમેં જો ફૌજ હેં ઉસ્મેં બે ઈત્મિનાની ઔર બદ અમની પાઈ જાતી હેં. શવ્બકસે જો માલે ગનીમત હાથ આયા હેં ઉસ્મેંસે ઈસ ફૌજકે લિએ કોઈ હિસ્સા નહીં ભેજા ગયા. ખિઝરૂલ્હયાતને કહા'' ક્યા આપકો મા'લૂમ નહીં કે અમીરે મિસ્રને માલે ગનીમત તકસીમ કરનેકી બિદઅત ખત્મ કર દી હેં ? યહ નિહાયત અચ્છા ફેસલા હેં. માલે ગનીમતકે લાલચસે લળનેવાલી ફૌજકા કોઈ કૌમી જઝબા ઔર મઝહબી નઝરિયા નહીં હોતા.''

ઈસ મસ્અલે પર બહસ તુર્શ કલામીમેં બદલ ગઈ. મુસ્લિહુદ્દીનને યહાં તક કહ દિયા કે અમીરે મિસ્ર મિસ્રી સિપાહીયોંકે હ સાથ ઈત્ના અચ્છા સુલૂક નહીં કર રહા, જિત્ના શામી ઔર તુર્ક સિપાહીયોંકે સાથ કરતા હેં. ઉસ્ને ગુસ્સેમેં કુછ ના રવાં બાતેં કહ દી જિન્કે જવાબમેં ખિઝરને કહા'' મુસ્લિહ! તુમ્હારી ઝબાનસે સલીબી ઔર ફાતમી બોલ રહેં હેં'' ઈસ પર ઈજલાસ હંગામેંકી સુરત ઈખ્તિયાર કર ગયા ઔર બરખાસ્ત હો ગયા. ખિઝરૂલ્હયાતકે નાઈબ ઔર મુઆવિનને બતાયા, કે ઈજલાસકે બા'દ મુસ્લિહુદ્દીન ખિઝરૂલ્હયાતકે દફતરમેં આયા. વહાં ફિર ઉન્મેં ગરમા ગરમી હૂઈ. મુસ્લિહુદ્દીન ખિઝરકો ઈસ પર કાબિલ કરનેકી કોશિશ કર રહા થા કે મિસ્રી ફૌજ મુત્મઈન નહીં. ઉસ્ને ફિર વહી બાતેં દોહરાઈ જો ઉસ્ને ઈજલાસમેં કહી થી ખિઝરૂલ્હયાતને કહા'' અગર એસા હી હેં તો મેં યહ મસ્અલા તુમ્હારી તરફસે અમીરે મિસ્રકે સામને રખ દુંગા લેકિન મેં યહ ઝરૂર લિખુંગા કે તુમને ઈજલાસમેં તમામ શુરકાઅકો યહ બાવર કરાનેકી કોશિશ કી થી કે અમીરે મિસ્ર ફૌજમેં ઈમ્તિયાઝી સુલૂક કર રહા હેં ઔર મેં

યહ ભી લિખુંગા કે તુમને હમેં યહ યકીન દિલાનેકી ભી કોશિશ કી કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને શવ્બકકા માલે ગનીમત શામિયોં ઔર તુર્કોમેં તકસીમ કર દિયા હૈં ઔર મેં યહ રાઈ દુંગા કે તુમને જો ઈલ્ઝામાત આઈદ કિયે હૈં ઈન્હેં સચ ષાબિત કરનેકી કોશિશ કી હૈં ઔર ફૌજમેં જો અફવાએં દુશ્મન ફેલા રહા હૈં ઉન્કે મુતઅલ્લિક તુમને કહા હૈં કે યહ અફવાએં નહીં બલ્કે સચ હૈં. ''

ખિઝરૂલ્હયાતકે નાઈબને બયાન દિયા કે મુસ્લિહુદ્દીન જબ ખિઝરકે કમરેસે નિકલા તો ઉસ્કે મુંહસે યહ અલ્ફાઝ સુને ગએ થે ''અગર તુમ ઝિંદા રહેં તો સબ કુછ લિખ કર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે આગે રખ દેના''

ગયાષ બિલ્બીસને ફૌરી તોર પર મુસ્લિહુદ્દીનસે કુછ પુછના મુનાસિબ ન સમજા. એક તો ઈસ્કી હૈસિયત બહુત ઉંચી થી. દુસ્રે યહ કે બિલ્બીસ ઉસ્કે ખિલાફ મઝીદ શહાદત જમા કરના ચાહતા થા. ઉસે ડર યહ થા કે અગર ઉસ્ને મુસ્લિહુદ્દીન પર બગૈર ઠોસ શહાદતકે હાથ ડાલા તો યહ ઈકદામ ઉસ્કે અપને લિએ મુસિબત બન જાએગા. અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કાહિરામેં મૌજૂદ હોતા બિલ્બીસ ઉસ્કી પુશ્ત પનાહી હાસિલ કર લેતા. વહ ઈત્ના સમજ ગયા થા કે યહ કત્લ ઝાતી રજીશકા નતિજા નહીં ખિઝરૂલ્હયાત ઝાતી રજીશ રખનેવાલા હાકિમ નહીં થા. રાતકો ઉસ્ને ચંદ એક લોગોંકે દરવાઝે ખિટખિટાએ ઔર તફતીશમેં લગા રહા. અપને ખુફયા આદમિયોંકો ભી સર ગરમ કર દિયા લેકિન ઉસે કોઈ કામયાબી નહીં હુઈ......

બા'દકી શહાદતોં ઔર વાકિઆતસે જો વારિદાત સામને આઈ, વહ કુછ ઈસ તરહસે બનતી હૈં કે કત્લકી રાતસે અગલી રાત મુસ્લિહુદ્દીન અપને ઘર ગયા તો પહલી બીવીને ઉસે અપને કમરેંમેં બુલાયા. ઉસ્ને બીસ અશરફિયાં મુસ્લિહુદ્દીનકે આગે કરતે હુએ કહા ''ખિઝરૂલ્હયાતકા કાતિલ યહ બીસ અશરફિયાં વાપિસ કર ગયા હૈં ઔર કહ ગયા હૈં કે તુમને પચાસ અશરફિયાં ઔર સોનેકે દો ટુકડે કહેં થે. મૈંને તુમ્હારા કામ કર દિયા હૈં તો તુમને સિર્ફ બીસ અશરફિયાં ભેજી હૈં. યહ તુમહારી બીવીકો વાપિસ દે

ચલા હું. તુમને મુજે ધોકા દિયા હૈં અબ એકસો અશ્રફિયાં ઔર સોનેકે દો ટુકડે લૂંગા. અગર દો દિનમેં માલ ન પહુંચાયા તો વૈસા હી તીર જો ખિઝરકે દિલમેં ઉતરા હૈં તુમહારે ભી દિલમેં ઉતર જાએગા...''

મુસ્લિહુદ્દીનકા રંગ ઉડ ગયા, સંભલ કર બોલા ''તુમ ક્યા કહ રહી હો? કોન થા વહ ? મૈંને કિસીકો ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લકે લિએ યહ રકમ નહીં દી થી ?''

''તુમ ખિઝરકે કાતિલ હો.'' બીવીને કહા ''મુજે મા'લૂમ નહીં કે કત્લકી વજહ ક્યા હૈં. ઈત્ના ઝરૂર મા'લૂમ હૈં કે તુમને ઉસે કત્લ કરવાયા હૈં. ''

યહ મુસ્લિહુદ્દીનકી પહલી બીવી થી. ઉસ્કી ઉમર ઝિયાદા નહીં થી. બમુશ્કિલ તીસ સાલકી હોગી. ખાસ્સી ખૂબસુરત ઔરત થી. કોઈ એક માહ કબ્લ વહ ઘરમેં એક ગેર મા'મૂલી તોર પર ખુબસુરત ઔર જવાન લળ્કી લે આયા થા. એક ખાવિન્દકે લિએ બીવીયોંકી તા'દાદ પર કોઈ પાબંદી નહીં થી. ઉસ ઝમાનેમેં ઝિયાદા બીવીયાં રખનેકા રિવાજ થા. કોઈ બીવી દૂસ્રી બીવીયોંસે હસદ નહીં કરતી થી. મગર મુસ્લિહદ્દીનને પહલી બીવીકો બિલ્કુલ નઝર અંદાઝ કર દિયા થા. જબસે નઈ બીવી આઈ થી ઉસ્ને પહલી બીવીકે કમરેંમેં જાના હી છોળ દિયા થા. બીવીને ઉસે કઈ બાર બુલાયા તો ભી વહ ન ગયા. બીવીકે અંદર ઈન્તિકામી જઝબા પેદા હો ગયા થા. યહ આદમી જો ઉસે બીસ અશ્રફિયાં દે ગયા થા ગાલિબન મુસ્લિહુદ્દીનસે સંગીન ઈન્તિકામ લેના ચાહતા થા. ઈસી લિએ ઉસ્ને અપની પહલી બીવીકો બતા દિયા થા કે ખિઝરૂલ્હયાતકો મુસ્લિહુદ્દીનને કત્લ કરાયા હૈં.

''તુમ અપની ઝબાન બંદ રખના'' મુસ્લિહુદ્દીનને અપની બીવીકો બા રોબ લહજેમેં કહા ''યહ મેરે કિસી દુશ્મનકી ચાલ હૈં. વહ મેરે ઔર તુમહારે દરમિયાન દુશ્મની પેદા કરના ચાહતા હૈં.''

''તુમહારે દિલમેં મેરી દુશ્મનીકે સિવા ઔર રહા હી ક્યા હૈં ?''બીવીને પૂછા

''મેરે દિલમેં તુમહારી પહલે રોઝવાલી મુહબ્બત હૈં'' મુસ્લિહુદ્દીનને કહા''ક્યા તુમ ઈસ આદમીકો પહચાનતી હો ?

"ઉસ્ને ચહરે પર નિકાબ ડાલ રખ્ખા થા" બીવીને કહા "મગર તુમ્હારા નિકાબ ઉતર ગયા હૈં. મૈંને તુમ્હેં પહચાન લિયા હૈં" મુસ્લિહુદ્દીનને કુછ કહને કી કોશિશ કી મગર બીવીને ઉસે બોલને ન દિયા. ઉસ્ને કહા "મુઝે શક હૈં તુમને બય્તુલ્માલકી રકમ હઝમ કર લી હૈં. જિસ્કા ઈલ્મ ખિઝરૂલ્હયાતકો હો ગયા થા. તુમને કિરાયેકે કાતિલસે ઉસે રાસ્તેસે હટા દિયા હૈં."

"મુઝ પર જૂટે ઈલ્ઝામ આઈદ ન કરો" મુસ્લિહુદ્દીનને કહા "મુઝે રકમ હઝમ કરનેકી ક્યા ઝરૂરત હૈં ?" "તુમહેં નહીં, ઉસ ફિરંગીકો રકમકી ઝરૂરત હૈં જિસે તુમને નિકાહકે બગૈર ઘર રખ્ખા હુવા હૈં. "બીવીને જલ કર કહા "તુમહેં શરાબકે લિયે રકમકી ઝરૂરત હૈં. અગર યહ ઈલ્ઝામ જૂઠા હૈં તો બતાવો કે યહ ચાર ઘોળોંકી બગી કહાં સે આઈ હૈં. ? ઘરમેં આએ દિન નાચનેવાલિયાં જો આતી હૈં, શરાબકી જો દા'વતે દી જાતી હૈં, ઉન્કે લિયે રકમ કહાંસે આતી હૈં.?

"ખુદાકે લિએ ચુપ હો જાઓ "મુસ્લિહુદ્દીનને ગુસ્સે ઔર પ્યારકે મિલે જુલે લહજેમેં કહા" મુજે મા'લૂમ કર લેને દો વહ આદમી કોન થા જો ખતરનાક ચાલ ચલ ગયા હૈં. અસલ હકીકત તુમહારે સામને આ જાએગી."

"મૈં અબ ચુપ નહીં રહ સકુંગી."બીવીને કહા "તુમને મેરા સિના ઈન્તિકામસે ભર દિયા હૈં. મૈં સારે મિસ્રકો બતાવુંગીકે મેરા ખાવિન્દ કાતિલ હૈં. એક મોમિનકા કાતિલ હૈં. તુમ મેરી મુહબ્બતકે કાતિલ હો. મૈ ઈસ કત્લકા ઈન્તિકામ લૂંગી."

મુસ્લિહુદ્દીન મન્નત સમાજત કરકે ઉસે ચુપ કરાને લગા કે વહ સિર્ફ દો રોઝ ચુપ રહેં તાકે વહ ઉસ આદમીકો તલાશ કરકે ષાબિત કર સકે કે વહ કાતિલ નહીં હૈં. ઉસ્ને બીવીકો યહ ભી બતાયાકે ગયાષ બિલ્બીસને ચંદ એક મુશ્તબા અફરાદકો પકળ લિએ હૈં ઔર કાતિલ બહુત જલ્દી પકળા જાએગા.

રાત ગુઝર ગઈ. અગલા દિન ભી ગુઝર ગયા. મુસ્લિહુદ્દીન ઘરસે ગાઈબ રહા. ઉસ્કી દૂસ્રી બીવી યાદાશ્તા ભી કહીં નઝર ન આઈ. શામકે

બા'દ મુસ્લિહુદ્દીન ઘર આયા ઔર પહલી બીવીકે કમરેંમેં ચલા ગયા. ઉસ્કે સાથ પ્યાર મહોબ્બતકી બાતેં કરતા રહા. બીવી ઉસ્કે ફરેબમેં નહીં આના ચાહતી થી મગર પ્યારકે ધોકેમેં આ ગઈ. મુસ્લીહુદ્દીનને કહા કે વહ ઉસે કહા કે વહ આદમી ઉસે ઢૂંઢ રહા હૈં જો બીસ અશરફીયાં દે ગયા થા. કુછ દેર બા'દ બીવી સો ગઈ. ઉસ રાત મુસ્લિહુદ્દીનને મુલાઝિમોંકો છુટ્ટી દે દી થી. ઘરમેં ઐસી ખામોશી થી જો પહલે કભી નહીં હૂઈ થી. મુસ્લિહુદ્દીન બહુત દેર સોઈ હુઈ બીવીકે કમરેમેં રહા, ફિર ઉઠ કર કમરેસે નિકલ ગયા.

આધી રાતકા અમલ હોગા. એક આદમી ઈસ ઘરકી બાહર વાલી દીવારકે સાથ પીઠ લગા કર ખળા હો ગયા. એક આદમી ઉસ્કે કંધે પર ચળ્હ ગયા. તીસ્રા આદમી ઉન દોનોંકી સીળી બના કર ઉપર ગયા ઔર દીવારસે લટક કર અંદરકી તરફ કૂદ ગયા. ઉસ્ને અંદરસે બળા દરવાઝા ખોલ દિયા. ઉસ્કે દોનોં સાથી અંદર આ ગએ. ઈસ ઘરમેં રખવાલી વાલા કુત્તા હર રાત ખુલા રહતા થા. ઉસ રાત વહ ભી ડિબ્બેમેં બંધ થા. શાયદ મુલાઝિમ જાતે હુએ ભૂલ ગએ થે કે ઉસે ખુલા રખના હૈં. તિનોં આદમી બર આમદેમેં ચલે ગએ. અંધેરા ગહરા થા. વહ દબે પાંવ ચલે ગએ. ગુપ અંધેરેંમેં એક દૂસ્રેકે પીછે ચલતે એકને ઉસ કમરેકે દરવાઝે પર જા હાથ રખ્ખા જિસ્મેં મુસ્લિહુદ્દીનકી પહલી બીવી જિસે વહ ફાતિમાકે નામસે બુલાયા કરતા થા સોઈ હુઈ થી. કિવાળ ખુલ ગયા. કમરા તારીક થા. તિનોં આદમી અંદર ગએ ઔર અંધેરેંમેં ટટોલતે હુએ ફાતિમાકે પલંગ તક પહુંચ ગએ. એક આદમીકા હાથ ફાતિમાકે મુંહ પર લગા તો ઉસ્કી આંખ ખુલ ગઈ. વહ સમજીકે મુસ્લિહુદ્દીનકા હાથ હૈં. ઉસ્ને હાથ પકળ લિયા ઔર પુછા કહા જા રહેં હૈં આપ?

ઉસ્કે જવાબમેં એક આદમીને ઉસ્કે મુંહ પર કપળા રખ કર ઉસ્કા કુછ હિસ્સા ઉસ્કે મુંહમેં ઠોંસ દિયા. ફૌરન બા'દ તિનોંને ઉસે બાઝુઓમેં જકળ લિયા. એકને મુહ પર એક ઔર કપળા કસ કર બાંધ દિયા. એકને એક બોરીકી તરહકા એક થેલા ખોલા. દુસ્રે દો આદમિયોંને ફાતિમાકો દૂહરા કરકે રસ્સીંયોંસે ઉસ્કે હાથ ઔર પાંવ બાંધે ઔર ઉસે થેલેમેં ડાલ કર થેલેકા મુંહ બંધ કર લિઆ. ઉન્હોને થેલા ઉઠાયા ઔર બાહર નિકલ ગએ. બળે

દરવાઝેસે ભી નિકલ ગએ. ઘરમેં કોઈ મુલાઝિમ ન થા. ખાદિમાએં ભી ઉસ રાત છુટ્ટી પર થી. થોડી દૂર એક દરખ્તકે સાથ તીન ઘોડે બંધે હુએ થે. તિનોં આદમી ઘોડે પર સવાર હુએ. એકને થેલા અપને આગે રખ લિયા. તિનોં ઘોડેં કાહિરાસે નિકલ ગએ ઔર સિકંદરિયાકા રૂખ કર લિઆ.

સુબહ મુલાઝિમ આ ગએ. મુસ્લિહુદ્દીનને ફાતિમાકે મુતઅલ્લિક પૂછા. દો ખાદિમાઓંને ઈસે તલાશ કરકે બતાયાકે વહ ઘરમેં નહીં હૈં. બહુત દેર તક જબ ઈસ્કા કોઈ સુરાગ ન મિલા તો મુસ્લિહુદ્દીન એક ખાદિમાકો અલગ લે ગયા. બહુત દેર તક ઉસ્કે સાથ બાતેં કરતા રહા. ફિર ઉસે સાથ લિયે ગયાષ બિલ્બીસકે પાસ ચલા ગયા. ઉસે કહા કે ઉસ્કી બીવી લાપતા હો ગઈ હૈં. ઈસ્ને ઈસ શકકા ઈઝહાર કિઆ કે ખિઝરૂલ્હયાતકો ફાતિમાને કત્લ કરાયા હૈં ઔર ખિઝરને મરતે મરતે જો ઉંગલીસે "મુસ્લિહ" લિખ્ખા થા વહ દર અસ્લ મુસ્લિહકી બીવી લિખના ચાહતા થા લેકિન મૌતને તહરીર પૂરી ન હોને દી. ઈસ્કે ષુબૂતમેં ઉસ્ને અપની ખાદિમાસે કહા કે વહ બિલ્બીસકો ઉસ આદમીકે મુતઅલ્લિક બતાએ. ખાદિમાને બતાયાકે પરસુ શામ એક અજનબી આયા જિસ્કે ચહરે પર નિકાબ થા. ઉસ વક્ત મુસ્લિહુદ્દીન ઘર પર નહીં થા. ઉસ આદમીને દરવાઝે પર દસ્તક દી તો યહ ખાદિમા બાહર ગઈ. અજનબીને કહા કે વહ ફાતિમાસે મિલના ચાહતા હૈં. ખાદિમાને કહા કે ઘરમેં કોઈ મર્દ નહીં હૈં ઈસ લિએ વહ ફાતિમાસે નહીં મિલ સકતા. ઉસ્ને કહા કે ફાતિમાસે કહ દો કે વહ અશ્રફિયાં વાપિસ કરને આયા હૈં. કહતા હૈં કે મૈં પૂરી રકમ લૂંગા. ખાદિમાને ફાતિમાકો જા કર બતાયા તો ઉસ્ને ઉસ આદમીકો બુલાયા.

ખાદિમાને બયાનમેં કહા કે ફાતિમાને ઉસે બર આમદેમેં ખળા રહનેકો કહા ઔર હિદાયત દી કે કોઈ આ જાએ તો મૈં ઈસે ખબરદાર કર દું. ખાદિમા દરવાઝેકે સાથ ખળી રહી. અંદરકી બાતેં જો ઉસે સુનાઈ દેં, ઈન્મેં ઈસ આદમીકા ગુસ્સા ઔર ફાતિમાકી મન્નત સમાજત થી. ઈન બાતોંસે સાફ પતા ચલતા થા કે ફાતિમાને ઉસ આદમીસે કહા થા કે અલી બિન સુફયાનકે નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો કત્લ કરના હૈં જિસ્કે એવઝ વહ પચાસ અશ્રફિયાં ઔર દો ટુકડે સોના દેગી. ખાદિમાકો યહ મા'લૂમ ન હો સકા કે

ફાતિમાને ઈસ આદમીકો બીસ અશ્રફિયાં કિસ વક્ત ઔર કહા ભેજી થી ઔર કોન લે ગયા થા. વહ પૂરી પચાસ અશ્રફિયાં માંગ રહા થા. ફાતિમા ઉસે કહ રહી કે ઉસ્ને ગલત આદમીકો કત્લ કિયા હૈં. યહ નિકાબ પોશ અજનબી કહ રહા થા કે તુમને યકીનકે સાથ બતાયા થા કે હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ફલાં વક્ત ખિઝરૂલ્હયાતકે ઘર જાએગા. વહ ઘાતમેં બેઠ ગયા. ઉસ્ને એક આદમીકો ખિઝરકે ઘરકે કરીબ જાતે દેખા. ઉસ્કા કદ બુત હસન બિન અબ્દુલ્લાહકી તરહ થા. કત્લ કરતે વક્ત ઈત્ની મોહલત નહીં મિલતી કે શિકારકો અચ્છી તરહ દેખ કર યકીન કર લિયા જાએ. તુમને જો વક્ત બતાયા થા, યહ વહી વક્ત થા. મૈંને તીર ચલાયા ઔર વહાંસે ભાગનેકી.

વહ ફાતિમાસે પચાસ અશ્રફિયાં માંગ રહા થા. ફાતિમાને પહલે મન્નત સમાજતકી. ફિર વહ ભી ગુસ્સેમેં આ ગઈ ઔર કહા કે અસલ આદમીકો કત્લ કરોગે તો ઈન બીસ અશ્રફિયોંકે અલાવહ પચાસ અશ્રફિયાં ઔર સોનેકે દો ટુકડે દૂંગી. ઉસ આદમીને કહા કે મૈંને કામ કર દિયા હૈં. ઉસ્કી પૂરી ઉજરત લૂંગા. ફાતિમાને ઈન્કાર કર દિયા. વહ આદમી બળે ગુસ્સેમેં યહ કહ કર ચલા ગયા કે મેં પૂરી ઉજરત વુસૂલ કર લૂંગા. ફાતિમાને ખાદિમાકો સખ્તીસે કહા કે વહ ઈસ આદમીકે મુતઅલ્લિક ઝિક્ર ન કરે. ઉસ્ને ખાદિમાકો દો અશ્રફીં ઈન્આમ દિયા. આજ સુબહ વહ ઉસ્કે કમરેમેં ગઈ તો ફાતિમા વહાં નહીં થી. ઉસે શક હૈં કે ઉસ આદમીને ઉસે ઈન્તિકામન ઉસે ઈગ્વા કર લિયા હૈં.

ગયાષ બિલ્બીસને કુછ સોચ કર મુસ્લિહુદ્દીનકો બાહર ભેજ દિયા ઔર ખાદિમાસે પૂછા "યહ બયાન તુમહેં કિસ્ને પઢાયા હૈં ? ફાતિમાને યા મુસ્લિહુદ્દીનને ?"

"ફાતિમા તો યહાં નહીં હૈં." ઉસ્ને કહા "યહ મેરા અપના બયાન હૈં"

"મુજે સચ બતાઓ" બિલ્બીસને કહા "ફાતિમા કહા હૈં. વહ કિસ્કે સાથ ગઈ હૈં?" ખાદિમા ગભરાને લગી. કોઈ તસલ્લી બખ્શ જવાબ ન દે સકી. બિલ્બીસને કહા "કોતવાલીકે તહખાનામેં જાના ચાહતી હો ? અબ તુમ વાપિસ નહીં જા સકોગી"

વહ ગરીબ ઔરત થી. ઉસે મા'લૂમ થા કે કોતવાલીકે તહખાનેમેં જા કર સચ ઔર જૂઠ અલગ અલગ હો જાતે હૈં ઔર ઈસસે પહલે જિસ્મકે જોળ ભી અલગ અલગ હો જાતે હૈં. વહ રો પળી ઔર બોલી "સચ કહતી હું તો આકા સઝા દેતા હૈં, જૂઠ બોલતી હું તો આપ સઝા દેતે હૈં." બિલ્બીસને ઉસ્કી હોસ્લા અફઝાઈ કી ઔર ઉસે તોહફાકા યકીન દિલાયા. ખાદિમાને કહા "મૈંને કત્લકે દૂસ્રે રોઝ સિર્ફ ઈતના દેખા થા કે એક નિકાબ પોશ આયા થા. આકા મુસ્લિહુદ્દીન ઘર નહીં થે. નિકાબ પોશને ફાતિમાકો ઘરકે બાહર બુલાયા થા. વહ બળે દરવાઝેકે બાહર ઔર ફાતિમા અંદર થી. વહ ઉસ્કે સામને નહીં હુઈ. મુલાઝિમોંને ઉસે દેખા થા લેકિન કિસીને ભી કરીબ જા કર નહીં સુના કે ઈન્કે દરમિયાન ક્યા બાતેં હુઈ. નિકાબ પોશ બાહર ચલા ગયા તો ફાતિમા અંદર આઈ. ઉસ્ને છોટીસી એક થેલી ઉઠા રખ્ખી થી. ફાતિમાકા સર જુકા હુવા થા. વહ કમરેંમેં ચલી ગઈ થી.... દૂસ્રી શામ મુસ્લિહુદ્દીનને ચારોં મુલાઝિમોં ઔર સાઈસ રાત ભરકી છુટ્ટી દે દી થી. ચાર મુલાઝિમોંમેં દો મર્દ ઔર દો ઔરતેં હૈં"

"ઉસસે પહલે કભી મુલાઝિમોંકો કભી રાત ભરકે લિએ છુટ્ટી દી ગઈ હૈં ?" બિલ્બીસને પુછા.

"કભી નહીં" ઉસ્ને જવાબ દિયા "કોઈ એક મુલાઝિમ કભી છુટ્ટી લે લેતા હૈં. સબકો કભી નહીં છુટ્ટી દી ગઈ. ખાદિમાને સોચ કર કહા "અજીબ બાત યહ હૈં કે આકાને કહા થા કે આજ રાત કુત્તેકો બંધા રહને દેના. ઈસ્સે પહલે હર રાત કુત્તા ખુલા રખ્ખા જાતા થા. બળા ખૂંખાર કુત્તા હૈં. અજનબીકી બૂ પર ચિળને ફાળનેકે લિએ તય્યાર હો જાતા હૈં"

"મુસ્લિહુદ્દીનકે તઅલ્લુકાત ફાતિમાકે સાથ કેસે થે?" ગયાષ બિલ્બીસને પુછા.

"બહુત ખુચે હુએ." ખાદિમાને બતાયા "આકા એક બળી ખુબસૂરત જવાન લળકી લાયા હૈં જિસ્ને આકાકો અપના ગુલામ બના લિયા હૈં. ફાતિમાકે સાથ આકાકી બોલ ચાલ ભી બંધ હૈં."

ગયાષ બિલ્બીસને ફાતિમાકો અલગ બિઠા કર મુસ્લિહુદ્દીનકો અંદર બુલાયા ઔર બાહર નિકલ ગયા. વાપિસ આયા તો ઉસ્કે સાથ દો સિપાહી

થે. ઉન્હોને મુસ્લિહુદ્દીનકો દાએં ઔર બાએં બાઝુઓંસે પકળ લિઆ ઔર બાહર લે જાને લગે. મુસ્લિહુદ્દીનને બહુત એહતિજાજ કિઆ. બિલ્બીસ યહ હુક્મ દે કર નિકલ ગયા કે ઉસે કેદમેં ડાલ દો. ઉસ્ને દૂસ્રા યહ હુક્મ દિયા કે મુસ્લિહુદ્દીનકે ઘર પર પહરા લગા દો. કિસીકો બાહર ન જાને દો.

ઉસ વક્ત ફાતિમા કાહિરાસે બહુત દૂર શિમાલકી તરફ એક ઐસી જગહ પહુંચ ચુકી થી જહાં ઈર્દ ગિર્દ ઉચેં ટીલે, સબ્ઝહ ઔર પાની ભી થા. યહ જગહ આમ રાહ ગુઝરસે હટી હુઈ થી. વહાં વહ સૂરજ નિકલનેકે વક્ત પહોંચી થી.ઘોળે રૂક ગએ. ઉસે થેલેમેંસે નિકાલા ગયા. ઉસ્કે મુંહસે કપળા હટા દિયા ગયા ઔર હાથ પાંવ ભી ખોલ દિએ ગએ. ઉસ્કે હોશ ઠિકાને નહીં થે. વહ તીન નિકાબપોશોંકે નરગેમેં થી. તીન ઘોળે ખળે થે. ફાતિમા ચીખને ચિલ્લાને લગી. નિકાબપોશોંને ઉસે પાની પિલાયા ઔર કુછ ખાનેકો દિયા. વહ હાથ નહીં આ રહી થી. ઉસ્કે પેટમેં પાની ઔર ખાના ગયા ઔર તાઝા હવા લગી તો જિસ્મમેં તાકત આ ગઈ. વહ અચાનક ઉઠી ઔર દોળ પળી. તીનોં બેઠે દેખતે રહેં. કોઈ ભી ઉસ્કે તઆકુબમેં ન ગયા. દૂર જા કર વહ એક ટીલેકી ઓટમેં ચલી ગઈ તો એક નિકાબપોશ ઘોળે પર સવાર હુઆ. એળ લગાઈ ઔર ફાતિમાકો જા લિયા. વહ દોળ દોળ કર થક ગઈ થી. નિકાબપોશને ઉસે ઉઠા કર ઘોળે પર ડાલ લિયા ઔર ખૂદ ઉસ્કે પીછે સવાર હો કર વાપિસ અપને સાથિયોંકે પાસ લે ગયા.

"ભાગો" એકને ઉસે તહમ્મુલસે કહા "કહા તક ભાગોગી. યહાંસે તો કોઈ તનોમંદ ભી ભાગ કર કાહિરા નહીં પહુંચ સક્તા" ફાતિમા રોતી ચીખતી ઔર ગાલિયાં દેતી થી. એક નિકાબપોશને ઉસે કહા "અગર હમ તુમહેં કાહિરા વાપિસ લે ચલે તો ભી તુમહારે લિએ કોઈ પનાહ નહીં. તુમહેં તુમહારે ખાવિન્દને હમારે હવાલે કિઆ હૈં."

"યહ જૂઠ હૈં." ફાતિમાને ચિલ્લા કર કહા.

"યહ સચ હૈં." ઉસ્ને કહા. "હમને તુમહેં ઉજરતકે તોર પર લિઆ હૈં. તુમને મુજે પહચાના નહીં. મૈં તુમહારે હાથમેં બીસ અશ્રફીયોંકી થેલી દે આયા થા. તુમને ખાવિન્દસે કહ દિયા થા કે તુમ કાતિલ હો ઔર તુમને

બેવકૂફી યહ કી કે ઉસે યહ ભી કહ દિયા કે તુમ કોતવાલકો બતા દુંગી. વહ તુમસે પહલે હી તંગ આયા હુઆ થા. ઉસ્કી દાશ્તાને ઉસ્કે દિલ પર ઔર ઉસ્કી અકલ પર કબ્ઝા કર લિઆ થા. મૈં તુમહેં યહ નહીં બતા સકતા વહ લળ્કી કોન હૈં ઔર કહાસે આઈ હૈં ઔર વહ કયા કરને આઈ હૈં. દુસ્રે દિન તુમ્હારા ખાવિન્દ હમારે ઠિકાને પર આયા. એસા બેઈમાન આદમી ઉસ્ને હમેં ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લકે એવઝ પચાસ અશ્રફિયાં દેને લગા. સોનેકે ટુકડે ફિર હઝમ કર રહા થા. મેરે ઈન સાથિયોંને કહા કે અબ હમ બહુત ઝિયાદા ઉજરત લેંગેં. અગર વહ નહીં દેગા તો હમ કિસી ન કિસી તરહ કોતવાલ તક ખબર પહુંચા દેંગે. ઈસે અબ ખતરા યહ નઝર આ રહા થા કે તુમહેં ભી પતા ચલ ગયા થા કે કાતિલ વહી હૈં. ઈસ્કા ઈલાજ ઉસ્ને યહ સોચા કે હમેં કહા કે તુમ મેરી બીવીકો ઉઠાલે જાઓ. મૈં તુમહારે લિએ રાસ્તા સાફ કર દુંગા. હમ જાન ગએ કે વહ અપની દાશ્તા કે ઝેરે અસર તુમસે જાન છુળાના ચાહતા હૈં ઔર વહ અબ ઈસ લિએ તુમહેં ગાઈબ કરના ચાહતા થા કે તુમ ઈસ્કે જુર્મકી ગવાહ બન ગઈ હો ઔર ઉસે કહ ભી ચુકી હો કે તુમ કોતવાલકો ખબર કર દોગી..''

ફાતિમાકે આંસુ ખુશ્ક હો ચુકે થે. વહ હૈરત ઝદહ હો કર ઉન તીનોંકો બારી બારી દેખતી થી. ઉન્કી સિર્ફ આખેં નઝર આતી થી. યહ આખેં ડરાવની ઔર ખોફનાક થીં. ઉન્કી ઝબાનમેં મિઠાસ ઔર અપનાઈય્યતકી જલક ઝરૂર થી. ઉન્હોનેં ઉસે ધમ્કી નહીં દી થી બલ્કે સમજાનેકી કોશિશ કર રહેં થે કે ઉસ્કા તળપના, રોના ઔર ભાગના બેકાર થા.

''મૈંને તુમહેં દેખા થા'' નિકાબપોશને ઉસે કહા ''જબ મુસ્લિહુદ્દીનને કહા કે મેરી બીવીકો ઉજરતકે તોર પર ઉઠાલે જાઓ તો મૈંને સિકંદરિયાકી મંડીકે ભાવ સે તુમહારી કીમતકા અંદાઝા કિઆ. તુમ અભી જવાન હો ઔર હસીન ભી હો. તુમ બળે અચ્છે દામોં બિક સકતી હો. હમ માન ગએ. અગર તુમ્હારા ખાવિન્દ હમેં ઈત્ની ઝિયાદા ઉજરત ન દેતા તો હમને ઉસે બતા દિયા થા કે ઉસે ઝિંદા નહીં રહને દિયા જાએગા. કુત્તા ભી બંધા હુવા હોગા. અલ્બત્તા બળા દરવાઝા અંદરસે બંધ હોગા તાકે તુમ દેખ લો તો શક ન કરો.. હમ તીનોંને એક દૂસ્રેકે ઉપર ખળે હો કર તુમહારે ઘરકી દિવાર

ફલાંગી. હમને હાથોંમેં ખંજર લે રખ્ખે થે ઔર હમ સંભલ સંભલ કર ચલ રહેં થે ક્યૂં કે હમેં તુમહારે ખાવિન્દ પર ભરોસા નહીં થા. વહ હમેં મરવા સક્તા થા લેકિન એસા ન હુવા. હમારે લિએ રાસ્તા વાકઈ સાફ થા. તુમહેં ઉઠાયા ઔર લે આએ..''

''ઈસ્ને યહ કહાની તુમહેં ઈસ લિએ સુનાઈ હેં કે તુમ અપને ખાવિન્દકે ઘરકો દિલસે નિકાલ દો'' દૂસરે નિકાબપોશને કહા ''હમ તુમહેં યહ ભી બતા દેતે હમ તીન આદમી અકેલી ઔરતકી મજબૂરીસે ફાઈદા નહીં ઉઠાએંગેં. હમ બેપારી હેં. કિરાયેકા કત્લ ઈગ્વા હમારા પેશા હેં. હમ તુમહારે જિસ્મકે સાથ ખેલ કર ખુશ હોનેવાલે નહીં. તીન મર્દ એક ઔરતકો ઈગ્વા ઔર મજબૂર કરકે તફરીહ કરેં તો યહ કોઈ ફખ્ર વાલી બાત નહીં''

''તુમ મુજે સિકંદરયાકે બાઝારમેં બેચોગે?'' ફાતિમાને બે બસીકે લહજેમેં પૂછા ''મેરી કિસ્મતમેં અબ ઈસ્મત ફરોશી લિખી હેં ?''

''નહીં'' એક નિકાબપોશને જવાબ દિયા ''ઈસ્મત ફરોશીકે લિએ જંગલી ઔર સહરાઈ લડકીયાં ખરીદી જાતી હેં. તુમ હરમકી ચીઝ હો. કિસી બાઈઝઝતકે પાસ જાઓગી. હમેં ભી તો અચ્છી કીમત ચાહિએ. હમ તુમહેં મિટ્ટીમેં નહીં ફેંકેંગે. તુમ અબ રોના ઔર ગમ કરના છોળ દો, તાકે તુમહારે ચહરેકી રોનક ઔર દિલકશી કાઈમ રહેં વરના તુમ ઈસમતફરોશીકે કાબિલ રહ જાઓગી. થોળી દેરકે લિએ સો જાઓ.

યહ દેખ કરકે ઉન લોગોંને ઈસ્કે સાથ કોઈ બેહુદહ હરકત નહીં કી, દસ્ત દરાઝી નહી કી, ફાતિમાકો કુછ સુકૂનસા મહસૂસ હુઆ. રાત ભર વહ અઝિય્યતમેં ભી રહી થી. થેલેમેં દોહરી કરકે ઉસે બંધ કિયા થા. જિસ્મ દર્દ કર રહા થા વહ લેટી ઔર ઉસ્કી આંખ લગ ગઈ. થોળી દેર બા'દ ઉસ્કી આંખ ખુલ ગઈ. ઉસ્કા દિલ ખોફ ઔર ગભરાહટકી ગિરફતમેં થા. ઈસ સૂરતે હાલકો વહ કબૂલ નહીં કર સક્તી થી. ઉસ્ને દેખાકે તીનો નકાબપોશ સોયે હૂએં હેં. વહ ભી રાત ભરકે જાગે હૂએ થે. ફાતિમાને પહલે તો યહ સોચાકે કિસી એકકા ખંજર નિકાલ કર તીનોંકો કત્લ કર દુ લેકિન ઈત્ની જૂરઅત ન કર સકી. તીનોંકો કત્લ આસાન ન થા. ઉસ્ને ઘોળે દેખે. ઉન

લોગોંને ઘોળોંસે ઝિને નહીં ઉતારી થી. વહ આહિસ્તાસે ઉઠી ઔર દબે પાંવ એક ઘોળેકે કરીબ પહુંચી. સૂરજ ટીલોંકે પીછેં જા રહા થા ઔર ફાતિમા કો મા'લૂમ નહીં થા કે વહ કાહિરાસે કિસ તરફ ઔર કિત્ની દૂર હૈં. ઉસ્ને યહ ખતરા મોલ લિયા કે સહરાકી વુસ્અતમેં ભટક ભટક કર મર જાએગી ઈન લોગોંકે હાથોંસે ઝરૂર નિકલેગી.

ઉસ્ને ઘોળે પર સવાર હોતે હી એળ લગા દી. ટાપૂઓંને નિકાબપોશોંકો જગા દિયા. ઉન્હોને ફાતિમાકો ટીલેકી ઓટમેં જાતે દેખ લિઆ થા. દો નિકાબપોશ ઘોળે પર સવાર હુએ ઔર તઆકુબમેં ઘોળે સરપટ ભગા દિએ. ફાતિમાકે લિએ મશ્કિલ યહ થા કે ઉસે ટીલોંકે કેદખાનેસે નિકલનેકે રાસ્તા મા'લૂમ ન થા. સહરાઈ ટીલે ભૂલ ભુલય્યોં જેસે હોતેં હૈં. સિર્ફ સરહાકે ભેદી ઉન્સે વાકિફ હોતે થે. ફાતિમા ઐસે રૂખ હો લી જહાં આગે ઔર ટીલેને રાસ્તા રોક રખ્ખા થા. ઉસ્ને વહાં જા કર પીછે દેખા તો નિકાબપોશ તેઝીસે ઉસ્કે પીછે આ રહેં થે. ઉસ્ને ઘોળેકો ટીલે પર ચળ્હા દિયા ઔર એળ મારતી ગઈ. ઘોળા અચ્છા થા. ઉપર જા કર પરે ઉતર ગયા. વહ એક તરફકો ઘોળા મોળ લે ગઈ. આગે રાસ્તા મિલ ગયા. નિકાબપોશ ભી પહુંચ ગએ. ફાસ્લા કમ હો રહા થા. ફાતિમાકો અપની આખોં પર યકીન ન આયા જબ ઉસ્ને અપને સામને સમંદરકી તરહ ખુલા સહરા ઔર ચાર શતૂર સવાર અપની સિમ્ત આતે દેખે. ઉસ્ને ચિલ્લાના શુરૂઅ કર દિયા ''બચાવો ડાકુઓંસે બચાવો'' વહ ઉન તક પહુંચ ગઈ.

ઉસ્કે પીછે દોનોં નિકાબપોશોંકે ઘોળે બાહર આયે. શુતર સવારોંકો દેખ કર ઉન્હોંને ઘોળોંકી બાગ ખીચેં ઔર ઘોળેં મોળે ભી. શુતર સવારોંને ઊંટ દોળા દિએ. એકને કમાનમેં તીર રખ કર છોળા તો તીર એક ઘોળેકી ગરદનમેં ઉતર ગયા. ઘોળા દરદસે તળ્પા, ઉછલા ઔર બેકાબૂ હો ગયા. સવાર કૂદ ગયા. શુતર સવારોંને ઈન્હેં લલકારા તો દૂસ્રેને ઘોળા રોક લિઆ. ઈન્હેં મા'લૂમ થા કે વહ ચાર શતુર સવાર તીર અંદાઝોંકી ઝિદમેં હૈં. ફાતિમાને બતાયાકે ઉન્કા એક સાથી અંદર હૈં. ઉન દોનોંકો પકળ લિયા ગયા. યહ ચારોં સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે કિસી ગશ્તી દસ્તેકે સિપાહી થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને સારે સહરામેં ગશ્તી પહરેકા ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા તાકે

અચાનક હમલેકા ખતરા ન રહેં ઔર સલીબી તખ્રીબકાર મિસ્રમેં દાખિલ ન હો સકેં. ઈન ગશ્તી દસ્તોંકા બહુત ફાઈદા થા. ઉન્હોંને કઈ મુશ્તબા લોગ પકળે થે. અબ યહ નિકાબપોશ ઉન્કે ફંદેમેં આ ગયા. ફાતિમાને બતાયાકે ઉસે કિસ તરહ યહાં તક લાયા ગયા હૈં. વહ કિસ્કી બીવી હૈં. ઉસ્ને યહ ભી બતાયાકે નાઝિમ માલિયાત કત્લ હો ગયા હૈં. કત્લ ઈસ્કે ખાવિન્દ મુસ્લિહુદ્દીનને કરાયા હૈં જો શહરકા નાઝિમ હૈં. ઔર કાતિલ ઈન તીનોંમેંસે એક હૈં.

તીસરે નિકાબપોશકો ભી પકળ લિયા ગયા. ઉન્સે ખંજર લે લિયે ગએ. હાથ પીઠ પીછે બાંધ દિએ ગએ. ઉન્કા એક ઘોળા તીર લગનેસે ભાગ ગયા થા. એક ઘોળે પર દો નિકાબપોશોંકો ઔર તીસરે પર એક કો બિઠા કર સિપાહી અપને કમાન્ડરકે પાસ ચલે. ફાતિમાકો ઉન્હોંને ઊંટ પર બિઠા લિઆ. ઈસ ઊંટકા સવાર અપને એક સાથીકે પીછે સવાર હો ગયા. ઈસ કાફલેકે સામને ચાર મીલકી મસાફત થી જો ઉન્હોંને સૂરજ ગુરૂબ હોને તક તે કર લી. વહ એક નખ્લિસ્તાન થા, જહાં ખેમેં ભી નસીબ થે. યહ તો ઈસ દસ્તેકા હેંડ કવાટર થા. ફાતિમાકો ઈસ કમાંદારકે સામને પેશ કિઆ ગયા. તીનોં નિકાબપોશોંકો પહરેમેં બિઠા દિયા ગયા. ઈન્હેં અગલે રોઝ કાહિરા ભેજના થા.

સલીબિયોંને યહ ફેસલા કર લિઆ થા કે વહ કુરકમેં બેઠે બેઠે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ઈન્તિઝાર નહીં કરેંગે. ઉન્હોંને ફૌજકો તકસીમ કરના શુરૂઅ કર દિયા. ફ્રાંસકી ફૌજકો ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકો રાસ્તેમેં રોકને લિએ તય્યારીકા હુકમ દિયા. રિમાંડકી ફૌજ મુસલમાનોંકી ફૌજ પર અકબસે હમ્લેકે લિએ મુકર્રર હૂઈ હૈં. કુરકકે કિલ્એ દિફાઅકે લિએ જરમનીકી ફૌજ થી, જિસ્કે સાથ ફ્રસ ઔર ઈન્ગિલિસ્તાનકે કુછ દસ્તે થે. ઈન્હેં જાસૂસોંને બતા દિયાકે સુલ્તાન અય્યૂબી નઈ ફૌજ તય્યાર કર રહા હૈં. સલીબી હુક્મરાનોંને ઈસ ઈકદામકા જાઈઝા લિયા કે વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ટ્રેનીંગ કેમ્પ પર હમ્લા કરકે પીછે હટ આયે લેકિન ઉન્કી ઈંટેલી જિન્સને ઈસ તજવીઝકી મુખાલિફત કી. દલીલ યહ દી કે સુલ્તાન અય્યૂબીને

દિફાઅકી તીન તહેં બના રખ્ખી હેં. જિન્મેં એક તહ મુતહર્રીક હૈં. ઈસ્કે અલાવહ ઉસ્કે દેખ ભાલકે દસ્તે દૂર દૂર તક ઘૂમતે ફિરતે ઔર સહરામેં હિલતી હૂઈ હર ચીઝકો કરીબ જા કર દેખતે હૈં. ઈન દિફાઈ ઈન્તિઝામાતકો દેખ કર સલીબિયોંને ઈસ હમલેકા ખયાલ દિલસે નિકાલ દિયા.

એક અમરીકી મુસન્નિફ ઈટેલી વેસ્ટને મુતઅદ્દદ મુઅર્રિખોંકે હવાલેસે લિખ્ખા હૈં કે સલીબિયોંકે પાસ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી નિસ્બત ચાર ગુના ફૌજ થી જિસ્મેં ઝિરહપોશ પયાદહ ઔર સવાર દસ્તોકી બોહતાત થી. અગર યહ ફૌજ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પર બરાહેં રાસ્ત હમ્લા કર દેતી તો મુસલમાન ઝિયાદા દેર જમ ન સકતે મગર સલીબી ફૌજકો શવ્બકકી શિકસ્તમેં જો નુકસાન ઉઠાના પળા થા, ઉસ્કી એક દહશત ભી થી જો મેદાને જંગસે ભાગે હુએ નવજવાનોં પર તારી થી. સલીબિયોંકા મોરાલ મુતઝલ થા જિસ્કી એક તવજ્જુહ તો યહ થી કે શવ્બકકો વહ લોહેંકા કિલ્આ સમજતે થે. વહ અપની ફૌજકો સહરામેં ભેજ કર ઈસ ખુશ ફહમીમેં મુબ્તલા હો ગએ થે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો કિલ્ઓસે દૂર હી ખત્મ કર દેંગેં. વહ કુરકકે દિફાઅમેં બેઠે રહેં ઔર અય્યૂબીને શવ્બક લે લિઆ ઔર સહરામેં સલીબિયોંકો આમને સામને કી જંગકા મોકા દિએ બગૈર ઈન્હેં છાપામારોસે મરવાદિયા. ઉસ્કી "આગકી બાંડિયોં" ને ઘોળોં ઔર ઊંટોકો ઈત્ના દહશતઝદહ કિયા હૈં કે સલીબી ફૌજ મુખ્તલિફ બાદશાહોં મુલ્કોકી મુરક્કબ થી જો બ ઝાહિર મુત્તહિદ થી લેકિન યહ ઈત્તિહાદ બરાએ નામ થા ક્યૂં કે હર બાદશાહ ઉસ્કી ફૌજકા આ'લા કમાન્ડર મુલ્ક ગિરી ઔર બાદશાહીકી તોસીઅકા ખાહિશ્મન્દ થા. ઉન્મેં સિર્ફ યહ જઝબા મુશ્તરક થા કે મુસલમાનોંકો ખત્મ કરના હૈં, મગર ઉન્કે દિલોંમેં જો ઈખ્તિલાફાત થે. વહ ઉન્કે ફેસલો પર અસર અંદાઝ હોતે થે.

મુઅર્રિખ લિખતે હૈં કે સલીબી સાઝિશોંકે બાહર થે ઔર મુસલમાનોંકે જિસ ઈલાકે પર કાબિઝ હો જાતે થે વહાં કત્લે આમ ઔર આબરૂ રેઝી શુરૂઅ કર દેતે થે. ઈસ્કે બર અકસ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મુહબ્બત ઔર અખ્લાકી કદરોંકો ઐસી ખુબીસે ઈસ્તિઅમાલ કરતા થા કે દુશ્મન ભી ઈસ્કે ગિરવિદા હો જાતે થે. ઈસ્કે અલાવહ ઉસ્ને અપની ફૌજકે અંદર યહ ખુબી

પેદા કર દી થી કે દસ સિપાહીયોંકા છાપામાર દસ્તા એક હઝાર નફરી ફૌજીકે કેમ્પકો તહસ નહસ કરકે ગાઈબ હો જાતા થા. યહ લોગ જાન કુરબાન કરનેકો મા'મૂલીસી કુરબાની સમજતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી જિસ અંદાઝસે મેદાને જંગમેં થોળીસી ફૌજકો તરતીબ દેતા થા, વહ બળી સી બળી ફૌજકો ભી બેબસ કર દેતી થી. શવ્બક ઔર કુરકકે મેદાનમેં ભી ઈસ્ને ઈસી જંગી દાનિશમંદીકા મુઝાહિરા કિયા થા. સલીબિયોંને ઈસ્કા જાઈઝા લિઆ, અપની ફૌજકી જિસ્માની ઔર જઝબાતી કેફિયત દેખી તો ઉન્હોંને બરાહેં રાસ્ત હમ્લેકા ખયાલ છોળ દિયા ઔર કોઈ દૂસરા ઢંગ સોચ લિઆ લેકિન ઈસ ઢ ગકે મુતઅલ્લિક ભી ઈન્હેં શક થા. ઈસ્કા ઈલાજ ઉન્હોંને યહ કિયા કે મિસ્રમેં બગાવત ભળકાને ઔર સૂડાનિયોંકો મિસ્ર પર હમ્લા કરને પર ઉકસાને કા એહતિમામ કર લિઆ.

મિસ્રકે નાઈબ નાઝિમ ઉમુરે શહરી મુસ્લિહુદ્દીનકી તરફસે ઈન્હેં ઉમ્મીદ રિપોર્ટેં અફઝાર પાર્ટી મિલ રહી થી. ઔર અભી યહ ઈત્તિલાઅ નહીં પહુંચી થી કે મિસ્રકા નાઝિમે માલિયાત ખિઝરૂલ્હયાત કત્લ હો ગયા હૈં ઔર મુસ્લિહુદ્દીન પકળા ગયા હૈં. કુરકકો યહ ઈત્તિલાઅ પહુંચનેકે લિએ કમ અઝ કમ પંદરહ દિન દરકાર થે ક્યૂં કે રાસ્તેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ થી. કાસિદ બહુત દૂર ચક્કર કાટ કર ઔર કદમ ફૂંક ફૂંક કર કુરક જા સકતે થે બહુત દિનોંકા ચલા હુઆ એક કાસિદ ઉસ રાત વહાં પહુંચા જિસ રાત ફાતિમા ઈગ્વા હુઈ થી. ઉસ્ને રિપોર્ટ દી કે બગાવતકે લિએ ફિઝા સાઝગાર હૈં, લેકિન સૂડાની અભી હમલેકે લિએ તય્યાર નહીં હૈં. ઈન્કે વહાં ઘોળોંકી કમી હૈં. ઉન્કે પાસ ઊંટ ઝિયાદા હૈં. ઉન્હેં કમોબેશ પાંચસો અચ્છે ઘોળોંકી ઝરૂરત હૈં. ઈત્ની હી ઝીનેં દરકાર હૈં. ફ્રાંસી ફૌજકે કમાન્ડરને કહા કે પાંચસો ઘોળેં ફૌરન રવાના કર દિએ જાએ ઔર ઉન્કે સાથ સલીબી ફૌજકે પાંચ સાત અફસરોંકો ભી ભેજ દિયા જાએ જો સૂડાનિયોંકી જંગી અહલિયત ઔર કેફિયતકા જાઈઝા લે કર હમલા કરાએં.

સલીબિયોંકે પાસ ઘોળોંકી કમી થી. ઉન્હોંને કુરકમે એલાન કરા દિયા કે મિસ્ર પર હમ્લેકે લિયે પાંચસો ઘોળોંકી ફૌરી ઝરૂરત હૈં. ઈસાઈ બાશિંદોને તીન ચાર દિનોમેં ઘોળે મુહય્યા કર દિએ જો ઐસે રાસ્તે રવાના કર દિએ

ગએ જિસ્કે મુતઅલ્લિક યકીન થા કે પકળે નહીં જાએંગે. ઉન્કા રહનુમા વહી જાસૂસ થા જો ઘોળે માંગને આયા થા. વહ સૂડાની થા ઔર તીન સાલસે જાસૂસી કર રહા થા. ઉન ઘોળોંકે સાથ આઠ સલીબી ફૌજકે અફસર થે જિન્હેં સૂડાની હમ્લેકી કિયાદત કરની થી. ઈન્હેં યકીન દિલાયા ગયા થા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફૌજકો યહાંસે નિકલને નહીં દિયા જાએગા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો સિર્ફ યહ મા'લૂમ થા કે મિસ્રકે હાલાત ઠીક નહીં લેકિન ઈસે યહ મા'લૂમ નહીં થા કે હાલાત આતિશનિશાં પહાળ બન ચુકે હૈં જો ફટનેવાલા હૈં. અલી બિન સુફયાનને ઈસે યહ તસલ્લી દે રખી થી કે ઉસ્ને જાસૂસીકા જો જાલ બિછાયા હૈં, વહ ખતરોંસે કબ્લ અઝ વક્ત ખબરદાર કર દેગા. ઈન્હેં ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લ ઔર મુસ્લિહુદ્દીનકી ગિરફતારીકા ભી ઈલ્મ નહીં થા. ગયાષ બિલ્બીસકો મશ્વરહ દિયા ગયા થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ ભિજવાદે લેકિન ઉસ્ને યહ કહ કર ઈસ મશ્વરહ પર અમલ નહીં કિયા થા કે તફતીશ મુકમ્મલ કરકે અસલ સૂરતે હાલસે સુલ્તાન અય્યૂબીકો આગાહ કરેગા.

ફાતિમાકો ગશ્તી દસ્તેકે કમાંડરને અલગ ખેમેમેં રખા. સહરકા ધુંદલકા અભી સાફ નહીં હુઆ થા. જબ ઉસે ઔર તીનોં નિકાબપોશોંકો આઠ મુહાફિઝોંકે સાથ કાહિરાકે લિએ રવાના કર દિયા ગયા. યહ કાફલા સુરજ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ કાહિરા પહુંચા ઔર સીધા કોતવાલી ગયા. ગયાષ બિલ્બીસ ઉસ વારિદાતકી તફતીશમેં થા. ઉસ વક્ત વહ તહખાનેમેં થા. ઉસ્ને મુસ્લિહુદ્દીનકે ઘરકી તલાશી લી ઔર વહાંસે ઉસ્કી દાશતાકો બર આમદ કિઆ થા. વહ અપને આપકો અઝબક મુસલમાન બતાતી થી. ઉસ્ને બિલ્બીસકો ગુમરાહ કરનેકી બહુત કોશિશ કી. ઈસ્કે જવાબમેં બિલ્બીસને ઉસે ઉસ કોઠરીકી જલક દિખાઈ જહાં બળે બળે સખ્ત જાન મર્દ ભી સિનેકે રાઝ ઉગલ દિયા કરતે થે. લળકીને એ'તરાફ કર લિઆ કે વહ યરોશલમસે આઈ હૈં ઔર ઈસાઈ હૈં. ઉસ્ને ઉસ એ'તિરાફકે સાથ બિલ્બીસકો અપને જિસ્મ ઔર દોલતકી લાલચ દેના શુરૂઅ કર દિએ. બિલ્બીસને મુસ્લિહુદ્દીનકે ઘરકી તલાશીમેં જો દોલત બર આમદ કી થી ઈસ્ને ઉસ્કા

દિમાગ હલા દિયા થા. વહ સમજ ગયા થા કે મુસ્લિહુદ્દીન ક્યૂં સલીબિયોંકે જાલમેં ફંસ ગયા થા. ખુદ લળ્કી ઈસ કદર પુર કશિશ ઔર ચર્પ ઝબાન થી કે ઉસે ઠુકરાનેકે લિએ પથ્થર દિલકી ઝરૂરત થી.

બિલ્બીસને અપના ઈમાન ઠિકાને રખા. ઉસ્ને દેખ લિઆ થા કે યહ તો કોઈ બહુત બળી સાઝિશ હૈં જિસ્કી કળિયાં યરોશલમસે જા મિલતી હૈં. ઉસ્ને લળકીસે કહા કે વહ હર એક બાત બતા દે. લળ્કીને જવાબ દિયા "મૈં જો કુછ બતા સકતી થી બતા દિયા હૈં. ઉસ્સે આગે કુછ બતાઉંગી તો યહ સલીબકે સાથ ધોકા હોગા. મૈં સલીબ પર હાથ રખ કર હલફ (કસમ) ઉઠા ચુકી હું કે અપને ફર્ઝકી અદાએગીમેં જાન દે દુંગી. મેરે સાથ જો ભી સુલૂક કરના ચાહો કર લો. કુછ નહીં બતાઉંગી. અગર મુજે આઝાદ કરકે યરોશલમ યા કુરક પહુંચા દોગે તો મુંહ માંગી દોલત તુમહારે કદમોમેં રખ દી જાએગી. મુસ્લિહુદ્દીન તુમહારે કૈદમેં હૈં. ઈસ લિએ પૂછ લો. વહ તુમ્હારા ભાઈ હૈં. શાયદ કુછ બતા દે."

બિલ્બીસને ઉસ્સે મઝીદ કુછ ભી ન પૂછા. વહ મુસ્લિહુદ્દીનકે પાસ ચલા ગયા. મુસ્લિહુદ્દીન બળી બુરી હાલતમેં થા. ઈસે છતકે સાથ ઈસ તરહસે લટકાયા થા કે રસ્સા કલાઈયોંસે બંધા થા ઔર ઈસ્કે પાંવ ફર્શ પર થે. બિલ્બીસને જાતે હી ઉસ્સે પૂછા "મુસ્લિહ દોસ્ત જો પૂછતા હૂં બતા દો. તુમહારી બીવી કહા હૈં? ઔર ઈસે કિસસે ઈગ્વા કરાયા હૈં? અબ તુમહેં કુછ ઔર બાતેં ભી બતાની પળેગી. તુમહારી દાશ્તા અપને આપકો બે નિકાબ કર ચુકી હૈં"

"ખોલ દે મુઝે રઝીલ ઈન્સાન" મુસ્લિહુદ્દીનને ગુસ્સે ઔર દર્દસે દાંત પીસ કર કહા "અમીરે મિસ્રકો આને દે. મૈં તેરા યહી હશ્ર કરાઉંગા."

ઈત્નેમેં બિલ્બીસકે એક અહલકારને કાનમેં આ કર કુછ કહા. હૈરતસે ઉસ્કી આંખે ઠહર ગઈ. વહ દોળતા હુઆ તહખાનેસે નિકલા ઔર ઉપર ચલા ગયા. વહાં મુસ્લિહુદ્દીનકી બીવી ઔર ઉસે ઈગ્વા કરનેવાલે તીન આદમી બેઠે થે. ફાતિમાને ઉસે બતાયાકે વહ કિસ તરહ ઈગ્વા હુઈ ઔર તીનોં કિસ તરહ પકળે ગએ હૈં. બિલ્બીસ ફાતિમા ઔર તીનો મુજરિમોકો તહખાને લે ગયા ઔર મુસ્લિહુદ્દીનકે સામને જા ખળા કિઆ. મુસ્લિહુદ્દીનને ઈન્હેં

દેખા ઔર આંખે બંદ કર લીં. બિલ્બીસને પુછા "ઈન તીનોમેંસે કાતિલ કોન હૈ?" મુસ્લિહુદ્દીન ખામોશ રહા. બિલ્બીસને તીન દફા પૂછા. વહ ફિર ભી ખામોશ રહા. બિલ્બીસને તહખાનેમેં એક આદમીકો ઈશારહ કિઆ. વહ આદમી આગે આયા ઔર મુસ્લિહુદ્દીનકી કમરકે ગર્દ બાઝૂ ડાલ કર ઉસ્કે સાથ લટક ગયા. ઉસ આદમીકા વઝન મુસ્લિહુદ્દીનકી કલાઈયાં કાટને લગા જો રસ્સેસે બંધી હુઈ થીં. ઉસ્ને દર્દસે ચીખતે હુએ કહા "દરમિયાન વાલા"

બિલ્બીસ તીનોકો અલગ લે ગયા ઔર ઉન્હેં કહા કે વહ બતા દે કે વહ કોન હૈં ઔર સારા સિલ્સિલા ક્યા હૈં વરના વહ યહાંસે ઝિંદા નહીં નિકલ સકેંગે. ઉન્હોને આપસમેં મશ્વરા કિઆ ઔર બોલને પર રઝામન્દ હો ગએ. બિલ્બીસને ઉન્કો અલગ અલગ કર દિયા ઔર ફાતિમાકો ઉપર લે ગયા. ફાતિમાને ઉસે વહી બાત સુનાઈ જો સુનાઈ જા ચુકી હૈં. ઉસ્ને અપને મુતઅલ્લિક યહ બતાયા કે ઉસ્કી સૂડાની ઔર બાપ મિસ્રી હૈં. તીન સાલ ગુઝરે વહ અપને બાપકે સાથ મિસ્ર આઈ. મુસ્લિહુદ્દીનને ઉસે દેખ લિઆ ઔર ઉસ્કે બાપકે પાસ આદમી ભેજે. ઉસે યહ મા'લૂમ નહીં કે રકમ કિત્ની તે હુઈ. બાપ ઈસે મુસ્લિહુદ્દીનકે ઘર છોળ ગયા ઔર એક થેલી લે કર ચલા ગયા. મુસ્લિહુદ્દીનને એક આલિમ ઔર ચંદ એક આદમિયોંકો બુલા કર બા કાઈદાહ નિકાહ પળ્હવાયા. ઔર વહ ઉસ્કી બીવી બન ગઈ. વહ ઉસ્કે સાથ બહુત મુહબ્બત કરતા થા. મુહબ્બત ફાતિમાકી કમઝોરી થી. બાપસે ઈસે મુહબ્બત ઔર શફકત નહીં મિલી થી. ઉસે શક થા કે બાપ ઉસે યહાં બેચનેકે લિએ હી લાયા થા. મુસ્લિહુદ્દીનકે ખિલાફ ઉસે કભી ભી યહ શક નહીં હુઆ થા કે વહ ઈતના બુરા આદમી હૈં. વહ શરાબ નહીં પીતા થા. ઉસ્કે બાહરકી સરગરમિયોંકે મુતઅલ્લિક ફાતિમાકો કુછ ભી મા'લૂમ નહીં થા.

સલાહુદ્દીનને શવ્બકકી તરફ કૂચ કિયા તો ઉસ્કે ફૌરન બા'દ મુસ્લિહુદ્દીનમેં એક ઔર તબ્દિલી આઈ. વહ રાત બહુત દેર તક બાહર રહને લગા. એક રાત ફાતિમાને દેખા કે વહ શરાબ પી કર આયા હૈં. ફાતિમાકા બાપ શરાબી થા. વહ શરાબકી બૂ ઔર શરાબકો પહચાન સક્તી થી. ઉસ્ને મુસ્લિહુદ્દીનકી મુહબ્બતકે ખાતિર યહ ભી બરદાશ્ત કિઆ. ફિર ઘરમેં રાતમેં અજનબીસે આદમી આને લગે. મુસ્લિહુદ્દીનને એક રાત

ફાતિમાકો અશરફિયોંકી દો થેલીયાં ઔર સોનેકે ચંદ એક ટુકડે દિખા કર ઘરમેં રખ લિએ ઔર એક રાત જબ વહ શરાબમેં બદમસ્ત હો કર આયા તો ઉસ્ને ફાતિમાસે કહા "અગર મિસ્રકા શિમાલી ઈલાકા જો બહિરએ રૂમકે સાહિલકે સાથ મિલતા હૈં મુજે મિલ જાએ તો તુમ પસંદ કરોગી યા સૂડાનકી સરહદકે સાથકા ઈલાકા? તુમ જો પસંદ કરોગી ઉસ્કી તુમ મલિકા ઔર મૈં બાદશાહ" ફાતિમા ઈત્ને ઉંચે દિમાગકી લળકી નહીં થી કે ઈસ સિલ્સિલે મેં કુછ પૂછતી. વહ સમજીકે ઈસ્કા ખાવિન્દ ઝિયાદા શરાબ પી કર બહક ગયા હૈં. હોશમેં વહ વૈસી બાતેં નહીંકરતા થા. ફિર એક રોઝ એક બળી હસીન લળકી ઉસ્કે ઘર લાઈ ગઈ. સાથ દો આદમી થે. યહ લળકી ઉસ્કે ઘરમેં હી રહી. નિકાહ નહીં પળ્હાયા ગયા. ઈસ લળકીને ફાતિમાકો દોસ્ત બનાનેકી બહુત કોશિશકી લેકિન ઉસે ઈસ લળકીસે નફરત હો ગઈ. ઈસ લળકીને ઉસસે ઉસ્કા ખાવિન્દ છીન લિયા. ઈસ્કે બા'દ ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લકા વાકિઆ હુઆ.

તીનોં નિકાબપોશોંને પહલે બિલ્બીસકો ગલત બાતેં બતાનેકી કોશિશ કી લેકિન બિલ્બીસ ઉન્હેં રાસ્તે પર લે આયા. તીનોને અલગ અલગ જો બયાન દિયે ઉન્સે યહ ઈન્કિશાફ હુઆ કે તીનો હશીશીનકે ગિરોહકે આદમી હૈં. ઈન્હેં સલીબીયોકી તરફસે મુસ્લિહુદ્દીનકે સાથ લગાયા ગયા થા. મુસ્લિહુદ્દીનકો બેશુમાર દોલત, એક ઈસાઈ લળકી દે ગઈ થી ઔર યહ વા'દાકે સલાહુદ્દીનકે ખિલાફ બગાવત કામયાબ કરાદે તો મિસ્રકી સરહદકે સાથ ઉસે એક એક રિયાસત બિના કર દી જાએગી જિસ્કી હુકમરાની ઈસ્કે હાથમેં ઔર ઉસ ઈસાઈ લળકીકે હાથમેં હોગી. મુસ્લિહદ્દીનને આ'લા હુક્કામકો અપને હાથમેં લેના શુરૂઅ કર દિયા થા મગર ખિઝરૂલ્હયાત ઉસ્કે હાથમેં નહીં આ રહા થા. માલિયાત ઔર બૈતુલમાલ પર કબ્ઝા ઝરૂરી થા જો ખિઝરૂલ્હયાતકી મૌજૂદગીમેં મુમ્કિન ન થા. ખઝાનોકા મુહાફિઝ દસ્તા જાંબાઝોકા મુન્તખબ ગિરોહ થા. મુસ્લિહુદ્દીન ખિઝરૂલ્હયાતકો કત્લ કરવાકે ઈસ દસ્તેકો તબ્દીલ કરના ચાહતા થા. ઈસ્મેં બાગી અફરાદ રખને થે ઔર દો હશીશીન, ઈન તીનોકે ઝિમ્મે હર ઉસ હાકિમકા કત્લ થા જિસ્કા ફૈસલા મુસ્લિહુદ્દીનકો કરના થા. ઈન્હેં ઈસ કામકી ઉજરત બાકાઈદા

સલીબિયોંસે મિલ રહી થી. વહ ચૂંકે યહ કામ કારોબાર ઔર પેશેકે તૌર પર કરતે હૈં. ઈસ લિએ ફાલ્તુ ઉજરત લેને કી ભી કોશિશ કરતે હૈં. ઈસી લિએ ઉન્હોંને મુસ્લિહુદ્દીનસે પચાસ અશરફિયાં ઔર સોના અલગ માંગા જો ઉસ્ને ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લકે બા'દ ઈન્હેં નહીં દિયા. ઉસ્ને કહા થા કે તુમ્હેં પૂરી ઉજરત મિલ રહી હૈ. ઉન્હોંને ઈસે કત્લકી ધમ્કી દી તો ઉસ્ને ઈન્હેં અપની બીવી પેશ કી ઔર કહા કે તુમહેં ઈસ્કી અચ્છી કીમત મિલ જાએગી. ફાતિમા ઈસ્કે સાથ તઆવુન નહીં કર રહી થી.

મુસ્લિહુદ્દીન અભી છતકે સાથ લટકા હુઆ થા. ઉસે બયાન લેનેકે લિએ ઉતારા તો વહ બેહોશ હો ચુકા થા. જાસૂસી લળકીકી કોઠરીમેં ગએ તો વહ મરી પળી થી. ઉસ્કે મુંહસે જાગ નિકલ રહી થી. તબીબોને આ કર દેખા તો કહા કે ઉસ્ને ઝહર ખા લિઆ હૈ. ઉસ્કે પાસ છોટાસા એક કપળા પળા હુઆ થા. સાફ પતા ચલતા થા કે ઉસ્મેં ઝહર બંધા હુઆ હૈ જો લળકીને અપને કપળોમેં કહીં છુપા રખ્ખા થા. બહુત દેર બા'દ મુસ્લિહુદ્દીન હોશમેં આયા વહ બહકી બહકી બાતેં કરતા થા. બોલતે બોલતે ચુપ હો જાતા ઔર ફટી ફટી નઝરોસે સબકો દેખને લગતા ફિર બેમા'નાસે બાતેં શુરૂઅ કર દેતા. તબીબોંને ઉસે દવાઈયાં ખિલાઈ લેકિન ઉસ્કા દિમાગ અઝિય્યતસે ઔર પકળે જાનેકે સદમેસે બિગળ ગયા થા.

ઉસ રાત ગયાષ બિલ્બીસકે પાસ એક મુઅઝઝ શખ્સિયત આઈ. ઉસ્કા નામ ઝૈનુદ્દીન અલી બિન નજલ્વાઈઝ થા. ઉસ્ને બિલ્બીસસે કહા કે ઉસે પતા ચલા હૈ કે કુછ જાસૂસ ઔર તખ્રિબ કાર પકળે ગએ હૈં ઔર વહ ભી કુછ ઈન્કિશાફ કરના ચાહતા હૈ. ઝૈનુદ્દીન મઝહબ, સિયાસત ઔર મુઆશિરતકે મેદાનકા બુઝુર્ગ કાઈદ થા. વહ પીરોં મુર્શિદ તો નહીં થા લેકિન બળે બળે હાકિમ ઉસ્કે મુરીદ થે. છોટેસે છોટા આદમી ભી ઉસે પીરોંકી તરહ માનતા થા. ઉસે હાકિમોં ઔર મુઆશિરતમેં ઉંચી હૈસિયતકે દો ચાર અફરાદસે પતા ચલા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર ઉસ્કી ફૌજકી ગેર હાઝરીસે દુશ્મન ફાઈદા ઉઠા રહા હૈં ઔર ઐસી ચાબુકદસ્તીસે સાઝિશ ઔર બગાવતકા ઝહર ફૈલા રહા હૈં કે કિસીકો પકળના આસાન નહીં. ઝૈનુદ્દીનને ગયાષ બિલ્બીસ ઔર અલી બિન સુફયાનકે નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો

બતાનેકે બજાએ અપને તોર પર ઈસ તખ્રિબકારીકી જાસૂસી શુરૂઅ કર દી થી. ફોજકે છોટે બળે અફસર ભી ઈસ્કી મહફિલમેં આતે થે. ઉસ્ને ઉન્સે બહુતસી બાતેં મા'લૂમ કર લી થીં, ઔર મુતઅદદ ઝિમ્મેદાર અફરાદકે નામ ઔર ઉન્કી સરગરમીયાં ભી મા'લૂમ કર લી થીં. ઉસ્ને દરઅસ્લ ઝાતી તોર પર તખ્રિબકારોંકે ખિલાફ અપના એક ગિરોહ તય્યાર કર લિઆ થા જિસ્ને નિહાયત નાઝુક રાઝ હાસિલ કર લિએ થે.

એક મિસ્રી વકાઈઅ નિગાર મુહમ્મદ ફરીદુલ્વહદીદને અપની તસ્નીફ "સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી" મેં સાઝિશ ઔર બગાવતકે ઈન્કિશાફકા સહરા ઝૈનુદ્દીન અલીકે સર બાંધા હૈં ઔર તીન ચાર મુઅર્રિખીનકે હવાલે દિએ હૈં લેકિન ઉસ દોરકી જો તસ્નીફે મૌજૂદ હૈં. ઉન્સે પતા ચલતા હૈં કે મહકમએ માલિયાતકે નાઝિમકે કત્લસે સલીબીયોકી યહ સાઝિશ બેનિકાબ હુઈ થી જિન્કે આલ એકાર વહ મુસલમાન થે જિન સુલ્તાન અય્યૂબીકો એ'તિમાદ થા. બહર હાલ ઈસ બુઝુર્ગકી ઝાતી કાવિશ ઔર ઉસ્કા જો હાસિલ થા વહ કૌમી સતહકા ઐસા કારનામા થા જિસે મુઅરિરખીનને બજા તોર પર ખિરાજે તહસીન પેશ કિઆ હૈં. ઉસ્ને બિલ્બીસસે કહા કે વહ અભી કુછ દિન ઔર અપની જાસૂસી જારી રખના ચાહતા હૈં તાકે હર એક સાઝિશકી નિશાનદહી હો જાએ લેકિન ઈન તખ્રીબકારોંકી ગિરફતારીકી ખબર શહરમેં મશહૂર હો ગઈ હૈં જિસ્સે ઈન્કે સાથી રૂરોપોશ હો જાએંગે ઉસ્ને નામ ઔર પતે વગેરા બતા દિએ. અપને આદમી ભી બિલ્બીસકે હવાલે કર દિએ. હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો બુલાયા ગયા.

હસન ઔર બિલ્બીસને ફૈસલા કિઆ કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો ફૌરી તોર પર ઈત્તિલાઅ દે દી જાએ. ઈસ્કે લિએ ઝૈનુદ્દીનકો હી મુન્તખબ કિઆ ગયા ઔર ઉસી રોઝ ઉસે બારહ સવારોંકે મુહાફિઝ દસ્તેકે સાથ રવાના કર દિયા ગયા.

તિસ્રી શામ યહ કાફલા શવ્બક પહુંચ ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને જબ ઝૈનુદ્દીનકો દેખા તો હૈરાન ભી હુઆ ઔર ખુશ ભી. ઈસ શખ્સિયતસે વાકિફ થા. બગલ્ગીર હો કર મિલા. ઝૈનુદ્દીનને કહા "મૈં કોઈ અચ્છી ખબર નહીં

લાયા.નાઝિમ માલિયાત ખિઝરૂલ્હયાત કત્લ હો ચુકા હૈં ઔર ઉસ્કા કાતિલ આપકા નાઈબ નાઝિમ મુસ્લિહુદ્દીન કોતવાલીમેં પાગલ હો ગયા હૈં.'' સુલ્તાનકા રંગ પીલા પળ ગયા. ઝૈનુદ્દીનને ઉસે તસલ્લી દી ઔર તફસીલાત સુનાદી. ઉસ ફૌજકે મુતઅલ્લિક જો મિસ્રમેં થી ઉસ્ને બતાયા કે ઈસ્મેં બે ઈત્મિનાની ફૈલા દી ગઈ હૈં કે શવ્બકકો સર કરનેવાલી ફૌજકો સોને ચાંદીસે માલા માલ કર દિયા ગયા હૈં ઉસે ઈસાઈ લળકિયાં ભી દી ગઈ હૈં. મિસ્ર વાલી ફૌજમેં યહ દહશત ભી પેદા કર દી ગઈ હૈં કે સૂડાનિયોંકા બહુત બળા લશ્કર મિસ્ર પર હમ્લા કરનેવાલા હૈં જિસે મિસ્રકી યહ થોળીસી ફૌજ રોક નહીં સકેગી ઈસ ફૌજકે હર એક સિપાહીકો કત્લ કર દિયા જાએગા ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ચાહતા હી યહી હૈં કે યહ ફૌજ કત્લ હો જાએ. ઈસ્કે અલાવા યહ અફવા ભી ફૈલાઈ ગઈ હૈં કે સુલ્તાન અય્યૂબી મહાઝ પર શદીદ ઝખ્મી હો ગયા હૈં શાયદ ઝિંદા નહીં રહેંગા ઉસ્કે કમાન્ડર વહા મનમાની કર રહેં હૈં. ઝૈનુદ્દીનને બતાયાકે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઝખ્મી હોનેકી ખબર પર યકીન કર લિઆ ગયા હૈં. ઈસી લિએ મુસ્લિહુદ્દીન જૈસે હાકિમે મિસ્રકો સલીબીયોંકી મદદસે છોટે છોટે ટુકળોંમેં તકસીમ કરને ઔર અપની અપની ખુદ મુખ્તાર રિયાસતોકે કિયામકે ઈન્તિઝામાત કર રહેં હૈં.

સુલ્તાન અય્યૂબીને વક્ત ઝાએ કિયે બગૈર બર્ક રફતાર કાસિદ બુલાયા ઔર નુરૂદ્દીન ઝંગીકે નામ એક પૈગામમેં મિસ્રકે યહ સારે હાલાત લિખે ઔર ઉસસે ફૌજી મદદ માંગી. ઉસ્ને લિખ્ખા કે મેં યહા રહતા હું તો મિસ્ર હાથસે જાતા હૈં, ચલા જાતા હું તો શવ્બકકી ફતહ શિકસ્તમે બદલ જાએગી. લિયા હુઆ ઈલાકા કિસી કીમત પર વાપિસ નહીં દિયા જાએગા. મેં અભી ફેસ્લા નહીં કર સકા કે યહાં રહું યા મિસ્ર ચલા જાઉં...... ઉસ્ને કાસિદસે કહા કે વહ દિન ઔર રાત ઘોળા ભગાતા રહેં. ઘોળા થક જાએ તો જો કોઈ સવાર સામને આએ ઉસ્સે ઘોળા બદલ લે. કોઈ ઈન્કાર કરે તો ઉસે કત્લ કર દે. રફતાર કમ ન હો. ઔર ઉસે યહ ભી હિદાયત દી કે વહ દુશ્મનકે ઘેરેમેં આ જાએ તો નિકલનેકી કોશિશ કરે ઔર અગર પકળા જાએ તો યહ પેગામ મુંહમેં ડાલ કર નિગલ લે. દુશ્મનકે હાથ પેગામ ન લગે. કાસિદ રવાના હો ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઐસા હી એક કાસિદ બુલાયા ઔર અપને ભાઈ

તકિઉદ્દીનકે નામ પેગામ લિખ કર ઉસે વહી હિદાયત દી જો પહલે કાસિદકો દી થી. ઉસ પેગામમેં ઉસ્ને અપને ભાઈકો લિખ્ખા કે તુમ્હારે પાસ જો કુછ ભી હૈં, જિત્ને લળાકા આદમી ઈકટ્ઠે કર સકતે હો ઘોળોં પર સવાર હો જાઓ ઔર કાહિરા પહુંચ જાઓ. રાસ્તેમેં બિલા ઝરૂરત રૂકના નહીં. મુજે મા'લૂમ નહીં મેં તુમહેં કહા મિલુંગા. મિલૂંગા ભી યા નહીં ? અગર કાહિરામેં હમારી મુલાકાત ન હો સકી ઔર અગર મેં ઝિંદા ન હુઆ તો ઈમારતે મિસ્ર સંભાલ લેના. મિસ્ર બગદાદકી મમ્લિકત હૈં ઔર ખુદાએ ઝુલ્જલાલને ઈસ મમ્લિકતકી ઝિમ્મેદારી અય્યૂબી ખાન્દાનકો સોંપી હૈં. રવાનગીસે પહલે કિબ્લા વાલિદે મુહતરમ (નજમુદ્દીન અય્યૂબી)કે આગે જુકના ઔર ઈન્હેં કહના કે વહ તુમહારી પીઠ પર હાથ ફેરેં. ફિર મુહતરમા વાલિદાકી કબર પર ફાતિહા પળ્હકર ઉન્કી રૂહસે દુઆએ લે કર આના. અલ્લાહ તુમહારે સાથ હૈં. મેં જહા હું વહા ઈસ્લામકા પરચમ સરગું નહીં હોગા. તુમ મિસ્રમેં ઈસ પરચમકો સરબુલંદ રખો.

યહ કાસિદ ભી રવાના હો ગયા.

ઈન દોનોંમેંસે જો કાસિદ નુરૂદ્દીન ઝંગીકે પાસ પહુંચા ઉસ્કી જિસ્માની હાલત યહ થી કે ઉસ્કા બાયાં બાઝૂ તલવારોંકે ઝખ્મોંસે કીમા બના હુઆ થા ઔર ઉસ્કી પીઠમેં એક તીર ઉતરા હુઆ થા. વહ ઝંગીકે કદમોંમેં ગિરા. ઈતના હી કહ સકા કે રાસ્તેમેં દુશ્મન મિલ ગયા થા. ઈસ હાલમેં પેગામ લે કર નિકલા હું.

ઉસ્ને પેગામ ઝંગીકે હાથમેં દિયા ઔર શહીદ હો ગયા. નુરૂદ્દીન ઝંગી ફૌજ જબ શવ્બકકે કરીબ પહુંચી તો શહરમે એલાન હો ગયા કે સલીબિયોંકા બહુત બળા હમ્લા આ રહા હૈં. ગર્દ આસ્માન તક જા રહી થી. પતા નહીં ચલતા થા કે ગર્દમેં કયા હૈં. ઈમ્કાન યહી થા કે યહ સલીબી ફૌજ હૈં. એક લમ્હા ઝાએ કિએ બગૈર શવ્બકકી ફૌજ મુકાબલેકે લિએ તય્યાર હો ગઈ લેકિન ગર્દમેં જો ઝંડે નઝર આયે વહ ઈસ્લામી થે. ફિર ગર્દમેંસે તકબીરકે ના'રે સુનાઈ દિએ. કિલ્એસે સુલ્તાનવ અય્યૂબીકે નાઈબીન ઈસ્તિકબાલકે લિએ આગે ચલે ગએ.

તીન ચાર રોઝ બા'દ સુબહમેં કાહિરામેં જો ફૌજ થી ઉસે મેદાનમેં જમા હોનેકા હુકમ મિલા. ફૌજી ચેમીગોઈયાં કરને લગે કે ઈન્હેં તય્યારીકા યહ હુકમ ક્યૂં મિલા હૈં. બા'ઝને કહા કે બગાવત હો ગઈ. કિસીને કહા કે સૂડાનિયોંકા હમ્લા આ રહા હૈં. ઉન્કે કમાંડરોં તક યહ ઈલ્મ નહીં થા કે ઈસ ઈજતિમા'કા મકસદ ક્યા હૈં. યહ હુકમ ફૌજકી મરકઝી કમાનસે જારી હુઆ થા... જબ તમામ ફૌજ અપની તરતીબસે મેદાનમેં આ ગઈ તો એક તરફસે છે સાત ઘોળે દોળતે આયે. સબ દેખ કર હૈરાન રહ ગએ સબસે આગે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી થા. સબ જાનતે થે કે વહ શબ્બકમેં હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબીને એક અજીબ હરકત કી ઉસ્ને તહબંદકે સિવા તમામ કપળે ઉતાર કર ફેંક દિએ. સર ભી નંગા કર દિયા ઔર ફૌજકી તમામ સફોંકે સામનેસે ઘોળા દુલ્કી ચાલ ચલાતા ગુઝર ગયા. ફિર સામને આ કર બુલંદ આવાઝસે કહા "મેરે જિસ્મ પર કિસીને કોઈ ઝખ્મ દેખા હૈં? ક્યા મૈં ઝિંદાહું યા મુરદા?"

"અમીરે મિસ્રકા ઈકબાલ બુલંદ હો" એક શુતર સવારને કહા "હમેં બતાયા ગયા થા કે આપ ઝખ્મી હૈં જાંબર (તંદુરસ્ત) નહીં હો સકેંગે."

"અગર યહ બાત જૂઠી હૈં તો વહ અફવાહેં ભી જૂઠી હૈં જો તુમહારે કાનોંમેં ડાલી ગઈ હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈતની બુલંદ આવાઝસે કહા કે આખરી સફ તક ઉસ્કી આવાઝ પહુચ ગઈ થી. ઉસ્ને કહા "જિન મુજાહિદીનકે મુતઅલ્લિક તુમહેં બતાયા ગયા હૈં કે વહાં સોના ઔર ચાંદી લૂટ રહેં હૈં ઔર ઈસાઈ લળકીયોંકે સાથ એશ કર રહેં હૈં વહ રેગિસ્તાનમેં અગલા કિલ્આ ઔર ઉસ્સે અગલા કિલ્આ ઔર ઉસ્સે અગલા કિલ્આ સર કરનેકી તય્યારિયોંમેં પાગલ હો રહેં હૈં. વહ ક્યૂં ભૂકે પ્યાસે મર રહેં હૈં? સિર્ફ ઈસ લિએ કે તુમહારી માંઓં, ઔર બહનોં ઔર બેટીયોંકી ઈસ્મતોંકો સલીબી દરિન્દોસે બચા સકેં. શબ્બકમેં હમને મુસ્લમાન બચ્ચિયોં ઔર ઉન્કી માઓં ઔર ઉન્કે બાપોંકા યહ હાલ દેખા હૈં કે બચ્ચિયાં ઈસાઈયોંકે પાસ ઔર ઉન્કી માએં ઔર ઉન્કે બાપ ઈસાઈયોંકી બેગાર કરકે મર રહેં થે. યરોશલમ ઔર ફલસ્તીનીકી હર બસ્તીમેં જો ઈસાઈયોંકે કબ્ઝેમેં મુસલમાનોંકા યહી હાલ હો રહા હૈં. મસ્જિદે ઈસ્તબલ બના દી ગઈ હૈં ઔર કુર્આનકે મુકદસ વરક ગલિયોંમેં ઈસાઈયોંકે કદમોંમેં મસ્લે જા રહેં હૈં."

યહ તકરીર ઈત્ની જોશીલી ઔર સન્સની ચીઝ થી કે એક કમાન્દારને ચિલ્લા કર કહા "ફિર હમ યહાં ક્યા કર રહેં હેં ? હમેં ભી મહાઝ પર ક્યૂ નહીં લે જાયા જાતા?"

"તુમહેં યહા ઈસ લિએ બિઠાયા ગયા કે દુશ્મનકી ફેલાઈ હુઈ અફવાએં સુનો ઔર ઉન પર યકીન કરો." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તુમ યહાં અપને પરચમકે ખિલાફ બગાવત કરો તાકે સૂડાનિયોંકે સાથ સલીબી ઈસ સરઝમીન પર ભી કબ્ઝા કર લે ઔર તુમહારી બેટીયોંકી ભી ઈસ્મત દરી કરે. તુમ કુર્આનકે વરક અપને હાથોં બાહર ક્યૂ નહીં બિખેર દેતે ક્યા તુમ કુર્આનકી તોહીન સલીબિયોંસે કરાના ચાહતે હો ? તુમ જો અપને ઈમાનકી હિફાઝત નહીં કર સકતે કૌમકી આબરૂકી હિફાઝત ક્યા કરોગે ?" તમામ ફૌજમેં હલચલ સી પેદા હો ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તુમહેં યહાં ચંદ એક કમાન્દાર નઝર નહીં આ રહેં. વહ મેં તુમહેં દિખાતા હું."

ઉસ્ને ઈશારા કિયા તો એક તરફસે દસ ગ્યારહ આદમી ગરદનોમેં રસ્સિયાં પળી હુઈ ઔર હાથ પીઠ પીછે બંધે હુએ આગે લાએ ગએ. ઉન્હેં સફોંકે આગે સે ગુઝારા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને એ'લાન કિયા "યહ તુમહારે કમાન્દાર થે લેકિન યહ ઉસ કૌમકે દોસ્ત હેં જો તુમહારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલ્યિહ વસલ્લમકે ઔર તુમહારે કુર્આનકે દુશ્મન હેં. યહ પકળે ગએ હેં." સુલ્તાન અય્યૂબીને ફૌજકો ખિઝરૂલ્હયાતકે કત્લ ઔર મુસ્લિહુદીનકે ગિરફતારીકા પૂરા વાકિઆ સુનાયા ઔર મુસ્લિહુદીનકો સામને લાયા ગયા. વહ અભી તક પાગલપનકી હાલત પર થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ગુઝિશ્તા રાત કોતવાલીકે તહખાનેમેં ઉસે દેખ આયા થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો પહચાના નહીં થા. વહ અપની રિયાસત ઔર ખુદ મુખ્તાર હુક્મરાનીકી બાતેં કરતા રહા થા. અબ સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે ઘોળે પર બિઠા કર ફૌજકે સામને ખળા કર દિયા થા. ઉસ્ને ફૌજકો દેખા ઔર બુલંદ આવાઝસે બોલા "યહ મેરી ફૌજ હેં. મિસ્રકી હુકુમતકે ખિલાફ બગાવત કર દો. મેં તુમ્હારા બાદશાહ હું. સલાહુદીન અય્યૂબી મિસ્રકા દુશ્મન હેં. તુમ ઉસે કત્લ કર દો."

વહ બોલે જા રહા થા. ઉસ્કે મુહસે પાગલપનકી જાગ નિકલ રહી થી.

ફૌજકી સર્ફોસે "પિંગ" કી આવાઝ આઈ ઔર એક તીર મુસ્લિહુદ્દીનકી શેહરગમેં ઉતર ગયા. વહ ગિર રહા થા. જબ કઈ ઔર તીર ઉસ્કે જિસ્મમેં ઉતર ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબીને ચિલ્લા કર તીર અંદાઝોંકો રોકા. કમાન્દારોંને તીર ચલાનેવાલોંકો આગે આનેકો કહા. ઉનમેં સે એકનેકહા "હમને ગદ્દારકો મારા હૈં. અગર વહ કત્લ હૈં તો ગરદને હાઝિર હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન્હેં મુઆફ કર દિયા. ઉસ્કે જિસ્મ પર અભી તક તહબંદ થા. ઉસ્ને જલ્લાદકો વહીં બુલાયા ઔર ઉન ગદ્દારોંકો જિન્હેં ફૌજકે સામને લાયા ગયા થા, જલ્લાદકે હવાલે કરકે ઉનકે જિસ્મ સરસે અલગ કરા દિએ.

ઉસ્ને એક ઔર હુક્મ દે કર સબકો હૈરાન કર દિયા. ઉસ્ને હુક્મ દિયા કે ફૌજ યહાંસે મહાઝકો કૂચ કરેગી. તુમ્હારા ઝાતી ઔર દીગર સાઝો સામાન ઔર રસદ તુમહારે પીછે આએગી ફૌજ કૂચ કર ગઈ જિસ્કા મતલબ યહ થા કે મિસ્ર ફૌજકે બગૈર રહેંગા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ગદ્દારોંકે કટે હુએ સર દેખે. વહ કિસીસે કોઈ બાત કરને લગા તો ઉસ્કો હિચકીસી આઈ ઔર ઉસ્કે આંસૂ બહ નિકલે. ઉસ્ને કપળે પહને ઔર એક સિમ્ત ચલ પળા. ઉસ્ને અપને સાથ કે હુક્કામસે કહા "મુજે ખતરા યહ નઝર આ રહા હૈં કે દુશ્મન મિલ્લતે ઈસ્લામિયાંમેં ઈસી તરહ ગદ્દાર પેદા કરતા રહેંગા ઔર વહ દિન આ જાએગા, જબ ગદ્દારોંકી ગરદન મારનેવાલે ભી દુશ્મનકો દોસ્ત કહને લગેંગેં. મેરે દોસ્તો! ઈસ્લામકો સરબુલંદ દેખના ચાહતે હો તો દોસ્ત ઔર દુશ્મનકો પહચાનો"

મિસ્રકે જિન હાકિમોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને ફૌજકો ક્યૂં કૂચ કરા દિયા હૈં, ઈન્હેં ઈસ્ને બતાયાકે યહ ફૌજ યહાં પર ફારિગ બેઠી થી. મેં યહ હુક્મ દે ગયા થા કે ઈસે ફારિગ ન રહને દિયા જાએ. જંગી મશ્કેં જારી રહેં ઔર શહરસે દૂર લે જા કર ઈસ ફૌજકો વક્તન ફવક્તન જંગી હાલતમેં રખ્ખા જાએ ઔર ઝહની તરબીયત ભી જારી રહેં મગર મેરે હુક્મ પર અમલ નહી કિયા ગયા. મૈંને દો ઝિમ્મેદાર હાકિમોંકો સઝાએ મોત દે દી હૈં. ઉન્હોંને એક સાઝિશકે તહત કૌમકો ફારિગ રખ્ખા. સિપાહી જૂએ ઔર નશેસે દિલ બહલાને લગે ઔર ઉન્કે ઝહન અફવાઓકો કબૂલ કરને લગે. તુમ શાયદ યહ સોચ રહેં હો કે મિસ્રમેં ફૌજ નહીં રહી. ગભરાઓ

નહીં. ફૌજ આ રહી હૈં જિસ ફૌજને શવ્બક ફતહ કિયા હૈં વહ કાહિરામેં દાખિલ હો ચુકી હૈં. ઉસ્ને મેરે પીછે પીછે કૂચ કિઆ થા. વહ ફૌજ દુશ્મનકો ઔર દુશ્મનકે ગુનાહોંકો બહુત કરીબસે દેખ આઈ હૈં. ઉસે કોઈ બાગી નહીં કર સકતા. ઉસ્કે સિપાહી શહીદોંકો ધોકા નહીં દેંગેં ઔર ફૌજ જો યહાંસે જા રહી હૈં વહ કુરક પર હમ્લા કરેગી યા દુશ્મન ઈસ પર હમ્લા કરેગા. ફિર યહ ભી દુશ્મનકો જાન જાએગી. જો સિપાહી એક બાર દુશ્મનમકી આખોંમેં આખેં ડાલ કર લળે ઉસે કોઈ લાલચ ગદ્દારી પર આમાદહ નહીં કર સક્તા.

યહ ઈન્કિલાબ ઈસ તરહ આયા થા કે નુરૂદ્દીન ઝંગી ઔર અપને ભાઈ તકીઉદ્દીનકી તરફ કાસિદ ભેજ કર સુલ્તાન અય્યૂબી ખુફ્યા તોર પર કાહિરાકે લિએ રવાના હો ગયા થા. અપને નાઈબીનકો કમાન દે કર ઉસ્ને સખ્ત હિદાયત દી થી કે ઉસ્કી ગેર હાઝરીકી કિસીકો ખબર ન હો. ઉસ્ને કહા કે ઝંગી ઝરૂર મદદ ભેજેગા. જૂહીં ઉસ્કી મદદ આયે ઈત્ની હી અપની ફૌજ યહાં સે કાહિરા ભેજ દી જાએ લેકિન રાસ્તેમેં ઝિયાદા પળાવ ન કરે. ઉસસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે દો મકાસિદ થે. એક યહ કે મિસ્રકી ફૌજ અગર બાગી હો ગઈ તો મહાઝસે આનેવાલી ફૌજ બગાવત ફરદ કરેગી ઔર અગર હાલાત ઠીક હુએ તો મિસ્રી ફૌજ મહાઝ પર આ જાએગી ઔર મહાઝકી ફૌજ મિસ્રમેં રહેંગી. સુલ્તાન અય્યૂબી કાહિરા પહુંચા તો ઉસ્કી મૌજૂદગી ખુફ્યા રખી ગઈ. રાત હી રાત ઉસ્ને ઝૈનુદ્દીનકી નિશાનદહીકે મુતાબિક તમામ ગદ્દારોંકો સોતેમેં પકળવાયા. કઈ ઔર જગ્હોં પર છાપે મરવાએ. તીન હશીશીનને ભી બા'ઝ અફરાદકે નામ બતાયે થે. ઈન્હેં ભી પકળા ગયા. કિસીકે ઓહદે ઔર રુત્બેકા લિહાઝ ન કિઆ ગયા.

ફાતિમાકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે હુકમકે મુતાબિક ઝૈનુદ્દીનકે હવાલે કર દિયા ગયા ઔર ઈસે કહા ગયા કે કિસી મોઝુ જગહ પર ઈસ્કી શાદી કર દી જાએ. અબ સુલ્તાન અય્યૂબી તકિઉદ્દીનકા ઈન્તિઝાર કરને લગા. ઉસે તીન દિન ઈન્તિઝાર કરના પળા. તકિઉદ્દીન કમ ઔર બેશ દો સો સવારોંકે સાથ આ ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે મિસ્રકે હાલાત ઔર વાકિઆત ઔર આઈન્દા લાઈહા અમલ બતા કર કાઈમ મકામ અમીરે મિસ્ર મુકરર કર દિયા ઔર યહ ભી ઈજાઝત દી કે વહ સૂડાન પર નઝર રખે ઔર જબ

ઝરૂરત સમજે હમ્લા કર દે.

યહ હિદાયત ઔર અહકામ દે કર સુલ્તાન અય્યૂબી શવ્બક રવાના હોને લગા તો અલી બિન સુફયાન જો ઉસ્કે સાથ આયા થા બોલા "કુરકકે સલીબિયોંને આપકે લિએ એક તોહફા ભેજા હૈં. અગર કુછ દેર ઈન્તિઝાર કરે તો તોહફા દેખતે જાએ." અલી બિન સુફયાન સુલ્તાન અય્યૂબીકો હૈરતમેં છોળ કર બાહર નિકલ ગયા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બાહર ચલનેકો કહા.

સુલ્તાન અય્યૂબી ઘોળે પર સવાર હો કર અલી બિન સુફયાનકે સાથ ચલા ગયા. થોળી દૂર મેદાનમેં પાંચસો ઘોળે ખળે થે. હર ઘોળે પર ઝીન થી. ઉન ઘોળોંસે ઝરા પરે સાત આઠ સલીબી રસ્સીયોંસે બધેં હુએ ખળે થે ઔર અપની ફૌજકા એક સરહદી દસ્તા ભી મુસ્તઈદ ખળા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા કે યહ ઘોળે કહાં સે આયે હૈં.. અલી બિન સુફયાનને એક આદમીકો બુલા કર સુલ્તાનકે સામને ખળા કર દિયા ઔર કહા "યહ મેરા જાસૂસ હૈં. યહ તીન સાલસે સલીબીયોકે લિએ જાસૂસી કર રહા હૈં. યહ સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંકે દરમિયાન રાબિતેકા કામ કરતા હૈં. વહ ઈસે અપના જાસૂસ સમજતે હૈં લેકિન યહ મેરા જાસૂસ હૈં. યહ કુરક ગયા થા ઔર સલીબી બાદશાહોંકો સૂડાનિયોકા પેગામ દિયા થા કે ઈન્હેં પાંચસો ઘોળોં ઔર ઝિનોકી ઝરૂરત હૈં. ઉન્હોંને ઘોળે દે કર અપને યહ ફૌજી ભી ભેજ દિએ. યહ ઉસ સૂડાની ફૌજકી કયાદત કરને જા રહેં થે જિસે મિસ્ર પર હમ્લેકે લિએ તય્યાર કિયા જા રહા હૈં. મેરા શેર ઈન્હેં શિમાલકી તરફ ઘુમા ફિરા કર એક ફંદેમેં લે આયા ઔર અપને ઈસ સરહદી દસ્તેકો બુલા લાયા. અપની શનાખ્ત બતાઈ ઔર યહ દસ્તા પાંચસો ઘોળોં ઔર ઈન સલીબી ફૌજી અફસરોંકો કાહિરા હાંક લાયા."

સલીબી અફસરોંકો મા'લૂમાત હાસિલ કરનેકે લિએ અલી બિન સુફયાનને અપને નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહકે હવાલે કર દિયા ઔર ખુદ સુલ્તાનકે સાથ શવ્બકકો રવાના હો ગયા.

ખંડરોંકી આવાઝ

સાઝિશ ઔર ગદ્દારીકે મુજરિમોંકા ખૂન કાહિરાકી રેતને અભી અપને અંદર જઝબ નહીં કિઆ થા કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ભાઈ તકિઉદ્દીન ઉસ્કે બુલાવે પર દોસો મુન્તખબ સવારોંકે સાથ કાહિરા પહુંચ ગયા. સાઝિશકે મુજરીમોંકી ગરદને કાટી જા ચુકી થીં ઔર યૂં નઝર આતા થા કે જેસે કાહિરાકી રેત ઈન મરે હુએ મુસલમાનોંકા ખૂન અપને અંદર જઝબ કરનેસે ગુરેઝ કર રહી હૈં જો સલીબિયોંકે સાથ મિલ કર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે પરચમકો સરનીગૂં કરનેકી કોશિશોંમેં મસ્રૂફ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન સબકી લાશેં દેખીં. ઈન્કે કટે હુએ સર ઈન્કે બે જાન જિસ્મોંકે સિનો પર રખ દિએ ગએ થે સિર્ફ એક લાશ થી જો સબસે બળે ગદ્દારકી થી ઔર જિસ પર સુલ્તાન અય્યૂબીકો કુલ્લી તોર પર એ'તિમાદ થા. ઈસ લાશકા સર ઉસ્કે સાથ હી થા એક તીર ઉસ્કે શેહરગમેં દાખિલ હો કર દૂસ્રી તરફ નિકલા હુઆ થા. યહ કાહિરાકા નાઈબ નાઝિમ મુસ્લિહુદ્દીન થા. ફૌજકે સામને જબ ઉસ્કા જુર્મ સુનાયા જા રહા થા તો એક જોશીલે ઔર મુહિબ્બે ઈસ્લામ સિપાહીને કમાનમેં તીર ડાલ કર મુસ્લિહુદ્દીનકી શહે રગસે પાર કર દિયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને સિપાહીકી ઈસ ગેરકાનૂની હરકતકો જો ફૌજી ડિસીપીલીનકે ખિલાફ થી સિર્ફ ઈસ લિએ નઝર અંદાઝ કરકે મુઆફ કર દિયા થા કે કોઈ ભી સાહિબે ઈમાન ઈસ્લામકે ખિલાફ ગદ્દારી બરદાશ્ત નહીં કર સક્તા. સુલ્તાન અય્યૂબીને હી ફૌજમેં ઈમાનકી યહ કુવ્વત પેદા કી થી.

ઈન લાશોંકો દેખ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચહરે પર ઐસી ખુશીકી હલ્કીસી ભી જલક નહીં થી કે ઉસ્કી સફોં ઔર નિઝામે હુકુમતમેંસે ઈતને ઝિયાદા ગદ્દાર ઔર સાઝિશ પકળે ગએ ઔર ઈન્હેં સઝાએ મૌત દે દી ગઈ હૈ. ઉસ્કે ચહરે પર ઉદાસી ઔર આંખેં ગહરી સુર્ખ થીં જૈસે વહ આંસૂ રોકનેકી કોશીશ કર રહા થા. ગુસ્સા તો થા જિસ્કા ઈઝહાર ઉસ્ને ઈસ અલ્ફાઝમેં કિઆ 'ઉન્મેંસે કિસીકા જનાઝહ નહીં પળ્હા જાએગા. ઉન્કી લાશેં

ઉન્કે રિશ્તેદારોંકો નહી દી જાએગી તાકે ઉન્હેં કફન ન પહેનાએ જાએં. રાતકે અંધેરેમેં ઈન્હેં એક હી ગહરે ગળ્હેમેં ફેંક કર મિટ્ટી ડાલ દો ઔર ઝમીન હમવાર કર દો. ઈસ દુન્યામેં ઈન્કા નિશાન ભી બાકી ન રહેં."

"અમીરે મુહતરમ" સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક રફીક ઔર મુ'અતમદ ખાસ કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા "કોતવાલ ઔર શાહિદોંકે બયાન ઔર કાઝીકા ફૈસલા તહરીરમેં લા કર દસ્તાવેઝમેં મહફૂઝ કર લેના ઝરૂરી હૈં તાકે યહ એ'તિરાઝ ન રહેં કે યહ ફૈસલા સિર્ફ એક ફર્દકા થા. આપકા ફૈસલા બરહક હૈં. ઈન્સાફ કર દિયા ગયા મગર કાનૂનકા તકાઝા કુછ ઔર હૈં."

"ક્યા કુર્આનને યહ હુક્મ દિયા હૈં કે દીને ઈલાહીકી જળેં કુફ્ફારકે સાથ મિલ કર કાટનેવાલોંકો યહ હક દિયા જાએ કે વહ કાનૂનકે સામને ખળા હો કર દિનદારોં ઔર અલ્લાહ ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહી વસલ્લમકી અઝમતકે પાસબાનોંકો જૂઠા સાબિત કરે. ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઐસે તહમ્મુલસે કહા જિસ્મેં એક દિનદાર મુસલમાનકા ઈતાબ સાફ જલક રહા થા. ઉસને ઈન તમામ હાકિમોંકો જો વહાં મૌજૂદ થે મુખાતબ હો કર કહા "અગર મૈંને બે ઈન્સાફીકી હૈં તો મુજે ઈત્ને ઝિયાદા ઈન્સાનોંકે કત્લકે જુર્મમેં સઝાએ મૌત દે દો ઔર મેરી લાશ શહરસે દૂર ફેક દો જહાં સહરાઈ લોમળીયાં ઔર ગીધ મેરી કોઈ હડ્ડી ભી ઈસ ઝમીન પર ન રહને દે લેકિન મેરે રફીકોં ! મુજે સઝા દેને સે પહલે કુર્આન અલિફ લામ મીમસે વન્નાસ તક પળ્હ લેના. અગર કુર્આન મુજે સઝા દેતા હૈં તો મેરી ગરદન હાઝિર હૈં."

"બે ઈન્સાફી નહીં હૂઈ સાલારે આ'ઝમ !" કિસી ઔર ને કહા "કાઝી શદાદકા મકસદ યહ થા કે કાનૂનકી બે હુરમતી ન હો."

"મૈં સમજ ગયા હું" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઈન્કા મકસદ આઈનેકી તરહ હૈં. મૈં આપ સબકો સિર્ફ યહ બતાના ચાહતા હું કે હાકિમે વક્ત ઝાતી તૌર પર જાનતા હૈં કે જિસે ગદ્દારીકે જુર્મમેં ઉસકે સામને લાયા ગયા હૈં વહ ગદ્દારીકા મુજરિમ હૈં તો હાકિમે વક્ત પર યહ ફર્ઝ આઈદ હોતા હૈં કે વહ શહાદતો ઔર કાનૂનકે દીગર જમેલોંમેં પળે બગૈર ગદ્દારકો વહી સઝા દે

જિસ્કા વહ હકદાર હેં, અગર વહ સઝા દેનેસે ગુરેઝ કરતા, ડરતા યા હિચકતા હેં તો વહ હાકિમે વકત ખુદ ભી ગદ્દાર હેં યા કમ અઝ કમ ના અહલ ઔર બે ઈમાન ઝરૂર હેં. વહ ડરતા હેં કે કાઝીકે સામને જા કર મુજરીમ ઉસે ભી મુજરીમ કહ દેંગેં. મેરા સીના સાફ હેં. મુજે ગદ્દારોકી સફોંમેં ખળા કર દો. ખુદાકા હાથ મુજે ઉન્સે અલગ કર દેગા. અગર તુમહારે સીને રબ્બે કા'બાસે મુનવ્વર હેં તો મુજરીમોંકા સામના કરનેસે ન ડરો. તા હમ મેરે દોસ્ત બહાઉદ્દીનને જો મશ્વરા દિયા હેં ઈસ પર અમલ કરો. કાગઝાતં તય્યાર કરકે મુહતરમ કાઝીસે ફેસલા તહરીર કરાલો. ઝાહિર હેં કે યહ ફેસલા ઉન્કા નહીં હોગા. તહરીર કર દિયા જાએ કે અમીરે મિસ્ર જો અફવાજે મિસ્રકા સાલારે આ'લા ભી હેં,ને અપને ખુસૂસી ઈખ્તિયારાત ઈસ્તિઅમાલ કરતે હુએ ઈન મુજરીમોંકો સઝાએ મૌત દે દી હેં જિન્કા જુર્મ બિલા શકો શુબહ સાબિત હો ગયા થા.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ભાઈ તકીઉદ્દીનકી તરફ દેખા. વહ બળે લમ્બે સફરસે આયા થા. થકા હુઆ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા ''મેં તુમહારે ચહરે પર ઔર તફક્કૂર ઔર થકન દેખ રહા હું લેકિન તુમ આરામ નહીં કર સકોગે. તુમ્હારા સફર અબ ખતમ નહીં હુઆ બલ્કે અબ શુરૂઅ હુઆ હેં. મુજે શવ્બક જલ્દી જાના હેં. તુમહારે સાથ કુછ ઝરૂરી બાતેં કરકે જાઉંગા.''

''જાને સે પહલે એક હુકમ ઔર સાદિર ફર્મા જાએ.'' નાઝિમે શહરને કહા ''જિન્હેં સઝાએ મૌત દી ગઈ હેં, ઉન્કી બેવાઓં ઔર બચ્ચોંકા ક્યા બનેગા.''

''ઉન્કે લિએ ભી મેરે ઈસી હુકમ પર અમલ કરો જો મેં ઉન્સે પહલે ગદ્દારોંકે મુતઅલ્લિક દે ચુકા હું'' સુલ્તાન અય્યૂબીને જવાબ દિયા ''બેવાઓંકે મુતઅલ્લિક યહ છાન બીન કર લો કે અપને ખાવિન્દોંકી તરહ ઉન્મેંસે કિસીકા તઅલ્લૂક દુશ્મનકે સાથ ન હો. હમારે વહાં ઝન પરસ્તીને ભી ગદ્દાર પેદા કિએ હેં. આપને દેખ લિઆ હેં કે સલીબિયોંને હમારે ભાઈયોંકો ખૂબસૂરત લળકિયાં દે કર ઉન્કે એવઝ ઉન્કા ઈમાન ખરીદા હેં. ઉન્મેંસે જો બેવાએં નેક ઔર મોમિન હેં ઉન્કી શાદિયા ઉન્કી મન્શાકે મુતાબિક કર દો. કિસી પર અપના ફેસલા ઠોંસનેકી કોશીશ ન કરના. ખયાલ રખના કે કોઈ

ઔરત બે સહારા ન રહેં ઔર બાઈઝઝત રોટીસે મહરૂમ ન રહેં ઔર ઉસ્મે મોહતાજીકા એહસાસ પેદા ન હો. યહ ભી ખયાલ રખનાકે ઉન્કે કાનોંમેં કોઈ યહ ન ફૂક દે કે ઉન્કે ખાવિન્દોંકો બે ગુનાહ સઝાએ મૌત દી ગઈ હૈં. ઉન્હેં ઝહન નશીન કરાદો કે તુમ ખુશ કિસ્મત હો કે ઐસે ગુનહગાર ખાવિન્દોસે નજાત મિલ ગઈ હૈં. ઔર ઉન્કે બચ્ચોંકી તા'લીમ ઔર તરબીયત ખુસૂસી ઈન્તિઝામાતકે તહત કરો. તમામ ઈખ્તિરાજાત બૈતુલમાલસે લો. ગદ્દારોંકે બચ્ચે ગદ્દાર નહીં હુઆ કરતે બશરતેકે ઉન્કી તા'લીમ ઔર તરબિયત સહી હો. યહ સબ મુસલમાનોંકે બચ્ચેં હૈં. ઉન્કી તા'લીમી તરબિયત ઐસી હો કે ઉન્મેં મહરૂમીકા એહસાસ પેદા ન હો. કહીં ઐસા ન હો કે બાપકે ગુનાહકા કફફારા બચ્ચોંકો અદા કરના પળે."

સુલ્તાન અય્યૂબીકો વાપસીકી જલ્દી થી. ઉસે ફિકર યહ થા કે ઉસકી ગેરહાઝરીમેં સલીબી કોઈ જંગી કારવાઈ ન કર દેં નુરૂદ્દીન ઝંગી ભેજી હુઈ કમક તો વહાં (કુરક ઔર શવ્બકકે ઈલાકેમેં) પહુંચ ચુકી થી. કાહિરાકી ફૌજ અભી ઉધર જા રહી થી લેકિન ઉન દોનોં ફૌજોંકો ઈસ ઈલાકેસે રોશનાશ કરાના થા. ઉસ્ને અપને દફતરમેં જા કર અપને ભાઈ તકિઉદ્દીન,અલી બિન સુફયાન, ઉસકે નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહ, કોતવાલ ગયાષ બિલ્બીસ ઔર ચંદ એક નાઈબીન ઔર હુક્કામકો બુલા લિઆ વહ ઝિયાદા તર હિદાયાત તકિઉદ્દીનકો દેના ચાહતા થા. ઉસ્ને ઈજલાસમેં એલાન કિઆ કે ઉસકી ગેર હાઝરીમેં ઉસકા ભાઈ તકિઉદ્દીન કાઈમ મકામ અમિરે મિસ્ર ઔર યહાં કી અફવાજકા સાલારે આ'લા હોગા ઔર ઉસે ઈત્ને હી ઈખ્તિયારાત હાસિલ હોંગે જો સુલ્તાન અય્યૂબીકો અપને થે.

"તકિઉદ્દીન" સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ભાઈસે કહા "આજસે દિલસે નિકાલ દો કે તુમ મેરે ભાઈ હો. ના અહલ, બદ દિયાનતી, કોતાહી, ગદ્દારી યા સાઝિશ ઔર બે ઈન્સાફીકા ઈરિતકાબ કરોગે તો ઉસી સઝાકે મુસ્તિહક સમજે જાઓગે જો શરીઅતકે કાનૂનમેં દર્જ હૈં."

"મૈં અપની ઝિમ્મેદારિયોંકો અચ્છી તરહ સમજતા હું અમીરે મિસ્ર!" તકીઉદ્દીનને કહા "ઔર ઉન ખતરોંસે ભી આગાહ હું જો મિસ્રકો દરપેશ

હૈ."

"સિર્ફ મિસ્રકો નહીં" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "યહ ખતરા સલ્તનતે ઈસ્લામિયાંકો દરપેશ હૈં ઔર ઈસ્લામકે ફુરૂઅ ઔર સલ્તનતકી તોસીઅકે લિએ બહુત બળી રૂકાવટ હૈં. હમેશા યાદ રખો કે કોઈ ભી ખિત્તા જો સલ્તનતે ઈસ્લામિયા કહલાતા હૈં, વહ કિસી એક ફર્દ યા ગિરોહકી જાગીર નહીં. વહ ખુદાએ અઝવજલકી સર ઝમીન હૈં ઔર તુમ સબ ઉસ્કે પાસબાન ઔર અમીન હો. ઉસ્કી મિટ્ટીકા ઝિરહ ઝર્રહ તુમહારે પાસ અમાનત હૈં. ઉસ્કી મિટ્ટી ભી જબ કામમેં લાના હો તો સોચ લો કે તુમ કિસી દૂસરે ઈન્સાનકા હક તો નહીં માર રહેં? ખુદાકી અમાનતમેં ખયાનત તો નહીં કર રહેં ? મેરી બાંતે ગૌરસે સુન લો તકિઉદ્દીન! ઈસ્લામકી સબસે બળી બદનસીબી યહ હૈં કે ઉસ્કે પીરોંકારોંમેં ગદાર ઔર સાઝિશ પસંદોકી તા'દાદ બહુત ઝિયાદા હૈં. કિસી કૌમને ઈત્ને ગદાર પેદા નહીં કિએ જિત્ને મુસલમાનોંને કિએ હૈં. યહાં તક કે હમારી તારીખ જો જિહાદ ઔર અલ્લાહકે નામ પર જંગો જિદલકી કાબિલે ફખ્ર તારીખ હૈં, ગદારીકી ભી તારીખ બન ગઈ હૈં ઔર અપની કૌમકે ખિલાફ સાઝિશગિરી હમારી રિવાયત બન ગઈ હૈં.... અલી બિન સુફયાનસે પુછો, તકી! હમારે વહ જાસૂસ જો સલીબિયોંકે ઈલાકોંમેં સરગરમ રહતે હૈં, બતાતે હૈં કે સલીબી હુકમરાન, મઝહબી પેશવાં ઔર દાનિશ્વર ઈસ્લામકી ઈસ કમઝોરીસે વાકિફ હૈં કે મુસલમાન ઝન, (ઔરત) ઝર (સોના)ઔર ઈકિતદારકે લાલચમેં અપને મઝહબ, અપને મુલ્ક ઔર અપની કૌમકા તખ્તા ઉલટ દેનેસે ભી ગુરેઝ નહીં કરતા."

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈજલાસકે શુરકાઅ પર નિગાહ દોળાઈ ઔર કહા "હમારે જાસૂસોંને હમેં બતાયા હૈં કે સલીબિયોંને અપને જાસૂસોંકો ઝહન નશીન કરાયા હૈં કે મુસલમાનકી તારીખ જિત્ની ફુતૂહાતકી હૈં ઈત્ની હી ગદારીકી તારીખ હૈં. મુસલમાનોંને ઈત્ની ફુતૂહાત હાસિલ નહીં કી જિત્ને ગદાર પેદા કિએ હૈં. રસૂલે અકરમ (સ.અ.વ.)કી વફાતકે ફૌરન બા'દ મુસલમાન ખિલાફત પર એક દૂસરેકે ખિલાફ લળનેકે લિએ ઉઠ ખળે હુએ. ઉન્હોંને ઈકિતદારકી ખાતિર એક દૂસરેકો કત્લ કિઆ. એક ખલીફા યા અમીર મુકર્રર હુઆ તો ખિલાફત ઔર અમ્મારોંકે દૂસરે ઉમ્મીદ વારોંને ઉસ્કે ખિલાફ

યહાં તક સાઝિશોંકી કે ઈસ્લામકે દુશ્મનોંસે દરપરદહ મદદ ભી ઔર જિસ્કે હાથમેં ખિલાફત ઔર અમ્મારત આ ગઈ ઉસ્ને હર ઉસ કાઈદકો કત્લ કરવાયા જિસ્સે ઈક્તિદારકો ખતરા મહસૂસ હુઆ. કૌમી વકાર ખત્મ હોતા ગયા ઔર ઝાતી વકાર રહ ગયા. ફિર તહફફૂઝ ઈસીકા હોતા રહા. સલ્તનતકી તોસીઅ ખત્મ હુઈ, ફિર સલ્તનતકા દિફાઅ ખત્મ હુઆ ઔર ફિર સલ્તનત સુકળને લગી. સલીબી હમારી ઈસ તારીખી કમઝોરીસે આગાહ હૈં કે હમ લોગ ઝાતી ઈક્તિદારકે તહફફૂઝ ઔર ઈસ્તિહકામકે લિએ સલ્તનતકા બહુત બળા હિસ્સા ભી કુર્બાન કરનેકો તય્યાર હો જાતે હૈં. યહી હમારી તારીખ બનતી જા રહી હૈ.....

તકીઉદ્દીન ઔર મેરે રફીકો !મૈં જબ માઝી પર નિગાહ ડાલતા હૂં ઔર જબ મૌજૂદા દોરમેં ગદ્દારોંકી ભરમાર ઔર સાઝિશોંકે જાલકો દેખતા હું તો યહ ખતરા મહસૂસ કરતા હું કે એક વક્ત આએગા કે મુસલમાન તારીખકી તહરીરોંકે સાથ ભી ગદારી કરેંગેં. વહ કૌમકી આંખોમેં ધૂલ જોક કર લિખેંગેં કે વહ બહાદૂર હૈં ઔર ઉન્હોંને દુશ્મનકો નાક ચીને દબવા દિએ હૈં મગર દરપરદહ દુશ્મનકો દોસ્ત બનાયે રખેંગેં. અપની શિકસ્તોં પર પરદા ડાલે રખેંગેં. સલ્તનતે ઈસ્લામિયા સુકળતી ચલી જાએગી ઔર હમારે ખુદ સાખ્તા ખલીફે ઈસ્કા ઈલ્ઝામ કિસી પર થોપેંગેં. મુસલમાનોંકી એક નસ્લ ઐસી આએગી જિન્કે પાસ સિર્ફ ના'રા રહ જાએગા "ઈસ્લામ ઝિંદાબાદ" વહ નસ્લ અપની તારીખસે આગાહ નહીં હોગી. ઉસ નસ્લકો યહ બતાનેવાલા કોઈ ન હોગા કે ઈસ્લામકે પાસ્બાન ઔર અલમ્બરદાર વહ થે જો વતનસે દૂર રેગઝારોમેં, પહાળો ઔર વાદિયોંમેં, અજનબી મુલ્કોમેં જા કર લળે. વહ દરિયા ઔર સમંદર ફલાંગ ગએ. ઉન્હેં કળકતી બિજલીયાં, આંધીયા ઔર અવ્લોકે તુફાન ભી ન રોક સકે. વહ ઉન મુલ્કોમેં લળે જહાંકે પથ્થર ભી ઉન્કે દુશ્મન થે. વહ ભૂકે લળે, પ્યાસે લળે, હથિયારો ઔર ઘોળોંકે બગૈર ભી લળે,. વહ ઝખ્મી હુએ તો કિસીને ઉન્કે ઝખ્મોં પર મર્હમ ભી ન રખ્ખા. વહ શહીદ હુએ તો ઉન્કે રફીકોકો ઉન્કે લિએ કબરેં ખોદનેકી મુહલત ન મીલી. વહ ખૂન બહાતે ગએ. અપના ભી, દુશ્મનકા ભી, ઔર પીછે ઈવાને ખિલાફતમેં શરાબ બહતી રહી. બરહના લળકિયોંકે નાચ હોતે રહેં.

યહૂદી ઔર સલીબી સોનેસે ઔર અપની બેટીયોંકે હુસ્નસે હમારે ખલીફોં ઔર હમારે અમીરોકો અંધા કરતે ગએ. જબ ખલીફોંને દેખાકે કૌમ ઈન તેગ ઝનોંકી પુજારી હોતી જા રહી હૈ જિન્હોને યૂરપ ઔર હિન્દુસ્તાનમેં ઈસ્લામકે જડેં ગાળ દિએ હૈં તો ખલીફોને ઈન મુજાહિદીને ઈસ્લામ પર લૂટ માર ઔર ઝિનાકારી જેસે ઈલ્ઝામ થોપને શુરૂઅ કર દિએ ઈન્હેં કુમક ઔર રસદસે મહરૂમ કર દિયા. મુજે કાસિમકા વહ કમન ઔર ખૂબરૂ બેટા યાદ આતા હૈં જિસ્ને ઈસ હાલમેં હિન્દુસ્તાનકે એક તાકતવર હુક્મરાનકો શિકસ્ત દી ઔર હિન્દુસ્તાનકે ઈત્ને બળે હિસ્સે પર કબ્ઝા કર લિઆ થા કે ઉસ્ને કુમક નહીં માંગી. મફતૂહા ઈલાકોકા ઐસા ઈન્તિઝામ કિઆ કે હિન્દૂ ઉસ્કે ગુલામ હો ગએ ઔર ઉસ્કી શફઅતસે મુતઅસ્સિર હો કર મુસલમાન હો ગએ. મુજે જબ યહ લળકા યાદ આતા હૈં તો દિલમેં દર્દ ઉઠતા હૈં, ઉસ વક્તકે ખલીફાને ઉસ્કે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા થા? ઉસ પર ઝિનાકા ઈલ્ઝામ આઈદ કિઆ ઔર મુજરિમકી હેસિયતસે વાપિસ બુલાયા'' સુલ્તાન અય્યૂબીકો હિચ્કીસી આઈ ઔર વહ ખામોશ હો ગયા.

બહાઉદ્દીન શદ્દાદ અપની યાદ દાશતોમેં લિખતા હૈં ''મેરા અઝીઝ દોસ્ત સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અપની ફૌજકે સેંકળોં શહીદોંકી લાશેં દેખતા તો ઉસ્કી આખોંમેં ચમક ઔર ચહરે પર રોનક આ જાયા કરતી થી મગર સિર્ફ એક ગદ્દારકો સઝાએ મૌત દે કર જબ ઉસ્કી લાશકો દેખતા તો ઉસ્કા ચહરા બૂજ જાતા ઔર આખોંસે આસૂં જારી હો જાતે થે.... મુહમ્મદ બિન કાસિમકા ઝિક્ર કરતે કરતે ઉસે હિચ્કી આઈ ઔર વહ ખામોશ હો ગયા. મૈં દેખ રહા થા કે વહ આંસૂ રોક રહા હૈં. કહને લગા 'દુશ્મન ઉસ્કા કુછ ન બિગાળ સકા. અપનોંને ઈસે શહીદ કર દિયા. દુશ્મનને ઉસે ફાતિહ તસ્લિમ કિઆ. અપનોંને ઉસે ઝાની કહા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને ઝિયાદકે બેટે તારિકકા ભી ઝિક્ર કિઆ ઔર ઉસ રોઝ વહ ઈતના જઝબાતી હો ગયા થા કે ઉસ્કી ઝબાન રૂકતી હી નહીં થી હાલાંકે વહ કમગૂં થા. હકીકત પસંદ થા. હમ સબ પર સામોશ તારી થી ઔર હમ સબ જિસ્મકે અંદર એક અજીબસા અસર મહસૂસ કર રહેં થેં. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બિલા શક ઔર શુબહ અઝીમ કાઈદ થા. માઝીકો નહીં ભુલતા થા. હાલકે ખતરો ઔર તકાઝોંસે

નર્બદ આઝમા રહતા ઔર ઉસ્કી નઝરેં સદીયોંકે બા'દ આનેવાલે મુસ્તકિબિલ પર લગી રહતી થી."

"સલીબિયોંકી નઝરે હમારે મુસ્તકિબિલ પર લગી હુઈ હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "સલીબી હુકમરાન ઔર ફૌજી હુક્કામ કહતે હૈં કે વહ ઈસ્લામકો હમેંશા કે લિએ ખત્મ કર દેંગેં. વહ હમારી સલ્તનત પર કાબિઝ હોના નહીં ચાહતે. વહ હમારે દિલોંકો નઝરિયાતસે કાટના ચાહતે હૈં. મેરે જાસૂસોંને મુજે બતાયા હૈં કે સલીબિયોંકા સબસે ઝિયાદા ઈસ્લામ દુશ્મન બાદશાહ ફિલિપે આકટિસ કહતા હૈં કે ઉન્હોંને અપની કૌમકો એક મકસદ દે દિયા હૈં ઔર એક રિવાયત પૈદા કર દી હૈં. અબ સલીબિયોંકી આનેવાલી નસ્લેં ઈસ મકસદકી તકમિલકે લિએ સરગરમ રહેંગી. ઝરૂરી નહીં કે વહ તલવારકે ઝોરસે અપના મકસદ હાસિલ કરેંગેં. ઉન્કે પાસ કુછ હરબે ઔર ભી હૈં.... તકિઉદ્દીન! જિસ તરહ ઉન્કી નઝર મુસ્તકબીલ પર હૈં. ઈસી તરહ હમેં ભી મુસ્તકબિલ પર નઝર રખની ચાહિએ. જિસ તરહ હૈં ઉન્હોંને હમમેં ગદ્દાર પેદા કરનેકી રિવાયત કાઈમ કર દી હૈં. ઈસી તરહ હમેં ઐસે ઝરાઈઅ ઈખ્તિયાર કરને ચાહિએ કે ગદ્દારીકે જરાસીમ હમેંશાકે લિએ ખત્મ હો જાએં. ગદ્દારોકો કત્લ કરતે ચલા જાના કોઈ ઈલાજ નહીં, ગદ્દારીકા રુજહાન ખત્મ કરના હૈં. ઈક્તિદારકી હવસ ખત્મ કરકે હુબ્બે રસુલ પેદા કરની હૈં. યહ ઈસી સૂરતમેં પેદા હો સક્તી હૈં કે કૌમકી આંખોંમે રસૂલ (સ.અ.વ.)કે દુશ્મનકા તસવ્વૂર મૌજૂદ હો. મુસલમાનોંકો મા'લૂમ હોના ચાહિએ કે સલીબિયોંકી તહઝીબમેં ઐસી બે હયાઈ હૈં જો પુર કશિશ હૈં. કૌમેં ઉન્કી તહઝીબમેં જઝબ હોતી ચલી જા રહી હૈં. ઉન્કે વહાં શરાબ ભી જાઈઝ હૈં, ઔરતોકા ગેરમર્દોકે સાથ નાચના કૂદના ઔર તન્હા રહના ભી જાઈઝ હૈં. હમારે ઔર ઉન્કે દરમિયાન યહી સબસે બળા ફર્ક હૈં કે હમ ઈસ્મતોંકે પાસબાન હૈં ઔર વહ ઈસ્મતોંકે બેપારી. યહી વહ ફર્ક હૈં જો હમારે મુસલમાન ભાઈ મિટા દેતેં હૈં. તકિઉદ્દીન! તુમ્હારા એક મહાઝ ઝમીનકે ઉપર હૈં દૂસ્રા ઝમીનકે નિચે. એક મહાઝ દુશ્મનકે ખિલાફ ઔર દૂસ્રા અપનોંકે ખિલાફ. અગર અપનોંમેં ગદ્દાર ન હોતે તો હમ ઈસ વક્ત યહાં નહીં યૂરપકે કલબમેં બેઠે હૂએ હોતે ઔર સલીબી હમારે ખિલાફ

અપની હસીન બેટીયોંકે બજાએ કોઈ બેહતર હથિયાર ઈસ્તિઅમાલ કરતે ઔર અચ્છી કિસ્મકી જંગી ચાલે ચલતે. ઈમાનકી હરારત તેઝ હોતી તો ઈસ વક્ત તક સલીબ ઈંધનકી તરહ જલ ચુકી હોતી.''

''મુજે આપકી બહુતસી દુશ્વારિયોંકા ઈલ્મ યહાં આ કર હુઆ હૈ'' તકિઉદ્દીનને કહા ''મુહતરમ નુરૂદીન ઝંગી ભી પૂરી તરહ આગાહ નહીં કે મિસ્રમેં આપ ગદ્દારોંકી એક ફૌજકે ગેરેમેં આયે હુએ હૈં. આપ ઉન્સે કુમક માંગ લેતે. ઉન્હેં મદદ કે લિએ કહતે''

''તકી ભાઈ'' સુલ્તાન અય્યૂબીને જવાબ દિયા ''મદદ સિર્ફ અલ્લાહસે માંગી જાતી હૈં. મદદ અપનોંસે માંગી જાએ યા ગેરોંસે, અપના ઈમાન કમઝોર કર દેતી હૈં. સલીબિયોંકી ફૌજ ઝરરહ બક્તરમેં હૈં. ઈમાન લોહેકી તરહ મઝબૂત હો તો ઝિરહ બકતરકી ઝરૂરત નહીં રહતી. ઝિરહ બકતર ઔર ખન્દકેં તહફફૂઝકા એહસાસ પેદા કર દેતી હૈં ઔર સિપાહીકો અપને અંદર કૈદ કર લેતી હૈં. યાદ રખો, મેદાનમેં ખન્દકસે બાહર રહો, ઘૂમ ફીર કર લળો. દુશ્મનકે પીછે ન જાઓ. ઈસે અપને પીછે લાઓ. મર્કઝકો કાઈમ રખો. પહલૂઓંકો ફેલાદો ઔર દુશ્મનકો દોનોં બાઝૂઓમેં જકળ લો. મહફૂઝા વહા રખો જહાંસે વહ દુશ્મનકે અકબમેં જા સકે. છાપામારોંકે બગૈર કભી જંગ ન લળના. છાપામારોંસે દુશ્મનકી રસદ તબાહ કરાઓ. વહ રસદ જો પીછેસે આયે ઔર વહ ભી જો દુશ્મન અપને સાથ રખે. છાપામારોંકો દુશ્મનકે જાનવરોંકો મારને યા હિરાસા કરનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કરો. આમને સામનેકી ટક્કરસે બચો. જંગકો તૂલ દો. દુશ્મનકો પરેશાન કિએ રખો.... મૈં જો ફૌજ છોળ ચલા હૂં યહ મહાઝસે આઈ હૈં. ઉસ્ને શવ્બકકા કિલ્આ સર કિઆ હૈં. ઈસ્ને દુશ્મનકી આંખસે આંખ મિલાઈ હૈં. અપને સિપાહિયોંકો શહીદ કરાકે આઈ હૈં. ઈસ ફૌજમેં જાન પર ખેલ જાનેવાલે છાપામાર દસ્તે ભી હૈં. ઈસે સિર્ફ ઈશારેકી ઝરૂરત હૈં. મૈંને ઈસ ફૌજમેં ઈમાનકી હરારત પેદા કર રખી હૈં. કહીં ઐસા ન હો કે તુમ અપને આપકો બાદશાહ સમજ કર ઈસ ફૌજકા ઈમાન સર્દ કર દો. હમ પર જો હમ્લા હો રહા હૈં વહ હમારે ઈમાન પર હો રહા હૈં. સલીબી તમદ્દુનકે અસરાત બળી તેઝીસે મિસ્રમેં આ રહેં હૈં.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ભાઈ તકીઉદ્દીનકો પૂરી તફસીલસે બતાયાકે સૂડાનમેં મિસ્ર પર હમ્લેકી તય્યારિયાં હો રહી હૈં. સૂડાનિયોંમેં અક્સરિયત વહાંકે હબ્શિયોંકી હૈં જો મુસલમાન હૈં ન ઈસાઈ. ઉન્મે મુસલમાન ભી હૈં જિન્મેં મિસ્રકી ઉસ ફૌજકે ભગોળે ભી હૈં જિસે બગાવતકે જુર્મમેં તોળ દિયા ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "લેકિન ઘર બેઠે દુશ્મનકા ઈન્તિઝાર ન કરતે રહના. જાસૂસ તુમહેં ખબરેં દેતે રહેંગે. હસન બિન અબ્દુલ્લાહ તુમહારે સાથ હૈં. જહાં મહસૂસ કરો કે દુશ્મનકી તય્યારી મુકમ્મલ હો ચૂકી હૈં ઔર વહ અબ હમ્લેકે લિએ ઈજતિમાઅ કર રહા હૈં, તુમ વક્ત ઝાએ કિએ બગૈર હમ્લા કર દો ઔર દુશ્મનકો તય્યારીકી હાલતમેં હી ખત્મ કર દો, લેકિન પીછેકે ઈન્તિઝામાત મઝબૂત રખના. કૌમકો મહાઝકી હાલતસે બેખબર ન કરના. અગર ખુદા ન ખાસ્તા શિકસ્ત હો જાએ તો અપની ગલ્તિયોં ઔર કોતાહિઓંકો તસ્લિમ કર લેના ઔર કૌમકો બતા દેના કે શિકસ્તકે અસ્બાબ ક્યા થે. જંગ કૌમકે ખૂન ઔર પૈસે લળી જાતી હૈં.બેટે કૌમકે શહીદ ઔર અપાહજ હોતે હૈં. લિહાઝા કૌમકો એ'તેમાદમેં લેના ઝરૂરી હૈં. જંગકો બાદશાહોંકા ખેલ ન સમજના. યહ એક કૌમી મસ્અલા હૈં. ઈસ કૌમકો અપને સાથ રખના.....મૈંને જિસ ફાતમી ખિલાફતકો મા'ઝૂલ કિઆ થા ઉસ્કે હવ્વારી હમારે ખિલાફ સરગરમ હૈં. મા'લૂમ હુઆ કે ઉન્હોંને દરપરદા અપના ખલીફા મુકર્રર કર રખ્ખા હૈં. ઉન્કા ખલીફા અલ્આઝિદ તો મર ગયા હૈં લેકિન વહ ખિલાફતકો ઉસ ઉમ્મીદ પર ઝિંદા રખે હુએ હૈં કે સૂડાની મિસ્ર પર હમ્લા કરેંગે. હમારી ફૌજ બગાત કરેગી ઔર સલીબી ચુપ્કેસે અંદર આ કર ફાતમી ખિલાફત બહાલ કર દેંગે ફાતિમીયોંકો હસન બિન સબાહકે કાતિલ ગિરોહકી હિમાયત હાસિલ હૈં. મૈં અલી બિન સુફયાનકો અપને સાથ લે જા રહા હૂં. ઈસ્કા નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઔર કોતવાલ ગયાષ બિલ્બીસ તુમહારે સાથ રહેંગે. યહ ઈસ ઝમીન દોઝ ગિરોહ પર નઝર રખેંગે..... ફૌજીકી ભરતી તેઝ કર દો ઔર ઉન્હેં જંગી મશ્કેં કરાતે રહો."

"થોળે હી અરસેમેં હમેં ઈત્તિલાએં મિલ રહી હૈં કે મિસ્રકે જુનૂબ મગ્રિબી ઈલાકેસે ફૌજકે લિએ ભરતી નહીં મિલ રહી" હસન બિન

અબ્દુલ્લાહને કહા "યહ ભી મા'લૂમ હુવા હૈં કે વહાં કે લોગ ફૌજકે ખિલાફ હોતે જા રહેં હૈં."

"મા'લૂમ કરાયા હૈં કે બાઈસ ક્યા હૈં?" અલી બિન સુફયાનને પુછા.

"મેરે દો મુખ્બિર ઈસ ઈલાકેમેં કત્લ હો ચુકે હૈં." હસન બિન અબ્દુલ્લાહને કહા "વહાંસે ખબર લેના આસાન નહીં, તા હમ મૈંને નયે મુખ્બિર ભેજ દિએ હૈં."

"મૈં અપને ઝરાઈઅસે મા'લૂમ કર રહા હૂં" ગયાષ બિલ્બીસને કહા "મુજે શક હૈં કે ઈસ વસીઅ ઈલાકેકે લિએ લોગ કિસી નયે વહમમેં મુબ્તલા હો ગએ હૈં. યહ ઈલાકા દુશ્વાર ગુઝાર હૈં. લોગ સખ્ત જાન હૈં લેકિન અકીદોંકે ઢીલે ઔર તવહહમત પરસ્ત હૈં."

"તો હમ પરસ્તી બહુત બળી લા'નત હૈળ" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "ઉસ ઈલાકે પર નઝર રખો ઔર વહાંકે લોગોંકો તવહહમાતસે બચાઓ."

તીન ચાર રોઝ બા'દ કુરકકે ઈલાકેમેં ભી એક ઈજલાસ મુન્અકિદ હુઆ. વહ સલીબી હુક્મરાનોં ઔર ફૌજકે આ'લા કમાન્ડરોંકા ઈજલાસ થા. ઉન્હેં યહ તો મા'લૂમ થા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ફલસ્તીનકા એક કિલ્આ (શવ્બક)લે ચુકા હૈં ઔર અબ કુરક પર હમ્લા કરેગા. ઉન્હેં ઈસ એહસાસને પરેશાન કર રખ્ખા થા કે અગર મુસલમાનોંને કુરકકો ભી શવ્બકકી તરહ ફતહ કર લિઆ તો યરોશલમકો બચાના મુશ્કિલ હો જાએગા. સલીબી જાન ગએ થે કે સુલ્તાન અય્યૂબી સંભલ સંભલ કર આગે બળ્હ રહા હૈં. વહ એક જગહ લે લેતા હૈં, ફૌજકી કમી નઈ ભરતીસે પૂર કરતા હૈં, ઉસે પુરાની ફૌજકે સાથ ટ્રેનિંગ દેતા હૈં ઔર જબ ઉસે યકીન હો જાતા હૈં કે વહ અગલી ટક્કર લેનેકે કાબિલ હો ગયા હૈં તો આગે બળ્હતા હૈં. ચુનાંચેં વહ કુરકકે દિફાઅકો મઝબૂત કર રહેં થે ઔર બાહર આ કર લળનેંકી સકીમ બના ચુકેં થે મગર ઈન ઈજલાસમેં ઈન્હેં અપની સકીમમેં રદ્દોબદલકી ઝરૂરત મહસૂસ હો રહી થી ક્યૂં કે ઉન્કી ઊંટેલી જિન્સકે સરબરાહ હરમનને ઈન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબી, ઉસ્કી ફૌજ ઔર મિસ્રકે તાઝા હાલાતકે મુતઅલ્લિક ઈન્કિલાબી ખબરેં દી થીં.

સલીબી જાસૂસોંને બહુત હી થોળે વક્તમેં કુરકમેં યહ ઈત્તિલાએં પહુંચા દી થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસ ફૌજકો કાહિરા લે ગયા હૈં જો ઈસ મહાઝ પર લળી ઔર શવ્બકકા કિલ્આ લિઆ થા ઔર કાહિરામેં જો ફૌજ હૈં ઈસે અજલતમેં મહાઝ પર ભેજ દિયા ગયા હૈં ઔર નુરૂદ્દીન ઝંગીને અપની બહતરીન ફૌજકી કમક ઈસ મહાઝ પર ભેજ દી હૈં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકા ભાઈ દમિશ્કસે કાહિરા પહુંચ ગયા હૈં જહાં વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે કાઈમ મકામ હોગા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી કાહિરા ચલા ગયા હૈં જહાં વહ સાઝિશોંકો સઝાએ મૌત દે કર મહાઝકી તરફ રવાના હો ગયા હૈં. સલીબિયોંકે લિએ યહ ખબર અચ્છી નહીં થી કે કાહિરાકા નાઈબ નાઝિમ મુસ્લિહુદ્દીન ભી પકળા ગયા ઔર ગદ્દારીકે જુર્મમેં મારા ગયા હૈં. મુસ્લિહુદ્દીન સલીબિયોંકા કાર આમદ ઔર અહમ એજંટ થા. સલીબી નિઝામે જાસૂસકા સરબરાહ હરમન ઈજલાસકો ઈન તબ્દીલીયોંસે આગાહ કર રહા થા. ઉસ્ને કહા "મુસ્લિહુદ્દીનકે મારે જાનેસે હમેં નુકસાન તો હુઆ હૈં લેકિન તકિઉદ્દીનકા તકર્રુર હમારે લિએ ઉમ્મીદ અફઝા હૈં. વહ બેશક સલાહુદ્દીનકા ભાઈ હૈં લેકિન વહ સુલ્તાન અય્યૂબી નહીં હૈં. મેરે તખ્રીબકાર જાસૂસ ઉસે ચક્કર દેનેમેં કામયાબ હો જાએંગે. યહ ભી ઉમ્મીદ અફઝા હૈં કે સલાહુદ્દીન ઔર અલી બિન સુફયાન કાહિરાસે ગેરહાઝિર હૈં."

"મેં હૈરાન હૂં કે તુમહારે હશીશીન ક્યા કર રહે હૈં?" રિમાન્ડને કહા "ક્યા વહ દોહરા ખેલ તો નહીં ખેલ રહે?" કમ્બખ્ત અભી તક સલાહુદ્દીનકો કત્લ નહીં કર સકે. હમ બહુત રકમ ઝાએઅ કર ચુકે હૈં."

"રકમ ઝાએઅ નહીં હો રહી" હરમનને કહા "મુજે ઉમ્મીદ હૈં કે સલાહુદ્દીન મહાઝ તક નહીં પહુંચ સકેગા. ઉસ્કે સાથ ચૌબીસ બાડીગાર્ડ કાહિરા ગએ હૈં ઉન્મેં ચાર હશીશીન હૈં. ઉન્કે લિએ મૌકા આ ગયા હૈં. મૈંને ઈન્તિઝામ કર દિયા હૈં. વહ સલાહુદ્દીનકો રાસ્તેમેં કત્લ કર દેંગે."

"હમેં ખુશ ફહમિયોંમેં મુબ્તલા નહીં રહના ચાહિએ" ફિલિપ આગ્ટીસને કહા "યહ ફર્ઝ કરકે સોચોકે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કત્લ નહીં હો સકા ઔર વહ ઝિંદા સલામત મહાઝ પર મૌજૂદ હૈં. ઉસ્કે પાસ અબ તાઝા દમ ફૌજ હૈં. ઉસ્ને નઈ ભરતીકો ટ્રેનીંગ દે લી હૈં ઔર ઉસે નુરૂદ્દીન

ઝંગીકી કુમક મિલ ગઈ હૈં. ઉસ્ને શવ્બક જેસા મઝબૂત અડ્ડા ભી હાસિલ કર લિઆ હૈં, લિહાઝા અબ ઈસ્કી રસદ કાહિરાસે નહીં આએગી. શવ્બકમેં ઉસ્ને બેશુમાર રસદ જમા કર લી હૈં. ઈસ સૂરતમેં હમેં ક્યા કરના ચાહિએ ? મેં ઉસે મોકા નહીં દેના ચાહતા કે વહ કુરકકા મુહાસરા કરલે ઔર હમ મુહાસરેંમેં લળેં.

"અબ હમ મુહાસરે તક નૌબત નહીં આને દેંગે" એક ઔર સલીબી હુક્મરાનને કહા "હમ બાહર લળેંગે ઔર ઉસ અંદાઝસે લળેંગે કે શવ્બકકા મુહાસરા કર લે."

"સલાહુદ્દીન સહરાઈ લોમળી હૈં." ફિલિપ આકટીસને કહા "ઉસે સહરામેં શિકસ્ત દેના આસાન નહીં. વહ હમેં શવ્બકકે મુહાસરેકી ઈજાઝત દે દેગા મગર હમારા મુહાસરા કર લેગા. મેં ઈસ્કી ચાલેં સમજ ચુકા હૂં. અગર તુમ ઉસે આમને સામને લા કર લળા સક્તે હો તો મેં તુમ્હેં ફતહકી ઝમાનત દે સકતા હૂં, મગર તુમ ઈસે સામને નહીં લા સકોગે."

બહુત દેરકે બહસે મુબાહસે બા'દ યહ ફેસલા હુઆ કે નિસ્ફ ફૌજકો કિલ્એકે બાહર ભેજ દિયા જાએ ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે કરીબ ખૈમા ઝન કર દિયા જાએ ઔર ઉસ્કી ફૌજકી નકલ ઔર હરકત પર ગહરી નઝર રખી જાએ. ઈસ સ્કીમમેં બાહર લળનેવાલી ફૌજકી તા'દાદકે મુતઅલ્લિક ફેસલા કિઆ ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજસે તીન ગુના ન હો તો દુગ્ની ઝરૂર હો. અકબસે હમ્લેકે લિએ અલગ ફૌજ મુકર્રર કી ગઈ ઔર પ્લાનમેં યહ ભી શામિલ કિઆ ગયા કે મુસલમાન ફૌજકી કુમક ઔર રસદ શવ્બકસે આએગી, લિહાઝા શવ્બક ઔર મુસલમાનોંકે દરમિયાની ફાંસલેકો છાપામારોંકી ઝિદમેં રખનેકા ઈન્તિઝામ કિઆ જાએ. ફૌજી કમાન્ડરોંને કહા કે સામનેસે ઈત્ની ઝિયાદા કુવ્વતસે હમ્લા કિઆ જાએ કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી જમ કર લળને પર મજબૂર હો જાએ. સલીબિયોંકો દરઅસ્લ અપની બકતર ફૌજ પર ભરોસા થા. ઉન્કી બેશતર ફૌજ ઝિરહપોશ થી. સરોં પર આહની ખોદ થે. પેશાનીસે નાક ઔર મુંહ તક ચહરે આહની ખોદોકે મઝબૂત નિગાહોંમં ઢંકે હુએ થે. ઉન્હોંને ઊંટોંકો ભી ઝિરહપોશ કર લિઆ થા. ઊંટોંકે સરોં પર આહની ગિલાફ ચળ્હા દિએ ગએ થે ઔર

પહલૂઓંકે સાથ લોહેંકી પતરિયાં લટકતી થી જો તીરોંકો રોક લેતી થી. ઉન્હોંને કોશિશકી થી કે બહતર કિસમકે ઘોળેહાસિલ કર સકેં. યૂરોપી મમાલિકસે લાયે હુએ ઘોળે સહરામેં જલ્દી થક જાતે ઔર પ્યાસસે બેહાલ હો જાતે થે. સલીબિયોંને અરબી ઈલાકોંસે ઘોળે ખરીદે થે મગર ઉન્કી તા'દાદ ઝિયાદા નહીં થી. ઉન્હોંને મુસલમાનોંકે કાફલોંસે ઘોળે છીનને શુરૂઅ કર દિએ થે. ઘોળે ચુરાયે ભી થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઘોળે બેહતર થે. અરબી નસ્લકે યહ સહરાઈ ઘોળે પ્યાસસે બેન્યાઝ મીલોં ભાગ સક્તે થે.

ઈન જંગી તય્યારીયોં ઔર એહતિમામકે અલાવા સલીબિયોંને નઝરયાતી જંગકા મહાઝ જો ખોલા થા ઈસ્કે મુતઅલ્લિક ઉન્કી ઈન્ટેલિજન્સકે ડાયરેકટર, હરમનને રિર્પોટ પેશ કી કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો મિસ્રકે જુનૂબ મગ્રિબકે સરહદી ઈલાકેસે ભરતી નહીં મિલેગી. યહ વહી ઈલાકા થા જિસ્કે મુતઅલ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈન્ટેલીજન્સકે નાઈબ સરબરાહ હસન બિન અબ્દુલ્લાહને રિર્પોટ દી થી કે વહાંકે લોગ અબ ફૌજમેં ભરતી નહીં હોતે બલ્કે બા'ઝ લોગ ફૌજકે ખિલાફ ભી હોગએ હૈં. યહ જફાકશ ઔર જગજૂ કબાઈલકા ઈલાકા થા જિસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો નિહાયત અચ્છે સિપાહી દિએ થે. મગર અબ હરમનકી રિર્પોટસે ઝાહિર હોતા થા કે સલીબી તખ્રીબકાર ઉસ ઈલાકેમેં પહુંચ ગએ હૈં. વહા નૌબત યહાં તક પહુંચી હુઈ થી કે હસન બિન અબ્દુલ્લાહને યહ મા'લૂમ કરનેકે લિએ કે ઈસ ઈલાકેકે લોગ ફૌજકે ખિલાફ ક્યૂં હો ગએ હૈં, દો મુખ્બિર ભેજે થે. દોનોં કત્લ હો ગએ થે. ઉન્કી લાશેં નહીં મિલી થી, પુર અસ્રારસી એક ઈત્તિલાઅ મિલી થી કે હમેંશાકે લિએ ગાઈબ કર દિએ હૈં. વહ ઈલાકા જો બહુત વસીઅ ઔર અરીઝ થા, જાસૂસોં ઔર મુખ્બિરોંકે લિએ બહુત હી મઝબૂત કિલ્આ બન ગયા થા. વહાંસે કોઈ મા'લૂમાત હાસિલ હોતી હી નહીં થી. ઈત્ના હી પતા ચલા થા કે વહાંકે લોગ હૈં તો મુસલમાન લેકિન તવહહમ પરસ્ત ઔર અકીદેકે બહુત ઢીલે હૈં.

હરમનને તફ્સિલાત બતાયે બગૈર કહા કે ઉસ્કા તજુરબા કામયાબ રહા હૈં. વહ અબ મિસ્રકે તમામ તર સરહદી ઈલાકેમેં ઈસ તરીકએ કારકો ફેલાયેગા. ફિર ઉન અસરાતકો મિસ્રકે અંદર લે જાનેકી કોશિશ કરેગા.

ઉસ્ને ઉમ્મીદ ઝાહિરકી કે વહ મિસ્રકે કસ્બોં ઔર શહરોંકો ભી અપને અસરમેં લે લેગા.''મૈં મુસલમાનોંકી એક ઐસી ખામીકો ઉન્કે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કર રહા હૂં જિસે વહ અપની ખૂબી સમજતે હૈં. મુસલમાન દુરવેશોં, ફકિરોં, વઝીફેં ઔર ચિલ્લે કરનેવાલોં, આમિલો ઔર મૌલ્વીયોં ઔર કટયામેં બેઠકર અલ્લાહ અલ્લાહ કરતે રહનેવાલે મહઝૂબ કિસમકે લોગોંકે ફૌરન મુરીદ બન જાતે હૈં. દુરવેશોં વગેરાકા યહ ઈસ્લામી ફૌજકે ઉન ગિરોહકે ખિલાફ હૈં જિન્હોંને હમારે ખિલાફ જંગેં લળકર શોહરત હાસિલ કી હૈં. યહ દુરવેશ અપને મુતઅલ્લિક લોગોંકો યકીન દિલાતે હૈં કે ખુદા ઉન્કે હાથમેં હૈં ઔર વહ ખુદાકે ખાસ બંદોંમેંસે હૈં. વહ સિર્ફ નામ પેદા કરના ચાહતે હૈં. ઉન્મેં મેદાને જંગમેં જાનેકી હિમ્મત ઔર જુરઅત નહીં, લિહાઝા વહ ઘર બેઠે વહી શોહરત હાસિલ કરના ચાહતે હૈં જો સાલારોંને જિહાદમેં હાસિલકી હૈં. અગર દિયાનતદારી ઔર ગેરજાનિબદારીસે દેખા જાએ તો મુસલમાનોંકે યહ ફૌજી લીડર જિન્મેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નુરૂદ્દીન ઝંગી ભી શામિલ હૈં કાબિલે તહસીન ઈન્સાન હૈં. ઈન્મેંસે જિન્હોંને યૂરપ તક ઈસ્લામ ફેલા દિયા ઔર સપીનકો અપની સલ્તનતમેં શામિલ કર લિઆ થા, બજા તોર પર હક રખતે હૈં કે કૌમ અપની ઈબાદતમેં ભી ઉન્કા નામ લે મગર ઉન્કે ખલીફોંને અપના નામ ઈબાદતમેં શામિલ કરકે ફૌજી લીડરોંકી અહમિયત ઘટા દી..... ઈસ્કે સાથ મુસલમાનોંમેં નામ નિહાદ આલિમોં ઔર ઈમામોંકા એક ગિરોહ પેદા હુઆ જો અમલસે ગભરાતા થા. ઉન્હોંને કહા કે જો કુછ હૈં વહ આલિમ ઔર ઈમામ હૈં. યહ ગિરોહ ખલીફોંકી આળમેં જિહાદકે મા'ના મસ્ખ કર રહા હૈં તાકે લોગ જિહાદમેં જાનેકે બજાએ ઉન્કે ગિરોહમેં જમા હો ઔર ઈન્હેં ખુદાકે બરગૂઝીદા ઈન્સાન માને. ઉન્કે પાસ પુર અસ્રારસી બાતેં ઔર બાતેં કરનેકો ઐસા તિલ્સમાતી અંદાઝ હૈં કે લોગ યહ સમજને લગે હૈં કે ઈન બર ગૂઝીદા ઈન્સાનોંકે સીનેમેં વહ રાઝ છુપા હુઆ હૈં, જો ખુદાને હર બંદેકો નહીં બતાયા. ચુનાંચે સીધે સાધે મુસલમાન ઉન્કે જાલમેં ફંસતે જા રહે હૈં. મૈં ઈન્હી આલિમોં ઔર દુરવેશોંકો ઈસ્તિઅમાલ કર રહાં હૂં. મુસલમાનોંકી યહ કમઝોરી હમેં બહુત ફાઈદા દે રહી હૈં. મૈં મુસલમાનોંકો ઈસ્લામકી હી બાતેં સુના સુના કર

ઈસ્લામકી બુન્યાદી રૂહસે દૂર લે જા રહા હૂં. તારીખ ગવાહ હૈ કે યહૂદીયોંને નઝરિયાતી તખ્રીબકારી કરકે ઈસ્લામકો કાફી હદ તક કમઝોર કર દિયા હૈ. મૈં ઈન્હી કે ઉસૂલો પર કામ કર રહા હૂં.''

યહી વહ મહાઝ થા જિસ્કે મુતઅલ્લિક સુલ્તાન અય્યૂબી પરેશાન રહતા થા. પરેશાનીકા અસલ બાઈસ યહ થા કે ઈસ મહાઝ પર અપની હી કૌમકે અફરાદ ઉસ્કે ખિલાફ લળ રહૈં થે ઔર યહ મહાઝ ઉસે નઝર નહીં આતા થા.

તકીઉદ્દીન ઔર અપને ઉન હુક્કામકો જિન્હેં કાહિરામેં રહના થા, હિદાયત દે કર સુલ્તાન અય્યૂબી મહાઝકી તરફ રવાના હો ગયા. ઉસ્કે સાથ ચોબીસ ઝાતી મુહાફિઝોંકા દસ્તા થા. સલીબિયોંકો બોડી ગાર્ડઝકી નફીકા ઈલ્મ થા ઔર ઈન્હેં યહ ભી ઈલ્મ થા કે ઈસ દસ્તેમેં ચાર હશીશીન હૈં જો નિહાયત કામયાબ અદા કારીસે ઔર બહાદૂરીકે કારનામોંસે મુહાફિઝ દસ્તેકે લિએ મુન્તખબ હો ગએ થે. ઉન્કા મકસદ સલાહુદીન અય્યૂબીકા કત્લ થા લેકિન ઈન્હેં મૌકા નહીં મિલ રહા થા, ક્યૂં કે મુહાફિઝ દસ્તેકી નફરી ચૌબીસસે કહીં ઝિયાદા રહતી ઔર ઉન્કી ડયૂટી બદલતી રહતી થી. કભી ભી ઐસા ન હુઆ હો કે ઈન ચારોંકી ડયૂટી ઈકઠ્ઠી લગી હો. મુહાફિઝકે કમાન્ડર બહુત હોશિયાર ઔર ચોકસ રહતે થે. ઈન્હેં યહ તો ઈલ્મ નહીં થા કે ઈન્કે દરમિયાન કાતિલ ભી મૌજૂદ હૈં વહ બેદાર રહતે થે કે કોઈ મુહાફિઝ કોતાહી ન કરે. અબ સુલ્તાન અય્યૂબી સફરમેં થા. ઉસ્ને ખુદ હી કહા થા કે વહ મુહાફિઝોંકી પૂરી ફૌજકો સાથ નહીં રખેગા, ચૌબીસ કાફી હૈં, હાલાંકે રસ્તેમેં સલીબી છાપામારોંકા ખત્રા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબી કાહિરાસે દિનકે પિછલે પહર રવાના હુઆ થા. આધી રાત સફરમેં ઔર બાકી આરામમેં ગુઝરી. સહરકી તારીકીમેં ઉસ્ને કૂચકા હુક્મ દિયા. દોપહરકા સૂરજ ઘોળોંકો પરેશાન કરને લગા તો એક ઐસી જગહ યહ કાફલા રૂક ગયા, પાની ભી થા, દરખ્ત ભી ઔર ટીલોંકા સાયા ભી થા. ઝરાસી દેર મેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે લિએ ખૈમા નસબ કર દિયા ગયા. ઉસ્કે અંદર સફરી ચારપાઈ ઔર બિસ્તર બિછા દિયા ગયા.

ખાને પીનેસે ફારિગ હો કર સુલ્તાન અય્યૂબી ઉંઘનેકે લિએ લેટ ગયા. દો મુહાફિઝ ખૈમેકે આગે ઔર પીછે ખળે હો ગએ. દસ્તેકે બાકી મુહાફિઝ કરીબ હી સાયા દેખ કર બેઠ ગએ. કુછ ઘોળોંકો પાની પિલાનેકે લિએ લે ગએ. અલી બિન સુફયાન ઔર દીગર હુક્કામ જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ થે, એક દરખ્તકે નિચે જા કર લેટ ગએ. ઉન્હોંને ખૈમેં નસબ નહીં કરાએ થે. ઈસ જગહકે ખદોખાલ ઐસે થે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકા ખૈમા ઉન્કી નઝરોંસે ઓજલ થા. સહરાકા સૂરજ ઝમીન ઔર આસ્માનકો જલા રહા થા. જિસ કિસીકો જહાં છાંવ મિલી વહાં બેઠ ગયા યા લેટ ગયા.

યહ પહલા મૌકા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમેં પર જિન દો મુહાફિઝોંકી ડયૂટી લગી વહ દોનોં હશીશીન થે જો એક અરસાસે ઐસે હી મૌકાકી તલાશમેં થે. ઈસ મૌકાકો પૂરી તરહ મૌઝૂં બનાનેકે લિએ યહ સૂરત પેદા હો ગઈ કે મુહાફિઝોંકી ઝિયાદા તર નફરી ઘોળોંકો પાની પિલાને ચલી ગઈ થી. પાની એક ટીલેકે દૂસ્રી તરફ થા. કાફલેકા સામાન ઉઠાનેવાલે ઊંટોંકે શુતરબાન ભી ઊંટોંકો પાનીકે લિએ લે ગએ થે. જો મુહાફિઝ ડયૂટીવાલોંકે અલાવા પીછે રહ ગએ થે, ઉન્મેં દો ઔર હશીશીન થે. ઉન્હોંને ઈશારોં ઈશારોંમેં તે કર લિઆ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખૈમેંકે સામને ખળે મુહાફિઝને ખૈમેંકા પર્દહ ઝરા સા હટા કર અંદર દેખા ઔર બાહર વાલોંકો ઈશારા કિઆ. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ હાલતમેં ગહરી નીંદ સો રહા થા કે ઉસ્કી પીઠ ખૈમેંકે દરવાઝેકી તરફ થી. મુહાફિઝ દબે પાંવ અંદર ચલા ગયા. ઉસ્ને ખંજર નહીં નિકાલા, તલવાર નહીં નિકાલી, બલ્કે ઉસ્કે હાથમેં જો બર્છી થી વહ ભી ઉસ્ને ખૈમેકે બાહર રખ દી થી. હર મુહાફિઝકી તરહ વહ કૌમી હેંકલ જવાન થા. દેખનેમેં વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી નિસ્બત દુગ્ના નહીં તો ડેઢ ગુના તાકતવર ઝરૂર થા.

વહ દબે પાંવ સુલ્તાન અય્યૂબી તક ગયા ઔર બિજલીકી તેઝી સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગરદન દોનોં હાથોંમેં જકળ લી. સુલ્તાન અય્યૂબી જાગ ઉઠા. ઉસ્ને કરવટ ભી બદલ લી લેકિન જિસ શિકન્જેમેં ઉસ્કી ગરદન આ ગઈ થી ઉસ્સે ગરદન છુળાના મુમ્કિન નહીં થા ઈસ્લામકે ઈસ જરી જરનલકી ઝિન્દગી સિર્ફ દો મિનટ રહ ગઈ થી. વહ અબ પીઠકે બલ પળા થા. હમ્લા

આવરને ઉસ્કે પેટ પર ઘુટના રખ કર એક હાથ ઉસ્કી ગરદનસે હટા દિયા, દુસ્રે હાથસે સુલ્તાનકી શહેં રગકો દબાએ રખ્ખા. ઉસ્ને અપને કમર બંદસે એક પુળ્યાસી નિકાલી. ઉસે એક હી હાથસે ખોલા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુંહમેં ડાલને લગા. વહ સુલ્તાનકો ઝહર દે કર મારના ચાહતા થા કયૂં કે ગલા દબા કર મારનેસે સાફ પતા ચલ જાતા હૈં કે ગલા દબાયા ગયા હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબી બે બસ થા. પેટ પર ઈત્ને કવી હૈકલ જવાનકા ઘુટના ઔર બોજ થા. શેહ રગ દુશ્મનકે શિકન્જેમેં થી ઔર સાંસ રૂક ગયા થા. ઉસ્કા મૂંહ ખુલા હુઆ થા. જો ઉસ્ને પુળ્યા દેખ કર બંધ કર લિઆ. ઉસ્ને હોશ ઠિકાને રખે. મૌત સર પર આ ગઈ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને કમર બંદસે તલવાર નુમા ખંજર નિકાલ લિઆ જો વહ ઝૈવરકી તરહ વહ અપને સાથ રખતા થા. હમ્લા આવર ઉસ્કે મૂંહમેં ઝહર ડાલનેકી કોશિશમેં મગન થા. દેખ ન સકા કે સુલ્તાનને ખંજર નિકાલ લિઆ હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબીને ખંજર ઉસ્કે પહલૂમેં ઉતાર દિયા. ખિચાં ઔર એક બાર ફિર ખંજર હમ્લા આવરકે પહલૂંમેં ઉતર ગયા. હમ્લા આવર સાંડ જૈસા આદમી થા. ઈત્ની જલ્દી મર નહીં સકતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી સિપાહી થા. વહ ખંજરકે વાર ઔર હદફસે આગાહ થા. ઉસ્ને ખંજર હમ્લા આવરકે પહલૂસે નિકાલા નહીં. વહીં ખંજરકો ઘુમાયા ઔર નિચેકો જટકા દિયા. હમ્લા આવરકી અંતરિયાં ઔર પેટકા અંદરૂની હિસ્સા બાહર આ ગયા.

હમ્લાઆવરકે હાથસે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગરદન છૂટ ગઈ. દૂસ્રે હાથસે ઝહરકી પુળ્યા ગિર પળી. સુલ્તાન અય્યૂબીને જિસ્મકો જટકા દિયા, હમ્લાઆવરકો ધક્કા દિયા તો હમ્લા આવર ચારપાઈસે નિચે જા પળા. વહ અબ ઉઠનેકે કાબિલ નહી થા. યહ મઅરિકા બમુશ્કિલ આધે મિનટમેં ખત્મ હો ગયા, મગર ખૈમેંસે બાહર દૂસ્રા મુહાફિઝ ખળા થા. ઉસ્ને અંદર ધમકસી સુની તો પરદહ ઉઠા કર જાંકા. વહાં કુછ ઔર હી નકશા દેખા. વહ તલવાર સૌંત કર આયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી પર વાર કિઆ મગર સુલ્તાન ખૈમેંકે દરમિયાની બાંસકે પીછે હો ગયા. તલવાર બાંસ પર લગી. સુલ્તાનતો જેસે પૈદાઈશી તેગઝન થા. ઉધર તલવાર બાંસમેં લગી ઈધર સુલ્તાન અય્યૂબીને જપટા મારનેકે અંદાઝસે હમ્લા આવર પર ખંજરકા વાર કિઆ. હમ્લા

આવર ભી લળાકા થા. ઈસી લિએ તો વહ મુહાફિઝ દસ્તેકે લિએ ચુના ગયા થા. વહ વાર બચા ગયા. ઉસ્કે સાથ હી સુલ્તાન અય્યૂબીને મુહાફિઝ દસ્તેકે કમાન્ડરકો આવાઝ દી. હમ્લા આવરને દૂસરા વાર કિઆ, તો સુલ્તાન અય્યૂબી આગેસે હટ ગયા મગર ઐસા હટાકે હમ્લા આવરકે પહલૂંમેં ચલા ગયા. અબકે હમ્લા આવર સુલ્તાનકે ખંજરકા વાર ન બચા સકા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી પુકાર પર દો મુહાફિઝ ખૈમેંમેં આએ. દોનોંને સુલ્તાન અય્યૂબી પર હમ્લા કર દિયા. ઈત્નેમેં સુલ્તાન અય્યૂબી દૂસ્રે મુહાફિઝકો ભી ઝખ્મી કર ચુકા થા મગર વહ અભી તક લળ રહા થા. ઉસ્કે દો ઔર સાથી આ ગએ થે.

સુલ્તાન અય્યૂબીને હોસલા કાઈમ ઔર દિમાગ હાઝિર રખ્ખા થા. અલ્લાહને મદદકી કે દસ્તેકા કમાન્ડર અંદર આ ગયા. ઉસ્ને દૂસ્રે મુહાફિઝોંકો આવાઝેં દીં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે કહને પર વહ હમ્લાઆવરોંસે ઉલજ ગયા. ઈત્નેમેં ચાર પાંચ મુહાફિઝ આ ગએ. ઉધરસે અલી બિન સુફયાન ઔર દૂસ્રે હુક્કામ ભી શોર સુન કર આ ગએ ખૈમેમેં દેખા તો ઉન્કે રંગ ઉડ ગએ, ચાર મુહાફિઝ લહૂલુહાન હો કર પળે થે. દો મર ચુકે થે. તીસ્રા મર રહા થા. વહ હોશમેં નહીં થા. ઉસ્કા પેટ ઉપરસે નિચે તક ફટા હુઆ ઔર સીને પર દો ગહરે ઝખ્મ થે. ચોથેકે પેટમેં એક ઝખ્મ ઔર દૂસ્રા ઝખ્મ રાન પર. વહ ઝમીન પર બેઠા હાથ જોળ કર ચિલ્લા રહા થા."મે ઝિંદા રહના ચાહતા હૂં. મુજે મેરી બહનકે લિએ ઝિદાં રહને દો." સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને મુહાફિઝોંકો રોક દિયા. મુહાફિઝ ઈત્ને ભળકે હુએ થે કે ઉન્હોંને તીસ્રે મુહાફિઝકો બે હોશીમેં સાંસ લેતે દેખા તો ઉસ્કી શહૅરગ કાટ દી. ચોથેકો સુલ્તાન અય્યૂબીને બચા લિઆ. યહ રહમકા જઝબા ભી થા ઔર યહ ઝરૂરત ભી કે ઈસસે બયાન લેને થે ઔર ઈસ સાઝિશકી કળીંયા ભી મિલાની થીં.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા તબીબ ઉસ્કે કાફલેકે સાથ થા. વહ જર્રાહ ભી થા. હર જગહ ઉસ્કે સાથ રહા કરતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા કે ઈસ ઝખ્મીકો હર કીમત પર ઝિદાં રખનેકી કોશિશ કરે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ખરાશ તક નહીં આઈ થી. વહ હાંપ રહા થા લેકિન જઝબાતી તોર પર

બિલ્કુલ મુત્મઈન થા. ગુસ્સેકા શાઈબા તક ન થા. ઉસ્ને મુસ્કુરા કર કહા "મેં હૈરાન નહીં હૂં, ઐસા હોના હી થા" અલી બિન સુફયાનકી જઝબાતી હાલત બિગળી હુઈ થી. યહ ઉસ્કી ઝિમ્મેદારી થી કે મુહાફિઝ દસ્તેકે લિએ જિસે મુન્તખબ કિઆ જાએ ઉસ્કે મુતઅલ્લિક છાન બીન કરે કે વહ કાબિલે એ'તેમાદ હૈં. અબ યહ દેખના થા કે દસ્તેકે બાકી સિપાહીયોંમેં કોઈ ઉન્કા સાથી રહ ગયા હૈ યા બાકી દિયાનતદાર હૈં..... સુલ્તાન અય્યૂબીકે બિસ્તર પર વહ પુળ્યા પળી હુઈ થી જો હમ્લા આવર ઉસ્કે મૂંહમેં ડાલના ચાહતા થા. એક સુફેદસા સુફૂફ થા જિસ્મેંસે કુછ બિસ્તર પર બિખર ગયા થા. તબીબને યહ સુફૂફ દેખા ઔર જબ સુનાકે યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે મૂંહમેં ડાલા જા રહા થા તો તબીબકા રંગ ઉડ ગયા. ઉસ્ને બતાયાકે યહ ઐસા ઝહર હૈ જિસ્કા સિર્ફ એક ઝર્રહ હલકસે નિચે ઉતર જાએ તો થોળીસી દેરમેં ઈન્સાન નિહાયત ઈત્મિનાનસે મર જાતા હૈ. વહ તલ્ખી મહસૂસ નહીં કરતા ઔર ન વહ અપને અંદર કોઈ ઔર તબ્દીલી મહસૂસ કરતા હૈ. તબીબને સુલ્તાન અય્યૂબીકા બિસ્તર ઉઠવા કર બાહર ભિજવાયા ઔર સાફ કરા દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઝખ્મીકો ઉઠવા કર અપને બિસ્તર પર લિટા દિયા. ઉસ્કે પેટમેં તલવાર લગી થી ઔર દુસ્રા ઝખ્મ રાન પર થા. પેટકા ઝખ્મ મુહિલક નઝર નહીં આતા થા. તરછા થા. રાનકા ઝખ્મ લંબા ઔર ગહરા ભી. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીસે ઝિન્દગીકી ભીખ માંગ રહા થા. સુલ્તાનકે ખિલાફ ઝાતી દુશ્મની નહીં થી. કોઈ નઝરિયાતી અદાવત ભી નહીં થી. વહ કિરાયેકા કાતિલ થા. અપની શિકસ્તકે સાથ ઉસે અપની એક ગેરશાદી બહનકા ગમ ખાએ જા રહા થા. વહ બાર બાર ઈસ્કા નામ લેતા ઔર કહતા થા કે મેં મુસ્લમાન હોં. મેરા ગુનાહ બખ્શ દો. એક મુસલમાનકે ખાતિર મુજે બખ્શ દો.

"ઝિન્દગી ઔર મૌત ખુદાકે હાથમેં હૈ." સુલ્તાન અય્યૂબીને ઐસે લહજેમેં કહા જિસ્મેં તહમ્મુલ થા મગર રો'બ ઔર જલાલ ભી થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "તુમને દેખ લિઆ હૈ કે કોન મારતા ઔર કૌન ઝિંદા રખતા હૈ, લેકિન મેરે દોસ્ત! ઈસ વક્ત તુમહારી જાન જિસ્કે હાથમેં હૈ તુમ ઈસે દેખ રહે હો. અપના ગુનાહ દેખો. અપની બેબસી દેખો. મેં તુમહેં તુમહારે

સાથીયોંકે લાશોંકે સાથ ઝિંદા બાહર સહરામેં ફેંક દૂંગા. સહરાકી લોમળિયાં ઔર ભેળિયેં તુમહેં ઈસ હાલમેં નોચ નોચ કર ખાએંગેંકે તુમ ઝિંદા હોગે, હોશમેં હોગે મગર ભાગ નહીં સકેંગેં. બોટી બોટી હો કર મરોગે, ઔર અપને ગુનાહોંકી સઝા પાઓગે."

ઝખ્મી તળપ ઉઠા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકે દોનોં હાથ પકળ લિએ ઔર ધાળે માર માર રોને લગા સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા "તુમ કોન હો? કહાંસે આયે હો ? મેરે સાથ તુમહારી કયા દુશ્મની હૈ ?"

"મૈં ફાતિમીયોંકા આદમી હૂં" ઉસ્ને જવાબ દિયા હમ ચારોં હશીશીન થે. કોઈ દો સાલ ઔર કોઈ તીન સાલ પહલે આપકી ફૌજમેં ભરતી હુઆ થા. હમેં સિખાયા ગયા થા કે આપકે મુહાફિઝ દસ્તેમેં કિસ તરહ પહુંચા જા સક્તા થા..." ઉસ્ને બોલના શુરૂઅ કર દિયા ઔર રાઝકી બાતેં બતાને લગા. ઉસ્ને બતાયા મુહાફિઝ દસ્તેમેં યહી ચાર કાતિલ થે. ઉસ્કે બયાનકે દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીને તબીબસે કહા કે વહ ઈસ્કી મરહમ પટ્ટી કરતા રહેં. તબીબને ઉસે એક દવા પિલાદી ઔર ખૂન રોકને કોશીશ કરને લગા. ઉસ્ને ઝખ્મીકો તસલ્લી દી કે વહ ઠીક હો જાએગા. ઝખ્મી ઈન્કિશાફ કરતા ગયા. ઉસ્ને મા'ઝૂલ ફાતમી ખિલાફત ઔર હશીશીનકે મુઆહદેકો બેનિકાબ કિઆ. ફાતિમિયોંને સલીબિયોંસે જો મદદ લી થી ઔર લે રહેં થે ઉસ્કી તફસીલ બતાઈ.... ખાસ્સા વક્ત સર્ફ કરકે તબીબને ઉસ્કી મરહમ પટ્ટી મુકમ્મલ કર દી. અસલી મરહમત હમ તો સુલ્તાન અય્યૂબીકી શફક્ત થી જિસ્મેં ઈન્તિકામકા ઝરાસા ભી શક નહીં હોતા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા કે લાશેં બાહર ફેંક દો ઔર ઈસ ઝખ્મકે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને અલી બિન સુફયાનસે કહા કે વહ વહીંસે ઈસે કાહિરા લે જાએ ઔર ઉસ્ને જો નિશાનદહિયાકી હૈં ઉન્કે ખિલાફ કારવાઈ કરે. ઝખ્મીને નિહાયત કાર આમદ સિરાગે દિએ થે જિન્મેં કુછ ઐસે ખતરનાક થે જિન્કી તફતીશ અલી બિન સુફયાનહીં અચ્છી તરહ કર સક્તા થા. ઉસે ઉસી વક્ત ઊંટ પર ખાસ તરીકેસે લિટા કર અલી બિન સુફયાન વાપસીકે સફર પર ચલ પળા.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પર મુતઅદ્દદ બાર કાતિલાના હમ્લે હુએ થે.

તારીખમેં ઈન તમામકા ઝિક્ર નહીં આયા. મુન્દરજા બાલા તરઝકે દો હમલોંકા ઝિક્ર મિલતા હૈં. એક બાર એક ફિદાઈ કાતિલને સુલ્તાન અય્યૂબી પર ઈસી તરહ સોતેમેં ખંજરકા વાર કિઆ થા. ખંજર પગળીમેં લગા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી જાગ ઉઠા થા. યહ કાતિલ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હાથોંમેં મારા ગયા ઔર ઉસ્કે મુહાફિઝ દસ્તેકે ચંદ ઐસે મુહાફિઝ પકળે ગએ થે જો કિરાયેકે કાતિલ થે.

મિસ્રકે જુનૂબ મગ્રિબી ઈલાકેમેં જો સૂડાનકી સરહદકે સાથ મિલતા થા, સદીયોં પુરાની કિસી પેચ દર પેચ ઈમારત કે ખંડરકે થે. ઉસ ઝમાનેમેં મિસ્રકી સરહદ કુછ ઔર થી. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કહા કરતા થા કે મિસ્રકી કોઈ સરહદ હૈં હી નહીં. તા હમ સૂડાનિયોંને એક ખયાલીસી સરહદ બના રખી થી. ખંડરોંકે ઈર્દ ગિર્દકા ઈલાકા દુશ્વાર ગુઝાર થા. ગાલિબન ફિરઓનોંકે વક્તોંમેં યહ ઈલાકા સર સબ્ઝ થા ઔર વહાં પાનીકી બોહતાત થી. ખુશ્ક જીલેં ઔર દો નદિયોંકે કહરે ઔર ખુશ્ક પાટ ભી થે. રૈતીલી ચટ્ટાને ભી થીં ઔર રૈતીલી મિટ્ટીકે ટીલે ભી. ઉન્કી શકલેં કિસી બહુત બળી ઈમારતકે ખંડરોંકી માનિન્દ થી, કહીં ટીલા સુતૂન કી તરહ દૂર ઉપર તક ચલા ગયા થા ઔર કહીં ટીલેં દિવારોંકી તરહ થે. જહાં જહાં જગહ હમવાર થી વહાં રેત થી. ચટ્ટાનેં ઉંચી ભી થીં ઔર નિચી ભી. ઈસ ઈલાકેકે ઈર્દ ગિર્દ કહીં કહીં પાની થા, લિહાઝા દરખ્ત થે ઔર વહાંકે રહનેવાલે ખેતી બાળી કરતે થે. કમ ઔર બેશ ચાલીસ મીલ લંબા ઔર દસ બારહ મીલ ચોળા યહ ઈલાકા આબાદ થા. યહ આબાદી મુસલમાન થી. ઈન્મેં કુછ લોગ મુસલમાન નહી થે. ઈન્કે અજીબો ગરીબ અકીદે થે.

ફિરઓનકી ઈમારતકે ખંડરોંસે લોગ ડરા કરતે થે. ઈન્કે ઈર્દ ગિર્દકા ઈલાકા ભી ઐસા થા કે દેખનેવાલે પર હૈબત તારી હો જાતી થી. વહાંસે કોઈ ગુઝરતા ભી નહીં થા. લોગ કહતે હૈં કે વહાં ફિરઓનોંકી બદરૂહેં રહતી હૈં જો દિનકે દોરાન ભી જાનવરોકી તરહ ઘૂમતી ફિરતી રહતી હૈં ઔર કભી ઊંટોં પર સવાર સિપાહિયોંકે ભેસમેં ઔર કભી ખુબસૂરત ઔરતોંકે રૂપમેં નઝર આતી હૈં ઔર રાતકો વહાંસે ડરાવની આવાઝેં ભી સુનાઈ દેતી હૈં. કોઈ એક

સાલસે યહ ખંડર લોગોંકે દિલ ચસ્પિયોંકા મરકઝ બન ગયા થા. ઈસ્સે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકે લિએ ભરતીકી મુહિમ શુરૂઅ હુઈ થી તો ભરતી કરનેવાલે ઈસ ઈલાકેકે ઈર્દ ગિર્દ ઘૂમતે ફિરતે રહે થે. વહાંકે બાશિન્દોંને ઉન્હેં ખબરદાર કિઆ થા કે વહ ટીલોંકે અંદર ન જાએ ઉન્હેં પુર અસ્રાર આવાઝોં, ડરાવની ચીઝોં ઔર બદરૂહોંકી કહાનિયાં સુનાઈ ગઈ થીં. ઈસ ઈલાકેસે ફૌજકો બહુત ભરતી મિલી થી મગર ઉસ્કે બા'દ ભરતી કરનેવાલે ગએ તો લોગોંકા રૂજહાન બદલા હુઆ થા. સરહદ પુરગશ્ત કરનેવાલે દસ્તોંને રિપૉર્ટ દી થી કે ગશ્તી સંતરી ભી ઈસ ઈલાકેકે અંદર નહીં જાયા કરતે થે ઔર ઉન્હોંને કભી કિસી ઈન્સાનકો ઉધર જાતે નહીં દેખા થા મગર અબ વહ લોગોંકો અંદર જાતે દેખતે હૈં. ઔર વહાંસે આનેવાલે ડરે હુએ નહીં હોતે બલ્કે મુત્મઈનસે નઝર આતે હૈં. ઈસ્કે બા'દ યહ ઈત્તિલાઅ મિલીકે હર જુમેરાતકે રોઝ રાત તક, અંદર મેંલાસા લગતા હૈં ઔર ઈસ્કે બા'દ ઈસ કિસ્મકા વાકિઆ હુઆ કે સરહદી દસ્તોંકે ચાર પાંચ સિપાહી લા પતા હો ગએ. ઉન્કે મુતઅલ્લિક યહ રિપોર્ટ દી ગઈ થી કે ભગોળે હો ગએ હૈં.

સુલ્તાન અય્યૂબીને જહાં દુશ્મનકે મુલ્કોમેં જાસૂસ ભેજ રખે થે, વહાં ઉસ્ને અપને મુલ્કમેં ભી જાસૂસોંકા જાલ બિછા રખ્ખા થા. ગેર મુસ્લિમ મુઅર્રિખોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો ખાસ તોર પર ખિરાજે તહસીન પેશ કિઆ હૈં કે ઉસ્ને આજકે ઈન્ટેલિજન્સ નિઝામ ઔર કમાંડોં તરીકે જંગકો ખુસૂસી અહમિયત દે કર ટ્રેનિગકે લિએ નયે તરીકે ઈખ્તિયાર કિએ ઔર યહ સાબિત કર દિયા થા કે સિર્ફ દસ અફરાદસે એક હઝાર નફરીકી ફૌજકા કામ લિઆ જા સકતા હૈં. યહ અલગ બાત હૈં કે મુસલમાન હોનેકી વજહસે યૂરપી મુઅર્રિખોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ ફનકો તારીખમેં ઈત્ની જગહ નહીં દી જિત્ની દેની ચાહિએ થી લેકિન ઉસ દૌરકે વકાઈઅ નિગારોંનેં જો તહરીરેં કલમબંદ કી હૈં ઉન્સે પતા ચલતા હૈં કે ઈસ્લામકા યહ અઝિમ પાસબાન ઈન્ટેલિજન્સ, ગોરીલા ઔર કમાંડોં અપરેશનકા કિસ કદર માહિર થા. અંદરૂન મુલ્ક ઈસ્કી ઈન્ટેલિજન્સ ગોશે ગોશે પર નઝર રખતી ઔર ફૌજકી મરકઝી કમાનકો રિપૉર્ટ દેતી રહતી થી. યહ ઈસી નિઝામકી આ'લા કારકર્દગીકા સુબૂત થા કે મિસ્રકે દૂર દરાઝકે ઈલાકેકી સરગરમિયોંકી ભી

ઈત્તિલાઅ મરકઝકો પહુંચા દી ગઈ થી જિસ્કે મુતઅલ્લિક કહા જાતા થા કે ઈસ છોટેસે ખિત્તેકો તો ખુદાને ભી ફરામોશ કર રખ્ખા હૈં મગર મુખ્બિરોંને વહાંકે લોગોંકી તો સિર્ફ ઝહની તબ્દિલી દેખી ઔર ઈસીકી ઈત્તિલાઅ દી થી, ઉન્હેં અભી યહ મા'લૂમ નહીં થા કે અંદર ક્યા હોતા હૈ. ઈસ ઈત્તિલાઅકે બા'દ દો મુખ્બિર કત્લ યા લાપતા હુએ થે..

વહાંકે લોગોંને સિર્ફ ટીલેકે અંદર જાના શુરૂઅ કર દિયા બલ્કે વહ ફિરઓનિયોંકી ઈસ પેચ દર પેચ ઈમારતકે ખંડરોંમેં ભી જાને લગે થે જહાં જાનેકે તસવ્વૂરસે હી ઉન્કે રોંગટે ખળે હો જાયા કરતે થે. કુછ અરસા પહલે ઈસ્કી ઈબ્તિદા ઈસ તરહ હુઈ થી કે એક ગાંવમેં એક શુતર સવાર આયા. યહ અજનબી મુસલમાન ઔર મિસ્રી થા. ઉસ્કા ઊંટ અચ્છી નસ્લકા ઔર તદુંરસ્ત થા. ઉસ મુસાફિરને ગાંવ વાલોંકો જમાઅ કરકે યહ કિસ્સા સુનાયા કે વહ ગુરબતસે તંગ આ ચુકા થા. અબ વહ રહઝની ઔર ચોરીકે ઈરાદેસે ઘરસે નિકલ ખળા હુઆ. વહ પૈદલ થા. ઈસ ઉમ્મીદ પર ઈસ ઈલાકેમેં આ ગયા કે યહાં કોઈ આબાદી નહીં ઈસ લિએ રહઝની કરતે પકળા નહીં જાએગા. વહ બહુત દિન પૈદલ ચલતા રહા લેકિન ઉસે કોઈ શિકાર ન મિલા. આખિર ટીલોંકે ઈસ ઈલાકેમેં જહાં કોઈ નહીં જાતા વહ જા કર ગિર પળા. ઉસ્કે જિસ્મમેં તાકત નહીં રહી થી. ઈસને આસ્માનકી તરફ હાથ બુલંદ કરકે ખુદાસે મદદ માંગી. ઈસે એક ગૂંજદાર આવાઝ સુનાઈ દી "તુમ ખુશ કિસ્મત હો કે તુમને અભી ગુનાહ નહીં કિઆ. ગુનાહકી સિર્ફ નિય્યત કી હૈ. અગર તુમ કિસીકો લૂટ કર યહાં આતે તો તુમ્હારા જિસ્મ હડ્ડિયોંકા પિંજરા બન જાતા ઔર શેતાનકે છોળે હુએ દરિન્દે તુમ્હારા ગોશ્ત જો તુમહારે સામને પળા હુઆ હોતા, તુમહેં દિખા દિખા કર ખા જાતે."

ઈસ આવાઝને અજનબી પર ગશી તારી કર દી. ઉસ્ને મહસૂસ કિઆ કે કોઈ ઉસે ઉઠા રહા હૈં. ઉસ્ને આંખે ખોલી તો વહ બેઠા હુઆ થા ઔર ઉસ્કે સામને એક સફેદરીશ બુઝુર્ગ ખળા થા જો દૂધકે માનિન્દ સુફેદ ઔર આખોંસે નૂરકી શુઆએં નિકલતી થીં. વહ જાન ગયા કે યહ આવાઝ જો ઉસ્ને સુની થી ઈસી બુઝુર્ગકી થી. અજનબીકી ઝબાન બંદ હો ગઈ ઔર વહ કાંપને લગા. બુઝુર્ગને ઉસે ઉઠા કર કહા "મત ડર મુસાફિર! યહ સબ લોગ જો

યહાં આને સે ડરતે હૈં બદ નસીબ હૈં. ઈન્હેં શેતાન ઈધર આને નહીં દેતા. તુમ જાઓ ઔર લોગોંસે કહોકે યહાં અબ ફિરઓનોંકી ખુદાઈ નહી રહી. યહ હઝરત મૂસાકી મલ્લિકત હૈં. હઝરત ઈસા ભી યહીં આસ્માનસે અબ ઉતરનેવાલે હૈં. અબ ઈસ્લામકી કન્દીલેં ઈસી ખંડરસે રોશન હોગી જિન્કી રોશની સારી દુન્યાકો મુનવ્વર કર દેગી. જાઓ, લોગોંકો હમારા પૈગામ દો ઔર ઈન્હેં યહાં લાઓ'' અજનબીને કહા વહ ઉઠ નહી સકતા, ચલ નહીં સકતા, જિસ્મ સૂખ ગયા હૈં. સુફેદરીશ બુઝુર્ગને કહા "તુમ ઉઠો ઔર પચાસ કદમ શિમાલકી તરફ જાઓ. પીછે મુળકર ન દેખના. ડરના નહીં, લોગોં તક પેગામ પહુચા દેના ઔર ન નુકસાન ઉઠાઓગે. તુમહેં એક ઊંટ બેઠા હુઆ નઝર આએગા. ઉસ્કે સાથ ખાના ઔર પાની હોગા ઔર ઉસ્કે સાથ જો કુછ હોગા વહ તુમ્હારા હોગા."

અજનબીને ગાંવવાલોંકો સુનાયા કે વહ ઉઠ કર ચલને લગા તો ઉસ્કે જિસ્મમેં તાકત આ ગઈ થી. વહ ડર રહા થા કે યહ કિસી ફિરઓનકી બદરૂહ હૈં. ઉસ્ને પીછે નહીં દેખા. બદરૂહકે ડરસે કદમ ગિન્તા રહા ઔર રાસ્તા ઘૂમ ગયા. પચાસ કદમ પર યહ ઊંટ બંધા હુઆ થા. ઉસ્કે સાથ ખાના બંધા હુઆ થા જો ઉસ્ને ખા લિઆ ઔર પી લિઆ. ઉસ્કે જિસ્મમેં ઐસી તાકત આ ગઈ જો પહલે ઉસ્કે જિસ્મમે નહીં થી. ઉસ્ને લોગોંકો એક થેલી ખોલ કર દિખાઈ જિસ્મેં અશરફિઆં થીં. યહ થેલી ઊંટકે સાથ બંધી હુઈ થી. અજનબી ઊંટ પર સવાર હુઆ ઔર ઉસ ગાંવમેં આ ગયા જિસ્મેં બેઠા વહ કિસ્સા સુના રહા થા. ઉસ્કે બા'દ ઉસ્ને ગાંવ વાલોંકો સુફેદ રીશ બુઝુર્ગકા પેગામ દિયા ઔર ચલા ગયા. ઉસ્કા સુનાનેકા અંદાઝ ઐસા પુર અસર થા કે લોગોંકે દિલોંમેં ટીલોંકે ઈલાકેમેં જાનેકા ઈશ્તિયાક પેદા હો ગયા, લેકિન ગાંવકે બૂઢોંને કહા કે યહ અજનબી ઈન્સાન નહીં બલ્કે ખંડરકે શર્રે શિરારકા હિસ્સા હૈં....... ઈન્સાની ફિતરતમેં યહ કમઝોરી હૈં કે છુપે હુએકો બે નિકાબ કરનેકી ઔર ભેદકો પાલનેકી કોશિશ કરતી હૈં. જિન જિસ્મોંમેં જવાનીકા ખૂન હોતા હૈં વહ ખતરે મોલ લેતે હૈં. ગાંવકે જવાનોંને ઈરાદા કિઆ કે વહ વહાં જાએંગેં. અશ્રિફીયોંકા જાદૂ બળા સખ્ત થા જિસ્સે વહ લોગ બચ નહીં સકતે થે.

ઈસ ચાલીસ મીલ લમ્બે ઔર દસ મીલ ચોળે ખિત્તેમેં જિત્ને ગાંવ થે, ઉન્સે ઈત્તિલાઅ મિલીકે એક અજનબી મુસાફિર યહી કિસ્સા સુનાયા ગયા હૈં. કુછ તઝબઝુબમેં થે ઔર કુછ તઝબઝુબ ઔર ફૈસલેકે દરમિયાન ભટક રહેં થે મગર ઉધર જાનેસે સબ ડરતે થે. બા'ઝ આદમી ગએ ભી લેકિન ટીલોંકે પુર અસ્રાર ઈલાકેકો દૂરસે દેખ કર વાપિસ આ ગએ. કુછ રોઝ બા'દ દો જવાં સાલ શુતુર સવાર તમામ ઈલાકેમેં ઘૂમ ગએ. ઉન્હોંને ભી ઐસા હી કિસ્સા સુનાયા જો ઝરા મુખ્તિલફ થા. વહ બહુત દૂરકે સફર પર ઘોળે પર જા રહેં થે. ઉન્કે સાથ દો ટટ્ટૂ થે જિન પર કીમતી માલ થા. યહ તિજારતકા માલ થા જો વહ સૂડાન લે જા રહેં થે. રાસ્તેમેં ઉન્હેં ડાકૂઓંને લૂટ લિઆ. માલકે સાથ ઘોળે ઔર ટટ્ટૂ ભી છીન લિએ ઔર ઉન્હેં ઝિંદા છોળ દિયા. યહ દોનોં ટીલોંકે ઈલાકેમેં આ કર થકન, ભૂક, પ્યાસ ઔર ગમસે ગિર પળે. ઈન્હેં ભી સુફેદરીશ બુઝુર્ગ નઝર આયા. ઉસ્ને ઉન્હેં વહી પેગામ દિયા ઔર કહા "તુમહેં શૈતાનકે દરિન્દોને લૂટા હૈં. તુમ અલ્લાહકે નેક બંદે હો.જાઓ, તુમહેં પચાસ કદમ પર દો ઊંટ મિલેંગે ઔર ઉસ્કે સાથ જો કુછ બંધા હોગા વહ તુમ્હારા હોગા લેકિન માલ ઔર ઝર દેખ કર આપસમેં લળ ન પળના વરના હમેંશાકે લિએ અંધે હો જાઓગે" ઉન્હેં ભી બુઝુર્ગને કહા કે ગાંવ ગાંવ જા કર લોગોંકો પેગામ દેં કે ઈન ખંડરોંસે ડરે નહી.

ઈસ્કે બા'દ ઐસી હી બહુતસી હી રિવાયત સૂની ઔર સુનાઈ જાને લગીં. ઈન્મેં ડર ઔર ખોફકા કોઈ તઅસ્સુર નહી થા બલ્કે ઐસી કશિશ થી કે લોગોંને ટીલોંકે ઈર્દ ગિર્દ ફિરના શુરૂઅ કર દિયા. ઉન્હોંને બા'ઝ લોગોંકો અંદરૂની ઈલાકેસે બાહર જાતે આતે ભી દેખા. ઉન્હોંને બતાયાકે અંદર એક દુરવેશ બુઝુર્ગ હૈં જો ગૈબકા હાલ બતાતા હૈં ઔર આસ્માનોંકી ખબર દેતા હૈં. યહ ભી કહા ગયા કે વહ ઈમામ મહદી હૈં. કિસીને કહા કે હઝરત મુસા હૈં ઔર કોઈ હઝરત ઈસા કહતા થા. એક બાત વુસૂકસે કહી જાતી થી કે વહ જો કોઈ ભી હો ખુદાકા ભેજા હુઆ હૈં ઔર ન વહ ગુનહગારોંસે ન મિલતા હૈં ઔર ન ઉન્હેં નઝર આતા હૈં. ઉસ્કે પાસ જાનેકે લિએ નિય્યત સાફ હોની ચાહિએ. યહ ભી કહા ગયા હૈં કે વહ મુર્દોંકો ભી ઝિંદા કરતા હૈં......... યહ

તિલ્સિમાતી ઔર પુર અસ્રાર રિવાયતેં લોગોંકો અંદરૂની ઈલાકેમેં લે જાને લગીં. આગે જા કર ઉન્હોંને પહલી બાર વહ ખંડર દેખે જિન્સે વહ ડરતે થે. વહ ઉન્કે અંદર ભી ગએ. યહ કમ્રોં, ગુલામ ગરદિશોં ઔર ગારોં જૈસે રાસ્તોંકી ભુલ ભુલય્યા થીં. એક કમ્રા બહુત હી વસીઅ ઔર ઉસ્કી છત ઉંચી થી. જાલે લટક રહેં થે ઔર માહોલ પર હૈબત તારી થી લેકિન વહાં ખુશ્બૂ ફૈલી હુઈ થી. કહીં સિળયાં ફર્શસે નિચે જાતે ઔર તહખાનેમેં જા ખત્મ હોતી થીં.

યહ ઈમારત ઉન ફિરઓનોંકી થી જો અપને આપકો ખુદા કહતે થે. વહ કિસી કિસીકો નઝર આતે થે. લોગોંકો ઈસ ઈમારતમેં ઈકઠ્ઠા કર લિઆ કરતે ઔર લોગોંકો સિર્ફ ઉન્કી આવાઝ સુનાઈ દેતી થી. યહ આવાઝ ઐસે સુરંગોંમેંસે ગુઝર કર આતી થી જિન્કે દહાને બળે કમરેમેં થે મગર નઝર નહી આતે થે. બોલનેવાલા સુરંગકે દૂસ્રે સિરે પર હોતા થા જિસ્કે મુતઅલ્લિક કોઈ જાન નહી સકતા થા કે કહાં હૈં. વહ ઈસે ખુદાકી આવાઝ સમજતે જો આમ આદમીકો નઝર નહી આતા. ઉન બળે કમરોંમેં રોશનિયોંકા ઐસા ઈન્તિઝામ હુઆ કરતા થા કે મશ્અલેં નઝર નહી આતી થીં, કમરે રોશન રહતે થે. આઈનેકી તરહ ચમ્કીલી ધાતકી ચાદરેં ઈસ્તિઅમાલ કી જાતી થીં જિસે છુપી હુઈ મશ્અલોંકી રોશની મુન્અકિસ હોતી થી..... વહ તો સદિયોં પુરાની બાત થી. અબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દોરમેં ઈસ ઈમારતમેં ફિર વહી આવાઝેં ગૂજને લગીં.. જિન્હેં લોગ ખુદાકી આવાઝે સમજા કરતે થે. ઝરાસે વક્તમેં લોગોંકે દિલોંસે ખંડરોંકી હૈબત નિકલ ગઈ. વહ જબ બળે કમરેમેં જાતે તો ઈસસે પહલે ઉન્હેં અંધેરી ઔર ફરાખ સુરંગોંમેંસે ગુઝરના પળતા થા. આગે બહુત હી ફરાખ ઔર ઉંચી છત વાલા કમરા આ જાતા જિસ્મેં રોશની હોતી મગર કોઈ મશ્અલ નઝર નહી આતી થી. વહાં ગૂજકી તરહ આવાઝ આતી "હમને તુમહેં અધંરોંસે

રોશની દિખાઈ હૈં. યહ કોહેં તૂરકી રોશની હૈં. ઈસ નૂરકો દિલોંમેં દાખિલ કર લો. ફિરઓનિયોંકી બદરૂહેં ભી મર ગઈ હૈં. અબ યહાં મૂસાકા નૂર હૈં ઔર ઈસ નૂરકો ઈસા ઝિયાદા મુનવ્વર કરેગા. ખુદાકો યાદ કરો. કલ્મા પળ્હો, ઔર લોગ હૈરતસે મુંહ ખોલે ઔર આંખે ફાળે એક દૂસ્રેકો

દેખતે ઔર કલિમા તય્યિબા ગુન્ગુનાના શુરૂઅ કર દેતે થે..

અગર ઈસ આવાઝમે ખુદા, હઝરત મુસા, હઝરત ઈસા ઔર કલિમએ તય્યિબાકા ઝિક્ર ન હોતા તો લોગ ઈસ્કા યહ અષર કુબૂલ ન કરતે જો વહ કર રહેં થે. વહ સબ મુસલમાન થે. અપને મઝહબકે નામ પર વહ ઈસ અસરકો કુબૂલ કર રહેં થે. ઔર જબ ઈન્હેં યહ આવાઝ સુનાઈ દી "રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકો ખુદાને ગારે હિરાકે અંધેરેમેં રિસાલત અતા કી થી. તુમહેં ભી ઈન ગારોંકે અધેરેમેં ખુદાકા નૂર નઝર આયેગા" તો લોગોંને સર જુકા લિએ ઔર ઈસ આવાઝકો જિસ્કી ગૂંજમેં તિલ્સિમાતી અસર થા અપને દિલ પર નક્શ કર લિઆ, લેકિન લોગ ઈસ હસ્તી તક પહુંચના ચાહતે થે જિસ્કી યહ આવાઝ થી ઔર જો મુસાફિરોંકો ઊંટ, ખાના, પાની ઔર અશરફિઆં દેતી ઔર મુર્દોકો ઝિંદા કરતી થી. લોગોંકી બેતાબિયાં બળ્હતી જા રહી થીં. વહ અપને ઘરોંકો જાતી તો ઔરતે બતાતીં કે એક અજનબી આયા થા જો ખંડરવાલે દુરવેશોંકી કરામત સુના ગયા હેં. વહ કહતા થા કે ઉસ્ને દુરવેશકી ઝિયારતકી હેં. એક રોઝ ઈન દિહાતમેં જો સબસે બળા ગાંવ થા વહાંકે મસ્જિદકે પેશ ઈમામસે લોગોંને ઈસ્તિફસાર કિઆ. ઉસ્ને કહા "વહ મુકદસ ઈન્સાન હૈં. સિર્ફ નેક લોગોંસે મિલતા હૈં. નેક વહ હોતા હૈં જો ખૂન ખરાબા ન કરે. સુલહ ઔર અમનકી ઝિન્દગી બસર કરે. યહ મુકદસ દુરવેશ હઝરત ઈસાકા પેગામ લાયા હૈં. ઈસ પેગામમેં મુહબ્બત હૈં જગોં જદલ નહીં. ઈસ પેગામ યહ નસીહત હૈં કે કિસીકો ઝખ્મી ન કરો બલ્કે ઝખ્મીકે ઝખ્મોં પર મરહમ રખો... અગર તુમ ઈન ઉસુલો પર ઝિન્દગી બસર કરોગે તો યહ દુરવેશ તુમહારી કાયા પલટ દેગા.."

જબ એક ઈમામે મસ્જિદને ભી ઈસ મુકદસ દુરવેશકો ઔર ઈસ્કી આવાઝકો બરહક કહ દિયા તો કિસી શક વ શુબહકી ગુન્જાઈશ હૈં. લોગોંકે ઠઠ્ઠેકે ઠઠ્ઠે ખડરોંમેં જાને લગે તો એલાન હુઆ કે હર જુમેરાતકે રોઝ અંદર જાનેકી ઈજાઝત હોગી ઔર શામકો મૈલા લગા કરેગા. ચુનાચેં ઉસ રોઝસે જુમેરાતકા દિન મખ્સૂસ હો ગયા ઔર ઉસ્કે સાથ હી ઔરતોંકો ભી વહાં જાનેકી ઈજાઝત મિલ ગઈ. અબ ખંડરોંકે અંદર અપની મરઝીસે કોઈ નહી

જા સકતા થા. જુમેરાતકે રોઝ ઈનકે ઈર્દ ગિર્દ મેલેકા સમા હોતા થા. દૂર દૂરસે લોગ ઊંટોં, ઘોળોં ઔર ખચ્ચરોં પર પેદલ ભી આતે ઔર શામકો ખંડરોંમેં જાનેકે વક્તકા ઈન્તિઝાર કરતે થે... અંદરકી સન્સની ખૈઝ દુન્યામેં ઈન્કિલાબ આ ગયા. વહાં અબ લોગોંકો ગુનાહ ઔર નૈકીકે, તારીકી ઔર રોશનીકે તસવ્વુરાતમેં નઝર આતે થે કે લોગ ઈન્હેં મુજસ્સમ ઔર મુતહર્રિક સુરતમેં દેખતે હેંરતઝદહ હોતે થે કિસીકો કોઈ ઉલ્ટા સીધા સવાલ ઔર શક કરનેકી જુરઅત નહી હોતી થી ઔર ન હી વહ કિસી શવાલ ઔર શકકી ઝરૂરત મહસૂસ કરતે થે.

સુરજ ગુરૂબ હોતેહી ઈસ અંધેરી સુરન્ગકા મુહ ખુલ જાતા જો અંદર લે જાતી થી.યહ દર અસ્લ ઈમારતકે દરમિયાનસે ગુઝરનેવાલા રાસ્તા થા. ઈસ્કી દિવારેં બહુત બળે બળે બલાકોંકી થીં. યહ સુરન્ગ હર દસ બારહ કદમોંકે બા'દ દાએં બાએંકો લળતી થી. ઈસ્કે દરવાઝે યા દહાનેસે બાહર ચંદ એક આદમી ખળે હોતે થે. ઉન્કે પાસ ખજૂરોંકે અબાંર લગે હોતે થે. યહ ખજૂરે લોગોંકી લાઈ હુઈ હોતી થી જિસે નઝરાના કહા જાતો થા. ઝાઈરીન ખજૂરેં એક જગહ ઢેર કર દેતે થે. ખજૂરેકે પાસ પાનીકે મશ્કિઝે રખે હોતે થે. શામકો જબ ઝાઈરીનકો અંદર જાનેકી ઈજાઝત મિલતસ થી તો દરવાઝે પર હર એક કો તીન ખજૂરે ખિલા કર ચંદ ઘૂંટ પાની પિલાયા જાતા ઔર અંદર ભેજ દિયા જાતા. તારીક સુરન્ગસે ગુઝર કર જબ યહ લોગ રોશનદાં કમરેમેં પહુંચતે તો વહાં ઉન્હેં આવાઝ સુનાઈ દેતી "કલ્મા તય્યિબા પળ્હો. અપને અલ્લાહકો યાદ કરો. હઝરત મૂસા તશરીફ લે આએ હેં. હઝરત ઈસાકા ઝુહૂર હોનેવાલા હેં. દિલસે બદી ઔર દુશ્મની નિકાલ દો. લળાઈ જગળા બંધ કર દો ઔર દેખો ઈન્કા હશ્ર જિન્હેં જન્નતકા ધોકા દે કર લળાયા ગયા થા.

ઈસ આવાઝકે સાથ હી લોગોંકી આંખોમેં નિહાયત તેઝ રોશની પળતી. ઈન્હેં એક તરફ મૂંહ કરકે ખળા કિઆ જાતા થા. ઉન્કી આખેં ખિરા હોને લગતી તો રોશની ઝરા મુદહમ હો જાતી. ઉસ્કે બા'દ રોશની કભી તેઝ હોતી ઔર કભી મુદહમ ઔર લોગોંકો સામનેવાલી દિવાર પર સિતારે ચમકતે નઝર આતે. ઈન સિતોરોંમેં જુન્બિશ હોતી ઔર ઈન્તિહાઈ મકરૂહ

ભદ્દી શકલોંવાલે ઈન્સાન જાતે નઝર આતે. ગૂર્જદાર આવાઝ સુનાઈ દેતી "યહ સબ તુમહારી તરહ જવાન ઔર ખુબસૂરત થે. ઉન્હોંને ખુદાકા પેગામ ન સુના યહ કમરકે સાથ તલવારેં સજા કર ઘોળોં પર સવાર હુએ ઔર અપને જૈસે ખુબસૂરત જવાનોંકો કત્લ કિઆ. ઉન્હેં ધોકા દિયા ગયા કે તુમ લળો. મર જાઓગે તો જન્નતમેં જાઓગે. દેખ લો ઈન્કા અજાંમ. ખુદાને ઈન્હેં શૈતાનકે દરિન્દે બના કર ખુલા છોળ દિયા હૈં" ઈન આવાઝોંકે સાથ બાદલકી ગરજ ઔર બિજલીકી કળક સુનાઈ દેતી. કુછ ઔર આવાઝેં ભી સુનાઈ દેતી જો મુખ્તલિફ દરિન્દોંકી મા'લૂમ હોતી થીં. રોશની ઈત્ની તેઝ હો જાતી કે દેખનેવાલોંકી આખેં ચુંધિયા જાતીં. ફિર લંબે લબેં દાંતોવાલે દરિન્દે દાએંસે બાએંસે જાતે નઝર આતે. યહ ભી ઈન્સાન થે લેકિન ઈન્કી શકલેં બળે હી ડરાવને ભેડીયોં જૈસી થીં. ઉન્હોંને બાઝુઓં પર બરહના લળ્કિયાં ઉઠા રખી થીં. યહ લળ્કિયાં જવાન ઔર ખૂબસુરત થીં. લળ્કિયાં તડપતી થીં. બાદલકી ગરજ ઔર ઝિયાદા બુલંદ સુનાઈ દેતી ઔર આવાઝ આતી "ઈન્હેં અપને હુસ્ન પર નાઝ થા. ઉન્હોંને ખુદાકે હુસ્નકો નાપાક કિઆ થા." ઈન ડરાવની ઔર ભયાનક શકલોંકે બા'દ ખુબરૂ મર્દ ઔર ખૂબસુરત ઔરતે ગુઝરતીં. યહ સબ હંસતે ખેલતે જાતે થે. યહ નેક ઔર પાક લોગ થે જિન્કે મુતઅલ્લિક બતાયા જાતા થા કે ઉન્હોંને કભી લળાઈ જગળેકી બાત નહીં કી થી. વહ સરાપા મુહબ્બત, ઔર પ્યાર ખુલૂસ થે.

ઉસ્કે બા'દ ઝાઈરીનકો એક તહખાનેમેં લે જાયા જાતા જહાં ઈન્સાની હડ્ડિયોંકે પિંજર ભી થે ઔર ખૂબસુરત લળ્કિયાં ભી ઘૂમતી ફિરતી ઔર મુસ્કુરાતી નઝર આતી થીં. થોળી થોળી દેર બા'દ આવાઝ સુનાઈ દેતી "હઝરત ઈસાકા ઝુહૂર હોનેવાલા હૈં. ..... જગોં જદલ ઔર ખૂન ઔર ખરાબા દિલસે નિકાલ દો." તહખાનેકા એક ઔર રાસ્તા થા જિસ્સે લોગોંકો બાહર નિકાલ દિયા જાતા થા. લોગોં પર ઐસા તઅસ્સુર તારી હોતા થા જિસે વહ સો ગએ થે ઔર ઉન્હોંને બળા હી અજીબ ખ્વાબ દેખા હો, જો ડરાવના થા ઔર ખૂબસુરત ભી. વહ એક બાર ફિર અંદર જાનેકો બેતાબ હોતે થે લેકિન કિસીકો અંદર નહી જાને દિયા જાતા થા જિધરસે લોગ અંદર જાતે થે. વહ અપને ઘરોંકો વાપિસ નહી જાના ચાહતે થે. રાત વહીં ખંડરોંકે

કરીબ ગુઝાર દેતે થે. વહાં કુછ લોગ ઉન્કે પાસ બેઠકર ઉન્હેં અંદરકે રાઝ બતાતે થે. એક રાઝ યહ થા કે અંદર જિસ્કી આવાઝ સુનાઈ દેતી હૈં વહ ખુદાકી તરફસે યહ પેગામ લે કર આયા હૈં કે હઝરત ઈસા દુન્યામેં આ રહે હૈં ઔર ખલીફા અલ્આઝિદ ભી દુન્યાંમેં વાપિસ આ ગયા હૈં.

અલ્આઝિદ ફાતિમી ખિલાફતકા ખલીફા થા જિસ્કી ગદ્દી મિસ્રમેં થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈસે મા'ઝૂલ કરકે મિસ્રકો બગદાદકી ખિલાફતે અબ્બાસિયાકે તહત કર દિયા થા. અલ્આઝિદ ઉસ્કે ફૌરન બા'દ મર ગયા થા. યહ દો અઢાઈ સાલ પહલેકા વાકિઆ થા. ફાતિમીયોંને સલીબિયોં ઔર હશીશીનકે સાથ સાઝબાઝ કરકે એક સાઝિશ કી થી જિસ્કે તહત સુલ્તાન અય્યૂબીકા તખ્તા ઉલ્ટા ઔર મિસ્રમેં ફાતમી ખિલાફત બહાલ કરના થા. ઈસ સાઝિશકી કામયાબીકે લિએ સૂડાનિયોંકો તય્યાર કિઆ જાતા થા કે વહ મિસ્ર પર હમ્લા કર દેં.

ખંડરકે મુરીદોંકી તા'દાદમેં ઔર ઉન્કી અકીદતમંદીમેં ઈઝાફા હોતા જા રહા થા ઔર જુનૂબ મગ્રિબી ઈલાકેકે લોગ કાઈલ હોતે જા રહેં થે કે હઝરત ઈસાને ખલીફા અલ્આઝિદકો વાપિસ ભેજ ચુકે હૈં. ઈન લોગોંને ફૌજમેં ભરતી હોનેસે તૌબા કર લી થી ક્યૂં કે વહ જગોં જિદાલકો ગુનાહ સમજને લગે થે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા એક ગુનેહગાર બાદશાહ કરાર દે દિયા ગયા થા જો અપની બાદશાહીકો વુસ્અત દેનેકે લિએ જવાનોંકો વહ ધોકા દે કર ફૌજમેં ભરતી કરતા થા કે વહ શહીદ હોંગે ઔર સીધે જન્નતમેં જાએંગેં. ખંડરોંકે અંદરકી દુન્યા લોગોંકે લિએ ઈબાદતગાહ બન ગઈ થી. બા'ઝને ટીલોંકે ઈલાકેમેં હી ડેરે ડાલ દિએ થે. વહ ઈસ મુકદ્દસ દુરવેશકી ઝિયારતકે લિએ બેકરાર રહતે થે જિસ્કી આવાઝ ખંડરોંમેં સુનાઈ દેતી થી મગર વહ ઈન્હેં નઝર નહી આતા થા. એક નયા ફિરકા જનમ લે રહા થા.

ઈસ ઝખ્મી હશીશીનકો જો સુલ્તાન અય્યૂબી પર કાતિલાના હમ્લેમેં ઝખ્મી હુઆ થા, અલી બિન સુફયાન કાહિરા લે ગયા જહાં ઈસે એક અલગ થલગ મકાનમેં રખ્ખા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે હુકમકે મુતાબિક ઈસ્કે ઈલાજકે લિએ એક જર્રાહ કો મુકરર કર દિયા ગયા. વહ આખિર મુજરિમ

થા. ઉસે જિસ મકાનમેં રખ્ખા ગયા ઉસ્કે દરવાઝે પર એક સંતરી ખળા રહતા થા. વહ અભી જાગનેકે કાબિલ નહી થા. ખંડરોંકી નિશાનદહીં ઈસ્ને કી થી. ફૈસલા હુઆ થા કે યહ ઠીક હો જાએ તો ઉસ્કી રહનુમાઈમેં જાસૂસ ભેજ કર ખંડરોંકે અંદરકે હાલાત દેખે જાએંગેં. હો સકત્તા થા કે યહ ઝખ્મી જૂઠ બોલ રહા હો. અલી બિન સુફયાનને કાહિરા આતે હી અપને નાઈબ હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઔર કોતવાલ ગયાષ બિલ્બીસસે કહ દિયા થા કે વહ ઈસ ઈલાકેમેં અપના કોઈ મુખ્બિર ઔર જાસૂસ ન ભેજેં જિસ્કે મુતઅલ્લિક ઉન્હેં રિપોર્ટ મિલી હૈં કે વહાં કે લોગ ફૌજકે ખિલાફ હો ગએ હૈં. અલીકો કિસી બહુત બળે ઔર કારઆમદ ઈન્કિશાફકી તવક્કુઅ થી.

ઝખ્મીકો મા'લૂમ નહીં કયૂં યહ વહમ હો ગયા થા કે વહ ઝિંદા નહીં રહેંગા. વહ રોતા થા ઔર બાર બાર અપને ગાંવકા નામ બતા કર કહતા થા કે મેરી બહનકો બુલા દો, મેં ઈસે દેખ નહીં સકૂંગા. અલી બિન સુફયાન ઉસ્કી ઈસી કમઝોરીકો ઉસસે મઝીદ રાઝ ઉગલવાનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કર રહા થા. ઝખ્મી અપની બહનકે મુતઅલ્લિક ગેર મા'મૂલી તોર પર જઝબાતી થા. અલીકો જબ યકીન હો ગયા કે ઝખ્મીકે સીનેમેં અબ કોઈ ઔર બાત નહીં રહ ગઈ તો ઉસ્ને દો પયાંબર બુલા કર ઈન્હેં ઝખ્મીકા ગાંવ બતાયા ઔર કહા કે ઈસ્કી બહનકો અપને સાથ લે આએં. યહ ઈલાકા મિસ્રકે જુનૂબ મગ્રિબમેં થા...... પયાબંર ઉસી વક્ત રવાના હો ગએ.

સુલ્તાન અય્યૂબી મહાઝ પર ચલા ગયા ઔર શવ્બકકે કિલ્એમેં પહુંચ ગયા. ઉસ્કે ચહરે પર કોઈ કાતિલાના તઅસ્સૂર નહીં થા જેસૈ કુછ હુઆ હી નહીં. ઈસ્કે મહાઝ દસ્તેકા કમાંડર ઔર દિગર હુક્કામ જો ઉસ્કે સાથ થે. વહ ડરતે ભી થે કે સુલ્તાન અય્યૂબી કિસી ન કિસી મકામ પર ઉન પર બરસ પળેગા ઔર જવાબ તલ્બી ભી કરેગા મગર ઉસ્ને ઈસ તરફ ઈશારહ ભી ન કિઆ. અલબત્તા અપની મરકઝી કમાનકે ફૌજી હુક્કામસે કહા "આપને દેખ લિઆ હૈં કે મેરી ઝિન્દગીકા કોઈ ભરોસા નહીં. આપ મેરી જંગી ચાલેં ગોરસે દેખતે રહા કરેં. દુશ્મનને જો દૂસરા મહાઝ રખ્ખા હૈં, ઈસ પર ગહરી નઝર રખેં ઔર તખ્રિબકારોંકી પકળ ધકળ ઔર સરકોબી કરતે હૈં" ઉસ્ને કિસીસે યહ ભી ન કહા કે મુહાફિઝ દસ્તેકી છાન બીન કી

જાએ ઉસ્ને ઈન્ને બળે હાદસેકા કોઈ અસર હી ન લિઆ. શવ્બક કિલ્એમેં પહુંચા ઔર સબસે પહલે પૂછા કે કોઈ જાસૂસ વાપિસ આયા હૈં યા નહીં. ઉસે બતાયાકે દો જાસૂસ કાર આમદ મા'લૂમાત લાએ હૈં. ઉસ્ને દોનોંકો બુલા લિઆ ઔર સલીબિયોંકે ઈરાદોંકે મુતઅલ્લિક રિપોર્ટ લીં. ઉસે તકરીબન વહ તમામ પ્લાન બતા દિયા ગયા જો સલીબિયોંને તય્યાર કિઆ થા. ઉસ્ને નુરૂદ્દીન ઝંગીકી ભેજી હુઈ કુમકકે સાલાર ઔર મિસ્રસે આઈ હુઈ ફૌજકે સાલાર દોનોંકે નાઈબીનકો બુલા ભેજા ઔર ગહરી સોચમેં ખો ગયા.

ચોથે રોઝ ઝખ્મી હશીશીનકી બહન આ ગઈ. ઉસ્કે સાથ ચાર આદમી થે જિસ્કે મુતઅલ્લિક બતાયા ગયા કે ઝખ્મીકે ચચા તાયાઝાદ ભાઈ હૈં. બહન જવાન પુર કશિશ થી. અપને ભાઈકે લિએ કે બહુત હી પરેશાન થી. ઝખ્મી ઈસ્કા અકેલા ભાઈ થા. ઉન્કે માં બાપ મર ચુકે થે. ઉસે ઔર ઉસ્કે સાથં આયે હુએ ચાર આદમિયોંકો ઝખ્મીકે પાસ લે જાનેકે લિએ અલી બિન સુફયાનકી ઈજાઝતકી ઝરૂરત થી. અલી બિન સુફયાનને બહનકો ઈજાઝત દે દી, ઉસ્કે સાથ આએ હુએ આદમિયોંકો ન મિલને દિયા. ઉન્હોંને મન્નત સમાજત કી ઔર કહા કે વહ ઈન્ની દૂરસે આએ હૈં. ઈન્હેં સિર્ફ ઈન્ની ઈજાઝત દી જાએ કે ઝખ્મીકો દેખ લેં. વહ કોઈ બાત નહીં કરેંગે. અલી બિન સુફયાનને ઈસ તરહ ઈજાઝત દી કે વહ ઉન્કે સાથ હોગા ઔર ઈન્હેં ફૌરન બાહર નિકાલ દેગા. ઉસ્ને ઐસા હી કિયા. ઉસી વક્ત ઉન સબકો ઝખ્મીકે પાસ લે ગયા. બહનને ભાઈકો દેખા તો ઉસ્કે ઉપર ગિર પળી. ભાઈકા મૂંહ ચૂમને લગી ઔર ઝારો કતાર રોને લગી. દૂસ્રે આદમિયોંકે મુતઅલ્લિક અલી બિન સુફયાનને ઝખ્મીસે કહા ઈનસે હાથ મિલા લો, યહ વાપિસ જા રહેં હૈં. ઉસ્ને ચારોંસે હાથ મિલાયા તો અલી બિન સુફયાનને ઈન્હેં બાહર ચલે જાને કો કહા ઔર યહ ભી કહ દિયા કે વહ આઈન્દા ઈસે નહી મિલ સકેંગે. વહ ચલે ગએ. બહનને અલી બિન સુફયાનકે કદમોંમેં બેઠ કર ઉસ્કે પાંવ પકળ લિએ ઔર રો રો કર મન્નતકી કે ઉસે ભાઈકી ખિદમતકે લિએ વહીં રહને દિયા જાએ. અલી બિન સુફયાન એક બહનકી ઐસી જઝબાતી ઈલ્તિજાકો ઠુકરા ન સકા. ઉસ્ને લળકીકી જામા તલાશી લી ઔર ઉસે વહીં રહનેકી ઈજાઝત દે દી ઔર વહાંસે ચલા ગયા.

બહન ભાઈ અકેલે રહ ગએ તો બહનને ભાઈસે પુછાકે ઉસ્ને ક્યા ક્યા હૈં. ભાઈને બતા દિયા. બહનને પુછા કે ઉસ્કે સાથ ક્યા સુલૂક હોગા. ભાઈને જવાબ દિયા "અમીરે મિસ્ર પર કાતિલાના હમ્લેકા જુર્મ બખ્શા તો નહીં જાએગા. અગર ઈન લોગોંને મુજ પર રહમ કિયા તો સઝાએ મૌત નહીં દેંગે, સારી ઉમરકે લિએ તહખાનેકી કૈદમેં ડાલ દેંગે."

"ફિરમેં સારી ઉમર તુમહેં દેખ નહીં સકૂંગી?" બહનને પૂછા

"નહીં શારજા!" ભાઈને રંધાઈ હુઈ આવાઝમેં કહા "ફિર મેં મરભી નહીં સકૂંગા. જી ભી નહીં સકૂંગા. વહ જગહ બળી ખોફનાક હૈં જહાં મુજે હમેંશા કૈદ કર દેંગે."

બહન જિસ્કા નામ શારજા થા. બચ્ચોંકી તરહ બિલ્બલા ઉઠી. ઉસ્ને કહા "મેંને તુમહેં ઉસ વક્ત ભી રોકા થા કે ઈન લોગોંકે ચક્કરમેં ન પળો મગર તુમને કહા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા કત્લ જાઈઝ હૈં. તુમ લાલચમેં આ ગએ થે. તુમને મેરી ભી પરવા ન કી મેરા ક્યા બનેગા. તુમ ન હુએ તો મેરા આસ્રા કોન હોગા."

ઝખ્મી ભાઈકા ઝહન તકસીમ હો ગયા થા. કભી વહ પછતાવેકી બાતેં કરતા ઔર કહતા કે વહ ઈન લોગોંકે જાંસેમેં આ ગયા થા. ઉસ્ને યહ ભી કહા થા "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈન્સાન નહીં, ખુદાકા ભેજા હુઆ ફરિશ્તા હૈં. હમ ચાર હટ્ટે કટ્ટે જવાન મિલ કર ઈત્ના ભી ન કર સકે કે ઈસ્કે જિસ્મ પર ખંજરકી નૌકસે ખરાશ હી ડાલ દેતે. ઉસ પર ઝહરને ભી અસર નહીં કિયા. ઈસ અકેલેને તીનકો જાનસે માર દિયા ઔર મુજે મૌતકે મુંહમેં ડાલ દિયા."

"યહ કહનેવાલે જૂઠ તો નહીં કહતે થે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ઈમાન ઈતના મઝબૂત હૈં કે ઉસે કોઈ ગુનાહગાર કત્લ નહીં કર સકતા." બહનને કહા "તુમ ચારોં મુસલમાન થે. ઈતના ભી ન સોચાકે વહ ભી મુસલમાન હૈં."

"ઉસ્ને ખુદાકે ખલીફાકી ગદ્દીકી તોહીનકી હૈં." ઝખ્મી ભાઈકા દિમાગ ઉલ્ટી તરફ ચલ પળા. ઉસ્ને જોશીલે લહજેમેં કહા "તુમ નહીં જાનતી કે ખલીફા અલ્આઝિદ ખુદાકે ભેજે હુએ ખલીફા થે."

"જો કોઈ જો કુછ ભી થા...." બહનને કહા "મેં યહ જાનતી હૂં કે તુમ મેરે ભાઈ હો ઔર મુજસે હમેંશાકે લિએ જુદા હો રહેં હો. ક્યા તુમહારે બચનેકી કોઈ સૂરત પૈદા હો સક્તી હૈ? "

"શાયદ પૈદા હો જાએ. " ભાઈને જવાબ દિયા "મૈંને ઈસ શર્ત પર ઈન્હેં સારે રાઝ બતા દિએ હૈં કે મેરા ગુનાહ બખ્શ દેં. મગર મેરા ગુનાહ ઈતના સંગીન હૈં જો શાયદ બખ્શા ન જાએ. "

ઈસ વક્ત ઝખ્મીકો સોના ચાહિએ થા ઔર ઉસે ઈતના ઝિયાદા બોલના નહીં ચાહિએ થા ક્યૂં કે પેટકે ઝખ્મ ખુલ જાનેકા ડર થા, મગર વહ બોલતા જા રહા થા ઔર બહન રો રહી થી. બોલતે બોલતે ઉસે પેટકે ઝખ્મમેં ટીસેં મહસૂસ હોને લગીં ઔર વહ બે હાલ હો ગયા. ઉસ્ને બહનસે કહા "શારજા ! બાહર જાઓ. કોઈ આદમી મિલે તો ઉસે કહો કે તબીબ યા જર્રાહકો બુલા દે. મેં મર રહાં હૂં." શારજા દોળતી બાહર ગઈ. બાહર સતંરી ખળા થા. ઉસ્ને ઉસે ભાઈકી હાલત બતાઈ તો ઉસ્ને શારજાકો ઈસ જર્રાહકે ઘરકા રાસ્તા બતા દિયા જિસે ઝખ્મીકી દેખ ભાલકે લિએ મુકર્રર કિયા ગયા થા. ઉસે સખ્તીસે હુક્મ દિયા ગયા થા કે દિન હો યા રાત, ઝખ્મીકો ઝિંદા રખનેકી પૂરી કોશિશ કરે. વહ શાહી જર્રાહ થા.

શારજા દોળતી ગઈ. જર્રાહકા ઘર બિલ્કુલ કરીબ થા. શારજાને જર્રાહકો ભાઈકી હાલત બતાઈ તો વહ ભાગમ ભાગ આયા ઔર ઝખ્મીકો દેખા. ઉસ્કે પેટકી પટ્ટી ખૂનસે લાલ હો ગઈ થી. જર્રાહને ફૌરન પટ્ટી ખોલી. ખૂન બંદ કરનેકે લિએ ઈસ્મેં સુફૂફ ડાલે ઔર બહુતસા વક્ત સર્ફ કરકે પટ્ટી બાધીં. ખૂન બંધ હો ગયા. ઉસ્ને ઝખ્મીકો દવાઈ પિલા દી જિસકે અસરસે ઉસે નીંદ આ ગઈ ઔર વહ સો ગયા. શારજા ઈસ જવાં સાલ જર્રાહકો હૈરત ઔર દિલ ચસ્પીસે દેખતી રહી. ઉસે તવક્કુઅ નહીં થી કે ઈતની રાત ગએ કોઈ ઉસ્કે મુજરીમ ભાઈકો દેખને આ જાએગા, લેકિન જર્રાહ દોળતા આયા ઔર ઉસ્ને ઈતને ઈન્હિમાકસે ઝખ્મીકી મરહમ પટ્ટીકી કે શારજાકો હૈરાન કર દિયા. ઝખ્મીકી આંખ લગ ગઈ તો જર્રાહને આખેં બંદ કરકે ઔર હાથ ઉપર ઉઠા કર સરગોશીકી, "ઝિન્દગી ઔર મૌત તેરે હાથમેં હૈં મેરે ખુદા ! ઈસ બદનસીબકે હાલ પર કરમ કરો. ઈસે ઝિન્દગી અતા કરો ખુદાએ

અઝઝ વ જલ."

શારજાકે આસૂં નિકલ આએ. ઉસ પર જર્રાહકા તકદ્દુસ તારી હો ગયા. ઉસ્ને જર્રાહકે કરીબ દોઝાનૂ હો કર ઉસ્કા એક હાથ પકળા ઔર ચૂમ લિઆ. જર્રાહકે પુછને પર શારજાને બતાયા કે વહ ઝખ્મીકી બહન હૈં. ઉસ્ને જર્રાહસે પુછા "ક્યા આપકે દિલમેં ઈત્ના ઝિયાદા રહમ હૈં કે આપ મેરે ભાઈકો તકલીફમેં નહીં દેખ સક્તે યા ઈસે ઈસ લિએ ઝિંદા રખના ચાહિતે હૈં કે યહ આપકો રાઝકી સારી બાતેં બતા દેં? "

"મુજે ઈસસે કોઈ દિલચસ્પી નહીં કે ઈસ્કે પાસ રાઝકી કોઈ બાત હૈં યા નહીં." જર્રાહને કહા "મેરા ફર્ઝ યહ હૈં કે ઈસે ઝિંદા રખૂં ઔર ઈસ્કે ઝખ્મ બિલ્કુલ ઠીક કરદૂં. મેરી નિગાહમેં મોમિન ઔર મુજરીમમેં કોઈ ફર્ક નહીં. "

"આપકો શાયદ મા'લૂમ નહીં કે ઈસ્કા જુર્મ ક્યા હૈં." શારજાને કહા "અગર મા'લૂમ હોતા તો ઈસ્કે ઝખ્મ પર મર્હમ રખનેકે બજાએ ઈસ્મેં નમક ભર દેતે."

"મુજે મા'લૂમ હૈં." જર્રાહને જવાબ દિયા "લેકિનમેં ઈસે ઝિંદા રખનેકી પૂરી કોશિશ કરૂંગા."

શારજા ઈત્ની મુતઅસ્સિર હુઈ કે ઈસ્ને જર્રાહકે સાથ અપની બાતેં શુરૂઅ કર દીં. ઈસે બતાયાકે ઉસ્કે માં બાપ બચપનમેં મર ગએ થે. ઉસ વક્ત ઉસ્કા ભાઈ દસ ગ્યારહ સાલકા થા. ઉસ્ને શારજાકો પાલાપોસા ઔર જવાન કિઆ. અગર ઈસ્કા ભાઈ ન હોતા તો કોઈ ન કોઈ ઈસે ઈગ્વા કરકે લે જાતા. ભાઈને ઝિન્દગી બહનકે લિએ વકફ કર દી થી. જર્રાહ ઈન્હિમાકસે ઉસ્કી બાતેં સુનતા રહા ઔર ઉસે ઈસ ખ્યાલસે બાહર સહનમેં લે ગયા કે ઝખ્મીકી આંખ ન ખુલ જાએ. જર્રાહ ઐસે અંદાઝસે શારજાકી બાતેં સુન રહા થા જૈસે વહ રાત યહીં ગુઝારેગા, મગર વહ જાને લગા તો શારજાને ઈસ્કા હાથ પકળ કર કહા "આપ ચલે જાએંગેં તો મુજે ડર આયેગા" જર્રાહને ઉસે બતાયાકે વહ ઉસે અપને સાથ નહીં લે જા સક્તા ઔર ઈસ્કે સાથ રહ ભી નહીં સક્તા.જર્રાહ ઘરમેં અકેલા રહતા થા. શારજાકી ખાતિર કુછ દેર ઔર રૂક ગયા ઔર રાતકે પિછલે પહર ગયા.... દુસ્રે દિન સૂરજ

તુલૂઅ નહીં હુઆ થા કે વહ ઝખ્મીકો દેખને આ ગયા. ઉસ્ને રાત વાલે ઈન્હિમાકસે ઉસ્કી મર્હમ પટ્ટી કી. ઝખ્મીકો દૂધ પિલાયા ઔર ઐસા ખાના દિયા જો શારજાને કભી ખ્વાબમેં ભી નહીં દેખા થા.

ઈસ દૌરાન અલી બિન સુફયાન આયા. ઝખ્મીકી હાલત દેખ કર ચલા ગયા લેકિન જર્રાહ ન ગયા. વહ શારજાકે સાથ બાતેં કરતા ઔર ઉસ્કી બાતેં સુનતા રહા. ઉસ રોઝ શામ તક વહ તીન બાર ઝખ્મીકો દેખને આયા, હાલાંકે વહ સિર્ફ દોપહરકો આયા કરતા થા. શામકો વહ ચલા ગયા કે ઝખ્મીને અપની બહનસે કહા "શારજા! મેરી એક બાત ગોરસે સુન લો. મેરી ઝિન્દગી ઈસ જર્રાહકે હાથમેં હૈ લેકિનમેં દેખ રહા હૂં કે તુમહેં દેખ કર યહ મેરા ઈલાજ પહલેસે ઝિયાદા અચ્છે તરીકેસે કરને લગા હૈ. મેં મૌત કબૂલ કર લૂંગા મગર ઈસે ઈત્ની ઝિયાદા કીંમત નહીં દૂંગા જો ઈસને દિલમેં રખ લી હૈ... મુજે શક નહીં યકીન હૈ કે યહ મુજે ઝિંદા રખનેકે લિએ તુમહારી ઈઝઝતકા નઝરાના લેના ચાહતા હૈ."

"મેં તો ઈસે ફરિશ્તા સમજતી હૂં." શારજાને કહા "ઈસ્ને અભી તક કોઈ ઐસા ઈશારા ભી નહીં કિઆ ઔર મેં ભી બચ્ચી ભી તો નહીં, લેકિનમેં ઈસે ઐસા સમજતી નહી."

શારજાકા ઐસા અંદાઝ ઐસા થા જિસ્ને ભાઈકો શકમેં ડાલ દિયા કે વહ જર્રાહમેં દિલચસ્પી લેતી હૈ.

ઉસ રાત જર્રાહ આયા. ઝખ્મી સો ગયા થા. શારજા જાગ રહી થી. વહ જર્રાહકે સાથ સહનમેં ચલી ગઈ. કુછ દેર બાતેં હોતી રહીં. જર્રાહને ઈસે કહા કે ઉસ્કા દવાઈકે અસરસે ઈત્ની ગહરી નીંદ સો ગયા હૈ કે સુબહ તક ઈસ્કી આંખ શાયદ નહીં ખુલેગી. આઓ, મેરે ઘર ચલો...... શારજા કુછ જીજકી લેકિન જર્રાહકી પૈશકશ ઠુકરા ન સકી. ઉસ્કે સાથ ચલી ગઈ. યહ ખૂબરૂ, જવાંસાલ ઔર હલીમ તબા' જર્રાહ અકેલા રહતા થા. શારજા બાલિગ દિમાગ લળકી થી. ઉસે તવક્કુઅ થી કે આજ રાત યહ આદમી ઉસ્કે સામને બે નિકાબ હો જાએગા, મગર ઐસા ન હુઆ. વહ ઈસ્કે સાથ હમદર્દ દોસ્તોકી તરહ બાતેં કરતા રહા. લળકીકો ઉસ્કે ઈત્ને મુશ્ફિકાના

સુલૂકને પરેશાન કર દિયા. ઉસ્ને બે ઈખ્તિયાર ઉસ્સે પુછા "મેં સહરાકે દૂર દરાઝ ઈલાકેકી લળકી હૂં ઔર એક ઐસે મુજરિમકી બહન હૂં જિસ્ને મિસ્રકે બાદશાહ પર કાતિલાના હમ્લા કિઆ હૈં. ઉસ્કે બાવુજૂદ આપ મેરે સાથ ઐસા સુલૂક ક્યૂં કર રહેં હૈં જિસ્કી મેં હકદાર નહીં હૂં." જર્રાહને મુસ્કુરાહટકે સિવા કોઈ જવાબ ન દિયા. લળકીને સાફ કહ દિયા. "મુજમેં ઈસ ખૂબીકે સિવા ઔર કુછ ભી નહીં કે મેં જવાન લળકી હૂં ઔર શાયદ મેરી શકલ ઔર સુરત ભી અચ્છી હૈં."

"તુમમેં એક ખૂબી ઔર ભી હૈં જિસ્કા તુમહેં ઈલ્મ નહીં." જર્રાહને કહા "તુમહારી ઉમ્ર ઔર તુમહારી શકલો સૂરતકી મેરી એક બહન થી. જિસ તરહ તુમ બહન ભાઈ અકેલે રહ ગએ હો ઈસી તરહ મેં ઔર મેરી બહન અકેલે રહ ગએ થે. મૈંને તુમહારે ભાઈકી તરહ અપની બહનકો પાલાપોસા ઔર અપની ઝિન્દગી ઔર સારી ખુશીયા ઉસ્કે લિયે વકફ કર દી થીં. વહ બિમાર હુઈ, ઔર મેરે હાથોંમેં મર ગઈ. મેં અકેલા રહ ગયા. તુમહેં દેખા તો શક હુઆ જૈસે મેરી મુજે બહન વાપિસ મિલ ગઈ હૈં. અગર તુમ અપને આપકો જવાન ઔર ખૂબસુરત લળકી સમજતી હો ઔર મેરી નિય્યત પર શક હૈં તો ઈસ્કા યહી ઈલાજ હૈં કે મેં તુમમેં ઐસી દિલ ચસ્પીકા ઈઝહાર નહીં કરૂંગા જો અબ તક ક્યા હૈં. તુમહારે ભાઈમેં પૂરી દિલચસ્પી લેતા રહુંગા. ઉસે ઠીક કરના મેરા ફર્ઝ હૈં."

શારજા રાત દેરસે વહાંસે વાપિસ આઈ. જર્રાહ ઉસ્કે સાથ થા. લળકીકે શુકૂક રફઅ હો ચુકે થે. દૂસ્રે દિન જર્રાહ ઝખ્મીકો દેખને ગયા. ઉસ્ને શારજાકે સાથ કોઈ બાત ન કી. વહ જાને લગા તો શારજાને ઉસે બાહર જા કર રોક લિયા. વહ રો રહી થી. ઉસે ડર થા કે જર્રાહ ઉસ્સે નારાઝ હો કર ચલા ગયા હૈં. જર્રાહને ઉસે બતાયાકે વહ નારાઝ નહીં લેકિન વહ ઉસે કિસી ઔર શકમેં ડાલના નહીં ચાહતા .... રાતમેં જબ ઝખ્મી સોગયા તો શારજા વહાંસે નિકલ ગઈ ઔર જર્રાહકે ઘર ચલી ગઈ. યહ ઈસ્કી બેતાબી થી જિસ પર વહ કાબૂ ન પાસકી. બહુત દેર તક જર્રાહકે પાસ રહી. ઉસ્કે ઝહનમેં કુછ ગાહેં પળી હુઈ થીં. જિન્હેં વહ ખોલના ચાહતી થી. ઉસ્ને જર્રાહસે પુછા "ક્યા ખલીફા ખુદાકે ભેજે હુએ હોતે હૈં? "

"ખલીફા ઈન્સાન હોતા હૈં." જર્રાહને જવાબ દિયા "ખુદાકે ભેજે હુએ નબી ઔર પય્ગમ્બર થે. યહ સિલ્સિલા રસૂલે અકરમ (સ.અ.વ.)પર ખત્મ હો ગયા હૈં."

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખુદાકા ભેજા હુવા હૈં?" લળકીને પૂછા.

"નહીં." જર્રાહને જવાબ દિયા "વહ ભી ઈન્સાન હૈં લેકિન આમ ઈન્સાનોંસે ઉસ્કા રૂત્બા બુલંદ હે કયૂં કે વહ ખુદા ઔર ખુદાકે ભેજે હુએ આખરી રસૂલ (સ.અ.વ.)કે અઝીમ પૈગામકો દુન્યાકે ગોશે ગોશેમેં પહુચાંના ચાહતા હૈં."

ઐસે ઔર બહુતસે સવાલ થે જો શારજાને પુછે ઔર જર્રાહને ઈસ્કે શુકૂક દફા કિયે. "ફિર મેરા ભાઈ બહુત બળા ગુનેહગાર હૈં. અગર ઈસે કોઈ યહ બાતેં બતા દેતા જો આપને મુજે બતાઈ હૈં તો વહ ઈસ ગુનાહસે બચા રહતા. અબ તો ઈસ્કી જાલ બખ્શી નહીં હોગી."

"હો જાએગી" જર્રાહને ઈસે બતાયા "અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહ દિયા હૈં કે ઉસે ઝિંદા રખનેકી કોશિશ કરો તો ઈસ્કા મતલબ યહ હૈં કે ઉસે સઝા નહીં દી જાએગી. ઉસે ચાહિએ કે ગુનાહોંસે તોબા કરલે. મુજે પૂરા યકીન હૈં કે ઉસે કોઈ સઝા નહીં દી જાએગી."

"મૈં સારી ઉમર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ઔર આપકી ખિદમતમેં ગુઝારૂંગી." શારજાને રોતે હુએ કહા "ઔર મેરા ભાઈ સબકા ગુલામ રહેંગા." વહ જઝબાતી હો ગઈ. ઉસ્ને જર્રાહકે હાથ પકળ કર કહા "આપ મુજસે જો કોઈ કીમત વસૂલ કરના ચાહેં મૈં દૂંગી. આપ મુજે અપની લૌંડી બનાલેં, ઈસ્કે એવઝ મેરે ભાઈકો ઠીક કર દેં ઔર ઈસે સઝાસે બચાલેં."

"કીમત અલ્લાહસે વસૂલકી જાતી હૈં." જર્રાહને ઈસ્કે સર પર હાથ રખ કર કહા "ભાઈકે ગુનાહકી સઝા બહનકો નહીં દી જાએગી ઔર ભાઈકી સિહતકી કીમત બહનસે વસૂલ નહી કી જાએગી. સબકા પાસબાન અલ્લાહ હૈં. ઈસ્કે ઝાતે બારીને મુજે તુમહારી ઈસ્મતકી પાસબાની ઔર તુમહારે ભાઈકી સિહતકી ઝિમ્મેદારી સોંપી હૈં. દુઆ કરો કે મૈં ઈસ અમાનતમેં ખયાનત ન કરૂં. બહનકી દુઆ અર્શકો ભી હિલાદિઆ કરતી હૈં. દુઆ કરો..... દુઆ કરો.......ઈસ ખુદાકી અઝમતકો યાદ રખો જિસ્કે ખિલાફ

તુમ્હેં ગુમરાહ કિયા જા રહા હૈં."

જર્રાહને ઈસ લળકી પર તિલ્સમ તારી કર દિયા. એક તો બાતેં હીં ઐસી થી જો જર્રાહને ઈસે બતાઈ થીં. તાસીર તો જર્રાહકે સુલૂકને પેદા કિયા થા. જર્રાહકે મુતઅલ્લિક તો ઉસે કુછ ઔર હી શક હો ગયા થા લેકિન વહ કુછ ઔર નિકલા. ઉસે જૈસે અહસાસ હી નહીં થા કે ઐસી તન્હાઈમેં ઔર રાતકે વક્ત ઈત્ની હસીન ઔર જવાન લળકી ઈસ્કે રહમોં કરમ પર હૈં..... રાત આધી ગુઝર ગઈ થી. જર્રાહને ઉસે કહા "ઉઠે, તુમ્હેં વહાં તક છોળઆઉં ઔર તુમહારે ભાઈકો દેખ આઉં."

દોનોં ઘરસે નિકલે ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા ચલ પળે. રાત તારીક થી. વહ દોનોં મકાનોકે પિછવાળોંકે દરમિયાનસે ગુઝર રહેં થે. યહ છોટીસી એક ગલી થી જિસ્મેંસે ગુઝરતે હી વહ મકાન આ જાતા થા જહાં ઝખ્મી હશીશીન કેદમેં પળા થા ઔર ઉસ્કે દરવાઝે પર સંતરી ખળા રહતા થા. વહ દોનોં ઈસ ગલીમેં દાખિલ હુએ હી થી કે પીછેસે દોનોંકો મઝબૂત બાઝુઓંમેં જકળ લિઆ ગયા. દોનોંકે મુંહ કપળોમેં બંધ ગએ. ઈન્કી આવાઝ ભી ન નિકલ સકી. જર્રાહ જિસ્માની લિહાઝસે કમઝોર નહીં થા મગર વહ બે ખબરીમેં જકળા ગયા થા. હમ્લા આવર ચાર પાંચ મા'લૂમ હોતે થે. ઉન્હોંને દોનોંકો ઉઠા લિયા ઔર તારીકીમેં ગાઈબ હો ગએ. કુછ દૂર ઘોળે ખળે થે. જર્રાહકે હાથ પાંવ રસ્સિયોંસે બાંધ દિયે ગએ ઔર ઈસે ઘોળે પર ડાલ કર એક આદમી ઘોળે પર સવાર હો ગયા. ઉસે કિસીકી આવાઝ સુનાઈ દી જો શારજાસે મુખાતબ થીં "શોર ન કરના શારજા ! તુમ્હારા કામ હો ગયા હૈં. ઘોળે પર સવાર હો જાઓ. યહ તુમહારે લિએ લાએં હૈં."

શારજાકે મૂંહસે કપળા ઉતાર દિયા ગયા થા. જર્રાહકો ઉસ્કી આવાઝ સુનાઈ દી "ઈસે છોળ દો. ઈસ્કા કોઈ કુસૂર નહીં. યહ બહુત અચ્છા આદમી હૈં."

"ઈસ્કી તો હમે ઝરૂરત હૈં." કિસી ને કહા

"શારજા ! કિસીને હુક્મકે લહજેમેં કહા "ખામોશીસે અપને ઘોળે પર સવાર હો જાઓ."

"ઓહ!" શારજાકી આવાઝ સુનાઈ દી. "યહ તુમ હો?"

"સવાર હો જાઓ." કિસીને ફિર હુકમ દિયા. "વક્ત ઝાએ' ન કરો." ઔર ઘોળે સરપટ દોળ પળે. ઝરાસી દેરમેં કાહિરાસે નિકલ ગએ. શારજા નિહાયત અચ્છી સવાર થી.

સુબહ સંતરી બદલનેકા વક્ત હુઆ. નયા સંતરી આયા તો વહ રાતવાલા સંતરી વહાં નહીં થા. ઉસ્ને અંદર જા કે દેખા તો વહાં ઝખ્મી સોયા હુઆ થા. ઉસ્કે ઉપર કમ્બલ પળા હુઆ થા. ઉસ્કા મૂંહ ભી ઢકા હુઆ થા. નયા સંતરી બાહરવાલે દરવાઝે પર જા કર ખળા હો ગયા. ઉસે મા'લૂમ થા કે અભી જર્રાહ ઝખ્મીકો દેખને આયેગા ઔર અલી બિન સુફયાન ભી આયેગા. ઉસે યહ ભી મા'લૂમ થા કે ઝખ્મી કી બહન ઝખ્મીકે સાથ રહતી હૈં ઔર ઈસ્કે સિવા અંદર જાનેકી કિસીકો ઈજાઝત નહીં, મગર બહન ભી ઉસે કહીં નઝર નહીં આઈ થી. સૂરજ તુલૂઅ હુઆ હો તો અલી બિન સુફયાન આયા. ઉસ્ને સંતરીસે પુછાકે જર્રાહ આ ચુકા હૈં યા ઝખ્મીકો દેખ કર ચલા ગયા હૈં? સંતરીને ઉસે બતાયાકે જર્રાહ નહીં આયા. પહલા સંતરી યહાં નહીં થા ઔર અંદર ઝખ્મીકી બહન ભી નહીં હૈં. અલી બિન સુફયાન યહ સોચ કર અંદર ગયા કે ઝખ્મીકી તકલીફ બળ્હ ગઈ હોગી ઔર ઉસ્કી બહન જર્રાહકો બુલાને ચલી ગઈ હોગી. અલી બિન સુફયાનકે લિએ હી નહી, યહ ઝખ્મી સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે લિએ ભી મિસ્ર જિત્ના કીમતી થા. ઉસ્કે સીહતવાબ હોનેકા ઈન્તિઝાર થા ઔર એક બળી ખતરનાક સાઝિશકે લિએ બે નિકાબ હોનેકી તવક્કુઅ થી.

વહ તેઝીસે અંદર ગયા. ઝખ્મીકે સરસે પાંવ તક કમ્બલ પળા હુઆ થા.અલી બિન સુફયાનકો તાઝહ ખૂનકી બૂ મહસૂસ હુઈ. ઉસ્ને ઝખ્મીકે મૂંહસે કમ્બલ હટાયા તો યૂં બિદક કર પીછે હટ ગયા જૈસે વહ ઝખ્મી નહીં અઝદહા થા. ઉસ્ને વહીં સે બાહર ખળે સંતરીકો આવાઝ દી. સંતરી દોળતા અંદર ગયા. અલી બિન સુફયાનને ઉસે ઝખ્મીકા ચેહરા દિખાતે હુએ પુછા "યહ રાત વાલા સંતરી તો નહીં ?" નયે સંતરીને ચહરા દેખ કર હૈરત ઔર ગભરાહટસે બોજલ આવાઝમેં કહા "યહી થા. યહ ઈસ બિસ્તરમેં ક્યૂં સોયા હુઆ હૈં હુઝૂર?...... ઝખ્મી કહાં હૈં?"

"યહ સોયા હુઆ નહીં." અલી બિન સુફયાનને ઉસે કહા "મરા હુઆ હૈ"

ઈસ્ને કમ્બલ ઉઠા કર પરે ફૈંક દિઆ. બિસ્તર ખૂનસે લાલ થા. વહ ઝખ્મી હશીશીન નહીં બલ્કે રાત વાલે સંતરીકી લાશ થી. અલી બિન સુફયાનને દેખા, લાશકે દિલકે કરીબ દો ખંજરકે ઝખ્મ થે. ઝખ્મી હશીશીન ગાઈબ થા. અલી બિન સુફયાનને કમરેમેં, સહનમે ઔર બાહર ઝમીનકો ગોરસે દેખા. કહીં ખૂનકા એક કત્રા ભી નઝર ન આયા. ઈસ્સે ઝાહિર હોતા થા કે સંતરીકો ઝિંદા ઉઠા કર અંદર લાયા ગયા ઔર બિસ્તર પર લિટા કર ઉસ્કે દિલમેં ખંજર મારે ગએ. ઉસે તળપને નહીં દિઆ ગયા વરના ખૂનકે છીંટે બિખ્રે હુએ હોતે. વહ મર ગયા તો ઉસ પર કમ્બલ ડાલ દિઆ ગયા ઔર કાતિલ ઝખ્મી કૈદીકો ઉઠા કર લે ગએ ઔર ઉસ્કી બહનકો ભી લે ગએ. સાફ ઝાહિર થા કે ઝખ્મીકી બહનને ઝખ્મીકે ફિરારમેં મદદ દી હૈ. વહ જવાન ઔર હસીન લળકી થી. ઉસ્ને સંતરીકો ફાંસ લિઆ હોગા. ઉસે અંદર લે ગઈ હોગી. લળકીકે સાથીયોંને સંતરીકો બેખબરીમેં પકળ લિઆ હોગા. અલી બિન સુફયાનકો અપની ઈસ ગલ્તી પર તઅસ્સુફ હુઆ કે ઉસ્ને ઝખ્મીકે ચાર સાથીયોંકો ઝખ્મીસે મિલ્નેકી ઈજાઝત દી થી. ઉન્હોંને બતાયા થા કે, વહ ઝખ્મીકે ચચાઝાદ ઔર તાયાઝાદ ભાઈ હૈં. વહ અંદર આ કર દેખ ગએ થે કે યહાંકે હિફાઝતી ઈન્તિઝામાત ક્યા હૈં. ઉસે બહનકો ભી યહાં રહનેકી ઈજાઝત નહીં દેની ચાહિએ થી. ઉસ્ને યહ ભી યકીન નહીં કિયા થા કે યહ ઝખ્મીકી બહન થી યા ઉસ ગિરોહ કી ફર્દ થી.

અલી બિન સુફયાનકો ગુસ્સા આયા ઔર વહ અપની ભૂલ પર પછતાયા ભી લેકિન ઉસ્ને દિલહી દિલમેં ઝખ્મી ઔર ઉસ્કે સાથીયોંકે ઈત્ને કામ્યાબ ફિરારકો સરાહા. અલી બિન સુફયાન જેસે સરાગરસાંકો ધોકા દેના આસાન નહીં થા. વહ લોગ ઉસે ભી જુલ દે ગએ થે ઉસ્ને નયે સંતરીસે કુછ બાતેં પુછીં તો ઉસ્ને બતાયાકે વહ ઈસ્સે પહલે વહ રાતકો ભી પહરે પર ખળા રહ ચુકા હૈં. ઉસ્ને લળકીકો જર્રાહકે સાથ ઉસ્કે ઘર જાતે ઔર રાત બહુત દેર બા'દ દોનોંકો વાપિસ આતે દેખા થા. ઈસ્સે અલી બિન સુફયાનકો શક હુઆ કે લળકીને જર્રાહકો ભી અપને હુસ્ન ઔર જવાનીકે ઝેરે અસર

કર લિઆ થા. અલીને સંતરીસે કહા કે દોળ કર જાએ ઔર જર્રાહકો બુલા લાએ. સંતરીકે જાનેકે બા'દ વહ સિરાગ ઢૂંઢને લગા. બાહર ગયા, ઝમીન દેખી, ઉસે પાંવકે નિશાન નઝર આએ લેકિન નિશાન ઉસ્કી મદદ નહીં કર સકતે થે. ઝખ્મી શહરમેં તો રૂપોશ નહીં હો સકતા થા. એક હી તરીકા રહ ગયા થા. ઝખ્મીકે ગાંવ પર જહાંસે ઉસ્કી બહનકો લાયા ગયા થા છાપામારા જાએ. વહ ગાંવ બહુત દૂર થા.

સંતરીનેવાપિસ આ કર બતાયાકે જર્રાહ ઘર નહીં હૈં. અલી બિન સુફયાન ઉસ્કે ઘર ગયા. ઉસ્ને બતાયાકે જર્રાહ રાત બહુત દેર બા'દ એક લળકીકે સાથ બાહર નિકલા થા ફિર વાપિસ નહીં આયા. ઈસ લળકીકે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને બતાયાકે પહલે ભી જર્રાહકે સાથ આ ચુકી હૈ ઔર દોનોં બહુત દેર તક અંદર બેઠે રહે થે. અલી બિન સુફયાનકો યકીન હો ગયા કે જર્રાહ ભી ઝખ્મીકે ફિરારમેં શરીક હૈં ઔર યહ લળકીકે હુસ્નકે જાદૂકા કમાલ હૈં. અલીને અપને મહકમેકે સરાગરસાનોંકો બુલાયા ઔર ઈન્હેં ફિરારકે મુતઅલ્લિક બતાયા. વહ સબ ઈધર ઉધર બિખર ગએ. એક જગહ ઈન્હેં બહુતસે ઘોળોંકે ખુરોંકે નિશાન નઝર આયે. ઈર્દ ગિર્દ રહનેવાલોંમેંસે તીન ચાર આદમિયોંને બતાયાકે રાત ઉન્હોંને બહુતસે ઘોળે દોળનેકી આવાઝ સુની થીં. સરાગરસાં ખુરોંકો દેખતે શહરસે નિકલ ગએ મગર આગે જાના બેકાર થા. રાતકે ભાગે હુએ ઘોળોંકો અબ ખુરસે દેખ દેખ કર પકળના કિસી પહલૂ મુમ્કિન નહીં થા. ઈન્હેં સિર્ફ ઈત્ના પતા ચલા કે મફરૂર ઈસ સિમ્ત કો ગએ હૈં. અલી બિન સુફયાનકે કરનેકા કામ અબ યહી રહ ગયા થા કે કાઈમ મકામ અમીરે મિસ્ર તકીઉદ્દીનકો ઈત્તિલાઅ દે દે કે ઝખ્મી હશીશીનકો ઈસ્કે સાથી ઈગ્વા કરકે લે ગએ હૈં. ઉસે યહ ભી ખયાલ આયા કે ઝખ્મીને રાઝકી બાતેં જો બતાઈ થીં વહ બે બુન્યાદ થીં ઔર ઉસ્ને અપની જાન બચાને ઔર ફિરારકા મોં'કા પેદા કરનેકે લિએ યહ ચાલ ચલી થી. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો ભી ઔર અલી બિન સુફયાનકો ભી ઉલ્લૂ બના ગયા થા.

આધા દિન ગુઝર ગયા થા તબ અલી બિન સુફયાન તકીઉદ્દીનકો ઈત્તિલાઅ દેને કે લિએ ચલા ગયા. ઉસ વક્ત ઉસ્કા ઝખ્મી કૈદી જો ખળા

હોનેકે કાબિલ ભી નહીં થા, કાહિરાસે બહુત દૂર એક વેરાનેમેં પહુંચ ચુકા થા મગર વહ ઝિંદા નહીં થા. જર્રાહકે હાથ પાવં બંધે હુએ થે ઔર વહ એક ઘોળ પર બે જાન ચીઝકી તરહ પળા હુઆ થા. ઉસ્કી ટાંગે ઘોળેકે એક તરફ ઉપરકા ધળ ઔર બાઝૂ દૂસ્રી તરફ થે. રાત ભર વહ ઈસી હાલતમેં રહા થા. સુબહકા ઉજાલા સાફ નહીં હુઆ થા જબ ઘોળે રૂકે. જર્રાહકી આંખો પર પટ્ટી બાંધ દી ગઈ. ઉસે પટ્ટી બાંધનેવાલા આદમી નઝર નહીં આ સકા કયૂં કે ઈસ્કા સર નીચે થા. પટ્ટી બંધ જાનેકે બા'દ ઉસ્કે પાંવ ખોલ દિએ ગએ ઔર ઉસે ઘોળે પર બિઠા દિઆ ગયા. ઉસ્કે સાથ બંધે રહેં. ઉસ્કે પીછે એક આદમી ઘોળે પર સવાર હો ગયા ઔર ઘોળે ઝરાસે આરામકે બા'દ ફિર ચલ પળે. ઉસે ઈત્ના હી પતા ચલ સક્તા થા કે ઉસ્કે પીછે ચંદ ઔર ઘોળે આ રહેં હૈં ઔર સવાર આહિસ્તા આહિસ્તા બાતેં કર રહેં હૈં...... ઘોળે ચલતે ગએ ઔર સૂરજ ઉપર ઉઠતા ગયા. ફિર જર્રાહને મહસૂસ કિઆ કે ઘોળા ચળ્હાઈ ચળ્હ રહા હૈં. થોળે થોળે ફાંસલે પર દાએં બાએં મુળ રહા હૈં. નીચે ઉતર રહા હૈં. ઉસ્સે વહ અંદાઝા કર રહા થા કે યહ ઈલાકા ટીલોં ઔર ખાઈયોંકા હૈં.

બહુત દેર બા'દ જબ સુરજ સર પર આ ગયા થા ઉસે પીછેસે બુલંદ આવાઝે સુનાઈ દીં જિનસે ઉસે પતા ચલા કે કોઈ સવાર ગિર પળા હૈં. ઉસ્કા ઘોળા રુક ગયા ઔર પીછેકો મુળા. ઉસે ઈસ તરહકી આવાઝ સુનાઈ દી "ઉઠાલો સાયેમેં લે ચલો. બેહોશ હો ગયા હૈં. ઓહ ખુદાયા. ઉસ્કા ખૂન બહ રહા હૈં." ઉસે શારજાકી ગભરાઈ હુઈ આવાઝ સુનાઈ દી "જર્રાહકી આંખે ઔર હાથ ખોલ દો. વહ ખૂન રોક લેગા. વરના મેરા ભાઈ મર જાએગા."યહ ઝખ્મી હશીશીન થા જો ઘોળેસે ગિર પળા થા. રાત ભરકી ઘોળ સવારીસે ઔર ઘોળા ઈત્ની તેઝ ભગાનેસે ઉસ્કે પેટકા ઝખ્મ ખુલ ગયા થા ઔર રાનકે ઝખ્મસે ભી ખૂન જારી હો ગયા થા. વહ દર્દકો બરદાશ્ત કરતા રહા થા. ખૂન નિકલતા રહા. આખિર યહાં આ કર ખૂન ઈત્ના નિકલ ગયા કે ઉસ પર ગશી તારી હો ગઈ ઔર વહ ઘોળેસે ગિર પળા. ઉસે ઉઠા કર એક ટીલેકે સાયેમેં લે ગએ. ઉસ્કે મૂંહમેં પાની ડાલા લેકિન પાની હલકસે નીચે ન ગયા. ઉસ્કે કપળે ખૂનસે તર હો ગએ થે.

જર્રાકી આંખેં ખોલ દી ગઈ ઔર ઉસે કહા ગયા કે વહ ઈધર ઉધર ન

દેખે. ઉસ્ને અપની પીઠમેં ખંજરકી નૌક મહસૂસ કી. વહ આગે આગે ચલ પળા. ટીલેકે દામનમેં ઝખ્મી પળા થા ઔર શારજા ઈસ્કે પાસ બેઠી થી. ઉસ્ને જર્રાહસે કહા "ખુદાકે લિએ મેરે ભાઈકો બચાવો." જર્રાહને સબસે પહલે ઝખ્મીકી નબ્ઝ પર હાથ રખ્ખા. ઉસ્કે લિએ હુક્મ થા કે વહ ઈધર ઉધર ન દેખે. વહ બેઠ ગયા થા ઔર ઝખ્મીકી નબ્ઝ દેખ રહા થા. ઉસ્કી પીઠમેં ખંજરકી નૌક ચુભ રહી થી. ઝખ્મીકી નબ્ઝ મહસૂસ કરકે વહ તેઝીસે ઉઠા ઔર પીછેકો મુળા. ઉસ્કે સામને ચાર આદમી ખળે થે જિન્કે ચહરે સિયાહ નિકાબોંમેં થે. ઉન્કી સિર્ફ આખેં નઝર આતી થીં. ઉન્મેંસે એકકે હાથમેં ખંજર થા. જર્રાહને ગુસ્સેસે કહા "તુમ સબ પર અલ્લાહકી લા'નત બરસે. તુમને ઈસે બચાનેકે બજાએ ઉસ્કી જાન લે લી હૈ. તુમ સબ ઈસ્કે કાતિલ હો. યહ મર ચુકા હૈ. હમને ઈસે ચારપાઈસે હિલને ભી નહીં દિઆ થા ઔર તુમ ઈસે ઘોળે પર બિઠા કર લાએ. ઈસ્કે ઝખ્મ ખૂલ ગએ ઔર જિસ્મકા તમામ ખૂન ઝા'એ હો ગયા."

"મુજે તુમ લોગ કિસ જુર્મકી સઝા દે રહે હો?" જર્રાહને પુછા.

"હમ તુમ્હેં પય્ગમ્બરોંકી તરહ રખેંગે" સવારને જવાબ દિઆ "તુમ્હેં ગરમ હવા ભી નહીં લગને દી જાએગી. હમ તુમ્હેં ઈસ લિએ લાએ થે કે રાસ્તેમેં ઝખ્મીકો તકલીફ હો ગઈ ઔર કાફલા ફિર રવાના હો ગયા. જર્રાહકો શારજાકે રોને ઔર ચિલ્લાનેકી જિગરસોઝ આવાઝ સુનાઈ દેતી રહીં. જર્રાહકે ઘોળે પર જા સવાર થા ઈસ્સે જર્રાહને કહા કે યહ ઝખ્મી બિલ્કુલ ઠીક હો સકતા થા મગર તુમ લોગોંને ઈસે માર દિઆ. ઉસે કોઈ સઝા ન મિલતી. સવારને કહા "હમ ઈસે ઝિંદા રખનેકે લિએ નહીં લાએ થે. હમને દર અસ્લ વહ રાઝ ઈગ્વા કર દિઆ હૈ જો ઈસ્કે પાસ થા. ઉસ્કે મર જાનેકા હમેં કોઈ ગમ નહીં. હમ ખૂશ હૈં કે તુમ ઔર તુમ્હારી હુકૂમત ઈસ રાઝસે બે ખબર હૈ જો ઈસ્કે સીનેમેં થા."

"મૈં ઐસે કિસી આદમીકા ઈલાજ નહીં કરૂંગા જો મેરી હુકૂમતકે ખિલાફ હોગા" જર્રાહને કહા "તુમ સબ સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોં ઔર ફાતિમિયોંકે દોસ્ત હો ઔર ઉન્કે ઈશારોં પર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે ખિલાફ તખ્રીબકારી કર રહે હો. મૈં તુમ્હારે કિસી કામ ન આ સકૂંગા."

"ફિર તુમ કત્લ હો જાઓગે" સવારને કહા

"યહ મેરે લિએ બહતર હોગા." જર્રાહને જવાબ દિયા

"ફિર હમ તુમહારે સાથ વહ સુલૂક કરેંગે જો તુમહારે લિએ બહતર નહીં હોગા." સવારને જવાબ દિઆ "ફિર તુમ હમારા હર હુકમ માનોગે લેકિન મૈં તુમ યહ ભી બતા દેતા હૂં કે બુરે સુલૂકકી નૌબત હી નહીં આએગી. તુમને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી બાદશાહી દેખી હૈ. હમારી બાદશાહી દેખોગે તો અપની ઝબાનસે કહોગે કે મૈં યહીં રહના ચાહતા હૂં, યહ તો જન્નત હૈ. અગર તુમને હમારી જન્નતકો ઠુકરા દિઆ તો હમ તુમહેં અપના જહન્નમ દિખાએંગે."

ઉન્કા સફર ઈત્ના લંબા નહીં થા લેકિન સરહદી દસ્તોં ઔર ઉન્કે ગશ્તી સંતરિયોંકે ડરસે મુજરિમોંકા યહ કાફલા બચ બચ કર, છુપ છુપ કર ઔર બળી દૂરકા ચક્કર કાટ કર જા રહા થા. શામકે બા'દ ભી યહ કાફલા ચલતા રહા ઔર રાત ગુઝરતી રહી. આધી રાતસે પહલે યહ કાફલા રૂક ગયા. જર્રાહકો ઘોળેસે ઉતાર કર ઉસ્કે હાથ ખોલ દિએ ગએ ઔર ચૂંકે અંધેરા થા ઈસ લિએ ઈસ્કી પટ્ટી ખોલ દી ગઈ. ઉસે ખાનેકો દિયા ગયા. પાની ભી પિલાયા ગયા. ઉસ્કે બા'દ ઉસ્કે હાથ બાંધ દિએ ગએ ઔર પાંવ ભી ઔર ઉસે સો જાનેકો કહા ગયા. સવાર થકે હુએ થે. ઉન્સે એક રાત પહલેકે જાગે હુએ થે, લેટે ઔર સો ગએ,ઘોળોંકો ઝિનેં ઉતારકર ઝરા પરે બાંધ દિઆ ગયા થા. જર્રાહકે ભાગનેકા કોઈ સવાલ હી પેદા નહીં હોતા થા. વહ બંધા હુઆ થા. વહ ભી સો ગયા.

કુછ દેર બા'દ ઉસ્કી આંખ ખુલ ગઈ. વહ સમજાકે ઉસે રવાન્ગીકે લિએ જગાયા જા રહા હૈ લેકિન કોઈ ઉસ્કે પાંવકી રસ્સી ખોલ રહા થા. વહ ચુપ ચાપ પળા રહા. વહ મરનેકે લિએ ભી તય્યાર હો ગયા. ઉસે યહ ભી તવક્કુઅ થી કે ઉસે કત્લ કરકે ફેંક જાએંગે, લેકિન પાવંકી રસ્સી ખુલનેકે બા'દ જબ યહ સાયા ઉસ્કે હાથોંકી રસ્સી ખોલને લગા તો ઉસ્ને જુકકર જર્રાહકે કાનમેં કહા "મૈંને દો ઘોળે પર ઝીન કસ દી હૈં. ખામોશીસે મેરે પીછે આઓ. મૈં તુમહારે સાથ ચલૂંગી. વહ બે હોશીકી નીંદ સોએ હુએ હૈં.

'' યહ શારજાકી આવાઝ થી.

જર્રાહ આહિસ્તાસે ઉઠા ઔર શારજાકે પીછે પીછે ચલ પળા. રેત પર પાંવકી આહટ ભી પૈદા નહીં હોતી થી. આગે દો ઘોળે ખળે થે. એક પર શારજા સવાર હુઈ. ઔર દૂસ્રે પર જર્રાહ સવાર હો ગયા. શારજાને કહા "અગર તુમ અચ્છે સવાર નહીં હો તો ડરના નહીં, ગિરોગે નહીં, એળ લગાઓ ઔર લગામ ઢિલી છોળ દો. ઘોળેકો દાએં બાએં તો મોળના જાનતે હોગે'' જર્રાહને જવાબ દિએ બગૈર ઘોળેકો એળ લગાઈ. શારજાકા ઘોળા ભી ઈસ્કે સાથ હી દોળા. દોળતે ઘોળેસે શારજાને કહા "મેરે પીછે રહો. મેં રાસ્તા જાનતી હૂં. અંધેરેમેં મુજસે અલગ ન હોજાના.''

સરપટ ભાગતે ઘોળોંને મુજરિમોંકો જગા દિયા લેકિન તઆકુબ આસાન નહીં થા. ઉન્હેં પહલે તો દેખના થા કે યહ કિસ્કે ઘોળે હેં. ઈન્હેં શારજાકે ભાગનેકા ખત્રા હી નહીં થા. કુછ વક્ત દેખનેમેં લગ ગયા હોગા કે વહ કોન થે ઔર ઝરા દેર બા'દ હી ઈન્હેં પતા ચલા હોગા કે શારજા ઔર જર્રાહ ભાગ ગએ હેં. ફિર ઈન્હેં અપને ઘોળોં પર ઝીને ડાલની થીં. ઈસ્મેં ઈત્ના વક્ત સર્ફ હો ગયા હોગા કે ભાગનેવાલે દો અઢાઈ મીલ દૂર નિકલ ગએ હોંગે...... શારજા ઔર જર્રાહને બાર બાર પીછે દેખા. આવાઝે સુનનેકી ભી કોશિશ કી. ઈન્હેં યકીન સા હો ગયા કે ઈન્કે તઆકુબમેં કોઈ નહીં આ રહા. વહ અભી ઘોળોંકી રફતાર કમ કરનેકા ખત્રા મોલ નહીં લે સકતે થે, ઈસ લિએ એળ લગાતે ચલે ગએ. આખિર વહ હદ આ ગઈ જહાં ઘોળે ખુદ હી આહિસ્તા હોને લગે લેકિન વહ બહુત દૂર નિકલ ગએ થે. જર્રાહને શારજાસે કહા કે યહાં કહીં ન કહીં કોઈ સરહદી દસ્તા હોના ચાહિયે મગર ઈસે મા'લૂમ નહીં થા કે કહાં હોગા. શારજાકો ભી મા'લૂમ નહીં થા, ઉસ્ને જર્રાહકો બતાયાકે વહ ઈન દસ્તોસે બચનેકે લિએ દૂરકે રાસ્તેસે ગએ થે વરના ઉસ્કા ગાંવ દૂર નહીં થા. ઉસ્ને ઉસે યહ યકીન દિલાયા કે વહ કાહિરાકી સહી સિમ્તકો જા રહે હેં ઔર કાહિરા દૂર નહીં.

અગલા દિન આધા ગુઝર ગયા થા જબ અલી બિન સુફયાન કાઈમ મકામ અમીરે મિસ્ર તકીઉદ્દીનકે સામને બેઠા થા. તકીઉદ્દીન કહ રહા થા "મેં ઈસ પર હૈરાન નહીં કે આપકે જૈસે તજુરબાકાર હાકિમને યહ ગલ્તી

કી થી કે મશ્કૂક લળ્કીકો ઝખ્મી કૈદીકે પાસ રહનેકી ઈજાઝત દેદી ઔર મશ્કૂક અફરાદકો ભી ઝખ્મીકે પાસ લે ગએ. મૈં ઈસ પર હૈરાન હૂં કે યહ ગિરોહ ઈત્ના ઝિયાદા દિલૈર ઔર મુન્ઝિમ હૈં. ઝખ્મીકો ઉઠા લે જાના, સંતરીકો કત્લ કરકે ઝખ્મીકે બિસ્તર પર ડાલ જાના દિલેરાના ઈકદામ ભી હૈં ઔર યહ એક મુન્ઝિમ જુર્મ ભી હૈ."

"મેરા ખ્યાલ યહ હૈં કે ઈસ જુર્મકો જર્રાહ ઔર લળ્કીને આસાન બનાયા હૈં "અલી બિન સુફયાને કહા "ઉસ જુર્મમેં ભી હમારી ઈસ કૌમને કામ કિયા હૈં જિસ્કે મુતઅલ્લિક સલાહુદ્દીન અય્યૂબી પરેશાન રહતે હૈં ઔર કહા કરતે હૈં કે ઔરત ઔર ઈક્તિદારકા નશા મિલ્લતે ઈસ્લામિયાકો લે ડુબેગા. જર્રાહકો મૈંનેક ઔર સાહિબે કિરદાર સમજતા થા મગર એક લળ્કીને ઉસે ભી અંધા કર દિયા. બહર હાલ ઝખ્મી કૈદીકે ગાંવકા પતા ચલ ગયા હૈં. મૈંને એક દસ્તા રવાના કર દિયા હૈં."

"ઔર જુનૂબ મગ્રિબી ઈલાકેકે જિસ ખંડરકા ઝખ્મી કેદીને ઝિક્ર કિયા થા ઉસ્કે મુતઅલ્લિક આપ ક્યા કરના ચાહતે હૈં?" તકીઉદ્દીનને પુછા

"મુજે શક હૈં કે ઉસ્ને જૂઠ બોલા થા" અલી બિન સુફયાનને જવાબ દિયા "ઉસ્ને અપની જાન બચાનેકે લિયે યહ બે બુન્યાદ કિસ્સા ઘળા થા. તાહમ ઉસ ઈલાકેકી સરાગરસાની કી જાએગી."

વહ ઈસી મસ'અલે પર બાતેં કરરહેં થે કે દરબાનને અંદર આ કર ઐસી ઈત્તિલાઅ દી જિસ્ને દોનોંકો સુન કર દિયા. ઉન્હોંને એક દૂસ્રેકી તરફ દેખા. એસા મા'લૂમ હોતા થા જૈસે ઉન્કી ઝબાનેં બોલનેસે મા'ઝૂર હો ગઈ હોં. અલી બિન સુફયાન ઉઠા ઔર યહ કહ કર બાહર નિકલ ગયા. "કોઈ ઔર હોગા" ઉસ્કે પીછે તકીઉદ્દીન ભી બાહર નિકલ ગયા. મગર વહ કોઈ ઔર નહીં ઉન્કા અપના જર્રાહ ઉન્કે સામને ખળા થા ઔર ઉસ્કે સાથ ઝખ્મી કેદીકી બહન શારજા થી. ઉન્કે ઘોળે બુરી તરહ હાંપ રહેં થે. જર્રાહ ઔર શારજાકે ચહરે ઔર સરગર્દસે અટે હુએ થે. હોંટ ખુશ્ક ઔર મૂંહ ખુલે હુએ થે. અલી બિન સુફયાનને ઝરા ગુસ્સેસે પુછા "કેદીકો કહાં છોળ આયે ?" જર્રાહને હાથસે ઈશારા કિયા કે હમેં ઝરા દમ લેને દો. દોનોંકો અંદર લે ગએ. ઉન્કે લિયે પાની ઔર ખાના મંગવાયા ગયા.

જર્રાહને તફસીલસે બતાયાકે વહ કિસ તરહ ઈગ્વા હુઆ થા ઔર સફરમેં ઝખ્મી કેદી મર ગયા હૈં. ઉસે બિલ્કુલ ઈલ્મ નહીં થા કે ઝખ્મી કેદીકો ભી ઈગ્વા કિયા ગયા હૈં. યહ ઈસે અગલે રોઝ સફરમેં પતા ચલા જબ ઝખ્મી સફરસે ગિરા ઔર ઝખ્મ ખુલ જાનેકી વજહસે મર ગયા. જર્રાહકો જિસ તરહ શારજાને આઝાદ કરાયા ઔર ઉસ્કે સાથ ભાગી વહ ભી તફસીલસે સુનાયા... શારજાને અપના બયાન દિયા તો અલી બિન સુફયાન જાન ગયા કે યહ સહરાઈ લળકી હૈં, ઉજડ ઔર દિલેર હૈં ઔર યહ ઈત્ની ચાલાક નહીં જિતના સમજા ગયા થા. ઉસ્ને બતાયાકે વહ અપને ભાઈકે સહારે ઔર ઉસીકી ખાતિર ઝિંદાં થી. ઈસ ભાઈકી ખાતિર વહ જાન દેનેકે લિએ ભી તય્યાર રહતી થી. જર્રાહને જિસ ખુલૂસસે ઉસ્કે ભાઈકા ઈલાજ કિયા ઉસ્સે વહ ઈત્ની મુતઅસ્સિર હુઈ કે ઉસ્કી મુરીદ બન ગઈ. જર્રાહકો વહ ફરિશ્તા સમજને લગી.પહલે રોઝ જો ઉસ્કે સાથ જો ચાર આદમી આયે થે વહ ઉસ્કે કુછ નહીં લગતે થે. વહ ઉસ્કે ચચાઝાદ ઔર તાયાઝાદ ભાઈ નહીં થે. વહ ઉસી ગિરોહકે આદમી હૈં જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ઔર ઉસ્કે આ'લા હાકિમોંકો કત્લ કરના ચાહતા હૈં. જબ અલી બિન સુફયાનકે આદમી શારજાકે ગાંવ ઉસે સાથ લાને ગએ થે, ઉસ વક્ત યહ ચાર આદમી ગાંવમેં થે. ઈન્હેં પતા ચલાકે શારજાકા ભાઈ ઝખ્મી હો કર કેદ હો ગયા હૈં તો વહ ઈસ ઈરાદેસે સાથ ચલ પળે કે ઝખ્મીકો ઈગ્વા કરેંગે. ઈન્હેં ડર યહ થા કે ઝખ્મીકે પાસ જો રાઝ હૈં વહ ફાશ ન હો. વહ જાનતે થે કે ઝખ્મી કહાં ઔર કિસ કારવાઈમેં ઝખ્મી હુઆ હૈં.

શારજાકે બયાનકે મુતાબિક, ઈસ્કા ઈરાદા ભી યહી થા કે ભાઈકો ઈગ્વા કરાએગી. ઉસ્ને ભાઈકે પાસ રહનેકી જો ઈલ્તિજાકી થી ઉસ્સે ઉસ્કે દો મકસદ થે. એક યહ કે ભાઈકી ખિદમત ઔર દેખ ભાલ કરેગી ઔર દૂસ્રા યહ કે અગર મૌકા મિલા તો ઉસે ઈગ્વા કરાએગી. વહ ચારોં આદમી ઝખ્મીસે મિલ કર વાપિસ નહી ગએ. બલ્કે કાહિરામેં હી રહેં થે. વહ શારજાકે ઈશારેકે મુન્તિઝર થે લેકિન જર્રાહને લળકીકો ઈત્ના મુતઅસ્સિર કિયા કે ઈસ્કી સોચ હી બદલ ગઈ. જર્રાહને ઉસે યકીન દિલાયા કે ઉસ્કે ભાઈકો કોઈ સઝા નહીં મિલેગી. ઉસ્કે અલાવા જર્રાહને ઉસે ઐસી બાતેં

બતાઈ જો ઉસ્ને પહલે કભી નહીં સુની થીં. જર્રાહને ઉસ્કે અંદર ઈસ્લામકી અઝમત બૈદાર કર દી થી ઔર આ'લા કિરદારકા મુઝાહિરા કરકે ઉસે અપના મુરીદ બના લિયા થા. વહ હર વક્ત જર્રાહકે પાસ બેઠકર ઉસ્કી બાતેં સુનનેકે લિયે બેતાબ રહને લગી. એક રોઝ વહ જર્રાહકે ઘર જા રહી થી તો ઉસે ઉન ચારોંમેંસે એક આદમી રાસ્તેમેં મિલ ગયા. ઉસ્ને શારજાસે કહા કે ઝખ્મીકે અબ ઈગ્વામેં અબ દેર નહીં હોની ચાહિયે. શારજાને ઉસે કહા કે વહ ઈરાદા બદલ ચુકી હૈં. ઉસ્કા ભાઈ યહીં રહેંગા. ઉસ આદમીને શારજાસે કહા કે અગર ઉસ્ને શહરમેં આ કર અપના દિમાગ ખરાબ કર લિયા હૈં તો ઉસે કત્લ કર દિયા જાએગા. વહ ઝખ્મી યહાં નહીં રહેંગા.

શારજાકો તવક્કુઅ નહીં થી યહ ચારોં ઈત્ની દિલેરીસે ઉસ્કે ભાઈકો ઈગ્વા કર લેંગેં. ઉસ્ને ઈન્હેં ફૈસલા સુના દિયા કે વહ ઈન્કી કોઈ મદદ નહીં કરેગી. ઉસ આદમીને ઉસે કહા "હમ તુમહારી હર એક હરકત દેખ રહેં હૈં. હમ સમજ રહેં થે કે તુમને જર્રાહકો ફાંસ લિયા હૈં, લેકિન મા'લૂમ હોતો હૈં કે તુમ ખુદ ઉસ્કે જાલમેં ફંસ ગઈ હો."

શારજાને ઉસે ધુત્કાર દિયા. ઈસે ચૂંકે તવક્કુઅ નહીં થી કે વહ લોગ ઈત્ની દિલેરીકા મુઝાહિરા કર સકેંગેં ઈસ લિએ ઉસ્ને જર્રાહકે સાથ ભી ઝિક ન કિયા કે ઉસ્કે ઝખ્મી ભાઈકે ઈગ્વાકા ખત્રા હૈં. ઉસી રાત શારજા ઔર જર્રાહ ઈન ચારોંકે ચુંગલમેં આ ગએ. ઈન્હેં જબ ઘોળોં પર સવાર કરાનેકે લિયે ઉઠા લે ગએ તો ઉસ્ને દેખા કે એક ઘોળે પર ઉસ્કા ઝખ્મી ભાઈ બેઠા થા. ઉસ વક્ત વહ કુછ ખુશ હુઈ કે ઉસ્કા ભાઈ આઝાદ હો ગયા હૈં. વહ ફિરાર પર આમાદા હો ગઈ લેકિન જર્રાહકો ઈન લોગોંકી કેદમેં નહીં દેખના ચાહતી થી. ઉસ્ને ઈન્હેં કહા ભી કે ઉસે છોળ દો લેકિન વહ ન માને. ઉસ્કે હાથ ઔર પાંવ બાંધકર ઘોળે પર ડાલ લિયા. રાસ્તેમેં શારજાકો બતાયા ગયા કે ઉસ્કે ભાઈકો કિસ તરહ ઈગ્વા કિયા ગયા હૈં. વહાં સિર્ફ દો આદમી ગએ થે. એકને સંતરીસે કહીંકા રાસ્તા પુછનેકે બહાનેસે બાતોંમેં લગા લિયા. દૂસ્રેને પીછેસે ઉસ્કી ગરદન જકળ લી. ઔર દોનો ઉસે ઉઠા કર અંદર લે ગએ. ઝખ્મી ઈન્હેં દેખ કર ઉઠ બેઠા. ઈસ્કે બિસ્તર પર સંતરીકો લિટા દિયા ગયા ઔર ઉસ્કે દિલ પર ખંજરકે દો ગહરે વાર કરકે ઉસે ખત્મ કર દિયા

ગયા. ફિર ઉસ પર કમ્બલ ડાલ દિયા ગયા. દોનોંને ઝખ્મી કેદીકો ઉઠાયા ઔર નિકલ ગએ. ઈન્હેં યહ ભી મા'લૂમ થા કે શારજા જર્રાહકે ઘરમેં હૈ. ઈન્હેં ડર થા કે વહ નહીં માનેગી ઔર ઈગ્વા નાકામ બના દેગી લેકિન ઉસે ભી વહાંસે ગાઈબ કરના ઝરૂરી થા કયૂં કે ઉસ્કે પાસ ભી એક રાઝ થા. દો આદમી ઘાતમેં બેઠે થે. જુંહી જર્રાહ ઔર શારજા તંગ ઔર તારીક ગલીમેં આયે ઈન્હેં જકળ લિયા ગયા ઔર ઈગ્વા કામયાબ હો ગયા.

અલી બિન સુફયાન જેસા સરાગરસાં કોઈ ઔર તજુરબા નહીં કરના ચાહતા થા. ઉસ્ને જર્રાહ ઔર શારજાકે બયાનોં પર ફૌરી એ'તિબાર ન કિયા. યહ ભી સાઝિશકી એક કળી હો સકતી થી. ઉસ્ને દોનોંકો અલગ કર દિયા ઔર અપને અંદાઝસે પૂછગુછ કી. જર્રાહ દાનિશમંદ આદમી થા. ઉસ્ને અલી બિન સુફયાનકો કાઈલ કર લિયા કે ઉસ્ને જો બયાન દિયા હૈ વહ લફઝ બ લફઝ દુરૂસ્ત હૈ. ઉસ્ને કહા કે એક તો જઝબાતી પહલૂ થા. ઈસ લળકીકી શકલ ઔર સૂરત ઈસ્કી મરી હુઈ બહનસે મિલતી જુલતી થી ઈસ લિએ વહ ઈસે અચ્છી લગી ઔર વહ ઈસે ઘર ભી લે જાતા રહા ઔર ઝખ્મીકે મકાનમેં ભી ઈસ્કે સાથ ઝિયાદા વક્ત બેઠા રહતા થા. જર્રાહને બતાયાકે ઉસ્કે ઈસ સુલૂકસે લળકી ઈત્ની મુતઅસ્સિર હુઈ કે ઉસ્ને અપને કુછ શુકૂક ઉસ્કે સામને રખદિયે. યહ ઈસ લળકીકા દૂસ્રા પહલૂ થા જિસ પર જર્રાહને ઝિયાદા તવજ્જુહ દી. લળકી મુસલમાન થી લેકિન મા'લૂમ હોતા થા કે ઈસ પર બળે હી ખતરનાક અસરાત જો બાહરસે આયે થે કામ કર રહે થે. જર્રાહને યહ અસરાત સાફ કરદિયે. લળકી ચૂંકે પસ્માંદા ઝહનકી થી, સહરાકે દૂર દરાઝ ગોશેકી રહનેવાલી થી ઈસ લિએ ઉસ્કે ઝહનમેં જો કુછ ડાલા ગયા વહ ઈસ્કો સહી સમજતી થી. ઈસ્કી બાતોંસે યહ ઈન્કિશાફ હુઆ કે ઈસ ઈલાકેમેં ઈસ્લામકે મુનાફી અસરાત ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ તખ્રીબકારી ઝોરો શોરસે ઔર બિલા રોક ટોક જારી હૈ.

શારજાસે અલી બિન સુફયાનને કોઈ બયાન નહીં લિયા, ઉસ પર સવાલ કરતા રહા ઔર ઈસ્કે જવાબોંસે એક બયાન મુરત્તબ હો ગયા. ઉસ્ને ફિરઓનોંકે ઉસ ખંડરકે મુતઅલ્લિક વહીં ઈન્કિશાફ કિયા જો બયાન કિયા

જા ચુકા હેં. વહ ભી ઉસ ખંડરકે ઉસ પુર અસ્રાર આદમીકી મો'તકીદ થી જિસ્કે મુતઅલ્લિક કહા જાતા થા કે ગુનેહગારોંકો નઝર નહીં આતા ઔર ઉસ્કી સિર્ફ આવાઝ સુનાઈ દેતી હેં. શારજાને બતાયાકે ઉસ્કા ભાઈ ફૌજમેં થા ઔર વહ ઘરમેં અકેલી રહતી થી. ઉસે ગાંવકે કુછ લોગોંને કહા થા કે વહ ઈસ ખંડરમેં ચલી જાએ કયૂં કે વહ મુકદ્દસ ઈન્સાન ખુબસૂરત કુવારીંયોંકો બહુત પસંદ કરતા હેં. શારજા પર અલી બિન સુફયાનકી માહિરાના જરહસે લળકીકે સીનેસે યહ રાઝ ભી નિકલ આયા કે ઉસ્કે ગાંવકી તીન કુવારી લળ્કીયાં ઈસ ખંડરમેં ચલી ગઈ થીં ફિર વાપિસ નહીં આઈ. એક બાર ઉસ્કા ભાઈ ગાંવ આયા થા. શારજાને ઉસ્સે પુછાકે વહ ખંડરમેં ચલી જાએ ? ભાઈને ઉસે મના કર દિયા થા. શારજા અચ્છી તરહ બયાન તો ન કર સકી લેકિન યહ પતા ચલ ગયા કે મિસ્રકે જુનૂબ મગ્રિબ ઈલાકેમેં કયા હો રહા હેં. જર્રાહકે મુતઅલ્લિક લળ્કીને બતાયાકે અગર ઉસે ગાંવ લે જાતે ઔર કેદમેં ડાલ દેતે તો વહાંસે ભી વહ ઉસે અપની જાનકી બાઝી લગા કર આઝાદ કરા દેતી. ઉસ્કા જબ ભાઈ મર ગયા તો ઉસ્ને ગાંવ તક જાનેકા ઈરાદા તર્ક કર દિયા ઔર તહિય્યા કર લિયા કે વહ જર્રાહકો યહીંસે આઝાદ કરા એગી. ઈન ચારોં મુજરીમોંકો અપના હમદર્દ સમજા કરતી થી લેકિન જર્રાહને ઉસે બતાયા થા કે યહ અલ્લાહકે બહુત બળે મુજરીમ હેં. ઈન્કે મુતઅલ્લિક ઉસે યહ ભી પતા ચલ ગયા થા કે ઈન્હેં ઈસ્કે ભાઈકે સાથ કોઈ હમર્દદી નહીં બલ્કે ઈસ રાઝસે દિલ્ચસ્પી થી જો ઉસ્કે પાસ થાં. ઈસી લિયે ઉન્હોંને ઈસે માર દિયા.

અલી બિન સુફયાને ઉસ્સે પુછાકે વહ અબ કયા કરના ચાહતી હેં ઔર અપને મુતઅલ્લિક ઉસ્ને કયા સોચા હેં. ઉસ્ને જવાબ દિયા વહ સારી ઉમર જર્રાહકે કદમોંમેં ગુઝાર દેગી ઔર અગર જર્રાહ ઉસે આગમેં કૂદ જાનેકો કહેંગા તો વહ કૂદ જાએગી. ઉસ્ને ઈસ પર રઝામંદીકા ઈઝહાર કિયા કે વહ ખંડર તક જાનેવાલોંકી રહનુમાઈ કરેગી ઔર અપને ઈલાકેકે હર ઉસ ફર્દકો પકળવાએગી જો મિસ્રકી હુકૂમતકે ખિલાફ કામ કર રહા હેં.

અલી બિન સુફયાનકે મશ્વેરે પર ફૌજ ઔર આ'લા હુક્કામકા ઈજલાસ બુલાયા ગયા ઔર સુરતે હાલ તકીઉદ્દીનકે સામને રખી ગઈ. સબકા યહી

ખ્યાલ થા કે તકીઉદ્દીન મિસ્રમેં નયા નયા આયા હૈં ઔર ઈન્ની બળી ઝિમ્મેદારી ભી ઉસ્કે સર પર પહલી બાર પળી હૈં, ઈસ લિએ વહ મુહતાત ફેસલે કરેગા ઔર શાયદ કોઈ ખતરા મોલ ન લેના ચાહિયે. ઈજલાસમેં બેશતર હુક્કામને ઈસ પર ઈત્તિફાક કિયા કે ચૂંકે ઈત્ને વસીઅ ઈલાકેકી ઈત્ની ઝિયાદા આબાદી ગુમરાહ કર દી ગઈ હૈં ઈસ લિએ ઈસ આબાદીકે ખિલાફ ફૌજી કારવાઈ ન કી જાએ. મસ્અલા યહ થા કે ખંડરાતકે અંદરકે જો હાલાત મા'લૂમ હુએ થે ઉન્સે ઝાહિર હોતા થા કે વહાંસે એક નયા અકીદા નિકલા હૈં જિસે લોગોંને કુબૂલ કર લિયા હૈં. લિહાઝા યહ લોગ અપને મઝહબ ઔર અકીદે પર ફૌજી હમલા બરદાશ્ત નહીં કરેંગેં. ઈસ્કા હલ યહ પેશ કિયા ગયા કે ઈસ ઈલાકેમેં અપને મુઅલ્લિમ, આલિમ ઔર દાનિશ્વર ભેંજે જાએં જો લોગોંકો રાહે રાસ્ત પર લાએં. ઈન્કે જઝબાતકો મજરૂહ ન કિયા જાએ...... ઈજલાસમેં એક મશ્વરા યહ ભી પેશ કિયા ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો સૂરતે હાલસે આગાહ કિયા જાએ ઔર ઉન્સે હુક્મ લે કર કારવાઈ કી જાએ.

"ઈસ્કા મતલબ યહ હૈં કે આપ ઈન્સાનોંસે ડરતે હૈં."તકીઉદ્દીનને કહા "ઔર આપકે દિલમેં ખુદા ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકા ડર નહી જિન્કે સચ્ચે મઝહબકી વહાં તોહીન હો રહી હૈં. અમીરે મિસ્ર ઔર સાલારે આ'લાકો ખબર તક ન હોને દી જાએગી કે મિસ્રમેં ક્યા હો રહા હૈં. ક્યા આપ ઈસ્સે બેખબર હૈં કે વહ મેદાને જંગમેં કિતને તાકતવર દુશ્મનકે મુકાબલેમેં સીના સુપર હૈં ? ક્યા આપ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો યહ તઅસ્સુર દેના ચાહતે હૈં કે હમ સબ દો ચાર હઝાર ગુનાહગારોં ઔર દુશ્મનાને દીનસે ડરતે હૈં ? મેં બરાહે રાસ્ત કારવાઈકા ઔર બળી સખ્ત કારવાઈકા કાઈલ હૂં."

"ગુસ્તાખી મુઆફ અમીરે મુહતરમ! " એક નાઈબ સાલારને કહા "સલીબી હમ પર યહ ઈલ્ઝામ આઈદ કરતે હૈં કે ઈસ્લામ તલવારકે (ઝોર)સે ફેલાયા ગયા હૈં. ઈસ ઈલ્ઝામકી તરદીદ અમલી તોર પર કરના ચાહતેં હૈં. હમ પ્યાર ઔર ખુલૂસકા પૈગામ લે કર જાએંગેં."

"તો ફિર અપની કમરકે સાથ તલવાર ક્યૂં લટકાયે ફિરતે હો ?"

તકીઉદ્દીનને તન્ઝિયા લહજેમેં કહા "ફૌજ પર ઈત્ના કયૂં ખર્ચ કર રહેં હો ? ક્યા ઈસ્સે યહ બહતર નહીં કે હમ ફૌજકો છુટ્ટી દે દેં ઔર હથિયાર દરિયાએ નીલમેં ફેંક કર મુબલ્લિગોંકા એક ગિરોહ બના લેં ઔર દુરવેશોંકી તરહ ગાંવ ગાંવ, ક્યાઁ ક્યાઁ ધક્કે ખાતે ફિરેં." તકીઉદ્દીનને જઝબાતી લહજેમેં કહા "અગર રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.)કે પૈગામકે ખિલાફ સલીબીકી તલવાર નિકલેગી તો ઈસ્લામકી શમશીર નિયામમેં નહીં પડી રહેંગી ઔર જબ શમશીરે ઈસ્લામ નિયામસે નિકલેગી તો હર ઉસ સરકો તનસે જુદા કરેગી જો કલિમએ રસુલ (સ.અ.વ.)કે સામને જુકનેસે ઈન્કાર કરતા હેં. વહ હર ઉસ ઝબાનકો કાટેગી જો કલિમાએ હકકો જુટલાતી હેં. સલીબી યહ ઈલ્ઝામ આઈદ કરતે હેં કે હમને ઈસ્લામ તલવારકે ઝોરસે ફેલાયા હેં તો મેં ઈન્સે મુઆફી માંગનેકે લિએ તય્યાર નહીં હૂં. સલ્તનતે ઈસ્લામિયા કયૂં સકળતી ચલી આ રહી હેં? ખુદ મુસ્લમાન કયૂં ઈસ્લામકે દુશ્મન હુએ જા રહેં હેં? સિર્ફ ઈસ લિએકે સલીબિયોંને ઔરત ઔર શરાબસે, ઝરોં જવાહિરાત ઔર હવસ ઈકિતદારસે ઈસ્લામકી તલવારકો ઝંગ આલૂદ કર દિયા હેં. વહ હમ પર ઝંગ પસંદી ઔર તશદ્દુદકા ઈલ્ઝામ આઈદ કરકે હમારી અસકરી રિવાયતકો ખત્મ કરના ચાહતે હેં. કયૂં કે વહ હમારે ખિલાફ લળ નહીં સકતે. ઉન્કે બર્રી લશ્કર ઔર બહરી બેળે નાકામ હો ગએ હેં. વહ હમારે દરમિયાન તખ્રીબકારી કર રહેં હેં. અલ્લાહકે સચ્ચે દીનકી જળેં કાટ રહેં હેં ઔર આપ કહતે હેં કે ઉન્કે ખિલાફ તલવાર ન ઉઠાઓ...

"ગોરસે સુનો મેરે દોસ્તો! સલીબી ઔર આપકે દૂસ્રે આપકો મુહબ્બતકા જાંસા દે કર આપકે હાથસે તલવાર લેના ચાહતે હેં. વહ આપકી પીઠ પર વાર કરના ચાહતે હેં. ઉન્કા યહ ઉસૂલ મહઝ એક ફરેબ હેં કે કોઈ તુમહારે એક ગાલ પર થપ્પર મારે તો દૂસ્રા ગાલ આગે કર દો. ક્યા તુમમેંસે કોઈ એૈસા હેં જિસે યહ મા'લૂમ નહીં કે કુરકમેં વહ મુસલમાન આબાદીકા ક્યા હશ્ર કર રહેં હેં.? ક્યા આપને શવ્બક ફતહ કરકે વહાં મુસલમાનોંકા બેગાર કેમ્પ નહીં દેખા થા? વહાં મુસલમાન ઔરતોંકી જો ઈસ્મતદરીકી વહ નહીં સુની થી ? મકબૂઝા ફઈસ્તીનમેં મુસલમાન ખૌફ ઔર હર ઉસ્કી, બે આબરૂઈ ઔર મઝલુમિયતકી ઝિન્દગી બસર કર રહેં હેં. સલીબી

મુસલમાનોંકે કાફલે લૂટતે ઔર ઈગ્વા કરકે લે જાતે હૈં ઔર આપ કહતે હૈં કે ઈસ્લામકે નામ પર તલવાર ઉઠાના જુર્મ હૈં. અગર યહ જુર્મ હૈં તો મૈં ઈસ જુર્મકે શરમસાર નહીં. સલીબીકી તલવારેં નહતોકો કાટ રહી હૈં. સિર્ફ ઈસ લિએ કે વહ અલ્લાહ ઔર રસુલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકે નામ લેવા હૈં. સલીબ ઔર બુતોંકે પુજારી હૈં.... તુમહારી તલવાર સિર્ફ વહાં હાથસે ગિર પળની ચાહિયે જહાં સામને નહત્તે હો ઔર ઉન તક ખુદાકા પૈગામ ન પહુંચા હો. હમેં ઈસ ઉસૂલકા કાઈલ ન હોના ચાહિયે કે લોગોંકે જઝબાત પર હમલા ન કરો. મૈંને દેખા હૈં કે અરબમેં છોટે છોટે હુક્મરાં ઔર ના અહલ ઉમરા લોગોંકો ખુશ કરનેકે લિયે બળે દિલકશ ઔર દિલોંકો મોહ લેનેવાલે અલ્ફાઝ ઈસ્તિઅમાલ કરતે હૈં. ઉન્કે ગલત જઝબાત ઔર અહસાસાતકો ઔર ઝિયાદા ભળકાકર ઉન્હેં ખુશ રખતે હૈં તાકે લોગ ઈન્હેં ઐશો ઈશરતસે ઔર ગેર ઈસ્લામી તરઝે ઝિન્દગીસે રોક ન સકેં. ઈન ઉમરાકા તરીકા હૈં કે ઉન્હોંને ખુશામદિયોંકા એક ગિરોહ પેદા કરલિયા હૈં જો ઉન્કી હર આવાઝ પર લબ્બેક કહતા ઔર રિઆયામેં ઘૂમ ફિર કર સાબિત કરતા હૈં કે ઉન્કે અમીરને જો બાત કહી હૈં વહ ખુદાકી આવાઝ હૈં. ઈસ્કા નતીજા યહ હૈં કે અલ્લાહકે બંદે, બદકાર ઔર અય્યાશ ઈન્સાનોંકે ગુલામ હોતે ચલે જા રહેં હૈં. કૌમ હાકિમ ઔર મહકૂમમેં તકસીમ હોતી ચલી જા રહી હૈં...

"હમ દેખ રહેં હૈં કે દુશ્મન હમારી જળેં કાટ રહા હૈં ઔર હમારી કૌમકે એક હિસ્સેકો કુફ્રકી તારીકીયોંમેં લે જા રહા હૈં. અગર હમને સખ્ત રવિય્યા ઈખ્તિયાર ન કિયા તો ઈસ્કા મતલબ યહ હૈં કે હમ કુફ્રકી તાઈદ કર રહેં હૈં. મેરે ભાઈ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મુજે કહા થા કે ગદ્દારી હમારી રિવાયત બનતી જા રહી હૈં લેકિનમેં યહ ભી દેખ રહાં હૂંકે યહ ભી રિવાયત બન્તી જા રહી હૈંકે એક ટોલા હુકૂમત ક્યા કરેગા ઔર કૌમ મહકૂમ હોગી. હુક્મરાં ટોલા કૌમકા ખઝાના શરાબમેં બહાએગા ઔર કૌમ પાનીકે ઘૂંટકો ભી તરસેગી. મેરે ભાઈને ઠીક કહા થા કે હમેં કૌમ ઔર મઝહબકે મુસ્તકબિલ પર નઝર રખની હૈં. હમેં કૌમમેં વકાર ઔર કિરદારકી બુલંદી પેદા કરની હૈં. આનેવાલીં નસ્લેં હમારી કબરોંસે જવાબ માંગેંગી. ઈસ મકસદકે લિયે હમેં ઐસી કારવાઈસે ગુરેઝ નહીં કરના ચાહિયે જો મુલ્ક

ઔર મઝહબકે લિયે સૂદમંદ હો. અગર યહ બરહક ઈકદામ કૌમકે ચંદ એક અફરાદકે લિયે તકલીફ દહ સાબિત હોતા હૈં તો હમેં ઇસકી પરવા નહીં કરની ચાહિયે. હમ કૌમકા મફાદ ઔર વકાર ચંદ એક અફરાદકી ખુશ્નુદી પર કુર્બાન નહીં કર સકતે. હમ મુલ્કકે એક ઇત્ને બળે હિસ્સેકો સિર્ફ ઈસ લિએ દુશ્મનકી તખ્રીબકારીકે સુપુર્દ નહીં કર સક્તે કે વહાંકે લોગોંકે જઝબાત મજરૂહ હોંગે. તુમ દેખ રહે હોકે વહાં કે લોગ સીધે સાધે ઔર બે ઈલ્મ હૈં. ઉન્હેં અપને વહ મુસલમાન ભાઈ જો કબીલેંકે સરદાર હૈં ઔર મઝહબકે ઈજારાદાર હૈં દુશ્મનકા આલા'કાર બન કર ગુમરાહ રહે હૈં....."

ઈજલાસમેં કિસીકો તવક્કુઅ નહીં થી કે તકીઉદ્દીનકા રદ્દે અમલ ઇત્ના શદીદ ઔર ફેસલા ઈત્ના સખ્ત હોગા. ઉસ્ને જો દલાઈલ પૈશ કિયે ઉસ્કે ખિલાફ કિસીકો જુર્અત ન હુઈ કે કોઈ મશ્વરા હી પેશ કરતા. ઉસ્ને કહા "મિસ્રમેં જો ફૌજ હૈં યહ મહાઝસે આઈ હૈં ઔર ઉસ્સે પહલે ભી લળ ચુકી હૈં. ઈસ ફૌજકે સિર્ફ પાંચસો ઘુળસવાર, દો સો શુતર સવાર ઔર પાંચસો પયાદહ આજ શામ ઉસ ઈલાકેકી તરફ રવાના કર દો જહાં વહ મશ્કૂક ખંડરાત હૈં. યહ ફૌજ ઈસ ઈલાકેસે ઈત્ની દૂર રહેંગી કે ઝરૂરત પળે તો ફૌરી તોર પર મુહાસરા કર સકે. મેરે સાથ દમિશ્કસે જો દો સો સવાર આયે હૈં વહ ઈલાકેકે અંદર જા કર ખંડરોં પર હમ્લા કરેંગે. એક છાપામાર દસ્તા ખંડરોંકે અંદર જાએગા. દો સો સવાર ખંડરોંકો મુહાસરેમેં રખેંગે. અગર બાહરસે હમલા હુઆ યા ઝરા હિમ્મત હુઈ તો ફૌજકા બળા હિસ્સા મુકાબલા કરેગા ઔર મુહાસરા તંગ કરતા જાએગા. ઈસ કારવાઈમેં ફૌજકો સખ્તીસે હુક્મ દિયા જાએ કે કિસી નિહત્તેકો નહીં છેળા જાએગા."

ઈસ ફેસલેકે ફૌરન બા'દ ફૌજી હુક્કામ કૂચ, હમ્લે ઔર મુહાસરે વગૈરાકા મન્સુબા તય્યાર કરનેમેં મસ્રૂફ હો ગએ.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી તાઝહ સૂરતે હાલસે બેખબર કુરક ઔર શવ્બકકે દરમિયાન મીલ્હા વસીઅ સહરામેં જહાં રેતીલી ચટ્ટાનોં, ટીલોં ઔર ઘાટિયોંકે ઈલાકે ભી થે ઔર જહાં કિસી કિસી જગહ પાની ઔર સાયેકી ભી ઈફરાત થી સહરામેં નયે જંગી મન્સુબેકે મુતાબિક અપને અફવાજકી સફ બંદી કર

રહા થા. જાસૂસોંને ઉસે બતાયા થા કે સલીબી ફ્રુગ્ની તાકતસે જો ઝિયાદાતર ઝિર્રા પોશ ઔર બકતર બંદ હોગી, કિલ્એસે બાહર આ કર હમ્લા કરેંગે. યહ ફૌજ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજકો આમને સામનેકી જંગમેં ઉલ્ઝાએગી ઔર દૂસ્રી ફૌજ અકબસે હમ્લા કરેગી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફૌજકો દૂર દૂર તક ફૈલા દિયા. સબસે પહલે યહ કામ કિયા કે જહાં જહાં પાની ઔર સબ્ઝા થા વહાં ફૌરન કબ્ઝા કર લિયા. ઈન જગહોંકે દિફાઅકે લિયે ઉસ્ને બળે સાઈઝકી કમાનોં વાલે તીર અંદાઝ ભેજ દિયે. ઉન્કે તીર બહુત દૂર તક જાતે થે. વહાં મુન્જનીક ભી રખ્ખી જો આગકી હાંડિયાં ફેંકતી થીં. યહ ઈહતિમામ ઈસ લિએ કિયા ગયા થા કે દુશ્મન કરીબ ન આ સકે. બુલંદિયોં પર ભી કબ્ઝા કર લિયા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને તમામ દસ્તોંકો હુક્મ દિયા કે દુશ્મન સામનેસે હમ્લા કરે તો વહ ઔર ઝિયાદા ફૈલ જાએં તાકે દુશ્મન ભી ફૈલને પર મજબૂર હો જાએ. ઉસ્ને અપની ફૌજકો ઈસ તરતીબમેં કર દિયા કે દુશ્મન યહ ફૈસલા હી નહીં કર સકતા થા કે મુસલમાન ફૌજકે પહલૂ ઔર અકબ કિસ તરફ હૈં.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ફૌજકા એક બળા હિસ્સા રેઝોરમેં રખ લિયા થા. એક હિસ્સેકો ઈસ તરહ મુતહર્રિક રખ્ખા કે જહાં કુમકકી ઝરૂરત પળે, ફૌરન કુમક દે સકે. ઉસ્કા સબસે ઝિયાદા ખતરનાક હથિયાર ઉસ્કે છાપામાર દસ્તે થે ઔર ઉસ્સે ઝિયાદા ખતરનાક ઉસ્કા જાસૂસીકા નિઝામ થા જો ઉસે સલીબિયોંકી નકલો હરકતકી ખબર દે રહા થા. શવ્બકકા કિલ્આ સુલ્તાન અય્યૂબી સેર કર ચુકા થા. સલીબિયોંકે મન્સુબેમેં યહ ભી થા કે ઈનકે લિયે હાલાત સાઝગાર હુએ તો વહ શવ્બકકો મુહાસરેમેં લે કર ફતહ કર લેંગે. ઉન્હેં તવક્કુઅ થી કે ઉન્કા ઈત્ના ઝિયાદા લશ્કર સુલ્તાન અય્યૂબીકી કલીલ તા'દાદ ફૌજકો સહરામેં ખતમ કર દેગા યા ઈત્ના ઝિયાદા કમઝોર કર દેગા કે વહ શવ્બકકો બાહરસે મદદ નહીં દે સકેગી. ઉન્કે ઈસ મન્સુબેકે પેશે નઝર સુલ્તાન અય્યૂબીને શવ્બકકી વહ તરફ જિસ તરફસે સલીબી ઈસ કિલ્એ પર હમ્લા કર સકતે થે, ખાલી છોળદી. ઉસ્ને સલીબિયોંકે લિયે મૌકા પૈદા કરકે કે વહ રાસ્તા સાફ દેખ કર શવ્બક પર હમ્લા કરેં. ઉસ તરફસે ઉસ્ને દેખ ભાલ વાલી ચોકીયાં ભી હટાદીં ઔર દૂર દૂર તક ઈલાકા

ખાલી કર દિયા.

સલીબિયોંકે જાસૂસને ફુરકમેં ફૌરન ઈત્તિલાઅ પહુંચાઈકે સુલ્તાન અય્યૂબીને સલીબિયોંકે સાથ લળનેકે લિયે ફૌજ શવ્બકસે દૂર ઈકઠ્ઠી કર લી હૈં ઔર શવ્બકા રાસ્તા સાફ હો ગયા હૈં. સલીબિયોંને ફૌરન અપની ઈસ ફૌજકો જો સુલ્તાન અય્યૂબી પર સામનેસે હમ્લા કરનેકે લિયે બાહર નિકાલી થી હુકમ દે દિયાકે રુખ બદલકર શવ્બકકી તરફ ચલી જાએ. ચુનાંચે યહ ફૌજ ઉધરકો હુઈ. ઈસ્કે પીછે રસદકે ઝખીરે જા રહેં થે. ફૌજ જબ શવ્બકકે ચાર મીલ દૂર રહ ગઈ તો ઉસે રોક લિયા ગયા. યહ ઈસ ફૌજકા આરઝી પળાવ થા. રસદકી ઘોળાગાડીયાં, ઊંટ ઔર ખચ્ચર હઝારોકે તા'દાદમેં આ રહેં થે. ઉન્હેં કોઈ ખતરા ન થા ક્યૂં કે મુસલમાનોંકી ફૌજકા દૂર દૂર તક નામોં નિશાન ન થા. સલીબી હુક્મરાં બહુત ખુશ થે. ઈન્હેં શવ્બકકા કિલ્આ અપને કદમોંમેં પળા નઝર આ રહા થા મગર રાતકો ઈન્હેં અપને પીછે મીલ દૂર આસ્માન લાલ સુર્ખ નઝર આયા. શો'લે ઈત્ને બુલંદ થે કે ઈત્ની દૂરસે ભી નઝર આતે થે. સલીબિયોંને સવાર દોળા દિયે. જહાંસે શો'લે ઉઠ રહેં થે વહાં ઉન્કી રસદ થી. સવાર વહાં પહુચે તો ઉન્હેં બેલગામ ઘોળે ઔર બેમહાર ઊંટ હર તરફ દોળતે ભાગતે નઝર આયે.

યહ તબાહી સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક છાપામાર દસ્તેકી બપાકી હુઈ થી. રસદમેં ઘોળોંકે લિયે ખુશ્ક ઘાસસે લદી હુઈ સેકડોં ઘોળા ગાડિયાં થીં. ઈન્હેં રસદકે કેમ્પકે ઈર્દ ગિર્દ ખળા કિયા ગયા થા. સલીબી ખુશ ફહમિયોંમેં મુબ્તલા થે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહીં થા કે ઉન્કી હર એક હરકત પર સુલ્તાન અય્યૂબીકી નઝર હૈં. રાતકો જબ રસદકા કેમ્પ સો ગયા તો મુસલમાન છાપામારોંને ઊંટો પર જા કર ખુશ્ક ઘાસમેં આતીશેં ફલીતોં વાલે તીર ચલાયેં. ઘાસ ફૌરન જલ ઉઠી. દેખતે હી દેખતે કેમ્પ શોઅલોંકે ઘેરેમેં આ ગયા. ઉન્કે નઝએમેં આએ હુએ ઈન્સાન જાને બચાનેકે લિએ ઈધર ઉધર દોળતે તો ઈન્મેંસે બહુતસે તીરોંકા શિકાર હો ગએ. જો જાનવર રસ્સિયાં તોળ સકે વહ તો ભાગ ગએ ઔર જો ખુલ ન સકે વહ ઝિંદા જલ ગએ. દૂર દૂર તક ફૈલા હુઆ કેમ્પ જહન્નમ બન ગયા. છાપામારોંને કઈ એક ઊંટ ઔર ઘોળે પકળ લિયે ઔર વાપિસ ચલે ગએ.

સુબહ તુલૂઅ હુઈ. સલીબી કમાંડરોંને જા કર રસદકા કેમ્પ દેખા. વહાં કુછ નહીં બચા થા. ઉન્કી એક માહકી રસદકી મહનત તબાહ હો ચુકી થી. વહ સમજ ગએ કે શવ્બકકા રાસ્તા જો સાફ થા યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી એક ચાલ થી. ઉન્હોંને બગૈર દેખે કહ દિયા કે કુરકસે શવ્બક તક ઉન્કી રસદ ઔર કુમકકા રાસ્તા મહફૂઝ નહીં. ચુનાંચે ઉન્હોંને શવ્બકકા મુહાસરા મુલ્તવી કર દિયા. રસદકે બગૈર મુહાસરા ના મુમ્કિન થા ઔર જબ ઈન્હેં ઈત્તિલાઅ મિલી કે ગુઝિશ્તા રાત ઈસ ફૌજકી ભી રસદ તબાહ હો ગઈ હૈં જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ પર સામનેસે હમ્લા કરનેકે લિએ જગહ થી તો ઉન્હોંને અપને તમામ તરજંગી પર નઝરે સાની કરનેકા ફૈસલા કર લિયા. ઈન્હેં કહીં ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ નઝર નહીં આ રહી થી. ઈન્હેં જાસૂસ યહ ભી નહીં બતા સકે થે કે મુસલમાનોંકી ફૌજકા ઈજ્તિમાઅ કહાં હૈં. દર અસ્લ યહ ઈજ્તિમાઅ કહીં ભી નહીં થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ મિલી કે સલીબિયોંને દોનોં મહાઝ પર પેશ કદમી રોક દી હૈં તો ઉસ્ને અપને કમાંડરોંકો બુલા કર કહા "સલીબિયોંને જંગ મુલ્તિવ કર દી હૈં લેકિન હમારી જંગ જારી હૈં. વહ દોનોં ફૌજોકે આમને સામનેકે તસાદુમકો જંગ કહતે હૈં. મૈં છાપોં ઔર શબ્ખૂનોંકો જંગ કહતા હૂં. અબ છાપામારોંકો સરગરમ રખૂ. સલીબી દોનોં તરફસે પીછે હટ રહેં હૈં. ઈન્હેં ઈત્મિનાનસે પીછે ન હટને દો. ઈન્તિહાઈ અકબ યા પહલૂ પર શબ્ખૂન મારો ઔર ગાઈબ હો જાઓ. સલીબી આપકો અપને સામને લા કર લળના ચાહતે હૈં લેકિનમેં આપકો ઉસ મેદાનમેં લે જાઉંગા જો આપકી મરઝીકા હોગા ઔર જહાંકી રૈત ભી આપકી મદદ કરેગી."

સુલ્તાન અય્યૂબીકા કોઈ ઠિકાના નહીં થા. વહ અપને અમલે ઔર મહાઝ દસ્તેકે સાથ ખાના બદોશ થા. કિસી એક જગહ ન ઠહરનેકે બાવજૂદ મા'લૂમ હોતા કે હર જગહ મૌજૂદ હૈં.

મિસ્રમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકા ભાઈ તકીઉદ્દીન સલીબિયોંકે દૂસ્રે મહાઝ પર હમ્લા આવર થા. યહ મિસ્રકા જુનૂબ મગ્રિબી ઈલાકા થા જહાંકે

ડરાવને ટીલોંકે અંદર ફિરઓનોંકે હોલનાક ખંડરાતમેં હઝરત ઈસા આસ્માનસે વાપિસ આનેવાલે થે. તમામા તર ઈલાકા એક નયે અકીદેકા પેરોકાર હો ગયા થા.... જુમેરાતકી શામ થી. ઝાઈરીનકા હુજૂમ ગારનુમા દરવાઝેમેં દાખિલ હો રહા થા. અંદર બળે કમરેમેં પુર અસ્રાર આવાઝ ગૂંજ રહી થી. લોગોંકો દિવાર પર ગુનહગાર ઔર નેકોકાર જાતે નઝર આ રહેં થે. વહાં વહીં સમા થા જો હર જુમેરાતકો હુઆ કરતા થા. અચાનક ઉસ પુર અસ્રાર મુકદ્દસ ઈન્સાનકી આવાઝ ખામોશ હો ગઈ જિસ્કે મુતઅલ્લિક મશહૂર થા કે ગુનહગારોંકો નઝર નહીં આતા. ઉસ્કે બજાએ એક ઔર આવાઝ સુનાઈ દી. "ગુમરાહ ઈન્સાનોં! આજકી રાત ઘરોંકો ન જાના. કલ સુબહ તુમ પર વહ રાઝ ફાશ હો જાએગા જિસ્કે લિયે તુમ બેતાબ હો. યહાંસે ફૌરન બાહર નિકલ જાઓ. હઝરત ઈસા તશરીફ લા રહેં હેં. ઈસ ખંડરસે દૂર જા કર સો જાઓ." બળે કમરેમેં હૈરત ઝદહ લોગોંકો દિવાર પર જો ચમકતે સિતારે નઝર આતે થે વહ માંદ પળ ગએ. ઉસ વક્ત ઉન સિતારોંમેંસે હસીન લળકીયાં ઔર ખૂબરૂ મર્દ હસ્તે ખેલતે ગુઝર રહેં થે. લોગોંને દેખા કે ફૌજી કિસમકે કુછ આદમી ઈન્હેં પકળ કર લે જારહેં હેં. કહીંસે ચીખેં ભી સુનાઈ દે રહી થીં. બાદલ જો ગરજતે થે વહ ભી ખામોશ હો ગએ. લોગોંકે લિયે યહ જગહ બળી હી મુકદ્દસ થી. વહ ખૌફઝદહ હો કર બાહર ભાગે ઔર ખંડર ખાલી હો ગયા.

યહ ઈન્કિલાબ તકીઉદ્દીન ઔર અલી બિન સુફયાન લાયે થે. ઉન્કે સાથ ફૌજકી વહી નફરી થી જો તકીઉદ્દીનને અપને હુકમમેં બતાઈ થી. યહ દસ્તે શામકે બા'દ ટીલોં વાલે ઈલાકેકે કરીબ પહુંચ ગએ થે. ઉન્કી રાહનુમાઈ શારજા કર રહી થી જો ઘોળે પર સવાર થી. વહ ઈન્હેં જુમેરાતકી શામ વહાં લે ગઈ થી ક્યૂં કે ઉસ રોઝ મેલા લગતા થા ઔર દૂર દૂરસે લોગ આતે થે. ફૌજકે બળે હિસ્સેકો જિસ્મેં પાંચસો ઘુળ સવાર, દો સો શુતુર સવાર ઔર પાંચસો પયાદા થે ઈસ ઈલાકેસે ઝરા દૂર રખ્ખા ગયા થા. ઈન્હેં નિહત્તે લોગોંકે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ નહીં કરના થા. ઉન્કે ઝિમ્મે યહ ફર્ઝ થા કે સૂડાનકી સરહદ પર નઝર રખેં. ચૂંકે ખંડરોંકે અંદરકી તખ્રીબકારી સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંકી પુશ્ત પનાહી પર હો રહી થી ઈસ લિએ યહ

ખત્રા થા કે વહાં ફૌજી કારવાઈકી ગઈ તો સૂડાની હમ્લા કર દેંગેં. તકીઉદ્દીનને ઈસ ઈલાકેકે સરહદી દસ્તોંકો જો સરહદોંકી હિફાઝતકે લિયે વહીં રહતે થે કરીબ બુલા કર અપને તહત કર લિયા થા.

દો સો ઘુળ સવાર જો તકીઉદ્દીનકે સાથ દમિશ્કસે આયે થે વહ વહાંકે ચુને હુએ ઔર દિવાનગીકી હદ તક દિલેર સવાર થે. દોળતે ઘોળેસે તીર અંદાઝી ઉન્કા ખુસૂસી કમાલ થા. પ્યાદા સિપાહીયોંમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે અપને હાથોં તય્યાર કિયે હુયે છાપામાર ભી થે. ઈન્હેં ઐસી ટ્રેનિંગ દી ગઈ થી કે ઈન્તિહાઈ દુશ્વાર ટીલોં ઔર દરખ્ત પર હેંરાનકુન રફતારસે ચળ્હતે ઔર ઉતરતે થે. ચંદ ગઝ ફૈલી હુઈ આગસે ગુઝરજાના ઉન્કા મા'મૂલ થા. ઈન છાપામાર જાંબાઝોંકો ઉસ વક્ત ખંડરકી તરફ રવાના કિયા ગયા જબ લોગ અંદર જા રહેં થે. વહાં તક ઈન્હેં શારજા લે ગઈ થી. અલી બિન સુફયાન ઉન્કે સાથ થા તેઝ રફતાર કાસિદ ભી સાથ થે તાકે પૈગામ રસાનીમેં તાખીર ન હો. ખંડરકે દરવાઝેકે બાહર દો આદમી ખળે અંદર જાનેવાલોંકો તીન તીન ખજૂરે ખિલા રહેં થે. દરવાઝેકે અંદર ગુપ અંધેરા થા. ઈસ અંધેરેસે લોગ ગુઝર કર અંદર રોશન કમરેમેં જાતે થે. બાહર સિર્ફ એક મશ્અલ જલ રહી થી જિસ્કી રોશની મા'મૂલીસી થી.

છે આદમી જિન્કે સર ચાદરોંમેં ઢકે હુએ થે, ઝાઈરીનકે સાથ દરવાઝે તક ગએ ઔર હુજૂમસે હટ કર ખજૂરેં ખિલાનેવાલોંકે પિછે જા ખળે હુએ. ઈન્હેં કહા ગયા કે વહ સામનેસે ગુઝરેં લેકિન વહ સુન હો કે રહ ગએ કયૂં કે ઉન્કી પીઠોંમેં ખંજરોંકી નૌકેં રખ દી ગઈ થીં. યહ છે આદમી છાપામાર થે. ઉન્હોંને એક એક આદમીકે પીછે હો કર ખંજર ઉન્કી પીઠોંસે લગા કર આહિસ્તાસે કાનમેં કહા થા "ઝિંદા રહના ચાહતે હો તો યહાંસે બાહર ચલે જાઓ. તુમ સબ ફૌજકે ઘેરેમેં હો" ખજૂરે ખિલાનેવાલે ઔર પાની પિલાનેવાલે આદમી ઝરાસી મઝાહમતકે બગૈર બાહર નિકલ ગએ. છાપામારોંને ખંજર ઈસ તરહ ચુગોમેં છુપાલિયાકે લોગોંમેંસે કોઈ દેખ ન સકા. યહ ચાર આદમી જૂંહી બાહરકો આયે વહાં દસ બારહ છાપામાર દિહાતિયોંકે લિબાસમેં ખળ થે. ઈન્હોને ઈન ચારોંકો ઘેર લિયા ઔર ધકેલ્તે હુએ દૂર લે ગએ. વહાં ઈન્હેં રસ્સિયોંસે બાંધ દિયા ગયા. છે છાપામાર જો ખજૂરોં ઔર પાનીકે મશ્કિઝોંકે

પાસ રહ ગએ થે, ઉન્હોંને અંદર જાનેવાલે લોગોંસે કહના શુરૂઅ કર દિયા કે ખજૂરોં ઔર પાનીકે બગૈર અંદર જાઓ, કયૂં કે અંદરસે નયા હાકિમ આયા હૈં. સિધે સાદે દીહાતી અંદર જાતે રહેં.

ઉન્કે સાથ છાપામાર ભી અંદર જા રહેં થે ઔર મશ્અલે ભી અંદર જા રહી થીં. લોગ હૈરાન થે કે મશ્અલેં કયૂં અંદર લે જાઈ જા રહી હૈં. કમો બેશ પચાસ મશ્અલેં ઔર દો સો છાપામાર અંદર ચલે ગએ. વહ રોશન કમરેમેં ન ગએ બલ્કે ઉન તારીક રાસ્તોં ઔર ગુલામ ગરદિશોંમેં ચલે ગએ જિન્મેં બાહરકે લોગ નહીં આ સકતે થે. ઉન્મેંસે બા'ઝકે પાસ ખંજર ઔર ખંજરનુમા તલવારેં થીં ઔર બા'ઝકે પાસ છોટી તીર કમાનેં. ઉસ દરવાઝેસે ભી જિસ્સે લોગ બાહર નિકલતે થે, છાપામાર દાખિલ હો ગએ. વહ હિદાયતકે મુતાબિક તારીક ભુલ ભુલય્યોંમેં જા રહેં થે. તકીઉદ્દીનકે દો સો ઘોળે સવાર આગે ગએ ઔર ઉન્હોંને પુરે ખંડરકો ઘેરેમેં લે લિયા. ઉન્કે સાથ પયાદા દસ્તા ભી થા જિસ્કે સિપાહિયોંને અંદરસે નિકલનેવાલોંકો રોક કર એક તરફ ઈકઠ્ઠા કરના શુરૂઅ કર દિયા. છાપામાર મશ્અલ બિરાદરોંકે સાથ અંદર ગએ તો ઈન્હેં ઐસે મહસૂસ હોને લગા જૈસે કિસીકે પેટમેં ચલે ગએ હોં. અંદરકે રાસ્તે ઔર કમરે અંતળિયોંકે માનિન્દ થે...... યહ રાસ્તા ઈન્હેં એક ઐસે તિલિસ્મમેં લે ગએ જિસે દેખ કર છાપામાર બિદક કર રૂક ગએ. યહ એક બહુત કુશાદા કમરા થા જિસ્કી છત ઉંચી થી. અંદર બહુતસે મર્દ ઔરતેં થીં. ઈન્મેં કુછ ઐસે થે જિન્કે ચહરે ભેડિયોંકી તરહ થે. બા'ઝ થે તો ઈન્સાન લેકિન વહ ઈસ કદર બદસૂરત ઔર ભયાનક ચહરોં વાલે થે કે દેખ કર ડર આતા થા. વહ જિન ઔર ભૂત લગતે થે ઔર ઉન્કે દરમિયાન ખૂબસુરત ઔર જવાન લળ્કિયાં ભળ્કિલે ઔર ચમ્કિલે કપળે પહને હંસ ખેલ રહી થીં. એક તરફ દિવારકે સાથ ચંદ એક ખૂબસુરત લળ્કિયાં ખુબરૂ મર્દકે સાથ મટક મટક કર ચલ રહી થી. ઉધર છતસે ફર્શ તક પર્દે લટકે હુએ થે જો દાએં બાએં હટતે, ખુલ્તે ઔર બંદ હોતે થે. દૂસરી તરફ આખોંકો ખૈરા કર દેની વાલી રોશની ચમકતી ઔર બુજતી થી.

અગર છાપામારોંકો યકીન ન દિલાયા હોતા કે ખંડરકે અંદર જો કુછ ભી હૈ ઔર જિસ હુલ્યેમેં ભી હૈ વહ ઈન્સાન હોગા ઔર અંદર કોઈ બદરૂહ,

રુહ યા ભૂત પરીત નહીં, તો છાપામાર વહાંસે ભાગ જાતે. વહાં જો ખુબસૂરત લળ્કિયાં ઔર ખુબરૂ મર્દ થે વહ ભી ડરાવને લગતે થે...... ઈસ અજીબો ગરીબ મખ્લૂકને જબ મશ્અલ બિરદાર છાપામારોંકો દેખા તો ઈન્કે ડરાનેકે લિયે ડરાવની આવાઝે નિકાલને લગે. જો આદમી બદસુરત, ચુડેલોં ઔર ભેડિયોંકે ચહરે વાલે થે. ઉન્કી આવાઝે ઝિયાદા ખોફનાક થીં. ઈસ દૌરાન એક દો આદમિયોંને શાયદ ડર કર અપને ચહરે બે નિકાબ કર દિયે. યહ ભેડિયોંકે ચહરે થે જો ઉન્હોંને ઉતારે તો અંદરસે ઈન્સાનોકે ચહરે નિકલે. છાપામારોંને સબકો ઘેર પકળ લિયા ઔર સબકે નિકાબ ઉતાર દિયે. વહાં શરાબ ભી પળી થી. ઈન સબકો બાહર લે ગએ. ખંડરોંકે દૂસ્રે હિસ્સોંકી તલાશીમેં એક આદમી પકળા ગયા જો એક તંગસી સુરંગકે મુંહમેં મુંહ ડાલે ભારી આવાઝમેં કહ રહા થા "ગુનાહોંસે તૌબા કરો. હઝરત ઈસા આનેવાલે હેં....." ઔર ઐસે કઈ અલ્ફાઝ થે જો વહ બોલ રહા થા. યહ સુરંગ ઘૂમ ફિર કર ઉસ રોશન કમરેમેં જાતી થી, જહાં ઝાઈરીનકો યહ પુર અસ્રાર, ડરાવની ઔર ખુબસૂરત મખ્લૂક દિખાકર હૈરત ઝદહ કિયા જાતા થા. ઈસ આદમીકો વહાંસે હટાકર છાપામારોંકે એક કમાન્ડારને સુરંગમેં મુહ ડાલ કર કહા એ ગુમરાહ લોગો, આજ રાત ઘરોકો ન જાના. કલ સુબહ તુમ પર વહ રાઝ ફાશ હો જાએગા જિસ્કે લિયે તુમ બેતાબ હો.

ખંડરાતકે અંદર કિસીને ભી મઝાહમત ન કી. ખંજરોં ઔર તલવારોંકે આગે સબ અપને આપકો ગિરફતારીકે લિયે પેશ કરતે ચલે ગએ. છાપામાર ઉન આદમીકી નિશાન દહી પર જિન્હેં ગિરફતાર કર લિયા ગયા થા ઉન જગ્હોં તક પહુંચે જહાં બિજલીકી તરહ ચમકનેવાલી રોશનિયોંકા ઈન્તિઝામ થા. ઢકી છુપી જગ્હોંમેં મશ્અલે જલ રહી થીં. ઉન્કે પીછે લકળીકે તખ્તે થે જિન પર અબ્રક ચિપકા હુઆ થા. ઉન તખ્તોંકે ઝાવિલે બદલતે થે તો અબ્રકકી ચમક લોગોંકે આખોંમેં પળતી ઔર ચિંધ્યા દેતી થી. કમરા તારીક કરનેકે લિયે મશ્અલોંકો પીછે કર લિયા જાતા થા. બાદલ ગરજનેકી આવાઝે ધાતકી ચાદરોંકો જટકે દે કર પૈદા કી જાતી થીં. પરદો પર જગહ જગહ અબ્રકકે ટુકડે ચિપ્કા દિયે ગએ થે જિન પર રોશની પળતી તો સિતારોંકી તરહ ચમકતે થે. ઈસ તરફ પરદોંકા રંગ ઐસા થા કે કોઈ કહ નહીં સક્તા

થા યહ કપળા હૈં. વહ ઉસે ફટી હુઈ દીવાર સમજતે થે. અકલ ઔર હોશ વાલે ઈન્સાનકે લિયે યહ કોઈ મુઅમ્મા નહીં થા. બેશક યહ રોશનિયોંકા ઈન્તિઝામકા જાદૂ થા જો લોગોંકો મસ્હૂર કરલેતા થા લેકિન અંદર જો જાતા થા, ઉસ્કી અકલ ઔર હોશ પર ઉસ્કા કોઈ ઈખ્તિયાર નહીં હોતા થા. ઈન્હેં અંદર જાતે વક્ત દરવાઝે પર જો તીન ખજૂરે ખિલાઈ જાતીં ઔર પાની પિલાયા જાતા, ઉન્મેં નશા આવર આમેઝીશ હોતી થી. ઉસ્કા અસર ફૌરન હો જાતા થા. ઈસ અસરકે તહત ઝાઈરીનકે ઝહનોં પર જો ભી તસવ્વુર બિઠાયા જાતા ઔર કાનોંમેં જો ભી આવાઝે ડાલી જાતીં વહ ઈસ સોફિસદ સહીહ ઔર બરહક સમજ લેતે થે. ઈસી નશેકા અષર થા કે લોગ બાહર જા કર અંદર આનેકી ખ્વાહિશ કરતે થે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહી થા કે યહ ઉસ અકીદેકા તઅસ્સુર નહીં બલ્કે ઈસ નશેકા અસર હૈ જો ઈન્હેં ખજૂરોં ઔર પાનીમેં દિયા જાતા હૈ.

ખજૂરોંકે અંબાર ઔર પાનીકે મશ્કિઝોં પર ભી કબ્ઝા કર લિયા ગયા થા. અંદર પકળ ધકળ ઔર તલાશીકા સિલ્સિલા જારી થા. બાહર દો સો સિપાહીયોંને ખંડરોંકા મુહાસરા કર રખ્ખા થા. હર તરફ મશ્અલોંકી રોશની થી. ફૌજકા બળા હિસ્સા ઔર દો સરહદી દસ્તે સૂડાનકી સરહદકે સાથ સાથ ઘૂમ ફિર રહેં થે.. રાત ગુઝર ગઈ. સૂડાનકી તરફસે કોઈ હમ્લા ન હુઆ. ખંડરાતમેં ભી કોઈ મઝાહમત ન હુઈ. સુબ્હકે ઉજાલેને ઈસ ઈલાકેકો રોશન કિયા તો વહાં હરાસા દીહાતિયોંકા હુજૂમ થા. કુછ લોગ ઈધર ઉધર સો ગએ થે. ઘુળ સવારોંને ઘેરા ડાલ રખ્ખા થા.

કુછ દેર બા'દ તમામ લોગોંકો એક જગહ જમા કરકે બિઠા દિયા ગયા. ઉન્કી તા'દાદ તીન ઔર ચાર હઝારકે દરમિયાન થી. એક તરફસે અકે જુલૂસ આયા જિસે ફૌજી હાંક કર લા રહેં થે. ઈસ જુલૂસમેં ભેડિયોં ઔર ચુડેલોંકે ચહરે વાલે ઈન્સાન થે. ઈસ્મેં મકરૂહ ઔર બળી ભયાનક શકલોં વાલે ઈન્સાન ભી થે ઔર ઈસ જુલૂસમેં વહ તમામ મખ્લૂક થી જો લોગોંકો ખંડરકે અંદર દિખાઈ જાતી થી ઔર બતાયા જાતા થા કે યહ આસમાન હૈં જહાં યહ લોગ મરનેકે બા'દ ગુનાહોંકી સઝા ભુગત રહેં હૈં.

ઉન્કા સબસે બળા યહ ગુનાહ બતાયા જાતા થા કે યહ જંગો જુદ્દુલકે આદી થે. યાંની યહ ફૌજી થે. ઈસ જુલૂસસે અલગ દસ બારહ લળ્કિયોંકો ભી લોગોંકે સામને લાયા ગયા. યહ બહુતહી ખુબસૂરત લળ્કિયાં થીં. ઉન્કે સાથ ખુબરૂં મર્દ થે. ઈન દોનોં જુલૂસોંકો લોગોંકે હુજૂમકે સામને એક ઉંચી જગહ પર ખળા કર દિયા ગયા ઔર ઈન્હેં કહા ગયા કે લોગોંકો અપને ચહરે દિખાઓ. સબને ભેડિયે ઔર ચુડેલોંકે મસ્નૂઈ ચહરે ઉતાર દિયે. ઉન્કે અંદરસે અચ્છે ભલે ઈન્સાની ચહરે નિકલ આયે. જો આદમી મકરૂહ ઔર ભયાનક ચહરો વાલે થે વહ ભી મસ્નૂઈ ચહરે થે. યહ ચહરે ભી ઉતાર દિયે ગએ.

લોગોંસે કહા ગયા કે વહ ઈન આદમિયોં ઔર ઈન લળ્કિયોંકે કરીબસે ગુઝરતે જાએં ઔર ઈન્હેં પહચાનેં. લોગ તો ઈસી પર હૈરાન હો ગએ કે યહ આસમાનકી મખ્લૂક નહીં ઈસી ઝમીનકે ઈન્સાન હૈં. લોગોંને કરીબસે દેખા તો ઈન આદમિયોંમેંસે બહુતસે પહચાને ગએ. વહ ઈસી ઈલાકેકે બાશિન્દે થે. લળ્કિયાં ભી પહચાની ગઈ. ઈન્મેં ઝિયાદા તર ઈસી ઈલાકેકી રહનેવાલી થીં, ઔર તીન ચાર યહૂદી થીં જિન્હેં સલીબી ઈસી મકસદકે લિયે લાયે થે. લોગ ઈન્હેં દેખ ચુકે તો ઈન મુજરિમોંકો સામને લાયા ગયા જિન્હોને યહ તિલ્સમાતી ઈહિતમામ કર રખ્ખા થા. ઈન્મેં છે સલીબી થે જો મિસ્રકે ઈસ ઈલાકેકી ઝબાન બોલતે ઔર સમજ તે થે. ઉન્હોંને બહુતસે આદમી ઈસ ઈલાકેસે અપને સાથ મિલા લિયે થે. રાત ગિરફતારીકે બા'દ ઉન્સે એ'તેરાફ કરા લિયા ગયા થા કે ઉન્હોંને તીન ચાર મસ્જિદોંમેં અપને ઈમામ રખ દિયે થે જો લોગોંકો મઝહબકે પર્દેમેં ગેર ઈસ્લામી નઝરિયાતકે મુ'તકિદ બના રહેં થે. ઈસ ગિરોહકા મકસદ યહ થા કે લોગોંકો કાઈલ કિયા જાએ કે ફૌજમેં ભરતી ન હો કયૂં કે યહ બહુત બળા ગુનાહ હૈં. યહ ગિરોહ ઈસ મકસદમેં કામ્યાબ હો ચુકા થા. ઈન તખ્રીબકારોંને યહ કામયાબી ભી હાસિલ કર લી થી કે ઈસ ઈલાકેકે લોગોંમેં સૂડાનિયોંકી મુહબ્બત ભી પેદા કર દી થી ઔર ઉન્કા મઝહબ તબ્દિલ કિયે બગૈર ઈન્હેં બે મઝહબ કર દિયા થા.

લોગોંસે કહા ગયા કે વહ અબ ખંડરોંમેં જા કર ઘૂમેં ફિરેં ઔર ઈસ ફરેબકારીકા સુબૂત અપની આંખો દેખેં. લોગ અંદર ચલે ગએ જહાં જગહ

જગહ ફૌજી ખળે થે ઔર લોગોંકો દિખાતે થે કે ઈન્હેં કૈસે કૈસે તરીકોંસે ધોકા દિયા જાતા રહા હૈં. બહુત દેર બા'દ જબ તમામ લોગ અંદર ઘૂમ ફિર આએ તો તકીઉદ્દીનને ઉન્સે ખિતાબ કિયા ઔર ઈન્હેં બતાયાકે ખજૂરોં ઔર પાનીમેં ઈન્હેં નશા દિયા જાતા રહા હૈં. અંદર જો જન્નત ઔર જહન્નમ થા વહ ઈસ નશેકે ઝેરે અસર નઝર આતા થા. મેં ઈન મુજરિમોંસે કહતા હૂંકે અંદર ચલકર મુજે આસ્માનકી મખ્લૂક ચલતી ફિરતી દિખાએં કે હઝરત મૂસા કહાં ઔર મરા હુઆ ખલીફા અલ્આઝિદ કહાં હૈં. યહ સબ ફરેબ થા. યહ વહ નશા જો હશીશીનકા પીર ઉસ્તાદ હસન બિન સબાહ લોગોંકો પિલાકર ઈન્હેં જન્નત દિખાયા કરતા થા. વહ તો એક વક્તમેં ચંદ એક આદમિયોંકો નશા પિલાતા થા મગર યહાં ઈસ્લામકે ઈન દુશ્મનોંને ઈત્ને વસીઅ ઈલાકેકી પૂરી આબાદી પર નશા તારી કર દિયા હૈં.

તકીઉદ્દીનને લોગોંકો અસ્લિયત દિખાકર ઈન્હેં બતાયા ગયા કે ઈબ્તિદામેં એક દુરવેશકી કહાની સુનાઈ ગઈ થી જો મુસાફિરોંકો ઊંટ ઔર અશ્રિફયાં દિયા કરતા હૈં. યહ મહઝ બે બુન્યાદ કહાનિયાં થીં ઔર બે સરાપા જૂઠ, કહાનિયાં સુનાનેવાલોંકો તુમહારે દીન ઔર ઈમાનકે દુશ્મન બે દરીગ માલ ઔર દોલત દેતે થે.... તકીઉદ્દીનને ઈસ ફરેબકારીકે તમામ પહલૂ બે નિકાબ કિયે ઔર જબ ઉસ્ને મુજરીમોંકી અસ્લિયતકો બે નિકાબ કિયા તો લોગ જોશમેં આ કર ઉઠ ખળે હુએ ઔર ઉન્હોંને મુજરિમોં પર હિલ્લા બોલ દિયા. ઉસ વક્ત લોગોંકા વહ નશા ઉતર ચુકા થા જો રાતકો ઈન્હેં ખજૂરોં ઔર પાનીમેં દિયા ગયા થાં ફૌજને હુજૂમ પર કાબૂ પાનેકી બહુત કોશિશકી લેકિન ઉન્હોંને તમામ મુજરિમોં ઔર લળ્કિયોંકો જાનસે મારકર છોળા.

તકીઉદ્દીનને ફૌજકો ઈસી ઈલાકેમેં ફૈલા દિયા ઔર ફૌજકી નિગરાનીમેં એક તો તખ્રીબકારોંકે એજંટોકો ગિરફતાર કિયા ઔર દૂસરે યહ કે મસ્જિદોંમેં કાહિરાકે આલિમ મુતઅય્યન કર દિયે જિન્હોંને લોગોંકે મઝહબી ઔર અસ્કરી તા'લીમ વ તરબિયત શુરૂઅ કર દી. ફિરઓનોંકે ખંડરોંકો લોગોંકે હાથોં મિસ્માર કરા દિયા ગયા.

તકીયુદ્દીનને કાહિરા જા કર પહલા કામ યહ કિયા કે જર્રાહ ઔર

શારજાકી ખ્વાહિશકે મુતાબિક ઈન્હેં શાદીકી ઈજાઝત દે દી ઔર દૂસરા કામ યહ કિયા કે ઉસ્ને ફૌજકી મર્કઝી કમાનકો હુક્મ દિયા કે સૂડાન પર હમ્લેકી તય્યારી કી જાએ. ઉસ્ને ખંડરોંકે મુહિમમેં દેખ લિયા થા કે પડોસી સૂડાનિયોંને મિસ્રકે ઈત્ને વસીઅ ઈલાકેકો અપને અસરમેં લે લિયા થા ઔર યહ અસર શદીદ જવાબી કારવાઈકે બગૈર ખત્મ નહીં હોગા. ઉસ પર યહ ઈન્કિશાફ ભી હુઆ થા કે સૂડાની સલીબિયોંકે આલએકાર બને હુએ હૈં ઔર વહ બાકાઈદા હમ્લેકી તય્યારી ભી કર રહે હૈં. લિહાઝા ઝરૂરી સમજા ગયા કે સૂડાન પર હમ્લા કિયા જાએ. ઈસ્સે અગર સૂડાનકા કુછ ઈલાકા કબ્ઝેમેં આએ યા ન આએ ઈત્ના ફાઈદા ઝરૂર હોગા કે દુશ્મનકી તય્યારીયાં દરહમ બરહમ હો જાએંગી ઔર ઉન્કા મન્સૂબા લમ્બે અરસેકે લિયે તબાહ હો જાએગા. તકીઉદ્દીનકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી પુશ્ત પનાહી હાસિલ થી.

રેની અલેગઝેન્ડરકા આખરી મા'રિકા

મિસ્રકે કાઈમ મકામ તકીઉદ્દીનને સલીબિયોંકી નઝરિયાતી યલ્ગારકો બર વક્ત ફૌજી કારવાઈસે રોક દિયા ઔર ઉસ ખુફયા ઔર પુર અસ્રાર અડ્ડેકો હી મિસ્માર કર દિયા જહાંસે યહ ફિત્ના ઉઠા થા મગર વહ મુત્મિઈન ન થા ક્યૂં કે વહ જાન ચુકા થા કે યહ ઈસ્લામ કુશ ઝહર કૌમકી રગોંમેં ઉતર ગયા હૈં. ઈસ સલીબી તખ્રીબકારીકો સૂડાનસે પુશ્ત પનાહી મિલ રહી થી ઔર સૂડાનિયોંકો સલીબિયોંકી પુશ્ત પનાહી હાસિલ થી. તકીઉદ્દીનને ઈસ અડ્ડેકો ભી તબાહ કરનેકે લિયે સૂડાન પર હમ્લેકી તય્યારીયાં તેઝ કર દીં. સુલ્તાન અય્યૂબીને વહાં ભી જાસૂસ ભેજ રખે થે જિન્કી જાન્બાઝાના કોશિશોંસે વહાંકે બળે નાઝુક રાઝ મિલ રહે થે, મગર ઈન રાઝોંસે જો ફાઈદા સુલ્તાન અય્યૂબી ઉઠા સકતા થા વહ ઉસ્કે ભાઈ તકીઉદ્દીનકે બસકી બાત નહીં થી. દોનોં ભાઈયોંકા જઝબા તો એક જેસા થા લેકિન દોનોંકી ઝહાનતમેં બહુત ફર્ક થા. દોનોં ભાઈ જિસ કારવાઈકા ફેસલા કરતે થે વહ શદીદ હોતી થી, ફર્ક યહ થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી મહતાત રહતા થા ઔર તકીઉદ્દીન બેસબર હો કર એહતિયાતકા દામન છોળ દેતા થા. ઉસે જબ ફૌજી મુશિરોંને કહા કે સૂડાન પર હમ્લેકા ફેસલા દાનિશમન્દાના હૈં લેકિન મુહતરમ અય્યૂબીસે મશ્વરા લે લેના ઝરૂરી હૈં તો તકીઉદ્દીનને અપને મશિરોંકે ઈસ મશ્વરેકો મુસ્તરદ કરતે હુએ કહા "ક્યા આપ લોગ અમીરે મુહતરમકો યહ તઅસ્સુર દેના ચાહતે હૈંકે આપ ઉન્કે બગૈર કુછ સોચ નહી સકતે ઔર કુછ કર નહીં સકતે? ક્યા આપ ભૂલ ગએ હૈંકે મિસ્રસે ઈત્ની દૂર મુહતરમ અય્યૂબી કિસ તૂફાનમેં ઘેરે હુએ હૈં? અગર હમને ઈન્કે મશ્વરે ઔર ફૈસલેકા ઈન્તિઝાર કિયા તો ઉસ્કા નતીજા યહ હોગા કે સૂડાની હમ્લેમેં પહલ કરકે હમ પર સવાર હો જાએંગે."

"આપ અભી હમ્લેકા હુકમ દે" એક નાઈબ સાલારને કહા "ફૌજ ઈસ હાલતમેં, રસદકે બગૈર કૂચ કર જાએગી. લેકિન ઈત્ની બળી ઔર ઈત્ની મુહિમકે લિએ ગહરી સોચ બિચારકી ઝરૂરત હૈં. હમ કૂચકી તય્યારીકે તમામ તર ઈન્તિઝામાત બહુત થોળે વક્તમેં કરલેંગે, આપ મુહતરમ

અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ ઝરૂર દે દેં તાકે વહ ઔર મુહતરમ નુરૂદ્દીન ઝંગી ઈધર ભી ધ્યાન રહેં.''

તકીઉદ્દીન નહીં માના. ઉસ્ને કહા ''આપ મિસ્રમેં એક એક ગદ્દાર ઔર એક એક તખ્રીબકારકો પકળતે ઔર ઉસે ખત્મ કરતે હેં. મેં ઉસ મબંએકો બંદ કરના ચાહતા હૂં જહાંસે તખ્રીબકારી ઔર ગદ્દારી પેદા હોરહી હેં. ઈસ કામકે લિયે મુજે કિસીકે હુકમ ઔર મશ્વરેકી ઝરૂરત નહીં.''

તકીઉદ્દીન ચંદ એસે અનાસિર ઔર કવાઈફકો નઝર અંદાઝ કર રહા થા જો ઉસ્કે હમ્લેકો નાકામ કર સક્તે થે. યહ હેં કે સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંકે જાસૂસ મિસ્રમેં મૌજૂદ થે જો યહાંકી ફૌજોકી નકલો હરકત દેખ રહે થે. તકીઉદ્દીનકી કમઝોરી યહ ભી થી કે ઉસ્કે દુશ્મનકે જાસૂસ મુસલમાન ભી થે જો ઈન્તિઝામિયા ઔર ફૌજમેં ઉંચે અહદો પર ફાઈઝ થે. ઈસ્કે મુકાબલેમેં તકીઉદ્દીનકે જાસૂસ સૂડાનિયેકે પાલિસી સાઝોં ઔર હુક્કામ તક નહીં પહુંચ સક્તે થે. દૂસ્રે યહ કે સુલ્તાન અય્યૂબીને ૧૧૬૯મેં મિસ્રકી જો સૂડાની ફૌજકો બગાવતકે જુર્મમેં તોળ દિયા થા ઈસ્કે કઈ એક કમાંદાર ઔર ઓહદેદાર સૂડાનમેં થે. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગ ચાલોંસે વાકિફ થે. ઉન્હોને ઈન્હી ચાલોંકે મુતાબિક અપની ફૌજકી તરતીબ કી થી. સલીબિયોંને ઈન્હેં ઈનાયત અચ્છા ઈસ્લાહ ઔર ઝરૂરતસે ઝિયાદા જંગી સામાન દે રખ્ખા થા. યહ ઘરકે ભેદી થે. તકીઉદ્દીનને યહ ભી ન સોચાકે વહ સૂડાનકે જિસ ઈલાકેમેં પેશ કદમી કરને જા રહે થે હેં વહ એક વસીઅ સહરા હેં જહાં પાની ખતરનાક હદ તક કમ હેં ઔર વહ મકામ જહાં હમ્લા કરના હેં ઈત્ના દૂર હેં જહાં તક રસદકો ખત્રેમેં ડાલે બગૈર રવાં રખના મુમ્કિન નહીં હોગા. મિસ્ર કે અંદરૂની હાલાતકો કાબૂમેં રખને ઔર તખ્રીબકારીકે ઈન્સિદાદકે લિયે ભી ફૌજ દરકાર થી, મગર તકીઉદ્દીન ઈસ કદર ભળકા હુઆ થા કે ઉસ્ને મુકમ્મલ તોર પર નેક નિય્યતી ઔર ઈસ્લામી જઝબેકી શિદતકે ઝેરે અસર હમ્લેકી તય્યારીંયા શુરૂઅ કર દીં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ ન દેનેકા ફૈસલા કર લિયા.

ઉસ્કી ઈસ ખુદ મુખ્તારીમેં વહી જઝબા થા જો સુલ્તાન અય્યૂબીમેં થા. ઈસે અહસાસ થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકા મુકાબલા તુંદ ઔર તેઝ તુફાનસે હેં

ઔર સલીબી ફૈસલા કુન જંગ લળ્નેકા ઈહિતમામ કિયે હુએ હૈં. ઉસ્ને જો કુછ સોચા થા દુરૂસ્ત થા. ઉસ વક્ત સુલ્તાન અય્યૂબી કુરકસે આઠ નવ મીલ દૂર એક ચક્રાની ઈલાકેમેં અપના હેડ કવાટર કાઈમ કિયે હુએ થા. યહ ઈસ્કા આરઝી કયામ થા. વહ અપને હેડ કવાટરકો ખાના બદોશ રખ્ખા કરતા થા. જિસ મકામ પર ઈસે હમ્લા કરાના યા શબ્ખૂન મરવાના હોતા, વહ ઈસ્કે કરીબ રહતા ઔર હમ્લા કરનેવાલે દસ્તેકે કમાંડરકો બતા દિયા કરતા થા કે વહ ઉન્કી વાપસીકે વક્ત કહાં હોગા. ઉસ્કે છાપામાર (કમાંડર જાંબાઝ) સલીબી ફૌજકી તમામ તર કુમક કર ચુકે થે. છાપામારોંકે છોટે છોટે ગિરોહ ઉસ સલીબી ફૌજકે લિયે નાગહાની મુસીબત બને હુએ થે જો સહરામેં ફૈલી હુઈ થી. સલીબિયોંકા નુકસાન તો બહુત હો રહા થા લેકિન છાપામારોંકી શહાદત ગેર મા'મૂલી તૌર પર ઝિયાદા થી. દસ જાંબાઝ જાતે તો તીન ચાર વાપિસ આતે થે. યહ રિપોર્ટે ભી મિલને લગી થીં કે સલીબિયોંને ઐસે ઈન્તિઝામાત કર લિયે હૈં જો શબ્ખૂન ઔર છાપેકો કામયાબ નહીં હોને દેતે. લિહાઝા અબ છાપામારોંકો જાનકી બાઝી લગાની પળ્તી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી અબ અપની ચાલેં ઔર ફૌજોંકા ફૈલાવ બદલનેકી સોચ રહા થા.

"મા'લૂમ હોતા હૈંકે સલીબી મુજે આમને સામને આને પર મજબૂર કર રહે હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફૌજી નાઈબીનસે કહા "મૈં ઈન્હેં કામયાબ નહીં હોને દૂંગા ઔર મૈં અબ અપને ઈત્ને ઝિયાદા જવાન મરવાનેસે ભી ગુરેઝ કરૂંગા."

"મૈં છાપામાર દસ્તોંકી નફરીમેં ઈઝાફા કરનેકા મશ્વરા દૂંગા." એક નાઈબને કહા "ઔર મૈં યહ ભી મશ્વરા દૂંગા કે હમેં દુશ્મનકી કુવ્વતકો સિર્ફ ઈસ લિએ નઝર અંદાઝ નહીં કરના ચાહિયે કે હમારી ફૌજમેં જઝબા ઝિયાદા હૈં. જઝબા સીપાહીકો બે જિગરીસે લળાકર મરવા સક્તા હૈં, ફતહકા ઝામિન નહીં હો સક્તા. સલીબિયોંકે મુકાબલેમેં હમારી નફરી બહુત કમ હૈં. હમે યહ ભી નહીં ભૂલના ચાહિયેકે સલીબી ફૌજકા બેશ્તર હિસ્સા ઝિરા પોશ હૈં."

સુલ્તાન અય્યૂબી મુસ્કુરાયા ઔર બોલા "લોહા જો ઈન્હોંને પહન

રખ્ખા હૈ, વહ ઈન્હેં નહીં હમેં ફાઈદા દેગા. ક્યા આપને દેખા નહીંકે સલીબી કૂચ કરતે હૈં તો રાતકો કરતે હૈં યા સુબહકે વક્ત ? ઈસકી વજહ યહ હૈકે વહ ધૂપસે બચનેકી કોશિશ કરતે હૈં. સૂરજ ઉપર ઉઠતા હૈ તો ઈસકી તમાઝત ઝિરા બકતરકો અંગારોકી તરહ ગરમ કર દેતી હૈ. ઝિરા પોશ સિપાહી ઔર સવાર લોહેકે ખુદ આહની સીના પોશ ઉતાર ફેંકના ચાહતે હૈં. ઉસ્કે અલાવા લોહેંકા વઝન ઉન્કી હરકતકી તેઝી ખત્મ કર દેતા હૈ. મૈં ઈન્હેં દોપહરકે વક્ત લળાઉંગા જબ ઉન્કે સરોં પર રખ્ખા હુઆ લોહા ઉન્કા પસીના નિકાલ કર ઉન્કી આંખોંમેં ડાલેગા ઔર વહ અંધે હો જાએંગે. આપ નફરીકી કમીકો મુતહર્રિક તરીકએ જંગસે ઔર જઝબેસે પૂરા કરેં.''

ઈત્નેમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈન્ટેલિજન્સકે સરબરાહ અલી બિન સુફયાનકા એક નાઈબ ઝાહિદીન આ ગયા. ઉસ્કે સાથ દો આદમી થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી આંખે ચમક ઉઠીં. ઉન દોનોં આદમિયોંકો ઉસ્ને બિઠાયા ઔર પૂછા ''ક્યા ખબર હ?'' દોનોંને અપને અપને ગિરેબાનમેં હાથ ડાલે ઔર લકળીકી બની હુઈ વહ સલીબેં બાહર નિકાલીં જો ઈન્કી ગરદનોંસે બંધી હુઈ થીં. વહ સલીબી નહીં મુસલમાન થે. અપને આપકો સલીબી ઝાહિર કરનેકે લિયે વહ સલીબેં ગલેંમેં લટકાલેતે થે. દોનોંને સલીબે ઉતાર કર નિચે ફેક દીં. ઉન્મેંસે એકને અપની રિપોર્ટ પૈશ કી.

યહ દોનોં જાસૂસ થે જો કુરકસે વાપિસ આએ થે. પહલે ભી ઝિક્ર આ ચુકા હૈકે કુરક ફલસ્તીનકા એક કિલ્આ બંદ શહર થા જિસ પર સલીબિયોંકા કબ્ઝા થા. સલીબી શવ્બક નામકા એક કિલ્આ સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ હાર ચુકે થે. વહ કુરક કિસી કીમત પર દેના નહીં ચાહતે થે. ઉસ્કે બા'દ ઉન્હોંને દિફાઈ ઈન્તિઝામાત બળેહી સખ્ત કર દિયે થે જિન્મેં એક બંદોબસ્ત યહ થા કે વહ કિલ્આ બંદ હો કર નહીં લળના ચાહતે થે. શવ્બકસે ઈસાઈ ઔર યહૂદી બાશિન્દે મુસલમાનોંકે ડરસે કુરક ભાગ રહે થે ઉસ વક્ત સુલ્તાન અય્યૂબીને અપની ફોજ ઔર ઈન્તિઝામિયાંકો યહ હુક્મ દિયા થા કે ભાગનેવાલે ગેર મુસ્લિમોંકો રોકેં ઔર ઈન્હેં વાપિસ લાકર ઈન્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરેં લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને એક ખુફયા હુક્મ યહ ભી દિયા થા કે

ઝિયાદા તર બાશિન્દોંકો જાને દેં. ઈસ હુક્મમેં રાઝ યહ થા કે ગેર મુસ્લિમ બાશિન્દોંમેં સુલ્તાનકે જાસૂસ ભી જા રહે થે. અપને જાસૂસ દુશ્મનકે ઈસ શહરમેં ઔર મઝાફાતમેં જિસ પર થોળે અર્સે બા'દ હમ્લા કરના થા ભેજનેકા યહ મૌકા બહુત અચ્છા થા. મુસલમાન જાસૂસી ઈસાઈ ઔર યહૂદી પનાહ ગઝીનોંકે ભેસમેં કુરક ચલે ગએ થે. વહાંકે મુસલમાન બાશિન્દોંકો સાથ મિલાકર ઉન્હોંને ખુફયા અડ્ડે બના લિયે થે. વહ વહાંસે ઈત્તિલાઆત ભેજતે રહતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઝાતી તૌર પર ઉન્કી રિપોર્ટે સુના કરતા થા.

ઉસ રોઝ દો જાસૂસ આયે તો સુલ્તાન અય્યૂબીને ફૌરન અપને ખૈમેમેં બુલા લિયા ઔર બાકી સબકો બાહર નિકાલ દિયા. જાસૂસોંકી રિપોર્ટમેં સલીબિયોંકી નકલો હરકત ઔર તરતીબકે મુતઅલ્લિક ઈત્તિલાઆત થીં. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્કે મુતઅલ્લિક નકશા બનાતા રહા. ઈસ દૌરાન ઈસ્કે ચહરે પર કોઈ તબ્દિલી નહીં આઈ. જાસૂસોંને જબ કુરકકે મુસલમાન બાશિન્દોંકી બેબસી ઔર મઝલુમિયતકી તફસીલ સુનાઈ તો સુલ્તાનકે ચહરે પર નુમાયા તબ્દિલી આ ગઈ. એક બાર તો વહ જોશમેં આ કર ઉઠ ખળા હુઆ ઔર ખૈમેમેં ટહલને લગા. જાસૂસોંને ઉસે બતાયાકે શવ્બકસે સલીબી શિકસ્ત ખા કર કુરક પહુંચે તો ઉન્હોંને મુસલમાનોંકા જીના હરામ કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો બહુતસે હાલાતકા તો પહલેસે ઈલ્મ થા. ઈન દો જાસૂસોંને ઉસે બતાયાકે અબ વહાં બાઝારમેં જિન મુસલમાનોંકી દુકાને હૈં વહ બહુત પરેશાન હૈં. ગેર મુસ્લિમ તો ઉન્કી દુકાન પર જાતે હી નહીં, મુસલમાનોંકો ભી ડરા ધમ્કા કર ઉન્કી દુકાનોંસે દૂર રખ્ખા જાતા હૈં. વહાં મુસલમાનોંકે ખિલાફ નફરતકી બાકાઈદાહ મુહિમ શુરૂઅ કર દી ગઈ હૈં. ઈસાઈ ઔર યહૂદી મસ્જિદોંકે સામને ઊંટ, ઘોળે ઔર દીગર મવેશી બાંધ દેતે હૈં. અઝાન ઔર નમાઝ પર કોઈ પાબંદી નહી લેકિન જબ અઝાન હોતી હૈં તો ગેરમુસ્લિમ શોર મચાતે, નાચતે ઔર મઝાક ઉડાતે હૈં.

જાસૂસોંને બતાયાકે મુસલમાનોંકા કૌમી જઝબા ખત્મ કરનેકે લિયે વહાં ઈસ કિસ્મકી અફવાએં ઝોર ઔર શોરસે ફૈલાઈ જા રહી હૈં કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈત્ના શદીદ ઝખ્મી હો કર દમિશ્ક ચલા ગયા હૈં કે અબ તક મર ચુકા હૈં ઔર યહ ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજ કમાનકી કમઝોરીકી વજહસે

સહરામેં બિખર ગઈ હૈં ઔર સીપાહી મિસ્રકી તરફ ભાગ રહેં હૈં ઔર યહ ભી કે મુસલમાન અબ કુરક પર હમ્લેકે કાબિલ નહીં રહેં ઔર જલ્દી શબ્બક ભી સલીબિયોંકો વાપિસ મિલનેવાલા હૈં ઔર યહ ભી કે સૂડાની ફૌજને મિસ્ર પર હમ્લા કર દિયા હૈં ઔર મિસ્રકી ફૌજ સૂડાનિયોંકે સાથ મિલ ગઈ હૈં. જાસૂસોંને બતાયાકે અબ અલસ્સુબહ પાદરી, મુસલમાન મહલ્લોંમેં ઘૂમતે ફિરતે ઔર હર મુસલમાન ઘર પર ઘંટિયા બજાતે, અપને મઝહબી ગીત ગાતે હૈં ઔર મુસલમાનોંકો દુઆએં દેતેં હૈં. વહ અપને મઝહબકા ઔર કોઈ પરચાર નહીં કરતે. યહ પરચાર વહાંકી ઈસાઈ ઔર યહૂદી લળકિયાં કરતી હૈં, જો મુસલમાન નૌજવાનોંકો જૂઠી મુહબ્બતકા ઝાંસા દે કર ઉન્કે ઝહન તબાહ કર રહીં હૈં. યહ લળકિયાં મુસલમાન લળકિયોંકી સહેલિયાં બનકર ઈન્હેં અપની આઝાદીકી બળી દિલકશ તસ્વીર દિખાતી હૈં ઔર ઈન્હેં બતાતી હૈંકે મુસલમાન ફૌજજો ઈલાકા ફતહ કરતી હૈં વહાં મુસલમાન લળકિયોંકો ભી ખરાબ કરતી હૈં.

ઈન રિર્પોર્ટોંમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે લિયે કોઈ બાત નઈ નહીં થીં. ઈબ્તિદામેં ઉસ્કે જાસૂસ ઉસે કુરકકે મુસલમાનોંકી હાલતે ઝાર બતા ચુકે થે. વહાંકે મુસલમાનોંકા યહ હાલ થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર ઉસ્કી ફૌજકે ખિલાફ કોઈ હોસલા શિકન અફવા નહીં સુનના ચાહતે થે લેકિન વહાં કોઈ ભી બાત ઉન્કે કાનોંમેં પળતી થી હોસલા શિકન હોતી થી. વહ ડરતે બાત નહીં કરતે થે. ઉન્કી ઘરોંકી દીવારોંકે ભી કાન થે. વહ ઈકટ્ઠે બેઠસે ભી ડરતે થે. જનાઝે ઔર બારાતકે સાથ ભી જાસૂસ હોતે થે ઔર મસ્જિદોંમેં ભી જાસૂસ હોતે થે. ઉન્કી બદ નસીબી તો યહ થી કે જાસૂસી ઉન્કે અપને મુસલમાન ભાઈ કરતે થે. વહ અપને ઘરોંમેં ભી સરગોશિયોંમેં બાતેં કરતે થે. કિસી મુસલમાનકે ખિલાફ સિર્ફ યહ કેહ દેના કે વહ સલીબી હુકૂમતકે ખિલાફ હૈં ઉસે બેગાર કેમ્પમેં ભેજનેકે લિયે કાફી હોતા થા.

"લેકિન સાલારે આ'ઝમ !" એક જાસૂસને કહા "અબ વહાં એક ઔર ચાલ ચલી જા રહી હૈં. વહ યહ કે મુસલમાનોંકે સાથ અચ્છા સુલૂક હોને લગા હૈં. સલીબી હુકૂમતને ઉસ્કી એક યહ મિષાલ પેશ કી હૈં કે એક ઈસાઈ હાકિમને એક મસ્જિદકો બોસીદા હાલતમેં દેખા હૈં તો ઉસ્કી

મરમ્મતકા હુક્મ દિયા ઔર અપની નિગરાનીમેં મરમ્મત કરાદી. ઉન્હોંને બેગાર કેમ્પકે મુસલમાનોંકો રિહા તો નહીં કિયા ઈન્હેં કુછ સહૂલતેં દે દી હેં. રોઝ મર્રા મશક્કતકા વક્ત ભી કમ કર દિયા હે ફિર ભી તુમ પર રહમ કિયા જા રહા હે. યહ પ્યારા મુહબ્બતકા હથિયાર બહુત હી ખતરનાક હે. ઈસ જૂઠે પ્યારસે ગેર મુસ્લિમ મુસલમાન નૌજવાનોંકો નશે ઔર જુવેકા આદી બનાતે જા રહેં હેં. અગર હમને હમ્લેમેં વક્ત ઝાએ'અ કિયા તો કુરકકે મુસલમાન અગર મુસલમાન હી રહેં તો બરાએ નામ મુસલમાન હોંગે વરના વહ કુર્આનસે મૂંહ મોળ કર ગલેમેં સલીબ લટકાએંગે. ઈસ સુરતમેં વહ ઉસ વક્ત હમારી કોઈ મદદ નહીં કરેંગે જબ હમ કુરકકા મુહાસરા કરેંગે. ઈસ પ્યારકે સાથ સાથ મુસલમાનોંકે ખિલાફ જાસૂસી પહલેસે ઝિયાદા હો ગઈ હેં ઔર ગિરફતારિયાં હોતી રહતી હેં. અભી તક મુસલમાનોંકા જઝબા કાઈમ હેં ઔર વહ ષાબિત કદમ રહનેકા તહિય્યા કિયે હુએ હેં. ઉન્હોંને અભી તક ગેરમુસ્લિમોંકે પ્યાર કો કબુલ નહીં કિયા, મગર વહ ઝિયાદા દેર તક ષાબિત કદમ નહીં રહ સકેંગે.''

યહી વહ સૂરતે હાલ થી જિસ્કી તફસીલ સુન કર સુલ્તાન અય્યૂબી પરેશાન હો ગયા થા. ઉસે યહ ઈત્તિલાઅ બહુત તકલીફ દે રહી થી કે મુસલમાન મુસલમાનોંકે ખિલાફ જાસૂસી કર રહેં હેં. ઉસ્કે લિયે પરેશાનકી દૂસરી વજહ યહ થી કે મકબૂઝા ઈલાકેમેં સલીબિયોંને મુસલમાનોંકે ખિલાફ પ્યારકા હથિયાર ઈસ્તિઅમાલ કરના શુરૂઅ કર દિયા થા ઔર ઉસ્કે સાથ હી નૌજવાનોંકી કિરદાર કુશીકા ભી અમલ શુરૂઅ હો ગયા થા. ઈન દોનોંસે ઝિયાદા વહ અફવાએં થીં જો વહાંકે મુસલમાનોંમેં ઈસ્લામી ફૌજકે ખિલાફ ફેલાઈ જા રહી થીં. ઉસ્ને અપને નિઝામ જાસૂસીકે નાઈબ ઝાહીદીનકો બુલાયા ઔર પુછા ''ક્યા તુમને ઈન્કી બાતેં સુન લી હેં ?''

''એક એક લફઝ સુના ઔર ઈન્હેં આપકે પાસ લાયા હૂં.'' ઝાહીદીનને જવાબ દિયા.

''અલી બિન સુફયાનકો કાહિરાસે બુલા લૂં ?'' સુલ્તાન અય્યૂબીને પુછા ''યા તુમ ઉસ્કી જગહ પુર કર સકોગે ? યહ મુઆમ્લા નાઝુક હેં. દુશ્મનકે શહરમેં મુસલમાનોંકો અફવાહો ઔર દુશ્મનકે ઝહરીલે પ્યારસે

બચાના હૈં."

"અલી બિન સુફયાનકો કાહિરાસે બુલાનેકી ઝરૂરત નહીં." ઝાહીદીનને જવાબ દિયા "હસન બિન અબ્દુલ્લાહકો ભી ઉન્કે સાથ રહને દેં. મિસ્રકે હાલાત અચ્છે નહીં. બલ્કે તખ્રીબકારોં ઔર ગદ્દારોંસે ભરા પળા હૈં. કુરકકે મસ્અલેકો મૈં સભાંલ લૂંગા."

"તુમને ક્યા સોચા હૈં ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈસ્સે પુછા. વહ દર અસ્લ ઝાહીદીનકા ઈમ્તિહાન લે રહા થા. વહ જાનતા થા કે ઝાહીદીન મુખ્લિસ ઔર મહનતી સરાગરસાં હૈં ઔર અપને શો'બે કે સરબરાહ અલી બિન સુફયાનકા આદમી હૈં. ઈસ પર સુલ્તાનકો પૂરા પૂરા એ'તેમાદ થા. ફિર ભી વહ યકીન કરના જરૂરી સમજતા થા કે યહ શાગિર્દ અપને ઉસ્તાદકી કમી પૂરી કરલેગા. ઉસ્ને ઝાહિદીનકા જવાબ સુને બગૈર કહા "ઝાહિદીન! મૈંને મૈદાને જંગમેં શિકસ્ત નહીં ખાઈ. યહ ખ્યાલ રખના કે મૈં ઈસ મહાઝ પર ભી શિકસ્ત ખાના નહીં ચાહતા જિસ પર સલીબિયોંને હમ્લા કિયા હૈં. મૈં કુરકકે મુસલમાનોંકો અખ્લાકી ઔર નઝરિયાતી તબાહીસે બચાના ચાહતા હૂં."

"આપ જાનતે હૈં કે કુરકમેં હમારે જાસૂસ મૌજૂદ હૈં" ઝાહિદીનને કહા "મૈં ઈન્હેં ઈસ મકસદકે લિયે ઈસ્તિઅમાલ કરુંગા. વહ વહાંકે મુસલમાનોંકો આપકે મુતઅલ્લિક ઔર હમારી ફૌજ ઔર મિસ્રકે મુતઅલ્લિક સહીહ ખબરેં સુનાતે રહેંગે ઔર ઈન્હેં આપકા પૈગામ દેંગે."

"વહાંકી મુસલમાન ઔરતોમેં કૌમી જઝબેકી કમી નહીં." એક જાસૂસ બોલ પળા. ઉસ્ને કહા. "હમ જવાન લળકિયોંસે કહેંગે વહ ઘર ઘર જા કર ઔરતોંકે ઝહન સાફ કરતી રહેંગી. હમારા મુશાહદા યહ હૈં કે વહાંકી લળ કિયાં લળનેકે લિયે ભી તય્યાર હૈં."

"ઔરતે અગર ઘર ઔર બચ્ચોંકી તરબિયતકા મહાઝ સંભાલે રખેં તો ઈસીસે ઈસ્લામકે ફુરૂગ ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી તૌસીઅમેં ઔર બચ્ચોંમેં ગેર ઈસ્લામી અષરાત દાખિલ ન હોને દેં. મૈં ઈસ્કી કોશિશમેં મસરૂફ હૂં કે કુરક પર જલ્દી હમ્લા કરદૂં ઔર શવ્બકકી તરહ વહાંકે મુસલમાનોંકો ભી આઝાદ કરાઉં" ઉસ્ને ઝાહીદીનસે પુછા "ઈસ મકસદકે

લિયે કિસે કુરક ભેજોગે?''

"ઈન્હી દોનોંકો.''ઝાહીદીનને જવાબ દિયા "યહ આને જાનેકે રાસ્તોં ઔર તરીકોસે વાકિફ હો ચુકે હૈં ઔર વહાંકે હાલાત ઔર માહોલસે માનૂસ હૈં.''

યહ દોનોં આદમી ગેર મા'મૂલી તોર પર ઝહીન જાસૂસ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન્હેં હિદાયત દેની શુરૂઅ કર દીં.

કુરકમેં મુસલમાન બાશિન્દોં પર પ્યારકા જો હથિયાર ચલા જા રહા થા, વહ સલીબિયોંકી ઈન્ટેલીજિન્સકે ડાયરેકટર, જરમન નઝાદ હરમનકી ઈખ્તિરાઅ થી. વહ શવ્બકકી શિકસ્તકે બા'દ સલીબી હુકમરાનોં પર ઝોર દે રહા થા કે કુરકકે મુસલમાનોંકો પ્યારકા ધોકા દે કર સલીબકા વફાદાર બનાયા જાયે યા કમ અઝ કમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખિલાફ કર દિયા જાએ. સલીબી હુકમરાન મુસલમાનોંસે ઈત્ની ઝિયાદા નફરત કરતે થે કે ઉન્કે સાથ જૂઠા પ્યાર ભી નહીં કરના ચાહતે થે. વહ તશદ્દુદ ઔર દરિન્દગીસે મુસલમાનોંકા કૌમી જઝબા ઔર વકાર ખત્મ કરનેકે કાઈલ થે. હરમન અપને ફનકા માહીર થા. ઈન્સાનોંકી નફસીયાત સમજતા થા. ઉસ્ને સલીબી હુક્મરાનોંકો બળી મુશ્કિલસે અપના હમ ખ્યાલ બનાયા ઔર યહ પાલીસી મુરત્તબ કરાલી કે શહર ઔર મુઝાફાતકે ઈસ ઈલાકેકે મુસલમાનોંકો જો સલીબી ઈસ્તિબ્દાદમેં હૈં, મુશતબા ઔર જાસૂસ સમજા જાએ. જિસ મુસલમાનકે ખિલાફ ઝરાસી ભી શહાદત મિલે ઉસે ગિરફતાર કરકે ગાઈબ કર દિયા જાએ, લેકિન હર મુસલમાન શહરીકો દહશત ઝદા ન કિયા જાએ. ઈસ પાલીસીકી બુન્યાદી શિક યહ થી કે લળકિયોંકે ઝરિએ મુસલમાન લળકિયોંકો બેપરદા કી જાએ ઔર મુસલમાન લળકોંકો ઝહની અય્યાશી ઔર નશેકા આદી બના દિયા જાએ. મુખ્તસર યહ હૈં કે ઈન્કી કિરદારકુશીકા ઈન્તિઝામ કિયા જાએ. લિહાઝા ઈસ પાલીસી પર અમલ શુરૂઅ કર દિયા ગયા થા. ઈબ્તિદા અફવાઓંસે કી ગઈ થી. હરમનને યહ મંઝૂરી ભી લે લી થી કે મુસલમાનોંમેં ગદ્દારીકે જરાસીમ પેદા કરનેકે લિયે ખાસ્સી રકમ ખર્ચ કી જાએ. ચંદ એક મુસલમાનોંકો ખુબસૂરત ઔર તંદૂરસ્ત ઘોળોંકી

બગિય્યા દે કર ઈન્હેં શહઝાદા બના દિયા જાએ ઔર ઈન્હેં મુસલમાનોંકે ખિલાફ મુખ્બિરી ઔર ઈન્મેં અફવાએં ફૈલાનેકે લિયે ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએ. ઈન્હેં શાહી દરબારમેં વક્તન ફવક્તન મદઉ કરકે ઉન્કે સાથ શાહાના સુલૂક કિયા જાએ. ઉન્કી મસ્તુરાતકો ભી મદઉ કરકે ઉન્કી ઈઝઝત કી જાએ વહ અપની અસ્લિયત ઔર અપના મઝહબ ઝહનસે ઉતાર દેં. હરમનને કહા થા "અગર આપ મુસલમાનકો અપના ગુલામ બનાના ચાહતે હૈં તો ઉસ્કે દિમાગમેં બાદશાહીકા કીળા ડાલ દેં. ઉસે ઘોળે ઔર બગિયા દે કર ઉસ્કે દામનમેં ચંદ એક અશરફિયાં ડાલ દેં. ફિર વહ બાદશાહીકે નશેમેં આપકે ઈશારે પર નાચેગા. શરાબ ભી પિયેગા ઔર અપની બેટિયોંકો અપને હાથોં નંગા કરકે આપકે હવાલે કર દેગા. અગર આપ મુસલમાનકા મુસ્તિકબલ તારીક કરના ચાહતે હૈં તો યહ નુસ્ખા આઝમાએં. મૈં આપકો પહલે ભી બતા ચુકા હૂં ઔર અબ ફિર બતાતા હૂં કે યહૂદિયોંને મુસ્લમાનોંકી તબાહીકે લિયે અપની લળકિયાં પૈશ કી હૈં. આપ જાનતે હૈં કે મુસલમાનકા સબસે પુરાના ઔર સબસે બળા દુશ્મન યહૂદી હૈં. ઈસ્લામકી જળેં તબાહ કરનેકે લિયે યહૂદી અપની બેટિયોંકી ઈઝઝત ઔર અપની પુંજીકા આખરી હિસ્સા ભી કુરબાન કરનેકો તય્યાર રહતે હૈં."

યહૂદીયોંમેં યહ ખતરા થા કે વહ ઈસ ખિત્તેકે રહનેવાલે થે, ઈસલિયે મુસલમાનોંકી ઝબાન બોલતે થે ઔર ઉન્કે રસ્મો રિવાજ ઔર ઘરેલૂ તરઝે ઝિન્દગીસે વાકિફ થે. ઉન્કી શકલેં ઔર કઈ દીગર કવાઈફસે મિલતે જુલતે થે. કોઈ યહૂદી લળકી મુસલમાનકા લિબાસ પહનકર કિસી મુસલમાન ઘરમેં જા બેઠે તો ઉસે બિલા શકો શુબહ મુસલમાન સમઝ લિયા જાતા થા. ઈસ મુશાબહતસે યહૂદી પૂરા પૂરા ફાઈદા ઉઠા રહેં થે ઔર ઈસ્લામી મુઆશિરતમેં ગેર ઈસ્લામી ઝહર દાખિલ હોના શુરૂઅ હો ગયા થા.

જિસ રોઝ સુલ્તાન અય્યૂબીને દો જાસૂસોંકો હિદાયત દી ઔર ઝાહિદીનસે કહા થા કે વહ કુરકમેં જાસૂસોંકે ઝરિએ મુસલમાનોંકો સહિહ ખબરેં પહુંચાએ, ઈસ્સે બીસ રોઝ બા'દ કુરકમેં એક પાગલ ઔર મજઝૂબ કહીંસે નમૂદાર હુઆ. ઉસને હાથમેં લકળીકી બની હુઈ ગઝ ભર લંબી સલીબ ઉઠા રખી થી જિસે વહ ઉપર કરકે ચિલ્લાતા થા "મુસલમાનોંકી

તબાહીકા વકત કરીબ આ ગયા હૈં. શવ્બકમેં મુસલમાન અપની બેટિયોંકી ઈસ્મતદરી કર રહેં હૈં. મિસ્રમેં મુસલમાનોંને શરાબ પીના શુરૂઅ કર દી હૈં. ખુદાએ યસૂઅ મસીહને કહા હૈં કે અબ યહ કૌમ રૂએ ઝમીન પર ઝિંદા નહીં રહ સકતી. મુસલમાનોં !નુહકે દૂસરે તૂફાનસે બચના ચાહતે હો તો સલીબકે સાયેમેં આ જાઓ. અગર સલીબ પંસદ નહીં તો ખુદાએ યહૂદહકે આગે સજદા કરો. મસ્જિદોંમેં તુમહારે સજદે બેકાર હૈં.''

લિબાસ ઔર શકલો સૂરતસે વહ અચ્છા ભલા લગતા થા લેકિન બાતોં ઔર અંદાઝસે વહ પગ્લા મા'લૂમ હોતા થા ઉસ્કી

ડાઢી ભી થી. લમ્બા ચુગા પહન રખ્ખા થા. સર પર પગળી ઔર ઉસ પર રૂમાલ ડાલા હુઆ થા જો કંધો પર ભી ફૈલા હુઆ થા. ઉસ્કે કપળે ઔર ચહરે પર ગર્દ થી જિસ્સે પતા ચલતા થા કે વહ સફરસે આયા હૈં. ઉસ્કે પાંવ ગર્દ આલૂદ થે. ઉસે કોઈ રોકતા ઔર બાત કરતા તો વહ રુક તો જાતા થા લેકિન કોઈ જવાબ નહીં દેતા થા. જિસ્સે કોઈ બાત સુનતા સમજતા હી નહીં થા. સવાલ કોઈ ભી પુછો વહ અપના એલાન દોહરાને લગતા ''મુસલમાનોંકી તબાહીકા વકત કરીબ આ ગયા હૈં વગેરહ.......'' કિસીને ભી મા'લૂમ કરનેકી યહ કોશિશ ન કી કે વહ કોન હૈં ઔર કહાંસે આયા હૈં. ઈસાઈ ઈસ લિયે ખુશ થે કે ઈસ્ને હાથમેં સલીબ ઉઠા રખી થી, યહૂદી ઈસ લિયે ખુશ થે કે વહ ખુદાએ યહૂદાકા નામ લેતા થા ઔર દોનોંકી યહ ખુશી મુશ્તરકા થી કે વહ મુસલમાનોંકી તબાહીકી ખુશખબરી સુના રહા થા. સલીબી ફૌજકે ચંદ એક સિપાહીયોંને ઉસ્કી લલ્કાર સુની તો ઉન્હોંને કહકહા લગાયા. શહરી ઈન્તિઝામિયાકી ફૌજ (જો બા'દમેં પુલીસ કહલાઈ)ને ઉસે દેખા તો ઉસે પાગલ કહ કર નઝર અંદાઝ કર દિયા. મુસલમાનોંમેં ઈત્ની જુર્અત નહીં થી કે ઈસ્કા મૂંહ બંદ કરતે. મુસલમાન ઉસ્કે મૂંહસે અપની તબાહીકા એલાન સુન કર ડર ભી ગએ થે ઔર ઈન્હેં ગુસ્સા ભી આયા થા મગર કુછ ભી નહીં કર સકતે થે.

યહ મજઝૂબ શહરકી ગલિયોં ઔર બાઝારોંમેં ઘૂમ રહા થા ઔર ઈસ એલાનકો દોહરાતા જા રહા થા ''મુસલમાનોં ! સલીબકે સાયેમેં આ જાઓ. તુમહારી તબાહીકા વકત આ ગયા હૈં. મસ્જિદોંમેં તુમહારે સજદે બેકાર

હૈં.'' કહીં કહીં વહ યહ ભી કહતા થા "કુરકમેં મુસલમાનોંકી ફૌજ નહીં આયેગી. ઈન્કા સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મર ચુકા હૈં.'' બા'ઝ અવકાત વહ ઉટ પટાંક ઔર બેમા'ના ફકરે બોલતા થા જો સાબિત કરતે થે કે વહ પાગલ હૈં. બચ્ચે ઉસ્કે પીછે ચલે જા રહેં થે. બળે ઉમ્રકે આદમી ભી કુછ દૂર તક ઉસ્કે પીછે ચલતે ઔર રુક જાતે થે. વહાંસે ચંદ ઔર આદમી ઉસ્કે પીછે ચલ પળે થે. મુસલમાન ઉસે ગુસ્સેકી નિગાહસે ભી દેખતે થે ઔર અપને બચ્ચોંકો ઉસ્કે પીછે જાનેસે રોકતે થે. સિર્ફ એક મુસલમાન થા જો ઈસ પાગલકે પીછે પીછે જા રહા થા.વહ પાગલસે દસ બારહ કદમ દૂર થા. યહ એક જવાં સાલ મુસલમાન થા. રાસ્તેમેં દો ઈસાઈ નૌજવાનોંને ઉસે તા'ને દિયે. એકને ઉસે કહા "ઉસ્માન ભાઈ! તુમ ભી સલીબકે સાયેમેં આ જાઓ.'' ઉસ્ને ઉસે કહરભરી નઝરોંમેં દેખા ઔર ચુપ રહા. ઈન ઈસાઈયોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે ઉસ્માનકે પાસ એક ખંજર હૈં ઔર વહ ઈસ પાગલકો કત્લ કરનેકે લિયે ઉસ્કે પીછે પીછે જા રહા હૈં.

ઉસ્કા પૂરા નામ ઉસ્માન સારિમ થા. ઉસ્કે માં બાપ ઝિંદા થે ઔર ઉસ્કી એક છોટી બહન ભી થી કે જિસ્કા નામ અન્નૂર સારિમ થા. ઈસ લળકીકી ઉમર બાઈસ તેઈસ સાલ થી. ઉસ્માન ઈસ્સે તીન ચાર સાલ બળા થા. જોશિલા જવાન થા. ઈસ્લામકે નામ પર જાન નિસાર કરતા થા. સલીબી હુકૂમતકી નઝરમેં વહ મુશ્તબા ભી થા કયૂં કે વહ મુસલમાન નૌજવાનોંકો સલીબી હુકૂમતકે ખિલાફ ઝમીન દોઝ કારવાઈયોંકે લિયે તય્યાર કરતા થા. વહ અભી કોઈ જુર્મ કરતા પકળા નહીં ગયા થા. ઉસ્ને જબ ઉસ પાગલકી આવાઝ સુની તો બાહર નિકલ આયા. પાગલ ઈત્ની બળી સલીબ બુલંદ કિયે મુસલમાનોંકે ખિલાફ બુલંદ આવાઝમેં વાહી તબાહી બકતા જા રહા થા. ઉસ્માન સારિમને તો યહ ભી નહીં દેખાકે યહ તો કોઈ પાગલ હૈં. ઉસ્ને સલીબ દેખી ઔર પાગલકી અલ્ફાઝ સુને તો ઉસ પર દિવાન્ગી તારી હો ગઈ. અપને ઘર જા કર ખંજર લિયા ઔર કુર્તે અંદર નાફમેં ઉળસકર પાગલકે પીછે પીછે ચલ પળા. વહ ઉસે ઐસી જગહ કતલ કરના ચાહતા થા જહાં ઉસે કોઈ પકળ ન સકે. વહ સલીબિયોંકે ખિલાફ મઝીદ કારવાઈયોંકે ઝિંદા રહના ચાહતા થા. વહ પાગલસે દસ બારહ કદમ પીછે ચલતા ગયા ઔર

ઉસ્કા એલાન સુનતા ગયા. જબ દો ઈસાઈયોંને ઉસે તા'ને દિયે ઔર એકને કહા કે ઉસ્માન તુમ ભી સલીબકે સાયેમેં આ જાઓ તો ઉસ્કી આખોંમેં ખૂન ઉતર આયા. ઉસ્કે દિલમેં કત્લકા ઈરાદા અબ ઔર ઝિયાદા પુખ્તા હો ગયા.

પાગલકે પીછે ઔર ઉસ્કે સાથ સાથ લોગોં ઔર બચ્ચોંકા જુલૂસ જમા હો ગયા થા. કત્લકા યહ મૌકા અચ્છા નહીં થા. દિન ગુઝરતા ગયા ઔર પાગલકી આવાઝ ધીમી પળતી ગઈ. ઉસ્કે પીછે ચલનેવાલે કમ હોતે ગએ. સૂરજ ગુરૂબ હોનેમેં અભી કુછ દેર બાકી થી. એક મસ્જિદ આ ગઈ. પાગલ મસ્જિદકે દરવાઝે પર બેઠ ગયા ઔર ઉસ્ને સલીબ ઉપર કરકે કહા "અબ યહ ગિરજા હૈં, મસ્જિદ નહીં હૈં." ઉસ વક્ત ઉસ્માન સારિમ ઉસ્કે કરીબ જા ખળા હુઆ. ઉસે અચ્છી તરહ અહસાસ થા કે યહ બેશક પાગલ હૈં લેકિન ઈસ્કે કત્લકી સઝા ભી મૌત હોગી ક્યૂં કે ઉસ્ને સલીબ ઉઠા રખી હૈં ઔર યહ મુસલમાનોંકે ખિલાફ ના'રે લગા રહા હૈં. ઉસ્માનને પાગલકે કરીબ હો કર ધીમી આવાઝમેં કહા "યહાંસે ફૌરન ઉઠો ઔર અપની સલીબકે સાથ ગાઈબ હો જાઓ, વરના સલીબી યહાંસે તુમહારી લાશ ઉઠાએંગે."

પાગલને ઉસે નઝર ભર કર દેખા. ઉસ્કે સામને બહુતસે બચ્ચે ખળે થે. ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમકી ધમકીકા જવાબ દિયે બગૈર બચ્ચોંકો ડાંટ કર ભાગ જાનેકો કહા. બચ્ચે ડર કર ભાગ ગએ તો પાગલ મસ્જિદકે અંદર ચલા ગયા. ઉસ્માન સારિમકે લિયે યહ મૌકા બહુત અચ્છા થા. ઉસ્ને કુછ સોચે બગૈર ચોકડી ભરી, દરવાઝેકે અંદર ગયા ઔર દરવાઝા બંધ કર દિયા. ઉસ્ને બહુત તેઝિસે ખંજર નિકાલા મગર વાર કરને લગા તો પાગલને ઘૂમ કર દેખા. ઉસ્માનકે ખંજરકા વાર અપની તરફ આતે દેખ કર ઉસ્ને સલીબ આગે કરકે દારેસલીબ પળહ લિયા ઔર કહા "રુક જાઓ જવાન. અંદર ચલો મેં મુસલમાન હૂં."

ઉસ્માન સારિમને દૂસરા વાર ન કિયા. પાગલ જૂતે ઉતાર કર મસ્જિદકે અંદરૂની કમરેમેં ચલા ગયા. ઉસ્ને સલીબ અપને હાથમેં રખી. અંદર જા કર ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમસે નામ પુછા ઔર કહા "મેં મુસલમાન હૂં. મેરી બાતેં ગોરસે સુનલો. મુજે બતાઓકે તુમ કબસે મેરે પીછે આ રહે હો?"

"મેં સારા દિન તુમહારે પીછે ફિરતા રહાં હૂં" ઉસ્માન સારિમને જવાબ દિયા "મગર મુજે કત્લકા મૌકા નહીં મિલ રહા થા." "તુમ મુજે કયૂં કત્લ કરના ચાહતે હો?" પાગલને પુછા.

"કયૂં કે મેં ઈસ્લામ ઔર સલાહુદીન અય્યૂબીકે ખિલાફ કોઈ બાત બરદાશ્ત નહીં કર સકતા." ઉસ્માન સારિમને જવાબ દિયા "તુમ પાગલ હો યા નહીં, મેં તુમહેં ઝિંદા નહીં છોળુંગા."

પાગલને ઉસ્સે કઈ ઔર બાતેં પુછીં. આખિર ઉસ્ને કહા "મુજે તુમ જેસે એક નૌવજનાકી ઝરૂરત થી. અચ્છા હુઆ કે તુમ ખુદ હી મેરે પીછે આ ગએ. મેરા ખ્યાલ થા કે મુજે અપને મતલબકા કોઈ મુસલમાન બળી મુશ્કિલસે મિલેગા. મેં સલાહુદીન અય્યૂબીકા ભેજા હુઆ જાસૂસ હૂં. મેંને યહ ઢોંગ સલીબિયોંકો ધોકા દેનેકે લિયે રચાયા હેં. મેંને ઈસી ભેસમેં સફર કિયા હેં. મુજે તુમસે કુછ બાતેં પુછની હેં. યાદ રખો મસ્જિદમેં કોઈ સલીબી આ ગયા તો મેં ફિર વહી બકવાસ શુરૂઅ કર દુંગા જો દિન ભર કરતા રહાં હૂં. તુમ ગોરસે સુનતા રહના જૈસે તુમ મુજસે મુતઅસ્સિર હો રહેં હો. મેં બહુત તેઝીસે બોલૂંગા. શામકી નમાઝકા વક્ત હો રહા હેં. મુસલમાનોંમેં સલીબિયોંકે ભી જાસૂસ હેં. મેં નમાઝિયોંકે આને તક અપની બાત ખત્મ કરના ચાહતા હૂં."

ઉસ્માન સારિમને કભી જાસૂસ નહીં દેખા થા. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે યહ ગેર મા'મૂલી તોર પર ઝહીન જાસૂસ હેં જિસ્ને ઉસે ચંદ સવાલ પુછ કર પહચાન લિયા હેં કે યહ જવાન કાબિલે એ'તેમાદ હેં. જાસૂસને ઉસે કહા "અપને જૈસે ચંદ એક જવાન ઈકઠ્ઠે કરો ઔર કુછ મુસલમાન લળકિયોંકો ભી તય્યાર કરો. તુમહેં હર એક મુસલમાન ઘરાનેમેં યહ પૈગામ પહુચાના હેં સલાહુદીન અય્યૂબી ઝિંદા હેં ઔર વહ અપની ફૌજોંકે સાથ યહાંસે સિર્ફ આધે દિનકી મસાફત જિત્ના દૂર હેં. ઈસ્કી તમામ ફૌજ કુરક પર હમ્લેકે લિયે ન સિર્ફ તય્યાર હેં બલ્કે ઈસ ફૌજને સલીબી ફૌજકા નાકમેં દમ કર રખ્ખા હેં. મિસ્રમેં હાલાત પુર સુકૂન હેં. વહાં સલીબિયોંને જો તખ્રીબકારીકી થી વહ જળસે ઉખાળ દી ગઈ હેં."

"સલાહુદીન અય્યૂબી કબ હમ્લા કરેગા?" ઉસ્માન સારિમને પુછા.

"હમ ઉસ્કી રાહ દેખ રહેં હેં. હમ યકીન દિલાતે હેં કે તુમ બાહરસે હમ્લા કરોગે તો હમ સલીબિયોં પર અંદરસે હમ્લા કરેંગે. ખુદાકે લિયે જલ્દી આઓ."

"તહમ્મુલસે કામ લો જવાન !" જાસૂસને કહા "પહલે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા પેગામ સુન લો ઓર યહ હર એક નૌજવાનકે ઝહન પર નકશ કર દો. અય્યૂબીને કહા હેં કે કુરકકે મુસલમાન નૌજવાનોંસે કહના કે તુમ મુલ્ક ઔર મઝહબકે પાસબાન હો. મેંને પહલી જંગ લળકપનમેં લળી થી ઔર મુહાસરેમેં લળી થી. ફૌજકી કમાન મેરે ચચાકે પાસ થી. ઉસ્ને મુજે કહા થા કે મુહાસરેમેં ગભરા ન જાના. અગર તુમ ઈસ ઉમરમેં ગભરા ગએ તો તુમહારી સારી ઉમ્ર ગભરાહટ ઔર ખૌફમેં ગુઝરેગી. અગર ઈસ્લામકે અલમબરદાર બનના ચાહતે હો તો યહ અલમ આજ હી ઉઠા લો ઔર દુશ્મનકી દીવારે તોળ કર નિકલ જાઓ. ફિર ઘૂમ કર આઓ ઔર દુશ્મન પર ટુટ પળો. મેં ગભરાયા નહીં. તીન મહીનોંકે મુહાસરેને હમેં ફાકા કશી ભી કરાઈ. લેકિન હમ મુહાસરા તોળ કર નિકલ આએ ઔર હમને જિસ ખોરાકસે પેટ ભરે વહ દુશ્મનકી રસદસે છીની હુઈ ખોરાક થી. હમારે જો ઘોળે મુહાસરેમેં ભૂકસે મર ગએ થે હમને ઉન્કી કમી દુશ્મનકે ઘોળોંસે પુરી કી.....

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા કે મેરી કોમકે બેટોંસે કહના કે તુમ પર દુશ્મનને પ્યારકે હથિયારસે હમ્લા કિયા હે હમેંશા યાદ રખનાકે કોઈ ગેર મુસ્લિમ કોઈ મુસલમાનકા દોસ્ત નહીં હો સકતા. સલીબી મેદાને જંગમેં ઠહર નહીં સકે ઈનકે મંન્સૂબે ખાકમેં મિલ ગએં હેં. ઈસી લિએ વહ અબ મુસલમાનકી ઉભરતી હૂઈ નસ્લકે ઝહનસે કૌમિયત ઔર મઝહબ નિકાલનેકે લિએ જતન કર રહે હેં ઉન્હોંને જો હથિયાર ઈસ્તિઅમાલ કિયા હે વહ બળા હી ખતરનાક હે યહ હે કે ઝહની અય્યાશી કાહિલી ઔર કોતાહી તુમમેં યહ તીનોં ખરાબિયાં પેદા કરનેકે લિએ ઈસાઈ ઔર યહૂદી એક હો ગએ હેં યહૂદી અપની લળકિયોંકે ઝરિએ તુમમેં હેવાની જઝબા ભળકા રહે હેં ઔર તુમહેં નશેકા આદી બના રહે હેં મેં યહ નહીં કહૂંગા કે હેવાની જઝબે ઔર નશેસે તુમહારી આકિબત ખરાબ હોગી ઔર મોતકે

બાદ તુમ જહન્નમમેં જાઓગે મેં યહ કહના ચાહતા હૂં કે કિરદારકી યહ ખરાબિયાં તુમહારે લિએ ઈસ દુનિયાકો હી જહન્નમ બના દેગી તુમ જિસે જન્નતકી લઝ્ઝત સમજતે હો વહ જહન્નમકા અઝાબ હે તુમ સલિબીયોંકે ગુલામ હો જાઓગે તો તુમહારી બહનોંકો બે આબરૂ કરતે ફિરેંગે તુમહારે કુર્આનકે વર્ક ગલિયોંમેં ઉડેગેં ઔર તુમહારી મસ્જિદેં ઈસ્તબલ બન જાએગી.

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા હેં કે બાવકાર કૌમકી તરહ ઝિંદા રહના ચાહતે હો તો અપની રિવાયતકો ન ભુલો. સલીબી એક તરફ તુમ પર તશદ્દુદ કર રહેં હેં ઔર દૂસરી તરફ તુમહેં દોલત ઔર ઘોળા ગાડિયોંકી લાલચ દે રહેં હેં. મુસલમાન અય્યાશિયોંકા કાઈલ નહીં હોતા. તુમહારી દોલત તુમ્હારા કિરદાર ઔર ઈમાન હેં. યહ સલીબિયોંકી શિકસ્તકા સુબૂત હેં કે વહ તુમહારી તલવારસે ખૌફ ઝદહ હો કર ઈત્ને ઓછે હથિયાર પર ઉતર આએં હેં કે અપની બેટિયોંકો બેહયા બના કર તુમહેં અપના ગુલામ બનાનેકે જતન કર રહેં હેં. મેરી કૌમકે બેટો ! અપને કિરદારકો મહફૂઝ રખો. અપને આપકો કાબૂમેં રખો. ઝાલિમ હુક્મરાં દર અસ્લ કમઝોર હુક્મરાં હોતા હેં વહ અપને મુખાલિફીનમેંસે કિસીકો ઝુલ્મો તશદ્દુદસે ઝેર કરનેકી કોશિશ કરતા હેં ઔર કિસીકો દોલતકા લાલચ દે કર. તુમ ઝુલ્મો તશદ્દુદસે ભી ન ડરો ઔર કિસી લાલચમેં ભી ન આઓ. તુમ કૌમકા મુસ્તકિબિલ હો. હમ કૌમકા માઝી હેં. દુશ્મન તુમહારે ઝહનોંસે તુમ્હારા દરખ્શિન્દા માઝી નિકાલ કર ઉસ્મે અપને નઝરિયાત ઔર મફાદાતકી સિયાહી ભરનેકી કોશિશ કર રહા હેં તાકે ઈસ્લામકા મુસ્તકિબિલ તારીક હો જાએ. અપની અહમિયત પહચાનો. દુશ્મન તુમહેં સિર્ફ ઈસ લિયે તાબે'અ કરનેકી કોશિશ કર રહા હેં કે વહ તુમસે ખાઈફ હો. અપની નઝર આજ પર નહીં કલ પર રખો કયૂં કે તુમહારે દુશ્મનકી નઝર તુમહારે મઝહબકે કલ પર હેં. તુમને દેખ લિયાં હેં કે કુફ્ફાર તુમ્હારા કયા હાલ કર રહેં હેં. અગર તુમ ઝહની અય્યાશી પળ ગએ તો તમામ તર મિલ્લતે ઈસ્લામિયાકા યહી હશ્ર હોગા."

જાસૂસને સુલ્તાન અય્યૂબીકા પેગામ બહુત તેઝીસે ઉસ્માન સારિમકો સુના દિયા ઔર ઉસે અમલકે તરીકે બતાને લગા. ઉસ્ને કહા "સાલારે

આ'ઝમને ખાસ તોર પર કહા હૈં કે અપને ઉપર જોશ ઔર જઝબાતકા ગલ્બા તારી ન કરના. અકલ પર જઝબાતકો ગાલિબ ન આને દેના. ઈશ્તિગાલસે બચના. અપને આપ પર કાબૂ રખના. એહતિયાત લાઝમી હૈં. જાસૂસને ઉસે બતાયાકે વહ ઔર ઉસ્કે દો સાથી કિસી ન કિસી રૂપમેં ઉસે ખુદ હી મિલતે રહેંગે ઔર યહ રાબિતા કાઈમ રહેંગા. ફૌરી તોર પર ઝરૂરત યહ હૈં કે મુસલમાન અપને ઘરમેં ચોરી છુપે કમાને, તીર ઔર બરછિયાં બનાએં ઔર ઘરોંમેં છુપા કર રખેં. ઓરતોંકો ઘરકે અંદર હી ખંજર ઔર બરછે મારને ઔર વારસે બચનેકે તરીકે સિખાએં. યહૂદી લળકિયોંકી બાતોં પર ધ્યાન ન દે. ઉન્કે સાથ ઐસી કોઈ બાત ન કરેં. જિસ્સે ઈન્હેં કોઈ શક પેદા હો. અપને તોર પર કોઈ જંગી કારવાઈ ન કરેં. પહલે મુનઝઝમ હો જાએ ફિર કયાદત બનાએં. હર એક ફર્દકા ઝરાસા ભી અમલ કાઈદકી નઝરમેં હોના ચાહિયે ઔર કિસી ફર્દકા કોઈ ઈકદામકી ઈજાઝતકે બગૈર ન હો.''

સૂરજ ગુરૂબ હોને લગા થા. મસ્જિદકા પેશ ઈમામ આ ગયા. ઉસે દેખતે હ જાસૂસને સલીબ ઉઠાઈ ઔર વહ ડરતા હુઆ બાહર નિકલ ગયા. બાહર ફિર વહી એલાન સુનાઈ દેને લગા "મુસલમાનોં! સલીબકે સાયેમેં આ જાઓ. તુમ્હારા ઈસ્લામ મર ગયા હૈં.'' ઈમામને સારિમકો કહર ભરી નઝરોંસે દેખતે હુએ પુછા "યહ યહાં ક્યા કર રહા થા? ઔર તુમને ઈસે અંદર ક્યૂં બિઠા રખ્ખા થા? ઈસે હલાક ક્યૂં ન કર દિયા? ક્યા તુમહારી રગોંમેં મુસલમાન બાપકા ખૂન જમ ગયા હૈં? મેં ઈત્ના બુળ્હા ન હોતા તો યહાંસે ઉસે ઝિંદા ન જાને દેતા.''

"મેં ઉસ્કે પીછે ઈસી લિયે આયા થા કે યહ યહાંસે ઝિંદા ન નિકલ સકે.'' ઉસ્માન સારિમને કહા ઔર ઈમામકો અપના ખંજર દિખા કર કહને લગા "ખુદાકા શુક્ર હૈં કે ઉસ્ને મેરા ખંજર સલીબ પર રોક લિયા થા. યહ આદમી પાગલ નહીં થા, ઈસાઈ ઔર યહૂદી ભી નહીં. યહ મુસલમાન હૈં. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા પેગામ લાયા હૈં.'' ઉસ્ને બુળ્હેં ઈમામકો સુલ્તાન અય્યૂબીકા પેગામ સુનાયા ઔર કહા "મેં ઈસ પેગામ પર અમલ કરૂંગા. આજ શામસે હી બિસ્મિલ્લાહ કર રહાં હૂં લેકિન હમેં એક અમીરકી ઝરૂરત

હૈં. ક્યા આપ હમારી કિયાદત કરેંગે ? યહ સોચ લે કે સલીબી હુકૂમતકો ખબર મિલ ગઈ તો સબસે પહલે અમીરકી ગરદન ઉડાઈ જાએગી.''

"ક્યા મસ્જિદમેં ખળે હો કર મૈં યહ કહનેકી જુર્અત કર સકતા હૂં કે મૈં કૌમસે અલગ રહૂંગા?'' ઈમામને જવાબ દિયા "યહ ફેસલા કૌમ કરેગી કે મૈં અમીર ઔર કાઈદ બનનેકે કાબિલ હૂં યા નહીં. મૈં ખુદાકે ઘરમેં ખળા યહ અહદ કરતાં હૂં કે મેરી દાનિશ, મેરા માલ, ઔર મેરી જાન ઈસ્લામકે તહફફુઝ ઔર ફુરુગકે લિયે ઔર સલીબકો રૂબ ઝવાલ કરનેકે લિયે વકફ હો ગઈ હૈં.......મેરે અઝીઝ બેટે! સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પેગામકા એક એક લફ્ઝ ઝહનમેં બિઠા લો. ઉસ્ને ઠીક કહા હૈં કે નૌજવાન કૌમ ઔર મઝહબકા મુસ્તકબિલ હોતે હૈં. વહ ઈસે રોશન ભી કર સકતે હૈં ઔર વહ આવારા હો કર ઈસે તારીક ભી કર સકતે હૈં. જબ કોઈ નૌજવાન સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકી બેહયાઈકા દિલદાદહ હો કર લળકિયોંકો બુરી નઝરસે દેખતા હૈં તો વહ મહસૂસ નહીં કરતા કે ઉસ્કી અપની બહન ભી ઉસ જૈસે નૌજવાનોંકી બુરી નઝરકા શિકાર હો રહી હૈં. યહ વહ મકામ હૈં, જહાં કૌમેં તબાહ હોતી હૈં..... મેરે નૌજવાન બેટે! ખુદાકે ઈસ ઘરમેં અહદ કરો કે તુમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પેગામ પર અમલ કરોગે.''

ઉસ્માન સારિમને ઘર જા કર અપની બહન અન્નૂરકો અલગ બિઠા કર સુલ્તાન અય્યૂબીકા પેગામ સુનાયા ઔર કહા "અન્નૂર! હમારા મઝહબ ઔર હમારી કૌમી વકાર તુમસે બહુત બળી કુર્બાની માંગ રહા હૈં. આજસે અપને આપકો પર્દહનશી લળકી સમજના છોળ દો . મુસલમાન લળકિયોં તક યહ પેગામ પહુંચા કર ઈન્હેં ઈસ જિહાદકે લિયે તય્યાર કર લો. મૈં તુમ્હેં ખંજર, તીર કમાન ઔર બરછીકા ઈસ્તિઅમાલ સિખા દૂંગા. એહતિયાત યહ કરના હૈં કે કિસીકો શક ભી ન હો કે હમ લોગ ક્યા કર રહે હૈં."

"મૈં હર તરહકી કુર્બાનીકે લિયે તય્યાર હૂં.'' અન્નૂરને કહા "મૈં ઔર મેરી તમામ સહેલિયાં તો પહલે હી સોચ રહી હૈં કે હમ અપની આઝાદી ઔર અપની કૌમકે લિયે ક્યા કર સકતી હૈં. હમ તો મર્દોકે મૂંહકી તરફ

દેખ રહી હૈં."

ઉસ્માન સારિમને ઉસે બતાયાકે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર ઉસકી ફૌજકે મુતઅલ્લિક જિત્ની ખબરેં યહાં મશ્હૂર કી જાતી હૈં વહ સબ જૂઠી હોતી હૈં. તમામ મુસલમાન ઘરાનોંમેં જા કર ઔરતોંકો સહીહ ખબરે સુનાઓ. ઉસ્માન સારિમને ઉસે સહીહ ખબરેં સુનાઈ ઔર યહ ભી બતાયાકે મુસલમાનમેં ગદ્દાર ઔર સલીબિયોંમેં મુખ્બિર ભી હૈં. ઈન્હેં યહ ભી કહો કે ઈસાઈ ઔર યહૂદી લળકિયોંકે પ્યારસે બચો. ઈન્કા પ્યાર મહઝ ધોકા હૈં.

"ક્યાં મૈં રેનીકો યહાંસે આનેસે રોક દૂં?" અન્નૂરને કહા "વહ તો તુમહારે સાથ ભી બે તકલ્લુફ હો ગઈ હૈં."

"ઉસે મૈં કહૂંગા કે હમારે ઘર આયા ન કરે" ઉસ્માન સારિમને કહા "વહ બહુત તેઝ ઔર હોશિયાર લળકી હૈં."

રેની એક નૌજવાન ઈસાઈ લળકી થી. ઉસ્માન સારિમકે ઘરસે થોળી હી દૂર ઉસ્કા ઘર થા. ઉસ્કા બાપ શહરી ઈન્તિઝામિયાંકે કિસી ઉંચેં ઓહદે પર ફાઈઝ થા. લળકીકા પૂરા નામ રૈની અલેગઝેન્ડર થા. વહ અન્નૂરકી સહેલી બની હુઈ થી. ઉસ્માન સારિમકે સાથ ભી ઉસ્ને ગહરે મરાસિમ પેદા કર લિયે થે. ઈસે દેખ કર વહ બહુત ખુશ હોતી થી. ઉસ્માન સારિમ અભી ઉસ્કે કરીબ નહીં હુઆ થા. યહ જવાન સમજા જાતા થા કે યહ ઈસાઈ લળ્કી હૈં ઔર યહ યહાં જાસૂસી કરને આતી હૈં. ઉસ્ને રૈનીકો કભી ના પંસદ નિગાહસે નહીં દેખા થા બલ્કે ઉસ્કે સાથ હંસી મઝાક ભી કર લેતા થા તાકે ઉસે શક ન હો. અબ જબ ઉસે યહ ઝરૂરત પેશ આઈ કે રૈની ઉસ્કે ઘર ન આયા કરે તો રૈનીકો યહ કહના ઉસ્કે લિયે મુશ્કિલ હો ગયા કે અબ હમારે ઘર ન આયા કરો. મગર ઉસે રોકના ઝરૂરી થા ક્યૂં કે ઘરમેં અપની બહનકો જંગી ટ્રૅનિંગ દેના ચાહતા થા ઔર ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે ઉસ્કે ઘરમેં અબ ક્યા ક્યા રાઝ આએંગે. ઉસ્ને સોચ સોચ કર યહ તરીકા પંસદ કિયા કે અન્નૂરસે કહા કે રૈની જબ કભી આએ તુમ યહ કહ કર બાહર ચલી જાયા કરો કે કિસી સહેલીકે ઘર જા રહી હૂં. ઈસ તરહ ઉસે ટાલતી રહો. વહ ખુદ હી આના છોળદેગી.

કુરક શહરકે લોગ ઈસ પાગલકી બાતેં કર રહે થે જો મુસલમાનકી

તબાહીકી પેશીનગોઈ કરતા ફિર રહા થા. ગેર મુસ્લિમોંકો વહ બહુત હી અચ્છા લગા થા. સબ ઉસેડ ઢૂંઢતે ફિરતે થે લેકિન વહ કહીં નઝર નહીં આ રહા થા. સરકારી તોર પર ભી ઉસે તલાશ કિયા જા રહા થા ક્યૂં કે મુસલમાનોંકો ખોફઝદહ કરને ઔર ઉન્કા જઝબા સર્દ કરનેકે લિયે ઈસ પાગલકો ઈસ્તિઅમાલ કરનેકા ફૈસલા કિયા ગયા થા. કિસીકો મા'લૂમ નહીં થા કે વહ કહાં ચલા ગયા હૈ. વહ ઉસી રાત કહીં લાપતા હો ગયા થા. દસ બારહ રોઝ ઉસ્કી તલાશ હોતી રહી. સલીબી હુક્કામને શહરકે બાહર ભી ઘુળ સવાર દોળા દિયે. ઉસે તવક્કુઅ થી કે વહ ઈસ શહરસે કહીં દૂસરે શહર જા રહા હોગા, મગર વહ કિસીકો ન મિલા ઔર દસ બારહ દિન ગુઝર ગએ.

ઈન દસ બારહ દિનોંમેં ઉસ્માન સારિમને અન્નૂર ઔર ઉસ્કી તીન સહલિયોંકો હથિયારોંકા ઈસ્તિઅમાલ સિખા દિયા. ઉસ્ને ઈન્હેં તેગઝની બળી મહનતસે સિખાઈ. ઉસ્કે અલાવા ઉસ્ને મુસલમાન નૌજવાનોંકો દર પરદા સુલ્તાન અય્યૂબીકા પેગામ સુનાકર ઝમીન દોઝ મહાઝ પર જમા કર લિયા. ઈન નૌજવાનોંને ઉન મુસલમાન કારીગરોંકો તય્યાર કર લિયા જો બરછિયાં ઔર તીરો કમાન બનાતે થે. યહ સબ સલીબિયોંકે મુલાઝિમ થે. વહ અપને લિયે કોઈ હથિયાર નહીં બના સકતે થે. મુસલમાનોંકો કોઈ હથિયાર રખનેકી ઈજાઝત નહીં થી. ઉન કારીગરોંને ઘરોંમેં ચોરી છુપે હથિયાર બનાને શુરૂઅ કરદિયે. યહ બહુત હી ખતરનાક થા. પકળે જાનેકી સૂરતમેં સિર્ફ સઝાએ મૌત નહીં થી બલ્કે મરનેસે પહલે સલીબી દરિન્દોંકી ભયાનક અઝિય્યતેં થીં. વહાં કોઈ મુસલમાન કિસી મા'મૂલીસે જુર્મમેં યા મહઝ શકમેં પકળા જાતા થા તો ઉસે પુછા જાતા થા કે મુસલમાન ઘરાનોંકે અંદર ક્યા હો રહા હૈ ઔર જાસૂસ કહાં હૈં. ઉસ્કે સાથ હી ઉસ્કે જિસ્મકો રૂઈકી તરહ ધુનના શુરૂઅ કર દેતે થે. કારીગર જો હથિયાર બનાતે થે, વહ ઉસ્માન સારિમ જેસે નૌજવાન રાતકો મુખ્તલિફ ઘરોંમેં છુપા દેતે થે. દિનકે વક્ત લળકિયાં બુર્કા નુમા લિબાદોંમેં ખંજર ઔર તીર કમાન છુપા કર મુસલમાનોંકે ઘરોંમેં લે જાતી થીં, મગર હથિયાર બનાને ઔર ઘરોંકો પહુંચાનેકી રફતાર બહુત સુસ્ત થી.

ઉધર સુલ્તાન અય્યૂબીકો એક જાસૂસને ઈત્તિલાઅ દે દી કે કુરક ઔર મુકાઝાતકે મુસલમાનોં તક ઈસ્કા પેગામ પહુંચ ગયા હૈં ઔર વહાંકે નૌજવાન લળકો ઔર લળકિયોંને ઝમીન દોઝ મહાઝ બના લિયા હૈં. યહ ઈત્તિલાઅ લાનેવાલા ભી એક ઝહીન ઔરડંર જાસૂસ થા. ઈસ્ને બતાયાકે વહ જાસૂસ જિસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકા પેગામ ઉસ્માન સારિમ તક પહુંચાયા થા પાગલકે બહરૂપમેં કામયાબ રહા હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ ઈત્તિલાઅ પર બહુત ખુશ થા. ઉસ્ને કહા "જિસ કૌમકે નૌજવાન બેદાર હો જાએ ઉસે કોઈ તાકત શિકસ્ત નહીં દે સકતી."

"ઈસ કામયાબીને મેરા હોસલા બળ્હા દિયા હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "મૈં નૌજવાનોંકો શો'લે નહીં બનાના ચાહતા હૂં. મૈં ઉન્કે સીનોંમેં ઈમાનકી ચિંગારી સુલ્ગાના ચાહતા હૂં. નૌજવાનોંકો ભળકાના કોઈ મુશ્કિલ કામ નહીં. ઈન્મેંસે કોઈ અશરફી ચમક ઔર લાલચસે તુમહારે હાથમેં ખેલને લગેગા ઔર ઝિયાદા તા'દાદ ઉન્કી હૈં જો જઝબાતી અલ્ફાઝ ઔર જોશીલે ના'રોંસે ભળક ઉઠતે હૈં. ફિર ઉન્સે જો કુછ કરાના ચાહતે હો કરાલો. ઈન્હેં આપસમેં ભી લળા સકતે હો. ઈસ્કી વજહ યહ નહીં કે વહ જાહીલ ઔર ગવાર હૈં ઔર ઉન્કા અપના દિમાગ હી નહીં, અસ્લ વજહ યહ હૈં કે યહ ઉમર હી ઐસી હોતી હૈં કે ખૂનકા જોશ કુછ કર ગુઝરને પર મજબૂર કરતા હૈં. ઈસ ઉમરમેં ઝહન અય્યાશીકી તરફ ભી માઈલ હોતા હૈં ઔર અમલે સાલેહકી તરફ ભી, તુમ નૌજવાનકે ઝહનકો જો ભી તહરીક ઔર ઈશ્તિઆલ દે દો વહ ઈસીકા અસર કુબૂલ કરેગા. તુમહારે દુશ્મન હમારી કૌમકે ઉભરતે હુએ ઝહનમેં અય્યાશી ઔર જિન્સી લઝઝતકે જરાસીમ ડાલ રહે હૈં. ઈન્કા મકસદ સિર્ફ યહ હૈં કે હમ ઉસે જિહાદકી તરફ માઈલ કરકે દુશ્મનકે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ ન કર સકેં. તુમ યહ કોશિશ કરો કે નૌજવાન ભળકે નહીં બલ્કે સર્દ રહેં ઔર સોચેં. રસૂલે મકબૂલ (સ.અ.વ.)કી ઈસ હદીસકો સમજેંકે અપને આપકો જાનો ઔર દુશ્મનકો પહચાનો. ઈન્કી સોચેં બદલ દો. ઉન્મે કૌમિય્યતકા એહસાસ પેદા કર દો. યહ નૌજવાન કૌમકા બળા કીમતી સરમાયા હૈં. ઈન્હેં ભળકા કર જલનેસે બચાઓ. ઈન્હેં મરવાના દાનિશમંદી નહીં. દાનાઈ યહ હૈં કે ઉન્કે હાથોં દુશ્મનકો મરવાઓ

લેકિન દુશ્મનકા તસવ્વુર વાઝેહ કરો. કોઈ મુસલમાન મુજે બુરા ભલા કહેં તો ન વહ ઈસ્લામકા દુશ્મન હેં ન ગદ્દાર હેં. વહ મેરા દુશ્મન હેં. મેં ઉસે ઈસ કાનૂનકા સહારા લે કર સઝા નહીં દૂંગા જો ઈસ્લામ ઓર સલ્તનતે ઈસ્લામિય્યાકે લિયે બનાયા ગયા હેં. મિલ્લતકા કાનૂન મિલ્લતકે અમીરકે ઝાતી ઈસ્તિઅમાલકે લિયે નહીં હોતા. ગદ્દારીકી સઝા ઉસે દી જાતી હેં જો મુલ્ક ઔર કૌમકી જળેં કાટેં ઓર દીનકે દુશ્મનકે હાથોં મઝબૂત કરે, ખ્વાહ હુક્મરાં ખુદ હી ઉસ્કા મુજરીમ હો વહ ગદ્દાર હેં ઔર સઝાકા મુસ્તહિક."

"ઈસ સૂરતમેં જબકે વહાં નૌજવાન તય્યાર હો ગએ હેં હમ ઈન્હેં કિસ તરહ ઈસ્તિઅમાલ કરેં." ઝાહીદીનને પુછા.

"ઈન્હેં જોશમેં ન આને દો."સુલ્તાન અય્યૂબીને જવાબ દિયા "ઉન્કી સોચેં બેદાર કરો. વહાં કે હાલાતકે મુતાબિક વહ ખુદ ફેસલા કરેં કે ઈન્હેં ક્યા કરના ચાહિયે. વહ જઝબાતકે ગલ્બેકે તહત ન સોચેં. વહાં ઔર ઝિયાદા ઝહીન જાસૂસ ભેજો, ઔર યહ યાદ રખોકે ઝાહિદીનકે જાસૂસ હમેં નહીં હમારે નૌજવાન બચ્ચોંકા કિરદાર બિગાળનેકી કોશિશ કર રહા હેં યા હમારે ઉન હાકિમોંકા જિન્કે ઝહન બચ્ચોંકી તરહ ખામ હેં. કિસી ભી કૌમકો જંગકે બગૈર શિકસ્ત દેના ચાહો તો ઉસ્કે નૌજવાનોંકો અય્યાશીમેં ડાલ દો. યહ કૌમ ઈસ હદ તક તુમહારી ગુલામ હો જાએગીકે અપની મસ્તૂરાત તુમહારે હવાલે કરકે ઈસ પર ફખ્ર કરેગી. સલીબી ઔર યહૂદી હમારી ઈસ કૌમકો ઈસી સતહ પર લાનેકી કોશિશ કર રહેં હેં." સુલ્તાન અય્યૂબીકો જેસે અચાનક કુછ યાદ આ ગયા હો. ઉસ્ને ઝાહીદીનસે કહા "મેંને કિસીસે કહા થા કે કુરકકે ઉન મુસલમાનોં તક જો હથિયાર બના રહેં હેં આતિશ ગીર માદહ પહુંચાદો યા ઈન્હેં બતા દો કે યહ કિસ તરહ બનતા ઔર ઈસ્તિઅમાલ હોતા હેં."

"વહ ઈન્હેં બતા દિયા ગયા હેં." ઝાહીદીનને જવાબ દિયા "ઈત્તિલાઅ મિલી હેં કે મુસલમાનોંને યહ માદહ તય્યાર કરના શુરૂઅ કર દિયા હેં."

કુરકમેં ઐસે હાલાત ફૌરન હી પેદા હો ગએ જિન્મેં વહાંકે નૌજવાનોંકો

ખુદ હી સોચના ઔર અમલ કરના પળા. મકબૂઝા ઈલાકોંમેં સલીબિયોંને કાફલે લૂટનેકા ભી સિલ્સિલા શુરૂઅ કર રખ્ખા થા. કાફલે ઈન્ને આમ નહીં થે. તાજિર ઔર દીગર સફર કરનેવાલે ઈકટ્ઠે હોતે રહતે થે. ઈન્કી તા'દાદ ડેઢ્ઢ દો સો હો જાતી તો કાફલેકી સૂરતમેં ચલતે થે. યહ એક હિફાઝતી ઈકદામ હોતા થા. કાફલેકે સાથ લળનેવાલે મુસલ્લહ અફરાદ ભી હોતે થે. ઘોળોં ઔર ઊંટોંકી ઈફરાત હોતી થી. તાજિરોંકા બેશુમાર માલ ઔર દોલત હોતા થા. કાફલેમેં ચંદ એક કુબેં ભી હોતે થે. યહ લોગ નકલે મકાની કરતે થે. સલીબી ઈસ્તિબ્દાદમેં આએ હુએ મુસલમાન વહાંસે હિજરત કરકે મુસલમાનોંકી હુકમરાનીકે ઈલાકેમેં જાતે રહતે થે. ઈન્ને બળે કાફલેકો ચંદ એક ડાકૂ નહીં લૂટ સકતે થે. કાફલે વાલે મુકાબલા કરતે થે. સલીબિયોંને યહ કામ અપની ફૌજકે સુપુર્દ કર દિયા થા. ઈન્હેં અગર કિસી કાફલેકી ઈત્તિલાઅ મિલ જાતી તો અપની ફૌજકે એક દો દોસ્તોંકો સહરાઈ લોગોંકે ભેસમેં ભેજકર ઈસે લૂટ લેતે થે. કાફલોંમેં સિર્ફ મુસલમાન હોતે થે. યહ જુર્મ ઈન સલીબી બાદશાહોંને ભી કરાયા ઔર લૂટે હુએ માલસે હિસ્સા વુસૂલ કિયા જિન્હેં આજ તારીખમેં સલીબી જંગોંકા હીરો બના કર પેશ કિયા જા રહા હૈ.

ઈસ જુર્મમેં મુસલમાન ઉમ્રાભી શામિલ થે. વહ છોટી છોટી ઈસ્લામી રિયાસતોંકે હુકમરાં થે. ઉન્કે પાસ ફૌજ ભી થી. લૂટે હુએ કાફલોંકો દો ચાર આદમી ફરયાદ લે કર ઈન હુકમરાનોંકે દરબારમેં જાતે થે તો ઉન્કી શુનવાઈ નહીં હોતી થી ક્યૂં કે ઈન હુકમરાનોંકો ભી સલીબી લળકિયોં, શરાબ ઔર થોળેસે સોનેકી સૂરતમેં હિસ્સા દિયા કરતે થે.

અગર યહ હુકમરાં ચાહતે તો સલીબી ડાકૂઓકા કિલ્આ કમા કર સકતે થે મગર ઉન્હોંને સલીબી ડાકૂઓકો ઐસી છુટી દે રખી થી કે યહ ડાકૂ ઉન્કી રિયાસતોંકે અંદર ભી આ કર લૂટ માર કર જાતે થે. સલીબિયોંને ઈન્હેં અંધા કરકે યહ ફાઈદા ઉઠાયા કે ઉન્કી રિયાસતોંકે સરહદી ઈલાકે ભી હળપ કરતે ગએ. ઉન્હોંને બા'ઝ છોટી છોટી રિયાસતોંકો મુસલ્સલ ડાકૂઓંસે પરેશાન કરકે જિઝયા ભી વુસૂલ કરના શુરૂઅ કર દિયા થા. ઈસ તરહ સલ્તનતે ઈસ્લામિયા સકળતી ચલી જા રહી થી. નુરૂદ્દીન ઝંગી ઔર

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈન મુસલમાન રિયાસતોં પર ભી કબ્ઝા કરના ચાહતે થે. ઈન હુક્મરાંનોકો વહ સલીબીસે ઝિયાદા ખતરનાક સમજતે થે. એક બાર નુરૂદ્દીન ઝંગીને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો એક પેગામ ભેજા થા જિસ્મેં કઈ ઔર બાતોકે અલાવા ઈન છોટે છોટે મુસલમાન હુકમરાનોંકે મુતઅલ્લિક લિખ્ખા થા "ઈન મુસલમાન હુક્મરાનોંને અપની એશો ઈશરતકે લિયે અપની રિયાસતેં સલીબિયોંકે પાસ ગિરવી રખ દી હૈં. વહ કુફ્ફારસે નુખ્ફે ઔર ઝર્રો જવાહિરાત ઔર ઈગ્વાકી હુઈ લળકિયાં લેતે ઔર ઈસ્લામકા નામ ડિબોતે જા રહેં હૈં. યહ મુસલમાન કુફ્ફારસે ઝિયાદા નાપાક ઔર ખતરનાક હૈં. વહ બાદશાહીકે નશેમેં બદમસ્ત હૈં ઔર સલીબીકી જળોંમેં દાખિલ હો ગએ હૈં. સલીબિયોંકો શિકસ્ત દેનેસે પહલે ઝરૂરી હો ગયા હૈં કે ઈન મુસલમાન રિયાસતો પર કબ્ઝા કરકે ઈન્હેં સલ્તનતે ઈસ્લામિયાંમેં મુદગમ કિયા જાએ ઔર ખિલાફતે બગદાદકે તહત લાયા જાએ. ઈસકે બગૈર ઈસ્લામકા તહફફુઝ મુમ્કિન નહીં."

ઈન ખતરોંકે બાવજૂદ કભી કભી કોઈ બહુત બળા કાફલા સહરામેં જાતા નઝર આતા થા. કુરકસે ચંદ મીલ દૂરસે એક કાફલા ગુઝર રહા થા. ઈસ્મેં એક સોસે ઝિયાદા ઊંટ થે. બહુતસે ઘોળે ભી થે. કાફલેમેં તાજિરોંકા માલ થા ઔર ચંદ એક કુંબે થે. એક કુંબા ઐસા ભી, થા જિસ્મેં દો જવાન લળકિયાં થીં. યહ બહનેં થીં. ઉન્હોંને અપની ફૌજકા એક દસ્તા ભેજ ભી દિયા જિસ્ને દિન દહાળે કાફલે પર હમ્લા કિયા. કાફલેકે ઘુળ સવારોંને મુકાબલા તો બહુત કિયા મગર સલીબિયોંકી તા'દાદ બહુત ઝિયાદા થી. વહાં રેત ખૂનસે લાલ હો ગઈ. સલીબિયોંને બચ્ચોં તકકો કાટ ડાલા. પંદરહ સોલા જવાં સાલ મુસલમાન રહ ગએ. ઈન્હેં કૈદી બના લિયા ગયા. દોનોં લળકિયોંકો પકળ લિયા ગયા. ઊંટો ઔર ઘોળોંકો માલ ઔર અસ્બાબ સમેત કુરક લે ગએ.

યહ કાફલા જબ કુરકમેં દાખિલ હુઆ તો આગે આગે કૈદી થે. ઉન્કે પીછે દો ઘોળે પર દો લળકિયાં સવાર થીં જિન્કા લિબાસ બતાતા થા કે મુસલમાન હૈં. ઉન્કે પીછે સલીબી થે જિન્કે ચહરે પર નિકાબ થે ઔર ઉન્કે પીછે માલ ઔર અસ્બાબસે લદે હુએ ઊંટોકી કતાર થી. લળકિયાં રો રહી

થીં. કુરકકે શહરી તમાશા દેખનેકે લિયે બાહર નિકલ આએ. વહ તાલિયાં પીટતે ઔર કહકહેં લગાતે થે કયૂં કે વહ જાનતે થે કે લૂટા હુઆ યહ કાફલા મુસલમાનોંકા હેં ઔર કૈદી ભી મુસલમાન હેં. ઈન કૈદીયોંમેં એક જવાં સાલ કૈદી આફાક નામકા થા. દોનોં મુગ્વિય્યા લળકી ઈસ્કી બહનેં થીં. આફાક ઝખ્મી ભી થા ઉસ્કી પેશાની ઔર કંધેસે ખૂન બહ રહા થા. વહ લૂટે હુએ કાફલેકે આગે આગે શહરમેં દાખિલ હુઆ તો તમાશિયોંકો દેખ કર ઉસ્ને બુલંદ આવાઝસે કહા "કુરકકે મુસલમાનોં !હમારા તમાશા દેખ રહેં હો? ડૂબ મરો. ઈન લળકિયોંકો દેખો. યહ મેરી નહીં તુમહારી બહનેં હેં. યહ મુસલમાન હેં."

એક સલીબીને પીછેસે ઉસ્કી ગરદન પર ઘૂસા મારા. વહ મૂંહકે બલ ગિર પળા. ઈસ્કે હાથ રસ્સિયોંસે પીઠ પીછે બંધે હુએ થે. એક કૈદીને ઉસે ઉઠાયા તો આફાક ફિર ચિલ્લાયા "કુરકકે મુસલમાનોં! યહ તુમહારી બેટિયાં હેં." ઉસે દો તીન નિકાબ પોશોંને પીટના શુરૂઅ કર દિયા. ઉસ્કી બહનેં ચીખ ચીખ કર રો રહી થીં ઔર ફરિયાદેં કર રહી થીં. "આફાક ખામોશ હો જાઓ. તુમ ઈન્કા કુછ નહીં બિગાળ સકતે" મગર આફાક ચુપ નહીં હો રહા થા. તમાશિયોંમેં મુસલમાન ભી થે જો અપના ખૂન પી રહેં થે. ઉન્મેં નૌજવાન મુસલમાન ભી થે ઔર ઉન્મેં ઉસ્માન સારિમ ભી થા. ઉસ્ને અપને નૌજવાન દોસ્તોંકી તરફ દેખા. સબકી આંખે લાલ થીં ઔર દિલ ઝોર ઝોરસે ધળક રહેં થે.

ઉસ્માન સારિમ થોળી દૂર દૂર તક ઈસ કાફલેકે સાથ સાથ ચલતા રહા. આગે એક ગરીબસા મોચી બેઠા થા, જો લોગોંકે જૂતે મરમ્મત કિયા કરતા થા. ઉસે કિસી મુસલમાનને અપને ઘરકી ડેવળીમેં સોનેકી જગહ દે રખી થી. દિન ભર વહ બાહર બેઠા જૂતે મરમ્મત કરતા રહતા થા. બદ કિસ્મત કાફલા ઉસ્કે સામનેસે ભી ગુઝરા. ઉસ્ને ભી આફાકકી લલ્કાર ઔર લળકિયોંકી આહોઝારી સુની. આફાકકે ચહરેકો ખૂનસે લાલ દેખા. ઉસ પર સલીબિયોંકા ઝુલ્મ હોતા ભી દેખા લેકિન ઈસ તરહ દેખા જૈસે ઉસ્ને કુછ ભી નહીં દેખા. ઈસ મોચીકો ન કભી કિસીને મસ્જિદમેં જાતે દેખા થા ન ગિર્જેમેં. વહ યહૂદિયોંકી ઈબાદત ગાહમે ભી કભી નહીં ગયા થા. ઈસ્કી

તરફ વહી તવજજૂહ દેતા થા, જિસે જૂતા મરમ્મત કરાના હોતા થા. ઉસે કભી કિસીને બોલતે ભી નહીં સુના થા. વહ ખલકકા રાન્દા હુઆ ઈન્સાન થા જિસે સલીબિયોંકે સાથ ભી કોઈ દિલચસ્પી નહીં થી ઔર ઈસ્લામિયોંકે સાથ ભી કોઈ વાસ્તા નહીં થા.

ઉસ્માન સારિમ ચલતે ચલતે ઈસ મોચીકે પાસસે ગુઝરને લગા તો રુક ગયા. ઊંટ જા રહેં થે. જબ આખરી ઊંટ ગુઝર ગયા તો ઉસ્માન સારિમને દોનોં જૂતે ઉતાર કર મોચીકે આગે રખ દિયે ઔર ઉસ્કે સામને બેઠ ગયા. મોચી કિસીકા જૂતા મરમ્મત કર રહા થા. ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમકો સર ઉઠા કર દેખા ભી નહીં. ઉસ્માન સારિમને ઈધર ઉધર દેખ કર સરગોશીમેં કહા "ઈન દોનોં લળકિયોંકો આજ રાત આઝાદ કરાના હૈં."

જાનતે હો યહ લળકિયાં રાતકો કહાં હોગી? મોચીને સર ઉઠાયે બગૈર ઈત્ની ધીમી આવાઝમેં પુછાકે ઉસ્માન સારિમકે સિવા કોઈ ઔર નહીં સુન સકતા થા.

"જાનતા હૂં" "સલીબી બાદશાહોંકે પાસ હોગી, લેકિન હમસે કિસીને ભી વહ જગહ અંદરસે નહીં દેખી."

"મૈંને દેખી હૈં." મોચીને અપને કામમેં મગન રહ કર કહા "વહાંસે લળકિયોંકો નિકાલના મુમ્કિન નહીં."

"તુમ કિસ મર્ઝકી દવા હો?" ઉસ્માન સારિમને ઐસે લહઝેમેં કહા જિસ્મે જઝબાત ઔર ગુસ્સા થા. કહને લગા "હમારી રહનુમાઈ કરો. અગર હમ લળકિયોં તક પહુંચ ગએ ઔર પકળે ગએ તો લળકિયોંકી ગરદનેં કાટ દેંગે. ઈન્હેં સલીબિયોંકે પાસ ઝિંદા નહીં રહને દેંગે."

"કિત્ને જવાનોંકી કુર્બાની દે સકતે હો? મોચીને પુછા.

"જિત્ને જવાન માંગોંગે."

"કલ રાત."

"આજ રાત." ઉસ્માન સારિમને દબદબેસે કહા "આજ હી રાત બરજીસ! આજ હી રાત."

"ઈમામકે પાસ પહુંચો." મોચીને કહા.

"કિત્ને જવાન?"

બરજીસ મોચીને સોચકર કહા "આઠ...... હથિયાર સુન લો. ખંજર, આતિશ ગીર માદહ."

ઉસ્માન સારિમને અપને જૂતે પહને ઔર ચલા ગયા.

સૂરજ અભી ગુરૂબ નહીં હુઆ થા. ઉસ્માન સારિમને રાસ્તેમેં અપને સાત હમજોલિયોંકો ઘરોંસે બુલા કર ઈન્હેં ઈમામકે ઘર પહુંચનેકો કહા ઔર ખુદ ઈમામકે ઘર ચલા ગયા. યહ ઉસી મસ્જિદકા ઈમામ થા જિસ્મે ઉસ્માન સારિમકી મુલાકાત "પાગલ"સે હુઈ થી. ઉસ્માનને હી ઈમામકો અપની ઝમીન દોઝ જમાઅતકી ઈમામત પેશ કી થી જિસે જમાઅતકે હર ફર્દને કબૂલ કર લિયા થા. યહ લોગ કિસી ન કિસીકે ઘરમેં મિલ બેઠતે ઔર લાઈહા અમલ તય્યાર કરતે થે. અબ ઈન દો મુગ્વિયોંકા મસ્અલા સામને આ ગયા તો ઉસ્માન સારિમને ઈન્કી રિહાઈકા ઈરાદા કર લિયા જો દર અસ્લ ખુદ કશીકા ઈરાદા થા. વહ મોચીકે કહનેકે મુતાબિક ઈમામકે ઘર ચલા ગયા. ઈમામ બે ચેનીસે અપની ડેવળીમેં ટહલ બતા રખ્ખા થા. ઉસ્માન સારિમકો દેખ કર રુક ગયા ઔર પુછા "ઉસ્માન! તુમને ઈસ કેદીકી લલ્કાર સુની થી? મા'લૂમ હોતા હેં વહ લળકિયાં ઉસ્કી બહનેં થીં."

"મેં ઈસી લલ્કાર પર લબ્બેક કહને આયા હૂં મુહતરમ ઈમામ !" ઉસ્માન સારિમને કહા "બરજીસ આ રહા હેં ઔર મેરે સાત દોસ્ત ભી આ રહેં હેં."

"તુમ ક્યા કરોગે ?" ઈમામને પુછા "તુમ કર હી ક્યા સકોગે?..... મેં જાનતા હૂં કે હમારી બેશુમાર લળકિયાં કાફિરોંકે કબ્ઝેમેં હેં મગર ઈન દો લળકિયોંને મુજે ઈમ્તિહાનમેં ડાલ દિયા હેં" ઉસ્ને મૂંહ ઉપર કરકે ગહરી આહ ભરી ઔર કહા "યા ખુદા મુજે સિર્ફ એક રાતકે લિયે જવાન કર દે યા આજ હી રાત મેરી જાન લે લે. અગર મેં ઝિંદા રહા તો તમામ ઉમર મુજે ઈન લળકિયોંકી આહોઝારી સુનાઈ દેતી રહેંગી ઔર મેં પાગલ હો જાઉંગા."

"હમેં અપની દાનિશકી રોશની દિખાએં." ઉસ્માન સારિમને કહા "મુજે ઉમ્મીદ હેં કે હમ આપકો એક રાતસે ઝિયાદા બેચેન નહીં રહને

દેંગે."

ઉસ્માન સારિમકે દો સાથી અંદર આએ. ઈમામને ઈન્હેં બેઠનેકો કહા ઔર તીનોંસે મુખાતબ હો કર કહા "આજ યૂં મા'લૂમ હોતા હૈ કે હમારી દાનિશ જવાબ દે ગઈ હૈ. મુજે ઈસ તરહ બેકાબૂ હોના નહીં ચાહિયે, લેકિન કોઈ ગેરતકો લલ્કારે તો જઝ્બે ભળક ઉઠતે હૈં જિન્હેં મુતમઈન હોનેકે લિયે જવાન હોના ઝરૂરી હોતા હૈ.... લેકિન મેરે બચ્ચો! મેં બહુત બુળ્હા હો ગયા હૂં. મુજમેં અબ બરદાશ્તકી કુવ્વત નહીં રહી. તુમ જો કુછ કરનેકા ઈરાદા કરો સંભલ કર કરના."

એક એક કરકે સાત નૌજવાન જમા' હો ગએ ઔર ઉન્કે ફૌરન બા'દ મોચી આ ગયા. ઉસ્ને બોરી ઉઠા રખી થી જિસ્મે પુરાને જૂતે ઔર અવ્ઝાર થે. ઈસ્ને બોરી ફેંકી ઔર કમર સીધી કી. વહ હંસ પળા. વહ જબ સીધા ખળા હુઆ તો કોઈ કહ નહીં સકતા થા કે યહ મોચી હૈ જો દુન્યાકી ગહમા ગહમીસે રિશ્તા તોળે હુએ, રાસ્તેમેં બેઠા હુઆ જૂતે મરમ્મત કરતા રહતા હૈ. ઉસ વકત જબ વહ ઈમામકે ઘરમેં થા ઔર દરવાઝા બંદ હો ચુકા થા, વહ મોચી નહીં બરજીસ થા અલી બિન સુફયાનકે મહકમએ જાસૂસીકે એક ખુફયા શો'લેકા તજરબાકાર ઔર નિહાયત અકલમંદ જાસૂસ ઉસ્ને ઈમામસે કહા "યહ લળકે આજ હી ઈન દોનોં લળકિયોંકો સલીબિયોંકી કૈદસે આઝાદ કરાને પર તુલે હુએ હૈં. ઈસ કામમેં સિર્ફ પકળે જાનેકા યા નાકામીકા ખત્રા નહીં બલ્કે મૌતકા ખત્રા હૈ."

"હમ યહ ખત્રા કબૂલ કરતે હૈં મુહતરમ બરજીસ! એક નૌજવાનને કહા "આપ ઈસ ફનકે ઉસ્તાદ હૈં. હમારી રહનુમાઈ કરેં."

"અગર અકલકી બાત સુનેં, તો મેં એક મશ્વરા દેના ચાહતા હૂં" બરજીસને કહા "સલીબિયોંકે પાસ બહુત સી મુસલમાન લળકિયાં હૈં. ઈન્મેસે બા'ઝકો ઉન્હોંને બચપનમેં કાફલોં ઔર ઘરોંસે ઈગ્વા કિયા થા ઔર ઈન્હેં અપની તા'લીમ ઔર તરબિયત દે કર હમારે ખિલાફ જાસૂસી ઔર કિરદારકુશીકે લિયે ઈસ્તિઅમાલ કર રહેં હૈં. તુમ લોગ એક એક લળકીકો તો આઝાદ નહીં કરા સકતે. અગર તુમ સબ મેરે ફનસે ફાઈદા ઉઠાના ચાહતે હો તો મેં કહૂંગા દો લળકિયોંકી ખાતિર તુમ જૈસે આઠ જવાન

કુર્બાન કર દેના અકલમંદી નહીં. બુર્દબારી ઔર તહમ્મુલ ઝરૂરી હૈ.''

"મૈં તહમ્મુલકો કિસ તરહ કબૂલ કર સકતા હૂં?'' ઉસ્માન સારિમને ભળક કર કહા.

"મેરી તરહ.'' બરજીસને કહા "ક્યા મૈં પેશેકા મોચી હૂં? મૈં જબ મિસ્રમેં હોતા હૂં તો મેરી સવારીકે લિયે અરબી ઘોળા તય્યાર હોતા હૈ ઔર મેરે ઘરમેં દો મુલાઝિમ હૈં મગર યહાં તીન મહિનોંસે રાસ્તેમેં બેઠા લોગોંકે ગલીઝ જૂતે મરમ્મત કરતા રહતા હૂં.... મૈં તુમ્હેં દો લળકિયોંકી આઝાદીકે લિયે પૂરે કુરક ઔર ઈસ્સે આગેકે બહુત વસીઅ ઈલાકેકો આઝાદ કરાનેકે લિયે ઝિંદા રખના ચાહતા હૂં. બરદાશ્ત કરો. ઈન્તિઝાર કરો.

ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે સાતોં દોસ્ત બરદાશ્તકી હદોંસે નિકલ ચુકે થે. ઈન્કી બાતોંસે પતા ચલતા થા કે ઉન્મે ઈન્તિઝારકી હિમ્મત નહીં રહી. વહ કિસીકી રહનુમાઈકે બગૈર હી ઉસ જગહ પર હમલા કરનેકો તય્યાર થે જહાં તવક્કુઅ થી કે લળકિયાં હોગી. ઉન્હોંને ઈમામકી ભી બાત સુનનેસે ઈન્કાર કર દિયા. આખિર બરજીસને ઈન્હેં બતાયાકે દો જાસૂસ ઉસ જગહ મા'મૂલી મુલાઝિમ હૈં જહાં સલીબી હુક્મરાં રાતકો ઈકટ્ઠે હોતે ઔર શરાબ પીતે હૈં. યહ દોનોં જાસૂસ ઈસાઈયોંકે ભેસમેં શવ્બકકી ફતહકે બા'દ વહાંસે ભાગનેવાલે ઈસાઈયોંકે સાથ આયે થેં. ઈન્હેં યહાં નોકરી મિલ ગઈ થી ઔર વહ કામયાબ જાસૂસી કર રહેં થે.

તુમ સબને વહ ઈમારત દેખી હૈ જહાં સલીબી હુક્મરાં જો હમારી ફૌજકે ખિલાફ લળનેકે લિયે બરતાનિયા અટલી, ફ્રાંસ ઔર જર્મની વગેરાસે આએ હુએ હૈં રહતે હૈં. ઈસ ઈમારતમેં એક બળા કમરા હૈ જહાં વહ શામકે બા'દ ઈકટ્ઠે હોતે, શરાબ પીતે હૈં ઔર નાચતે હૈં. ઉન્કી તફરીહકે લિયે લળ કિયાં મૌજૂદ હોતી હૈં. વહ આધી રાત તક વહાં ઉધમ મચાતે રહતે હૈં. તુમને દેખા હૈ કે વહ જગહ ઝરા બુલંદી પર હૈ જહાંસે પૂરા શહર નઝર આતા હૈ. વહાં ફૌજકા પહરા ભી હોતા હૈ. ઈસ ઈમારત તક પહુંચના મુમ્કિન નહીં. કોઈ આમ આદમી બલ્કે કોઈ ખાસ શહરી ભી ઈસ ઈમારતકે કરીબ નહીં જા સકતા. મૈં યહ મા'લૂમ કર સકતા હૂં કે યહ દો લળકિયાં કહાં હોગી મગર ઉન તક રસાઈકા તરીકા સિર્ફ યહ હૈ, કે હમારી ફૌજ બાહરસે અભી

હમ્લા કર દે. ઈસ સૂરતમેં તમામ હુક્મરાં ઔર ફૌજી હુક્કામ ઈસ ઈમારતસે ચલે જાએંગે ઔર હમ્લા રોકનેમેં લગ જાએંગે. મગર આજ રાત હમ્લા નહીં હો સકતા. યહ ભી નહીં કહા જા સકતા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કબ હમ્લા કરેંગે."

"ઝરૂરત હમ્લેકી હૈં." ઈમામને બરજીસસે વઝાહત ચાહી "દૂસ્રે લફઝોંમેં ઝરૂરત યહ હૈં કે ઈસ ઈમારતમેં જો લોગ હૈં વહ વહાંસે ચલે જાએં ઔર લળકિયાં વહીં રહ જાએ. ઈસ સૂરતમેં આપ યહ કહના ચાહતે હૈંકે હમારે યહ બચ્ચે ઈસ ઈમારતમેં દાખિલ હો કર લળકિયોંકો ઉઠા લાએં."

"જી હાં" બરજીસને અપને તજરબેકી બિના પર ખુદ એ'તિમાદીસે કહા. "અગર શહરકે અંદર બળા હી શદીદ ઔર ખતરનાક કિસમકા હંગામા હો જાએ, કહીં આગ લગ જાએ ઔર આગ જંગી સાઝોસામાનકો લગે તો શાયદ હુક્મરાં ઔર દીગર લોગ વહાંસે નિકલ કર મૌકા'એ વારદાત પર ચલે જાએ." બરજીસ ગહરી સોચમેં ખો ગયા. ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકો બારી બારી દેખાં ઔર કુછ દેર બા'દ કહા "હાં મેરે મુજાહિદો! અગર એક જગહ આગ લગા સક્તે હો તો લળકિયોંકી રહાઈ હો સકતી હૈં."

"જલ્દી બતાઓ મુહતરમ!" ઉસ્માન સારિમને બેખબર હો કર પુછા "કહાં આગ લગાઈ હૈં. કહો તો સારે શહરકો આગ લગાદેં."

"તુમ સબને વહ જગહ દેખી હૈં જહાં સલીબિયોંકી ફૌજકે ઘોળે બંધે રહતે હૈં?" બરજીસને કહા "વહાં કમોબેશ છેસો ઘોળે ઈસ વક્ત બંધે હુએ હૈં. બાકી મુખ્તલિફ જગહોં પર હૈં. ઈન્કે કરીબ ઈત્ની હી તા'દાદ ઊંટોકી બંધી હુઈ હૈં. ઉન્સે ઝરાહી પરે ઘોળોંકે ખુશ્ક ઘાંસકે પહાળ ખળે હૈં. ઈસ્સે થોળા હટકર ફૌજકે ખૈમોકે ઢેર હે ઔર ફોજ ભી ખળી હે ઔર ઐસા સામાન બેશુમાર પળા હૈં જેસે ફૌરન આગ લગ સક્તી હૈં મગર ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ સંતરી ઘૂમ ફિર રહેં હોતે હૈં. વહાંસે રાતકે વક્ત કિસીકો ગુઝરનેકી ઈજાઝત નહીં. અગર તુમ ઈસ ઘાસ ઔર ખૈમૌકે અંબારોકો આગ લગા સકો તો મેં યકીનસે કહતા હૂં કે સલીબી હુક્મરાં સારી દુન્યાકો ભુલ કર

વહાં પહુંચ જાએંગે. ઘાસ, કપળે ઔર લકળીકે શો'લે આસ્માન તક જાએંગે. સારે શહર પર ખૌફ તારી હો જાએગા. આગ લગાનેકે સાથ હી અગર તુમ ઝિયાદાસે ઝિયાદા ઘોળોંકો ખોલ દો તો વહ ડર કર ઐસા ભાગેંગે કે લોગોંકો કુચલતે ફિરેંગે. મગર સોચના યહ હૈં કે આગ કોન લગાએગા, ઘોળે કોન ખોલેગા ઔર આગ લગાનેકે લિયે વહાં પહુંચા કિસ તરહ જાવેગા."

"ફર્ઝ કર લો આગ લગ ગઈ." એક નૌજવાનને કહા "ઔર વહ ઈમારત ભી ખાલી હો ગઈ તો હમેં કયા કરના હોગા?"

"મૈં સાથ હૂંગા." બરજીસને જવાબ દિયા "ઉસ ઈમારતમેં તુમ મેરે બગૈર નહીં જા સકોગે. વહાં મેરે દો સાથી મૌજૂદ હૈં. વહ મુજે બતા દેંગે કે લળકિયાં કહાં હૈં. મગર યહ ભી સોચલોંકે અગર લળકિયોંકો ઉઠાલાએંગે તો ઈન્હેં કહીં છુપાના ભી હોગા ઔર ઉસ્કે બા'દ કુરકકે મુસલમાનોં પર કયામત ટૂટ પળેગી. સલીબી યકીન હી નહીં કરેંગે કે યહ મુસલમાનોંકે સિવા કિસી ઔરકા કામ હો સક્તા હૈં."

"મુસલમાન પહલે કિત્ને કુછ આરામમે હૈં?" ઈમામને કહા "મૈં મશ્વરા દેતા હૂંકે હમ યહ કામ કર ગુઝરેં. સલીબિયોંકો મા'લુમ હોના ચાહિયેકે મુસલમાન કિત્ના હી મજબૂર ઔર બે બસ કયૂં ન હો વહ ગુલામ નહીં રહ સક્તા ઓર ઈસ્કા વાર જિગર ચાક કર દેતા હૈં."

બરજીસ તો થા હી કમાંડો કિસમકા જાસૂસ. વહ કઈ રાઝ મા'લૂમ કરકે સુલ્તાન અય્યૂબી તક પહુંચા ચુકા થા લેકિન ઉસે ઈસ કિસ્મકી તખ્રીબકારીકા કોઈ મૌકા નહીં મિલા થા. વહ ઐસી કારવાઈકો ઝરૂરી સમજતા થા કે સલીબિયોંકો મા'લૂમ હો જાએકે મુસલમાન કયા કર સક્તા હૈં. ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકો સમજાના શુરૂઅ કર દિયા કે ઈન્હેં કયા કરના હૈં. ઈસ સિલ્સિલેકી દો કળિયાં બહુત નાઝુક થીં. એક યહ કે આગ લગાનેકે લિયે તીન ચાર લળકિયાં જાએં. વહ સંતરીસે કિસી આ'લા ફૌજી હુક્કામકા પતા પુછેં ઔર સંતરીકો માર ડાલેં. બરજીસને લળકિયોંકો ભેજનેકી ઈસ લિયે સોચી થી કે ઔરત, ખુસૂસન નૌજવાન લળકી, જો તાસીર પેદા કર સકતી હૈં વહ કોઈ મર્દ નહીં કર સક્તા. મર્દ શક પેદા કર સક્તા હૈં. દૂસરા મરહલા યહ આયા કે કિત્ને નૌજવાન સલીબી

હુકમરાંનોંકી ઈમારત પર હમ્લા આવર હો. બરજીસ ઔર ઈમામને મુતફિકા તૌર પર કહા કે ઝિયાદા ન હો. યહી આઠ હો તો બહતર હૈં ક્યૂં કે ઝિયાદા હુજૂમ નઝર આ સકતા હૈં ઔર કિસી ન કિસીકે પકળે જાનેકા ખત્રા ઝિયાદા હોગા.

ફિર યહ મસ્અલા પેદા હુઆકે ઈત્ની દિલેર લળકિયાં કહાંસે મિલેગી. ઉસ્માન સારિમને કહા કે એક ઈસકી બહન અન્નૂર હોગી. એક ઔર નૌજવાનને કહા કે દૂસરી ઉસકી બહન હોગી. બાકી છે નૌજવાનોંમેં કિસીકી બહન નહીં થી. ઉમ્મીદ ઝાહિર કી ગઈ કે યહ દો લળકિયાં અપની અપની સહેલિયોંકો સાથ લે લેગી. બરજીસને ઉન લળકિયોંકો કામ સમજાનેકી ઝિમ્મેદારી અપને ઉપર લી. સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા થા. ઈમામે મસ્જિદ એક તરફ ચલે ગયા. બાકી સબ એક એક કરકે બાહર નિકલ ગએ. સબસે આખિરમેં બરજીસ બાહર નિકલ ગયા. વહ ફિર વહી મોચી થા જિસે કુછ ખબર નહીં થી કે ઉસકે ઈર્દ ગિર્દ ક્યા હો રહા હૈં. વહ જૂકા હુઆ ઈસ તરહ મરી હુઈ ચાલ ચલા જા રહા થા જૈસે સારી દુન્યાકે રંજ ઔર ગમકા બોજ ઉસ્કે કંધો પર ગિર પળા હો.

ઉસ્માન સારિમ અપને ઘરસે અભી કુછ દૂર થા કે ઉસે રેનીઅલેગઝેંડર મિલ ગઈ. વહ ઉસ્માનકી બહન અન્નૂરકી ગહરી સહેલી બની હુઈ થી. દોનોં બહન ભાઈ ચાહતે થે કે વહ ઉન્કે ઘર ન આયા કરે લેકિન ઉસ્માન સારિમ ઉસે અચાનક ઘર આનેસે રોક કર કિસી શકમેં નહીં ડાલના ચાહતા થા. રેની ઉસ્કે સાથ બેતકલ્લુફ હોનેકી કોશિશ કયા કરતી થી જિસ્સે ઉસ્માનકો યહ ખ્યાલ ભી આતા થાકે વહ ઉસ્કા કિરદાર ખરાબ કરકે ઈસ્કા કૌમી જઝબા મારના ચાહતી હૈં. ઉસ શામ રેની રાસ્તેમેં મિલ ગઈ. ઉસ્ને મુસ્કુરાકર દેખા ઔર કનાના ચાહા મગર રેની રુક ગઈ ઔર ઉસ્કા રાસ્તા રોક લિયા. ઉસ્માન સારિમકો એસા કોઈ નહીં ડર થા કે વહ મુસલમાન હૈં ઔર એક ઈસાઈ લળકીકે સાથ રાઝો નયાઝકી બાતેં કરતા પકળા ગયા તો સઝા પાયેગા. વહ જાનતા થા કે સલીબી ઔર યહૂદી ઈન્હેં દેખ કર ખુશ હોંગે કે ઉન્કી એક લળકી મુશ્તબા મુસલમાન નૌજવાનકો અપના ગરવીદા બના

રહી હૈં. વહ યહી રુક ગયા ઔર બોલા "મૈં ઝરા જલ્દીમેં હૂં રેની!"

"મૈં તુમસે પીછા છુળાનેકી તો નહીં સોચ રહા."

"જૂઠ ન બોલો ઉસ્માન!" રેનીને મુસ્કુરાકર કહા "મૈં તુમહારે ઘરસે આ રહી હૂં. તુમહારી બહનને મુજે સાફ કહ દિયા હૈ કે યહાં કમ આયા કરો. ઉસ્માન નારાઝ હોતા હૈ..... ક્યૂં ઉસ્માન! યહ બાત તુમને ખુદ ક્યૂં ન કહ દી?" ઉસ્માન સારિમ ખામોશ રહા. ઉસ્કી બહનને જલ્દ બાઝીસે કામ લિયા થા. ઉસ્કે લિયે જવાબ દેના મુશ્કિલ હોના ગયા. ઉસે ખામોશ દેખ કર રેનીને કહા "મુજે તુમ યહ બતાદો કે મૈં તુમહારે ઘર ક્યૂં ન આયા કરો?"

ઉસ્માન સારિમકી ઝહની હાલત કુછ ઔર થી. વહ જલ્દીમેં થા ઔર ઉસ્કે જઝબાત ભળકે હુએ થે. વહ ટાલનેકે લિયે કોઈ મોઝોં જવાબ ન સોચ સકા. ઉસ્કે મૂંહસે વહી બાત નિકલ ગઈ જો ઉસ્કે દિલમેં થી. ઉસ્ને કહા "રેની! મા'લુમ નહીં મૈં ખુદ તુમહેં ક્યૂં ન કહ સકા હમારે ઘર ન આયા કરો. અબ સુન લો. હમારી આપસમેં કિતની હી મુહબ્બત ક્યૂં ન હો હમ કૌમી લિહાઝસે એક દૂસરેકે દુશ્મન હૈં. તુમ ઝાતી મુહબ્બતકી બાત કરોગી મગર મૈં કૌમી મુહબ્બતકા કાઈલ હૂં જો સલીબી ઔર કુર્આનમેં કભી પેદા નહીં હો સકતી. યહ મેરા વતન હૈં. તુમહારી કૌમ યહાં ક્યા કર રહી હૈં?..... જબ તક તુમહારી કૌમકે આખરી આદમીકા ભી વજૂદ યહાં રહેંગા હમ એક દૂસરેકે દોસ્ત નહીં બન સકતે....... મેરે દિલમેં જો કુછ થા વહ મૈંને તુમહેં બતા દિયા હૈં."

"ઔર મેરે દિલમેં જો કુછ ભી વહ સુન લો." રેનીને કહા "મેરે દિલસે તુમહારી મુહબ્બત ન સલીબ નિકાલ સકતી હૈં ન કુર્આન. મૈં જબ તક તુમહેં દેખ ન લૂં મુજે ચેન નહીં આતા. તુમહેં મુસ્કુરાતા દેખતાં હૂં તો મેરી રૂહ ભી મુસ્કુરા ઉઠતી હૈં. સુન લો ઉસ્માન! અગર તુમને મુજે અપને ઘર આનેસે રોકા તો હમ દોનોંકે લિયે અચ્છા નહીં હોગા."

"તુમ મુજે ધમકી દે સકતી હૈં. તુમ હુકમરાન કૌમકી લળકિ હોના!" ઉસ્માન સારિમને તહમ્મુલસે કહા.

"અગર મેરે દિમાગમેં હુકમરાનીકા નશા હોતા તો તુમ યહાં ન ખળ હોતે, કેદખાનેમેં ગલ સળ રહે હોતે." રેનીને કહા "ક્યા તુમ યહ સમજ

બેઠો હો કે મુજે તુમહારે મુતઅલ્લિક કુછ મા'લૂમ હી નહીં? કહો તો તુમહારી ઝમીન દોઝ કારવાઈયોંકી તફસીલ સુના દૂં. કહો તો તુમહારે ઘરસે વહ સારે ખંજર, તીર ઔર કમાન આતીશ ગીરમાદા બરઆમદ કરાદૂં જો તુમને અપને ઘરમેં મેરી કૌમ ઔર મેરી હુકૂમતકે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કરનેકે લિયે છુપા રખ્ખા હૈં ઔર જો તુમહેં ઘરમેં રખનેકી ઈજાઝત નહીં. અન્નૂરકો તુમ તુગ ઝની સિખા રહેં હો ઔર તુમહારે સાથ જો દોસ્ત હમારે ખિલાફ કામ કર રહેં હૈં મૈં ઉન્મેસે કઈ એક કો જાનતી હૂં, લેકિન ઉસ્માન! લેકિન તુમ નહીં જાનતે કે તુમહારે ઔર કેદખાનેકે દરમિયાન મેરા વજૂદ હાઈલ હૈં. તુમ જાનતે હો કે મેરા બાપ કોન હૈં ઔર વહ ક્યા નહીં જાનતા ઔર ક્યા નહીં કર સકતા. વહ પાંચ મર્તબા ઘરમેં બતા ચુકા હૈં કે ઉસ્માનકી ગિરફતારી ઝરૂરી હો ગઈ હૈં. મૈંને પાંચોં મર્તબા બાપસે મન્નત કરકે કહા કે ઉસ્માનકી બહન મેરી પ્યારી સહેલી હૈં ઔર ઈસ્કા બાપ એક ટાંગસે મા'ઝૂર હૈં. દો તીન બાર મેરે બાપને મુજે ડાંટકર કહા હૈં કે મૈં તુમ લોગોંકે સાથ તઅલ્લુક તોળ દૂં. મુજે યહ ભી કહા ગયા હૈં કે મુસલમાન ઈસ કાબિલ નહીં કે ઉન્કે સાથ ઈત્ની ઝિયાદા મુહબ્બત ઔર મુરુવ્વતકી જાએ, લેકિન મૈં માં બાપકી અકેલી ઔલાદ હૂં, વહ મુજે નારાઝ ભી નહીં કરના ચાહતે."

સુરજ ગુરૂબ હો ગયા થા. શામ તારીક હોને લગી થી. ઉસ્માન સારિમ ખામોશ રહા. ઉસ્કા ઝહન કિસી ઔર તરફ થા. વહ જવાબ દિયે બગૈર ચલા ગયા. અભી દો હી કદમ ઉઠાએ થે કે રેનીને આગે હો કર ઉસે ઈસ તરહ રોક લિયા કે ઉસ્કા સીના ઉસ્માનકે સીનેસે લગ ગયા. રેનીને દોનોં હાથ ઉસ્કે કુલ્હો પર રખ દિયે. ઉસ્કે જિસ્મસે ઉસ્માનકો ઐસી ઈતર બેઝ બૂ આઈ જો મુસલમાન ઘરાનોંમેં નહીં હોતી થી. લળકી ઉસ્કે કરીબ હો ગઈ. ઈત્ની કરીબકે ઉસ્કી સાંસે ટકराने લગીં. રેનીકે મુલાયમ રેશમ જેસે બાલ જબ ઉસ્માન સારિમકે ગાલોંસે લગે તો વહ યૂં તળપ ઉઠા જૈસે ફંદેસેં આઝાદ હોનેકી કોશિશ કી હો. રેનીને ઉસે છોળ દિયા.

"મુજે આઝાદ કર દો રેની! ઉસ્માન સારિમને અખળે હુએ લહજેમેં કહા "મુજે બથ્થર બન જાને દો. મેરા રાસ્તા કોઈ ઔર હૈં. હમ ઈકઠ્ઠે નહીં ચલ સકેંગે."

"મુહબ્બત કુર્બાની માંગતી હૈ." રેનીને નશીલી આવાઝમેં કહા "કહો ક્યા કુર્બાની માંગતી હૈ. મેં વા'દા કરતી હૂં કે તુમ જો જીમેં આએ કરો. મેં તુમહેં કેદ હોને નહીં દૂંગી."

"ઔર મેં તુમસે વા'દા કરતાં હૂં." ઉસ્માન સારિમને તન્ઝિદા કહા "કે મેં તુમહેં કે મેં તુમહેં બતાઉંગા હી નહીં કે મેરે જી મેં ક્યા આઈ હૈ ઔર મેં ક્યા કરનેવાલા હૂં. મેં તુમહારે ઈસ હસીન હુસ્ન ઔર રેશમી બાલોંકે જાદૂમેં નહીં આઉંગા."

"તો ફિર મુજે ષાબિત કરના પળેગા કે મેં તુમહારે લિયે કુર્બાની કર સકતી હૂં." રેનીને કહા "જાઓ ઉસ્માન! તુમ જલ્દીમેં હો લેકિન મેં તુમહારે ઘર આનેસે બાઝ નહીં આઉંગી."

ઉસ્માન સારિમ દોળ પળા. રેની ઉસે દેખતી રહી ઔર આહ ભર કર ચલી ગઈ.

ઉસ્માન સારિમ ઘરમેં દાખિલ હુઆ તો બરજીસ વહાં પહુંચ ચુકા થા. ઉસ્માન સારિમ અંદર ચલા ગયા ઔર અપને બાપ, માં ઔર અન્નૂરકો તફસીલસે બતાયાકે સલીબિયોંને મુસલમાનોંકા એક કાફલા લૂટા હૈ ઔર દો લળકિયોંકો ભી સાથ લે આએ હૈં. ઉસ્ને તમામ તર વાકિઆ સુનાકર કહા કે વહ અપને સાથિયોંકે સાથ ઉન લળકિયોંકો આઝાદ કરાને જા રહા હૈ ઔર ઈસ મુહિમમેં અન્નૂરકી ભી ઝરૂરત હૈ. ઉસ્માન સારિમકે બાપકી ટાંગ સલીબિયોંકે ખિલાફ લળતે હુએ જવાનીમેં કટ ગઈ થી ઔર વહ બાકી ઉમ્ર ઈસ અફસોસમેં કાટ રહા થા કે વહ જિહાદકે કાબિલ નહીં રહા. ઉસ્ને ઉસ્માનસે કહા "બેટા! તુમને અગર ઈત્ને ખતરનાક કામકા ઈરાદા કર લિયા હૈ તો મુજે યહ ન સુનના પળેકે તુમને અપને સાથિયોંકે સાથ ગદ્દારી કી હૈ. ઈસ કામમેં પકળે જાનેકા ઈમ્કાન ઝિયાદા હૈ. અગર તુમ પકળે ગએ ઔર તુમહારે સાથી નિકલ આએ તો જાન દે દેના, અપને સાથિયોંકે નામ પતે ન બતાના. મેં તુમહેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફૌજકે લિયે જવાન કર રહા થા લેકિન તુમહારી બહનકી શાદી કરકે તુમહેં રુખ્સત કરનેકી સોચી થી. જાઓ ઔર મેરી રૂહકો મુતમઈન કર દો. એક બાર ફિર સુન લો. મેં

કિસીસે યહ નહીં કહલવાના ચાહતા કે તુમહારી રગોંમેં સારિમકા ખૂન નહીં થા.”

બાપને બેટીકો ભી ઈજાઝત દે દી. ઉસ્માન સારિમને ઉસે બતાયાકે બરજીસ ડેવળીમેં બેઠા હૈં ઔર વહ ઈસ મુહિમકી કમાન ઔર રહનુમાઈ કરેગા. બાપ ડેવળીમેં બરજીસકે પાસ ચલા ગયા. ઉસ્માનને અન્નૂરસે કહા કે વહ ફૌરન અપની એક યા દો સહેલીકો બુલાયે જો ઈસ કામમેં શામિલ હોનેકી જુર્અત રખતી હૈં. અન્નૂર ઉસી વક્ત બાહર નિકલ ગઈ ઔર ઝરાસી દેરમેં દો સહેલિયોંકો બુલા લાઈ. ઈત્નેમેં ઉસ્માન સારિમકા એક સાથી અપની બહનકે સાથ આ ગયા. એક એક કરકે સાતોં જવાન આ ગએ. બરજીસને લળકિયોંકો બતાયાકે વહ કિસ રાસ્તે કહાં જાએંગી. રાસ્તેમેં ઈન્હેં એક સંતરી રોકેગા. લળકિયાં ઈસ્સે પુછેગી કે ઉપર કો કોનસા રાસ્તા જાતા હૈં. વહ કહેંગી કે શાહરેનાલ્ડને ઈન્હેં બુલાયા હૈં લેકિન વહ ગલત રાસ્તે પર આ ગઈ હૈં. ઉન્મેસે એક લળકી નોકરાનિયોંકે ભેસમેં હોગી જિસ્કે સર પર સામાન હોગા. સંતરીકો ખત્મ કરના હોગા ફિર આગ લગાની હોગી. આગ લગાનેવાલા સામાન “નોકરાની”કે સર પર હોગા. ઘોળે ઈસ તરહ બંધે હોંગેકે લમ્બે લમ્બે રસ્સોંકે સિરે ઝમીનમેં દબાએ હોંગે ઔર ઘોળોંકી પીછલી એક એક ટાંગસે ઝન્જીર યાં રસ્સી બંધી હોગી જો રસ્સોંસે લઝાઈ હુઈ હોગી. ઈન લમ્બે રસ્સોંકો ખંજરોંસે કાટ દેના હોગા ઔર ચંદ એક ઘોળોંકો ખંજર ભી મારને હોંગે તાકે વહ મુંહ ઝોર હો કર ભાગ ઉઠે.

બરજીસને લળકિયોંકો ફૌરન લિબાસ ઔર હુલ્યા દુરૂસ્ત કરનેકો કહા ઔર એકકો નોકરાની બના દિયા. ઉસ્કે મૂંહ ઔર હાથોં પર સિયાહી મલ દી. ફિર વહ ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકો હિદાયત દેને લગા. વહ ખુદ ઉન્કે સાથ જા રહા થા. ઉસ્માન સારિમકે બાપને ભી ઉન્હેં કુછ મશ્વેરે દિયે. ફિર સબકો ખંજર દિયે ગએ. ખાસા વક્ત ગુઝર ગયા થા, લેકિન બરજીસ કહ રહા થા કે અભી શહર જાગ રહા હૈં. ઉસ જગહકી રોનક ઉસ વક્ત જાગતી થી જબ શહર સો જાતા થા. તય્યારીયોંમેં વક્ત ગુઝરતા ગયા ઔર રવાનગીકા વક્ત હો ગયા. સબકો અકેલે અકેલે જાના ઔર એક તે શુદા મકામ પર મિલના થા. લળકિયોંકા રાસ્તા અલગ થા. ઈન્હેં અંદાઝન

વક્ત બતા દિયા ગયા થા જબ ઈન્હેં આગ લગાની થી. ઉસ વક્ત બરજીસકી જમાઅતકો હમ્લેકે મકામ પર હોના ચાહિયે..... યહ બેહદ નાઝુક ઔર ખતરનાક મુહિમ થી જિસ્મે વક્તકી ગલ્તી ઔર કિસીકી કોઈ બેએહતિયાતી સબકો ઐસે કેદખાનેમેં ડાલ સકતી થી જો જહન્નમસે કમ નહીં થા. સબસે ઝિયાદા ખત્રા લળકિયોંકા થા ક્યૂં કે વહ લળકિયાં થીં. તસવ્વુર કિયા જા સકતા થા કે ઉન્કે પકળે જાનેકી સૂરતમેં ઉન્કા ક્યા હશ્ર હોગા. અન્નૂરને કહા કે પકળે જાનેકા ખત્રા હુઆ તો લળકિયાં અપને ખંજરોંસે ખુદકશી કર લેંગી. વહ કુફ્ફારકે હાથ ઝિંદા નહી આએગી.

શહર પર ખામોશી તારી હોતે હોતે સારા શહર ખામોશ હો ગયા. કહીં કોઈ રોશની નઝર નહીં આતી થી. સિર્ફ એક જગહ થી જહાં રાતકે સુકૂતકા ઝર્રા ભર અસર નહીં હોતા થા. યહ વહ ઈમારત થી જહાં સલીબિયોંકી મુત્તહિદા કમાનકા હેડ કવાટર થા. વહીં સલીબી કમાંડરોં ઔર સલીબી હુક્મરાનોંકી રહાઈશ ભી થી. યહ લોગ ઉસ હાલમેં એક એક કરકે આ ચુકે થે જહાં વહ હર રાત શરાબ નોશી ઔર રકસકી મહફિલ જમાયા કરતે થે. ઉસ રાત ઉન્કા મૌઝૂઅ દો નઈ મુસલમાન લળકિયાં ઔર માલ ઔર અસ્બાબ થા જો કાફલેસે લૂટા ગયા થા.... કિસીને પુછા યહ લળકિયાં કિસી ઔર કામ ભી આ સકતી હૈં? ઈસ્કા જવાબ એક ફૌજી કમાંડરને યહ દિયા કે લળકિયાં બાલિગ ઝહનકી હૈં ઈસ લિયે ઈન્હેં જાસૂસી વગેરા કે લિયે ઈસ્તિઅમાલ નહીં કિયા જા સકતા. એકકી ઉમર સોલા સતરા સાલકી હૈ ઔર દૂસરીકી બાઈસ તેઈસ સાલ. કુછ અર્સા તફરીહકે લિયે ઈસ્તિઅમાલ હો સકતી હૈં.

"ઈસ્કે બા'દ ઇન્હેં અપને દો ફૌજી અફસરોંકે હવાલે કર દેના" એક આ'લા કમાંડરને કહા "વહ ઉન્કે સાથ શાદી કર લેંગે."

યહ લળકિયાં ઉન્કી હંસી મઝાક ઔર ગલીઝ બાતોંકા મૌઝૂઅ બની રહીં ઔર વહ મુસલમાનોંકે ખિલાફ નફરતકા ઈઝહાર કરતે રહેં. ઉસ વક્ત લળકિયાં અલગ અલગ કમરોંમેં થી. વહ રો રો કર બેહાલ હો રહી થી. દોનોંકે સાથ એક એક ખાદિમા થી. યહ ઉધેર ઉમર બળી ખરાંટ ઔર ઈસ ફનકી માહિર થીં. વહ લળકિયોંકો નહલા ચુકી થી ઔર રાતકા લિબાસ

પહના રહી થીં. લળકિયોંને કુછ ભી નહીં ખાયા થા. ઉન્કે આગે ઐસે ઐસે ખાને રખે ગએ થે જો ઉન્હોંને કભી ખ્વાબકમેં ભી નહીં દેખે થે લેકિન ઉન્હોંને કિસી ચીઝકો ભી હાથ નહીં લગાયા થા. દોનોંકો એક દૂસરેકે મુતઅલ્લિક મા'લૂમ નહીં થા કે કહાં હૈં ઔર ઉસ્કે સાથ ક્યા બીત રહી હૈં. દોનોં ઔરતે ઈન્હેં બળે હી હસીન ઔર સબ્ઝ બાગ દિખા રહી થીં. એકકો બતાયા જા રહા થા કે ઉસે ફ્રાંસકે બાદશાહને પંસદ કિયા હૈ જો ઉસે ઝર્રો જવાહિરાતસે લાદ દેગા. દૂસરીકો જર્મનકે બાદશાહકી મલિકા બનનેકે ખ્વાબ દિખાયે જા રહેં થે. ઉસ્કે સાથ હી ઈન્હેં બળે પ્યારસે ધમ્કિયાં ભી દી જા રહી થીં કે ઉન્હોંને અગર ઈન બાદશાહોંકો નારાઝ કિયા તો વહ ઈન્હેં ફૌજી સીપાહિયોંકે હવાલે કર દેંગે.

યહ લળકિયાં સહરાઈ દીહાતકી રહનેવાલી થીં. કોઈ ઐસી બુઝદિલ ભી નહીં લેકિન બેબસ હો ગઈ થી. અપને તહફ્ફુઝમેં કુછ ભી કરનેકે કાબિલ નહીં રહી થીં. ઉન્કે માં બાપ ઔર ઉન્કે બળે ભાઈને ઉન્કી ઈસ્મતકે ખાતિર સલીબી ઈસ્તિબ્દાદકે ઈલાકેસે હિજરત કી થી મગર સલીબિયોંકે ફંદેમેં આ ગએ. લળકિયાં પકળી ગઈ. માં બાપ મારે ગએ. ઔર ભાઈ કેદ હો ગયા. ખુદાકે સિવા ઉન્કી મદદ કરનેવાલા કોઈ નહીં થા. વહ કેદસે નિકલ ભાગનેકે કાબિલ ભી નહીં થેં. વહ રોતી થી તો સિર્ફ ખુદાકો યાદ કરતી ઔર ખુદા હી કો મદદકે લિયે પુકારતી થીં. અપની ઈઝઝતકે અલાવા અપને ભાઈ આફાકકે લિયે બહુત પરેશાન થીં. ઉસ વક્ત આફાક બેગાર કેમ્પમેં તળપ રહા થા. વહ ઝખ્મી ભી થા ઔર ઉસે પીટા ભી બહુત ગયા થા. પહલેકે કેદી શામકે વક્ત રોઝમર્રાહકી મશક્કતસે આએ થે. ઉન્હોંને ઈન નયે કેદીયોંકો દેખા. ઉનકી બતીપ્પા સુની. ઉન્મે સિર્ફ આફાક ઝખ્મી થા. કિસીને ઉસ્કી મર્હમપટ્ટી નહીં કી થી. તીન ચાર કેદીયોંને મર્હમ ઔર કુછ દેસી દવાઈયાં છુપા કર રખી હુઈ થીં. રાતકો ઉન્હોંને આફાકકે ઝખ્મ સાફ કિયે ઔર મર્હમ ભર કર ઉપર કપળે બાંધ દિયે.

આફાકકો અપને ઝખ્મોંકા દર્દ મહસૂસ નહીં હો રહા થા. ઉસ્કા ધ્યાન અપની બહનોંકી તરફ થા. કેદીયોંસે વહ પુછતા થા કે ઉસ્કી બહનેં કહાં હોગી ઔર વહ કેદસે કિસ તરહ ભાગ સક્તા હૈ. કેદિયોંને સાફ અલ્ફાઝમેં

બતા દિયા થા કે, ઉસ્કી બહનેં કહાં હોગી ઔર ઉન્કે સાથ ક્યા સુલૂક હો રહા હોગા. ઈસે બતાયા ગયા કે ઈસ કેદખાનેકી કોઈ દીવાર નહીં ઔર ઈન્હેં બેળીયાં ભી નહીં ડાલી ગઈ ફિર ભી વહ યહાં સે ભાગ નહીં સક્તા ક્યૂં કે સંતરી ઘૂમ ફિર રહેં હૈં ઔર અગર વહ યહોંસે નિકલ ભી જાએ તો જાએગા કહાં. કહીં ન કહીં પકળા જાએગા. ઉસ્કી સઝા ઈત્ની અઝિય્યત નાક મૌત હોગી જિસ્કા વહ તસવ્વુર ભી નહીં કર સક્તા. ઉસે બતાયાકે યહાં કઈ કઈ સાલોંસે કેદી પળે હૈં જો કુરક હી કે રહનેવાલેં હૈં લેકિન ભાગનેકી જુર્અત નહીં કરતે.. વહ જાનતેં હૈં કે વહ પકળે ન ગએ તો સલીબી ઉન્કે પૂરે ખાન્દાનકો કેદમેં ડાલ દેંગે. ઈન તમામ મજબૂરિયોં ઔર ખત્રોંકે બા'દ આફાક ફરાર ઔર બહનોંકો રિહા કરાનેકા સોચ રહા થા. ઉસ્કા જિસ્મ ચલનેકે ભી કાબિલ નહીં થા. કેદી થકે માંદે બેહોશકી નીંદ સો ગએ ઔર આફાક જાગ રહા થા.

"લળકિયાં પકળી ન ગઈ હોં." ઉસ્માન સારિમને સરગોશીમેં કહા

"ખુદાકો યાદ કરો ઉસ્માન!" બરજીસને કહા "હમ ઈસ વક્ત મૌતકે મૂંહમેં હૈં. દિલસે તમામ ખૌફ નિકાલ દો ઔર દિલમેં ખુદાકો બિઠાલો...... તુમહેં દૂસરે લળકોં પર ભરોસા હૈ?"

"પૂરા ભરોસા." ઉસ્માનને કહા "ઈન્કી ફિક્ર ન કરો. મુજે લળકિયોંકી ફિક્ર હૈ."

"ખુદાકો યાદ કરો" બરજીસને કહા "હમ ચોરી કરને નહીં આએ. અલ્લાહ મદદ કરેગા."

ઉસ વક્ત ઉસ્માન સારિમ ઔર બરજીસ ઘરમેં નહીં થે. વહ ઉસ ઈમાતમેં જિસ્મેં મગ્વિયાં લળકીયાં થીં ઈત્ની દૂર જાળિયોંમેં છુપે હુએ થે જહાં ઈસ ઈમારત ઈન્હેં અપને સર પર ખળી નઝર આ રહી થી. ઉન્કે સાત સાથી ઉનસે થોળી હી દૂર બિખર કર ઈન્હી કી તરહ છુપે હુએ થે. બરજીસને ઈન્હેં અચ્છી તરહ બતા દિયા થા કે કોનસે ઈશારે પર ઈન્હેં ક્યા કરના હૈં. ઉસ્માન સારિમકો ઉન ચાર લળકિયોંકા ગમ થા જો ફૌજી સામાન ઔર ઘાસકો આગ લગાને ગઈ થીં. ઉન્મેંસે ઉસ્કી બહન અન્નૂર ભી થી.

ઉસ વક્ત તક આગ લગ જાની ચાહિયે થી. તવક્કુઅ યહ થી કે અગર સ્કીમ કામ્યાબ રહી તો આગકે શો'લે ઉઠેંગે, ફૈલેંગે. ઈસ ઈમારતકે તમામ કમાંડર આગકી તરફ ભાગેંગે જો એક કુદરતી રદ્દ અમલ થા ક્યૂં કે ફૌજી સામાનકો આગ લગાનેકી સૂરતમેં વહ અપની ઐશો તરબમેં મગન નહીં રહ સકતે થે. ઉન્કે જાતે હી ઈન નૌજવાનોંકો ઈમારત પર ટૂટ પળના થા, મગર લળકિયોંકો ગએ બહુત વક્ત હો ગયા થા. શાયદ સંતરીને ઈન્હેં રોક કર વાપિસ ભેજ દિયા હોગા.

લળકિયાં અભી સંતરી તક હી નહીં પહુંચી થી ક્યૂં કે વહાં સંતરી થા હી નહીં. સંતરીકા ન હોના ખત્રા થા, ક્યૂં કે ઝિંદા રહનેકી સૂરતમેં વહ ઈન્હેં આગ લગાતે પકળ સકતા થા. લળકિયોંને સંતરીકો ઢૂંઢના શુરૂઅ કર દિયા થા. વહ ખુશ્ક ઘાસકે પહાળો જૈસે ઢેરોંકે પાससે ગુઝર રહી થીં. અંધેરેમેં ઈન્હેં ખૈમોંકે અંબાર નઝર નહીં આ રહે થે. વહ ઈકટ્ઠી જા રહી થીં. ઈન્હેં એક જગહ ડંડેસે બંધી હુઈ મશ્અલકા શો'લા નઝર આયા. વહ ઉધર ચલી ગઈ. સંતરી સામને આ ગયા. મશ્અલકા ડંડા ઝમીનમેં ગળ્હા હુઆ થા. સંતરીને મશ્અલ ઉઠાલી ઔર લળકિયોંકે કરીબ આ કર ઈન્હેં રોકા. દો લળકિયોંકા ભળ્કિલા લિબાસ ઔર સજ ધજ દેખ કર મરઉબ હો ગયા. ઉન્કે સાથ એક નોકરાની થી જિસ્ને સર પર ગઠરીસી ઉઠા રખી થી. સંતરીને ઈન્હેં પુછા કે વહ કોન હૈં ઔર કહાં જા રહી હૈં.

"મા'લૂમ હોતા થા કે હમ ગલત રાસ્તે પર આ ગઈ હૈં." અન્નૂરને બળી શોખ હંસીસે કહા "શાહ રેનાલડકા દા'વત નામા આયા થા. હમને રાતકો આનેકા વા'દા કિયા થા. ઝરા દેર હો ગઈ તો કિસીને બતાયાકે યહ રાસ્તા છોટા હૈ. યહાં તો આગે-મા'લૂમ હોતા હૈકે ઘોળે વગૈરા બંધે હૈં. હમ કિધર જાએં?"

એક મા'મૂલીસે સંતરી પર રો'બ તારી કરનેકે લિયે રેનાલડકા નામ હી કાફી થા. વહ જાનતા થા કે સલીબી બાદશાહ કિસ કમાશકે લોગ હૈં. રેનાલડને ઈન લળકિયોંકો એશો ઈશ્રત ઔર નાચ ગોનેકે લિયે બુલાયા હોગા. લળકિયોંકે લિબાસ, ઉમરેં ઔર ઉન્કી શકલો સૂરત ઔર અન્નૂરકે બાત કરનેકા નિડર ઔર ખિલિંડરાસા અંદાઝ બતા રહા થા કે યહ ઉસ્કે

આ'લા હુક્કામકી મતલબકી લળકિયાં હેં. ઉસ્ને ઈન્હેં રાસ્તા બતાના શુરૂઅ કર દિયા. એક લળકી ઉસ્કે પીછે હો ગઈ ઔર ઈત્ની ઝોરસે ખંજર ઉસ્કી પીઠમેં ખોંપાકે દિલકો ચીરતા આગે નિકલ ગયા. ઉસ્કે હાથસે મશ્અલ ગિર પળી. અન્નૂરને મશ્અલ પર દોનોં પાંવ રખ કર ઉસ્કા શો'લા બુજા દિયા. બાકી લળકિયોંને ભી સંતરીકે જિસ્મમેં અપના ખંજર દાખિલ કર દિયા. સંતરીકી આવાઝ ભી ન નિકલી. બરજીસને ઈન્હેં બતાયા થા કે ઘાસકો આગ લગેગી તો ઈસ્કી રોશનીમેં ઈન્હેં ખૈમોંકે ઢેર ઔર ગાળિયાં નઝર આ જાએગી. ઘાસકે પહાળ તો ઈન્હેં અંધેરેમે ભી નઝર આ રહેં થે. જો લળકી નૌકરાની બની હુઈ થી ઈસ્ને જલ્દીસે સરસે ગઠરી ઉતારી. ઈસ્મે આતિશ ગીર માદા ઔર આગ લગાનેકા સામાન થા.

ઉન્હોંને ઘાસકે એક ઢેરકો આગ લગા દી. ફિર દૂસ્રે ઔર તીસ્રેકો ઔર ઝરા સી દેરમેં તમામ ઢેરોંકો આગ લગ ગઈ. અબ ખત્રા બળ્હ ગયા થા કયૂં કે રોશની હો ગઈ થી. થોળી દૂર ઈન્હેં લપ્ટે હુએ ખૈમોંકે ઢેર નઝર આ ગએ. યહ કપળા થા. ઈસે આગ લગાના મુશ્કિલ ન થા. ખૈમે ભી જલને લગે. ખાલી ઘોળા ગાળિયાં એક દૂસરે કે સાથ ખળી થીં. લળકિયોંમેં ગેર મા'મૂલી ફુરતી આ ગઈ થી. ઉન્હોંને તીન ચાર ગાડિયોં પર આતીશ ગીર માદા ફેંકા ઔર આગ લગા દી. ઈત્ની દેરમેં ઘાસકે શો'લે આસ્માન તક પહુંચને લગે. લળકિયાં ઘોળોંકી તરફ ભાગીં. અભી તક કોઈ બેદાર નહીં હુઆ થા. લળકિયોંને ખંજરસે વહ બળે બળે લમ્બે રસ્સે કાટ દિયે જિન્કે સિરે ઝમીનમેં દબે હુએ થે ઔર હર રસ્સેકે સાથ ચાલીસ પાચીસ ઘોળે બંધે હુએ થે. લળકિયોંને ચંદ એક ઘોળોંકો ખંજર મારા. વહ બિદક કર ઔર શો'લેકે ડરસે હૈબતનાક આવાઝસે હિનહિનાને લગે. વહ ઊંટ ખુલે થે ઔર આરામસે બેઠે થે. વહ ઊંટ ખળે હુએ ઔર અંધા ધૂંદ ભાગને લગે.

ચારોં લળકિયાં બે લગામ ઘોળોં ઔર બે મહાર ઊંટોંકે નઝએમેં આ ગઈ. દૂસ્રી તરફ શો'લે થે જિન્કી તપિશ દૂરસે ભી જિસ્મોંકો જલાતી થી ઔર જાનવારોંકી ઈસ કદર ઝિયાદા શોરો ગુલ ઔર ધમાકોં જૈસે ટાપૂઓંસે ફૌજ બેદાર હો ગઈ.

મુખ્વિયા લળકિયોંકો દુલ્હનેં બના દિયા ગયા થા. દોનોંકે કમરોંમેં

બયક વક્ત એક એક આદમી દાખિલ હુઆ. યહ સલીબિયોંકે જંગજૂ હુક્મરાન થે. વહ શરાબમેં બદ મસ્ત થે. ખાદિમાએં બાહર નિકલ ગઈં. લળકિયાં કમરોંમેં ભાગ દોળકર પનાહેં ઢૂંઢને લગીં. ઉન્કી ઈસ્મતકા પાસબાન ખુદાકે સિવા કોઈ ન થા. એક લળકી દો ઝાનૂં ગિર પળી ઔર હાથ જોળ કર ઔર રો રો કર ખુદાકો મદદકે લિયે પુકારા. સલીબીને કહકહા લગાયા ઔર ઉસ્કી તરફ બળ્હા. .... બાહર ઉસે શોરો ગુલ સુનાઈ દિયા. યહ ગેર મા'મૂલી શોર થા. ઉસ્ને દરવાઝા ખોલ કર દેખા તો એસા લગા જૈસે પૂરે શહરકો આગ લગ ગઈ હૈ. ઘોળોં ઔર ઊંટોંકી ખૌફઝદીકા યહ આલમકે કુછ ઘોળે ઈસ બંલદી પર ભી ચળ્હ આયે જિસ પર યહ ઈમારત થી. ઉસ્કા નશા ફૌરન ઉતર ગયા. દૂસરા ભી બાહર નિકલ ગયા. દો તીન આદમી દોળતે આયે ઔર ગભરાએ હુએ લહજેમેં કહા કે ઘાસ, ખૈમોં ઔર ગાળિયોંકો આગ લગ ગઈ હૈ. દોળતે હુએ જાનવરોંને કઈ આદમિયોંકો કુચલ દિયા હૈ.

અગર આગ શહરકો લગતી તો યહ હુક્કામ પરવાના કરતે. વહાંતો ફૌજકા સામાન જલ રહા થા ઔર ફૌજકે સેકળોં જાનવર ખુલ ગએ થે. ઝરા સી દેરમેં તમામ હુક્મરાન ઔર કમાંડર ઔર વહાં જો કોઈ ભી થા, દોળતે નિકલ ગએ. વહ અપની નિગરાનીમેં આગ બુજાનેકા બંદોબસ્ત કરના ચાહતે થે. ઈસ ઈમારતકે ઈર્દ ગિર્દ જો મુસલ્લહ પહરા થા વહ ભી વહાંસે હટ ગયા. બાડીગાર્ડઝ ભી અપને હુક્કામકે પીછે દોળતે ગએ. બરજીસને બુલંદ આવાઝસે પુકારા "તુમ ભી ચલો" ઔર વહ ઈમારતકી તરફ ઉઠ દોળા. ઈસ્કે આઠ જવાન ભી દોળ પળે. ઉન્કે હાથોંમેં ખંજર થે. ઈમારતકે બરઆમદોંમેં જા કર ઉસ્ને અપને ઉન દો સાથિયોંકો પુકારના શુરૂઅ કર દિયા જો વહાં ઈસાઈયોંમે ભેસમેં મુલાઝિમ થે. ઉન્મેસે એક મિલ ગયા. ઉસ્ને બરજીસકો પહચાન લિયા. બરજીસને ઉસ્સે પુછા કે આજ જો લળકિયાં યહાં ગઈ હૈં વહ કહાં હૈં. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા. ઉસ્ને કમરે દિખા દિયે ઔર ખુદ ભી સાથ હો લિયા. વહાં અબ સહૂલત યહ પેદા હો ગઈ થી કે કોઈ ઝિમ્મેદાર આદમી મૌજૂદ નહીં થા પીછે નોકર ચાકર રહ ગએ થે જો આગે જા કર બુલંદીસે આગકા તમાશા દેખ રહે થે. બરજીસકી સકીમ પૂરી તરહ

કામ્યાબ થી.

વહ મુલાઝિમકી રહનુમાઈમેં ઉન કમરોંમેં જાને લગે જહાં લળકિયાં હોતી થીં. વહાં બરઆમદોંમેં કુછ લળકિયાં ખળી થીં. ઉન્મે બા'ઝ નીમ બર્હના થીં. ઉન્સે પુછા ગયા કે આજ જો લળકિયાં આઈ હૈં વહ કહાં હૈં. ઈન્હેં ભી મા'લૂમ ન થા. આખિર એક કમરેમેં ગએ તો એક લળકી મિલ ગઈ. વહ કમરેમેં દબકી હુઈ થી. ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે બા'ઝ સાથિયોંને ઉસે દિનકે વક્ત દેખા થા જબ ઈન દોનોંકો લુટે હુએ કાફલેકે સાથ લે જા રહા થા. બરજીસકી પાર્ટીકે તમામ નિકાબ પોશ થે. ઈન્હેં દેખ કર લળકીને ચીખ મારી. બરજીસને ઉસે બતાયાકે વહ મુસલમાન હૈં ઔર ઈસે રિહા કરને આયેં હૈં, મગર વહ લળકી ઈત્ની ડરી હુઈ થી કે ઉન્કે હાથ નહીં આ રહી થીં. ઉન્હોંને ઈસે ઝબરદસ્તી ઉઠા લિયા. દૂસ્રે કમરેમેં ઉસ્કી બહન મિલ ગઈ ઉસ્કા રદ્દે અમલ ભી યહી થા. ઉસે ભી ઝબરદસ્તી ઉઠાયા ગયા. દૂસરી લળકિયાં જો એક અર્સેસે સલીબિયોંકે પાસ થીં, યહ મંઝર દેખ રહી થીં. વહ ઈન આદમિયોંકો ડાકૂ સમજ કર ઈધર ઉધર ભાગ ગઈં. મુગ્વિય્યા બહનેં ચીખ ઔર પુકાર કર રહી થીં. ઈન્હેં બરજીસને ગુસ્સેસે કહા કે વહ સબ મુસલમાન હૈં ઔર ઈન્હેં મુસલમાન ઘરાનોંમેં લે જા કર છુપાએંગે. બળી હી મુશ્કિલસે ઈન્હેં ખામોશ કિયા ગયા ઔર જાંબાઝોંકી યહ જમાઅત વહાંસે નિકલ ગઈ.

આગકા મંઝર બેહદ ખતરનાક થા. શો'લે તવક્કુઅસે કહીં ઝિયાદા ઉંચે જા રહેં થે ઔર દૂર દૂર તક ફેલ ગએ ઔર ફેલતે હી જા રહેં થે. ઘોળોં ઔર ઊંટોંને સારે શહરમેં કિયામત બપા કર રખી થી. સારા શહર જાગ ઉઠા. ગલિયોંમેં, સળકોં ઔર મેદાનોંમેં ઉન જાનવરોંને ઈસ કદર દહશત ફેલા દી થી કે લોગ બિદક કર ઘરોંમેં બેઠ ગએ થે ઔર આગને જો દહશત ફેલાઈ થી ઉસ્સે બા'ઝ લોગ ઘરોંસે ભાગનેકી તય્યારી કરને લગે થે. અફરા તફરી ઔર ભગદળ મચી હુઈ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસ ભી વહાં મૌજૂદ થે. વહ અકલમંદ ઔર મૌકા શનાશ થે. ઉન્હોંને આગ, ભાગતે દોળતે જાનવર ઔર અફરા તફરી દેખી તો યહ મા'લૂમ કિયે બગરે કે યહ મા'મલા કયા હૈં, યહ

મશહૂર કર દિયા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફૌજેં શહરમેં દાખિલ હો ગઈ હૈં ઔર શહરકો આગ લગા રહી હૈં. યહ અફવા મુસલમાનોંકે લિયે હોસ્લા અફઝા થી. ઈસાઈયોં ઔર યહૂદિયોંકે હોશ ઉડ ગએ. યહ અફવા આગકી તરહ સારે શહરમેં ફેલ ગઈ. ગેર મુસ્લિમોંને ભાગના શુરૂઅ કર દિયા.

સલીબી હુક્મરાન ઔર આ'લા હુક્કામ આગકી જગહ પહુંચે તો વહાં કોઈ ઈન્સાન નહીં થા. ઉન્હોંને ભી યહી સમજાકે મુસલમાનોંકી ફૌજ કિલ્એમેં કહીં નકબ લગા કર અંદર આ ગઈ હૈ. ઉન્હોંને ફૌજકો કિલ્એકે દિફાઅકે લિયે જંગી તરતીબમેં ફૌરન ચલે જાનેકા હુક્મ દિયા ઔર ઈસી ફૌજકે કુછ હિસ્સેકો બાહર જાનેકો કહા. દો તીન કમાંડર દોળ કર કિલ્એકી દીવાર પર ચળ્હેં ઔર બાહર દેખા. બાહર ખામોશી થી. કિસી તરફસે હમ્લા નહીં હુઆ થા. કિલ્એકા અકબી દરવાઝા ખોલ દિયા ગયા તાકે ફૌજ બાહર જા સકે. રાતકે વકત કિલ્એકા દરવાઝા નહીં ખોલા જાતા થા લેકિન ઈસ ખ્યાલસે દરવાઝા ખોલ દિયા ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકા કોઈ જાંબાઝ દસ્તા અંદર આ ગયા હૈ જિસ્ને ભગદળ મચા દી હૈ. યહ બાહરકે હમ્લેકા પેશા ખૈમા હૈ. ફૌજ આ રહી હોગી. ઈસ ફૌજકો શહરસે દૂર રોકનેકે લિયે સલીબિયોંને રાતકો હી ફૌજ બાહર ભેજ દી ઔર દરવાઝા ખોલનેકા ખત્રા મોલ લે લિયા. યહ ફૈસલા દર અસ્લ ગભરાહટમેં કિયા ગયા થા ઔર યહ એક ગલત ફૈસલા થા. બા'ઝ ગેરમુસ્લિમોંને જો દરવાઝેકે કરીબ થે દેખ લિયા ગયા કે દરવાઝા ખુલ ગયા હૈં, વહ અંધા ધુન્દ દરવાઝેકી તરફ ભાગે. ઈન્હેં દેખ કર દૂસરે શહરી ભી ઈન્કે પીછે ગએ. વહાંસે ફૌજ ગુઝર રહી થી. શહરીયોંકા સેલાબ આ ગયા જિસે કોઈ રોક ન સકા.

આગ ફેલતી જા રહી થી. ઘોળા ગાળિયોંકે કરીબ હી રસદકી બોરિયોંકે અંબાર થે. બહુત સા દીગર કિસમકા સામાન ભી પળા હુઆ થા. આગ પર કાબૂ પાના ઝરૂરી થા મગર પાનીકી કિલ્લત થી. ન કોઈ તાલાબ થા ન કોઈ નદી, શહરમેં થોળેસે કુવેં થે મગર પાની લાનેવાલા કોઈ નહીં થા. શહરી ઘરોંમેં છુપ ગએ થે યા ભાગ રહેં થે. યહ કામ ફૌજ કર સકતી થી. ફૌજકી કુછ નફરીકો બુલા લિયા ગયા ઔર ઉસ્કે સાથ હી કિસીકો ઈન મુસલમાન કેદિયોંકા ખ્યાલ આ ગયા જો બેગાર કેમ્પમેં પળે હુએ થે. ફૌરન હુક્મ દિયા

ગયા કે કેદિયોંકો ઈન એ'લાનકે સાથ લે આઓ કે વહ આગ પર કાબૂ પાલેં તો ઈન્હેં સુબ્હકે વક્ત રિહા કર દિયા જાએગા. કેદી બાહરકે શોરસે જાગ ઉઠે થે ઔર સંતરી ઈન્હેં ડડે માર માર કર સો જાનેકો કહ રહેં થે. ઈત્નેમેં હુક્મ આ ગયા કે કેદિયોંકો પાની લાને ઔર આગ પર ફેંકનેકે લિયે લે ચલો. રિહાઈકા એ'લાન ભી કિયા ગયા. ઈન્મે આફાક ભી થા. ઈસ્કા જિસ્મ ઠંડા હો કર ઔર ઝિયાદા દુખને લગા થા. ઉસ્ને એક કેદીસે કહા "સલીબિયોંકી સારી સલ્તનત જલ જાએ મૈં આગ બુજાને નહીં જાઉંગા."

"પાગલ ન હો" એક કેદીને ઉસે કહા "ઈન લોગોંને કહ દિયા હૈં કે આગ બુજાઓ ઔર કલ રિહા હો જાઓ લેકિન યહ ધોકા હૈં. યહ કાફિર જૂઠ બોલતે હૈં. તુમ હમારે સાથ ચલો ઔર ભાગ નિકલો. હમ નહીં ભાગ સકતે ક્યૂં કે યહ લોગ હમારે ઘરોંસે વાકિફ હૈં.. તુમ નિકલ જાના."

"જાઉંગા કહાં"

કેદીને ઉસે અપને ઘરકા પતા બતા કર કહા "મૈં કોશિશ કરૂંગા કે મૌકા મહલ દેખ કર તુમહેં અપને ઘર પહુંચા દૂં લેકિન વહાં ઝિયાદા દિન ન રુકના ક્યૂં કે સલીબી મેરે સારે કુંબેકો સઝા દેંગે."

કેદિયોંકો સલીબી લે ગએ ઔર ઈન્હેં તકસીમ કરકે મુખ્તલિફ કુવોં પર લે જાયા ગયા. ફૌજી પાની નિકાલ રહેં થે. કેદિયોંને મશ્કિઝે ઉઠાને શુરૂઅ કર દિયે. વહ દોળ દોળ કર જાતે ઔર આગ પર પાની ફેંકતે થે. એક દો ચક્કરમેં સંતરી ઈન્કે સાથ રહેં મગર યહ મુમ્કિન નહીં થા. કેદી ઔર ફૌજી ગુડમુડ હો ગએ. કિસીકો કિસીકા હોંશ મોશ ન રહા. સલીબી કમાંડર ગભરાહટમેં સબકો ગાલિયાં દે રહેં થે. ઈત્નેમેં ઘોળોંકા ડરા હુઆ રેવળ દોળતા આયા. આગ બુજાનેવાલે કેદી ઔર ફૌજી ઉન્કી ઝિદમેં આ ગએ. સબ ઈધર ઉધર ભાગ ઉઠે. બા'ઝ કુચલે ભી ગએ ઔર ઉસ્સે ફાઈદા ઉઠાતે હુએ આફાકકો વહ પુરાના કેદી અપને સાથ લે ગયા. મુસલમાનોંકો કોઈ ખત્રા નહીં થા. વહ ખુશ થે કે મુસલમાન ફૌજ આ ગઈ હૈં. કેદી અપને ઘરમેં દાખિલ હુઆ. ઉસ્કા સારા ખાનદાન જાગ રહા થા. ઉસે દેખ કર સબ બહુત મસ્રૂર હુએ લેકિન ઉસ્ને આફાકકો ઉન્કે હવાલે કરતે હુએ કહા "ઈસે છુપા લો ઔર જલ્દી શહરસે નિકાલ દેના. મૈં નહીં રુક સકતા. સલીબિયોંને

કલ રિહાઈકા વા'દા કિયા હૈં. ઉસે અભી કોઈ નહીં જાનતા. અગર મૈં યહાં રુક ગયા તો શાયદ કભી ભી રિહાઈ નહીં મિલેગી."

"ક્યા યહ સચ હૈં કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફૌજ અંદર આ ગઈ હૈં?" કેદીકે બાપને પુછા.

"કુછ પતા નહીં" કેદીને જવાબ દિયા "આગ બહુત ઝોર કી હૈં. મા'લૂમ નહીં કબ બુજેગી."

"અગર હમારી ફૌજ નહીં આઈ તો ફિર હમ યહ ખત્રા મોલ લે સકતે હૈં?" કેદીકે બાપને કહા.

"યહ આદમી ખુદ હી નિકલ જાએગા" કેદીકે ને કહા "યહ કલ યહાંસે નિકલ જાએગા."

"ઈસ્કા હમેં કોઈ ખત્રા નહીં" કેદીકે બાપને કહા "અભી અભી તુમહાર છોટા ભાઈ દો મુસલમાન લળકિયોંકો લાયા હૈં. ઈન્હેં ઉસ્ને ઔર સારિમકે બેટે ઉસ્માનને ઔર ઉન્કે દોસ્તોંને સલીબિયોંકે શાહીખાનેસે ઈગ્વા કિયા હૈં. દોનોંકો હમને ઘરમેં છુપા લિયા હૈં."

"કોન હૈં વહ લળકિયાં?" કેદીને પુછા.

"કહતે હૈં ઈન્હેં કલ એક કાફલેસે સલીબિયોંને ઈગ્વા કિયા થા." બાપને જવાબ દિયા "ઉન્કા ભાઈ સુના હૈં કેદમેં હૈં."

આફાકને તળપ કર પુછા "કહાં હૈં વહ લળકિયાં?"

ઝરા સી દેરમેં આફાક અપની બહનોંકો ગલે લગા રહા થા. ખુદાને ઉન્કી ફરિયાદેં સુન લી થીં. યહ બળા હી જઝબાતી મંઝર થા. ઉન્કે માં બાપ મારે ગએ થે. વહ લૂટ ગએ થે. ઈન્હેં ઐસી મોજિઝનુમા મુલાકાતકી તવક્કુઅ નહીં થી..... જિસ કેદીકા યહ ઘર થા વહ દોળ કર બાહર નિકલ ગયા. વહ કેદસે ભાગના નહીં ચાહતા થા. ઉસ્કા છોટા ભાઈ બરજીસ ઔર ઉસ્માન સારિમકે સાથ થા. વહ લળકિયોંકો ઘર છોળ કર કહીં ચલા ગયા થા.

વહ અચાનક આ ગયા. ઉસ્ને લળકિયોંસે કહા "ફૌરન ઉઠો શહરસે નિકલનેકા મૌકા પેદા હો ગયા હૈં" આફાકકે મુતઅલ્લિક ઈસે બતાયા ગયા કે વહ ઈન લળકિયોંકા ભાઈ હૈં ઔર કેદસે ફિરાર હો કર આયા હૈં. ઉસ્ને આફાકકો ભી અપને સાથ લિયા ઔર બાહર લે ગયા. બાહર તીન ઘોળે

ખળે થે. યહ બરજીસકા ઈન્તિઝામ થા. ઉસ્ને દોનોં બહનોંકો ઘોળોં પર સવાર કિયા ઔર જબ તીસરે ઘોળે પર ખુદ સવાર હોને લગા તો ઉસે આફાકકે મુતઅલ્લિક બતાયા ગયા. ઉસ્ને આફાકકો તીસરે ઘોળે પર સવાર કિયા ઔર ખુદ ચલ પળા. ઉસ્ને ઈત્ના હી કહા "ખુદા હાફિઝ દોસ્તો! ઝિંદા રહેં તો મિલેંગે" ઔર વહ દોળ પળા. વહ શહરકે અકબી દરવાઝેકી તરફ જા રહા થા જહાંસે ડરે હુએ શહરિયોંકા જુલૂસ બાહરકો ભાગા જા રહા થા. યહ દરવાઝા બરજીસને પહલેસે દેખ રહા થા. શહરસે નિકલનેકા મૌકા પેદા હો ગયા થા. ઉસ્ને કહીંસે તીન ઘોળે પકળે ઔર લે આયા. કિસી શહરી કમાંડરને દેખ લિયા કે શહરી તો ભાગ રહેં હૈં. ઉસ્ને દરવાઝા બંધ કરનેકા હુક્મ દે દિયા. બરજીસ જબ વહાં પહુંચા તો દરવાઝા આહિસ્તા આહિસ્તા બંધ હો રહા થા ઔર શહરિયોંકા એક હુજૂમ દરવાઝેમેં ફંસ ગયા થા. એક વાવેલા બપા થા. બરજીસને ચિલ્લાના શુરૂઅ કર દિયા. "પીછેસે ફૌજ આ રહી હૈં. દરવાઝા ખોલ દો. ઈન્સાન રુકે હુએ દરિયાકી તરહ બંદ તોળ કર નિકલ ગએ.

બાહર નિકલ કર બરજીસને આફાકસે કહા કે કિસી એક બહનકે પીછે સવાર હો જાઓ. અગર મૈં તુમહારે સાથ સવાર હુઆ તો એક ઘોળે પર દો મર્દોકા વઝન ઝિયાદા હો જાએગા. હમારા સફર લંબા હૈં. આફાક એક બહનકે પીછે સવાર હો ગયા. દૂસરીસે ઉસ્ને કહા કે વહ સવારીસે ડરે નહીં. ઘોળા ઈસે ગિરાએગા નહીં. ઉન્હોંને ઘોળે દોળા દિયે. બરજીસકો મા'લૂમ થા કે રાસ્તેમેં સલીબી ફૌજ ખેમા ઝન હૈં. ઉસે યહ ભી મા'લુમ થા કે કોન્સી જગહ ફૌજ નહીં હૈં. વહ ઉસ સિમ્ત હો લિયા. કુરકકે ભાગે હુએ લોગ ઈધર ઉધર બિખરતે જા રહેં થે. શો'લોંકી રોશની દૂર દૂર તક જા રહી થી. આફાક ઔર લળકિયોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે ઈન્હેં કિસ તરહ રિહા કિરાયા ગયા. બરજીસ ખામોશ થા વહ અગર બોલતા તો સિર્ફ ઈત્ના કે આફાકસે ઈસ્કી ખેરિયત પુછતા થા ઔર ઈસ્કી જો બહન ઘોળે પર અકેલી સવાર થી, ઉસ્સે પુછ લેતા થા કે વહ ડર તો નહીં રહી. કુરકકે શો'લે પીછે હટતે જા રહેં થે ઔર રાત ઘોળોંકી રફતારકે સાથ ગુઝર જા રહી થી.

સુબ્હ તુલૂઅ હુઈ તો બરજીસ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકે ઈલાકેમેં દાખિલ હો ચુકા થા. ઉસ્ને અપને એક કમાંદારસે અપના તઅલ્લુક કરાયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુતઅલ્લિક પુછા કે કહાં હોગા. કમાંદાર ઉસે અપને દસ્તોંકે કમાંદારકે પાસ લે ગયા. જિસ્ને ઉસે બતા દિયા કે સુલ્તાન અય્યૂબી કહાં હો સકતા. બરજીસ ઈસ કામયાબીસે બહુત ખુશ થા. ઉસ્ને સિર્ફ લળકિયોંકો સલીબિયોંકે આઝાદ નહીં કરાયા થા બલ્કે કુરકમેં આતિશઝની જૈસી તખ્રીબકારી કરકે સલીબી ફોજકે ગેર મુસ્લિમોં શહરિયોંકે જઝબે પર ખૌફ તારી કર આયા થા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈસ તરહ મશ્વરા દેના ચાહતા થા કે કુરક પર હમ્લા કર દિયા જાએ.

કુરકકી સુબ્હ બળી ભયાનક થી. શો'લેકી બુલંદી ઔર તુંદી ખત્મ હો ગઈ થી લેકિન આગ અભી તક સુલગ રહી થી. સલીબી ફોજકી રસદ ઔર જાનવરોંકા તમામ તર ખુશ્ક ચારા જલ ગયા થા. ખેમોંકે અલાવા બેશુમાર જંગી સામાન નઝરે આતિશ હો ગયા થા. કુછ ઊંટ ઝિંદા જલ ગએ થે. તમામ ઘોળે ઔર ઊંટ રાત દોળ દોળ કર થક ગએ ઔર અબ સારે શહરમેં આવારા ઘૂમ રહેં થે, જગહ જગહ ઈન લોંગોંકી લાશે પળી થીં જો બેલુગામ ઘોળોં ઔર બેમુહાર ઊંટોંકી ઝિદમેં આ કર કુચલે ગયે થે. ફોજી ઔર કેદી અભી તક કુવોંસે પાની લા લા કર આગ પર ફેંક રહેં થે. સલીબી હુક્કામ અભી તક યહ સમજ રહેં થે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજ અંદર આ ગઈ હૈં લેકિન વહાં ઐસે કોઈ આષાર નહીં થે. ઉન્હોંને કિલ્એકી દીવારોં પર જા કર હર તરફ દેખા. બાહર સલીબિયોંકી અપની ફોજ કિલ્એકે ઈર્દ ગિર્દ મૌજૂદ થી. ઈસ્લામી ફોજકા દૂર દૂર તક નામોં નિશાન ન થા. અબ યહ તફતીશ કરની થી કે આગ કિસ તરહ લગી હૈં.

ઉસ સંતરીકી લાશ મિલી જિસે લળકિયોંને ખંજરોંસે હલાક કિયા થા લેકિન ઘોળોં ઔર ઊંટોંને ઉસે ઐસી બુરી તરહ રોંદા થા કે ખંજરોંકે ઝખ્મ પહાચાને નહીં જાતે થે. ઉસ્સે થોળી દૂર ચાર ઝનાના લાશેં મિલી. યહ ઉસ મેદાનમેં પળી હુઈ થીં જહાં ઘોળોં ઔર ઊંટ બાંધે જાતે થે. યહ તફતીશ કરનેવાલા હાકિમ કોઈ મા'મૂલી નહીં બલ્કે સલીબિયોંકે ઈન્ટેલિજન્સકા ડાયરેક્ટર હરમન થા. ઈસ મેદાનમેં તો લાશેં તો ઔર ભી પળી થીં લેકિન

ઈસે ચાર લળકિયોંકી લાશેં મિલીં. ઈન્કે ચહરે ઘોળોંકે પાંવ તલે આ આ કર મસ્ખ હો ગયે થે. જિસ્મકા કોઈ હિસ્સા સલામત નહીં થા. યહ લાશેં એક દૂસરેસે દૂર દૂર પળી થીં. ઈન્કે કપળે તાર તાર હો ગયે થે. ખાક ઔર ખૂનમેં ઉન્કા અસ્લ રંગ નઝર નહીં આતા થા. ઈત્ના હી પતા ચલતા થા કે યહ ઝનાના કપળે હૈં. લાશેં દેખ કર ભી યહ ષુબુત મિલતા થા કે યહ ઔરતકી હૈં. સબકે જિસ્મોંસે ખાલ ખળી હુઈ ઔર કઈ જગહોંસે ગોશ્ત બાહર આયા હુઆ થા. કઈ હડ્ડિયાં નંગી હો ગઈ થીં ઔર ટુટી હુઈ ભી થીં. હર લાશકે ગલેમેં ઝંજીર ઔર ઝજીંરકે સાથ એક છોટી સલીબ બંધી હુઈ થી. યહ સલીબી ઈસ અમરકા ષુબુત થા કે ઔરતેં ઈસાઈ થીં.

હરમન ઔર ફૌજી અફસર હેરાન થે કે ઔરતોંકી લાશેં યહાં કયૂં પળી હૈં. યહ ફૌજી ઈલાકા થા ઔર ઉસ તરફસે કિસી શહરીકો ગુઝરનેકી ઈજાઝત નહીં થી ઔર નહીં યહ આમ ગુઝર ગાહ થી. યહ જાનવરોં ઔર રસદ વગેરાકી જગહ થી. વહાં ચંદ ઔર લાશેં ભી પળી થીં વહ ફૌજીયોંકી થીં. ઔરતે રાતકે વક્ત ઈધર કયૂં આઈ? ઈસ સવાલકા જવાબ દેનેવાલા કોઈ ન થા. સિર્ફ કિયાસ (અંદાઝા) આરાઈ કી જા સક્તી થી જો કી ગઈ. કહા ગયા કે ફૌજી પેશાવર ઔરતોંકો ઈધર લે આયે હોંગે મગર અસ્લ મસ્અલા તો યહ થા કે આગ કિસ તરહ લગી. શહરકે મુસલમાનોં પર શક કિયા જા સકતા થા, લેકિન મુજરિમોંકા સુરાગ લગાના આસાન નહીં થા. હુક્મ દિયા ગયા કે ખુફયા પોલીસ ઔર ફૌજકે સરાગરસાં શહરમેં મુશ્તબા મુસલમાનોંકી છાન બીન કરે ઔર જિસ પર ઝરા સા ભી શક હો ઉસે કેદમેં ડાલ કર અઝિય્યત રસાં તહકીકાત કરેં.

અન્નૂર ઔર ઉસકી તીનોં લળકિયોંકે ઘરવાલે બહુત પરેશાન થે. લળકિયાં વાપિસ નહીં આઈ થીં. ડર યહ થા કે પકળી ન ગઈ હો. ઉન્હોંને અપના ફર્ઝ મુકમ્મલ કામયાબીસે અદા કર દિયા થા લેકિન વહ અભી તક લાપતા થીં. ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસકે દોસ્ત ઈન તમાશિયોંકે હુજૂમમેં જા ખળે હુએ જો આતિશઝદા જગહ ખળે થે. વહાં ઈન્હેં પતા ચલા કે ચાર ઔરતોંકી લાશેં મિલી હૈં. થોળી દેર બા'દ એલાન હુઆ કે વહાં ચાર ઔરતોંકી લાશેં ફલા જગહ રખ દી ગઈ હૈં. તમામ શહરી ઈન્હેં દેખ કર પહચાનનેકી

કોશિશ કરે. તમાશિયોંકા હુજૂમ ઉધર ચલા ગયા. ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે દોસ્તોંને ઈકટ્ઠી રખી હુઈ ચાર લાશોંકો દેખા. ઈન્કી સલીબેં ઉન્કે સીનો પર રખ દી ગઈ થીં. કોઈ ભી કિસી લાશકો ન પહેંચાન સકા. પહચાનનેકે લિયે વહાં કુછ થા હી નહીં. ચહરોંસે ભી ખાલ ઉતરી હુઈ થી. બા'ઝકે ચહરે અંદરકો પિચક ગએ થે.

ઉસ્માન સારિમકે આંસૂ નિકલ આએ. વહ તમાશિયોંમેંસે નિકલ ગયા. ઉસ્કે દોસ્ત ભી ઉસ્સે જા મિલે. ઉન સબકો મા'લૂમ થા કે યહ લાશેં કિનકી હેં. ઉન્મે એક ઉસ્માન સારિમકી બહન અન્નૂરકી લાશ થી. બાકી તીન લાશેં ઉસ્કી સહેલિયોંકી થીં. ચારોં રાતકો અપના ફર્ઝ અદા કરકે શહીદ હો ગઈ થીં. ઉન્કી શહાદતકા ઐની શાહિદ કોઈ ભી નહીં થા. લાશોંકી હાલત જો કહાની બયાન કરતી થી વહ કુછ ઈસ તરહ હો સકતી થી કે ઈન લળકિયોંને સંતરીકો હલાક કરકે આગ લગાઈ. બા'દમે ઘોળેકે રસ્સે કાટે ઔર ઈન્હી ઘોળોંકી ભગદળકી ઝિદ (માર)મેં આ ગઈ. મા'લુમ નહીં કિત્ને સો ઘોળેં ઔર ઊંટ ઈન લાશોંકો રોંદતે રહેં. દો લળકિયોંકી ઈસ્મત બચાનેકે લિયે ચાર લળકિયાં કુર્બાન હો ગઈ. બરજીસને અપને હાથોં ઈન લળકિયોંકે ગલોંમેં સલીબેં લટકાઈ થીં તાકે બવક્તે ઝરૂરત વહ સલીબેં દિખા કર ઝાહિર કર સકે કે વહ ઈસાઈ હેં.

ઈન લળકિયોંકા જનાઝા નહીં પળ્હા ગયા. ઈન્હેં સલીબિયોંને ઈસાઈ સમજ કર અપને કબ્રસ્તાનમેં કહીં દફન કર દિયા. ઈન્કે લવાહિકીન (રિશ્તેદાર)ને માતમ નહી કિયા. ઈસાલે ષવાબકે લિએ કુર્આનખાની કી ગઈ. ઘરોંમે ગાઈબાના નમાઝે જનાઝા પળ્હી ગઈ. ચારોં લળકિયોંકે બાપોંને એક હી જૈસે જઝબાતકા ઈઝહાર કિયા. ઉન્હોંને કહા કે વહ ઈસ્લામકે નામ પર વહ ચાર ચાર બેટેકો કુર્બાન કરનેકે લિએ તય્યાર હેં મગર ઉન્સે જો કુર્બાની લી જાને લગી વહ બળી હી અઝિય્યતનાક થી. સલીબી ફૌજને તમામ મુસલમાન ઘરોંકી ખાના તલાશી શુરૂઅ કર દી. ખત્રા થા કે જો હથિયાર ઉન્હોંને ઘરોંમે છુપા રખે હેં વહ પકળે જાએંગે. સબને હથિયાર અંદરૂની કમરોંકે ફર્શ ખોદ કર દબા દિએ. દૂસરા ખત્રા યહ થા કે જો ચાર લળકિયાં શહીદ હો ગઈ થીં, ઈન્કે મુતઅલ્લિક જવાબ દેના મુશ્કિલ થા કે

કહાં ચલી ગઈ હૈં. આગકી રાતકે દૂસરે દિન ઈમામકો જબ લળકિયોંકી શહાદતકી ખબર સુનાઈ ગઈ તો ઉસ્ને પહલી બાત યહ કહી "તુમ્હારા ગેર મુસ્લિમ પળોસી ઔર મુસલમાન મુખ્બિર ઝરૂર પુછેંગે કે લળકિયાં કહાં હૈં તો ક્યા જવાબ દોગે.?"

ઈમામ દાનિશમંદ ઔર દૂર અંદેશ ઈન્સાન થા. ઉસ્ને ગહરી સોચકે બા'દ કહા "ચારોં લળકિયોંકે બાપ ઔર ભાઈ મેરે સાથ આએં "વહ આ ગએ તો ઉસ્ને સબકો એક તરીકા બતાયા ઔર કુછ બાતેં ઝહન નશીન કરાઈ. વહ સબકો સલીબિયોંકી ઈન્તિઝામિયાંકે દફતરમેં લે ગયાં ઔર વહાંકે સબસે બળે હાકિમસે મુલાકાતકી ઈજાઝત લે કર બળે ગુસ્સેમેં ઔર જઝબાતી લહજેમેં કહા "મૈં ઈન લોગોંકા ઈમામ હૂં. યહ મેરે પાસ ફરિયાદ લે કર આએં હૈં કે રાત આગ લગી તો યહ સબ આગ બુજાનેકે લિયે ઉઠ દોળે. યહ રાતભર કુવેંસે પાની નિકાલતે રહેં. શહરમેં ભગદળ મચ ગઈ. કિસીકો કિસીકા હોશ ન રહા. યહ લોગ સુબ્હકે વક્ત ઘરોંકો ગયે તો ઈન્હેં પતા ચલા કે આપકી ફૌજકે કુછ આદમી ઈન્કે ઘરોંમેં ઘુસ ગયે ઔર ઉન્કી કુવાંરી લળકિયાં ઉઠા કર લે ગયે. હમારી લળકિયાં લા પતા હૈં."

"હમારી ફૌજ પર ઈલ્ઝામ લગાનેસે પહલે સોચ લો." સલીબી હાકિમને રો'બસે કહા.

"જનાબ! મૈં મઝહબી પેશવાં હૂં." ઈમામને કહા "મૈં આપકો યહ બતાના ચાહતા હૂંકે આપ હમેં ધુત્કાર સક્તે હૈં ઔર અપની ફૌજકો બે ગુનાહ કહ સક્તે હૈં લેકિન ખુદાસે આપ કોઈ અચ્છા બુરા અમલ નહીં છુપા સક્તે. આપ હમારે હાકિમ હૈં ખુદા તો નહીં. ઈન લોગોંને આપકી ફૌજકો નુકસાનસે બચાનેકે લિયે સારી રાત આગસે લળાઈ લળી. આપ ઈન્હેં યહ સિલા દે રહેં હૈં કે યહ ભી તસ્લીમ નહીં કરના ચાહતે કે ઈન્કી લળકિયોંકો આપકે ફૌજી ઉઠા લે ગયે હૈં.

કુછ દેરકી બહસકે બા'દ હાકિમને ઈન્હેં કહા કે લળકિયોંકો તલાશ કિયા જાએગા. ઈમામ ઉસ્સે યહી કહલવાના થા. બાહર જબ વહ વાપસીકે લિયે ચલે તો ઈમામને સબસે કહા કે અબ યહી મશ્હૂર કર દો કે રાત ઈન્કી લળકિયાં ઈગ્વા હો ગઈ હૈં. ચુનાંચે યહી મશ્હૂર કર દિયા ગયા. ઈન્કે

પળોસમેં રહનેવાલે ગેરમુસ્લિમોંને યકીન કર લિયા. રાત શહરકી હાલત હી ઐસી થીકે લૂટમાર ઔર ઈગ્વા આસાનીસે કી જા સકતી થી.

બરજીસ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખેમેમેં બેઠા થા. આફાકકી મરહમ પટ્ટી સુલ્તાન અય્યૂબીકા જર્રાહ કર ચુકા થા. આફાકકી દોનોં બહને ભી બેઠી થીં. બરજીસ રાતકા કારનામા સુના ચુકા થા. સૂલ્તાન અય્યૂબી બાર બાર લળકિયોંકો દેખતા થા. હર બાર ઉસ્કી આખેં સુર્ખ હો જાતી થીં. બરજીસને કહાકે વહ 'કુરકકો ઐસી અફરા તફરી ઔર ભગદળમેં છોળકર આયા હૈં કે ફોરી તોર પર હમલા કિયા જાએ તો હમલા કામયાબ હો સકતા હૈં. શહરમેં ફૌજોંકે લિએ કોઈ રસદ નહીં રહી. જાનવરોંકે લિએ કોઈ ચારા નહીં રહા. જાનવર ડરસે હુએ હૈં. શહરિયોં પર ખોફ તારી હૈં. ફૌજ ભી ડરી હુઈ હૈં.

સુલ્તાન અય્યૂબી ગહરી સોચમેં ખો ગયા. બહુત દેર બાદ ઉસ્ને સર ઉઠાયા ઔર અપને નાઈબીન ઔર મુશીરીંયોકો બુલાયા. ઈસ્ને પહલા હુકમ યહ દિયા કે ઈન લળકિયોં ઔર ઉન્કે ભાઈઓંકો કાહિરા રવાના કર દિયા જાએ ઔર ઉન્કી રહાઈશ ઔર વઝીફેકા ઈન્તિઝામ કિયા જાએ.

"આપ મેરી બહનોંકો અપને આફિયતમેં લે લેં." આફાકને કહા "મેં આપકે સાથ રહુંગા. મુજે અપની ફૌજમેં શામિલ કર લે. મેં અપની માં ઔર અપને બાપકી ઈન્તીકામ લેના હૈં. અગર આપ મુજે કુરકમેં દાખિલ કર સકેં તો મેં અંદર તબાહી મચા દૂંગા"

"જંગ જઝબાતસે લળી નહીં જાતી"સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "બળી લંબી તરબિયતકી ઝરૂરત હૈં તુમ સિર્ફ અપની માં ઔર અપને બાપકે ઈન્તિકામ લેનેકો બે તાબ હો, મુજે ઉન તમામ બાપોં ઔર તમામ બેટોંકે ખૂનકા ઈન્તિકામ લેના હૈં જો સલીબી દરિન્દોંકો શિકાર હુઈ હૈં. અપને આપકો ઠંડા કરો."

આફાકકી જઝબાતી હાલત ઐસી થીકે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસે ઝબરદસ્તી કાહિરા ભેજનેસે ગુરેઝ કરને લગા. ઈસે કહાકે વહ પહલે અપના ઈલાજ કરાએ, સિહ્હતયાબ હો જાએ ફિર ઈસકી ખ્વાહિશ પૂરી કર દી જાએગી.... ઈતનેમેં સાલાર ઔર આ'લા કમાંડર આ ગયે. ઈન્મે ઝાહિદીન ભી થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને આફાક ઔર ઉસ્કી બહનોંકો બાહર ભેજ દિયા.

ઉસ્ને ઈજલાસમેં યહ મસ્અલા પેશ કિયા કે ક્યા કુરકકો ફોરન મુહાસરામેં લે લિયા જાએ. ? ઉસ્ને સબકો કુરકકી ઉસ વક્તકી કેફિયત બતાઈ. ઈસ મસ્અલે પર બહસ શુરૂઅ હો ગઈ. ઝાહિદીન અપને જાસૂસોંકી રિપોર્ટોંકી રોશનીમેં કહાકે સલીબી ફૌજ સિર્ફ કુરકમેં નહીં બાહર ભી હૈં ઔર ઈસ્કા એક હિસ્સા પોઝીશનમેં હૈં જો હમારી ફૌજકા મુહાસરા બાહરસે તોળ દેગા. ઉન્હોંને ઐસા ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા હૈંકે રસદકી આમદો રફતકી હિફાઝતકે લિએ ઈન્કી પૂરી ફૌજ મૌજૂદ હૈં. અગર ઉન્કે પાસ વકતી તોર પર રસદકી કમી આ ગઈ હૈં તો યહ સમજ કર હમલા કરના કે હમારા મુહાસરા કામયાબ હોગા મહઝ ખુશફહમી હૈં. અગર ઉન્કે પાસ સિર્ફ વહી રસદ ઓર સામાન નહીં થા જો જલ ગયા હૈં. ઈન્કી હર એક ફૌજકે સાથ અપની અપની રસદ ઔર સામાન મોજૂદ હૈં ઔર ઉન્કી નફરી હમસે પાંચ છે ગુના હૈં.

ઈજલાસકે દૂસરે શુરકાઅ (શરીક લોગ) અપને અપને મશ્વરે પેશ કિયે ઉનકી અકસરિયત ફોરી હમલેકે હકમેં થી ઔર બા'ઝને ઈન્તિઝાર કી તજવીઝ પેશ કી. તજાવીઝ ઔર મશ્વરે જેસે કેસે ભી થે સુલ્તાન અય્યૂબીને સુને, ઈસે યહ દેખ કર ઈત્મિનાન હુઆ કે કમાંડરોંકા જઝબા શદીદ થા. ઈન્મે બેશતરને કહાકે હમલા જલ્દી કરેં યા દેરસે, યહ પેશ નઝર રખ્ખેં કે એક બાર હમલા કરકે યહ ન સુનના પળેગાકે મુહાસરા ઉઠાલો ક્યૂં કે હમ કમઝોર હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબી ખામોશીસે સુનતા રહા, ઉસ્ને આખિરમેં ફૌજકે જઝબે ઔર દીગર કવાઈફકે મુતઅલ્લિક પૂછા. ઉસે તસલ્લી બખ્શ જવાબ મિલા.

"મેં જલ્દી હમ્લા કરના ચાહતા હૂં" આખિરમેં સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા "લેકિનમેં જલ્દબાઝીકા કાઈલ નહીં મેરે સામને સિર્ફ કુરકકા કિલ્આબંદ શહર નહીં બલ્કે સલીબિયોંકી વહ તમામ ફૌજ હૈં જો ઉન્હોંને બાહર ફેલા રખ્ખી હૈં. ઝાહિદીનને ઠીક કહા હૈંકે કુરકકે અંદરકી તબાહીસે હમેં ખુશફહમીમેં મુબ્તલા નહીં હોના ચાહિએ. તા હમ હમ્લા જલ્દી હોગા. ફાસ્લા ઝિયાદા નહીં. એક હી રાતમેં હમારે દસ્તે કુરક તક પહુંચ સકતે હૈં મગર ઈન્હેં એક જંગ કિલ્એસે બાહર લળની પળેગી. કૂચસે બહતર હમેં કુરકકે મુસલમાનોંકો તય્યાર કરના પળેગા. મુજે અંદરકી જો તાઝા ઈત્તિલાએં

મીલી હૈં વહ યહ હૈંકે વહાંકે મુસલમાન દરપર્દા એક જમાઅતકી સૂરતમેં મુનઝઝમ હો ચુકે હૈં ઉમ્મીદકી જા સકતી હૈ કે વહ મુહાસરેકી સૂરતમેં શહરમેં તખ્રીબકારી કરેંગે. ઈનકી લળકિયાંભી મેદાનમેં નિકલ આઈ હૈં. સિર્ફ ચાર લળકિયોંને સલીબિયોંકો જો નુકસાન પહુંચાયા હૈ વહ પચાસ પચાસ નફરીકે ચાર દસ્તે ભી નહીં પહુંચા સકતે. હમ કોશિશ કરેંગેકે શહરમેં અપને છાપામાર ભી દાખિલ કર દેં.''

''મુદાખલત (દખલઅંદાઝી)કી મુઆફી ચાહતા હૂં'' બરજીસને કહા ''અગર છાપામાર ભેજને હૈં તો ફોરન ભેજીયે. કુરકકે જો શહરી ભાગ ગએ હૈં વહ યકીનન્ વાપિસ જાએંગે. ઈનકે પર્દેમેં છાપામાર દાખિલ કિએ જા સકતે હૈં. ઈસકે બા'દ મુમ્કિન નહીં હોગા. આતિશઝનીકે બા'દ સલીબી મુહતાત હો જાએંગે ઔર શહરકે તમામ દરવાઝે બંદ કર દેંગે. મુજે ઈજાઝત દેંકે મૈં ઈનકે સાથ આજહી રવાના હો જાઉં. વહ અપને સાથ કોઈ હથિયાર ન લે જાએં. વહાંસે હથિયાર મિલ જઠઠાએંગે.''

આખિર ફેસલા યહ હુઆ કે આજ હી રાત છાપામાર બરજીસકી કયાદતમેં રવાના કર દિએ જાએં. જહાં તક ઘોળે લે જા સકતે હૈં, વહાં તક ઘોળોં પર જાએં. આગે પેદલ જાએં. ઘોળે વાપિસ લાનેકે લિએ કુછ આદમી સાથ ભેજ દિએ જાએં ઉસી વકત ઝાહીદીનસે કહા ગયા કે વહ બરજીસકી હિદાયતકે મુતાબિક છાપામારોંકો શહરી લિબાસ મુહય્યા કરે ઔર શામકે બા'દ રવાના કરે. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ફૌજી કમાંડરોંકો જંગી નોઈયતકી હિદાયત દીં ઔર ખાસ તોર પર કહા ''યહ યાદ રખના કે જિસ ફૌજસે હમ હમલા કરા રહેં હૈં. યહ વહ ફૌજ નહીં જિસને શવ્બક ફતહ કિઆ થા. યહ ફૌજ મિસ્રસે આઈ જિસ્મે દુશ્મનને બે ઈત્મીનાની ફેલાઈ થી. ઈસ ફૌજકે મુહાસરેમેં લળનેકા તજરબા નહીં. કમાન્દારોંકો ચોકન્ના રહના પળેગા. મુજે શક હૈંકે ઈસ ફૌજમેં તખ્રીબી ઝહનકે સિપાહી ભી હૈં. મૈંને જો દસ્તે અપને સાથ મેં રખ્ખે હૈં વહ તુર્ક ઔર શામી હૈં ઔર નુરૂદીન ઝંન્ગીકી ભેજી હુઈ કુમકકો ભી અપને પાસ મહફૂઝમેં રખ લૂંગા. હાલાત તુમહારે ખિલાફ હો ગયે તો ગભરાકર પીછે ન હટ આના. મૈં તુમહારે પીછે મોજૂદ હૂંગા ઔર યહ ભી યાદ રખ્ખોકે કુરકકે મુસલમાનોંકે સાથ ઉમ્મીદેં

વાબસ્તા ન કિએ રખના. ઈનકે લિએ જો હિદાયત ભેજ રહાં હૂં વહ હરગિઝ ઐસી નહીં હોગીકે યહ અપને આપકો એસે ખતરેમેં ડાલ લેં કે ઉન્કી મસ્તૂરાતકી ઈઝઝતી મહફૂઝ ન રહેં. મેં ઉન્સે ઈતની ઝિયાદા કુર્બાની નહીં માગૂંગા. વહ મહકૂમ ઔર મજબૂર હૈં. ઝુલ્મ ઔર તશદ્દુદકા શિકાર હૈં. હમ ઉન્કી આઝાદી ઔર નજાતકે લિએ જા રહેં હૈં, હમ ઉનકે ભરોસે પર નહીં જા રહેં."

ચાર પાંચ દિનોં તક કુરકમેં યહ કેફિયત રહી કે મુસલમાનોંકે ઘર પર છાપે પળ રહેં થે. કઈ મુસલમાન મહઝ શકમેં ગિરફતાર કર લિએ ગએ થે. બેગાર કેમ્પકે જિન કેદિયોંકો ઈસ વા'દે પર આગ બુજાનેકે લિએ ગએ થેકે ઈન્હેં રહા કર દિઆ જાએગા, રહા નહીં કિયા ગયા થા, સલીબિયોંને મઝાલિમકા એક નયા દોર શુરૂઅ કર દિઆ થા. ઈન્કા નુકસાન મા'મૂલી નહીં થા. વહ જાનતે થે કે મુસલમાનોંકે સિવા યહ દિલેરાના તખ્રીબકારી ઔર કોઈ નહીં કર સકતા. ગિરફતાર હોનેવાલોંમેં ઉસ્માન સારિમકે દો દોસ્ત ભી થે જો લળકિયોંકો રહા કરાનેકે લિએ ઉનકે સાથ થે. ઈનહેં દરિન્દોંકી તરહ અઝિય્યતે દી જા રહી થીં. સલીબી બરબરિય્યત (વહશીપન)કી હદોંસે ભી આગે નિકલ ગએ થે મગર ઈનહેં કોઈ સુરાગ મિલ રહા થા. સિર્ફ યહ દો કમ ઉમ્ર લળકે થે જિન્કે દિલોંમેં સુરાગ થા લેકિન ઈન્કી ઝબાનેં બંદ થીં. ઈન્કે જિસ્મોંમેં કુછ નહી રહા થા. ચક્કર શકન્જેમેં કસ કસ કર ઔર જટકે દે દે કર ઉન્કે જોળ અલગ કર દિએ ગયે થે લેકિન બળે ખામોશ થે.

આખિર હરમન ખુદ કેદખાનેમેં ગયા. ઈસ્કી તવજ્જુહ ભી ઈન દો લળકોં પર થી. ઈસે મુસલમાન મુખ્બિરોંને બતાયા થા કે આતિશઝનીમેં ઈન દો લળકોંકા ભી હાથ હૈ. મુસલમાન મુખ્બિરોં થે. દોનોં ઈન લળકિયોંકે પળોસી થે. વહ મા'મૂલીસી હૈસિયતકે આદમી હુઆ કરતા થા લેકિન અબ ઘોળા ગાળિયોંમેં સવારી કરતે થે ઔર સલીબિયોંકે દરબારી બન ગએ થે. વહ સલીબી હાકિમોંકો ઘરોંમેં ભી મદઉ કરતે થે ઔર અપની બેટિયોંકે સાથ બિઠાતે ઔર ફખ્ર કરતે થે. ઈનકી દો દો તીન તીન બીવીયાં થીં ઔર વહ શરાબ ભી પીતે થે. ઉનહોંને ઈન દો લળકોંકી આતિશઝનીકી રાત કહીં મશ્કૂક હાલતમેં દેખા થા ઔર ઈનહેં ગિરફતાર કરા દિઆ. હરમનને

કેદખાનેમેં ઈન દોનોં નોજવાનોંકી હાલત દેખી તો ઉસ્ને મહસૂસ કર લિઆ કે નઝઅકી હાલતમેં પહુંચકર ભી ઉનહોંને કુછ નહીં બતાયા તો યહ કુછ ભી નહીં બતાએંગે. ઈન્કે જિસ્મ આદી હો ચુકે હૈં. વહ ઈનહેં આપને સાથ લે ગયા. ઉન્હેં બળા અચ્છા ખાના ખિલાયા. પ્યાર ઔર શફકતસે પેશ આયા. ડાકટરોંકો બુલવા કર ઈનહેં દવાઈ પિલાઈ ઔર તશદ્દુદકે ઝખ્મોં ઔર ચોટોંકા ઈલાજ કરાયા. ફિર ઈનહેં સુલા દિઆ. વહ ફોરન હી ગહરી નીંદ સો ગએ.

હરમન દોનોંકે દરમિયાન બેઠ ગયા. કુછ દેર બા'દ એક નોવજવાન સાફ અલ્ફાઝમેં બળ બળાને લગા "મેં કયા જાનૂં? મેરા જિસ્મ કાટદો. મુજે કુછ ભી મા'લૂમ નહીં. અગર કુછ મા'લૂમ હોગા તો કભી નહીં બતાઉંગા. તુમ ગરદનકે સાથ સલીબ બાંધતે હોં, મેંને કુર્આનકી એક આયત બાંધી હુઈ હૈ. "

"તુમને આગ લગાઈ થી" હરમનને કહા "તુમને સલીબિયોંકી કમર તોળદી હૈ. તુમ બહાદુર હો. મર ગએ તો શહીદ કહલાઓગે."

"અગર મર ગયા તો"નોવજવાન બળ બળાયા "અગર મર ગયા તો. જબ તક જિસ્મમેં જાન હૈ. ઈસ જાનમેં ઈમાન ભી રહેંગા. જાન નિકલ જાએગી ઈમાન નહીં નિકલેગા."

હરમનને ઉસ્કે સોએ હુએ ઝહનમેં અપને મતલબકી બાતેં ડાલનેકી બહુત કોશિશ કી લેકિન નૌજવાનકે ઝહનને કબૂલ ન કીં. ઈતનેમેં દૂસરા લળકા ભી બળ બળાને લગા. હરમનને ઈસકી તરફ તવજ્જુહ દી. ઈસી તરહ ઉસ્કે ઝહનમેં ભી બાતેં ડાલીં જો ઉસ નૌજવાનને ઉગલ દીં. હરમનકે સાથ ઉસ્કે તીન ચાર સરાગરસાં ભી થે. ઉસ્ને બહુત દેરકી કોશિશકે બા'દ આહ ભરી ઔર કહા "મઝીદ કોશિશ બેકાર હૈ. ઈનકી ઝબાનસે તુમ કોઈ રાઝ નહીં ઉગલવા સકોગે. યહ બે ગુનાહ માલૂમ હોતે હૈં, મગર મેં તુમહેં યહ ભી બતા દેના ચાહતા હૂં કે યહ અપને અકીદે ઔર જઝબેકે પક્કે હૈં. મેંને ઈનહેં મુરગ્ગઠન ખાનોંમેં ઈતની ઝિયાદા હશીશ ખિલાઈ હૈ જિતની ઘોળેકો ખિલાદો તો વહ ભી બાતેં કરને લગે મગર ઈન પર કોઈ અસર નહીં હુઆ. ઈસ્કા મતલબ યહ હૈકે ઉનકા કોમી જઝબા જિસે યહ લોગ ઈમાન કહતે હૈં, ઉન્કી રૂહોંમેં ઉતરા હુઆ હૈ. તુમ ઈનકી રૂહોં પર કોઈ નશાતારી

નહીં કર સકતે. દૂસરી સૂરત યહી હૈં કે યહ બેગુનાહ હોગેં."

વહ બેગુનાહ નહીં થે. વહ આતિશઝની ઔર લળકીયોંકો આઝાદ કરાનેકી મુહિમમેં શરીક થે. સલીબી જિસે ગુનાહ ઔર જુર્મ કહ રહેં થે વહ મુસલમાનકે લિએ અઝીમ નેકી ઔર જિહાદ થા જો ઈન લળકોંને રૂહ ઔર ઈમાનકી કુવ્વતસે કિયા થા. હશીશને ઈનહેં બેહોશ કર દિઆ થા. ઉનકી અકલકો સુલાદિયા થા મગર ઈનકી રૂહેં બેદાર થીં. સલીબી ઈન્કી ઝબાનસે હલ્કા ઈશારા ભી ન લે સકે. ઉન્હોંને યહ ફેસલા કિયા કે યહ લળકે બેકસૂર હૈં. યહ સલીબિયોંકી મજબૂરી થી. ઈન લળકોંકી આંખ ખુલી તો બાહર વેરાનેમેં પળે થે. સલીબિયોંને ઈનકો બેહોશીકી હાલતમેં દૂર લે જા કર ફેંક દિઆ થા. વહ ઉઠે. એક દૂસરોકો દેખા ઔર ઘરોંકો ચલ દિએ.

જો ઈસાઈ ઔર યહૂદી બાશિન્દે આતિશઝનીકી રાત શહરસે નિકલ ગયે થે વહ યહ દેખ કરકે કોઈ હમ્લા નહીં હુઆ ઔર અમનો અમાન હૈં તો વાપિસ આને લગે. સલીબિયોંકી ફૌજ જો બાહર ખેમાઝન થી ઉસ્ને ભી ઈન્હેં યકીન દિલાયા કે કોઈ હમલા નહીં હુઆ, વહ વાપિસ ચલે જાએં, ચુંનાચે એક હુક્મકે તહત શહરકે દો દરવાઝે ઈન લોગોંકે લિએ ખુલ્લે રખ્ખે ગએ જો વાપિસ આ રહેં થે. લોગ કુંબા દર કુબાં ચલે આ રહેં થે. ઔર ઈનહીમેં બરજીસ ભી કુરકમેં દાખિલ હો ગયા ઔર ઈસકે સાથ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પંદરા છાપામાર ભી શહરમેં દાખિલ હો ગએ. કુંબાકે લોગોંને દેખાકે વહ ચુપચાપ ઔર ગરીબસા મોચી જો દુન્યાકે હંગામોંસે બેખબર રાસ્તેમેં જૂતે મરમ્મત કિયા કરતા થા તીન દિનોંકી ગેરહાઝરીકે બા'દ ફિર રાસ્તેમેં આ બેઠા હૈં. ઉસ્ને રાત હી રાત પંદરા છાપામારોંકો ઉસ્માન સારિમ ઔર ઉસ્કે નૌજવાન સાથિયોંકી મદદસે મુસલમાન ઘરાનોંમેં છુપા દિઆ થા. ઉનમેં અબ કોઈ કિસી દુકાનમેં મુલાઝિમ થા, કોઈ સલીબિયોંકી અસ્તબલકા સાઈન્સ ઘોળોંકી દેખ ભાલ કરનેવાલા) બન ગયા થા, કોઈ મઝહબકે તાલિબે ઈલ્મકે રૂપમેં મસ્જિદમેં જાળૂ દેતા થા.

ઈન્હેં અબ યહ દેખના થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે હમ્લેકી સૂરતમેં વહ અંદરસે કિયા કર સકતે હૈં. કરનેવાલા કામ સિર્ફ યહ થા કે કહીંસે કિલ્એકી દીવારમેં ઈતના બળા શિગાફ કરેં કે ઈસ્મેંસે ઘોળે ભી અંદર આ સકેં યા

કિલ્એકા કોઈ દરવાઝા ખોલ સકેં. વહ ઈનહી કામોંકે લિએ ઝમીન હમવાર કર રહેં થે. ઉસ્માન સારિને અપની નોજવાન જમાઅતમેં ઈઝાફા કર લિઆ થા. લળકિયાં ભી તય્યાર હો ગઈ થીં. મગર રેની એલીગ્ઝેન્ડ સાએકી તરહ ઉસમાન સારિમકે સાથ લગી હુઈ થી. ઉસે રાસ્તેમેં રોક લેતી થી, ઉસ્કે ઘર ચલી જાતી થી ઔર એક રોઝ ઉસ્ને ઉસ્માન સારિમસે પૂછા "ઉસ્માન ! અન્નૂર કહાં હૈં ?"

"તુમહારી કોમકે કિસી ગુનહગારકે પાસ" ઉસ્માન સારિમને જલ કર જવાબ દિઆ "ઉસ પર અલ્લાહકી લા'નત હો" "રહમત કહો ઉસ્માન"રેનીને કહા "તુમ હમારે સાથ લળકર મરનેવાલોંકો શહીદ કહા કરતે હો. અન્નૂર શહીદ હો ગઈ હૈં."

ઉસ્માન સારિમકો ચક્કર આ ગયા. ઉસે કોઈ જવાબ ન બન પળા.

"ઔર ઉન દો લળકિયોંકો ઉઠાનેવાલોંમેં તુમ ભી થે." રેનીને કહા "લેકિન તુમ અભી તક ગિરફતાર નહીં હુએ. મૈંને કહા થા ના કે તુમ્હારી કેદ ઔર આઝાદીકે દરમિયાન મેરા વજૂદ હાઈલ હૈં...... કહો ... ઔર કિતની કુર્બાની માંગતે હો."

ઉસ્માન સારિમ આખિર નોજવાન થા. જિસ્મમેં જિતના જોશ ઔર જઝબા થા ઈતની અકલ નહીં થી. વહ દાનિશમંદ નહીં થા. રેનીકી બાતોંને ઈસે પરેશાન કર દિઆ. ઉસ્ને ઝુંજલાકર પૂછા "રેની તુમ ક્યા ચાહતી હો ?"

"એક યહ કે મેરી મુહબ્બત કબૂલ કર લો" રેનીને જવાબ દિઆ "દૂસરે યહ કે ઈન ઝમીનદોઝ હરકતોંસે બાઝ આ જાઓ."

"તુમ અપની કોમ ઔર અપની હુકૂમતસે મુહબ્બત કરતી હો."ઉસ્માન સારિમને કહા "અગર તુમહારે દિલમેં મેરી મુહબ્બત ઈતની હી શદીદ હૈં તો મેરી કોમસે હમદર્દી ક્યૂં નહીં કરતી ?"

"મુજે ન અપની કોમસે મુહબ્બત હૈં ન તુમહારી કોમસે." રેનીને કહા "મૈં તુમહારે ખતરનાક કારવાઈયોંસે સિર્ફ ઈસ લિએ રોક રહી હૂં કે તુમ મારે જાઓગે. હાસિલ કુછ ભી ન હોગા. મૈં જઝબાતી નહીં હકીકતકી બાત કર રહીં હૂં કે સુલ્તાન અય્યૂબી કુરક ફતહ નહીં કર સકેગા. મૈં અપની

બાપકી બતાઈ હુઈ બાતોંકી મુતાબિક બાત કર રહી હૂં. જંગ મુહાસરેકી નહીં હોગી. બાહર કુરકસે દૂર હોગી. હમારે કમાંડર અય્યૂબીકી ચાલેં સમજ ગએ હૈં. શવ્બકકી શિકસ્તસે ઉનહોંને સબક હાસિલ કર લિઆ હૈ. અબ કુરકકે મુહાસરે કીનોબત હી નહીં આએગી. અગર તૂમ લોગોંને શહરકે અંદરસે કોઈ કારવાઈકી તો ઈસ્કા નતીજા યહ હોગા કે મારે જાઓગે યા ગિરફતાર હો કર નાકાબિલ ઉમર બરદાશ્ત અઝિય્યતોંમેં ગુઝારોગે. મૈં તુમહેં સિર્ફ ઝિંદા ઔર સલામત દેખના ચાહતી હૂં''

ઉસમાન સારિમ સર જુકાએ હુએ વહાંસે ચલ પળા. ઈસે રેનીકી આવાઝ સુનાઈ દી ''સોચો ઉસ્માન સારિમ મેરીં બાતેં એક ગેરકોમકી લળકીકી બાતેં સમજ કર ઝહનસે ઉતાર ન દેના.''

''મૈં આપ સબકો એક બાર ફિર બતા દેતા હૂં કે યહ કુરક હૈ શોબિક નહીં.''સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને કમાડરોંકો આખરી હિદાયત દેતે હુએ કહા કે ''સલીબી ચોકન્ને ઔર બેદાર હૈં. મેરી જાસૂસી મુજે બતા રહી હૈં કે હમેં એક જંગ કુરકસે બાહર લળની પળેગી. શહરકે અંદરસે મુસલમાનોંને કોઈ ઝમીન દોઝ કારવાઈ કી તો શાયદ વહ હમારે કામ નહીં આ સકેગી. ઈસ્કા નતીજા યહ ભી હો સકતા હૈં કે વહ બેચારે મારે જાએંગે મૈં ઈનહેં ઈતને બળે ઈમ્તિહાનમેં નહીં ડાલના ચાહતા. ઈન્હેં બચાનેકી એક હી સૂરત હૈંકે હમ્લા તેઝ ઔર બહુત સખ્ત કરો.''એસે હી ચંદ ઔર ઝરૂરી અહકામાતકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ્કી ફૌજકો કૂચકા હુક્મ દે દિયા જેસે કુરકકા મુહાસરા કરના થા.

કૂચ સૂરજ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ કિયા ગયા. ફાસલા ઝિયાદા નહીં થા. સુબ્હ તુલૂઅ હોને તક ફૌજ કુરકકે મુસાફાતમેં પહુંચ ગઈ જહાંસે મુહાસરતકે મુહાસરેકી તરબીયતમેં આગે બળ્હી. ઈસ ફૌજકે સાલારકે લિએ યહ એક અજૂબા થા કે રાસ્તેમેં ઉસે સલૂબીયોંકા એક દસ્તી ભી નઝર ન આયા. ઉસે બતાયા ગયા થા કે સલીબિયોંને બાહર ભી ફૌજ ખેમાઝન કર રખી હૈં. ઉસે એસે રાસ્તેસે ભેજા ગયા થા જિસ તરફ સલીબિયોંકી ફૌજ ખેમાઝન નહીં થી. ફિર ભી મુઝાહમત ઝરૂરી થી જો બિલ્કુલ હી ન હુઈ. મુસલમાનોંકી ઈસ ફૌજને કિલ્એકા મુહાસરા કર લિઆ. કિલ્એકી દીવારોંસે તીરોંકી બારિશ

બરસને લગી. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજને ઈસ્કે જવાબમેં કોઈ શદીદ કારવાઈ ન કી. ઈસ્કે કમાંદરાર ઈધર ઉધરસે દીવારોં પર ચળ્હને યા નકબ લગાને યા કિસી દરવાઝેકો તોળ કર અંદર જાનેકે ઈમકાનાત દેખતે ફિર રહેં થે. ઉન્હોંને તીર અંદાઝોંકો ભી ખામોશ રખ્ખા. ઈન્કે સાથ વહ જાસૂસ થે જો શહરસે વાકિફ થે. વહ ઈન્હેં બતા રહેં થેકે અંદર કોનસી અહમ જગહ કહાં હેં.

શહરકે અંદર કભી કિસીકો ખબર નહીં મિલી થી કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફૌજને કિલ્એકા મુહાસરા કર લિઆ હેં લેકિન યહ મુહાસરા અભી મુકમ્મલ નહીં થા. અકબ અભી ખાલી થા જહાં દો દરવાઝેં થે. અચાનક કિલ્એકે અંદર ફૌજી ઈલાકેમેં આગ બરસને લગી. યહ આતિશગીર માદેવાલી હાંડિયા થીં જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈજાદ થીં. યહ મુન્જનીકોંસે અંદર ફેકી જા રહી થીં. શહરકે લોગોંને ઈન્હેં દેખા કે ઉન્કી ફૌજ કિલ્એકી દીવાર પર ચળ્હ ગઈ ઔર બાહરકો તીર પે તીર ચલા રહી થી. શહરમેં ખોફ ઔર હિરાસ ફેલ ગયા. ઈસાઈ ઔર યહૂદી બાશિંદે ઘરોંમેં દિબક ગએ. મુસલમાન બાશિંન્દેં દુઆઓંમેં મસ્રૂફ હો ગએ. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફતહકી દુઆ માંગ રહેં થે. કુછ મુસલમાન એસે થે જો દુઆઓંકે સાથ બળી ખતરનાક સરગરમિયોંમેં મસ્રૂફ થે. યહ વહાંકે નોજવાન થે, જિન્મેં લળકીયાંભી થીં ઔર ઉન્મેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે પંદરા છાપામાર ભી થે. શહરકી અફરા તફરીસે ફાઈદા ઉઠાતે હુએ વહ કહીં ઈકટ્ઠે હો ગએ ઔર કિલ્એકે બળે દરવાઝેકો અંદરસે ખોલને યા તોળનેકે લિએ તય્યાર હો ગએ.

દરવાઝા બહુત મઝબૂત ઔર મોટી લકળીકા થા જિસ પર લોહેંકી મોટી મોટી પત્રીયાંભી મળ્હી હુઈ થીં. ઉસે તોળના આસાન નહીં થા. બાહરસે મુસલમાન ફૌજને દરવાઝેં પર મંન્જનીકીયોંસે હાંડિયા ફેંકી. યહ દૂસરી કિસમકી થીં. યહ ટૂટતી થી તો ઉનમેંસે સિયાહમાદા બિખર જાતા થા. ઈસ પર ફલીતેવાલે આતીશેં તીર ચલાએ જાતેં તો સિયાલમાદાકો આગ લગ જાતી થી. ઈસ તરીકેસે દરવાઝેકો આગ લગાઈ ગઈ લેકિન લોહેંને લકળીકો ન જલને દિઆ. દરવાઝા બહુત હી મઝબૂત થા. ઉપરસે સલીબિયોંનેં વહ તીર બરસાને શુરૂઅ કર દિએ જો બહુત દૂર તક જાતે થે. વહ મન્જનીકોં તક પહંચ ગએ જિનસે કઈ આદમી શહીદ ઔર ઝખ્મી હો

ગએ. ઈસ ખતરેસે બચનેકે લિએ મંજનીકેં પીછે કર લી ગઈ ઔર આગ ફેંકના તરીકા નાકામ હો ગયા.

આખિર મુસલમાન તીર અંદાઝોંકો હુક્મ દે દિઆ ગયા કે કિલ્એકી દીવારોં પર જો દુશ્મનકે સિપાહી હૈં ઉન પર તીર બરસાએં. સારા દિન દોનોં તરફસે તીર અંદાઝી હોતી રહી. હવામેં સિર્ફ તીર ઉળતે નઝર આતે થે. સલીબી દિફાઈ પોઝીશનોંમેં થે ઔર દીવારોંકી બુંલદી પર ભી થે, ઈસ લિએ ઝિયાદા નુકસાન મુસલમાન ફૌજકા હો રહા થા. મુસલમાનોંકે નકબઝન જો દીવારોંકે તોળનેકે માહિર થે, હર તરફ ઘૂમ ફિર કર દેખ રહેં થે કે દીવારોંમેં કહાં શિગાફ ડાલા જા સકતા હૈ. વહાં ચારોં તરફસે ઈતને તીર આ રહેં થે કે દીવારકે કરીબ જાના ખુદ કશીકે બરાબર થા. શામસે કુછ દેર પહલે નકબઝનોંકી આઠ આદમિયોંકી એક જમાઅત આગે બળ્હી. યહ જાંબાઝ દીવારસે જબ થોળી દૂર રહ ગયે તો ઉપરસે ઈન પર ઈસ કદર તીર બરસે ઔર તીરોંકે સાથ ઈતની ઝિયાદા બરછિયાં આઈ કે આઠો જાંબાઝ શહીદ હો ગએ. એક એકકે જિસ્મમેં કઈ તીર ઔર બરછિયાં લગીં.

રાતકા પહલા પહર થા. રેની અપને ઘરમેં થી. ઉસ્કા બાપ થકા હુઆ આયા થા. યહ કહકે સો ગયા કે જલ્દી જાગ ઉઠેગા કયૂંકે રાતકો ભી ઉસે કામ પર જાના થા. ઉસ્ને કહા થા કે શહરકે મુસલમાનોંકે મુતઅલ્લિક ઈત્તિલાઅ મીલી હૈં કે વહ અંદરસે કોઈ બળી કારવાઈ કરનેવાલે હૈં. હમેં હર એક મુસલમાન ઘરાને પર નઝર રખની પળેગી. યહ કહ કર વહ સો ગયા થા. દરવાઝે પર દસ્તક હુઈ તો કિસી મુલાઝિમકે બજાએ રેનીને દરવાઝા ખોલા. બાહર એક મુસલમાન ખળા થા. જો બળી ઉંચી હેસિયતકા માલિક થા. સલીબિયોંકી તરફસે ઉસે ખૂબ ઈન્આમ ઔર ઈકરામ મિલતા થા. રેનીને ઈસે બતાયાકે ઈસ્કા બાપ સોયા હુઆ હૈં. વહ પેગામ દે દે. થોળી દેર બા'દ વહ જાગેગા તો ઉસે બતા દિઆ જાએગા. મુસલમાનને કહાકે વહ ખુદ બાત કરના ચાહતા હૈં. બાત બહુત અહમ ઔર નાઝુક હૈં.

"આજ રાત મુસલમાનોંકે બહુતસે લળકે ઔર લળકિયાં અંદરસે કિલ્એકી દીવાર તોળ દેંગે." રેનીકે પૂછને પર ઉસ્ને મુખ્તસરન બતાયા. ઉસ્ને કહા. "મૈંને ઉન્કા હમદર્દ ઔર સાથી બન કર યહ રાઝ હાસિલ કિયા

હે. મુઝે યહ ભી પતા ચલા હે કે ઈનમેં બાહરસે આએ હૂએ છાપામાર ભી હેં ઔર નયા ઈન્કિશાફ યહ હે કે વહ ગરીબસા મોચી જો રાસ્તેમેં બેઠા રહતા હે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકા ભેજા હુવા જાસૂસ હે ઔર ઉસ્કા નામ બરજીસ હે. મેં તુમ્હારે વાલિદકો યહ ખબર બતાના ચાહતા હૂં તાકે ઉન લોગોંકો ફાંસનેકે લિએ ઘાત લગાઈ જાએ.''

રેનીને ચંદ એક મુસલમાન નૌજવાનકે નામ લે કર ઉષ્માન સારિમકા ભી નામ લિયા ઔર પૂછા, ''કયા યહ લળકે ભી ઈસ મુહિમ (બળા કામ)મેં શામિલ હેં ?''

''સારિમકા બેટા ઉષ્માન તો ઈસ ગિરોહકા સર ગુના હે.'' મુસલમાન મુખ્બિરને બતાયા. ''ઔર ઉન્કા સબસે બળા સરગના ઈમામ રાઝી હે.''

''આપ થોળી દેર તક આ જાએં.'' રેની ઉસે કહા, ''બાપકો ઝરાસી દેર સોને દેં.''

મગર વહ જાના નહીં ચાહતા થા. સલીબિયોંકો ખૂશ કરને ઔર ઉન્સે ઈન્આમ વુસૂલ કરનેકા ઉસે નિહાયત મોઝૂં મોકા' મિલ ગયા થા. ઉસ્કે મુતઅલ્લિક મુસલમાનોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે કુર્આનકી બજાએ સલીબકા વફાદાર હે. ઉસી રોઝ મુસલમાન નૌજવાનોં ઔર છાપામારોંને દીવાર તોળનેકી સ્કીમ બનાઈ થી. ઈસ ખુફયા ઈજતિમાઅમેં તીન ચાર બુઝુર્ગ, ઈમામ ઔર યહ મુસલમાન ભી થા જિસ્ને લળકોંકો અચ્છે મશ્વરે દિએ ઔર સબસે ઝિયાદા જઝબેકા ઈઝહાર કિયા થા. મુસલમાનોંકો શક તક ન હુવા કે વહ સલીબિયોંકા પલા હુવા સાંપ હે સબ હી ઉસે શહરકા અમીર મુઅઝઝઝ તાજિર સમઝતે થે જિસ્કે હુસ્ને સુલૂકકી બદોલત સલીબી ભી ઉસ્કી ઈઝઝત કરતે થે.

વહ વાપસ નહીં જાના ચાહતા થા. રેની ગહરી સોચમેં ખો ગઈ. ઉસ્ને ઉસે અંદર બિઠાનેકી બજાએ યહ કહા કે વહ ઉસે પૂરી બાત સુનાએ ઔર યહ ભી કહા કે આઓ ઝરા બાહર ટહલ લેતે હે. ઈત્ની દેરમેં બાપ જાગ ઉઠેગા. વહ તો સલીબિયોંકા ગુલામ થા. ઈત્ને બળે અફસરકી બેટીકે સાથ ખુરામાં ખુરામાં ચલ પળા. ચલતે ચલતે વહ કૂંએં તક પહુંચ ગઈ. યહ કૂંવાં શહરિયોંકે લિએ ખોદા ગયા થા. બહુત હી દૂરસે પાની નિકલા થા. રેની

કૂંએંકે મુંહ પર રુક ગઈ. મુસલમાન મુખ્બિર ઉસે બાત સુના રહા થા.વહ ભી કૂંએંકે કરીબ ખળા થા. રેનીને ઉસ્કે સીને પર હાથ રખ્ખે ઔર પૂરી તાકતસે ધક્કા દિયા. મુસલમાન પીછેકો ગિરા ઔર સીધા કૂંએંમેં ગયા. ઉસ્કી ચીખ સુનાઈ દી જો 'ધળામ'કી આવાઝમેં ખત્મ હો ગઈ.

રેની ઈસ મસર્રતકે સાથ ઘર આ ગઈ કે ઉસ્ને એક ઐસા રાઝ કૂંએં ડિબો દિયા હે જો ઉષ્માન સારિમકી યકીની મૌતકા બાઈષ બન સકતા થા.

વહાંસે વહ દોળતી હૂઈ ઉષ્માન સારિમકે ઘર ગઈ. ઉસ્કી માંકે પાસ બેઠી અન્નૂરકી બાતેં કરતી રહી. ઉસ્ને મુતઅલ્લિક પૂછા તો ઉસ્કી માંને બતાયા કે વહ શામકે બા'દ હી ઘરસે નિકલ ગયા થા. રેનીકો ખયાલ આ ગયા કે વહ દીવાર તોળનેકે મુહિમ (બળે કામ) પર ચલા ગયા હોગા. વહ ઉસે રોકના ચાહતી થી. ઉસે ડર યહ થા કે ઉન્કે ઈજતિમાઅમેં કોઈ ઔર મુખ્બિર ભી હોગા. કહીં ઐસા ન હો કે કિસી ઔરને ફોજકો ઈત્તિલાઅ દી હો. વહ બાહર નિકલ ગઈ ઔર ઉસ તરફ ચલ પળી જિસ તરફસે ઈન લોગોંને દીવાર તોળનેકા મંસૂબા બનાયા થા. ઉસ મુસલમાનને જિસે ઉસ્ને કૂંએંમેં ફેંક દિયા થા બતા દિયા થા કે છાપામાર દીવારકે ઉપર જા કર સલીબી તીરઅંદાઝોંકો ઐસે તરીકેસે ખત્મ કરેંગે કે કિસીકો પતા ન ચલ સકે. નૌજવાન લળકે ઔર લળકિયાં નીચેસે દીવાર ખોદેંગે. દીવાર મિટ્ટીકી થી. ઉસ્કી ચોળાઈ ઈત્ની ઝિયાદા થી કે ઉસ્કે ઉપર દો ઘોળે પહલૂ બ પહલૂ આસાનીસે દોળ સકતે થે. મિટ્ટીકી વજહે ઉસ્કી ખુદાઈ મુશ્કિલ નહીં. દિક્કત તલબ થી. ઈસ પાર્ટીને બવક્તે ઝરૂરત લળાઈકા ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા. ઉન્કે પાસ ખંજર ઔર બર્છિયાં ભી થીં. યહ એક ગૈર મા'મૂલી તોર પર દીલેરાના મુહિમ થી જિસ્કી નાકામીકે ઈમ્કાનાત ઝિયાદા થે. ઉન્હોંને જગહ ઐસી મુન્તખબ કી થી જહાં પકળે જાનેકા ઈમ્કાન ઝરા કમ થા.

યહ ગિરોહ મુકર્રરા જગહકી તરફ રવાના હો ગયા. રેની ઉસી તરફ દોળી જા રહી થી. વહ ઉષ્માન સારિમકો રોકના ચાહતી થી. ઉસે શાયદ ઈલ્મ હો ગયા થા કે યહ લોગ પકળે જાએંગે ઔર ઉષ્માન સારિમ મારા જાએગા. ઈન જાંબાઝોંકા જાનેકા તરીકા ઔર રાસ્તા કુછ ઔર થા. રેની

પહલે વહાં પહુંચ ગઈ જહાંસે દીવાર તોળની થી. વહાં અભી કોઈ નહીં પહુંચા થા. ઉસ્ને અંધેરેમેં ઈધર ઉધર દેખા; અચાનક પીછેસે કિસીને ઉસે પકળ લિયા ઔર ઘસીટ કર પરે લે ગયા. યહ એક ફૌજી થા પરે લે જા કર ફોજીને ઉસસે પૂછા કે વહ કોન હે ? ઉસ્ને બાપકા નામ લિયા ઉસે કહા ગયા કે વહ વહાંસે ચલી જાએ મગર વહ વહાંસે નહીં હટના ચાહતી થી. વહાં દર અસલ ફોજકા એક પૂરા દસ્તા છુપા હુવા થા. ઉસ્કે કમાંડરને રેનીકો બતાયા કે મુસલમાનોંકા એક ગિરોહ યહાં નકબ લગાને આ રહા હે ઔર ઉસે પકળનેકે લિએ ઘાત લગાઈ ગઈ હે..... યહ ઈત્તિલાઅ એક ઔર મુસલમાન મુખ્બિરને ફોજકો દી થી.

રેની ઉન્હેં યહ નહીં કહ સકતી થી કે વહ ઘાતસે ઉઠ જાએં. વહ તો સિર્ફ ઉષ્માન સારિમકો બચાના ચાહતી થી. ઈસ મુસલમાન નૌજવાનકી મુહબ્બતને ઉસ્કી અકલ પર પર્દા ડાલ દિયા થા. ઈત્નેમેં એક ફૌજીને કહા, “ઈત્તિલાઅ ગલત નહીં થી, વહ આ રહે હૈં.” રેની તળપ ઉઠી. ઉસ્ને ચિલ્લા કર કહા, “ઉષ્માન વાપસ ચલે જાઓ.” દસ્તેકે કમાંડરને ઉસ્કે મુંહ પર હાથ રખ દિયા ઔર કહા, “યહ બદબખ્ત જાસૂસ મા'લૂમ હોતી હે. ઉસે ગિરફતાર કર લો.” લેકિન ગિરફતારીકી ઉન્હેં મુહલત ન મિલી, કયૂંકે કુછ દૂરસે શોર સરાબા સુનાઈ દેને લગા થા.

જાંબાઝોંકી યહ પાર્ટી સીધી ઘાતમેં આ ગઈ થી. સલીબિયોંકે દસ્તેકી તા'દાદ ઝિયાદા થી. પેશતર ઉસ્કે કે જાંબાઝ સંભલે વહ ઘેરેમેં આ ચુકે થે. મશઅલેં જલ ઉઠીં જિન્કી રોશનીમેં જાંબાઝ સાફ નઝર આને લગે. ઉન્કે પાસ ખુદાઈકા સામાન, બર્છિયા ઔર ખંજર થે. ભાગ નિકલનેકી કોઈ સૂરત નહીં થી. ઉન્મેં ગ્યારહ લળકિયાં થીં. સલીબી કમાંડરને બઆવાઝે બુલંદ કહા, “લળકિયોંકો ઝિંદા પકળો.” છાપામારોંમેંસે કિસીને કહા, “મુજાહિદો ! ભાગના નહીં, એક એક લળકીકો સાથ રખ્ખો.”

ઔર જો મા'રિકા લળા ગયા વહ બળા હી ખુન્રેઝ થા. છાપામાર તો તર્બિયત યાફતા લળાકે થે. ખૂબ લળે, લેકિન લળકોં ઔર લળકિયોંને સલીબિયોંકો હેરાન કર દિયા. લળકિયાં ડરનેકી બજાએ નૌજવાનોંકો લલકાર રહી થીં. ઉન્હેં ઝિંદા પકળનેકી કોશિશમેં મુતઅદદ સલીબી ઉન્કે ખંજરોંકે

શિકાર હો ગએ, મગર સલીબી તા'દાદમેં ઝિયાદા થે. ચૂંકે યહ મા'રિકા કિલ્એમેં લળા જા રહા થા. ઈસ લિએ સલીબી ફોજકે દો દસ્તે આ ગએ. ઈસ મા'રિકામેં એક નિસ્વાની આવાઝ બાર બાર સુનાઈ દેતી થી, "ઉષ્માન તુમ નિકલ જાઓ....ઉષ્માન તુમ નિકલ જાઓ." યહ રેનીકી આવાઝ થી. ઉસ વક્ત તક ઉષ્માન સારિમ લળ રહા થા. ઉસ્કે સામને એક સલીબી આયા. ઉષ્માનકે પાસ ખંજર થા ઔર સલીબીકે પાસ તલ્વાર. અચાનક ઉસ સલીબીકી પીઠમેં એક ખંજર દાખિલ હો ગયા. યહ રેનીકા ખંજર થા. એક ઔર સલીબીને ઉસે લલ્કારા. ઉસ્ને મરે હૂએ સલીબીકી તલ્વાર ઉઠા લી ઔર મુકાબલે પર ઉતર આઈ.

ઉષ્માન સારિમ ઉસ્કી મદદકે લિએ આગે બઢ્હા, લેકિન કિસી સલીબીકી તલ્વારને ઉસે શહીદ કર દિયા. કુછ દેર બા'દ જાંબાઝોંમેં સિર્ફ દો લળકિયાં ઝિંદા રહીં. વહ ઈકટ્ઠી થી ઔર બહુતસે સલીબિયોંકે ઘેરેમેં આ ગઈ. ઘેરા તંગ હો રહા થા. ઉન્હેં કહા ગયા કે વહ ખંજર ફેંક દેં. દોનોંને એક દૂસરીકી તરફ દેખા. દોનોંને બયક વક્ત અપના અપના ખંજર અપને અપને દિલ પર રખ્ખા ઔર દૂસ્રે લમ્હે ઉન્હોંને ખંજર અપને દિલોંમેં ઉતાર દીએ. રેનીકો ઝખ્મી કરકે પકળ લિયા ગયા થા. ઉસ્ને બા'દમેં પાગલપનકી કૈફિયતમેં બયાન દિયા કે વહ ઉસ સ્કીમકો નાકામ કરકે ઉષ્માન સારિમકો બચાના ચાહતી થી.

કિલ્એકી દીવાર તોળનેકી ઉમ્મીદ ખત્મ હો ગઈ. શહરકે અંદર મુસલમાનોંકી તખ્રીબકારી ભી ખત્મ હો ગઈ. મુસલમાનોંકી કિયાદત કરનેવાલે જાંબાઝ શહીદ હો ચુકે થે. બરજીસ ભી શહીદ હો ચુકા થા. લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઉમ્મીદેં સિર્ફ ઈન સરફરોશોંકે સાથ વાબસ્તા નહીં થીં. વહ કિલ્એ સર કરના ચાહતા થા. અભી તો મુહાસરેકા દૂસ્રા દિન થા, મગર અબકે સલીબિયોંને ભી કસમ ખાલી થી કે કુરકકા કિલ્આ સુલ્તાન અય્યૂબીકો નહીં દેંગે.

મેરે ફલસ્તીન, મૈં આઉંગા

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને સલીબિયોંકે ગૈર મા'મૂલી તોર પર મુસ્તહકમ, મુસ્તકર્ર કુરક પર ઐસી બે ખબરીમેં હમ્લા કિયા થા કે સલીબિયોંકો ઉસ વક્ત ખબર હૂઈ જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજ કુરકકો મુહાસરેમેં લે ચુકી થી. લેકિન મુહાસરા મુકમ્મલ નહીં થા. યહ સેહ તર્ફા મુહાસરા થા. જાસૂસોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો યકીન દિલાયા થા કે કુરક શહરકે મુસલમાન બાશિંદે ઉન છાપામારોંકે સાથ જિન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબીને પહલે હી શહરમેં દાખિલ કર દિયા થા. અંદરસે કિલ્એકી દીવાર તોળ દેંગે. મુહાસરેકે ચોથે પાંચવેં રોઝ અંદરસે એક જાસૂસને બાહર આ કર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો યહ ઈત્તિલાઅ દી કે તમામ છાપામાર ઔર ચંદ એક મુસલમાન શહરી દીવાર તોળનેકી કોશિશમેં શહીદ હો ગએ હેં. ઉન્મેં મુસલમાન લળકિયાં ભી થીં ઔર ઉન્મેં એક ઈસાઈ લળકી ભી શામિલ હો ગઈ થી. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો યહ ભી બતાયા ગયા કે ઈમાન ફરોશ મુસલમાનને ઈસ જાંબાઝ જમાઅતમેં શામિલ હો કર દુશ્મનકો ઈત્તિલાઅ દે દી થી જિસ્કે નતીજેમેં દુશ્મનને ઘાત લગાઈ ઔર સારીકી સારી જમાઅતકો શહીદ કર દિયા. યહ ઈત્તિલાઅ ભી દી ગઈ કે અબ અંદરસે દીવાર તોળનેકી ઉમ્મીદેં ખત્મ હો ચુકી હેં.

ઉમ્મીદેં ખત્મ હોની હી થીં. સલીબિયોંને જબ દેખા કે દીવાર તોળનેવાલોંમેં કુરકકે મુસલમાન નૌજવાનોં ઔર લળકિયોંકી લાશેં થીં. તો ઉન્હોંને મુસલમાનોંકી પકળ ધકળ શુરૂઅ કર દી. લળકિયોં તક કો ન બખ્શા. જવાનોંકો બેગાર કેમ્પમેં, બુળ્હોંકો ઉન્કે અપને ઘરોંમેં ઔર જવાન લળકિયોંકો કિલ્એકી ફોજી બારકોં (ફોજિયોંકે મકાનાત)મેં કેદ કર દિયા. ઉન્મેંસે કુછ લળકિયોંને ખૂદકશી ભી કર લી થી, કયૂંકે વહ જાન્તી થીં કે કુફ્ફાર ઉન્કે સાથ કયા સુલૂક કરેંગે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ભી યહ ગમ ખાને લગા કે કુરકકે મુસલમાનોંકો યહ કુર્બાની બહુત મહંગી પળેગી. ઉસ્ને જબ ઈન જાંબાઝોંકી ખબર સુની તો અપને નાઈબીનસે કહા, "યહ કારસ્તાની સિર્ફ એક ઈમાન ફરોશ મુસલમાનકી હે. ઈસ એક ગદ્દારને

ઈસ્લામકી ઈત્ની બળી ફોજકો બે બસ કર દિયા હે. એક વહ હૈં જિન્હોંને અલ્લાહકે નામ પર જાનેં કુર્બાન કર દીં, એક યહ મુસલમાન હૈં જિન્હોંને અલ્લાહકા ઈમાન કુફ્ફારકે કદમોંમેં રખ દિયા હે. યહ ગદ્દાર ઈસ્લામકી તારીખકા રુખ ફેર રહે હૈં." સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ગુસ્સેસે ઉઠ ખળા હુવા ઔર અપની રાન પર ઘોસા માર કર બોલા, "મેં કુરકકો બહુત જલ્દી ફતહ કરૂંગા ઔર ઈન ગદ્દારોંકો સઝા દૂંગા."

સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઈંટેલીજંસકા અફસર ઝાહિદાન ખૈમેમેં દાખિલ હુવા. ઉસ વક્ત સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કહ કર રહા થા, "આજ રાતકો મુહાસરા મુકમ્મલ હોના ચાહિએ. મેં આપકો અભી બતાતા હૂં કે કોન્સે દસ્તે કુરકકે પીછે ભેજે જાએં."

"મુદાખલતકી મુઆફી ચાહતા હૂં અમીરે મિસ્ર !" ઝાહિદાનને કહા, "અબ શાયદ આપ મુહાસરા મુકમ્મલ નહીં કર સકેંગે હમને કુછ વક્ત ઝાએ' કર દિયા હે. "

"ક્યા તુમ કોઈ નઈ ખબર લાએ હો ?" સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને ઉસસે પૂછા.

"આપને જિસ કામ્યાબીસે દુશ્મનકો બેખબરીમેં આન લિયા થા ઉસસે આપ પૂરા ફાઈદા નહીં ઉઠા સકે." ઝાહિદાનને જવાબ દિયા. વહ ઐસે બેધળક અંદાઝસે બોલ રહા થા જૈસે અપનેસે છોટે ઓહદેકે આદમીકો હિદાયત દે રહા હો. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અપને તમામ સિનિયર ઔર જૂનિયર કમાંડરોં ઔર તમામ શોઅબોંકે સરબરાહોંસે કહ રખ્ખા થા કે વહ ઉસે બાદશાહ સમઝ કર ફર્શી સલામ ન કરેં. મશ્વરે દીલેરી ઔર ખૂદ એ'તિમાદસે દેં ઔર નુકતાચીની ખુલ કર કિયા કરેં. ઝાહિદાન ઈન્હી હિદાયત પર અમલ કર રહા થા. ઉસ્કે અલાવા વહ ઈંટેલીજંસકા સરબરાહ થા. ઉસ્કી હેષિયત ઐસી આંખકીસી થી જો અંધેરોમેં દેખ લેતી થી ઔર વહ ઐસા કાન થા જો અપને જાસૂસોંકે ઝરીએ સેંકળોં મીલ દૂર દુશ્મનકી સરગોશિયાં સુન લિયા કરતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઉસ્કી અહમિય્યતકા એહસાસ થા. વહ જાન્તા થા કે કામ્યાબ જાસૂસીકે બગૈર જંગ નહીં જીતી જા સકતી. ખુસૂસન ઈસ સૂરતે હાલમેં જહાં સલીબિયોંને સલ્નતે ઈસ્લામિયામેં જાસૂસોં ઔર

તખ્રીબકા જાલ બિછા રખ્ખા થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો નિહાયત આ'લા ઔર ગૈર મા'મૂલી તોર પર ઝહીન ઔર તજરબાકાર જાસૂસોંકી ઝરૂરત થી. ઈસ મૈદાનમેં વહ પૂરી તરહ કામ્યાબ થા. ઉસ્કી ઈંટેલીજંસકે તીન અફસર, અલી બિન સુફિયાન ઔર ઉસ્કે દો નાઈબ, હસન બિન અબ્દુલ્લાહ ઔર ઝાહિદાન જાંબાઝ કિસ્મકે સરગરાં ઔર જાસૂસ થે. ઉન્હોંને ઈસ મહાઝ પર સલીબિયોંકે કઈ વાર બેકાર કિએ થે.

"આપકો મા'લૂમ થા કે જહાં કુરકકા દિફાઅ મઝબૂત કર રખ્ખા હે વહાં બહુતસી ફોજ કુરકસે દૂર ખૈમાઝન કર રખ્ખી હે." ઝાહિદાનને કહા, "આપકો યહ ભી બતા દિયા ગયા થા કે ઈસ ફોજકો બાહરસે મુહાસરા તોળનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએગા. જાસૂસોંકી ઈત્તિલાએં સાફ બતા રહી થીં કે અબ સલીબી કિલ્એસે બાહર લળેંગે. ફિર ભી આપને ફોરી તોર પર મુહાસરા મુકમ્મલ નહીં કિયા. ઉસસે દુશ્મનને ફાઈદા ઉઠા લિયા હે."

"તો ક્યા ઉન્હોંને હમ્લા કર દિયા હે ?"સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને બેતાબીસે પૂછા.

"આજ શામ તક ઉન્કી ફોજ ઉસ મકામ પર આ જાએગી જહાં હમારી કોઈ ફોજ નહીં." ઝાહિદાનને જવાબ દિયા. "મેરે જાસૂસ જો ઈત્તિલાએં લાએ હેં વહ યહ હેં કે સલીબી ફોજ ઘોળસવાર ઔર શુતરસવાર હોગી. પ્યાદા દસ્તે બહુત કમ હેં. વહ મુહાસરેકી જગહ પર આ જાએંગી ઔર દાએં બાએં હમ્લે કરેંગી. ઈસ્કા નતીજા ઉસ્કે ઔર ક્યા હો સકતા હે કે હમારા મુહાસરા ટૂટ જાએગા. સલીબિયોંકી તા'દાદ ભી ઝિયાદા બતાઈ જાતી હે."

"મેં તુમ્હેં ઔર તુમ્હારે જાસૂસોંકો ખિરાજે તહસીન પેશ કરતા હૂં જો યહ ઈત્તિલાએં લાએ હેં." સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા, "મેં જાન્તા હૂં કે યહ કામ કિત્ના દુશ્વાર ઔર ખતરનાક હે. મેં તુમ સબકો યકીન દિલાતા હૂં કે સલીબી હમારે મુહાસરેકા જો ખલા પુર કરને ઔર મુહાસરા તોળને આ રહે હેં, મેં ઉન્હેં ઈસી ખલામેં ગુમ કર દૂંગા. મુઝે અલ્લાહકી મદદ પર ભરોસા હે. અગર તુમમેં કોઈ ગદ્દારી નહીં તો અલ્લાહ તુમ્હેં ફતહ અતા ફરમાએગા."

"અભી વક્ત હે." એક નાઈબ સાલારને કહા, "અગર આપ હુકમ દેં તો હમ મહફૂઝકે તીન ચાર દસ્તે સલીબિયોંકે પહુંચનેસે પહલે ભેજ દેતે હૈં. મુહાસરેકા ખલા પુર હો જાએગા ઔર સલીબિયોંકા હમ્લા નાકામ હો જાએગા."

સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ચેહરે પર પરેશાની યા ઈઝતિરાબકા હલ્કાસા તઆષ્ષુર ભી નહીં થા. ઉસ્ને ઝાહિદાનસે પૂછા, "અગર તુમ્હારી ઈત્તિલાઅ બઈ (બિલ્કુલ) સહીહ હે તો ક્યા તુમ બતા સકતે હો કે સલીબી ફોજ કિસ વક્ત હમ્લેકે મકામ પર પહુંચેગી ?"

"ઉન્કી પેશકદમી ખાસ્સી તેઝ હે." ઝાહિદાનને જવાબ દિયા, "ઉન્કે સાથ ખૈમે ઔર રસદ નહીં આ રહી, પીછે આ રહી હે. ઈસસે યહ ઝાહિર હોતા હે કે વહ રાસ્તેમેં કોઈ પળાવ નહીં કરેંગે. અગર વહ ઈસી રફતાર પર આતે રહે તો રાત ગહરી હોને તક પહુંચ જાએંગે."

"ખુદા કરે વહ રાસ્તેમેં ન રુકેં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "મગર વહ થકે હૂએ ઔર ભૂકે પ્યાસે ઘોળોં ઔર ઊંટોંકે સાથ હમ્લા નહીં કરેંગે. હમ્લેકે મકામ પર આ કર જાન્વરોંકો આરામ ઔર ખોરાક દેંગે. ઈસ દોરાન વહ દેખેંગે કે હમને જો મુહાસરા કર રખ્ખા હે ઉસમેં ખલા હે યા નહીં. સલીબી ઈત્ને કોળ્હ મગઝ નહીં કે ઐસી પેશ બીની ઔર પેશબંદી ન કરેં." સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને અમલેકે દો તીન હુક્કામકો બુલાયા ઔર ઉન્હેં નઈ સૂરતે હાલસે આગાહ કરકે કહા, "સલીબી હમારી જાલમેં આ રહે હૈં કિલ્એકે અકબમેં હમને મુહાસરેમેં જો ખલા છોળ દિયા હે ઉસે ઔર ઝિયાદા ખલા કર દો. દાએં બાએંકે દસ્તોંસે કહ દો કે ઉન પર અકબ (પીછે)સે હમ્લા આ રહા હે. અપને પહલૂઓંકો મઝબૂત કર લેં ઔર દુશ્મનકો અપને દરમિયાન આને દેં. કોઈ તીરઅંદાઝ હુકમકે બગૈર કમાનસે તીર ન નિકાલે."

ઈસ કિસ્મકે અહકામકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને પ્યાદા ઔર સવાર તીરઅંદાઝોંકે ચંદ એક દસ્તોંકો જો ઉસ્ને રિઝર્વમેં રખ્ખે હૂએ થે. સૂરજ ગુરૂબ હોતે હી ઐસે મુકામ પર ચલે જાનેકો કહા જો સલીબિયોંકે હમ્લેકે મુમ્કિનાના મકામકે કરીબ થા. વહ ઈલાકા મૈદાની નહીં થા ઔર સહરાકી

તરહ રેતીલા ભી નહીં થા. વહ ટીલોં, ચટ્ટાનોં ઔર ઘાટિયોંકા ઈલાકા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને છાપામાર દસ્તોંકે કમાંડરકો ભી બુલાયા થા. ઉસે ઉસ્ને યહ કામ સોંપા કે સલીબિયોંકી ફોજકે પીછે ફુલા રાસ્તેસે યહ રસદ આ રહી હે જો રાતકો રાસ્તેમેં તબાહ કરની હે. ઐસે ઔર કઈ એક ઝરૂરી અહકામાત દે કર સુલ્તાન અય્યૂબી ખેમેસે નિકલા. અપને ઘોળે પર સવાર હુવા. અપને અમલેકે ઝરૂરી અફરાદકો સાથ લિયા ઔર મહાઝકી તરફ રવાના હો ગયા.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખૂશ ફહમિયોંમેં મુબ્તલા હોનેવાલા ઈન્સાન નહીં થા. ઉસ્ને દૂરસે મુહાસરેકા જાઈઝા લિયા ઔર અપને અમલેસે કહા, "સલીબિયોંસે યહ કિલ્આ લેના આસાન નહીં. મુહાસરા બળે લમ્બે અર્સે તક કાઈમ રખના પળેગા." ઉસ્ને દેખા કે કિલ્એકી સામનેવાલી દીવારસે તીરોંકા મેના બરસ રહા હે. કિલ્એકે દરવાઝે તક પહુંચના નામુમ્કિ થા... સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજ તીરોંકી ઝદસે દૂર થી. જવાબી તીરઅંદાઝીકા કોઈ ફાઈદા નહીં થા. સુલ્તાન અય્યૂબી કિલ્એકે પહલૂકી તરફ ગયા. વહાં ઉસે એક વલ્વલા અંગેઝ મંઝર નઝર આયા. ઉસ્કા એક દસ્તા હેરાનકુન તેઝીસે કિલ્એકી દીવાર પર તીર બરસા રહા થા છ મિન્જનીકેં આગ ફેંક રહી થીં. દીવાર પર જહાં તીર ઔર આગકે ગોલે જા રહે થે. વહાં કોઈ સલીબી નઝર નહીં આ રહા થા. વહ ઘાટમેં દબક ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી દૂર ખળા દેખતા રહા. ઉસ્કે તકરીબન ચાલીસ સિપાહી હાથોંમેં બર્છિયાં ઔર કુદાલેં ઉઠાએ દીવારકી તરફ સરપટ દોળ પળે ઔર દીવાર તક પહુંચ ગએ. કિલ્એકી દીવાર પથ્થરોં ઔર મિટ્ટીકી થી. ઉન્હોંને દીવાર તોળની શુરૂઅ કર દી. ઈસી મકસદકે લિએ ઉપર તીર ઔર આગકે ગોલે બરસાએ જા રહે થે કે ઉપરસે દુશ્મન ઉન પર દીવાર તોળતે વક્ત તીર ન ચલા સકે.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુંહસે બેઈખ્તિયાર નિકલા, "આફરીન" મગર ઉસ્કી આંખેં ઠહર ગઈ. કિલ્એકી દીવાર પર લલ્કાર સુનાઈ દી. ઐન ઉસ જગહકે ઉપરસે જહાં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાંબાઝ દીવાર તોળ રહે થે, બહુતસે સલીબિયોંકે સર ઔર કંધે નઝર આએ. ફિર બળે બળે ડોલ ઔર ડ્રમ નઝર

આએ. યહ ઉલ્ટા દીએ ગએ. ઉન્મેંસે જલ્તી હૂઈ લકળિયાં ઔર અંગારે નિકલે જો ઈન મુજાહિદીન પર ગિરે જો નીચે દીવાર તોળ રહે થે. મુજાહિદીનને આગે જા કર તીર બરસાને શુરૂઅ કર દીએ જિન્મેં મુતઅદ્દદ સલીબી ઘાયલ હો ગએ. દીવારકી કિસી ઔર તરફસે તીર આએ જિન્હોંને મુજાહિદીનકો ઝખ્મી ઔર શહીદ કર દિયા ફિર દોનોં તરફસે ઈસ કદર તીર બરસને લગે કે હવામેં ઉળતે હૂએ તીરોંકા જાલ તન ગયા. જાંબાઝ દીવાર તોળ રહે થે. યહ કામ આસાન નહીં થા, ક્યૂંકે દીવાર બહુત હી ચોળી થી. નીચેસે ઉસ્કી ચોળાઈ ઉપરકી નિસ્બત ઝિયાદા થી. ઈન જાંબાઝોં પર ઉપરસે તીર નહીં ચલાયા જા સકતા થા, મગર ઉન પર જલ્તી લકળિયાં ઔર દહકતે અંગારે ફેંકે જા રહે થે. આગકે ડોલ ઔર ડ્રમ ફેંકનેવાલોંમેં બઝાહિર કોઈ ભી મુસલમાન તીરઅંદાઝોંસે બચ કર નહીં જાતા થા, લેકિન વહ તીર ખા કર ગિરનેસે પહલે આગ ઉંડેલ દેતે થે.

નીચે યહ આલમ થા કે આગ ભળક રહી થી ઔર દીવાર તોળનેવાલે શોઅલો ઔર અંગારોંમેં ભી દીવાર તોળ રહે થે. તીરોંકા તબાદલા હો રહા થા. આખિર દીવાર તોળનેવાલે ઝુલસ (જલ) ગએ ઔર ઉન્મેંસે ચંદ એક ઈસ હાલતમેં પીછેકો દોળેકે ઉન્કે કપળોંકો આગ લગી હૂઈ થી. વહ દીવારસે હટે હી થે કે ઉપરસે તીર આએ જો ઉન્કી પીઠોંમેં ઉતર ગએ. ઈસ તરહ ઉન્મેંસે કોઈ ઝિંદા વાપસ ન આ સકા. દસ ઔર મુજાહિદીન દીવારકી તરફ દોળે ઔર દુશ્મનકે તીરોંમેંસે ગુઝરતે દીવાર તક પહુંચ ગએ. ઉન્હોંને બળી ફુર્તીસે દીવારકે બહુતસે પથ્થર નિકાલ લિએ. ઉપરસે ઉન પર ભી આગકે ડ્રમ ઔર ડોલ ઉંડેલ દીએ ગએ. આગ ફેંકનેવાલોંસે દવા ઈત્ના ઉપર ઉઠ ગએ થે કે મુજાહિદીનકે તીર સીનોંમેં ખા કર વહ પીછે ગિરનેકી બજાએ આગેકો ગિરે ઔર દીવારસે સીધે નીચે અપની હી ફેંકી હૂઈ આગમેં જલ ગએ. મગર દીવાર તોળનેવાલોંમેંસે ભી કોઈ ઝિંદા નહીં બચા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ઘોળેકો એળ લગાઈ ઔર ઈસ દસ્તેકે કમાંડરકે પાસ જા કર કહા, "તુમ પર ઔર તુમ્હારે જાંબાઝોં પર અલ્લાહકી રહમત હો. ઈસ્લામકી તારીખ ઈન સબકો હમેશા યાદ રખ્ખેગી જો

અલ્લાહકે નામ પર જલ ગએ હૈં. અબ યહ તરીકા છોળ દો. પીછે હટ આઓ. ઈત્ની તેઝીસે ઈન્સાન ઔર તીર ખત્મ ન કરો. સલીબી ઈસ કિલ્એકે લિએ ઈત્ની ઝિયાદા કુર્બાની દે રહે હૈં જિસ્કા મૈં તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતા થા.''

''ઔર હમ ભી ઈત્ની ઝિયાદા કુર્બાની દેંગે જિસ્કા સલીબી તસવ્વુર નહીં કર સકતે.'' કમાંડરને કહા, ''દીવાર યહીંસે ટૂટેગી ઔર હમ આપકો યહીંસે અંદર લે જાએંગે.''

''અલ્લાહ તુમ્હારી આરઝૂ પૂરી કરે.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''અપને મુજાહિદીનકો બચા કર રખ્ખો. સલીબી બાહરસે હમ્લા કર રહે હૈં. તુમ્હે શાયદ બાહર લળના પળેગા. મુહાસરા મઝબૂત રખ્ખો. હમ સલીબિયોંકો અંદર ભૂકા મારેંગે.''

ઈસ દસ્તેકો પીછે હટા લિયા ગયા, મગર કમાંડરને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા, ''સાલારે આ'ઝમકી ઈજાઝત હો તો મૈં શહીદોંકી લાશેં ઉઠવાલૂં ? ઈસ મકસદકે લિએ મુઝે ફિર યહી તરીકા ઈખ્તિયાર કરના પળેગા.''

''હાં ! '' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''ઉઠા લો, કિસી શહીદકી લાશ બાહર ન પળી રહે.''

સુલ્તાન અય્યૂબી વહાંસે ચલા ગયા. ઈસ જાંબાઝ દસ્તેને જિસ તરહ અપને સાથિયોંકી લાશેં ઉઠાઈ, વહ એક વલ્વલા અંગેઝ મંઝર થા. જિત્ની લાશેં ઉઠાઈ થીં ઈત્ને હી મુજાહિદીન શહીદ હો ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબી દૂર નિકલ ગયા થા. જંગકે દોરાન વહ અપના પરચમ સાથ નહીં રખ્ખા કરતા થા તાકે દુશ્મનકો મા'લૂમ ન હો સકે કે વહ કહાં હે. વહ અપની ફોજસે દૂર હટ ગયા ઔર બહુત દૂર જા કર વહ ટીલોં, ચટ્ટાનોં ઔર ઘાટિયોંકે ઈલાકેમેં ચલા ગયા. વહ ઘોળેસે ઉતરા ઔર એક ટીલે પર જા કર લેટ ગયા તાકે ઉસે દુશ્મન ન દેખ સકે. ઉસે કિલ્આ ઔર શહરકી દીવાર નઝર આ રહી થી ઔર કમો બેશ એક મીલ લમ્બા વહ ઈલાકા ભી નઝર આ રહા થા જહાં અભી ઉસ્કી ફોજ નહીં પહુંચી થી. ઉસ્ને ટીલોંકે ઈલાકેકા જાઈઝા લિયા. હર જગહ ઘૂમા ફિરા.

ઈસી જાઈઝે ઔર દેખભાલમેં સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા. વહ વહીં રહા,

શામ ગહરી હૂઈ તો ઉસે ઈત્તિલાઅ દી ગઈ કે ઉસ્કે હુક્મકે મુતાબિક પ્યાદા ઔર સવાર તીરઅંદાઝોંકે દસ્તે આ રહે હૈં. ઉસ્ને અપને કાસિદસે કહા કે કમાંડરોંકો બુલાયા જાએ... જબ કમાંડર ઉસ્કે પાસ આએ તો છાપામાર દસ્તેકા કમાંડર ભી ઉન્કે સાથ થા. ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીને રાસ્તા બતા કર અપને હદફ પર ચલે જાનેકો કહા, ફિર વહ દૂસરે કમાંડરોંકો હિદાયત દેને લગા.

રાત આધી ગુઝરી થી કે દૂરસે ઘોળોંકી આવાઝેં ઈસ તરહ સુનાઈ દેને લગીં જૈસે સેલાબ બંદ તોળ કર આ રહા હો. ચાંદ પૂરા થા. ચાંદની શફ્ફાફ થી. સલીબિયોંકે ઘોળસવાર ટીલોં ઔર ચટ્ટાનોંસે કુછ દૂર તક આ ગએ. ઉન્કે પીછે શુતર સવાર થે. ઉન્કી તા'દાદકે મુતઅલ્લિક મુઅર્રિખોંમેં ઈખ્તિલાફ પાયા જાતા હે. ગૈર મુસ્લિમ મુઅર્રિખોંને તા'દાદ તીન હઝારસે કમ બયાન કી હે. મુસલમાન મુઅર્રિખ પાંચસે આઠ હઝાર તક બતાતે હૈં. ઉસ વકતકે વકાઈઅ નિગારોંકી જો તહરીરેં દસ્તયાબ હો સકી હૈં વહ કમસે કમ તા'દાદ દસ હઝાર ઔર ઝિયાદાસે ઝિયાદા બારા હઝાર બતાતે હૈં. ઉન્કા કમાંડર એક મશ્હૂર સલીબી હુક્મરાન રેમાંડ થા. દો મુઅર્રિખોંને કમાંડરકા નામ રેનાલ્ટ લિખ્ખા હે લેકિન વહ રેમાંડ થા. વહ ઈસી હમ્લેકે લિએ લમ્બે અર્સેસે વહાંસે દૂર ખૈમાઝન થા. ઉસે અબ રાતકો યા સુબ્હ હોતે હી સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઉસ ફોજ પર હમ્લા કરના થા જિસ્ને કુરકકો મુહાસરેમેં લે રખ્ખા થા.

સલીબી સવાર ઘોળોં ઔર ઊંટોંસે ઉતરે. ઘોળોંકે સાથ દાનેકી થેલિયાં થી જો ઘોળોંકે આગે લટકા દી ગઈં. સવારોંકો હુક્મ દિયા ગયા કે વહ અપને અપને જાન્વરકે સાથ રહેં ઔર ઝિયાદા દેરકે લિએ સો ન જાએં. જાન્વરોંકે લિએ ચારા ઔર પાનીકે મશ્કીઝે પીછે આ રહે થે. સલીબિયોંને યહ સોચા થા કે મુસલમાનોં પર અકબસે અચાનક હમ્લા કરકે ઘોળોંકો કિલ્એકે અંદરસે પાની પિલાએંગે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે દીદબાન (નઝર રખનેવાલે) સલીબિયોંકો બળી અચ્છી તરહ દેખ રહે થે ઔર ઘબરા ભી રહે થે, કયૂંકે સલીબિયોંકી તાકત બહુત ઝિયાદા થી. ઈત્ની ઝિયાદા તાકતસે વહ મુહાસરા તોળ સકતે થે.

સહરા ભી ધુંદલી થા. સલીબિયોંકો સવાર હોને, બર્છિયાં ઔર તલ્વારેં તય્યાર રખનેકા હુક્મ મિલા. યહ દરઅસ્લ હમ્લેકા હુકમ થા. વહ એક બળી હી લમ્બી સફકી સૂરતમેં આગે બળ્હે. જોંહી અગલી સફને એળ લગાઈ અકબસે તીરોંકી બોછાળેં આને લગીં. જિન સવારોંકો તીર લગે વહ ઘોળોં પર હી ઓંધે હો ગએ યા ગિર પળે ઔર જિન ઘોળોંકો તીર લગે વહ બે કાબૂ હો કર ભાગ ઉઠે. ઊંટ અભી ચલે હી થે કે ઉનમેં ભગદળ મચ ગઈ. સલીબી કમાંડર સમઝ ન સકે કે યહ હુવા ક્યા હે ઔર ઉન્કી તર્તીબ બિખરતી ક્યૂં જા રહી હે. ઉન્હોંને ગુસ્સેકી હાલતમેં ચિલ્લાના શુરૂઅ કર દિયા. ઝખ્મી ઘોળોં ઔર ઊંટોંને જો વાવેલા બપા કિયા ઈસ્ને સારી ફોજ પર દહશત તારી કર દી. સુબ્હકા ઉજાલા સાફ હુવા તો ઉસ્કો મા'લૂમ હુવા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઘેરેમેં આ ગયા હે. ઉસે યહ મા'લૂમ ન થા કે મુસલમાનોંકી તા'દાદ કિત્ની હે. વહ ઉસે બહુત ઝિયાદા સમઝ રહા થા. ઐસી સૂરતે હાલકે લિએ વહ તય્યાર નહીં થા. ઉસ્ને હમ્લા રુકવા દિયા, લેકિન ઉસ્કે સવારોંકી અગલી સફ ઉસ ખલાકે કરીબ પહુંચ ચુકી થી, જહાં ઈસ પૂરે લશ્કરકો પહુંચના થા.

મુહાસરેવાલી ફોજકો પહલેસે ખબરદાર કર દિયા ગયા થા. વહ ઈસ હમ્લેકે ઈસ્તિકબાલકે લિએ તય્યાર થી. ઈસ્કે મુજાહિદીનને ગિર્દકે બાદલ ઝમીનસે ઉઠતે ઔર અપની તરફ આતે દેખે તો વહ તય્યાર હો ગએ. ગિર્દ કરીબ આઈ તો ઈસમેંસે ઘોળસવાર નમૂદાર હૂએ. મુજાહિદીનને અપને આપકો હમ્લા રોકનેકી તર્તીબમેં કર લિયા. વહ દાએં ઔર બાએં થે. જોંહી ઘોળે ઉન્કે દરમિયાન આએં, મુજાહિદીન પહલૂઓંસે ઉન પર ટૂટ પળે. તબ સલીબી સવારોંકો પતા એહસાસ હુવા કે વહ અપને લશ્કરસે કટ ગએ હેં ઔર ઉન્કા લશ્કર અપની જગહસે ચલા હી નહીં. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ મા'રિકેકી કમાન ઔર નિગરાની ખૂદ કર રહા થા. સલીબી પીછેકો મુળે તાકે મુકાબલા કરેં, લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉન્હેં યહ ચાલ ચલ કર બહુત માયૂસ કિયા કે સલીબિયોંકા કોઈ દસ્તા સરપટ રફ્તારસે કિસી તરફ હમ્લા કરતા થા તો આગે મુઝાહમત નહીં મિલ્તી થી. અલ્બત્તા પહલૂઓં ઔર અકબસે ઉસ પર તીર બરસતે થે. સલીબી કમાંડરોંને અપને લશ્કરકો છોટે

છોટે દસ્તોંમેં તકસીમ કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે કમાંડરોંને ઉસ્કી હિદાયતકે મુતાબિક આમને સામનેકે મુકાબલેકી નોબત હી ન આને દી. સલીબિયોંકે ઘોળે થકે હૂએ થે. ભૂકે ઔર પ્યાસે ભી થે. ઉન્હેં જંગ રોકની પળી. વહ ચારે ઔર પાનીકે મુંતઝિર થે. રસદકો સુબ્હ તક પહુંચ જાના ચાહિએ થા.

દો પહર તક રસદ ન પહુંચી. ચંદ એક સવાર દોળાએ ગએ. લેકિન વહ મુસલમાન તીરઅંદાઝોંકા શિકાર હો ગએ. અગર વહ ઝિંદા પીછે ચલે ભી જાતે તો ઉન્હેં રસદ ન મિલ્તી. વહ રાતકો હી સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર દસ્તેકી લપટમેં આ ગઈ થી. ઈસ દસ્તેને બળી કામ્યાબીસે શબખૂન મારા ઔર રસદ તબાહ કર દી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને મહફૂઝામેંસે મઝીદ દસ્તે બુલા લિએ ઔર રેમાંડકે લશ્કરકો ઘેરેમેં લે લિયા. અગર મુસલમાનોંકી તા'દાદ સલીબિયોં જિત્ની હોતી તો વહ હમ્લા કરકે સલીબિયોંકો ખત્મ કર દેતે. સુલ્તાન અય્યૂબી અપની નફરી ઝાએ' નહીં કરના ચાહતા થા. ઉસ્ને ઈસ લશ્કરકો લળાતે લળાતે ટીલોં ઔર ઘાટિયોંકે ઈલાકેમેં લે જા કર ઘેરેમેં લે લિયા. ઉસે મા'લૂમ થા કે જો જો વક્ત ગુઝરતા જાએગા સલીબી બેકાર હોતે જાએંગે, મગર સલીબિયોંકો બળી કામ્યાબીસે ઘેરેમેં લે કર ઉસે ખૂદ ભી નુકસાન હો રહા થા. ઉસ્ને જહાં સલીબિયોંકી ઈત્ની બળી કુવ્વતકો બાંધ દિયા થા વહાં ઉસ્કે અપને બહુતસે રિઝર્વ દસ્તે ભી બંધ ગએ થે. ઉન્હે અબ વહ કિસી ઔર તરફ ઈસ્તિઅમાલ નહીં કર સકતા થા.

ઈસ ઈલાકેકે અંદર પાની મૌજૂદ થા જો જાન્વરોંકો કુછ અર્સે તક ઝિંદા રખનેકે લિએ કાફી થા. ફોજકો ઝિંદા રખનેકે લિએ ઝખ્મી ઘોળોં ઔર ઊંટોંકા ગોશ્ત કાફી થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને શહરકા મુહાસરા મુકમ્મલ કર દેનેકા હુક્મ દે દિયા. સલીબી ચેનસે નહીં બેઠે. હર રોઝ કિસી ન કિસી જગહ ઝળપ હોતી થી ઔર દિન ગુઝરતે જા રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને કિલ્એ ઔર શહરકે ગિર્દ ઘૂમના શુરૂઅ કર દિયા. કહીંસે ભી દીવાર તોળનેકી સૂરત નઝર નહીં આતી થી.

મુહાસરેકા સોલહવાં, સતરવહાં રોઝ થા. શામકે વકત સુલ્તાન અય્યૂબી અપને ખૈમેમેં બેઠા અપને નાઈબીન વગૈરહકે સાથ ઈસ મસ્અલે પર બાતેં કર રહા થા કે કિલ્એકો તોળનેકી ક્યા સૂરત ઈખ્તિયાર કી જાએ. મુહાફિઝને અંદર આ કર ઈત્તિલાઅ દી કે સૂડાનકે મહાઝસે કાસિદ આયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબી તળપ કર બોલા, "ઉસે ફોરન અંદર ભેજ દો." ઔર ઈસકે સાથ હી ઉસકે મુંહસે નિકલ ગયા, "અલ્લાહ કરે યહ કોઈ અછ્છી ખબર લાયા હો."

કાસિદ અંદર આયા તો સુલ્તાન અય્યૂબીને ફોરન પહચાન લિયા કે યહ કાસિદ નહીં, કિસી દસ્તેકા કમાંડર હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને બેતાબીસે પૂછા, "કોઈ અછ્છી ખબર લાએ હો ? બેઠ જાઓ."

કમાંડરને નફીમેં સર હિલાયા ઔર બોલા, "જિસ રંગમેં સાલારે આ'ઝમ દેખેં. ખબર ઈસ લિએ અછ્છી નહીં કે હમ સૂડાનમેં ફત્હ હાસિલ નહીં કર સકે ઔર ઈસ લિહાઝસે ખબર અછ્છી હે કે હમને અભી શિકસ્ત નહીં ખાઈ ઔર પસ્પા નહીં હૂએ."

"ઈસકા મત્લબ યહ હુવા કે શિકસ્ત ઔર પસ્પાઈકે આષાર ભી નઝર આ રહે હૈં ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા.

"સાફ નઝર આ રહે હૈં." કમાંડરને જવાબ દિયા. "મૈં આપકા હુકમ લેને આયા હૂં કે હમ ક્યા કરેં. હમેં કુમકકી શદીદ ઝરૂરત હે. અગર હમારી યહ ઝરૂરત પૂરી ન હૂઈ તો પસ્પાઈકે બગૈર ચારા નહીં."

સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂરા પૈગામ સુનનેસે પહલે ઉસકે લિએ ખાના મંગવાયા ઔર કહા કે ખાઓ ઔર પૈગામ સુનાતે જાઓ. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગૈરહાઝરીમેં ઉસકા ભાઈ તકિયુદ્દીન કાઈમ મુકામ અમીર મુકર્રર હુવા થા. ઉસ્ને સૂડાન ઔર મિસ્રકી સરહદકે કરીબ ફિરઓનોંકે ઝમાનેકે ખંડરોંમેં સલીબિયોંકા પૈદા કરદા એક બળા હી ખતરનાક નઝરિયા ઔર ડ્રામા પકળા થા ઔર ઉસકે ફોરન બા'દ ઉસ્ને યહ સોચ કર સૂડાન પર હમ્લા કર દિયા થા કે વહાં મિસ્ર પર હમ્લેકી તય્યારિયાં હો રહી થીં. મુશીરોં ઔર સાલારોંને ઉસે કહા થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીસે ઈજાઝત લે કર હમ્લા કરેં, મગર તકિયુદ્દીનને યહ કહ કર કે સૂડાન પર હમ્લા કર દિયા થા કે વહ અપને ભાઈકો ઈસ લિએ પરેશાન નહીં કરના ચાહતા કે વહ ઈત્ને સલીબિયોંકે ઈત્ને

તાકતવર લશ્કરકે સાથ લળ રહા હે. ઉસ્ને જોશમેં આ કર હમ્લા તો કર દિયા થા, લેકિન યહ કમાંડર પેગામ લાયા થા કે સૂડાનમેં શિકસ્ત સાફ નઝર આ રહી હે. આમ કાસિદકી બજાએ તકિયુદ્દીનને એક કમાંડરકો ઈસ લિએ ભેજા થા કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો મહાઝકી સહીહ સૂરતે હાલ ફન્ની નુકતા નિગાહસે સુના સકે. ઈસસે પહલે સુલ્તાન અય્યૂબીકો સિર્ફ યહ ઈત્તિલાઅ મિલી થી કે તકિયુદ્દીનને સૂડાન પર હમ્લા કર દિયા હે.

કમાંડરને જો વાકિઆત સુલ્તાન અય્યૂબીકો સુનાએ વહ મુખ્તસરન યહ થે કે તકિયુદ્દીનને હકાઈક પર નઝર રખનેકે બજાએ જઝબે ઔર જઝબાતસે મગ્લૂબ હો કર હમ્લેકા હુક્મ દે દિયા. ઉસ્કા જઝબા વહી થા જો ઉસ્કે ભાઈ સુલ્તાન અય્યૂબીકા થા. લેકિન દોનોં ભાઈયોંકી જંગી ફહમો ફિરાસતમેં ફર્ક થા. તકિયુદ્દીનને જો ફેસ્લા કિયા નેક નિય્યતી ઔર ઈસ્લામી જઝબેકે તહત કિયા, મગર વહ ઈસ હકીકતકો નઝર અંદાઝ કર ગયા કે દુશ્મન પર સોચે સમઝે બગૈર ટૂટ પળનેકો જિહાદ યા જંગ નહીં કહતે. ઉસ્ને સૂડાનમેં ફેલાએ હૂએ અપને જાસૂસોંકી રિપોર્ટો પર ભી પૂરી તરહ ગોર ન કિયા. ઉન્કી સિર્ફ ઈસ ઈત્તિલાઅ પર તવજ્જુહ મર્કુઝ (જમાએ) રખ્ખી કે સૂડાનિયોંકો સલીબી કમાંડર ટ્રેનિંગ દે રહે હૈં ઔર વહાં હમ્લેકી તય્યારિયાં તકરીબન મુકમ્મલ હો ચુકી હૈં. તકિયુદ્દીનને દુશ્મનકો તય્યારીકી હાલતમેં દિબોચ લેનેકા ફેસ્લા કર લિયા મગર ઈસ કિસ્મકી ઈન્તિહાઈ મા'લૂમાત હાસિલ ન કીં કે સુડાનિયોંકી જંગી તાકત કિત્ની હે ? વહ કિત્ની તાકત લળાએંગે ઔર કિત્ની રિઝર્વમેં રખ્ખેંગે ? ઉન્કે હથિયાર કૈસે હૈં ? સવાર કિત્ને ઔર પ્યાદે કિત્ને હૈં ? ઔર સબસે ઝિયાદા અહમ મસ્અલા યહ થા કે કિસ કિસ્મકા ઔર મિસ્રસે કિત્ની દૂર હોગા ઔર રસદકે ઈન્તિઝામાત ક્યા હોંગે ?

દો ખરાબિયાં તો ઈબ્તિદાઅમેં હી સામને આ ગઈ. એક યહ કે સૂડાનિયોંને, બલ્કે સલીબી કમાંડરોંને તકિયુદ્દીનકો સરહદ પર રોકા નહીં. ઉસે બહુત દૂર તક સૂડાનકે ઉસ ઈલાકે તક જાનેકે લિએ રાસ્તા દે દિયા જો બળા હી ઝાલિમ સહરા થા ઔર જહાં પાની નહીં થા. દૂસ્રા નુકસાન યહ સામને આયા કે તકિયુદ્દીનકી ફોજ દરઅસલ સુલ્તાન અય્યૂબીકી ચાલોં

પર લળનેવાલી ફોજ થી. જો ઈન્તિહાઈ કમ તા'દાદમેં દુશ્મનકે બળે બળે દસ્તોંકો તહસ નહસ કર દિયા કરતી થી. ઈસ ફોજકો સિર્ફ સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ્તિઅમાલ કર સકતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી આમને સામને ટક્કરસે હમેશા ગુરેઝ કરતા થા. વહ મુતહર્રિક કિસ્મકી જંગ લળતા થા. તકિયુદ્દીન લશ્કરકશીકા કાઈલ થા. ઈસ ફોજમેં તજરુબાકાર ઔર જાંબાઝ છાપામાર દસ્તે ભી થે, લેકિન ઉન્કા સહીહ ઈસ્તિઅમાલ સુલ્તાન અય્યૂબી જાન્તા થા. સૂડાનમેં જા કર યૂં હુવા કે ફોજ એક લશ્કરકી સૂરતમેં બંધી રહી ઔર દુશ્મન અપની ચાલ ચલ ગયા. દુશ્મન તકિયુદ્દીનકો અપની પસંદકે ઈલાકેમેં લે ગયા ઔર ઉસ્કી ફોજ પર સુલ્તાન અય્યૂબીકે અંદાઝકે શબખૂન મારને શુરૂઅ કર દીએ. તકિયુદ્દીનકે જાન્વરોં ઔર જવાનોંકો પાનીકી એક બૂંદ ભી નહીં મિલ્તી થી. છાપામાર દસ્તોંકે કમાંડરોંને કહા કે વહ ઉન્હેં સહરામેં આઝાદ છોળ દે, મગર તકિયુદ્દીનને ઈસ ખદશેકે પેશે નઝર ઉન્હેં કોઈ કારવાઈ ન કરને દી કે જમઈય્યત ઔર મરકઝિય્યત ખત્મ હો જાએગી.

જબ રસદકા મસ્અલા સામને આયા તો યહ તકલીફદહ એહસાસ હુવા કે વહ ઈત્ની દૂર ચલે આએ હૈં જહાં તક રસદકે પહુંચતે કઈ દિન લગેંગે ઔર રસદકા રાસ્તા મહફૂઝ ભી નહીં. હુવા ભી ઐસા હી કે રસદકે પહલે હી કાફલકી ઈત્તિલાઅ મિલી કે દુશ્મનને ઉસે તબાહ નહીં કિયા, બલ્કે તમામ તર રસદ ઔર જાન્વર ઉળા લે ગયા હે. ઈસ હાદિષેકી ઈત્તિલાઅ પર છાપામાર દસ્તોંકે એક સીનિયર કમાંડર ઔર તકિયુદ્દીનમેં ગરમા ગરમી હો ગઈ. કમાંડરને કહા કે વહ લળને આએ હૈં ઔર લળેંગે લેકિન ઈસ તરહ નહીં કે દુશ્મન શબજૂન માર રહા હે, રસદ લૂટ કર લે ગયા હે ઔર હમ મરકઝિય્યતકે પાબંદ બેઠે રહેં. તકિયુદ્દીનને હુકમકે લહજેમેં સખ્ત કલામી કી તો કમાંડરે કહા, "આપ તકિયુદ્દીન હૈં સલાહુદ્દીન નહીં. હમ ઉસ તરીકેસે લળેંગે જો હમેં સલાહુદ્દીન નહીં સિખાયા હે. હમ છાપામાર હૈં. હમ દુશ્મનકે પેટકે અંદર જા કર ઉસ્કા પેટ ચાક કિયા કરતે હૈં. આપકા યહ લશ્કર ભુકા મર રહા હે ઔર રસદ દુશ્મન લે ગએ હે. હમ દુશ્મનકી રસદ લૂટ કર અપની ફોજકો ખિલાનેકે આદી હૈં."

વકાઈએ નિગાર લિખતે હૈં કે તકિયુદ્દીનકી આંખોંમેં આંસૂ આ ગએ.

વહ જાનતા થા કે છાપામારોંકા યહ કમાંડર કિસ જઝબેસે પાગલ હુવા જા રહા હે. ઉસ્ને જઝબાતી લહજેમેં કહા, "મેં ઝાતે બારી તઆલાકે અઝાબસે ડરતા હૂં. મેં ઈન જાંબાઝોંકો જો ફલસ્તીનમેં લળતે હૂએ આએ હેં નાહક મૌતકે મુંહમેં નહીં ધકેલના ચાહતા."

"ફિર આપકો હમ્લા ભી નહીં કરના ચાહિએ થા." કમાંડરને કહા, "હમમેં કોન હે જો અલ્લાહકે નામ પર જાન દેનેકે લિએ તય્યાર નહીં. હમ મૌતકે મુંહમેં આ ચુકે હેં ઔર યહી મુસલમાનકી શાન હે કે વહ મૌતકે મુંહમેં જા કર અપને આપકો અલ્લાહકે કરીબ મહસૂસ કરતા હે. આપ જઝબાતસે નિકલેં. હમ દુશ્મનકે જાલમેં આ ચુકે હેં."

તકિયુદ્દીન કોઈ ઐસા અનાળી ભી નહીં થા. ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબી કે યહ અલ્ફાઝ યાદ થે કે અપને આપકો બાદશાહ સમઝ કર કિસીકો હુકમ ન દેના ઔર મૈદાને જંગમેં જા કર અપની ગલ્તિયોંસે ચશ્મ પોશી ન કરના. ઉસ્ને ઈસ કમાંડરકી સખ્ત કલામીકો ગુસ્તાખી ન સમઝા ઔર ઉસી વક્ત તમામ આ'લા કમાંડરોંકો બુલા કર જંગકી સૂરતે હાલ ઔર આઈંદા ઈકદામકે મુતઅલ્લિક બાત ચીત કી. ફેસ્લા હુવા કે છાપામારોંકો જવાબી કારવાઈકે લિએ ફેલા દિયા જાએ. રસદકે રાસ્તેકો ભી છાપામાર અપને કબ્ઝેમેં લે લેં. ફોજકે મુતઅલ્લિક યહ ફેસ્લા હુવા કે ઉસે તીન હિસ્સોંમેં તકસીમ કરકે દુશ્મન પર તીન અત્રાફસે હમ્લા કિયા જાએ. તકિયુદ્દીનને અપને પાસ જો મહફૂઝા રખ્ખા વહ ખાસ્સા કમ થા. ઈસ તકસીમ ઔર તર્તીબસે યહ ફાઈદા હુવા કે ફોજ ઈસ ઈલાકેસે નિકલ ગઈ જહાં પાની નહીં થા. રેત ઔર ટીલોંકા સમંદર થા, મગર ફોજ બિખર ગઈ. દુશ્મનને તીનોં હિસ્સોં પર હમ્લે કરકે ઉન્હેં ઔર ઝિયાદા બિખેર દિયા. જાની નુકસાન બહુત હોને લગા. નિહાયત તેઝીસે કમાંડરોંને અપને અપને દસ્તોંકો અલગ અલગ કરકે ઈસી નોઈય્યતકી જંગ શુરૂઅ કર દી જો ઉન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબીને સિખાઈ થી, મગર સાફ પતા ચલ રહા થા કે વહ જીત નહીં સકેંગે. ઉન્હોંને જઝબા કાઈમ રખ્ખા. રસદ ઔર કુમકકા સવાલ હી ખત્મ હો ગયા થા. વહ શબખૂન મારતે ઔર ખાને પીનેકે લિએ કુછ હાસિલ કર લેતે થે. છાપામાર દસ્તે નિહાયત જાંબાઝીસે શબખૂન મારતે, દુશ્મનકા નુકસાન કરતે ઔર જો લગતા

વહ મુખ્તલિફ દસ્તોં તક પહુંચા દેતે થે.

મરકઝી કમાન હો ચુકી થી. તકિયુદ્દીન અપને અમલેકે સાથ ભાગતા દોળતા રહતા થા. જઝબેકી હદ તક મુત્મઈન થા. ઉસે કહીંસે ભી ઐસી ઈત્તિલાઅ ન મિલી કે કિસી દસ્તે યા જમાઅતને હથિયાર ડાલ દીએ હોં. જંગ છોટે છોટે મા'રિકોં ઔર ઝુળિયોંમે તકસીમ હોતે હોતે આધે સૂડાન તક ફેલ ગઈ. મુસલમાન કમાંડરોંને ફર્દન ફર્દન યહ ફેસલા કર લિયા કે વહ છાપામાર કિસ્મકી જંગ લળતે રહેંગે સૂડાનસે નિકલેંગે નહીં. દુશ્મનકા નુકસાન ભી હો રહા થા. એક વક્ત આ ગયા જબ દુશ્મન પરેશાન હો ગયા કે મુસલમાનોંકો સૂડાનસે કિસ તરહ નિકાલા જાએ. મુસલમાન ફોજી સહરાઓં, બયાબાનોં, ઔર દેહાતી આબાદિયોંમેં ફેલ ગએ થે. અબ મરકઝકો યહ ભી પતા નહીં ચલતા થા કે જાની નુકસાન કિત્ના હો ચુકા હે ઔર કિત્ની નફરી બાકી હે. યહ અંદાઝા ઝરૂર હો રહા થા કે દુશ્મન ભી મુસીબતમેં મુબ્તલા હે ઔર અબ વહ મિસ્ર પર હમ્લા નહીં કર સકેગા. મગર ઈસ તરીકએ જંગસે કોઈ ઠોસ ફાઈદા હાસિલ નહીં કિયા જા સકતા થા. કોઈ ઈલાકા ફતહ નહીં કિયા જા સકતા થા. ફોજ મરતી જા રહી થી.

ઈન હાલાતમેં તકિયુદીનને સુલ્તાન અય્યૂબીકો અપને એક કમાંડરકી ઝુબાની પૈગામ ભેજા. ઉસ્ને સૂડાનકી મુહિમ સિર્ફ ઈસી સૂરતમેં કામ્યાબ હો સકતી હે કે ઉસે કુમક મિલ જાએ. ઉસ્કી તમામ છાપામાર પાર્ટિયોંમેં બટ ગઈ થી. ઈન પાર્ટિયોંકી કારવાઈસે ફાઈદા ઉઠાનેકે લિએ મઝીદ ફોજકી ઝરૂરત થી. તકિયુદ્દીનને સુલ્તાન અય્યૂબીસે પૂછા થા કે કુમક ન મિલ સકે તો ક્યા વહ સૂડાનમેં બિખરી હૂઈ ફોજકો યકજા કરકે મિસ્ર વાપસ આ જાએ ? મિસ્રમેં જો ફોજ થી વહ મિસ્રકે અંદરૂની હાલાત ઔર સરહદોંકી હિફાઝતકે લિએ ભી નાકાફી થી. ઈસ મુહાઝ પર લે જાનેકા સવાલ હી પૈદા નહીં હોતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકા પસ્પાઈકા કાઈલ નહીં થા. ઉસ્કે લિએ યહ ફેસ્લા કરના મુશ્કિલ હો ગયા કે વહ અપને ભાઈકો પસ્પાઈકા હુકમ દે યા નહીં લેકિન હકાઈક ઉસે મજબૂર કર રહે થે. વહ કુમક નહીં દે સકતા થા. વહ ખૂદ કુમકકી ઝરૂરત મહસૂસ કર રહા થા. વહ ગહરી સોચમેં ખો ગયા.

તકિયુદ્દીનકે ઈસ કાસિદને સુલ્તાન અય્યૂબીકો જંગકી સૂરતે હાલ તો બતા દી, લેકિન સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંને વહાં જો એક ઔર મહાઝ ખોલ દિયા થા વહ ન બતાયા. ગાલિબન ઉસ કમાંડરકો મા'લૂમ ન હોગા. ઐસે ઈન્કિશાફાત બહુત બા'દમેં હૂએ થે. તકિયુદ્દીનકી ફોજ દસ દસ બારા બારાકી ટોલિયોંમેં બિખર કર લળ રહી થી. બા'ઝ ઈલાકોંમેં ખાનાબદોશીકે ઝોંપળે ઔર ખૈમે ભી થે. બા'ઝ જગહેં હરીભરી ઔર સર સબ્ઝ ભી થીં ઔર પેશતર ઈલાકે બંજર, વેરાન ઔર રેગિસ્તાન થે. એક શામ તીન છાપામાર મુજાહિદીન વાંપસ અપને એક સીનિયર કમાંડરકે પાસ આએ. ઉન્મેં દો ઝખ્મી થે. ઉન્હોંને સુનાયા કે ઉન્કી પાર્ટીમેં ઈક્કીસ અફરાદ થે ઔર બાઈસવાં પાર્ટી કમાંડર થા. દિનકે વક્ત યહ પાર્ટી એક જગહ છુપી હૂઈ થી. પાર્ટી કમાંડર ઈધર ઉધર ઈસ તરહ ટહલ રહા થા જૈસે પહરા દે રહા હો યા કિસીકી રાહ દેખ રહા હો. એક સૂડાની શુતરસવાર ગુઝરા ઔર પાર્ટી કમાંડરકો દેખ કર રુક ગયા. કમાંડર ઉસ્કે પાસ ગયા ઔર મા'લૂમ નહીં ઉસ્કે સાથ ક્યા બાતેં કીં. શુતરસવાર ચલા ગયા તો પાર્ટી કમાંડરને અપને ઈક્કીસ જાંબાઝોંકો યહ ખૂશખબરી સુનાઈ કે દો મીલ દૂર એક ગાવ હે જહાં મુસલમાન રહતે હેં. ઈસ શુતરસવારને પાર્ટીકો અપને ગાવમેં મદઊ કિયા હે. રાતકો ગાવવાલે પાર્ટીકો અપના મહેમાન રખ્ખેંગે ઔર દુશ્મનકી એક જમઈય્યતકી જગહ ભી બતાએંગે.

તમામ જાંબાઝ બહુત ખૂશ હૂએ. ખાના દાના મિલ્નેકે અલાવા દુશ્મન પર હમ્લેકા મોકા' ભી મિલ રહા થા. સૂરજ ગુરૂબ હોતે હી યહ સબ ઉસ ગાવકી તરફ ચલ દીએ. વહાં જા કર દેખા કે સિર્ફ તીન ઝોંપળે થે. ઈધર ઉધર દરખ્ત થે ઔર પાની ભી થા. સિપાહિયોંકો ઝોંપળોંકે બાહર ડેરે ડાલ્નેકો કહા ગયા. પાર્ટી કમાંડર એક ઝોંપળેમેં ચલા ગયા. બાહર મશ્અલેં ચલા દી ગઈ ઔર સબકો ખાના દિયા ગયા. પાર્ટી કમાંડરને કહા કે સબ સો જાઓ, હમ્લેકે વક્ત ઉન્હેં જગા લિયા જાએગા. થકે હૂએ સિપાહી સો ગએ. યહ તીન જો વાપસ આએ ઉન્મેંસે એક સો ન સકા યા ઉસ્કી આંખ ખુલ ગઈ. ઉસે એક ઝોંપળેમેં ઔરતોંકે કહકહોંકી આવાઝેં સુનાઈ દીં. ઉસ્ને ઝાંક કર દેખા. ઝોંપળેમેં પાર્ટી કમાંડર નિહાયત હસીન લળકિયોંકે સાથ હંસ

ખેલ રહા થા ઔર શરાબ ચલ રહી થી. લળકિયાં સહરાઈ લિબાસમેં થીં લેકિન સહરાઈ લગતી નહીં થીં. ઈસ સિપાહીકો બાહર કુછ દબી દબી આવાઝેં સુનાઈ દીં. ચાંદનીમેં ઉસ્ને દેખા કે બહુતસે આદમી આ રહે થે. જિન્કે હાથોંમેં બર્છિયાં ઔર તલ્વારેં થીં. સિપાહી ઝોંપળેકી ઓટમેં હો ગયા ઔર દેખતા રહા કે યહ કોન લોગ હૈં. ઝોંપળેમેં કોઈ દાખિલ હુવા. ઉસ્કી આવાઝ સુનાઈ દી, "ક્યૂં ભાઈ કામ કર દીં ?" પાર્ટી કમાંડરને કહા, "સબ સોએ હૂએ હૈં. ખત્મ કર દો." ઔર લળકિયોંકે કહકહે સુનાઈ દીએ.

વહ આદમી જો આ રહે થે સોઈ હૂઈ પાર્ટી પર ટૂટ પળે. કુછ તો સોતેમેં ખત્મ હો ગએ ઔર જો ઉઠે ઉન્હોંને મુકાબલા કિયા. યહ સિપાહી છુપા હુવા દેખતા રહા. ઉસે અપને દો સાથી ભાગતે નઝર આએં. મોકા' દેખ કર યહ સિપાહી ભી ભાગ ઉઠા ઔર અપે દો સાથિયોંસે જા મિલા. વહ દોનોં ઝખ્મી થે. કિસીને ઉન્કા તઆકુબ ન કિયા. યહ મા'લૂમ નહીં હો સકા કે પાર્ટી કમાંડર શુતરસવારકે દીએ હૂએ લાલચમેં આ ગયા થા યા વહ પહલેસે હી દુશ્મનકા એજંટ થા ઔર અપને આદમિયોંકો મરાનેકા મોકા' દેખ રહા થા. બહરહાલ યહ ઈન્કિશાફ હુવા કે દુશ્મનને બિખરે હૂએ મુસલમાન દસ્તોંકો ખત્મ કરને યા અપને હાથમેં કરનેકે લિએ લળકિયોંકો ઈસ્તિઅમાલ કરના શુરૂઅ કર દિયા હે. દુશ્મન ઈન્સાની ફિત્રતકી કમઝોરિયોંકો ઈસ્તિઅમાલ કર રહા થા. ઈન હાલાતમેં લળનેવાલે સિપાહીકો પેટ ઔર જિન્સકી ભૂક બહુત પરેશાન કિયા કરતી હે. દુશ્મન મુજાહિદીનકો ઢૂંડ ઢૂંડ કર હમ્લે અલગ કર રહા થા ઔર નફિસિયાતી હથ્યાર ભી ઈસ્તિઅમાલ કર રહા થા. ઐસે ચંદ વાકિઆત હૂએ. મુજાહિદીનકો ખબરદાર કિયા ગયા કે કિસીકે ઝાંસેમેં ન આએં.

ઐસે બહુતસે વાકિઆતમેં એક વાકિઆ કાબિલે ઝિક્ર હે. છાપામાર દસ્તેકા એક કમાંડર, અતા અલ્હાશમ, એક જગહ બેઠા હુવા થા. ઉસ્કા દસ્તા તીન ચાર પાર્ટિયોંમેં બિખરા હુવા થા. યહ મિસ્રસે આનેવાલી રસદકા રાસ્તા થા. અતા અલ્હાશિમને અપને સિર્ફ એક દસ્તેસે જિસ્કી નફરી એક સોસે કુછ કમ થી. રસદકે તમામ તર રાસ્તેકો મહફૂઝ કર દિયા થા. રસદ પર છાપામારને મારનેવાલે દુશ્મનકા ઉસ્ને બહુત નુકસાન કિયા થા. ઉસ્કે

જાંબાઝ ઝપટ પળે થે. સૂડાનિયોંને ઉન્હેં ખત્મ કરનેકે બહુત જતન કિએ, લેકિન પાંચ છ જાંબાઝોંકો શહીદ કરનેકે સિવા કોઈ કામ્યાબી હાસિલ ન કર સકે. અતા અલ્હાશિમ ટીલોંમેં ઢકી હૂઈ એક જગહ બેઠા થા. ઉસ્કે સાથ છ સાથ જાંબાઝ થે. યહ ઉસ્ને હેડકવાર્ટર બના રખ્ખા થા. ઉસે સહરાઈ ખાના બદોશોંકે લિબાસમેં દો લળકિયાં એક અધેળ ઉમર આદમીકે સાથ નઝર આઈ. અતા અલ્હાશિમકો દેખ કર તીનો ઉસ્કે પાસ આ ગએ. લળકિયાં સૂડાની મા'લૂમ હોતી થીં, લેકિન ઉન્હોંને જો લિબાસ પહન રખ્ખા થા વહ બહરૂપ લગતા થા. ઉન્કે ચેહરોં પર ગર્દ થી. ચેહરે ઉદાસ થે ઔર થકન ભી મા'લૂમ હોતી થી. લળકિયાં અધેળ ઉમર આદમીકે પીછે હો ગઈ. યહ ઝિઝક ઔર શર્મકા ઈઝહાર થા.

ઉસ આદમીને કુછ મિસ્રી ઔર કુછ સૂડાની ઝુબાનમેં કહા કે વહ મુસલમાન હે ઔર યહ દોનોં ઉસ્કી બેટિયાં હેં. વહ ભૂકસે મર રહે હેં. ઉસ્ને ખાનેકે લિએ કુછ માંગા. અતા અલ્હાશિમ સૂડાનકી ઝુબાન જાન્તા થા. વહ છાપામાર થા. સૂડાની ઈલાકેમેં કમાંડર કારવાઈયોંકી કામ્યાબીકે લિએ ઉસ્ને સૂડાની ઝુબાન સિખી થી. ઉસ્કે પાસ ખોરાકકી કમી નહીં થી વહ ...... કા મુહાફિઝ થા. દો તીન બાર રસદ ગુઝરી થી. જિસમેંસે ઉસ્ને અપને દસ્તેકે લિએ બહુતસા રાશન પાની અપને પાસ રખ લિયા થા. ઉસ્ને ઈન તીનોંકો ખાના દિયા ઔર પૂછા કે વહ કહાંસે આએ હેં ઔર કહાં જા રહે હેં. ઉસ આદમીને કિસી ગાવકા નામ લે કર કહા કે ઉન્કા ગાવ જંગકી ઝદમેં આ ગયા હે. કભી સૂડાની આ જાતે થે કભી મુસલમાન. દોનોં ઘરમેં ખાનેકી કોઈ ચીઝ નહીં છોળતે થે. વહ ઈન લળકિયોંકો ફોજિયોંસે છુપાતા ફિરતા થા. આખિર તંગ આ કર ઘરસે નિકલ ખળા હુવા. વહ લળકિયોંકી ઈઝઝત બચાના ચાહતા થા. ઉસ્ને બતાયા કે ચૂંકે વહ મુસલમાન હે, ઈસ લિએ ઈસ કોશિશમેં હે કે મિસ્ર ચલા જાએગા, મગર મુમ્કિન નઝર નહીં આતા. ઉસ્ને અતા અલ્હાશિમસે કહા કે વહ ઉન્હેં મિસ્ર પહુંચા દે. ઉસ્કે સાથ હી ઉસ્ને પૂછા, "તુમ લોગ ઈસ જગહ કબ તક રહોગે ?"

"જબ તક રહૂંગા, તુમ તીનોંકો અપને સાથ રખ્ખૂંગા." અતા અલ્હાશિમને જવાબ દિયા.

"આપ ઈન દોનોં લળકિયોંકો અપની પનાહમેં લે લેં." અધેળ આદમીને કહા, "મેં ચલા જાતા હૂં."

"મેં યહ દેખ કર હેરાન હો રહી હૂં કે આપકી ઝિંદગી કિત્ની દુશ્વાર હે." એક લળકીને મા'સૂમ લહજેમેં કહા ઔર પૂછા, "આપકો ઘર ઔર બીવી બચ્ચે યાદ નહીં આતે ?"

"સબ યાદ આતે હેં." અતા અલ્હાશિમને જવાબ દિયા, "લેકિન મેં અપને ફર્ઝકો નહીં ભૂંલ સકતા."

યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે ખાના ખા કર ઔર પાની પી કર ઉન્કે જિસ્મોંમેં નઈ જાન ઔર નઈ રૂહ પૈદા હો ગઈ હો. એક લળકી તો ખામોશ રહી, દૂસરીકી ઝુબાન રવાં હો ગઈ. ઉસ્ને જિત્ની ભી બાતેં કીં ઉન્મેં અતા અલ્હાશિમ ઔર ઉસ્કે જાંબાઝોંકે લિએ હમદર્દી થી. ઉસ્ને યહ ભી કહા કે આપ લોગ વતનસે ઈત્ની દૂર આ કર અપની જાનેં ક્યૂં ઝાએ' કરતે હેં.

અતા અલ્હાશિમ ઉઠ ખળા હુવા. ઉસ્ને તીનોંકો ઉઠાયા ઔર અપને આદમિયોંકો બુલાયા. ઉન્હેં કહા કે ઈસ સૂડાનીકે પાવ રસ્સિયોંસે બાંધ કર મેરે ઘોળેકે પીછે બાંધ દો. ઉન્હોંને ઉસે ગિરા કર પાવ બાંધ દીએ ઔર ઘોળા ખોલ લાએ. રસ્સિકા એક સિરા ઘોળેકી ઝીનકે સાથ બાંધ દિયા. અતા અલ્હાશિમને એક સિપાહીસે કહા કે ઘોળે પર સવાર હો જાએ. વહ સવાર હો ગયા. અતા અલ્હાશિમને લળકિયોંકો ઈકઠ્ઠા કરકે દો તીરઅંદાઝ બુલાએ. ઉન્હેં કહા કે મેરે ઈશારે પર લળકિયોંકી આંખોંકે દરમિયાન એક એક તીર ચલા દેં ઔર ઘોળ સવાર ઘોળેકી એળ લગા દે. ઘોળેકે પીછે સૂડાની બંધા હુવા ઝમીન પર પળા થા. ઉસે મા'લૂમ થા કે ઘોળા દોળેગા તો ઉસ્કા ક્યા હશ્ર હોગા. તીરઅંદાઝોંને એક એક તીર કમાનોંમેં ડાલ લિયા ઔર ઘોળ સવારને બાગેં હાથમેં લીં. અતા અલ્હાશિમને સૂડાની લળકિયોં ઔર આદમીસે કહા, "મેં તુમ તીનોંકો સિર્ફ એક બાર કહૂંગા કે અપની અસલિય્યત બતા દો. જિસ મકસદકે લિએ આએ હો સાફ બતા દો, વર્ના અપને અંજામકે લિએ તય્યાર હો જાઓ."

ખામોશી તારી હો ગઈ. લળકિયોંને ઘોળેકે પીછે બંધે હૂએ અપને સાથીકો દેખા. વહ ભી ખામોશ થા, ઉન્હોંને આંખોં હી આંખોંમેં આપસમેં

મશ્વરા કર લિયા. સૂડાનીને કહા વહ અપના આપ ઝાહિર કર દેગા. અતા અલ્હાશિમ ઉસ્કે પાસ બેઠ ગયા ઔર કહા કે વહ સચ બોલેગા તો ઉસે ખોલા જાએગા. ઉસ આદમીને કહા, ‘‘ઓ પથ્થર દિલ ઈન્સાન ! તેરે પાસ ઈત્ની ખૂબસૂરત લળકિયાં લાયા હૂં ઔર તૂ ઉન્હેં તીરોંકા નિશાના બના રહા હે. ઉન્હેં અપને પાસ રખ લે ઔર અપને દસ્તેકો સમેટ કર યહાંસે ચલા જા. અગર યહ કીમત થોળી હે તો અપની કીમત બતા. સોનેકે સિક્કે માંગ. કુછ ઔર માંગ. શામસે પહલે લા દૂંગા.’’

અતા અલ્હાશિમ ઉઠા ઔર સવારસે કહા, ‘‘ઘોળા દુલ્કી ચાલ પંદ્રહ બીસ કદમ ચલાઓ.’’

ઘોળા ચલ પળા. ચંદ કદમ ગયા તો સૂડાની બિલ્બિલા ઉઠા. અતા અલ્હાશિમને કહા, ‘‘રુક જાઓ.’’ ઘોળા રુકા તો અતા અલ્હાશિમને ઉસ્કે પાસ જા કર કહા કે વહ સીધી બાતેં કરને પર આ જાએ. વહ માન ગયા. ઉસ્ને બતા દિયા કે વહ સૂડાની જાસૂસ હે ઔર સલીબિયોંને ઉસે ટ્રેનીંગ દી હે. લળકિયોંકે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને બતાયા કે મિસ્રકી પૈદાઈશ હેં ઔર સલીબિયોંને ઉન્હેં તખ્રીબકારીકે ફનકા માહિર બના રખ્ખા હે. અતા અલ્હાશિમને ઉસ્કે પાવ ખોલ દીએ ઔર ઉસે અપને પાસ બિઠા કર બાતેં પૂછીં. ઉસ્ને બતાયા કે ઉસે યહ કામ દિયા ગયા હે કે સૂડાનમેં ફેલે હૂએ મુસલમાન કમાંડરોંકો લળકિયોં યા સોને ચાંદીકા ચકમા દે કર ઉન્હેં ઔર ઉન્કે સિપાહિયોંકો ખત્મ યા કેદ કરા દિયા જાએ યા ઉન્હેં અપને હાથમેં લિયા જાએ. ઉસ્ને બતાયા કે અતા અલ્હાશિમને રસદકા રાસ્તા ઐસી ખૂબીસે મહફૂઝ કર રખ્ખા થા કે સલીબી ઔર સૂડાની છાપામારોંકા નુકસાન ભી હુવા ઔર રસદ ભી નિકલ ગઈ. ઉસે યહ મિશન દિયા ગયા થા કે અતા અલ્હાશિમકો ઈન લળકિયોંસે અંધા કરકે ઉસે કત્લ કર દે યા ઉસે ઐસે ફંદેમેં લે આએ કે ઉસે કત્લ યા કેદ કર લિયા જાએ ઔર અગર વહ ઈમાનકા કચ્ચા સાબિત હુવા તો ઉસે અપને સાથ મિલા લિયા જાએગા. યહ સૂડાની હેરાન થા કે અતા અલ્હાશિમને ઈત્ની ખૂબસૂરત લળકિયોંકો કબૂલ નહીં કિયા. ઉસ્ને જબ અતા અલ્હાશિમસે પૂછા કે ઉસ્ને લળકિયોંકો ઔર ઝરો જવાહિરાતકી પેશકશકો કયૂં ઠુકરા દિયા હે તો અતા અલ્હાશિમને મુસ્કરા

કર કહા, "ક્યૂંકે મૈં ઈમાનકા કચ્ચા નહીં."

અતા અલ્હાશિમને લળકિયોંકો ભી અપને પાસ બુલા લિયા. ઝિયાદા બાતેં કરનેવાલીને પૂછા કે ઉન્કે સાથ ક્યા સુલૂક હોગા. અતા અલ્હાશિમને બતાયા કે ઉન્હેં વહ કલ સુબ્હ અપને હેડકવાર્ટરમેં સાલારે આ'લા તકિયુદ્દીનકે પાસ લે જાએગા યા ભેજ દેગા. ઉસ્ને સૂડાની લળકિયોં સમેત ઈસ હિદાયતકે સાથ અપને આદમિયોંકે હવાલે કર દિયા કે ઉન્હેં અલગ અલગ રખ્ખા જાએ, ઉન્કી તલાશી લી ગઈ. તીનોંકે પાસ એક એક ખંજર થા. આદમીકે પાસ એક પોટલી થી જિસમેં હશીશ બંધી હૂઈ થી. સૂરજ ગુરૂબ હોનેવાલા થા જબ ઉસ્કે દસ્તેકી એક ટોલી વાપસ આ ગઈ. ઉસ્ને ઈસ ટોલીકો કુછ દૂર દૂર તક ફેલા દિયા. ઉસ્ને હર કિસીકો બતા દિયા કે યહ તીનોં જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર હૈં. હો સકતા હે ઉન્કે સાથિયોંકો મા'લૂમ હો કે યહ યહાં હૈં ઔર વહ ઉન્હેં છુળાનેકે લિએ હમ્લા કરેં. ઈન ઈન્તિઝામાતકે બા'દ વહ આરામકે લિએ લેટ ગયા. વહ જગહ નશીબો ફરાઝકી થી. ઉસ્ને લેટનેસે પહલે દેખ લિયા થા કે ઉસ્કે સિપાહિયોંને લળકિયોં ઔર આદમીકો કિસ તરહ લિટાયા હે. વહ ખૂદ એક ટીલેકે સાથ લેટા જહાંસે વહ અપને સિપાહિયોંકો નહીં દેખ સકતા થા. ઉસ્કી આંખ લગ ગઈ. કુછ દેર બા'દ ઉસ્કી આંખ ખુલ ગઈ. ઉસ્કે ઝહનમેં યહ દો લળકિયાં આ ગઈ. વહ ઈસ સોચમેં ખો ગયા કે યહ કિત્ની ખૂબસૂરત ઔર બઝાહિર મા'સૂમસી લળકિયાં હૈં ઔર ઉન્સે કિત્ના ગલીઝ ઔર કિત્ના ખતરનાક કામ લિયા જા રહા હે. અગર યહ કિસી મુસલમાન ઘરાનેમેં પૈદા હૂઈ હોતીં તો કિસી બાઈઝઝત ઘરાનેમેં દુલ્હનેં બન કર જાતીં. ઉસે અપની બીવી યાદ આ ગઈ જો દુલ્હન બન કર ઉસ્કે ઘર આઈ થી તો ઉન્હીંકી તરહ જવાન ઔર દિલકશ થી. અપની બીવીકી યાદ ઉસે રૂમાન અંગેઝ તસવ્વુરાતમેં લે ગઈ. ઈસ સહરામેં જહાં વહ મૌતકે સાથ આંખ મચોલી ખેલ રહા થા. ઈન તસવ્વુરાતને ઉસ પર નશા તારી કર દિયા. મૈદાને જંગમેં સિપાહી ઐસે હી તસવ્વુરાત ઔર બળી હી દિલકશ યાદોંસે દિલ બહલાયા કરતે હૈં.

ચાંદની નિખર આઈ થી. સહરાકી ચાંદની બળી હી શફ્ફાફ ઔર ખુંક (ઠંડી) હુવા કરતી હે. ઉસ્કી ખુંકીમેં ઐસા અષર હોતા હે જો ઝહન

ઔર દિલસે મૌતકે ખૌફકો ધો ડાલ્તા હે. અતા અલ્હાશિમ ઉઠા ઔર ઈસ અંદાઝસે ખુરામાં ખુરામાં ઉસ જગહ ગયા જહાં લળકિયાં સોઈ હૂઈ થીં. જૈસે વહ હિફાઝતી ઈન્તિઝામકા મુઆઈના કરને જા રહા હો. વહ ઈકટ્ટી સો રહી થીં. ઉન્કે ઈર્દ ગિર્દ સિપાહી સોએ હૂએ થે. સૂડાની આદમી કુછ દૂર તીન સિપાહિયોંકે નર્ગેમેં સોયા હુવા થા. અતા અલ્હાશિમને એક લળકીકે પાવકો અપને પાવસે દબાયા. લળકીકી આંખ ખુલ ગઈ. અતા અલ્હાશિમકો ચાંદનીમેં પહચાન કર વહ ઉઠ બેઠી. અતા અલ્હાશિમને ઉસે ઉઠને ઔર સાથ ચલનેકા ઈશારા કિયા. લળકી ઈસ મસર્રતકે સાથ ઉઠી કે ઈસ પથ્થર જૈસે કમાંડર પર ઉસ્કી જવાન નિસ્વાનિય્યતકા જાદૂ ચલ ગયા હે. વહ ઉસ્કે સાથ ચલ પળી. અતા અલ્હાશિમને દેખા કે ઉસ્કે સિપાહી કૈસી બેહોશીકી નીંદ સોએ હૂએ હેં કે ઉન્હેં યહ ખબર ભી નહીં કે કોઈ આદમી ઉન્કે દરમિયાનસે લળકીકો ઉઠા કર લે જા રહા હે. ઉસે અપને સિપાહિયોં પર ગુસ્સેકી બજાએ તરસ આ ગયા જો એક ગૈર યકીનીસી જંગ લળ રહે થે. કિસી બાકાઈદા કમાન ઔર કંટ્રોલકે બાવજૂદ વહ નઝ્મો ઝબ્તકી પાબંદી કર રહે થે.

લળકીકો વહ અપની જગહ લે ગયા. લળકીકે સર પર અબ ઓળ્હની નહીં થી. ચાંદની ઉસ્કે બિખરે હૂએ બાલોંકો સોનેકે તારોંકા રંગ દે રહી થી. વહ કુછ દેર લળકીકો દેખતા રહા ઔર લળકી ઉસે દેખતી રહી. લળકીને નશીલીસી આવાઝમેં મુસ્કરા કર કહા, "મેં હેરાન હૂં કે આપ ડર કયૂં રહે હેં. મુઝે આપકે પાસ આપ હી કે લિએ લાયા ગયા હે. કયા આપ મેરી ઝરૂરત મહસૂસ નહીં કરતે?" વહ ઉસે ચુપ ચાપ દેખતા રહા જૈસે બુત બન ગયા હો. લળકીને ઉસ્કા હાથ પકળ કર હોંટોંકે સાથ લગા લિયા ઔર બોલી, "મેં જાન્તી હૂં આપને મુઝે કયૂં બુલાયા હે. આપ કયા સોચ રહે હેં?"

"મેં સોચ રહા હૂં કે તુમ્હારા બાપ મેરી તરહકા એક મર્દ હોગા." અતા અલ્હાશિમને ઉસ્કે હાથસે અપના હાથ છુળા કર કહા, "મેં ભી બાપ હૂં. હમ દોનોં બાપોંમેં ઝમીન આસ્માન જિત્ના ફર્ક હે. વહ બાપ કિત્ના બેગૈરત હે ઔર મેં હૂં કે ગૈરતકી પાસ્બાનીકે લિએ અપને બચ્ચોંકો યતીમ કરનેકી કોશિશ કર રહા હૂં."

"મેરા બાપ કોઈ નહીં." લળકીને કહા, "દેખા હોગા. ઉસ્કી સૂરત યાદ નહીં."

"મર ગયા થા ?"

"યહ ભી યાદ નહીં."

"ઔર માં ?"

"કુછ ભી યાદ નહીં." લળકીને કહા, "યહ ભી યાદ નહીં કે મેં કિસ ઘરમેં પૈદા હૂઈ થી યા કિસ ખાનાબદૂશકે ખૈમેમેં..... મગર યહ વક્ત ઐસી બેમઝા બાતેં કરનેકા નહીં."

"હમ સિપાહી યાદોંસે મઝે હાસિલ કિયા કરતે હેં." અતા અલ્હાશિમને કહા, "મેં ચાહતા હૂં કે તુમ્હારે ઝહનમેં ભી તુમ્હારે માઝીકી ચંદ એક યાદેં તાઝા કર દૂં."

"મેં બજાએ ખૂદ એક હસીન યાદ હૂં." લળકીને કહા, "જિસ્કે સાથ થોળાસા વક્ત ગુઝાર જાતી હૂં વહ હમેશા યાદ રખતા હે. મેરી અપની કોઈ યાદ નહીં."

"અપને આપકો હસીન નહીં એક ગલીઝ યાદ કહો." અતા અલ્હાશિમને કહા, "મુઝે તુમ્હારે જિસ્મસે સલીબિયોંકે, સૂડાનિયોંકે, મુસલમાનોંકે ઔર બળે હી ગલીઝ ઈન્સાનોંકે ગુનાહોંકી બૂ આ રહી હે. તુમ મેરી કરીબ આએગી તો મુઝે મત્લી (કય) આ જાએગી. તુમ્હે કોઈ મર્દ યાદ નહીં રખતા. તુમ જૈસી લળકિયોંકે શિકારી આજ યહાં તો કલ વહાં હોતે હેં. દૂસ્રા શિકાર મિલ જાતા હે તો પહલેકો ભુલ જાતે હેં. તુમ્હારા યહ હુસ્ન ચંદ દિનોંકા મેહમાન હે. તુમ મેરી કેદમેં હો. મેં તુમ્હારા યહ ચેહરા ઈસી વક્ત સઝાકે તોર પર ઝખ્મી કરકે હમેશાકે લિએ મકરૂહ કર સકતા હૂં, મગર ઐસી ઝરૂરત નહીં. યહ સહરા, શરાબ, હશીશ ઔર બદકારી તુમ્હેં સાલકે અંદર અંદર મુરઝાયા હુવા ફૂલ બના દેગી જિસે લોગ ઉઠા કર બાહર ફેંક દેતે હેં. યહ સલીબી ઔર યહ સૂડાની તુમ્હેં ભીક માંગનેકે લિએ બાહર નિકાલ દેંગે. તુમ બળે હી ઘટિયા ઈન્સાનોંકે લિએ તફરીહકા ઝરીઆ બન જાઓગી." અતા અલ્હાશિમકે લહજેમેં ઐસા ઠહરાઉ ઔર ઐસા તઅબ્બુર થા કે લળકીકી ઝહની કૈફિયતમેં હલચલ સી પૈદા હો ગઈ.

યહ મુસલમાન કમાંડર કહ રહા થા, "મેરી એક બેટી હે જો તુમસે દો તીન સાલ છોટી હોગી. ઉસ્કી શાદી એક બાઈઝઝત જવાનકે સાથ હોગી જો મેરી તરહ કમરસે તલ્વાર લટકા કર બળી અચ્છી નસલકે ઘોળે પર સવાર હુવા કરેગા. વહ મેરી તરહ મૈદાને જંગકા શહઝાદા હોગા મેરી બેટી દુલ્હન બનેગી. અપને ખાવિંદકે દિલમેં ઔર ઉસ્કે ઘરમેં રાજ કરેગી. લોગ મેરી બેટીકો એક નઝર દેખના ચાહેંગે, મગર દેખ નહીં સકેંગે. મેં ભી ઈસ પર ફખ્ર કિયા કરૂંગા ઔર ખાવિંદ ઉસ્કે સાથ ઈત્ની મુહબ્બત કરેગા કે વહ બુળ્હી હો જાએગી તો ભી મુહબ્બત ખત્મ ન હોગી, બળ્હેગી. તુમ્હે દેખનેકે લિએ કોઈ ભી બેતાબ નહીં હોતા, કયૂંકે તુમ એક નંગા ભેદ હો. તુમ્હારી ઈઝઝત કિસીકે દિલમેં નહીં ઔર કોઈ ભી નહીં જો તુમ્હેં મુહબ્બતકે કાબિલ સમઝેગા."

"આપ મેરે સાથ ઐસી બાતેં કયૂં કર રહે હૈં ?" લળકીને ઐસી આવાઝમેં પૂછા જો ઉસ્કી અપની નહીં લગતી થી.

"મેં તુમ્હેં યહ બતાના ચાહતા હૂં કે તુમ જૈસી બેટિયાં મુકદસ હોતી હૈં." અતા અલ્હાશિમને જવાબ દિયા, "હમ મુસલમાન લોગ બેટીકો અલ્લાહકા પૈગામ સમઝતે હૈં. અગર તુમ ઈસ્મત ઔર મઝહબકે મા'ના સમઝ લો તો તુમ પર અલ્લાહકી રહમત બરસ જાએગી, મગર તુમ સમઝ નહીં સકોગી. કયૂંકે તુમ ઈસ મુહબ્બતસે વાકિફ નહીં જો રૂહકી ગહરાઈયોં તક પહુંચા કરતી હે. તુમ બદનસીબ હો, તુમને મર્દોંકી હવસ દેખી હે, મુહબ્બત નહીં દેખી."

અતા અલ્હાશિમ આહિસ્તા આહિસ્તા બોલતા થા. ઉસ્કે લબો લહજે ઔર અંદાઝકા અપના એક તઅષ્ષુર થા, લેકિન લળકી ઈસ પર હેરાન હો રહી થી કે યહ ભી દૂસ્રે મર્દોંકી તરહ મર્દ હે, મગર ઉસ્ને ઉસ્કે હુસ્નકો ઝર્રા ભર અહમિય્યત નહીં દી. અતા અલ્હાશિમ જઝબાતી લિહાઝસે પથ્થર ભી નહીં થા. વહ તો સરતાપા જઝબાતમેં ડુબા હુવા થા. લળકીને બેતાબસા હો કર કહા, "આપકી બાતોંમેં ઐસા નશા ઔર ખુમાર હે જો મેંને શરાબ ઔર હશીશમેં નહીં પાયા. મુઝે આપકી કોઈ ભી બાત સમઝ નહીં આ રહી, લેકિન હર એક બાત દિલમેં ઉતરતી જા રહી હે." લળકી ઝહીન થી.

ઈસ કિસ્મકી તખ્રીબકારીકે લિએ ઝહીન હોના લાઝમી થા. મર્દોંકો ઉંગલિયોં પર નચાનેકી ઉસ્કો બચપનસે ટ્રેનીંગ દી ગઈ થી, મગર ઈસ મર્દને ઈસ નાગનકા ઝહર માર દિયા. ઉસ્ને અતા અલ્હાશિમસે બહુતસી બાતેં પૂછી જિન્મેં કુછ મઝહબસે તઅલ્લુક રખ્તી થીં. ઉસ્કે લહજે ઔર અંદાઝમેં અબ પેશાવરાના અદાકારી નહીં રહી થી. વહ અપને કુદરતી રંગમેં બાતેં કર રહી થીં. ઉસ્ને પૂછા, "મુઝે આપ લોગ ક્યા સઝા દેંગે ?"

"મેં તુમ્હેં કોઈ સઝા નહીં દે સકતા." અતા અલ્હાશિમને કહા, "કલ સુબ્હ તુમ્હેં અપને સાલારે આ'લાકે હવાલે કર દૂંગા."

"વહ મેરે સાથ ક્યા સુલૂક કરેગા ?"

"જો હમારે કાનૂનમેં લિખ્ખા હે."

"આપ મુઝસે નફરત કરતે હેં ?"

"નહીં."

"મેંને સુના હે કે મુસલમાન એકસે ઝિયાદા બીવિયાં રખતે હેં." લળકીને કહા, "અગર આપ મુઝે અપની બીવી બના લેં તો મેં આપકા મઝહબ કબૂલ કરકે સારી ઉમર આપકી ખિદમત કરૂંગી."

"મેં તુમ્હેં બેટી બના સકતા હૂં બીવી નહીં." અતા અલ્હાશિમને કહા, "કયૂંકે તુમ મેરે હાથોંમેં મજબૂર હો. તુમ મેરી પનાહમેં ભી હો ઔર મેરી કેદમેં ભી."

વહ બાતોંમેં મસ્રૂફ થે. લળકીકા સાથી મર્દ તીન સિપાહિયોંકે નર્ગેમેં લેટા હુવા થા, મગર વહ જાગ રહા થા. ઉસ્ને અતા અલ્હાશિમકો દેખ લિયા થા કે વહ લળકીકો જગા કર લે ગયા હે. વહ ખૂશ થા કે લળકી અતા અલ્હાશિમકો ચકમા દે કર કત્લ કર દેગી યા ઉસે યહાંસે કહીં દૂર લે જાએગી. વહ લેટા હુવા લળકીકી વાપસીકા ઈન્તિઝાર કરતા રહા. બહુત દેર બા'દ ઉસ્ને સિપાહિયોંકો દેખા વહ બેહોશ હો કર સોએ હૂએ થે. ઉન્હેં બેહોશ હોના હી થા, કયૂંકે ઈસ સૂડાનીને શામકે બા'દ ઈન સિપાહિયોંકે સાથ ગપશપ શુરૂઅ કર દી થી ઔર ઉન્હેં હંસતે ખેલતે હશીશ પિલાદી થી. ઈસસે હશીશકી એક પોટલી તો બરઆમદ કર લી ગઈ થી લેકિન ઉસ્ને

થોળીસી હશીશ અપને ચુગેમેં કહીં સી રખ્ખી થી. વહાંસે નિકાલ કર ઉસ્ને તીન સિપાહિયોંકો પિલા દી. વહ ચૂંકે ઈસ નશેકે આદી નહીં થે ઈસ લિએ બેહોશીકી નીંદ સો ગએ. યહ સૂડાની રાતકો ભાગનેકી જતન કર રહા થા.

ઉસ્ને દેખા કે લળકી અતા અલ્હાશિમકે પાસ બેઠી હૂઈ હે ઔર બહુત દેર ગુઝર ગઈ હે તો વહ સમઝા કે લળકી ઉસ મુસલમાન કમાંડરકો દૂર નહીં લે જા સકી, લિહાઝા ઈસ શખ્સકો યહી ખત્મ કર દિયા જાએ. વહ વાપસ ગયા ઔર સોએ હૂએ સિપાહિયોંમેંસે એકકી કમાન ઔર તરકશમેં તીન ચાર તીર લે આયા. રાસ્તેમેં ચંદ ફુટ ઉંચી જગહ થી જિસ્કી ઓટમેં વહ અતા અલ્હાશિમકો નઝર નહીં આ સકતા થા. વહ ઈસ લિએ ભી નઝર નહીં આ સકતા થા કે ઈસ તરફ અતા અલ્હાશિમકી પીઠ થી. લળકીકા મુંહ ઉધર હી થા. લેકિન વહ અપને આદમીકો દેખ નહીં સકી થી. વહ આદમી તીર કમાન લે કર આયા તો લળકીકો ચાંદનીમેં ઉસ્કા સર ઔર કંધે નઝર આએ ફિર ઉસે કમાન નઝર આઈ. અતા અલ્હાશિમ અપની મૌતસે બેખબર બેઠા થા. ઉસ્કા ખંજર નિયામમેં પળા હુવા થા ઔર નિયામ કરીબ હી રખ્ખી થી. લળકીને નિયામ ઉઠા કર ખંજર નિકાલ લિયા. અતા અલ્હાશિમ ઝપટ કર ઉસસે ખંજર છીનને હી લગા થા કે લળકીને નિહાયત તેઝીસે ઘુટનોંકે બલ હો કર અપને આદમીકી તરફ પૂરી તાકતસે ખંજર ફેંકા.

ફાસ્લા ચંદ ગઝ થા. ઉધરસે આહકી આવાઝ સુનાઈ દી. ખંજર સૂડાનીકી શહ રગમેં ઉતર ગયા થા ઔર ઉસ્ને ઝખ્મી હોતે હી તીર ચલા દિયા થા. નિશાના ચૂક જાના ઝરૂરી થા. તીરકા ઝન્નાય અતા અલ્હાશિમકે કરીબસે ગુઝરા ઔર ધકકી આવાઝ સુનાઈ દી. ઉસ્ને દેખા કે તીર લળકીકે સીનેમેં ઉતર ગયા થા. વહ દોળ કર ઉસ તરફ ગયા જિસ તરફ ખંજર ગયા ઔર તીર આયા થા. વહાં સૂડાની અપની શહ રગસે ખંજર નિકાલ રહા થા. ઉસ્ને ખંજર નિકાલ લિયા ઔર ઉઠા. ઈસ ખત્રેકે પેશે નઝર કે વહ હમ્લા કરેગા અતા અલ્હાશિમને ઉછલ કર ઉસ્કે પહલૂમેં દોનોં પાવ જોળ કર મારે. સૂડાની દૂર જા પળા. અતા અલ્હાશિમ ભી ગિરા ઔર ફોરન ઉઠ ખળા હુવા. સૂડાની ન ઉઠ સકા. ઉસ્કી શહ રગસે ખૂન ઉબલ ઉબલ કર

નિકલ રહા થા. અતા અલ્હાશિમને ખંજર ઉઠાયા ઔર લળકીકે પાસ ગયા. લળકી સીનેમેં અપને હી સાથી ઔર મુહાફિઝકા તીર લિએ ઈત્મિનાનસે પળી થી. વહ અભી ઝિંદા થી. તીર નિકાલનેકા કોઈ ઈન્તિઝામ નહીં થા.

લળકીને અતા અલ્હાશિમકા હાથ પકળ લિયા ઔર કરાહતી હૂઈ આવાઝમેં બોલી, "મૈંને તુમ્હારી જાન બચાઈ હૈ. ઈસ્કે ઈવઝ અપને ખુદાસે કહના કે મેરી રૂહકો અપની પનાહમેં લે લે. મેરે જિસ્મકી તરહ મેરી રૂહ ભી ઈન સહરાઓમેં ન ભટકતી રહે. મેરી ઉમર ગુનાહોંમેં ગુઝરી હૈ. મુઝે યકીન દિલાઓ કે ખુદા ઈસ એક નેકીકે બદલે મેરે સારે ગુનાહ બખ્શ દેગા. મેરે સર પર ઉસી તરહ હાથ ફેરો જિસ તરહ અપની બેટીકે સર પર ફેરા કરતે હો."

અતા અલ્હાશિમને ઉસ્કે સર પર હાથ ફેર કર કહા, "અલ્લાહ તેરે ગુનાહ બખ્શ દે. તુઝસે ગુનાહ કરવાએ ગએ હૈં, તૂ બેગુનાહ હૈ. તુઝે કિસીને નેકીકી રોશની દિખાઈ હી નહીં."

લળકીને દર્દકી શિદ્દતસે કરાહતે હૂએ અતા અલ્હાશિમકા હાથ બળી મઝબૂતીસે પકળ લિયા ઔર બળી તેઝીસે બોલને લગી. ઉસ્ને કહા, "યહાંસે તીન કોસ દૂર સૂડાનિયોંકા એક અડ્ડા હૈ. વહ લોગ આપ સબકો ખત્મ કરના ચાહતે હૈં ઔર ગોરસે સુનો. આપકી ફોજ ઈત્ની ફેલ ગઈ હૈ કે ઈસ્કી કિસ્મતમેં અબ મૌત યા કેદ હૈ. આપકે હર-એક કમાંડર ઔર હર એક ટોલીકે પીછે મુઝ જૈસી લળકિયાં યા મર્દ લગે હૂએ હૈં. મૈં ઈસ લળકીકે સાથ આપકે ચાર કમાંડરોંકો ફાંસ કર ખત્મ કરા ચુકી હૂં. મિસ્રકી ફિક્ર કરો. સલીબિયોંને વહાં બળે હી ખતરનાક ઔર ખૂબસૂરત જાલ બિછા દીએ હૈં. આપકી કૌમ ઔર ફોજમેં ઐસે મુસલમાન હાકિમ મૌજૂદ હૈં જો સલીબિયોંકે તન્ખવાહદાર જાસૂસ ઔર ઉન્કે વફાદાર હૈં. ઉન્હેં મુઝ જૈસી લળકિયાં ઔર બેપનાહ દોલત દી જા રહી હૈ. મિસ્રકો બચાઓ. સૂડાનસે નિકલ જાઓ. અપને ગદ્દારોંકો પકળો. મૈં કિસીકા નામ નહીં જાન્તી જો મા'લૂમ થા બતા દિયા હૈ. આપ પહલે મર્દ હૈં જિસ્ને મુઝે બેટી કહા હૈ. આપને મુઝે બાપકા પ્યાર દિયા હૈ. મૈં ઉસ્કા મુઆવઝા યહી દે સકતી હૂં કે આપકો ખતરોંસે આગાહ કર દૂં. અપને બિખરે હૂએ દસ્તોંકો ઈક્ઠા કર લો ઔર હમ્લા

રોકનેકે લિએ તય્યાર હો જાઓ. દો તીન દિનોંમેં આપ પર હમ્લા હોગા. ફાતિમિયોં ઔર ફિદાઈયોંસે બચો. ઉન્હોંને મિસ્રમેં બહુતસે એસે હાકિમોંકે કત્લકા મંસૂબા તય્યાર કર લિયા હે જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર અપની કૌમકે વફાદાર હેં.''

લળકીકી આવાઝ ડૂબતી ઔર રુકતી ગઈ ઔર એક લમ્બે સાંસકે બા'દ વહ હમેશાકે લિએ ખામોશ હો ગઈ. સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ તો અતા અલ્હાશિમ દોનોં લાશોં ઔર ઝિંદા લળકીકો સાથ લે કર તકિયુદ્દીનકે પાસ ચલા ગયા. ઉસે સારા વાકિઆ સુનાયા ઔર લળકીકી આખરી બાતેં ભી સુનાઈ. તકિયુદ્દીન પહલે હી પરેશાન થા. વહ સટપટા ઉઠા. ઉસ્ને કહા, ''અપને ભાઈકી ઈજાઝત ઔર હિદાયતકે બગૈર મેં પસ્પા નહીં હોના ચાહતા. મેંને એક ઝિમ્મેદાર ઝહીન કમાંડરકો કુમક ભેજા હે ઉસ્કી વાપસી તક ષાબિત કદમ રહો.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને કાસિદ કમાંડરકી બયાન કી હૂઈ જંગી સૂરતે હાલ પર ગોર કિયા તો અપને મુશીરોંકો બુલા કર ઉન્હેં ભી તફસીલ સુનાઈ. ઉસ્ને કહા, ''બિખરી હૂઈ ફોજકો યકજા કરકે પીછે હટાના આસાન કામ નહીં. દુશ્મન ઉન્હેં યકજા નહીં હોને દેગા. પસ્પાઈસે ઈસ ફોજકે જઝબે પર ભી બુરા અષર પળેગા જો મિસ્રમેં હે ઔર જો યહાં મેરે સાથ હે ઔર કૌમકા દિલ ટૂટ જાએગા, મગર હકાઈકસે ફરાર ભી મુમ્કિન નહીં. અપને આપકો ફરેબ દેના ભી ખતરનાક હે. હકાઈકકા તકાઝા યહ હે કે તકિયુદ્દીન અપની ફોજકો વાપસ લે આએ. હમ ઉસે કુમક નહીં દે સકતે. હમ કુરકકા મુહાસરા ઉઠા કર ઉસ્કી મદદકો નહીં પહુંચ સકતે. મેરે ભાઈને બહુત બળી ગલતી કી હે. બળી હી કીમતી ફોજ ઝાએ' હો રહી હે.''

''યહ ઝાતી વકારકા મસ્અલા નહીં બનના ચાહિએ.'' એક આ'લા હાકિમને કહા, ''હમેં સૂડાનકી જંગસે દસ્તબર્દાર હોનેકા ફેસ્લા કરના ચાહિએ. કાઈદીન ઔર હુક્કામકે ગલત ફેસ્લોંસે ફોજ બદનામ હો રહી હે. હમેં કૌમકો સાફ અલ્ફાઝમેં બતા દેના ચાહિએ કે સૂડાનમેં હમારી નાકામીકી ઝિમ્મેદારી ફોજ પર આઈદ નહીં હોતી.''

"બિલાશુબા યહ મેરે ભાઈકી ગલતી હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "ઔર યહ મેરી ગલતી ભી હે કે મેંને તકિયુદીનકો ઈજાઝત દી થી કે હાલાતકે મુતાબિક વહ જો કારવાઈ મુનાસિબ સમઝે મુઝસે પૂછે બગૈર કર ગુઝરે. ઉસ્ને ઈત્ને બળી કારવાઈ હકાઈકકા જાઈઝા લિએ બગૈર કર દી ઔર અપને આપકો દુશ્મનકે રહમો કરમ પર છોળ દિયા. મેં અપની ઔર અપને ભાઈકી લગ્ઝિશોંકો અપની કૌમસે ઔર નુરૂદીન ઝંગીસે છુપાઉંગા નહીં. મેં તારીખકો ધોકા નહીં દૂંગા. મેં અપને કાગઝાતમેં તહરીર કરાઉંગા કે ઈસ શિકસ્તકી ઝિમ્મેદાર ફોજ નહીં હમ થે. વર્ના હમારી તારીખકો આનેવાલે હુક્મરાન હમેશા ધોકા દેંગે. મેં સલ્તનતે ઈસ્લામિય્યાકે આનેવાલે હુક્મરાનોંકે લિએ યહ મિષાલ કાઈમ કરના ચાહતા હૂં કે વહ અપની લગ્ઝિશોં પર પર્દા ડાલ કર બેગુનાહોંકો તારીખમેં ઝલીલ ન કરેં. યહ ઐસી ગલતી ઔર ઐસા ફરેબ હે જો કુર્રએ અર્ઝ (તમામ ઝમીન) પર ઈસ્લામકો ફેલનેકે બજાએ સુકળને પર મજબૂર કરેગા."

સુલ્તાન અય્યૂબીકા ચેહરા લાલ હો ગયા. ઉસ્કી આવાઝ કાંપને લગી. યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે વહ અપની ઝુબાનસે પસ્પાઈકા લફઝ કહના નહીં ચાહતા. વહ કભી પસ્પા નહીં હુવા થા. ઉસ્ને બળે હી મુશ્કિલ હાલાતમેં જંગેં લળી થીં, મગર અબ હાલાતને ઉસે મજબૂર કર દિયા થા. ઉસ્ને તકિયુદીનકે ભેજે હૂએ કમાંડરસે કહા, "તકિયુદીનસે કહના કે અપને દસ્તોંકો સમેટો ઔર ઉન્હેં થોળી થોળી નફરીમેં પીછે ભેજો. જહાં દુશ્મન તઆકુબમેં આએ વહાં જમ કર લળો ઔર ઈસ અંદાઝસે લળો કે દુશ્મન તુમ્હારે તઆકુબમેં મિસ્રમેં દાખિલ ન હો જાએ. દસ્તે જો મિસ્રમેં પહુંચ જાએં ઉન્હેં ઈકટ્ઠા રહનેકા હુક્મ દો તાકે મિસ્ર પર દુશ્મન હમ્લા કરે તો ઉસે રોક સકો. મહફૂઝ પસ્પાઈકે લિએ છાપામારોંકો ઈસ્તિઅમાલ કરો. કિસી દસ્તેકો દુશ્મનકે ઘેરેમેં છોળ કર ન આના. મેં પસ્પાઈ બળી મુશ્કિલસે બર્દાશ્ત કર રહા હૂં. મેં યહ ખબર બર્દાશ્ત નહી કર સકૂંગા કે તુમ્હારે કિસી દસ્તેને હથ્યાર ડાલ દીએ હેં. પસ્પાઈ આસાન નહીં હોતી. પેશ કદમીકી નિસ્બત મહફૂઝ ઔર બાઈઝ્ઝત પસ્પાઈ મુશ્કિલ હે. હાલાત પર નઝર રખના. તેઝ રફતાર કાસિદોંકી એક ફોજ અપને સાથ રખના. મેં તહરીરી પૈગામ

નહીં ભેજ રહા ક્યૂંકે ખત્રા હે કે તુમ્હારા કાસિદ રાસ્તેમેં પકળા ગયા તો દુશ્મનકો મા'લૂમ હો જાએગા કે તુમ પસ્પા હો રહે હો.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને કાસિદકો બહુતસી હિદાયતે દીં ઔર ઉસે રુખ્સત કર દિયા. ઉસ્કે ઘોળેકે કદમોંકી આવાઝ અભી સુનાઈ દે રહી થી કે ઝાહિદાન ખેમેમેં દાખિલ હુવા ઔર કહા કે કાહિરાસે એક કાસિદ આયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે અંદર બુલા લિયા. વહ ઈંટેલીજંસકા ઓહદેદાર થા. વહ મિસ્રકે અંદરૂની હાલાતકે મુતઅલ્લિક હોસ્લા શિકન (હોસ્લા ખત્મ કરનેવાલી) ખબર લાયા થા. ઉસ્ને બતાયા કે વહાં દુશ્મનકી તખ્રીબકારી બળ્હતી જા રહી હે. અલી બિન સુફિયાન અપને પૂરે મુહકમેકે સાથ શબો રોઝ મસ્રૂફ રહતા હે. હાલાત ઐસે હો ગએ હૈં કે ફોજી બગાવતકા ખત્રા પૈદા હો ગયા હે.

સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરેકા રંગ એક બાર તો ઉળ હી ગયા. અગર સિર્ફ મિસ્રકા ગમ હોતા તો વહ પરવા ન કરતા. ઉસ્ને મિસ્રકો બળે હી ખતરનાક હાલાતસે બચાયા થા. સલીબિયોં ઔર ફાતમિયોંકી તખ્રીબકારીકી બળી હી કારી ઝર્બે બેકાર કી થીં. સમંદરકી તરફસે સલીબિયોંકા બળા હી શદીદ હમ્લા રોકા થા. ખલીફા તકકો મા'ઝૂલ કરકે નતાઈજકા સામના દીલેરી ઔર કામ્યાબીસે કિયા થા, મગર અબ કુરકકો મુહાસરેમેં લે કર વહ વહાં પાબજૂલા (મજબૂર) હો ગયા થા. વહાંસે ઉસ્કી ગૈર હાઝરી મૈદાને જંગકા પાંસા ઉસ્કે ખિલાફ બદલ સકતી થી. કુરકકે મુહાસરેકે અલાવા ઉસ્ને કિલ્એકે બાહર સલીબિયોંકી ફોજકો ઘેરેમેં લે રખ્ખા થા. યહ ફોજ ઘેરા તોળનેકી કોશિશમેં હમ્લે પે હમ્લે કિએ જા રહી થી. વહાં ખૂનરેઝ જંગ લળી જા રહી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી અપની ખુસૂસી ચાલોંસે દુશ્મનકે લિએ આફત બના હુવા થા. ઐસી જંગ ઉસ્કી નિગરાનીકે બગૈર નહીં લળી જા સકતી થી.

ઉધર સૂડાનકી સૂરતે હાલને ભી મિસ્રકો ખત્રેમેં ડાલ દિયા થા. યહ એક ઈઝાફી મસ્અલા પૈદા હો ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહ ખત્રા નઝર આ રહા થા કે તકિયુદ્દીનને ભાગનેકે અંદાઝસે પસ્પાઈ કી તો દુશ્મનકી ફોજ ઉસ્કી ફોજકો વહીં ખત્મ કર દેગી ઔર સીધી મિસ્રમેં દાખિલ હો જાએગી. મિસ્રમેં જો ફોજ થી વહ હમ્લા રોકનેકે લિએ કાફી નહીં થી. ઈધર

ફુરકકે મુહાસરેકી કામ્યાબી યા જલ્દી કામ્યાબી મશ્કૂક (શકમેં) નઝર આ રહી થી. દોનોં મહાઝોંકી કૈફિયતમેં મિસ્રમેં બગાવતકે ખતરેકી ખબર ઐસી ચોટ થી જિસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાવ હિલા દીએ. વહ કુછ દેર સર ઝુકાએ હૂએ ખૈમેમેં ટહલતા રહા, ફિર ઉસ્ને કહા, "મેં સલીબિયોંકી તમામ તર ફોજકા મુકાબલા કર સકતા હૂં. ઉસ ફોજકા ભી જો ઉન્હોંને યૂરપમેં જમા' કર રખ્ખી હે મગર મેરી કૌમકે યહ ચંદ એક ગદ્દાર મુઝે શિકસ્ત દે રહે હેં. કુફ્ફારકે યહ હવ્વારી અપને આપકો મુસલમાન કયૂં કહલાતે હેં ? વહ ગાલિબન જાન્તે હેં કે ઉન્હોંને મઝહબ તબ્દીલ કર લિયા તો ઈસાઈ ઉન્હેં યહ કહ કર ધુત્કાર દેંગે કે તુમ ગદ્દાર હો, ઈમાન ફરોશ હો, અપને મઝહબમેં રહો, હમસે ઉજરત લો ઔર અપની કૌમસે ગદ્દારી કરો." વહ ખામોશ હો ગયા. ઉસ્કે ખૈમેમેં જો અફરાદ મૌજૂદ થે વહ ભી ખામોશ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબકો બારી બારી દેખા ઔર કહા, "ખુદા હમસે બળા હી સખ્ત ઈમ્તિહાન લેના ચાહતા હે. અગર હમ સબ ષાબિત કદમ રહે તો હમ ખુદાકે હુઝૂર સુર્ખરૂ હોંગે."

ઉસ્ને અપને સાથિયોંકા હોસ્લા બળ્હાનેકે લિએ યહ બાત કહ દી લેકિન ઉસ્કા ચેહરા બતા રહા થા કે ઉસ પર ઘબરાહટ તારી હે જિસે વહ છુપાનેકી કોશિશ કર રહા હે.

સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્ના હી બતાયા ગયા થા કે મિસ્રમેં બગાવતકા ખત્રા હે ઔર સલીબિયોંકી તખ્રીબકારી બળ્હતી જા રહી હે. ઉસે તફસીલાત નહીં બતાઈ ગઈ થી. તફસીલાત બળી હી ખૌફનાક થીં. ઉસ્કી ગૈરહાઝરીસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ મુસલમાન હુક્કામમેંસે તીન ચાર સલીબિયોંકે હાથોંમેં ખેલ રહે થે. તકિયુદ્દીનને સૂડાન પર હમ્લા કિયા તો ચંદ દિન બા'દ ઉસ્ને રસદ માંગી. કાસિદને કહા થા કે ઝિયાદાસે ઝિયાદા રસદ ફોરન ભેજ દી જાએ, મગર દો રોઝ તક કોઈ ઈન્તિઝામ ન કિયા ગયા. જો હાકિમ રસદકી ફરાહમી ઔર તરસીલકા ઝિમ્મેદાર થા, ઉસસે બાઝપુર્સ હુઈ તો ઉસ્ને યહ એ'તિરાઝ કિયા કે બયક વકત દો મહાઝ ખોલ દીએ ગએ હેં, દો મહાઝોંકો રસદ કહાંસે દી જા સકતી હે. એક હી તરીકા હે કે મિસ્રમેં જો ફોજ હે, ઉસે

ભૂકા રખ્ખા જાએ. બાઝારસે અનાજ ઉઠા કર કાહિરાકે બાશિંદોંકે લિએ કહત પૈદા કિયા જાએ ઔર મહાઝોંકા પેટ ભરા જાએ.

યહ એક આ'લા દર્જેકા હાકિમ થા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુસાહિબોંમેંસે થા. ઉસ્કી નિય્યત પર શક નહીં કિયા જા સકતા થા. ઉસ્કી બાત સચ માન લી ગઈ કે અનાજ વગૈરહકી વાકિઈ કમી હે. તાહમ ઉસે કહા ગયા કે જિસ તરહ હો સકે મહાઝ પર લળનેવાલે ફોજિયોંકો રસદ ઝરૂર પહુંચે. ઈસ હાકિમને ઈન્તિઝામ કર દિયા મગર દો ઔર દિન ઝાએ' કર દિએ. પાંચવેં રોઝ રસદકા કાફલા રવાના હુવા. યહ ઊંટોં ઔર ખચ્ચરોંકા બળા હી લમ્બા કાફલા થા. મશ્વરા દિયા ગયા કે કાફલેકે સાથ ફોજકા એક ઘોળસવાર દસ્તા હિફાઝતકે લિએ ભેજા જાએ. ઈસી હાકિમને જો રસદ ફરાહમ કરનેકા ઝિમ્મેદાર થા ફોજકા દસ્તા ભેજને પર એ'તિરાઝ કિયા યહ પેશ કિયા કે તમામ રાસ્તા મહફૂઝ હે. ઉસ્કે અલાવા મિસ્રમેં ફોજકી ઝરૂરત હે. ચુનાંચે રસદ હિફાઝતી દસ્તેકે બગૈર ભેજ દી ગઈ. રવાનગીકે છ રોઝ બા'દ ઈત્તિલાઅ આ ગઈ કે રસદ રાસ્તેમેં હી (સૂડાનમેં) દુશ્મનકી ઘાતમેં આ ગઈ હે. સૂડાની રસદ જાન્વરોંકે સાથ લિએ ગએ હેં ઔર ઉન્હોંને તમામ શુતરબાનોંકો કત્લ કર દિયા હે.

કાહિરા હેડકવાર્ટરકે બાલાઈ હુક્કામ પરેશાન હો ગએ. રસદકા ઝાએ' હો જાના મા'મૂલીસી ચોટ નહીં થી. સૂડાની મૈદાને જંગમે ફોજકી ઝરૂરતકા એહસાસ ઉન્કી પેરશાનીમેં ઈઝાફા કર રહા થા. ઉન્હોંને ઝિમ્મેદાર હાકિમસે કહા કે વહ ફોરી તોર પર ઈત્ની હી રસદકા ઈન્તિઝામ કરે. ઉસ્ને કહા મંડીમેં અનાજકી કિલ્લત હો ગઈ હે. તાજિરોંસે કહા જાએ કે અનાજ મુહય્યા કરેં. તાજિરોંસે બાત હૂઈ તો ઉન્હોંને અપને ગોદામ ખોલ કર દિખા દીએ. સબ ખાલી થે. ગોશ્તકે લિએ એક ભી દુંબા, બકરા, બેલ, ગાય યા કોઈ ઔર જાન્વર નઝર નહીં આતા થા. મા'લૂમ હુવા કે મિસ્રમેં જો ફોજ હે ઉસે ભી પૂરા રાશન નહીં મિલ રહા જિસસે ફોજોંમેં બેઈત્મિનાની ફેલ રહી હે. તાજિરોંને બતાયા કે દેહાતસે માલ આ હી નહીં રહા. અલી બિન સુફિયાનકી જાસૂસીકા ઈન્તિઝામ બળા અછ્છા થા. યહ ઈન્કિશાફ જલ્દી હો ગયા કે બાહરકે લોગ દેહાતમેં આતે હેં ઔર વહ અનાજ ઔર બકરે વગૈરહ મંડીકી

નિસ્બત ઝિયાદા દામ દે કર ખરીદ લે જાતે હૈં. ઉસ્કા મત્લબ યહ થા કે અનાજ વગૈરહ મુલ્કસે બાહર જા રહા થા. તબ સબકો યાદ આયા કે તીન ચાર સાલ કબ્લ સુલ્તાન અય્યૂબીને મિસ્રકી પહલી ફોજકો જિસમેં સૂડાની બાશિંદોંકી અકષરિયત થી, બગાવતકે જુર્મમેં તોળ કર ઉસ્કે અફસરોં ઔર સિપાહિયોંકો સરદહદકે સાથ સાથ કાબિલે કાશ્ત અરાઝી (ખેતીકે લાઈક ઝમીનેં) દે કર કાશ્તકાર બના દિયા થા. વહ લોગ અબ મિસ્રી હુકૂમતકો ઔર મંડિયોંકો અનાજ દેતે હી નહીં થે. યહ સૂડાન પર હમ્લેકા રદ્દે અમલ થા. યહ ઈન્કિલાબ છ સાત દિનોંમેં આ ગયા થા. અનાજકી ફરાહમીકા કામ ફોજકો સોંપા ગયા. દિન રાતકી ભાગ દોળસે થોળાસા અનાજ હાથ આયા જો ફોજકી હિફાઝતમેં સૂડાનકે મહાઝકો રવાના કર દિયા ગયા.

બાલાઈ હુક્કામકે લિએ રસદકા મસ્અલા બહુત ટેળ્હા હો ગયા. ઈસસે પહલે ઐસી કિલ્લત કભી નહીં હૂઈ થી. ઉન્હેં યહ ડર ભી થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને રસદ માંગ લી તો ક્યા જવાબ દેંગે. સુલ્તાન અય્યૂબી કભી ભી તસ્લીમ નહીં કરેગા કે મિસ્રમેં અનાજકા કહત પૈદા હો ગયા હે. ઈસ મસ્અલેકા હલ તલાશ કરનેકે લિએ તીન હુક્કામકી એક કમીટી બનાઈ ગઈ. ઉનમેં ઈન્તિઝામિયાકે બળે ઓહદેકા એક હાકિમ, સલીમુલ્ઈદ્રીસ થા. ઉસ દોરકી ગૈર મત્બૂઆ તહરીરોંકે મુતાબિક અલ્ઈદ્રીસ ઈસ કમીટીકા સરબરાહ થા. દૂસ્રે દો ઈસ્સે એક હી દર્જા કમ ઓહદેકે ગૈર ફોજી યા'ની શહરી ઈન્તિઝામિયાકે હાકિમ થે. રાતકે વક્ત યહ તીનોં પહલે ઈજલાસમેં બેઠે તો દોને અલ્ઈદ્રીસસે કહા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને દો મહાઝ ખોલ કર સખ્ત ગલતી કી હે ઔર તકિયુદ્દીન હારી હૂઈ જંગ લળ રહા હે.

"ફલસ્તીન મુસલમાનોંકી ઝમીન હે." અલ્ઈદ્રીસને કહા, "વહાંસે સલીબિયોંકો નિકાલના ઝરૂરી હે. વહાં મુસલમાન કીળોં મકોળોંકીસી ઝિંદગી બસર કર રહે હૈં. વહાં મુસલમાન મસ્તૂરાતકી ઈઝ્ઝત મહફૂઝ નહી. મસ્જિદેં અસ્તબલ બન ગઈ હૈં."

"યહ સબ બુહતાન હે." એકને કહા, "ક્યા આપને અપની આંખોંસે દેખા હે કે સલીબી મુસલમાનોં પર ઝુલ્મ વ તશદ્દુદ કર રહે હૈં ?"

"મૈં એક ખુલી હકીકત બયાન કર રહા હૂં." સલીમુલ્ઈદ્રીસને કહા.

"હમસે હકીકત છુપાઈ જા રહી હે." દૂસ્રેને કહા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કાબિલે કદર શખ્સિયત હે લેકિન આપસમેં સચ બાત કરનેસે હમે ડરના નહીં ચાહિએ. અય્યૂબીકો મુલ્કગીરીકી હવસ ચેનસે બેઠને નહીં દે રહી. વહ અય્યૂબી ખાનદાનકો શાહી ખાનદાન બનાના ચાહતા હે. સલીબિયોંકી ફોજ એક તૂફાન હે, હમ ઉસ્કા મુકાબલા નહીં કર સકતે. અગર સલીબી હમારે દુશ્મન હોતે તો વહ ફલસ્તીનકી બજાએ મિસ્ર પર કબ્ઝા કરતે. ઉન્કે પાસ ઈત્ની ઝિયાદા ફોજ હે કે હમારી ઈસ છોટીસી ફોજકો અબ તક કુચલ ચુકે હોતે. વહ હમારી નહીં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દુશ્મન હેં."

"આપકી બાતેં મેરે લિએ નાકાબિલે બર્દાશ્ત હેં." અલ્ઈદ્રીસને કહા, "બેહતર હે કે હમ જિસ મકસદકે લિએ ઈકટ્ઠે હૂએ હેં, ઉસ્કે મુતઅલ્લિક બાત કરેં."

"યહ બાતેં મેરે લિએ ભી નાકાબિલે બર્દાશ્ત હેં." એકને કહા, "લેકિન એક આદમીકી ખાહિશાત પર હમેં પૂરી કૌમકે મફાદકો (ફાઈદેકો) કુર્બાન નહીં કરના ચાહિએ. આપ દોનોં મહાઝોંકે લિએ રસદકી બાત કરના ચાહતે હેં. રસદકી હાલત આપને દેખ લી હે કે નહીં મિલ રહી. સૂડાનકા મહાઝ ટૂટ રહા હે. મેંને યહ સોચા હે કે હમ ઈસ મહાઝકી રસદ રોક લેં. ઈસસે યહ ફાઈદા હોગા કે તકિયુદ્દીન પીછે હટ આએગા ઔર ફોજ મરનેસે બચ જાએગી."

"યહ ભી હો સકતા હે કે હમ રસદ ન ભેજેં તો તકિયુદ્દીન મજબૂરીકે આલમમેં ઘેરેમેં આ જાએ." અલ્ઈદ્રીસને કહા. "ઐસા ભી હો સકતા હે કે હમારી ફોજ દુશ્મનકે આગે હથ્યાર ડાલ દે."

"ડાલ દે હથ્યાર." ઉસ્ને કહા, "હમ શિકસ્તકા ઈલ્ઝામ ફોજકે સર થોપ દેંગે."

"આપ ક્યા સોચ કર યહ બાત કર રહે હેં ?" સલીમુલ્ઈદ્રીસને પૂછા.

"મેરી સોચ બળી સાફ હે." ઉસ્ને જવાબ દિયા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હમ પર ફોજી હુકૂમત ઠોસના ચાહતા હે. વહ સલીબિયોંસે મુસલ્સલ મહાઝ આરાઈ કરકે કૌમકો બતાના ચાહતા હે કે કૌમકી સલામતીકી ઝામિન સિર્ફ

ફોજ હે ઔર કૌમકી કિસ્મત ફોજકે હાથમેં હે. અગર અય્યૂબી અમન પસંદ હોતા તો સલીબિયોંકે સાથ જંગ ન કરને ઔર સુલહજોઈસે રહનેકા મુઆહદા કર લેતા.''

અલ્ઈદ્રીસ સટપટા ઉઠા, વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ ઔર સલીબિયોંકી હિમાયતમેં કોઈ બાત સુનના નહીં ચાહતા થા. ઈજલાસમેં ગરમા ગરમી હો ગઈ. કમીટીકે બાકી દો મેમ્બર ઉસે બાત ભી નહીં કરને દે રહે થે. ઉસ્ને આખિર તંગ આ કર કહા, ''મૈં ઈજલાસ બર્ખાસ્ત કરતા હૂં. કલ હી મૈં આપકી રાય ઔર તજાવીઝ કલમબંદ કરકે મહાઝ પર અમીરે મિસ્રકો ભેજ દૂંગા.'' વહ ગુસ્સેમેં ઉઠ ખળા હુવા.

એક મેમ્બર વહાંસે ચલા ગયા. દૂસ્રા જિસ્કા નામ અર્સલાન થા અલ્ઈદ્રીસકે સાથ રહા. અર્સલાનકા શજરએ નસબ સૂડાનિયોંસે મિલ્તા થા. ઉસ્ને અલ્ઈદ્રીસસે કહા, ''આપ શખ્સિયત પરસ્ત ઔર જઝબાતી મુસલમાન હૈં. મૈંને હકીકત બયાન કી ઔર આપ નારાઝ હો ગએ. મૈં અબ આપકો યહ મશ્વરા દેતા હૂં કે મેરે ખિલાફ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો કુછ ન લિખના. આપકે લિએ અચ્છા ન હોગા.'' ઉસ્કે લહજેમેં ચેલેંજ ઔર ધમકી થી. અલ્ઈદ્રીસને ઉસ્કી તરફ સવાલિયા નિગાહોંસે દેખા તો અર્સલાનને કહા, ''અગર આપ પસંદ ફરમાએં તો મૈં આપકે સાથ અલાહિદગીમેં બાત કરૂંગા.''

''યહીં કર લો.'' અલ્ઈદ્રીસને કહા.

''મેરે ઘર ચલેં.'' અર્સલાનને કહા, ''ખાના મેરે સાથ ખાએં મગર યહ ખયાલ રખ્ખેં કે યહ મુલાકાત એક રાઝ હોગી.''

અલ્ઈદ્રીસ ઉસ્કે સાથ ઉસ્કે ઘર ચલા ગયા. અંદર ગયા તો ઉસે યૂં લગા જૈસે બાદશાહકે મહલમેં આ ગયા હો. અર્સલાન ઈત્ની ઝિયાદા ઉંચી હેષિયતકા હાકિમ નહીં થા. દોનોં કમરેમેં બેઠે હી થે કે એક ખૂબસૂરત લળકી નિહાયત ખૂબસૂરત સરાહી ઔર ચાંદીકે દો પ્યાલે ચાંદીકે ગોલ થાલમેં રખ્ખે હૂએ અંદર આઈ ઔર ઉન્કે આગે રખ દિયા. અલ્ઈદ્રીસને બૂસે જાન લિયા કે યહ શરાબ હે. ઉસ્ને પૂછા, ''અર્સલાન ! તુમ શરાબ પીતે હો ?'' અર્સલાન મુસ્કુરા દિયા ઔર બોલા, ''એક ઘૂંટ પી લેં. આપ ઉસ હકીકતકો સમઝ જાએંગે જો મૈં આપકો સમઝાના ચાહતા હૂં.''

દો સૂડાની હબ્શી અંદર આએ. ઉન્કે હાથોંમેં ચમકતી હૂઈ તશ્તરિયોંમેં ખાના થા. ખાના લગ ચુકા તો અલ્ઈદ્રીસ હેરતસે અર્સલાનકો દેખને લગા. અર્સલાનને કહા, "હેરાન ન હો મુહતરમુલ્ઈદ્રીસ! યહ શાનો શોકત આપકો ભી મિલ સકતી હે. મેં ભી આપકી તરહ પારસા (મુત્તકી) હુવા કરતા થા, મગર અબ ઈસ તરહકી દો લળકિયાં મેરે ઘરમેં હેં. દમિશ્ક ઔર બગ્દાદકે અમીરોં ઔર વઝીરોંકે ઘરોંમેં જા કર દેખો. ઉન્હોંને ઈસ તરહકી હસીન ઔર જવાન લળકિયોંસે હરમ ભર રખ્ખા હેં. વહાં શરાબ બહતી હે."

"યહ લળકિયાં, યહ દોલત ઔર યહ શરાબ સલીબિયોંકી કરમ નવાઝિયાં હેં." અલ્ઈદ્રીસને કહા, "ઔરત ઔર શરાબને સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી જળેં ખોખલી કર દી હેં."

"આપ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે અલ્ફાઝમેં બાતેં કરતે હેં." અર્સલાનને કહા, "યહી આપકી બદનસીબી હે."

"તુમ ક્યા ચાહતે હો?" અલ્ઈદ્રીસને ઝુંઝલા કર પૂછા, "મુઝે શક હે કે તુમ સલીબિયોંકી જાલમેં આ ગએ હો."

"મેં ફોજકા ગુલામ નહીં બનના ચાહતા." અર્સલાનને કહા, "મેં ફોજકો ગુલામ બનાના ચાહતા હૂં. ઈસ્કા વાહિદ તરીકા યહ હે કે સૂડાનમેં તકિયુદ્દીનકો રસદ ઔર કુમક ન દી જાએ. ઉસે ધોકા દિયા જાએ કે કુમક આ રહી હે. ઉસે ઝૂટી ઉમ્મીદોં પર લળાતે રહો હત્તા કે વહ હથ્યાર ડાલને પર મજબૂર હો જાએ. ઝાહિર હે સૂડાની ઉસે કત્લ કર દેંગે ઔર ઉસ્કી ફોજ હમેશાકે લિએ ઉધર હી ખત્મ હો જાએગી. હમ ફોજકો શિકસ્તકા ઝિમ્મેદાર ઠહરા કર ઉસે કૌમકી નઝરોંમેં ઝલીલ કર દેંગે. ફિર કૌમ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફોજસે ભી મુતનફ્ફિર (નફરત) હો જાએગી.... આપ મેરી બાત સમઝનેકી કોશિશ નહીં કર રહે. આપકો કોઈ નુકસાન નહીં હોગા. ઉસ્કા આપકો ઈત્ના ઔર ઐસા મુઆવઝા મિલેગા જિસ્કા આપ તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતે."

"મેં તુમ્હારા મત્લબ સમઝ ગયા હૂં." અલ્ઈદ્રીસને કહા, "તુમ મુઝસે ઈમાન ફરોશી કરાના ચાહતે હો. યહ મુજસે ન હોગા."

બહુત દેરકી બહષ ઔર તકરારકે બા'દ અલ્ઈદ્રીસને કહા,

"તુમ ઈત્ની ખતરનાક બાતેં ઈત્ની દીલેરીસે કિસ તરહ રહે હો ? ક્યા તુમ નહીં જાન્તે કે મેં તુમ્હેં ગિરફતાર કરકે ગદ્દારીકી સઝા દિલા સકતા હૂં."

"ક્યા મેં યહ નહીં કહ સકૂંગા કે આપ મુઝ પર ઝૂટા ઈલ્ઝામ આઈદ કર રહે હૈં ?" અર્સલાનને કહા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મેરે ખિલાફ એક લફઝ નહીં સુનેગા."

અલ્ઈદ્રીસ સટપટા ખળા હુવા. વહ હેરાન થા કે ઈત્ને બળે ઓહદેકા હાકિમ કિસ કદર શૈતાન હે ઔર વહ કિત્ની દીલેરીસે બાતેં કર રહા હે. દર અસલ ખૂદ અલ્ઈદ્રીસ મર્દે મોમિન થા. વહ સમઝ હી નહીં સકતા થા કે ઈમાનકો નીલામ કર દેનેવાલે ઝિલ્લતકી કિન પસ્તિયોં તક પહુંચ સકતે હૈં. ઉસ્કે પાસ અર્સલાનકો પાબંદ કરને ઔર રાહે રાસ્ત પર લાનેકા એક હી ઝરીઆ થા. વહ અર્સલાનકે ઓહદેસે ઝિયાદા બળે ઓહદેકા હાકિમ થા. ઉસ્ને અર્સલાનસે કહા, "મેં જાન ગયા હૂં કે તુમ ક્યા કહના ચાહતે હો ઔર તુમ ક્યા કર રહે હો. તુમ જિસ જુર્મકે મુર્તકિબ હો રહે હો ઉસ્કી સઝા મૌત હે. મેં તુમ્હેં યહ રિઆયત દેતા હૂં કે સાત રોઝકે અંદર અપના રવય્યા દુરુસ્ત કર લો ઔર દુશ્મનસે તઅલ્લુકાત તોળ કર મુઝે યકીન દિલા દો કે તુમ ખિલાફતે બગ્દાદ ઔર અપની કૌમકે વફાદાર હો. મેં તુમ્હેં રસદકી ઝિમ્મેદારીસે સુબુકદોશ કરતા હૂં.. યહ ઈન્તિઝામ હમ ખૂદ કર લેંગે. અગર મુઝે ઝરૂરત મહસૂસ હૂઈ તો મેં તુમ્હેં ઈસ મહલમેં જો તુમ્હેં સલીબિયોંને બના દિયા હે નઝરબંદ કર દૂંગા. સાત દિન બળી લમ્બી રિઆયત હે. કહીં ઐસા ન હો કે આઠવેં રોઝ તુમ્હેં જલ્લાદ યહાંસે નિકાલે."

અલ્ઈદ્રીસ ઉઠ ખળા હુવા. ઉસ્ને દેખા કે અર્સલાન મુસ્કુરા રહા થા. અર્સલાનને કહા, "મુહતરમુલ્ઈદ્રીસ ! આપકે દો બેટે હૈં. દોનોં નૌજવાન હૈં."

"હાં !" અલ્ઈદ્રીસને કહા ઔર પૂછા, "ક્યા હે મેરે બેટોંકો ?"

"કુછ નહીં." અર્સલાનને કહા, "મેં આપકો યાદ દિલા રહા હૂં કે આપકે દો જવાન બેટે હૈં ઔર યહી આપકી કુલ અવ્લાદ હે."

અલ્ઈદ્રીસ ઈસ ઈશારેકો સમજ ન સકા. ઉસ્ને કહા, "શરાબને તુમ્હારા દિમાગ ખરાબ કર દિયા હે." ઔર વહ બાહર નિકલ ગયા.

અર્સલાનકે ઘરસે નિકલ કર અલ્ઈદ્રીસ અલી બિન સુફિયાનકે ઘર ચલા ગયા ઔર ઉસે અર્સલાનકી બાતેં સુનાઈ. અલી બિન સુફિયાનને ઉસે બતાયા કે અર્સલાન ઉસ્કી મુશ્તબા ફેહરિસ્તમેં હે, લેકિન ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ સુબૂત નહીં મિલ રહા. તાહમ વહ જાસૂસોંકી નઝરમેં હે. અલ્ઈદ્રીસ બહુત પરેશાન થા ઔર હેરાન ભી કે અર્સલાન ઈત્ની દીલેરીસે ગદ્દારીકા મુર્તકિબ હો રહા હે. અલી બિન સુફિયાનને ઉસે બતાયા કે વહ અકેલા નહીં, ગદ્દારી મુનઝ્ઝમ તરીકેસે હો રહી હે. ઉસ્કે જરાષીમ ફોજમેં ભી ફેલા દિએ ગએ હૈં. ઈસ વક્ત સબસે બળા મસ્અલા સૂડાનકે મહાઝકે લિએ રસદકા થા. અલ્ઈદ્રીસને ઉસે બતાયા કે ઉસ્ને અર્સલાનકો ઈસ ઝિમ્મેદારીસે સુબુકદોશ કર દિયા હે ઔર રસદકા ઈન્તિઝામ અબ ખૂદ કરના હે. અલી બિન સુફિયાનને ઉસે બતાયા કે એક સાઝિશકે તહત દેહાતસે અનાજ ઔર બકરે વગૈરહ સરહદસે બાહર ભિજવાએ જા રહે હૈં. મંડીમેં ગલ્લે ઔર દીગર સામાને ખૂર્દો નોશ મસ્નૂઈ પૈદા કર દિયા ગયા હે. ઉસ્ને બતાયા કે ઉસ્ને અપને જાસૂસોં ઔર મુખ્બિરોંકો યહ કામ દે રખ્ખા હે કે રાતકો ઈધર ઉધર ઘૂમતે રહા કરેં. જહાં કહીં ઉન્હેં અનાજકી એક બોરી ભી જાતી નઝર આએ પકળ લેં. તવીલ બાતચીતકે બા'દ ઉન્હોંને રસદકે ઈન્તિઝામકા કોઈ તરીકા સોચ લિયા.

સલીમુલ્ઈદ્રીસ ઈસ કૌમી મુહિમ ઔર અપને ફરાઈઝમેં ઈસ કદર મગ્ન થા કે ઉસ્કે ઝહનસે અર્સલાનકા યહ ઈશારા નિકલ ગયા કે તુમ્હારે દો જવાન બેટે હૈં ઔર યહી તુમ્હારી કુલ અવ્લાદ હે. અલ્ઈદ્રીસકો અપને બેટોંકે કિર્દાર પર ભરોસા થા, મગર જવાની અંધી હોતી હે. કાહિરામેં સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગૈરહાઝરીમેં બદકારીકી એક લહર આઈ થી જિસ્ને નૌજવાન ઝહનકો લપેટમેં લેના શુરૂઅ કર દિયા થા. દો તીન સાલ પહલે ભી ઐસી હી એક લહર આઈ થી. જિસ પર જલ્દી હી કાબૂ પા લિયા ગયા થા. અબ યહ લહર ઝમીનકે નીચેસે આઈ ઔર કામ કર ગઈ. યહ મુખ્તલિફ ખેલ તમાશોંકી સૂરતમેં આઈ જિનમેં શો'બદાબાઝી ઔર ખેલોંકી સૂરતમેં જિનમેં કુછ ભી કાબિલે એ'તિરાઝ નહીં થા. મગર શામિયાનોંકે અંદર ખુફિયા ખેમે થે જહાં અકેલે અકેલે નૌજવાનકો ઈશારેસે બુલાયા જાતા થા. ઉન્સે

પૈસે લે કર કપળોં પર બની હૂઈ દસ્તી તસ્વીરેં દિખાઈ જાતી થીં. યહ ઉર્યાં ઔર બેહદ ફહશ તસ્વીરેં થીં જો મુસવ્વિરોંને બળી મેહનતસે બનાઈ થીં. તસ્વીરેં દિખાનેકા કામ લળકિયાં કરતી થીં, જિન્કી મુસ્કુરાહટ ઔર અંદાઝમેં દા'વતે ગુનાહ હોતી થી.

વહીં નૌજવાનોંકો થોળી થોળી હશીશેં પિલાઈ જાતી થી. યહ શર્મનાક ઔર ખતરનાક સિલ્સિલા ઝમીનકે ઉપર ચલ રહા થા, મગર ઉસે પકળ કોઈ નહીં સકતા થા. વજહ યહ થી કે જો કોઈ યહ તસ્વીરેં દેખ કર યા હશીશકા ઝાઈકા ચખ કર આતા થા વહ અપને ગુનાહકો છુપાએ રખતા થા. ઈસ ગુનાહમેં લઝઝત ઐસી થી કે જાનેવાલે બાર બાર જાતે થે. વહ ઈસ લિએ ભી બાહર કિસીસે ઝિક્ર નહીં કરતે થે કે હુકૂમત તક બાત પહુંચ ગઈ તો ઉન્હેં ઈસ નશાઆવર લઝઝતસે મહરૂમ કર દિયા જાએગા. ઈસ લઝઝત પરસ્તીકા શિકાર નૌજવાન ઔર ફોજી હો રહે થે. ઉન્કે લિએ દરપર્દા કહબાખાને (ઝિના ખાને) ભી ખોલ દીએ ગએ. કિર્દારકુશીકી યહ મુહિમ કિસ કદર કામ્યાબ થી ? ઉસ્કા જવાબ ફુરકકે કિલ્એમેં સલીબિયોંકી ઈંટેલીજંસ ઔર નફસિયાતી જંગકા માહિર જર્મને નિઝાદ (અસ્લી જર્મન) હરમન અપને હુકમરાનોંકો ઈન અલ્ફાઝમેં દે રહા થા.

"સ્પેનકે મુસવ્વિરોંને યહ જો તસ્વીરેં બનાઈ હૈં. યહ લોહેકે બને હૂએ મર્દોંકો ભી મિટ્ટીકે બુત બના દેતી હૈં." ઉસ્ને એક મર્દ ઔર એક ઔરતકી એક ફહશ તસ્વીર હાઝિરીનકો દિખાઈ. યહ બળે સાઈઝકી તસ્વીર થી જો બુર્શ (બ્રશ)સે દિલકશ રંગોંમેં બનાઈ ગઈ થી. સલીબી હુકમરાનોંને તસ્વીર દેખ કર એક દૂસરેકે સાથ નંગે મઝાક શુરૂઅ કર દીએ. હરમનને કહા, "મૈંને ઐસી બેશુમાર તસ્વીરેં બનવાર કર મિસ્રકે બળે બળે શહરોંમેં ઉન્કી ખુફિયા નુમાઈશકા ઈન્તિઝામ કર દિયા હે. વહાંસે હમારી કામ્યાબીકી ઈત્તિલાં આ રહી હૈં. મૈંને કાહિરાકી નૌજવાન નસલમેં હૈવાની જઝબા ભળકા દિયા હે. યહ ઐસા તાકતવર જઝબા હે જો મુશ્તઅલ હો જાએ તો તમામ ઈન્સાની જઝબોંકો જિનમેં કૌમી જઝબા ખાસ તોર પર શામિલ હે, તબાહ કર દેતા હે. ઈન તસ્વીરોંને મિસ્રમેં મુકીમ મુસલમાન ફોજકો ઝહની ઔર અખ્લાકી લિહાઝસે બેકાર કરના શુરૂઅ કર દિયા હે. ઈન તસ્વીરોંકી લઝઝત

નશા ભી માંગતી હે. ઈસ્કા ઈન્તિઝામ ભી કર દિયા હે. મેરે તખ્રીબકારોં ઔર જાસૂસોંકે ગિરોહને સહરાઈ લળકિયોંકી પૂરી ફોજ કાહિરા ઔર દૂસ્રે કસ્બોંમેં દાખિલ કર દી હે. યહ લળકિયાં દીમકકી તરહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી કૌમ ઔર ફોજકો ખા રહી હેં. વહ વુજૂહાત કુછ ઔર થીં જબ મેરી મુહિમ કાહિરામેં પકળી ગઈ થી. અબ મેંને કુછ ઔર તરીકે આઝમાએ હેં જો કામ્યાબ હો રહે હેં. અબ વહાંકે મુસલમાન ખૂદ મેરી મુહિમકી હિફાઝત કરેંગે ઔર ઉસે તકવિયત દેંગે. વહ ઈસ ઝહની અય્યાશીકે આદી હો ગએ હેં. થોળે હી અર્સે બા'દમેં ઉન્કે ઝહનોંમેં ઉન્કી અપની હી કૌમ ઔર અપને હી મુલ્કકે ખિલાફ ઝહર ભરના શુરૂઅ કર દૂંગા.''

''સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બહુત હોશિયાર આદમી હે.'' હાઝરીનસે કિસીને કહા, ''વહ જોંહી મિસ્ર પહુંચા તુમ્હારી ઈસ મુહિમકો જળસે ઉખાળ દેગા.''

''અગર મિસ્ર પહુંચા તો....'' હરમનને કહા, ''ઈસ સવાલકા જવાબ આપ હી દે સકતે હેં કે આપ ઉસ્કા મુહાસરા કામ્યાબ હોને દેંગે યા નહીં. બેશક ઉસ્ને રેમાંડકી ફોજકો કિલ્એસે બાહર ઘેરેમેં લે રખ્ખા હે ઔર કિલ્આ ઉસ્કે મુહાસરેમેં હે લેકિન યહ ઘેરા ઔર યહ મુહાસરા ઉસીકે લિએ નુકસાનકા બાઈષ બન સકતા હે. આપ યહાં ફેસ્લાકુન જંગ ન લળે. અય્યૂબીકો મુહાસરા કિએ રહને દેં તાકે વહ યહીં પાબંદ રહે ઔર મિસ્ર ન જા સકે. સૂડાનમેં હમારે કમાંડરોંને તકિયુદ્દીનકી ફોજકો નિહાયત કામ્યાબીસે બિખેર દિયા હે. વહ અબ ન લળ સકતા હે ન વહાંસે નિકલ સકતા હે. મિસ્રકી મંડિયોંકા ઔર વહાંકી ખેતિયોંકા ગલ્લા મેંને ગાઈબ કરા દિયા હે. આપકી દી હૂઈ દોલત આપકો પૂરા સિલા દે રહી હે. અય્યૂબીકા એક વફાદાર હાકિમ અર્સલાન દરઅસ્લ આપકા વફાદાર હે. વહ હમારે સાથ પૂરા તઆવુન કર રહા હે. ઉસ્કે કુછ ઔર સાથી ભી હમારે સાથ હેં.''

''અર્સલાનકો કિત્ના મુઆવઝા દિયા જા રહા હે ?'' ફિલિપ આગસ્ટિસને પૂછા.

''જિત્ના એક મુસલમાન હાકિમકા દિમાગ ખરાબ કરનેકે લિએ કાફી હોતા હે.'' હરમનને જવાબ દિયા, ''ઔરત ઔર શરાબ, દોલત ઔર

હુકૂમતકા નશા કિસી ભી મુસલમાનકા ઈમાન ખરીદ સકતા હે. વહ મેંને ખરીદ લિયા હે.... મેં આપકો યહ બતા રહા થા કે અબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મિસ્ર જાએગા તો ઉસે વહાંકી દુન્યા બદલી હૂઈ નઝર આએગી. વહ જિસ નૌજવાન નસલકી બાત ફખ્રસે કિયા કરતા હે વહ મુસલમાન હોતે હૂએ ઈસ્લામકે લિએ બેકાર હોગી. ઉસ્કી સોચેં ઔર ઉસ્કા કિર્દાર હમારે હાથમેં હોગા. યહ નસલ જિન્સી જઝબેકી મારી હૂઈ હોગી. યહી હાલ ઉસ ફોજકા હોગા જિસે વહ મિસ્રમેં છોળ આયા હે. ઈસ ફોજમેં મેરે તખ્રીબકારોંને ઈત્ની ઝિયાદા બેઈત્મિનાની ફેલા દી હે કે વહ બગાવતસે ભી ગુરેઝ કરેગી. મેં આજ યહ દા'વા વુષૂકસે કર સકતા હૂં કે આપસે પહલે મેં અપના મહાઝ ખત્મ કર ચુકા હૂંગા. દુશ્મનકે કિર્દાર ઔર અખ્લાકકો તબાહ કર દેનેસે ફોજોંકે હમ્લોકી ઝરૂરત બાકી નહીં રહતી.''

હરમનકી ઈસ હોસ્લા અફઝાઈ પર સલીબી હુક્મરાન બહુત ખૂશ હૂએ. ફિલિપ આગસ્ટિસને વહી અઝમ દુહરાયા જિસ્કા ઈઝહાર વહ કઈ બાર કર ચુકા થા. ઉસ્ને કહા, ''હમારી લળાઈ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે નહીં ઈસ્લામસે હે. અય્યૂબી ભી મર જાએગા. હમ ભી મર જાએંગે, લેકિન હમારા જઝબા ઔર અઝમ ઝિંદા રહના ચાહિએ તાકે ઈસ્લામ ભી મર જાએ ઔર દુન્યા પર સલીબકી હુક્મરાની હો. ઉસ્કે લિએ યહ ઝરૂરી થા કે ઐસા મહાઝ ખોલા જાએ જહાંસે મુસલમાનોંકે નઝરિયાત ઔર કિર્દાર પર હમ્લા કિયા જાએ. મેં હરમનકો ખિરાજે તહસીન પેશ કરતા હૂં કે ઉસ્ને મહાઝ ન સિર્ફ ખોલ દિયા હે, બલ્કે હમ્લા કરકે એક હદ તક કામ્યાબી હાસિલ કર લી હે.''

સલીમુલ્ઈદ્રીસકે ભી દો બેટે જવાન થે. એકકી ઉમર સતરા સાલ ઔર દૂસ્રેકી ઈક્કીસ સાલ થી. કહા નહીં જા સકતા થા કે વહ ભી લઝઝત પરસ્તીકે ઈસ તૂફાનકી લપેટમેં આ ગએ થે યા નહીં જો સલીબી તખ્રીબકાર કાહિરામેં લાએ થે. અલબત્તા ષુબૂત બા'દમેં મિલા કે બળે બેટેકે દરપર્દા તઅલ્લુકાત એક જવાન ઔર ખૂબસૂરત લળકીકે સાથ થે. યહ લળકી અપને આપકો મુસલમાન ઝાહિર કરતી થી ઔર બે પર્દા રહતી થી. કિસી બળે ખાનદાનકી લળકી થી. ઉસ્કી મુલાકાતે ખુફિયા હોતી થીં. જિસ રોઝ

અર્સલાનને અલ્ઈદ્રીસસે કહા થા કે તુમ્હારે દો બેટે જવાન હૈં ઉસસે અગલે રોઝ ઉસ લળકીને અલ્ઈદ્રીસકે બળે બેટેસે કહા કે એક નૌજવાન ઉસે બહુત પરેશાન કરતા હે. વહ જિધર જાતી હે ઉસ્કા પીછા કરતા હે ઔર ઉસે ઈગ્વાકી ધમકિયાં ભી દેતા હે. ઈસ બળે બેટેને લળકીસે પૂછા કે નૌજવાન કોન હે તો લળકીને ન બતાયા. બાત ગોલ કર ગઈ કહને લગી કે ઉસ્ને ઝિયાદા પરેશાન કિયા તો બતા દેગી.

બા'દકે ઈન્કિશાફસે પતા ચલા કે ઉસે કોઈ નૌજવાન પરેશાન નહીં કરતા થા, બલ્કે વહ ખૂદ નૌજવાનોંકો પરેશાન ઔર ખરાબ કરતી ફિર રહી થી. ઉસ્ને જિસ શામ બળે બેટેસે શિકાયત કી ઈસસે અગલે હી રોઝ ઉસ્ને અલ્ઈદ્રીસકે છોટે બેટેકો જિસ્કી ઉમર સતરા સાલ થી અપને જાલમેં ફાંસ લિયા ઔર ઐસી વાલિહાના ઔર બેતાબા મુહબ્બતકા ઈઝહાર ઝુબાની ઔર અમલી તોર પર કિયા કે લળકા અપના આપ ઉસ્કે હવાલે કર બેઠા. દો દરપર્દા મુલાકાતોંકે બા'દ ઉસ્ને ઉસે ભી બતાયા કે એક નૌજવાન ઉસે બહુત પરેશાન કરતા હે ઔર ઉસે ઈગ્વાકી ધમકિયાં દેતા હે. લળકેકા ખૂન જોશમેં આ ગયા. ઉસ્ને પૂછા કે વહ કોન હે ? તો લળકીને કહા, કે અગર ઉસ્ને ઝિયાદા પરેશાન કિયા તો બતાઉંગી. ઉસી શામ વહ ઈસ લળકેકે બળે ભાઈસે મિલી ઔર ઉસે કહા કે વહ નૌજવાન મુઝે ઝિયાદા પરેશાન કરને લગા હે. વહ તુમ્હારે મુતઅલ્લિક કહતા હે કે ઉસે મૈં ઐસે તરીકેસે કત્લ કરૂંગા કે કિસીકો પતા હી નહીં ચલ સકેગા. લળકીને કહા, "તુમ ખંજર અપને પાસ રખ્ખા કરો."

દૂસ્રી શામકી મુલાકાતમેં ઉસ્ને છોટે ભાઈકો ઈસી તરહ મુશ્તઅલ કિયા ઔર ઉસે કહા કે વહ ખંજર અપને પાસ રખ્ખા કરે. ચુનાંચે દોનોં ભાઈ ઈસ હકીકતસે બેખબર કે વહ એક હી લળકીકે જાલમેં ફંસે હૂએ હૈં ખંજર અપને પાસ રખને લગે. લળકી દોનોંસે અલગ અલગ મિલ્તી રહી. સિર્ફ પાંચ દિનોંમેં લળકીને દોનોં ભાઈયોંકો પહલે હેવાન ફિર દરિંદા બના દિયા. ઉસ શામ ઉસ્ને બળે ભાઈકો શહરસે ઝરા બાહર એક અંધેરી જગહ મિલ્નેકો કહા. છોટે ભાઈકો ભી ઉસ્ને વહી વક્ત ઔર વહી જગહ બતાઈ ઔર દોનોંસે યહ ભી કહા કે વહ નૌજવાન જો મુઝે પરેશાન કિયા કરતા હે

આજ કહ ગયા હે કે શામકો જહાં ભી જાઓગી મુઝે વહાં પાઓગી. મેં તુમ્હારે ચાહનેવાલેકો તુમ્હારે સામને કત્લ કરૂંગા. લળકીને કહા, "મૈંને ઉસે કહા હે કે અગર તુમ ઈત્ને દીલેર હો તો શામકો ઈસ જગહ આ જાના. અગર તુમને ઉસે કત્લ કર દિયા તો મેં તુમ્હારી હો જાઉંગી." યહ દોનોં ભાઈ ખૂન્રેઝ મા'રિકાકે લિએ તય્યાર હો ગએ.

શામકો બળા ભાઈ ખંજર લિએ ઉસ જગહ પહુંચ ગયા જો ઉસે લળકીને બતાઈ થી. ઉસીને ઐસી ઉસ્તાદીકા મુઝાહરા કિયા કે જગહે અંધેરીકા ઈન્તિખાબ કિયા ઔર યહ ભી ખયાલ રખ્ખા કે દોનોં ભાઈ ઉસ્કે પહુંચનેસે પહલે હી ઈકટ્ઠે હો કર એક દૂસ્રેકો પહચાન ન લેં. વહ વહાં પહુંચી તો બળે ભાઈકો વહાં મૌજૂદ પાયા. ઉસે બતાયા કે વહ નૌજવાન મેરે પીછે આ રહા હે. બળે ભાઈને ખંજર નિકાલ લિયા. ફોરન હી બા'દ છોટા ભાઈ આ ગયા. લળકીને બળે ભાઈસે કહા કે વહ આ ગયા હે લેકિન મેં નહીં ચાહતી કે ખૂન ખરાબા હો. મેં ઉસે કહતી હૂં કે વહ ચલા જાએ. યહ કહ કર વહ છોટે ભાઈકે પાસ ગઈ ઔર ઉસે કહા કે વહ પહલેસે મૌજૂદ હે ઔર ઉસ્કે હાથમેં ખંજર હે. છોટે ભાઈકી અકલ પર જવાનીકા ખૂન સવાર થા. ઉસ્ને ખંજર નિકાલા ઔર અંધેરેમેં અપને ભાઈકી તરફ દોળા. બળે ભાઈને હમ્લાઆવરકો ઈત્ની તેઝીસે આતે દેખા તો વહ ભી તેઝીસે આગે બળ્હા. ભાઈયોંને એક દૂસ્રે પર રકાબત (દુશ્મની)કે જોશમેં એક દૂસ્રે પર બળે ગહરે વાર કિએ. વહ ગિર ગિર કર ઉઠે ઔર એક દૂસ્રેકો લહૂ લુહાન કરતે રહે લળકી ઉન્હેં ભળકાતી રહી.

અલી બિન સુફિયાનકે શો'બેકે આદમી રાતકો ગશ્ત પર રહતે થે. ઈત્તિફાકસે એક ઘોળસવાર ગશ્ત પર ઉધર નિકલા. લળકી ભાગ ઉઠી. ઘોળ સવારને ઉસે દૂર ન જાને દિયા ઔર પકળ કર વાપસ લે ગયા. વહાં દોનોં ભાઈ ઝમીન પર પળે આખરી સાંસ લે રહે થે. લળકીને ઉન્સે લાતઅલ્લુકીકે ઈઝ્હારકી બહુત કોશિશ કી લેકિન ઉસ આદમીને ન છોળા. લળકીકે દીએ હૂએ લાલચકો ભી ઉસ્ને કબૂલ ન કિયા. ઉસ્ને પુકાર કર ગશ્તી પહરાદારોંકો બુલા લિયા. ઉસ વકત તક દોનોં ભાઈ મર ચુકે થે. લળકી ઉસી વકત અલી બિન સુફિયાનકે પાસ લે ગએ. લાશેં ભી લાઈ ગઈ. રોશનીમેં દેખા તો દોનોં

ભાઈ થે. સલીમુલ્ઈદ્રીસકો ઈત્તિલાઅ દી ગઈ. તસવ્વુર કિયા જા સકતા હે કે અપને જવાન બેટોંકી લાશેં દેખ કર ઉસ્કા ક્યા હશ્ર હુવા હોગા. લળકીને સીધે બયાન દીએ મગર વહ ઈસ સવાલકા જવાબ દેનેસે ગુરેઝ કર રહી થી કે વહ કિસકી બેટી હે ઔર કહાં રહતી હે. અલ્ઈદ્રીસ બહુત બુરી ઝહની હાલતમેં થા. ઉસ્ને ગુસ્સેસે કાંપતી હૂઈ આવાઝમેં કહા, "ઉસે શિકંજે (સઝા)મેં ડાલો અલી, ઈસ તરહ યહ કુછ નહીં બતાએગી."

"બતાનેકે લિએ હે હી ક્યા ?" લળકીને ગુસ્સેમેં કહા, બળે ભાઈકી લાશકી તરફ ઈશારા કરકે બોલી, "ઉસ્ને મુઝે બુલાયા થા. મેં ચલી ગઈ. ઉપરસે યહ (છોટા ભાઈ) આ ગયા. દોનોંને ખંજર નિકાલ લિએ ઔર લળ પળે. મેં ડરકે મારે ભાગ ઉઠી ઔર એક ઘોળસવારને મુઝે પકળ લિયા. મેં અપને બાપકા નામ ઈસ લિએ નહીં બતાતી કે ઉસ્કી ભી રુસ્વાઈ હોગી."

અલી બિન સુફિયાનકા દિમાગ હાઝિર થા. ઉસે યાદ આ ગયા કે અર્સલાન ઔર અલ્ઈદ્રીસકી આપસમેં તુર્શ કલામી હૂઈ થી. અર્સલાન ઉસ્કે મુશ્તબહોંકી ફેહરિસ્તમેં થા ઔર યહ ભી જાન્તા થા કે ઉસ્કે ઘરકે અંદર ક્યા હો રહા હે. ઉસ્ને અલ્ઈદ્રીસકો આંખસે ઈશારા કરકે કહા, "યહ લળકી કોઈ ભી હે કાતિલ નહીં. યહ દો જવાનોંકો અકેલે કત્લ નહીં કર સકતી. ઉસ્ને સચ બાત બતા દી. મેં ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ નહીં કર સકતા." ઉસ્ને લળકીસે કહા, "જાઓ તુમ આઝાદ હો. આઈન્દા કિસીકે સાથ ઈત્ની દૂર ન જાના વર્ના કત્લ હો જાઓગી."

લળકી બળી તેઝીસે કમરેસે નિકલ ગઈ. અલી બિન સુફિયાનને અપને દો મુખ્બિરોંસે કહા કે ઉનમેંસે એક લળકીકા રાસ્તા દેખ કર દૂસ્રે રાસ્તેસે અર્સલાનકે ઘરકે બળે દરવાઝેસે ઝરા દૂર છુપ જાએ ઔર દૂસ્રા ઐસે તરીકેસે લળકીકા તઆકુબ કરેકે લળકીકો પતા ન ચલે ઔર વહ જહાં ભી જાએ ફોરન ઈત્તિલાઅ દી જાએ. દોનોં આદમી ચલે ગએ. લળકી તેઝ તેઝ કદમ ઉઠાતી જા રહી થી ઔર ઉસ્કા તઆકુબ હો રહા થા. અલી બિન સુફિયાનકા શક ઠીક ષાબિત હુવા. લળકી અર્સલાનકે ઘર ચલી ગઈ. વહાં એક આદમી મૌજૂદ થા. ઉસ્ને આ કર ઈત્તિલાઅ દી કે લળકી ઉસ ઘરમેં દાખિલ હૂઈ હે. જબ અલ્ઈદ્રીસકો મા'લૂમ હુવા કે લળકીકા તઅલ્લુક અર્સલાનકે ઘરસે હે

તો ઉસ્ને અલી બિન સુફિયાનકો બતાયા કે અર્સલાનને ઉસે કહા થા કે તુમ્હારે દો જવાન બેટે હૈં, મગર અલ્ઈદ્રીસ યહ ઈશારા નહીં સમઝ સકા થા. સાફ ઝાહિર હો ગયા કે યહ અર્સલાનકી કારસ્તાની હે. દોનોં ભાઈયોંકો ઉસીને ઈસ અજીબો ગરીબ તરીકેસે એક દૂસ્રેકે હાથોં કત્લ કરાયા હે. અલ્ઈદ્રીસને હાકિમે આ'લાકો ઈત્તિલાઅ દી. પોલીસકા સરબરાહ ગિયાષ બિલ્બીસ ભી આ ગયા. અલી બિન સુફિયાનકો ભી ખુસૂસી ઈખ્તિયાર હાસિલ થા. ઉન્હોંને ફેસ્લા કિયા કે અર્સલાનકે ઘર છાપામાર કર ઉસે ઘરમેં હી નઝરબંદ કર દિયા જાએ.

"અબ મેં સલીમુલ્ઈદ્રીસકો બતાઉંગા કે મેં કયૂં ઈત્ની દીલેરીસે બાતેં કરતા હૂં." અર્સલાનને ઉસ લળકીકી કામ્યાબીકી રૂઈદાદ (રિપોર્ટ) સુન કર કહા, "મેં ઉસે બતાઉંગા કે મેં કયા કર સકતા હૂં." ઉસ્ને લળકીકો શરાબ પેશ કી ઔર દોનોં કામ્યાબીકા જશ્ન મનાને લગે.

ઉન્કા જશ્ન અભી ખત્મ નહીં હુવા થા કે બગૈર ઈત્તિલાઅકે કોઈ અંદર આ ગયા. યહ અલ્ઈદ્રીસ થા. ઉસ્ને અર્સલાન ઔર લળકીકો નશે ઔર ઉર્યાનીકી હાલતમેં દેખા ઔર લળકીકો પહચાન લિયા. અર્સલાનને નશેકી હાલતમેં કહા, "અપને બેટોંકો કત્લ કરાકે તુમ મેરે હાથોં કત્લ હોને આએ હો ? દરબાન કહા હે ? યહ શખ્સ મેરી જન્નતમેં બગૈર ઈજાઝત કયૂં કર આ ગયા હે ?"

"તુમ્હેં જહન્નમમેં લે જાનેકે લિએ." અલ્ઈદ્રીસને કહા, "મેં અપને બેટોંકા ઈન્તિકામ લેને નહીં આયા, તુમ્હેં ગદ્દારોંકે અંજામ તક પહુંચાને આયા હૂં."

ઈત્નેમેં શહરકા હાકિમે આ'લા આયા જિસ્કે પાસ અમીરે મિસ્રકે ઈખ્તિયારાત થે. ઉસ્કે સાથ ગિયાષ બિલ્બીસ ઔર અલી બિન સુફિયાન થે. લળકીકો ગિરફતાર કર લિયા ગયા. અર્સલાનકે તમામ મુલાઝિમોં ઔર ઘરકે દીગર અફરાદકો બાહર નિકાલ કર ઉસ્કે મહલ જૈસે મકાનકે અંદર ઔર બાહર ફોજકા પહરા ખળા કર દિયા ગયા. ઉસ્કે ઘરમેં એક તહખાના બરઆમદ હુવા જો બહુત હી વસીઅ ઔર ગહરા થા. વહાંસે તીર કમાનોં ઔર બર્છિયોંકે અંબાર નિકલે. એક ઢેર ખંજરોંકા થા. આતશગીર માદ્દા ભી

થા. એક સંદૂકર્મેસે હશીશ ઔર ઝહર બરઆમદ હુવા. એર ઔર કમરેમેંસે સોનેકી ઈન્ટેં ઔર અશ્રફિયોંકી થેલિયાં બરઆમદ હૂઈ. ઉસ્ને અપને પુરાની દો બીબિયોં ઔર ઉન્કે બચ્ચોંકો કહીં ઔર ભેજ દિયા થા. ઘરમેં તીન લળકિયાં થીં. તીનોં એકસે એક બળ્હકર ખૂબસૂરત થીં ઔર તીનોં ગૈર મુસ્લિમ. રાત હી રાત મુલાઝિમોંકી છાનબીન કર લી ગઈ. ઉન્મેં તીન સલીબિયોંકે જાસૂસ નિકલે.

"ક્યા તુમ ખૂદ બતા દોગે કે તુમ્હારે અઝાઈમ ક્યા હે ?" હાકિમે આ'લાને અર્સલાનસે પૂછા, "યહ માલો દોલત ઔર અસ્લિહા (હથ્યારોં)કે યહ અંબાર તુમ્હેં સઝાએ મૌત દિલાનેકે લિએ કાફી હેં."

"ફિર સઝાએ મૌત દે દો." ઉસ્ને નશેકી હાલતમેં કહા, "અગર મુઝે જાન હી દેની હે તો ખામોશીસે ક્યૂં ન મર જાઉં ?"

"ખુદાકી નિગાહમેં યહ બહુત બળી નેકી હોગી કે તુમ હમેં ઔર ઉસ્કે નામ લેવાઓંકો ખત્રોંસે આગાહ કર દો." હાકિમે આ'લાને કહા, "મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ઈસી નેકીકે બદલે ખુદા તુમ્હારે ઈત્ને ઝિયાદા ગુનાહ બખ્શ દેગા."

"તુમ લોગ તો મુઝે નહીં બખ્શોગે." અર્સલાનને કહા.

"સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસસે ભી બળે ગુનાહ બખ્શ દિયા કરતા હે." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "આપકે બચનેકી સૂરત પૈદા હો સકતી હે. આપ બતા દેં કે યહાં કિસ કિસ્મકી તખ્રીબકારી હો રહી હે. કુછ ઔર લોગ ગિરફતાર કરાદેં."

વહ કમરેમેં ટહલ રહા થા. બાકી લોગ ઈધર ઉધર બેઠે થે. અલ્ઈદ્રીસને અપની ખંજરનુમા તલ્વાર કમરસે બાંધ રખ્ખી થી. અર્સલાન ખામોશીસે ટહલતે ટહલતે ઉસ્કે કરીબ ગયા ઔર બળી હી તેઝીસે ઉસ્કી મિયાનમેંસે તલ્વાર નિકાલ કર અપને સીને ઔર પેટકે દરમિયાન રખ્ખી. પેશ્તર ઈસ્કે હાથસે તલ્વાર છીની જાતી ઉસ્ને દસ્તે પર દોનોં હાથ રખ કર પૂરી તાકતસે તલ્વાર અપને પેટમેં ઘોંપ લી. વહ અપને બિસ્તર પર ગિરા. દૂસ્રે આદમી તલ્વાર ઉસ્કે પેટસે નિકાલને લગે તો ઉસ્ને કહા, "રહને દો. મેરી દો તીન બાતેં સુન લો. મર જાઉંગા તો તલ્વાર નિકાલ લેના. મૈંને આપકો સઝા દે દી

હે. મેં ઝિંદા સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે સામને નહીં જાના ચાહતા થા, ક્યૂંકે વહ મુઝે અપના વફાદાર દોસ્ત સમઝતા થા..... મેં તુમ્હારે કિસી સવાલકા જવાબ નહીં દૂંગા. તલ્વાર અપના કામ કર ચુકી હે. સિપાહિયોંકો ખાનેકે લિએ કુછ નહીં મિલ્તા. સલીબી તખ્રીબકારોંને ફોજમેં યહ બાત ફેલા દી હે કે મહાઝોં પર બકરે, અનાજ ઔર શરાબ જા રહી હે ઔર વહાંકે સિપાહિયોંકો માલે ગનીમતસે માલા માલ કરકે અય્યાશી કરાઈ જા રહી હે... મેરે ગિરોહમેં અચ્છે ઓહદોંકે લોગ હેં. મેં કિસીકા નામ નહીં બતાઉંગા. ફાતિમી ઔર ફિદાઈ તબાહકારીકી પૂરી તય્યારી કર ચુકે હેં. તુમ બગાવતકો રોક નહીં સકોગે. નઈ ફોજ લાઓ. હાલાત તુમ્હારે કાબૂસે......" ઔર વહ ફકરા મુકમ્મલ કિએ બગૈર મર ગયા.

ઉસ્કે ઘરસે જો તીન લળકિયાં બરઆમદ હૂઈ થીં વહ ભી ઉસ્કે ફકરેકો મુકમ્મલ ન કર સકીં. ઉન્હોંને અપને મુતઅલ્લિક બતાયા કે ઉન્હેં અખ્લાકી તખ્રીબકારી ઔર મર્દોંકો ફાંસ કર ઈસ્તિઅમાલ કરનેકે લિએ ભેજા ગયા થા. અર્સલાનકે ઘર રાતોંકો મેહફીલે જમા કરતી થી. જિસમેં ફોજ ઔર ઈન્તિઝામિયાકે અફસર આયા કરતે થે. ઉન્કી ખુફિયા મુલાકાતેં ઔર ઈજલાસ ઉન લળકિયોંકે બગૈર હોતે થે. લળકિયોંને યહ તસ્દીક કર દી કે મિસ્રમેં બગાવતકે લિએ ઝમીન હમ્વાર કર દી ગઈ હે. જિસ લળકીને દોનોં ભાઈયોંકો એક દૂસરેકે હાથોં કત્લ કરા દિયા થા, ઉસ્ને કત્લકી સારી કહાની સુના દી જો બયાન કી ગઈ હે. ઉસ્ને બતાયા કે વહ અલઈદ્રીસકે બળે બેટેકો પહલે હી અપને જાલમેં મુહબ્બતકા ઝાંસા દે કર લે ચુકી થી. ઉસે અર્સલાન અપને બાપ અલઈદ્રીસકે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કરના ચાહતા થા, લેકિન અર્સલાનને મંસૂબા બદલ દિયા ઔર ઉસ લળકીસે કહા કે દોનોં ભાઈયોંકો એક દૂસરેકે હાથોં કત્લ કર દો.

એક હી રાતમેં તકરીબન અળ્હાઈસો ઊંટ મરકઝી દફતરકે સામને લાએ ગએ. ઉન પર ગલ્લા ઔર ખૂર્દનોશકા દીગર સામાન લાદા હુવા થા. યહ ઊંટ તીન ચાર કાફલોંકી સૂરતમેં મુખ્તલિફ જગ્હોંસે પકળે ગએ થે. અનાજ વગૈરહકો સરહદસે બાહર જાનેસે રોકનેકે લિએ ગશ્તી પાર્ટીયોંકા ઈન્તિઝામ કિયા ગયા થા. યહ ઉન્કી પહલી કામ્યાબી થી. ઈન કાફલોંકે

સાથ જો આદમી થે ઉન્હોંને શહરકે ચંદ એક બેવપારિયોંકે નામ બતાએ. ઈન બેવપારિયોંને તમામ ગલ્લા ઔર દીગર સામાન ઝેરે ઝમીન કર લિયા થા. આધી રાતકે બા'દ વહ યહ સામાન બાહરકે અજનબીસે તાજિરકે હાથ બેચતે થે. ઈન આદમિયોંને દેહાતી ઈલાકોંમેં ભી ચંદ એક જગ્હોંકી નિશાનદહી કી જહાં અજનબીસે તાજિર મૌજૂદ રહતે ઔર તમામ રસદ ઈકટ્ટી કરકે લે જાતે થે. શુતરબાનોંમેંસે બા'ઝોંને સરહદકી એક જગહ બતાઈ જહાંસે યહ કાફલે સૂડાન જાયા કરતે થે. વહાં એક સરહદી દસ્તા મૌજૂદ થા. ઈન્કિશાફ હુવા કે ઈસ દસ્તેકા કમાંડર દુશ્મનસે બાકાઈદા મુઆવઝા યા રિશ્વત લેતા ઔર કાફલે ગુઝાર દેતા થા. યહ ઈન્કિશાફ હુવા કે યહ એહતિમામ અર્સલાનકી ઝેરે કમાન હો રહા થા.

યહ ઉન સૈંકળોંમેંસે ચંદ એક વાકિઆત હૈં જો સુલ્તાન અય્યૂબીકી ગૈરહાઝરીમેં મિસ્રકો લપેટમે લિએ હૂએ થે. અલ્ઈદ્રીસ ઔર દીગર આ'લા હુક્કામને અર્સલાનકી ગદ્દારી ઔર અલ્ઈદ્રીસકે બેટોંકી મૌત ઔર દીગર વાકિઆત પર ગોર કરનેકે લિએ ઈજલાસ મુન્અકિદ કિયા. અલી બિન સુફિયાન ઔર ગિયાષ બિલ્બીસને યહ મશ્વરા પેશ કિયા કે હાલાત ઈત્ને બિગળ ગએ હૈં કે ઉન્કે બસમેં નહીં રહે. પેશતર ઈસ્કે કે મિસ્રમેં બગાવત હો જાએ યા ફાતિમિયોંકે ઔર ફિદાઈયોંકે હાથોં કોઈ આ'લા શખ્સિયત કત્લ હો જાએ સુલ્તાન અય્યૂબીકો મુકમ્મલ હાલાતસે આગાહ કર દિયા જાએ ઔર ઉન્હેં મશ્વરા દિયા જાએ કે મુમ્કિન હો સકે તો વહ કુરકકા મુહાસરા અપને નાઈબીનકે સુપુર્દ કરકે કાહિરા આ જાએં. એક કાસિદકો તો પહલે ભેજ દિયા ગયા થા, મગર ઉસે તફસીલાત્ત નહીં બતાઈ ગઈ થીં. અબ સંગીન વારિદાતેં હો ગઈ તો ઈજલાસમેં ફેસ્લા હુવા કે અલી બિન સુફિયાન મહાઝ પર સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ જાએ.

કુરકકે મુહાસરેકો દો મહીને ગુઝર ગએ થે. મગર કામ્યાબીકી કોઈ સૂરત નઝર નહીં આતી થી. સલીબિયોંને દિફાઅકે ગૈર મા'મૂલી ઈન્તિઝામાત કર રખ્ખે થે. એક ઈન્તિઝામ યહ થા કે શહરમેં સામાને ખૂર્દોનોશકા ઝખીરા કાફી થા. એક જાસૂસને તીરકે સાથ પૈગામ બાંધ કર બાહર ફેંકા થા. જિસમેં

તહરીર થા કે અંદર ખોરાકકી કોઈ કમી નહીં. મુસલમાન બાશિંદોં પર ઈન્ની સખ્ત પાબંદિયાં આઈદ કર દી ગઈ થી કે ઉન્કે ઘરોંકી દીવારેં ભી ઉન્કે ખિલાફ મુખ્બિરી ઔર જાસૂસી કરતી થીં. ઈસ લિએ અંદર તખ્રીબકારી મુમ્કિન નહીં રહી થી વર્ના ખોરાકકા યહ ઝખીરા તબાહ કર દિયા જાતા. શહરમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાસૂસોંકી ભી કમી થી. વહ કભી કભી રાતકે વક્ત તીરકે સાથ પેગામ બાંધ કર ઔર મોકા' મહલ દેખ કર બાહરકો તીર ચલા દેતે થે. ફોજોંકો હુકમ થા કે ઐસા તીર નઝર આએ તો વહ અપને કમાંડર તક પહુંચા દેં. સલીબિયોંને મુહાસરા તોળનેકી કોશિશેં તર્ક કર દી થીં. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી તાકત ઝાઈલ કરતે જા રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્કી ચાલ સમઝ ગયા થા. ઈસકે જવાબમેં ઉસ્ને ભી અપના તરીકા બદલ દિયા થા.

સલીબિયોંકી યહ કોશિશ નાકામ હો ચુકી થી કે ઉન્હોંને બાહરસે હમ્લા કિયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ હમ્લેકે લિએ તય્યાર થા. ઉસ્ને નિહાયત અચ્છી ચાલસે ઈસ ફોજકો ઘેરેમેં લે લિયા થા. ઈસ ફોજકો ઘેરેમેં આએ દેઢ મહીના ગુઝર ગયા થા. ઘેરેમેં આઈ હૂઈ ફોજ ઘેરા તોળનેકે લિએ હર તરફ હમ્લે કરતી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસ્કા કોઈ હમ્લા કામ્યાબ નહીં હોને દે રહા થા. અલબત્તા ઘેરા કઈ મીલોં પર ફેલ ગયા થા. વહ ઈલાકા સરસબ્ઝ થા ઈસ લિએ સલીબિયોંકો પાની ઔર જાન્વરોંકો ચારા મિલ જાતા થા. ઉન્કે જાન્વર મરતે થે તો ઉસે વહ ખા લેતે થે. મગર યહ કાફી નહીં થા. હઝારોં ઘોળોં ઔર ઊંટોંકે લિએ યહ ચારા કાફી નહીં થા. પાનીકે લિએ વહાં કોઈ નદી યા દરયા નહીં થા. તીન ચાર ચશ્મેં થે જિનમેંસે દો દેઢ મહીનેમેં હી ખુશ્ક હો ગએ થે. સલીબી સિપાહિયોંમેં બદ દિલી પૈદા હો ગઈ થી. ઉન્હેં ગિઝા બહુત કમ મિલતી થી ઔર પાનીકે લિએ બહુત દૂર જાના પળતા થા. રાતકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર ગિરોહ ઉન પર શબખૂન મારતે ઔર નુકસાન કરતે રહતે થે. દેઢ માહમેં યહ ફોજ આધી રહ ગઈ થી. ઉન્કે જાન્વરોંમેં ભી દમ નહીં રહા થા. સલીબી હુક્મરાન રેમાંડ જો ઈસ ફોજકા કમાંડર થા, સખ્ત પરેશાનીકે આલમમેં ઈન્તિઝાર કર રહા થા કે સલીબી હમ્લા કરકે ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીસે છુળાએંગે, મગર

ઉસ્કી મદદકો કોઈ નહીં આ રહા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબી ચાહતા તો ચારોં તરફસે હમ્લા કરકે ઈસ ફોજકો શિકસ્ત દે સકતા થા. લેકિન ઈસસે અપના જાની નુકસાન ભી હોના લાઝમી થા ઔર જંગકા પાંસા પલટ જાનેકા ખત્રા ભી થા. સુલ્તાન અય્યૂબી અપની તાકત ઝાઈલ નહીં કરના ચાહતા થા. વહ સલીબિયોંકો આહિસ્તા આહિસ્તા માર રહા થા. ઉસે યહ નુકસાન ઝરૂર હો રહા થા કે ઉસ્કી ફોજકા તીસ્રા હિસ્સા ઈસ સલીબી ફોજકો ઘેરેમેં રખનેમેં ઉલઝ ગયા થા. ઉસે વહ શહરકે મુહાસરેકી કામ્યાબીકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ નહીં કર સકતા થા. ઉસ્કે પાસ અભી રિઝર્વ દસ્તે મૌજૂદ થે ઔર વહ સોચ રહા થા કે કિલ્આ તોળનેકે લિએ વહ ઉન્હેં ઈસ્તિઅમાલ કરે. વહ અબ મુહાસરેકો ઔર ઝિયાદા તૂલ દેના નહીં ચાહતા થા. ઉસ દોરમેં મુહાસરે ઉમૂમન તવીલ હુવા કરતે થે. એક એક શહરકો દો દો સાલ તક ભી મુહાસરેમેં રખ્ખા ગયા હે. છ સાત માહકા મુહાસરા તવીલ નહીં સમઝા જાતા થા. લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબી મુહાસરેકો તૂલ દેનેકા કાઈલ નહીં થા. વહ ઈન હમ્લાઆવરોંમેંસે ભી નહીં થા જો કિસી મુલ્કકે દારુલ્હુકૂમતકા મુહાસરા કરકે અંદરવાલોંકો પૈગામ ભેજા કરતે થે કે ઈત્ની મિકદાર ઝરો જવાહિરાતકી, ઈત્ને હઝાર ઘોળે ઔર ઈત્ની ઔરતેં બાહર ભેજ દો, હમ ચલે જાએંગે. સુલ્તાન અય્યૂબી અરબકી સરઝમીનસે સલીબિયોંકો નિકાલના ચાતા થા. વહ કહા કરતા થા કે યહ સરઝમીન ઈસ્લામકા સર ચશ્મા હે જો સારી દુન્યાકો સેરાબ કરેગા ઔર વહ અપની ઉમરકો બહુત કમ સમઝા કરતા થા. યહ અલ્ફાઝ ઉસ્ને બારહા કહે થે કે મેં યહ કામ અપની મુખ્તસર ઉમરમેં પૂરા કર દેના ચાહતા હૂં વર્ના મેં દેખ રહા હૂં કે મુસલમાન ઉમરાઅ ઈસ મુકદસ ખિત્તેકો સલીબિયોંકે હાથ બેચતે ચલે જા રહે હેં.

એક રાત વહ અપને ખૈમેમેં ગહરી સોચમેં ખોયા હુવા થા. ઉસ્ને યહાં તક સોચા થા કે કિલ્એકે ઈર્દ ગિર્દસે ઈત્ની ફિરાખ સુરંગેં ખુદવાઈ જાએં જિનમેં પ્યાદા સિપાહી ગુઝર સકેં. કુછ ઔર તરીકે ભી ઉસ્કે ઝહનમેં આએ. વહ અબ ચંદ દિનોંમેં કુરક પર કબ્ઝા કર લેના ચાહતા થા. ઈસ કૈફિયતમેં અલી બિન સુફિયાન ઉસ્કે ખૈમેમેં દાખિલ હુવા. ઉસે દેખ કર સુલ્તાન અય્યૂબી

ખૂશ નહીં હુવા, કયૂંકે ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલ ચુકી થી કે મિસ્રકે હાલાત ખતરનાક મર્હલેમેં દાખિલ હો ચુકે હૈં. ચેહરે પર તશ્વીશકે આષાર લિએ સુલ્તાન અય્યૂબી અલી બિન સુફિયાનસે બગલગિર હો કર મિલા ઔર કહા, "તુમ મેરે લિએ યકીનન કોઈ ખૂશખબરી નહીં લાએ."

"બઝાહિર ખેરિયત હે." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "મગર ખૂશખબરીવાલીં બાત ભી કોઈ નહીં." ઉસ્ને મિસ્રકે હાલાત ઔર વાકિઆત સુનાને શુરૂઅ કર દિએ. અલી બિન સુફિયાન જૈસા ઝિમ્મેદાર હાકિમ સુલ્તાન અય્યૂબીસે કુછ ભી નહીં છુપા સકતા થા. ન હી વહ ઉસે ખૂશફહમિયોંમેં મુબ્તલા કર સકતા થા. હાલાતકા તકાઝા યહ થા કે લગી લપટી રખ્ખે બગૈર બાતકી જાએ. અલી બિન સુફિયાનને તકિયુદ્દીનકી ગલતિયોં ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ભી એક દો ગલતિયોંકા ખુલ કર ઝિક્ર કિયા. અર્સલાનકી ગદ્દારીકા કિસ્સા ઔર અલ્ઈદ્રીસકે જવાન બેટોંકી મૌતકા હાદિષા સુન કર સુલ્તાન અય્યૂબીકે આંસૂ નિકલ આએ. અગર અર્સલાન મર ન ચુકા હોતા તો સુલ્તાન અય્યૂબી કભી યકીન ન કરતા કે ઉસ્કા યહ હાકિમ જિસે વહ અપના વફાદાર દોસ્ત સમઝતા હે ગદ્દારી કર સકતા હે. ઈસસે પહલે ભી દો દોસ્ત ઉસસે ગદ્દારી કર ચુકે થે.

"અગર અર્સલાન ઝરાસી દેર ઝિંદા રહતા તો બાકી રાઝ ભી બેનિકાબ કર દેતા." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "ઉસ્કે આખરી ફકરેસે જો મૌતને પૂરા ન હોને દિયા સાફ ષુબૂત મિલતા હે કે મિસ્રમેં બગાવત હોને હી વાલી હે. મિસ્રમેં હમારી જો ફોજ હે ઉસે ઝહની લિહાઝસે પસ્ત કર દિયા ગયા હે. મેરી જાસૂસી બતાતી હે હે કે કમાંડર તક ગલત ફહમિયોં ઔર બેઈત્મિનાનીકા શિકાર હો ગએ હૈં. ફોજકે લિએ ગલ્લે ઔર ગોશ્તકી કિલ્લત પૈદા કરકે યહ બેબુન્યાદ બાત ફેલા દી ગઈ હે કે તમામ તર રસદ મહાઝોં પર ભેજી જા રહી હે ઔર યહ ભી કે ફોજકા માલ હાકિમ બેચ કર ખા રહે હૈં. દુશ્મનકી સાઝિશ પૂરી તરહ કામ્યાબ હે."

"દુશ્મનકી સાઝિશ ઉસી મુલ્કમેં કામ્યાબ હોતી હે જહાં કે ચંદ એક અફરાદ દુશ્મનકા સાથ દેને પર ઉતર આતે હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "અગર હમારે અપને ભાઈ દુશ્મનકા આલએ કાર બન જાએં તો હમ

દુશ્મનકા ક્યા બિગાળ સકતે હૈં. મૈં જિસ તરહ અલ્લાહકે ઈન શેરોંકે જઝબેકે ઝોર પર ઔર ઉન્કી જાનેં કુર્બાન કરકે સલીબિયોંકો મૈદાને જંગમેં નાક ચને ચબવા રહા હૂં ઈસી તરહ મેરે હાકિમ ભી પક્કે મુસલમાન હોતે તો આજ કિબ્લએ અવ્વલ આઝાદ હોતા ઔર હમારી અઝાનેં યૂરપકે કલીસાઓંમેં ગૂંજ રહી હોતીં. મગર મૈં મિસ્રમેં કૈદ હોકે રહ ગયા હૂં. મેરે જઝબે ઔર મેરા અઝમ ઝંજીરોંમેં જકળે ગએ હૈં." ઉસ્ને કુછ દેરકી ગહરી ખામોશી ઔર સોચકે બા'દ કહા, "મુઝે સબસે પહલે ઈન ગદ્દારોંકો ખત્મ કરના હોગા વર્ના યહ કોમકો દીમકકી તરહ ખાતે રહેંગે."

"મૈં યહ મશ્વરા લે કર આયા હૂં કે મહાઝ આપકો ઈજાઝત દે તો મિસ્ર ચલિએ." અલી બિન સુફિયાનને કહા.

"મૈં હકાઈકસે ચશ્મપોશી નહીં કર સકતા અલી !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "લેકિન મૈં યહ ઈઝહાર કિએ બગૈર ભી નહીં રહ સકતા કે મેરે હાથોંસે સલીબિયોંકી ગરદન ઔર ફલસ્તીન છુળાનેવાલે મેરે અપને ભાઈ હૈં. અલી બિન સુફિયાન ! અગર મૈંને ગદ્દારોંકો ઈસ્લામકે દુશ્મનોંકે સાથ દોસ્તી કરનેવાલે મુસલમાનોંકો અભી ખત્મ ન કિયા તો યહ કભી ખત્મ ન હોંગે ઔર હમારી તારીખકો યહ ગિરોહ હમેશા શર્મસાર કરતા રહેગા. કૌમમેં હર દોરમેં યહ ગિરોહ મૌજૂદ રહેગા જો દીન ઔર રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકે દુશ્મનોંસે દોસ્તી કરકે ઈસ્લામકી જળેં ખોખ્લી કરતા રહેગા." ઉસ્ને પૂછા, "સૂડાનકે મહાઝકી ક્યા ખબર હે ? મૈંને તકિયુદ્દીનકો પૈગામ ભેજ દિયા હે કે ઈસ મહાઝકો સમેટના શુરૂઅ કર દો."

"મિસ્રમેં કિસીકો ભી મા'લૂમ નહીં કે આપને ઐસા હુક્મ દિયા હે." અલી બિન સુફિયાનને કહા.

"ઔર કિસીકો મા'લૂમ હોના ભી નહીં ચાહિએ." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા. ઉસ્ને દરબાનકો બુલાયા ઔર કહા, "કાતિબકો ફોરન બુલા લાઓ." કાતિબ કાગઝ ઔર કલમદાન લે કર આયા તો સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "લિખ્ખો.... કાબિલે સદ્દો એહતિરામ નૂરૂદ્દીન ઝંગી......"

વહ કાસિદ બળા હી તેઝ રફતાર થા જિસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકા પૈગામ અગલી રાતકે આખરી પહર બગ્દાદ નૂરૂદ્દીન ઝંગી તક પહુંચા દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે કહા થા કે રાસ્તેમેં હર ચોકી પર ઉસે તાઝા દમ ઘોળા મિલ જાએગા લેકિન ઘોળા સિર્ફ તબ્દીલ કરે, ખૂદ આરામ ઔર ખાનેકે લિએ ન રુકે. કહીં ભી ઘોળા આહિસ્તા ન ચલે. અગર રાતકો નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે પાસ પહુંચે તો દરબાનસે કહ દે કે ઉન્હેં જગા દે. અગર ઝંગી ખફગીકા ઈઝહાર કરે તો કહ દેના કે સલાહુદ્દીનને કહા હે કે હમ સબ જાગ રહે હૈં. કાસિદ જબ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે દરવાઝે પર પહુંચા તો મુહાફિઝ દસ્તેને ઉસે રોક દિયા ઔર કહા કે પૈગામ સુબ્હ દિયા જાએગા. કાસિદને ઘોળે તો કઈ બદલે થે, મગર કહીં પાનીકા એક ઘૂંટ પીનેકે લિએ ભી નહીં રુકા થા. થકન, ભૂક, પ્યાસ ઔર દો રાતોંકી બેદારીસે વહ લાશ બન ગયા થા. ઝુબાન પ્યાસસે અકળ ગઈ થી. વહ પાવ પર ખળા નહીં હો સકતા થા ઔર ઉસ્કે મુંહસે બાત નહીં નિકલતી થી. ઉસ્ને ઈશારોંમેં બતાયા કે પૈગામ બહુત ઝરૂરી હે. નૂરૂદ્દીન ઝંગીને ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકી તરહ અપને ખુસૂસી અમલે, દરબાન ઔર અપને બાડીગાર્ડકે કમાંડરકો કહ રખ્ખા થા કે કોઈ ઝરૂરી બાત યા પૈગામ હો તો ઉસ્કી નીંદ ઔર આરામકી પરવાહ ન કી જાએ.

કાસિદકી હાલત દેખ કર બાડીગાર્ડ કમાંડરને અંદર જા કર નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી ખ્વાબગાહકા દરવાઝા ખટખટાયા. વહ બાહર આ ગયા ઔર પૈગામ ઔર કાસિદકો મુલાકાતકે કમરેમેં લે ગયા. કાસિદ કમરેમેં દાખિલ હોતે હી ગિર પળા. ઝંગીને અપને મુલાઝિમોંકો બુલાયા ઔર કાસિદકી દેખભાલ કરનેકો કહા. ઉસ્ને પૈગામ પળહના શુરૂઅ કર દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને લિખ્ખા થા :

"આપ પર અલ્લાહકી રહમત હો. મેરા પૈગામ આપકો ખૂશ નહીં કરેગા. આપકે લિએ ખૂશી ઔર ઈત્મિનાનકી બાત સિર્ફ યહ હે કે મૈંને હોસ્લા નહી છોળા. આપકે સાથ કિયા હુવા અહદ પૂરા કર રહા હૂં. આપ મેરે પાસ તશરીફ લાએંગે તો તમામ હાલાત સુનાઉંગા. મૈંને કુરકકો મુહાસરેમેં લે રખ્ખા હે. અભી કામ્યાબી નહીં હૂઈ. ઈત્ની કામ્યાબી હાસિલ કર ચુકા હૂં કે સલીબિયોંકી એક ફોજને શાહ રેમાંડકી સરકિર્દગીમેં બાહરસે મુઝ

પર હમ્લા કિયા થા. મૈંને મહફૂઝાસે ઉસે ઘેરેમેં લે લિયા હે. અબ તક ઉસ્કી આધી ફોજ ખત્મ કર ચુકા હૂં. ભૂકે સલીબી અપને ઉન ઘોળોં ઔર ઊંટોંકો ખા રહે હૈં જો ઉન્હેં ઈત્ની દૂરસે યહાં લાએ થે. મૈં ઈસ કોશિશમેં હૂં કે રેમાંડકો ઝિંદા પકળ લૂં, મગર કુરકકા મુહાસરા લમ્બા હોતા જા રહા હે. સલીબિયોંકા દિમાગ ઔર તરીકએ જંગ પહલેસે બહુત બેહતર હે. મૈં મુહાસરેકે કામ્યાબ કરનેકે તરીકે સોચ રહા થા ઔર મુઝે ઉમ્મીદ થી કે મેરે જાંબાઝ મુજાહિદ કિલ્આ તોળ લેંગે. વહ જિસ જઝબેસે લળ રહે હૈં વહ આપકો હેરાન કર દેગા. મગર સૂડાનમેં મેરા ભાઈ તકિયુદ્દીન નાકામ હો ગયા હે. ઉસ્કી ગલતી કે ઉસ્ને અજનબી સહરામેં જા કર ફોજકો ફેલા દિયા હે. વહ મદદ માંગ રહા હે. મૈંને ઉસે મહાઝ સમેટને ઔર વાપસ આનેકો કહ દિયા હે. મિસ્રસે આઈ ખબરેં અછ્છી નહીં. ગદ્દારોં ઔર ઈમાન ફરોશોંને દુશ્મનકા આલએ કાર બન કર મિસ્રમેં બગાવત ઔર સલીબી યલગારકે લિએ રાસ્તા સાફ કર દિયા હે. અલી બિન સુફિયાનકો આપ અછ્છી તરહ જાન્તે હૈં. વહ ખૂદ મેરે પાસ આયા હે. મૈં ઉસ્કે મશ્વરેકો નઝર અંદાઝ નહીં કર સકતા કે મૈં મિસ્ર ચલા જાઉં..... મુહતરમ ! મૈં કુરકકા મુહાસરા ઉઠા નહીં સકતા. વર્ના સલીબી કહેંગે કે સલાહુદ્દીન પસ્પા ભી હો સકતા હે. દુશ્મનકી ગર્દન મેરે હાથમે હે. આઈએ ઔર યહ ગર્દન આપ અપને હાથમેં પકળ લેં. અપની ફોજ સાથ લાએં મે અપની ફોજ મિસ્ર લે જાઉંગા. વર્ના મિસ્ર બગાવતકા શિકાર હો જાએગા. ઉમ્મીદ હે આપ મેરે દૂસ્રે પૈગામકા ઈન્તિઝામ નહીં કરેંગે.''

નૂરૂદ્દીન ઝંગીને એક લમ્હા ભી ઈન્તિઝાર નહીં કિયા. શબ ખવાબીકે લિબાસમેં હી મસ્રૂફેકાર હો ગયા. ફોજી હુક્કામકો બુલા લિયા. ઉન્હેં અહકામ દીએ ઔર દિન અભી આધા ભી નહીં હુવા થા કે ઉસ્કી ફોજ કુરકકી સિમ્ત કૂચ કર ચુકી થી. ઝંગી વહ મર્દે મુજાહિદ થા જિસ્કા નામ સુન કર સલીબી બિદક જાતે થે. ઉસ્કે સીનેમેં ઈમાનકી શમઅ રોશન થી. વહ ફને હબો ઝર્બકા માહિર થા. ઉસ્ને રાસ્તેમેં કમસે કમ પળાવ કિએ ઔર ઈત્ની જલ્દી મહાઝ પહુંચા કે સુલ્તાન અય્યૂબી હેરાન રહ ગયા. અગર કાસિદ પહલેસે ઉસે ઈત્તિલાઅ ન દે દેતા કે ઝંગી અપની ફોજકે સાથ આ રહા હે તો દૂસરે

ગિર્દકે બાદલ દેખ કર સુલ્તાન અય્યૂબી સમઝતા કે સલીબિયોંકી ફોજ આ રહી હે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઘોળા સરપટ દોળાતા ઈસ્તિકબાલકે લિએ ગયા. નૂરૂદ્દીન ઝંગીને દેખ કર ઘોળેસે કૂદ આયા. ઈસ્લામકી અઝમત યહ દોનોં પાસ્બાન જબ ગલે મિલે તો જઝબાતકી શિદતસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે આંસૂ નિકલ આએ.

સુલ્તાન અય્યૂબીને નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો તમામ તર હાલાત ઔર ગદ્દારોંકી સારી કારસ્તાનિયાં સુનાઈ. ઝંગીને કહા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ! તુમ્હારી ઉમર અભી ઈત્ની નહીં ગુઝરી કે ચંદ એક હકાઈકકો કબૂલ કર સકો. યહ ઈસ્લામકી બદનસીબી હે કે ગદ્દાર હમારી કૌમકા લાઝિમી હિસ્સા બન ગએ હૈં ઔર કૌમ ઉન્સે કભી પાક નહીં હોગી. મુઝે સાફ નઝર આ રહા હે કે એક વક્ત આએગા જબ ગદ્દાર કૌમ પર બાકાઈદા હુકૂમત કરેંગે. દુશ્મનકે ખિલાફ બાતેં કરેંગે. બુલંદ દા'વે કરેંગે. દુશ્મનકો કુચલ દેનેકે ના'રે લગાએંગે, મગર કૌમ જાન નહીં સકેગી કે ઉન્કે હુક્મરાન દર અસ્લ ઉસ્કે ઔર ઉસ્કે દીનકે દુશ્મનકે સાથ દરપર્દા દોસ્તી કર ચુકે હૈં. દુશ્મન ઉન્હીકો ઢાલ ઔર ઉન્હીકો તલ્વાર બનાએગા ઔર ઉન્કે હાથોં કૌમકો મરવાએગા. પરેશાન ન હો સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ! હમ હાલાત પર કાબૂ પા લેંગે. તુમ મિસ્ર પહુંચો ઔર તકિયુદ્દીનકો મદદ દે કર સૂડાનસે નિકાલો. દાએં બાએં હમ્લે કરકે દુશ્મનકો ઉલ્ઝાએ રખ્ખો તાકે તકિયુદ્દીનકા કોઈ દસ્તા કહીં ઘેરેમેં ન આ જાએ. મિસ્રમેં ફોજોંકો યકજા કરો ઔર મિસ્રમેં જો ફોજ હે ઉસે મેરે પાસ ભેજ દો. મૈં ઉસ્કે દિમાગસે બગાવતકા કીળા નિકાલ દૂંગા."

શામકે બા'દ ઝંગીને ફોજકો કુરકકે મુહાસરે પર લગા દિયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજ પીછે હટ આઈ. ઉસે ફોરન કાહિરાકે લિએ કૂચકા હુક્મ દે દિયા ગયા. કુછ ગલતી વહાં હો ગઈ જહાં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને રેમાંડકી ફોજકો ઘેરેમેં લે રખ્ખા થા. ઝંગીને જબ વહાં અપને દસ્તે ઈસ હિદાયતકે સાથ ભેજે કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકી બદલી કરની હે તો અહકામ ઔર હિદાયત પર કિસી ગલત ફહમીકી વજહસે અમલ ન હો સકા. રેમાંડને ઈત્તિફાકસે ઉસ સિમ્ત હમ્લા કિયા, જહાં ઉસે તવક્કુઅ થી કે

મુસલમાનોંકા દસ્તા કમઝોર હે. ઉસ્ને વહાં કિસીકો ભી હમ્લા રોકનેકે લિએ તય્યાર નહીં પાયા. વહ ઈસ તરફસે નિકલ ગયા ઔર કુછ ફોજ ભી નિકલ ગઈ. સલીબિયોંકી બચી ખુચી ફોજ ફંસી રહ ગઈ જિસે અગલે રોઝ પતા ચલા કે ઉન્કા હુકમરાન કમાંડર ભાગ ગયા હે તો ઉસ્ને ભી અંધા ધુંદ ભાગનેકી કોશિશ કી. સલીબી અપની જાનેં બચાનેકે લિએ લળે. કુછ મારે ગએ ઔર બા'ઝ પકળે ગએ. નુકસાન યહ હુવા કે રેમાંડ નિકલ ગયા. ફાઈદા યહ હુવા કે ઘેરા કામ્યાબ રહા ઔર નૂરૂદીન ઝંગીકી ફોજકા યહ હિસ્સા કુરકકે મુહાસરેકો કામ્યાબ કરનેકે લિએ ફારિગ હો ગયા.

સુલ્તાન અય્યૂબી જબ કાહિરાકો રવાના હોને લગા તો હસ્રત ભરી નઝરોંસે કુરકકો દેખા. ઉસ્ને ઝંગીસે કહા, "તારીખ યહ તો નહીં કહેગી કે સલાહુદીન અય્યૂબી પસ્પા હો ગયા થા ? મૈંને મુહાસરા ઉઠાયા તો નહીં !"

"નહીં સલાહુદીન !" નૂરૂદીન ઝંગીને ઉસ્કા ગાલ થપકા કર કહા, "તુમને શિકસ્ત નહીં ખાઈ. તુમ જઝબાતી હો ગએ હો. જંગ જઝબાતસે નહીં લળી જાતી."

"મૈં આઉંગા મેરે ફલસ્તીન !" સુલ્તાન અય્યૂબીને કુરકકો દેખતે હૂએ કહા, "મૈં આઉંગા." ઉસ્ને ઘોળેકો એળ લગા દી. ફિર પીછે મુળ કર નહીં દેખા.

નૂરૂદીન ઝંગી ઉસે દેખતા રહા. વહ જબ અપને ઘોળે સમેત દૂર જા કર ગિર્દમેં છુપ ગયા તો ઝંગીને અપને એક નાઈબસે કહા, "ઈસ્લામકો હર દૌરમેં એક સલાહુદીન અય્યૂબીકી ઝરૂરત હોગી."

યહ વાકિઆ ઈ.સ. ૧૧૭૩ (હિજરી ૫૬૯)કે વસ્તકા હે.

વહ જો મુર્દોંકો ઝિંદા કરતા થા

મિસ્રકે દેહાતી ઉસ્કી રાહ દેખ રહે થે. હર કિસીકી ઝુબાન પર યહી અલ્ફાઝ થે, "વહ આસ્માનસે આયા હે, ખુદાકા દીન લાયા હે, દિલકી બાત બતાતા ઔર આનેવાલે વકતકે અંધેરોંકો રોશન કરકે દિખા દેતા હે, મરે હૂએકો ઉઠા દેતા હે."

વહ કોન થા ? જિન્હોંને ઉસે દેખા થા વહ ઉસ્કી કરામતસે ઈસ કદર મસ્હૂર હો ગએ થે કે યહ જાનનેકી ઝરૂરત હી મહસૂસ નહીં કરતે થે કે વહ કોન હે. વહ તસ્લીમ કર લેતે થે કે વહ આસ્માનસે આયા હે. ખુદાકા દીન લાયા હે ઔર જો લોગ ઉસ્કી રાહ દેખ રહે થે વહ ઈસ સવાલસે બેનિયાઝ થે કે વહ કોન હે. કાફલે ગુઝરતે થે તો ઉસીકી કરામાત સુનાતે થે. કોઈ અકેલા ધકેલા મુસાફિર ગાવમેં જાતા થા તો ઉસીકે મુઅજિઝોંકા ઝિક્ર કરતા થા. બા'ઝ લોગ ઉસે નબી ઔર પયગમ્બર ભી કહતે થે ઔર કુછ ઐસે ભી થે જો ઉસે બારિશકા દેવતા માનતે થે ઔર ઉસ્કી ખૂશનૂદીકે લિએ ઈન્સાની જાનકી કુર્બાની દેનેકે લિએ ભી તય્યાર થે. ઉન્મેંસે કોઈ ભી યહ જાનનેકી કોશિશ નહીં કરતા થા કે ઉસ્કા મઝહબ ક્યા હે ઔર વહ કેસા અકીદા સાથ લાયા હે. લોગ અભી પસમાંદગીકે દોરમેં થે. ઈલ્મસે બેબહરા થે ઓર કુદરતકે સિતમકા શિકાર રહતે થે. ઉન્હેં જહાં ઉમ્મીદ બંધતી થી કે ઉન્કે મસાઈબકા હલ મૌજૂદ હે વહાં જા કર સજદે કરતે થે. ઉન્કી અકષરિયત મુસલમાન થી. ઈસ્લામકી રોશની વહાં તક પૂરી આબો તાબસે પહુંચી થી. મુસલમાનોંને મસ્જિદેં ભી બના રખ્ખી થીં. રબ્બે કા'બાકે હુઝૂર પાંચોં વક્ત સજદે ભી કરતે થે. મગર ઈસ્લામકે સચ્ચે અકીદેકો પુખ્તા તર કરનેકા કોઈ ઈન્તિઝામ નહીં થા. ઉન્કે ઈમામ બેઈલ્મ થે જો અપની ઈમામતકો બર કરાર રખનેકે લિએ લોગોંકો અજીબો ગરીબ બાતેં બતા રહે થે. કુર્આનકો (નઊઝુ બિલ્લાહ) કાલે ઈલ્મકી એક કિતાબ બના ડાલા થા ઔર ઐસા તઅષ્ષુર પૈદા કર રખ્ખા થા કે કુર્આનકો સિર્ફ ઈમામ સમઝ સકતા હે. ચુનાંચે યહ મુસલમાન કુર્આનકો હાથ લગાનેસે ભી કરતે થે.

ઈન ઈમામોંને લોગોંકે દિલોંમેં "ગૈબ"કા એક લફ્ઝ બિઠા દિયા થા

ઔર ઉન્હેં બાવર (યકીન) કરા દિયા થા કે જો કુછ ભી હે વહ ગૈબમેં હે ઔર ગૈબમેં ઝાંકનેકી કુદરત સિર્ફ ઈમામકો હાસિલ હે. ઈમામોંને ઈન્સાનકો એક કમઝોર ચીઝ બના દિયા થા. ઈસ મકામસે વસવસે ઔર તવહ્હુમાત પૈદા હૂએ. સહરાઈ આંધિયોંકી ચીખોંમેં ઉન્હેં ઉસ મખ્લૂકકી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગીં જો ઈમામ કહતે થે કે, ઈન્સાનોંકો નઝર નહીં આ સકતી. બીમારિયાં, જિન્નાત ઔર શિર્રે શિરાર બન ગઈ. ઈમામ મુઆલિજા ઔર આમિલ બન ગએ જિન્હોંને દા'વા કિયા કે ઉન્કે કબ્ઝેમેં જિન્નાત હેં. ઈન્સાન "ગૈબ"સે ઔર "ગૈબકી સઝા"સે ઈત્ને ખૌફ ઝદા રહને લગે કે ઉન્કે દિલોંમેં ઈસ્લામકા અકીદા કમઝોર પળ ગયા ઔર વહ હર ઉસ આવાઝ પર લબ્બૈક કહને લગે જો ઉન્હેં ગૈબકી મખ્લૂક ઔર ગૈબકી સઝાસે બચાનેકા યકીન દિલાતી થી.... યહી વજહ થી કે લોગ બેતાબીસે ઉસ્કી રાહ દેખ રહે થે જો આસ્માનસે આયા ઔર મરે હૂઓંકો ઉઠા દેતા હે."

વહ મિસ્રકે ઉસ દેહાતી ઈલાકેમેં વારિદ હુવા થા જો જુનૂબ મગ્રિબકી સરહદકે સાથ થા. ઉસ ઝમાનેમેં સરહદકા કોઈ વાઝેહ વુજૂદ નહીં થા. સલાહુદીન અય્યૂબીને કાગઝોં પર એક લકીર ખીંચ રખ્ખી થી, લેકિન વહ ભી કહા કરતા થા કે દીને ઈસ્લામકી ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિય્યાકી કોઈ સરહદ નહીં. દર અસલ સરહદ અકીદોંકે દરમિયાન થી. જહાં તક ઈસ્લામકી ગિરફ્ત થી વહ ઈસ્લામી સલ્નત થી ઔર જહાં ગૈર ઈસ્લામી નઝરિયાત શુરૂઅ હોતે થે વહ ઈલાકા ગૈર કહલાતા થા. ઈસી બાઈષ સલીબી મિલ્લતે ઈસ્લામિયાકે નઝરિયાત પર હમ્લે કરતે ઔર ઈસ્લામી અકીદોંકો કમઝોર કરકે વહાં અપને અકાઈદકા ગલ્બા પૈદા કરતે થે. ઈસસે ષાબિત હોતા હે કે ઉસ વક્ત સરહદોંકી હેષિયત જુગ્રાફિયાઈ કમ ઔર નઝરિયાતી ઝિયાદા થી. ઉસ દોરકે વાકિઆતસે યહ ભી ષાબિત હોતા હે કે ગૈર મુસ્લિમોંને ગલ્બએ ઈસ્લામકે સાથ હી મુસલમાનોં પર નઝરિયાતી હમ્લે શુરૂઅ કર દિએ થે. વહ જાન્તે થે કે મુસલમાન જંગકો જિહાદ કહતે હેં ઔર કુર્આનને મુસલમાનોં પર જિહાદ ફર્ઝ કર દિયા હે. યહાં તક કે હાલાતકે તકાઝેકે પેશે નઝર જિહાદકો નમાઝ પર ફૌકિયત હાસિલ હે ઔર યહ ભી કે કિસી ગૈરમુસ્લિમ સલ્તનતમેં મુસલમાન બાશિંદોં પર ઝુલ્મો સિતમ હો

રહા હો તો દૂસ્રી સલ્તનતોંકે મુસલમાન પર યહ ઈકદામ ફર્ઝ હો જાતા હે કે મઝલૂમ રિઆયાકો ગૈરમુસ્લિમોંકે ઝુલ્મો સિતમસે બચાએં. ખ્વાહ ઈસ મકસદકે લિએ જંગી કારવાઈ કરની પળે.

ઈન્હી કુર્આની અહકામને મુસલમાનોંમેં અસ્કરી જઝબા પૈદા કિયા થા. જિસ્કા અષર યહ થા કે મુસલમાન જિસ મુલ્ક પર ફોજ કશી કરતે યા જિસ મૈદાનમેં ભી લળતે થે ઉન્કે ઝહનમેં જંગકા મકસદ વાઝેહ હોતા થા. ગો ઉન પર માલે ગનીમત હલાલ કરાર દિયા ગયા થા. લેકિન ઉન્કે હાં લૂટમાર જંગકે મકાસિદમેં શામિલ નહીં હોતી થી ન હી માલે ગનીમતકે લાલચસે લળતે થે. ઈસ્કે બરઅકસ સલીબિયોંકી જંગ મુલ્કીગીરીકી હવસકી આઈનાદાર હોતી ઔર વહ લૂટમાર પર ઝિયાદા તવજ્જુહ દેતે થે. જૈસેકે પહલે બયાન કિયા જા ચુકા હે કે મુસલમાનોંકે કાફલોંકો લૂટનેકા કામ ભી સલીબી ફોજકે હવાલે કર દિયા ગયા થા. સલીબિયોંકો ઈસ્કા યહ નુકસાન ઉઠાના પળતા થા કે હર મૈદાનમેં ઉન્કી જંગી તાકત મુસલમાનોંકી નિસ્બત પાંચસે દસ ગુની હોતી થી, મગર વહ મુટ્ઠી ભર મુસલમાનોંસે શિકસ્ત ખા જાતે થે. શિકસ્ત ન ખાએ તો ફતહ ભી હાસિલ ન કર સકતે થે. વહ જાન ગએ થે કે કુર્આનકે અહકામને મુસલમાનોંમેં જંગી જુનૂન પૈદા કર રખ્ખા હે. વહ અલ્લાહકે નામ પર લળતે ઔર જાનેં કુર્બાન કરતે હેં. સલીબિયોંકે જરનલોંમેં કુછ ઐસે ભી થે જો મુસલમાનોં પર મઝહબી જુનૂનકી ગિરફ્ત કમઝોર કરનેકી તરકીબેં સોચતે ઔર ઉન પર અમલ કરતે થે. વહ જાન ગએ થે કે એક મુસલમાન જો દસ ગૈરમુસ્લિમોંકા મુકાબલા કરતા હે વહ કોઈ ફરિશ્તા ઔર જિન્ન ભૂત નહીં હોતા, બલ્કે વહ અપને અંદર અલ્લાહકી તાકત ઔર અપને અકીદેકી કુવ્વત મહસૂસ કરતા હે જો ઉસે કિસી લાલચસે ઔર અપની જાનસે ભી બેનિયાઝ કર દેતી હે. ચુનાંચે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે બહુત પહલે હી યહૂદી ઔર સલીબી આલિમોં ઔર મુફક્કિરોંને મુસલમાનોંકી અસ્કરી રૂહકો મુર્દા કરનેકે લિએ ઉન્કી કિર્દારકુશી શુરૂઅ કર દી થી ઔર ઉન્કે મઝહબી અકાઈદમેં પુરકશિશ મિલાવટ કરકે ઉન્કે ઈમાનકો કમઝોર કરના શુરૂઅ કર દિયા થા.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી બદનસીબી યહ થી કે

વહ જબ સલીબિયોંકે ખિલાફ ઉઠે તો ઉસ વક્ત તક સલીબિયોંકી નઝરિયાતી યલગાર બહુત હદ તક કામ્યાબ હો ચુકી થી. ઈસ્લામકે દુશ્મનોંને ઈસ યલગારકો દો તરફા ઈસ્તિઅમાલ કિયા થા. ઉપરકે તબ્કેકો જિસમેં હુક્મરાન, ઉમરાઅ ઔર વુઝરાઅ વગૈરહ થે, દોલત, ઔરત ઔર શરાબકા દિલદાદા બના દિયા થા ઔર નીચે યા'ની પસમાંદ લોગોંમેં તવહ્હુમ પરસ્તી ઔર મઝહબકે ખિલાફ વસ્વસે પૈદા કર દિએ થે. જિસ તરહ ઝંગી ઔર અય્યૂબીને ફને હર્બો ઝર્બમેં નએ તજરુબે કિએ ઔર નઈ ચાલેં વઝઅ કીં ઈસી તરહ સલીબિયોંને દરપર્દા કિર્દારકુશીકે મૈદાનમેં નએ તરીકે દર્યાફત કિએ. તીન ચાર યૂરપી મુઅર્રિખોંને યહાં તક લિખ્ખા હે કે એક વક્ત ઐસા ભી આયા કે બા'ઝ સલીબી હુક્મરાનોંને મૈદાને જંગકો અહમિય્યત દેની હી છોળ દી થી. વહ ઈસ નઝરીએ કે કાઈલ હો ગએ થે કે જંગ ઈસ તરીકેસે લળો કે મુસલમાનોંકી જંગી તાકત ઝાઈલ હોતી રહે. ઝોરદાર હમ્લા ઉન્કે મઝહબી અકાઈદ પર કરો ઔર ઉન્કે દિલોંમેં ઐસે વહમ પૈદા કર દો જો મુસલમાન કૌમ ઔર ફોજકે દરમિયાન બદએ'તિમાદી ઔર હકારત પૈદા કર દેં. ઈસ મકતબએ ફિક્રકે સલીબી મુફક્કિરોંમેં ફિલિપ આગસ્ટિસ સરે ફેહરિસ્ત થા. યહ સલીબી હુક્મરાન ઈસ્લામ દુશ્મનીકો અપને મઝહબકા બુન્યાદી ઉસૂલ સમઝતા થા ઔર કહા કરતા થા કે હમારી જંગ સલાહુદદીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદીન ઝંગીસે નહીં, યહ સલીબ ઔર ઈસ્લામકી જંગ હે જો હમારી ઝિંદગીમેં નહીં તો કિસી ન કિસી વક્ત ઝરૂર કામ્યાબ હોગી. ઉસ્કે લિએ ઝરૂરી હે કે મુસલમાનોંકી ઉઠતી હૂઈ નસલકે ઝહનમેં કૌમિય્યતકી બજાએ જિન્સિયત ભર દો ઔર ઉન્હેં ઝહની અય્યાશીમેં ડિબો દો.

આગસ્ટિસ અપને મિશનકી કામ્યાબીકે લિએ મૈદાને જંગમેં મુસલમાનોંકે આગે હથ્યાર ડાલ કર સુલહ કર લેનેસે ભી ગુરેઝ નહીં કરતા થા. હમ જિસ દોર યા'ની ૧૧૬૯કે લગ ભગકી કહાની સુના રહે હેં. ઉસ વક્ત વહ નૂરૂદીન ઝંગીકે હાથોં શિકસ્ત ખા મફતૂહા ઈલાકે વાપસ કર ચુકા થા, મગર જંગી કેદિયોંકે તબાદલેમેં ઉસ્ને ચંદ એક મા'ઝૂર મુસલમાન સિપાહી વાપસ કિએ. તંદુરસ્ત કેદિયોંકો ઉસ્ને કત્લ કર દિયા થા ઔર અબ વહ કુરકકે કિલ્એમેં ઈસ્લામકી બેખકુનીકે મંસૂબે બના રહા થા. ઉસ્કે ઝહનમેં

ઈસ્લામ દુશ્મની ખબ્તકી સૂરત ઈખ્તિયાર કર ગઈ થી. ઉસ્કી બા'ઝ ચાલેં ઐસી ખુફિયા હોતી થીં કે ઉસ્કે અપને સલીબી હુકમરાન ઔર જર્નલ ભી ઉસે શકકી નિગાહોંસે દેખને લગે થે. ઉસ પર અપને સાથિયોંને યહ ઈલ્ઝામ આઈદ કિયા થા કે વહ અંદરસે મુસલમાનોંકા દોસ્ત હે ઔર ઉન્કે સાથ સોદાબાઝી કર રહા હે. એક યૂરપી મુઅર્રિખ, આંદરયઆઝૂનકે મુતાબિક, ઈસ ઈલ્ઝામકે જવાબમેં એક બાર આગસ્ટને કહા થા, "એક મુસલમાન હુકમરાનકો ફાંસનેકે લિએ મેં અપની કુંવારી બેટિયોંકો ભી ઉસ્કે હવાલે કરનેસે ગુરેઝ નહીં કરૂંગા. તુમ મુસલમાનોંકે સાથ સુલહનામે ઔર દોસ્તીકે મુઆહદે કરનેસે ઘબરાતે હો કયૂંકે ઉસમેં તુમ અપની તોહીનકા પહલૂ દેખતે હો. તુમ યહ નહીં સોચતે કે મુસલમાનકો મૈદાને જંગકી નિસ્બત સુલહકે મૈદાનમેં મારના આસાન હે. ઝરૂરત પળે તો ઉસ્કે આગે હથ્યાર ડાલ કર સુલહનામા કરો, મુઆહદા કરો ઔર ઘર આકર મુઆહદે ઔર સુલહનામેકે ઉલટ અમલ કરો. ક્યા મેં ઐસા નહીં કર રહા ? ક્યા તુમ નહીં જાન્તે કે મેરે ખૂનકે રિશ્તેકી દો લળકિયાં દમિશ્કકે એક શેખકે હરમમેં હેં ? ક્યા ઈસ શેખસે તુમ લળે બગૈર બહુત સારા ઈલાકા લે નહીં ચુકે ? ક્યા ઉસ્ને દોસ્તીકા હક અદા નહીં કિયા ? વહ મુઝે અપના દોસ્ત સમઝતા હે ઔર મેં ઉસ્કા જાની દુશ્મન હૂં. મેં હર એક ગૈરમુસ્લિમસે કહૂંગા કે મુસલમાનોંકે સાથ મુઆહદે કરે ઔર ઉન્હેં ધોકા દે કર મારો."

યહ થી સલીબી ઝહનિય્યત જો એક કામ્યાબ સાઝિશકે તહત સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી જળોંકો દીમકકી તરહ ખા રહી થી. ઈસી સાઝિશકા યહ નતીજા થા કે મિસ્રમેં બગાવતકી ચિંગારી શો'લા બનને લગી થી જિસે સર્દ કરનેકે લિએ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો કુરકકા મુહાસરા ઈસ હાલતમેં ઉઠાના પળા જબ વહ સલીબિયોંકી એક સવાર ફોજકો કિલ્એસે બાહર શિકસ્ત દે ચુકા થા. ઉસે મુહાસરા નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે હવાલે કરકે અપની ફોજ સમેત કાહિરા જાના પળા. વહ દિલ બર્દાશ્ત તો નહીં થા, લેકિન્ દિલ પર ઐસા બોઝ થા જો ઉસ્કે ચેહરે પર સાફ નઝર આ રહા થા. ઉસ્કી ફોજકે સિપાહી ઈસ ખયાલસે મુત્મઈન થે કે ઉન્હેં આરામકે લિએ કાહિરા લે

જાયા જા રહા હે, લેકિન દસ્તોંકે વહ કમાનદાર જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે અઝમ ઔર લળનેકે તરીકએ કારકો સમઝતે થે. હેરાન થે કે ઉસ્ને નૂરૂદીનકો ફોજ સમેત કયૂં બુલાયા ઔર મુહાસરા કયૂં ઉઠાયા હે ? વહ તો ફતહ યા શિકસ્ત તક લળનેકા કાઈલ થા. ઉસ્કે હેડકવાર્ટરકે દો તીન સાલારોંકે સિવા કિસીકો ઈલ્મ નહીં થા કે મિસ્રકે હાલાત બહુત ખરાબ હો ગએ હૈં ઔર સૂડાનમેં તકિયુદીનકા હમ્લા નાકામ હો ગયા હે ઔર ઉસે ખૈરિયતસે પીછે હટાના હે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ અલી બિન સુફિયાન ભી થા. વહી મિસ્રકે અંદરૂની હાલાતકી રિપોર્ટ લે આયા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને કુરકસે કૂચકે હુકમકે સાથ યહ હુકમ ભી દિયા થા કે રાસ્તેમેં બહુત કમ પળાવ કિએ જાએંગે ઔર કૂચ બહુત તેઝ હોગી. ઈસ હુકમસે સબકો શક હુવા થા કે કુછ ગળબળ હે. સફરકી પહલી શામ આઈ. ફોજ રાત ભરકે લિએ રુક ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીકા ખૈમા નસબ હો ગયા તો ઉસ્ને અપને આ'લા કમાંડરોં ઔર અપની મરકઝી કમાનકે ઓહદેદારોંકો બુલાયા. ઉસ્ને કહા, "આપમેં ઝિયાદા તા'દાદ ઉન્કી હે જિન્હેં મા'લૂમ નહીં કે મૈંને મુહાસરા કયૂં ઉઠાયા હે ઔર મૈં ફોજકો કાહિરા કયૂં લે જા રહા હૂં. બેશક મુહાસરા ટૂટા નહીં. આપમેં કોઈ ભી પસ્પા નહીં હુવા, લેકિન મૈં ઈસે શિકસ્ત નહીં તો પસ્પાઈ ઝરૂર કહૂંગા. મેરે રફીકોં ! હમ પસ્પા હો રહે હૈં ઔર આપ યહ સુન કર હેરાન હોંગે કે આપકો પસ્પા કરનેવાલે આપકે અપને ભાઈ હૈં, અપને રફીક. વહ સલીબિયોંકે રફીક બન ચુકે હૈં ઔર ઉન્હોંને બગાવતકા મંસૂબા બના લિયા હે. અગર અલી બિન સુફિયાન, ઉસ્કે નાઈબ ઔર ગિયાષ બિલ્બીસ ચોકસ ન હોતે તો આજ આપ મિસ્ર ન જા સકતે. વહાં સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંકી હુકમરાની હોતી. અર્સલાન જૈસા હાકિમ સલીબિયોંકા આલએ કાર નિકલા. વહ અલ્ઈદ્રીસકે દો જવાન બેટે મરા કર ખૂદકુશી કર ચુકા હે. અગર અર્સલાન ગદાર થા તો આપ ઔર કિસ પર ભરોસા કરેંગે ?"

હાઝિરીન પર સન્નાટા તારી હો ગયા. બેચેની ઔર ઈઝતિરાબ ઉન્કી આંખોંમેં ચમક રહા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ખામોશ હો કર સબકો દેખા. ઉસ દોરકા એક વકાઈઅ નિગાર, કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદકી કિસી ગૈર

મત્બૂઆ તહરીરકે હવાલેસે લિખતા હે કે વહ કંદલિયોંકી કાંપતી હૂઈ રોશનીમેં સબકે ચેહરે ઈસ તરહ નઝર આ રહે થે જૈસે વહ એક દૂસ્રેકે લિએ અજનબી હોં. વહ આંખ ભી નહીં જપકતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે અલ્ફાઝસે ઝિયાદા ઉસ્કા લબો લહજા ઔર અંદાઝ ઉન પર અષર હો રહા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી આવાઝમેં રોઝવાલા જોશ નહીં, બલ્કે લર્ઝાસા થા જો સબકો ડરા રહા થા. ઉસ્ને કહા, "મૈં યહ કહ કરકે આપમેં ભી ગદ્દાર હૈં મુઆફી નહીં માંગૂગા. મૈં આપકો યહ ભી નહીં કહૂંગા કે કુર્આન પર હલફ ઉઠાઓ કે આપ ઈસ્લામ ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે વફાદાર હૈં. ઈમાન બેચનેવાલે કુર્આન હાથમેં લે કર ભી વફાદારીકા યકીન દિલાયા કરતે હૈં. મૈં આપકો સિર્ફ યહ બતાના ચાહતા હૂં કે હર વહ ઈન્સાન જો મુસલમાન નહીં વહ આપકા દૂશ્મન હે. દુશ્મન જબ આપકે સાથ મુહબ્બત ઔર દોસ્તીકા ઈઝહાર કરતા હે તો ઉસમેં ઉસ્કી દુશ્મની છુપી હૂઈ હોતી હે. વહ આપકો આપકે ભાઈયોંકે ખિલાફ ઔર આપકે મઝહબકે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કરતા હે ઔર જહાં ઉસે મુસલમાન પર હુકૂમત કરનેકા મોકા' મિલ્તા હે વહ મુસલમાન મસ્તૂરાતકી ઈસ્મતદરી ઔર ઈસ્લામકી બેખકુની કરતા હે. યહી ઉસ્કા મકસદ હે. હમ જો જંગ લળ રહે હૈં યહ હમારી ઝાતી જંગ નહીં. યહ ઝાતી હુક્મરાની કાઈમ કરનેકે લિએ કિસી મુલ્ક પર કબ્ઝેકી કોશિશ નહીં. યહ દો અકીદોંકી જંગ હે. યહ કુફ્ર ઔર ઈસ્લામકી જંગ હે. યહ જંગ ઉસ વક્ત તક લળી જાતી રહેગી જબ તક કુફ્ર યા ઈસ્લામ ખત્મ નહીં હો જાતા."

"ગુસ્તાખી મુઆફ સાલારે આ'ઝમ !" એક સાલારને કહા, "અગર હમેં ષાબિત કરના હે કે હમ ગદ્દાર નહીં હૈં તો હમેં મિસ્રકે હાલાતસે આગાહ કરેં. હમ અમલસે ષાબિત કરેંગે કે હમ ક્યા હે. અર્સલાન ફોજકા નહીં ઈન્તિઝામિયાકા હાકિમ થા. આપકો ગદ્દાર ઈન્તિઝામિયામેં મિલેંગે ફોજમેં નહીં. કુરક શહરકા મુહાસરા આપને ઉઠાયા હે, હમને નહીં. મુહતરમ ઝંગીકો આપને બુલાયા હે, હમને નહીં. હમારા ઈમ્તિહાન જંગમેં હો સકતા હે, પુર અમન કૂચમેં નહીં... મિસ્રમેં ક્યા હો રહા હે ?"

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને અલી બિન સુફિયાનકી તરફ દેખા ઔર કહા,

"અલી ! ઉન્હેં બતાઓ વહાં ક્યા હો રહા હે."

અલી બિન સુફિયાનને કહા, "ગદ્દારોંને દુશ્મનકે સાથ મિલ કર સૂડાનકે મહાઝકે લિએ રસદ રોક લી હે. મંડિયોંસે ગલ્લા ગાઈબ કર દિયા હે. દેહાતી ઈલાકોંમેં અજનબી લોગ આ કર ગલ્લા ઔર ખૂર્દો નોશકી દીગર અશ્યાઅ ખરીદ કર લે જાતે હૈં. ગોશ્ત નાપેદ કર દિયા ગયા હે. રસદ અગર ભેજી જાતી હે તો દાનિસ્તા તાખીર કી જાતી હે. યૂં ભી હુવા કે રસદ ભેજ કર દુશ્મનકો ઈત્તિલાઅ દે દી ગઈ. દુશ્મનને રસદકે કાફલેકો રાસ્તેમેં રોક લિયા. શહરમેં બદકારી આમ હો ગઈ હે. જૂએબાઝીકે ઐસે દિલચશ્પ તરીકે રાઈજ હો ગએ હે જિન્કે હમારે લળકે આદી હોતે જા રહે હૈં. દેહાતી ઈલાકોસે ફોજકો ભરતી નહીં મિલ્તી ઔર જાન્વર ભી નહીં મિલ્તે. ફોજમેં બેઈત્મિનાની પૈદા હો ગઈ હૈં. હમારે કૌમી કિર્દારકો તબાહ કરનેકે સામાન પૈદા કર દિએ ગએ હૈં. ઈન્તિઝામિયાકે હુક્કામ છોટી છોટી રિયાસતોંકે હુક્મરાન બનનેકે ખ્વાબ દેખ રહે હૈં. ઉન્હેં યહ લાલચ સલીબિયોંને દે રખ્ખે હૈં. ઈન હાકિમોંકો બાહરસે બેદરેગ દોલત મિલ રહી હે ચૂંકે સલ્તનત ઔર ઈમામતકા ઈન્તિઝામ ઉન્હીકે હાથમેં હે, ઈસ લિએ ઉન્હોંને ઐસી ફિઝા પૈદા કર દી હે જો દુશ્મનકે લિએ સાઝગાર હે. સબસે ઝિયાદા ખતરનાક સૂરત યહ પૈદા હો ગઈ હે કે દેહાતી ઈલાકોંમેં અજીબો ગરીબ અકીદે ફેલ રહે હૈં. લોગ ગૈર ઈસ્લામી ઉસૂલોંકે કાઈલ ઔર પાબંદ હોતે જા રહે હૈં. ઈસમેં ખત્રા યહ હે કે હમેં ફોજ ઉન્હી ઈલાકોંસે મિલ્તી હે ઔર હમારી મૌજૂદા ફોજ ઉન્હી ઈલાકોંસે આઈ હે. બેબુન્યાદ ઔર ગૈર ઈસ્લામી અકીદે ફોજમેં ભી આ ગએ હૈં."

"ક્યા આપને ઉસ્કા તદારુક નહીં કિયા ?" હાઝરીનમેંસે કિસીને પૂછા.

"જી હાં !" અલી બિન સુફિયાનને કહા, "મેરા તમામ તર શો'બા મુજરિમોંકે સુરાગ લગાને ઔર ઉન્હેં પકળનેમેં મસ્રૂફ હે. મૈંને અપને જાસૂસ ઔર મુખ્બિર દેહાતી ઈલાકોંમેં ભી ફેલા રખ્ખે હૈં. મગર દુશ્મનકી તખ્રીબકારી ઈત્ની ઝિયાદા બળ્હ ગઈ હે કે ઉસ્કે આદમિયોંકો પકળના બહુત મુશ્કિલ હો ગયા હે. મુશ્કિલ યહ હે કે હમારે મુસલમાન ભાઈ દુશ્મનકે

જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકો પનાહ ઔર તહફફુઝ દેતે હૈં. ક્યા આપ યહ સુન કર હેરાન નહીં હોંગે કે દેહાતી ઈલાકોંકી બા'ઝ મસ્જિદોંકે ઈમામ ભી દુશ્મનકી તખ્રીબકારીમેં શામિલ હો ગએ હૈં ?''

''યહ તો હો નહીં સકતા કે મૈં ઈન્તિઝામિયા ફોજકે સુપુર્દ કર દૂં.'' સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા, ''ફોજ જિસ મકસદકે લિએ તય્યાર કી ગઈ હે. યહ ઉસીકી તકમીલકા ફર્ઝ અદા કરતી રહે તો સલ્તનતકે લિએ ભી બેહતર હોતા હે ઔર ફોજકે લિએ ભી. જિસ તરહ એક કોતવાલ સાલાર નહીં બન સકતા ઈસી તરહ કોઈ સાલાર કોતવાલકે ફરાઈઝ સર અંજામ નહીં દે સકતા. અલ્બત્તા હર સાલારકો યહ ઝરૂર મા'લૂમ હોના ચાહિએ કે કોતવાલ ક્યા કર રહા હૈં. હર સાલારકો બાખબર હોના ચાહિએ કે ઈન્તિઝામિયા ક્યા કર રહી હે. ક્યા વાકઈ ફરાઈઝમેં કોતાહી તો નહીં હો રહી ? મેરે રફીકોં ! હમેં ખુદાને તારીખકી સબસે ઝિયાદા કળવી આઝમાઈશમેં ડાલ દિયા હે. મિસ્રકે હાલાત આપને સુન લિએ હૈં. સૂડાનકા હમ્લા નાકામ હો ગયા હે. તકિયુદ્દીન અપની ગલતિયોંકે બદૌલત સૂડાનકે સહરામેં ફંસ કર રહ ગયા હે. ઉસ્કી ફોજ છોટી છોટી ટોલિયોંમેં બિખર ગઈ હે. ઉસ્કી પસ્પાઈ ભી મુમ્કિન નઝર નહીં આતી. મૈં કહ નહીં સકતા કે મુહતરમ ઝંગી કુરક ફતહ કર લેંગે યા નહીં. લેકિન ઉસે ભી મૈં અપની નાકામી કહતા હૂં. આપ ઈન્તિહાઈ મુશ્કિલ હાલાતમેં દુશ્મનકો શિકસ્ત દે સકતે હૈં, મગર દુશ્મનને જિસ મહાઝ પર હમ્લા કિયા હે ઉસ પર દુશ્મનકો શિકસ્ત દેના આપકે લિએ બઝાહિર આસાન નઝર નહીં આતા. આપ તેગઝન હે. સહરાઓંકા સીના ચીર કર સકતે હૈં, મગર મુઝે ખત્રા નઝર આ રહા હે કે સલીબિયોંકે ઈસ મહાઝ પર આપ હથ્યાર ડાલ દેંગે.''

હાઝરીનમેં ચંદ એક જોશેં ઔર પુર અઝમ આવાઝેં સુનાઈ દીં. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''ઈસ વક્ત જો ફોજ મિસ્રમેં હે વહ જબ શોબક ઔર કુરકકે મહાઝસે મિસ્ર ગઈ થી તો ઉસ્કે કમાંડરોં ઔર ઓહદેદારોંકા જઝબા બિલ્કુલ ઐસા હી થા જૈસા આજ આપકા હે, મગર કાહિરા પહુંચ કર જબ ઉન્હોંને દુશ્મનકે સબ્ઝ બાગ દેખે તો બગાવતકે લિએ તય્યાર હો ગએ. અબ ઈસ ફોજકી કૈફિયત યહ હે કે આપ ઈસ પર ભરોસા નહીં કર સકતે.''

"હમ ઐસે એક એક કમાંડર ઔર ઓહદેદારોંકો કત્લ કરકે દમ લેંગે." એક સાલારને કહા.

"હમ સબસે પહલે અપની સફોંકો ગદ્દારોંસે પાક કરેંગે." એક ઔરને કહા.

"અગર મેરા બેટા સલીબિયોંકા દોસ્ત નિકલા તો મૈં અપની તલ્વારસે ઉસ્કા સર કાટ કર આપકે કદમોંમેં રખ દૂંગા." એક બૂઢે નાઈબ સાલારને કહા.

"મૈં ઈસ કિસ્મકી જોશીલી ઔર જઝબાતી બાતોંકા કાઈલ નહીં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

હાઝરીનકા જોશ ગઝબનાક હો ગયા. યહ વહ લોગ થે જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને બાત કરનેસે ડરા કરતે થે. મગર અબ યહ સુન કર કે ઉન્કી ફોજકી વહ નફરી જો મિસ્રમેં હૈં દુશ્મનકી તખ્રીબકારીકા શિકાર હો કર અપની સલ્તનતકે ખિલાફ બગાવત પર ઉતર આઈ હે તો વહ લોગ આગ બગોલા હો ગએ. એકને સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહાં તક કહ દિયા, "આપ હમેં હમેશા તહમ્મુલસે સોચને ઔર બુર્દબારીસે અમલ કરનેકી તલ્કીન કરતે હૈં. મગર બા'ઝ હાલાત ઐસે હોતે હૈં જિન્હેં તહમ્મુલ ઔર બુર્દબારી ઔર ઝિયાદા બિગાળ દેતી હે. હમેં ઈજાઝત દેં કે કાહિરા તક હમ એક ભી પળાવ ન કરેં. હમ આરામ ઔર ખોરાકકે બગૈર મુતવાતિર (મુસલ્સલ) સફર કરેંગે. હમ ઈસ ફોજકો નહત્તા કરકે કેદ કર લેંગે."

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે લિએ ઈન હુક્કામ પર કાબૂ પાના મહાલ હો ગયા. ઉસ્ને કુછ ઔર બાતેં કહ કર મજ્લિસ બર્ખાસ્ત કર દી. અલસ્સુબ્હ ફોજને કૂચ કિયા. યહ કૂચ તર્તીબસે હો રહા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી અપને અમલેકે સાથ અલગ થલગ જા રહા થા. ઉસ્ને દેખા કે અલી બિન સુફિયાન ઉસ્કે સાથ નહીં થા. શામ તક ફોજકો દો મર્તબા કુછ દેરકે લિએ રોકા ગયા. શામ ગહરી હોનેકે બા'દ ભી ફોજ ચલ્તી રહી. રાતકા પહલા પહર ખત્મ હો રહા થા. જબ સુલ્તાન અય્યૂબીને રાતકે કિયામકે લિએ ફોજકો રોકા. સુલ્તાન ખાનેસે ફારિગ હુવા તો અલી બિન સુફિયાન આ ગયા.

"સારા દિન કહાં રહે અલી ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા.

"ગુઝિશ્તા રાત મેરે દિલમેં એક શક પૈદા હો ગયા થા." અલી બિન સુફિયાનને જવાબ દિયા, "ઉસ્કી તસ્દીક યા તર્દીદકે લિએ સારા દિન ફોજમેં ઘૂમતા ફિરતા રહા."

"ક્યા શક ?"

"આપને રાત દેખા નહીં થા કે તમામ સાલાર, કમાંડર ઔર ઓહદેદાર કિસ તરહ ઉસ ફોજકે ખિલાફ ભળક ઉઠે થે જો મિસ્રમેં હે ?" અલી બિન સુફિયાનને કહા, "મુઝે શક હોને લગા થા કે યહ અપને અપને દસ્તોંકો ભી ઈસી તરહ ભળકાએંગે. મેરા શક સહીહ ષાબિત હુવા. ઉન્હોંને તમામ તર ફોજકો મિસ્રકી ફોજકે મુતઅલ્લિક ઐસી બાતેં બતાઈ હૈં કે તમામ ફોજ ઈન્તિકામ જઝબેસે મુશ્તઅલ હો ગઈ હે. મૈંને સિપાહિયોંકો યહ કહતે સુના હે કે હમ મહાઝોં પર ઝખ્મી ઔર શહીદ હોતે હૈં ઔર હમારે હી સાથી કાહિરામેં ઐશ કરતે ઔર ઈસ્લામી પરચમકે ખિલાફ અલમે બગાવત બુલંદ કરના ચાહતા હૈં. હમ જાતે હી ઉન્હેં ખત્મ કરેંગે ફિર સૂડાનમેં ફંસી હૂઈ ફોજકી મદદકો પહુંચેંગે. કાબિલે સદ્ એહતિરામ અમીર ! અગર હમને કોઈ પેશબંદી ન કી તો કાહિરામેં પહુંચતે હી ખાનાજંગી શુરૂઅ હો જાએગી. હમારી યહ ફોજ ઈન્તિકામી જઝબેકે ઝેરે નઝર ગુસ્સેમેં હે ઔર હમારી મિસ્રવાલી ફોજ પહલે હી બગાવતકે બહાને ઢૂંઢ રહી હે."

"મુઝે ઈસ પર તો ખૂશી હે કે મુસલ્સલ મા'રિકોંકી થકી હૂઈ ઈસ ફોજમેં યહ જઝબા પૈદા હો ગયા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "મગર હમારા દુશ્મન યહી ચાહતા હે કે હમારી ફોજ દો હિસ્સોંમેં બટ કર આપસમેં ટકરા જાએ." વહ ગહરી સોચમેં પળ ગયા ફિર કહને લગા, "જબ હમ કાહિરાસે ખાસ્સા દૂર હોંગે તો ઝિમ્મેદાર ઔર ઝહીન કાસિદ ભેજ કર મિસ્રવાલી ફોજકો કિસી દૂસ્રે રાસ્તસે કુરકકી સિમ્ત કૂચકા હુક્મ દે દૂંગા. શાયદ મૈં ખુદ આગે ચલા જાઉં ઔર ઉસ ફોજકો કૂચ કરા દૂં તાકે યહ ફોજ જો હમારે સાથ હે જબ વહાં પહુંચે તો વહાં ઉસે ઈસ ફોજકા કોઈ સિપાહી નઝર ન આએ. તુમને અચ્છા કિયા હે અલી ! મેરી તવજ્જુહ ઉધર નહીં ગઈ થી."

વહ પુર અસ્રાર ગૈબદાન જિસ્કે મુતઅલ્લિક સરહદકે દેહાતી ઈલાકોંમેં મશ્હૂર હો ગયા થા કે આસ્માનસે આયા હે. ખુદાકા દીન લાયા હે ઔર મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરતા હે, અપને મુસાહિબોંકે કાફલેકે સાથ સફર કરતા થા. જિન્હોંને ઉસે દેખા થા વહ કહતે થે કે વહ બૂળ્હા નહીં. ઉસ્કી દાળ્હી ભૂરે રંગકી ઔર ચેહરેકી રંગત ગોરી બતાઈ જાતી થી. ઉસ્કે સરકે બાલ બળ્હા રખ્ખે થે. લોગ બતાતે થે કે ઉસ્કી શરબતી આંખોંમેં પૂરે ચાંદ જૈસી ચમક હે ઔર ઉસ્કે દાંત સિતારોંકી તરહ સુફેદ ઔર શફ્ફાફ હેં. ઉસ્કા કદ ઉંચા ઔર જિસ્મ ગઠા હુવા બતાયા જાતા થા ઔર વહ બોલ્તા થા તો સુનનેવાલે મસ્હૂર હો જાતે થે. ઉસ્કે સાથ બહુતસે મુસાહિબ (સાથી) ઔર બહુતસે ઊંટ થે. સામાનવાલે ઊંટ અલગ થે. જિન્મેંસે બા'ઝ પર બહુત બળે બળે મટકે લદે હોતે થે. ઉસ્કા કાફલા આબાદીસે દૂર રુકતા ઔર વહ વહીં લોગસે મિલ્તા થા. કિસી આબાદીમેં નહીં જાતા થા. વહ એક જગહસે કૂચ કરતા તો ઉસ્કે આગે આગે કુછ લોગ ઊંટ ઔર ઘોળે ભગા દેતે ઔર રાસ્તેમેં આનેવાલે ગાઉં ઔર બસ્તિયોંમેં ખબર કર દેતે થે કે વહ આ રહા હે. યહ લોગ હર કિસીકો ઉસ્કી કરામાત ઔર રૂહાની કુવ્વતોંકે કરિશ્મે સુનાતે થે. લોગ કઈ કઈ દિન ઉસ્કે રાસ્તેમેં બેઠે રહતે થે.

જિસ રાત અલી બિન સુફિયાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો બતા રહા થા કે મહાઝસે કાહિરાકો જાનેવાલી ફોજ મિસ્રમેં મુકીમ ફોજકે ખિલાફ મુશ્તઅલ હો ગઈ હે. ઉસ રાત વહ ગૈબદાન કાહિરાસે બહુત દૂર એક નખ્લિસ્તાનમેં ખેમાઝન હુવા. ઉસ્કા એક ઉસૂલ યહ થા કે ચાંદની રાતોંમેં કિસીસે નહીં મિલ્તા થા. દિનકે દોરાન કિસીકે સાથ બાત નહીં કરતા થા. અંધેરી રાતેં ઉસે પસંદ થીં. ઉસ્કી મહેફિલ ઐસી કિંદીલોંસે રોશન હોતી થી જિન્મેંસે હર એકકા રંગ દૂસરીસે મુખ્તલિફ થા. ઈન રોશનિયોંકા ભી એક તઅષ્ષુર થા જો હાઝરીને મહેફિલકે લિએ તિલ્સમાતી થા. વહ જહાં ખેમાઝન હુવા થા ઉસસે કુછ દૂર એક બસ્તી થી જિસમેં ઝિયાદા તર મુસલમાન ઔર કુછ સૂડાની હબ્શી રહતે થે. ઈસ બસ્તીમેં એક મસ્જિદ ભી થી જહાંકા ઈમામ એક ખામોશ તબીઅત ઈન્સાન થા. એક જવાં સાલ આદમી કોઈ દેળ્હ દો મહીનોંસે ઉસ્કે પાસ દીની તા'લીમ હાસિલ કરને આયા કરતા થા.

યહ આદમી જો અપના નામ મહમૂદ બિન અહમદ બતાતા થા કિસી દૂસ્રી બસ્તીસે મસ્જિદમેં જાયા કરતા થા. ઉસ્કી દિલ્ચસ્પી ઈમામે મસ્જિદ ઔર ઉસ્કે ઈલ્મકે સાથ થી, મગર ઉસ્કી એક દિલ્ચસ્પી ઔર ભી થી. યહ એક જવાન લળકી થી જિસ્ને ઉસે અપના નામ સઅદિયા બતાયા થા. સઅદિયાકો મહમૂદ ઈત્ના અછ્છા લગા કે વહ ઉસે કઈ બાર અપની બકરિયોંકા દૂધ પિલા ચુકી થી.

ઉન્કી પહલી મુલાકાત બસ્તીસે બાહરસે દૂર એક જગહ હૂઈ થી જહાં સઅદિયા અપની બકરિયાં ઔર દો ઊંટ ચરાને ઔર ઉન્હેં પાની પિલાનેકે લિએ ગઈ થી. મહમૂદ વહાં પાની પીનેકે લિએ રુકા થા. સઅદિયાને ઉસસે પૂછા થા કે વહ કહાંસે આયા હે ઔર કહા જા રહા હે. મહમૂદને કહા થા કે ન કહીંસે આ રહા હૂં ન કહીં જા રહા હૂં. સઅદિયા સાદગીસે હંસ પળી થી. જવાબ હી કુછ ઐસા થા. સઅદિયાને મહમૂદસે કુદરતીસા સવાલ પૂછા, "મુસ્લિમ ?" "સૂડાની ?"

મહમૂદને જબ જવાબ દિયા કે વહ મુસલમાન હે તો સઅદિયાકે હોંટોં પર મુસ્કુરાહટ આ ગઈ થી. મહમૂદને ઉસે અપના સહીહ ઠિકાના નહીં બતાયા થા. ઉસ્કે સાથ કુછ ઐસી બાતેં કીં જો સઅદિયાકો અછ્છી લગતી થીં. સઅદિયા ઉસસે સૂડાનકી જંગકે મુતઅલ્લિક પૂછને લગી. ઉસ્કે અંદાઝસે પતા ચલતા થા કે ઉસે ઈસ્લામી ફોજકે સાથ દિલ્ચસ્પી થી. ઉસ્ને જબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મુતઅલ્લિક પૂછા તો મહમૂદને ઉસ્કી ઐસી તા'રીફ કી જૈસે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈન્સાન નહીં ખુદાકા ઉતારા હુવા ફરિશ્તા હે. સઅદિયાને પૂછા, "ક્યા સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઉસસે ઝિયાદા મુકદ્દસ ઔર બરગુઝીદા હે જો આસ્માનસે ઉતરા હે ઔર મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરતા હે ?"

"સલાહુદ્દીન મરે હૂઓંકો ઝિંદા નહીં કર સકતા." મહમૂદને જવાબ દિયા.

"હમને સુના હે કે જો લોગ ઝિંદા હોતે હેં ઉન્હેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી માર ડાલતા હે." સઅદિયાને શકકી લહજેમેં કહા, "લોગ યહ ભી બતાતે હેં કે વહ મુસલમાન હે ઔર હમારી તરહ કલિમા ઔર નમાઝ પળ્હતા હે."

"તુમ્હેં કિસ્ને બતાયા કે વહ લોગોંકો માર ડાલતા હે ?"

"હમારે ગાઉંમેંસે મુસાફિર ગુઝરતે રહતે હૈં, વહ બતાતે હૈં કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બહુત બુરા આદમી હે." સઅદિયાને કહા.

"તુમ્હારી મસ્જિદકા ઈમામ ક્યા બતાતા હે ?" મહમૂદને બતાયા.

"વહ બહુત અચ્છી બાતેં બતાતા હે." સઅદિયાને કહા, "વહ સબકો કહતા હે કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈસ્લામકી રોશની સારે મિસ્ર ઔર સૂડાનમેં ફેલાને આયા હે ઔર ઈસ્લામ હી ખુદાકા સચ્ચા દીન હે."

મહમૂદ ઉસ્કે સાથ ઈસી મૌઝૂઅ પર બાતેં કરતા રહા થા. સઅદિયાસે ઉસે પતા ચલા કે ઉસ્કે ગાઉંમેં ઐસે આદમી આતે રહતે હૈં જો અપને આપકો મુસલમાન બતાતે હૈં મગર બાતેં ઐસી કરતે હૈં કે કઈ લોગોંકે દિલોંમેં ઈસ્લામકે ખિલાફ શુકૂક પૈદા હો ગએ હૈં. મહમૂદને સઅદિયાકે શુકૂક રફા' કર દિએ ઔર અપની ઝાત, મીઠી ઝુબાન ઔર શખ્સિયતકા ઐસા અષર પૈદા કિયા કે સઅદિયાને બેતાબીસે કહા કે વહ અકષર યહાં બકરિયાં ચરાને આયા કરતી હે ઔર મહમૂદ જબ કભી ઈધરસે ગુઝરે ઉસે ઝરૂર મિલે. મહમૂદ ઉસે જઝબાત ઔર હકાકઈકે દરમિયાન ભટકતા છોળ કર ઉસ્કે ગાંવકી તરફ ચલા ગયા. સઅદિયા યહ સોચતી રહ ગઈ કે વહ કોન હે ? કહાંસે આયા ઔર કહાં જા રહા હે ? ઉસ્કા લિબાસ ઈસ ઈલાકેકા થા, મગર ઉસ્કી શકલો સૂરત ઔર ઉસ્કી બાતેં બતાતી થીં કે વહ ઈસ ઈલાકેકા રહનેવાલા નહીં.... સઅદિયાકે શુકૂક સહીહ થે. મહમૂદ બિન અહમદ દેહાતી ઈલાકેકા રહનેવાલા નહીં થા. સિકંદરિયાકા બાશિંદા થા ઔર અલી બિન સુફિયાનકી દાખિલી જાસૂસી (ઈંટેલીજંસ)કા એક ઝહીન કારકુન થા. વહ કઈ મહીનોંસે અપને ફર્ઝકી અદાઈગીકે લિએ સરહદી દેહાતમેં ઘુમ ફિર રહા થા. ઉસ્ને ખાને પીનેકા ઈન્તિઝામ ખુફિયા રખ્ખા હુવા થા. ઉસ્કે સાથ ચંદ ઔર જાસૂસ ભી થે જો ઈસ ઈલાકેમેં ફેલે હૂએ થે. વહ કભી કભી ઈકટ્ઠે હોતે ઔર ઉન્કે જો મુશાહદાત હોતે થે વહ અપને કિસી એક સાથીકે સુપુર્દ કરકે ઉસે કાહિરા ભેજ દેતે થે. ઈસ તરહ અલી બિન સુફિયાનકે શો'બેકો પતા ચલતા રહતા થા કે સરહદી ઈલાકોંમેં ક્યા હો રહા હે.

મહમૂદ બિન અહમદકો સઅદિયા મિલ ગઈ તો ઉસ્ને ઈસ લળકીકે સાથ ઐસી બાતેં કીં જિન્સે ઉસે ગાઉં ઔર ગર્દો પેશકે ઈલાકેકે

લોગોંકે ખયાલાતકા ઈલ્મ હો સકતા થા. ઉસ્કે સઅદિયાકે ગાઉંકી મસ્જિદકે ઈમામકે મુતઅલ્લિક ખાસ તોર પર પૂછા થા. વજહ યહ થી કે દો ગાવમેં ઉસ્ને ઐસે ઈમામે મસ્જિદ દેખે થે જો મશ્કૂકસે લગતે થે. વહાંકે લોગોંસે ઉસે પતા ચલા થા કે યહ દોનોં ઈમામ નએ આએ હેં. ઈસસે પહલે ઈન મસ્જિદોંમેં ઈમામ થે હી નહીં. દોનોં જિહાદકે ખિલાફ વઅઝ સુનાતે ઔર કુર્આનકી આયાત પઢ કર ગલત તફસીરેં બયાન કરતે થે ઔર યહ દોનોં પુર અસ્રાર ગૈબદાનકો બરહક બતાતે ઔર લોગોંમેં ઉસ્કી ઝિયારતકા ઈશ્તિયાક (શોક) પૈદા કરતે થે. મહમૂદ ઔર ઉસ્કે દો સાથિયોંને ઈન દોનોં ઈમામોંકે મુતઅલ્લિક પૂરી રિપોર્ટ કાહિરા ભેજ દી થી ઔર અબ વહ સઅદિયાકે ગાવમેં જા રહા થા. ઉસે યહ સુન કર બહુત ખૂશી હૂઈ થી કે ઈસ ગાવકા ઈમામ સુલ્તાન અય્યૂબીકા મુરીદ ઔર ઈસ્લામકા અલમબરદાર હે. ઉસ્ને ઈસી મસ્જિદકો અપના ઠિકાના બનાનેકા ફેસ્લા કર લિયા.

વહ મસ્જિદમેં ગયા ઔર ઈમામસે મિલા. અપના જૂટા તઆરુફ કરાકે ઉસ્ને કહા કે વહ મઝહબી ઈલ્મકી તલાશમેં મારા મારા ફિર રહા હે. ઈમામને તા'લીમ દેનેકા વા'દા કિયા ઔર ઉસે મસ્જિદમેં રહનેકી પેશકશ કી. મહમૂદ મસ્જિદમેં કેદ નહીં હોના ચાહતા થા. ઉસ્ને ઈમામસે કહા કે વહ દો તીન રોઝ બા'દ અપને ઘર જાયા કરેગા. ઉસ્ને ઈમામકો ભી અપના નામ નહીં બતાયા થા. ઈમામને ઉસસે પૂછા તો ઉસ્ને કુછ ઔર નામ બતા દિયા. યહ પૂછા કે વહ કહાંકા રહનેવાલા હે તો ઉસ્ને દૂર કિસી સરહદી ગાવકા નામ બતાયા. ઈમામ મુસ્કુરાયા ઔર આહિસ્તાસે બોલા, "મહમૂદ બિન અહમદ ! મુઝે ખૂશી હૂઈ કે તુમ અપને ફરાઈઝસે બેખબર નહીં. સિકંદરિયાકે મુસલમાન ફર્ઝકે પક્કે હોતે હેં."

મહમૂદ ઐસા ચોંકા જૈસે બિદક ઉઠા હો. વહ સમઝા કે યહ ઈમામ સલીબિયોંકા જાસૂસ હે. લેકિન ઈમામને ઉસે ઝિયાદા દેર તક શકમેં ન રહને દિયા ઔર કહા, "મેં મહસૂસ કરતા હૂં કે મુઝે કમ અઝ કમ તુમ્હારે સામને અપને આપકો બેનિકાબ કરના ચાહિએ. મુ તુમ્હારે હી મહકમેકા આદમી હૂં. મેં તુમ્હારે તમામ સાથિયોંકો ઈસ ઈલાકેમેં હેં જાન્તા હૂં. મુઝે

તુમમેંસે કોઈ ભી નહીં જાન્તા. મૈં મુહતરમ અલી બિન સુફિયાનકે ઉસ અમ્લેકા આદમી હૂં જો દુશ્મન પર નઝર રખનેકે સાથ સાથ અપને જાસૂસોં પર ભી નઝર રખતા હે. મૈં ઈમામ બન કર જાસૂસીકા કામ કર રહા હૂં.''

''ફિર મૈં આપકો દાનિશમંદ આદમી નહીં કહૂંગા.'' મહમૂદ બિન અહમદને કહા, ''આપને જિસ તરહ મેરે સામને અપને આપકો બેનિકાબ કિયા હે. ઈસ તરહ આપ દુશ્મનકે કિસી જાસૂસકે સામને ભી બેનિકાબ હો સકતે હૈં.''

''મુઝે યકીન થા કે તુમ મેરે આદમી હો.'' ઈમામને કહા, ''ઝરૂરત ઐસી આ પડી હે કે તુમ્હેં અપના અસ્લી રૂપ બતાના ઝરૂરી સમઝા. મેરે સાથ દો મુહાફિઝ હૈં જો બાશિંદોકે બહરૂપમેં ગાઉમેં મૌજૂદ રહતે હૈં મુઝે ઝિયાદા આદમિયોંકી ઝરૂરત હે. અછ્છા હુવા કે તુમ આ ગએ. ઈસ ગાવમેં દુશ્મનકે તખ્રીબકાર આ રહે હૈં. તુમને ઈસ આદમીકે મુતઅલ્લિક સુના હોગા જિસ્કે મુતઅલ્લિક મશ્હૂર હો ગયા હે કે વહ મુસ્તકબિલકે અંધેરેકી ખબર દેતા ઔર મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરતા હે. યહ ગાંવ ભી ઉસ્કી અન દેખી કરામાતકી ઝદમેં આ ગયા હે. મૈંને ગાંવવાલોંકો શુરૂઅમેં બતાયા થા કે યહ સબ ઝૂટ હે ઔર લાશોંમેં કોઈ ઈન્સાન જાન નહીં ડાલ સકતા. મગર ઉસ્કી શોહરતકા જાદૂ ઈત્ના સખ્ત હે કે લોગ મેરે ખિલાફ હોને લગે. મૈં સંભલ ગયા ક્યૂંકે મૈં ઈસ મસ્જિદસે નિકલના નહીં ચાહતા. મુઝે એક અડ્ડે ઔર ઠિકાનેકી ઝરૂરત હે. યહાંકે ગુમ્રાહ કિએ હૂએ લોગોંકો ઈસ્લામકા સીધા રાસ્તા ભી દિખાના હે. પંદ્રહ બીસ રોઝ ગુઝરે, રાતકો દો આદમી મેરે પાસ આએ. મૈં અકેલા થા. ઉન દોનોંકે ચેહરોં પર નિકાબ થા. ઉન્હોંને મુઝે ધમકી દી કે મૈં યહાંસે ચલા જાઉં. મૈંને ઉન્હેં કહા કે મેરા ઔર કોઈ ઠિકાના નહીં. ઉન્હોંને કહા કે યહાં રહના ચાહતે હો તો દર્સ બંદ કર દો ઔર ઉસ્કી બાતેં કરો જો આસ્માનસે આયા હે ઔર ખુદાકા સચ્ચા મઝહબ લાયા હે. મૈં દોનોંકા મુકાબલા કર સકતા થા. હથ્યાર હર વક્ત અપને પાસ રખતા હૂં, લેકિન મૈં લડ કર, કત્લ કરકે યા કત્લ હો કર અપના ફર્ઝ પૂરા નહીં કર સકતા થા. મૈંને અકલસે કામ લિયા ઔર ઉન્હેં યહ તઅષ્ષુર દિયા કે આજસે વહ મુઝે અપના આદમી સમઝેં. ઉન્હોંને કહા કે અગર વહ ઉન્કી બાતોં પર

અમલ કરેગા તો ઉસે એક ઈન્આમ યહ મિલેગા કે ઉસે કત્લ નહીં કિયા જાએગા ઔર દૂસ્રા યહ કે ઉસે અશરફિયાં દી જાએંગી.''

''ફિર આપને અપને વઅઝ ઔર ખૂત્બેકા રંગ બદલ દિયા હે ?'' મહમૂદને પૂછા.

''કિસી હદ તક.'' ઈમામને જવાબ દિયા, ''મૈં અબ દોનોં કિસ્મકી બાતેં કરતા હૂં. મુઝે અશરફિયોંકી નહીં અપની જાનકી ઝરૂરત હે. મૈં અપના ફર્ઝ અદા કિયે બગૈર મરના નહીં ચાહતા. મૈં ગાઉંસે બાહર જા કર તુમ્હેં યા તુમ્હારે સાથીકો ઢૂંઢના ભી નહીં ચાહતા, કયૂંકે ઉસ્કી જાન ભી ખત્રેમેં પળ જાતી. ખુદાને ખૂદ હી તુમ્હેં મેરે પાસ ભેજ દિયા હે. મેરે મુહાફિઝ ઉસ રાત મેરે પાસ નહીં થે. અબ તુમ હી મેરે સાથ રહો. તુમ મેરે શાગિર્દકી હેષિયતસે મેરે સાથ રહોગે. તુમ સીધી સાદી ગંવારીસી બાતેં કિયા કરના. ગાંવમેં ચાર પાંચ આદમી ઐસે હૈં જો હમારા સાથ દે સકતે હૈં. અગર હમેં કરીબ કોઈ સરહદી દસ્તા મિલ જાએ તો હમારા મકસદ પૂરા હો સકતા હે, મગર હમારે સરહદી દસ્તોંકે કિસી કમાંડર પર ભરોસા કરના બળા ખતરનાક હે. દુશ્મનને અશરફિયોં ઔર ઔરતોંસે ઉન્હેં અપને સાથ મિલા લિયા હે. વહ તન્ખવાહ હમારે ખઝાનેસે લેતે ઔર કામ દૂશ્મનકા કરતે હૈં.''

મહમૂદ બિન અહમદ ઉસ્કે પાસ રુક ગયા. ઉસી રોઝ ઈમામને ઉસે અપને દોનોં મુહાફિઝોંસે મિલા દિયા.

શામકો જબ સઅદિયા મસ્જિદમેં ઈમામકે લિએ ખાના લે કર આઈ તો મહમૂદકો દેખ કર ઠિઠક ગઈ ઔર મુસ્કુરાઈ. મહમૂદને પૂછા, ''મેરે લિએ ખાના નહીં લાઓગી ?'' સઅદિયા ખાના ઈમામકે હુજરેમેં રખ કર દોળ ગઈ ઔર રોટીકે સાથ એક પ્યાલેમેં બકરિયોંકા દૂધ ભી લે આઈ. વહ ચલી ગઈ તો ઈમામને મહમૂદસે કહા, યહ ઈસ ઈલાકેકી સબસે ઝિયાદા ખૂબસૂરત લળકી હે. ઝહીન ભી હે ઔર કમ ઉમર ભી. ઉસ્કા સોદા હો રહા હે.

''સોદા યા શાદી ?''

''સોદા.'' ઈમામને કહા, ''તુમ જાન્તે હો કે ઈન ઈલાકોંકી શાદી દરઅસલ સોદા હોતા હે, મગર સઅદિયાકા સીધા સોદા હો રહા હે. હમેં

ઉસ્કે મુતઅલ્લિક પરેશાન નહીં હોના ચાહિએ થા. લેકિન ખરીદાર મશ્કૂક લોગ હૈં. વહ યહાંકે રહનેવાલે નહીં. યહ વહી લોગ મા'લૂમ હોતે હૈં જો મુઝે ધમકી દે ગએ હૈં. તુમ અચ્છી તરહ સમઝ સકતે હો કે વહ ઈસ લળકીકો અપને રંગમેં રંગ કર હમારે ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કરેંગે. ઈસ લિએ ઉસે બચાના ઝરૂરી હે ઔર ઈસ લિએ ભી ઉસે બચના ઝરૂરી હે કે યહ લળકી મુસલમાન હે. હમેં સલ્તનતકે સાથ સાથ સલ્તનતકી બચ્ચિયોંકી ઈસ્મતકી હિફાઝત ભી કરની હે. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે યહ સોદા નહીં હો સકેગા. સઅદિયાકે બાપકો મેંને અપના મુરીદ બના રખ્ખા હે લેકિન વહ ગરીબ ઔર તન્હા આદમી હે ઔર રસ્મો રિવાજસે ભાગ નહીં સકતા. બહરહાલ સલ્તનત ઔર સઅદિયાકી ઈસ્મતકે મુહાફિઝ હમારે સિવા ઔર કોઈ નહીં.''

ઉસ્કે બા'દ મહમૂદ ઈમામકા શાગિર્દ બન ગયા. દિન ગુઝરને લગે ઉસ્કી મુલાકાતે સઅદિયાકે સાથ હોને લગીં. લળકી ચરાગાહમેં ચલી જાતી ઔર મહમૂદ વહાં પહુંચ જાતા. ઉન્કી બેતકલ્લુફી બળ્હ ગઈ તો મહમૂદને સઅદિયાસે પૂછા, કે વહ કોન લોગ હૈં જો ઉસે ખરીદના ચાહતે હૈં. સઅદિયા ઉન્હેં નહીં જાન્તી થી. ઉસ્કે લિએ વહ અજનબી થે. ઉન્હોંને ઉસે ઈસ તરહ આ કર દેખા થા જિસ તરહ ગાય ભેંસકો ખરીદનેસે પહલે દેખા જાતા હે. સઅદિયાકો અચ્છી તરહ મા'લૂમ થા કે વહ કિસીકી બીવી નહીં બનેગી. ઉસે અરબકા દાનિશમંદ તાજિર યા કોઈ અમીર યા વઝીર અપને હરમમેં રખ કર કેદ કરેગા જહાં વહ અપના ઘર બસાએ બગૈર બુળ્હી હો કર મર જાએગી યા ઉસે નાચના સિખા કર તફરીહકી ચીઝ બનાયા જાએગા. ઉસ્ને અપને ગાઉંકે ફોજિયોંસે ઐસી લળકિયોંકે બહુત કિસ્સે સુને થે. વહ ઈત્ને પસમાંદા ઈલાકેમેં રહતે હૂએ ભી ઝહીન થી ઔર અપના બુરા ભલા સોચ સકતી થી. ઉસ્ને મહમૂદકો દેખા તો ઉસે દિલમેં બિઠા લિયા ઔર ઉસ્ને જબ યહ દેખા કે મહમૂદ ઉસે ચાહને લગા હે તો ઉસ્ને દિલમેં યહ ઈરાદા પુખ્તા કર લિયા કે વહ ફરોખ્ત નહીં હોગી. વહ જાન્તી થી કે ખરીદારોંસે બચના ઈસ્કે લિએ મુમ્કિન નહીં. એક રોઝ ઉસ્ને મહમૂદસે પૂછા, "તુમ મુઝે ખરીદ નહીં સકતે ?"

"ખરીદ સકતા હૂં." મહમૂદને કહા, "લેકિન મેં જો કીમત દૂંગા વહ તુમ્હારે બાપકો મંઝૂર નહીં હોગી."

"મેરે પાસ દેનેકે લિએ અપને દિલકે સિવા કુછ ભી નહીં." મહમૂદ બિન અહમદને જવાબ દિયા, "મા'લૂમ નહીં તુમ દિલકી કીમત જાન્તી હો યા નહીં."

"અગર તુમ્હારે દિલમેં મેરી મુહબ્બત હે તો મેરે લિએ યહ કીમત બહુત ઝિયાદા હે." સઅદિયાને કહા, "તુમ ઠિક કહતે હો કે મેરે બાપકો યહ કીમત મંઝૂર નહીં હોગી, લેકિન મેં તુમ્હેં યહ બતા દૂં કે મેરા બાપ મુઝે બેચના ભી નહીં ચાહતા. ઉસ્કી મજબૂરી યહ હે કે ગરીબ હે ઔર અકેલા હે. મેરા કોઈ ભાઈ નહીં. મેરે ખરીદારોંને મેરે બાપકો ધમકી દી હે કે ઉસ્ને ઉન્કી કીમત કબૂલ ન કી તો વહ મુઝે ઈગ્વા કર લેંગે."

"તુમ્હારા બાપ ઈત્ની ઝિયાદા કીમત ક્યૂં કબૂલ નહીં કરતા ?" મહમૂદને પૂછા, "લળકિયોંકો બેચનેકા તો યહાં રિવાજ હે."

"બાપ કહતા હે કે વહ લોગ મુસલમાન નહીં લગતે." સઅદિયાને કહા, "મેંને ભી બાપસે કહ દિયા હે કે મેં કિસી ગૈરમુસ્લિમકે પાસ નહીં જાઉંગી." ઉસ્ને બેતાબ હો કર કહા, "તુમ અગર મુઝે અપને સાથ લે જાનેકે લિએ તય્યાર હો તો મેં અભી તુમ્હારે સાથ ચલ પળૂંગી."

"મેં તય્યાર હૂં." મહમૂદને કહા.

"તો ચલો." સઅદિયાને કહા, " આજ હી રાત ચલો."

"નહીં" મહમૂદકે મુંહસે નિકલ ગયા, "મે અપના ફર્ઝ પૂરા કિએ બગૈર નહીં જા સકતા."

"કૈસા ફર્ઝ ?" સઅદિયાને પૂછા.

મહમૂદ બિન અહમદ ચોંકા. વહ સઅદિયાકો નહીં બતા સકતા થા કે ઉસ્કા ફર્ઝ ક્યા હે. ઉસ્ને મુંહસે નિકલી હૂઈ બાત પર પર્દા ડાલ્નેકી કોશિશ કી, મગર સઅદિયા ઉસ્કે પીછે પળ ગઈ. મહમૂદકો અચાનક યાદ આ ગયા, ઉસ્ને કહા, "મેં ઈમામસે મઝહબી તા'લીમ લેને આયા હૂં. ઉસ્કી તકમીલકે બગૈર મેં કહીં નહીં જાઉંગા."

"ઉસ વક્ત તક મા'લૂમ નહીં કહાં પહુંચા દિયા જાએગા." સઅદિયાને

કહા.

મહમૂદ ફર્ઝકો એક લળકી પર કુર્બાન કરને પર આમાદા ન હો સકા. ઉસ્કે દિલમેં યહ શક ભી પૈદા હુવા કે યહ લળકી દુશ્મનકી જાસૂસ ભી હો સકતી હે. જિસે ઉસે બેકાર કરનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા રહા હે. લિહાઝા ઉસ્ને સઅદિયાકે મુતઅલ્લિક છાન બીન કરના ઝરૂરી સમઝા.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફોજ કાહિરાસે આઠ દસ મીલ દૂર થી. ઉસે બતાયા ગયા થા કે ફોજ મુશ્તઅલ હે ઔર મિસ્રકી ફોજ પર ટૂટ પળેગી. સુલ્તાન અય્યૂબીને વહાં પળાવકા હુક્મ દે દિયા ઔર સિપાહિયોંમેં ઘૂમને ફિરને લગા. વહ ખૂદ સિપાહિયોંકે જઝબાતકા જાઈઝા લેના ચાહતા થા. વહ એક સવારકે પાસ જા રુકા તો કઈ સવાર ઔર પ્યાદા ઉસ્કે ગિર્દ જમા' હો ગએ. ઉસ્ને ઉન્કે સાથ ગૈરઝરૂરીસી બાતેં કીં તો એક સવાર બોલ પળા. ઉસ્ને પૂછા, "ગુસ્તાખી મુઆફ સાલારે આ'ઝમ ! યહાં પળાવકી ઝરૂરત નહીં થી. હમ શામ તક કાહિરા પહુંચ સકતે થે."

"તુમ લોગ લળતે લળતે આએ હો." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "મેં તુમ્હેં ઈસ ખુલે સહરામેં આરામ દેના ચાહતા હૂં."

"હમ લળતે આએ હેં ઔર લળને જા રહે હેં." સવારને કહા.

"લળને જા રહે હેં ?"સુલ્તાન અય્યૂબીને અંજાન બનતે હૂએ પૂછા, "મેં તો તુમ્હેં કાહિરા લે જા રહા હૂં જહાં તુમ અપને દોસ્તોંસે મિલોગે."

"વહ હમારે દુશ્મન હેં." સવારને કહા, "અગર યહ સચ હે કે હમારે દોસ્ત બગાવત કરને પર તુલે હૂએ હેં તો વહ હમારે દુશ્મન હેં."

"સલીબિયોંસે બદતરીન દુશ્મન." એક ઔર સિપાહીને કહા.

"ક્યા યહ સચ નહીં સાલારે આ'ઝમ કે કાહિરામેં ગદારી ઔર બગાવત હો રહી હેં ?" કિસી ઔરને પૂછા.

"કુછ ગળબળ સુની હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "મેં મુજિરમોંકો સઝા દૂંગા."

"આપ પૂરી ફોજકો ક્યા સઝા દેંગે ?" એક સવારને કહા, "સઝા હમ દેંગે હમેં કમાંડરોંને કાહિરાકે સારે હાલાત બતા દીએ હેં. હમારે

સાથી શોબક ઔર કુરકમેં શહીદ હૂએ હૈં. દોનોં શહરોંકે અંદર હમારી બેટિયોં ઔર બહનોંકી ઈસ્મત દરી હૂઈ હે ઔર કુરકમેં અભી તક હો રહી હે. હમારે સાથી કિલ્એકી દીવારોંસે દુશ્મનકી ફેંકી હૂઈ આગમેં ઝિંદા જલ ગએ હૈં. ક્બ્લએ અવ્વલ પર કાફિરોંકા કબ્ઝા હે ઔર હમારી ફોજ કાહિરામેં બેઠી ઐશ કર રહી હે. આપકે ખિલાફ બગાવતકી તય્યારી કર રહી હે. જિન્હેં શહીદોંકા પાસ નહીં, અપની બેટિયોંકી ઈસ્મતોંકા ખયાલ નહીં ઉન્હેં ઝિંદા રહનેકા ભી હક નહીં. હમ જાન્તે હૈં વહ ઈસ્લામકે દુશ્મનકે દોસ્ત બન ગએ હૈં. હમ જબ તક ગદ્દારોંકી ગર્દનેં અપને હાથોં નહીં કાટેંગે, હમેં શહીદોંકી રૂહ મુઆફ નહીં કરેંગી. ઝરા ઈન ઝખ્મિયોંકો દેખિએ જિન્હેં હમ અપને સાથ લા રહે હૈં. કિસીકી ટાંગ નહીં, કિસીકા બાઝૂ નહીં, ક્યા યહ ઈસ સારી ઉમરકે લિએ અપાહજ હો ગએ હૈં કે હમારે સાથી ઔર હમારે દોસ્ત દુશ્મનકે હાથોં ખેલેં ?''

''હમ ઉન્હેં અપને હાથોં સઝા દેંગે.'' ઔર ફિર ઐસા શોર બપા હો ગયા કે સારી ફોજ વહાં જમા' હો ગઈ. સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે લિએ ઈસ જોશો ખરોશ પર કાબૂ પાના મુશ્કિલ હો ગયા. વહ સિપાહિયોંકે જોશ ઔર જઝબેકો સર્દ કરકે ઉન્કા દિલ ભી નહીં ચાહતા થા. ઉસ્ને ઉન્હેં સબ્ર ઔર તહમ્મુલકી તલ્કીન કી. કોઈ હુક્મ ન દિયા. અપને ખૈમેમેં ગયા. મુશીરોં ઔર નાઈબીનકો બુલા કર કહા કે યહ ફોજ અગલે હુક્મ તક યહીં પળાવ કરેગી. ઉસ્ને કહા, ''મૈંને દેખ લિયા હે કે ખાનાજંગી હોગી. ફોજકા આપસમેં ટકરા જાના દુશ્મનકે લિએ ફાઈદામંદ હોતા હે. મૈં આજ રાત કાહિરા જા રહા હૂં. કિસીકો મા'લૂમ ન હો સકે કે મૈં યહાં નહીં હૂં. સિપાહિયોંકે જોશકો સર્દ કરનેકી ભી કોશિશ ન કી જાએ.''

ઉસ્ને ઝરૂરી અહકામ ઔર હિદાયત દે કર કહા, ''હમારી કાહિરાવાલી ફોજ જો બગાવત પર આમાદા હે મેરી નઝરમેં બેગુનાહ હે ઔર હમારી કૌમકે વહ નૌજવાન જો જૂએ ઔર ઝહની અય્યાશીકે આદી હોતે જા રહે હૈં વહ ભી બેગુનાહ હૈં. ફોજકો હમારે આ'લા હુક્કામને ગલત બાતેં બતા કર ભળકાયા હે. ઉન્હી હુક્કામકે ઈમાઅ (ઈશારે) પર દુશ્મનને હમારે મુલ્કકે સબસે બળે શહરમેં ઝહની અય્યાશીકે સામાન ફેલાએ હૈં. ઈસ અખ્લાકી

તબાહકારીકો ફુરૂગ સિર્ફ ઈસ લિએ હાસિલ હુવા હે કે હમારી ઈન્તિઝામિયાકે વહ હુક્કામ જિન્હેં ઈસ તખ્રીબકારીકો રોકના થા વહ ઈસ ફેલાનેમેં શરીક હેં. દુશ્મન ઉન્હેં ઉજરત દે રહા હે. જબ કિસી કૌમકે સરબરાહ ઔર ઉમરાઅ દુશ્મનકે હાથોંમેં ખેલને લગતે હેં ઈસ કૌમકા યહી હશ્ર હોતા હે. હમારી ફોજ સૂડાનકે ઝાલિમ સહરાઅમેં બિખરી હુઈ લળ રહી હે, સિપાહી ભૂકે ઔર પ્યાસે મર રહે હેં ઔર હમારે હાકિમ ઉન્કી કુમક, રસદ ઔર હથ્યાર રોકે બેઠે હેં. ક્યા યહ દુશ્મનકી સાઝિશ નહીં જિસે હમારે અપને ભાઈ કામ્યાબ કર રહે હેં ? ઈસસે દુશ્મન એક ફાઈદા યહ ઉઠા રહા હે કે તકિયુદીન ઔર ઉસ્કે વહ અસ્કરી જો જઝબએ જિહાદસે લળ રહે હેં વહ મર રહે હેં ઔર નોબત હથ્યાર ડાલ્નેકી આ ગઈ હે ઔર દૂસ્રા ફાઈદા યહ કે હમારી કૌમકો બતાયા જાએગા કે યહ દેખો તુમ્હારી ફોજ શિકસ્ત ખા ગઈ હે, કયૂંકે યહ ઈસી કાબિલ થી. હમારે બા'ઝ ભાઈ મિસ્રકી ઈમારત પર કાબિઝ હોનેકે ખ્વાબ દેખ રહે હેં. વહ સબસે પહલે ફોજકો કૌમકી નઝરોંમેં રુસ્વા ઔર ઝલીલ કરના ચાહતે હેં તાકે વહ મનમાની કર સકેં. મુઝે ઈમારતકે સાથ ચુપકે રહનેકી કોઈ ખાહિશ નહીં. અગર મેરે મુખાલિફીનમેંસે કોઈ મુઝે યહ યકીન દિલાદે કે વહ મેરે અઝમકો પાયએ તકમીલ તક પહુંચાએગા તો ઈસ ફોજમેં સિપાહી બન કર રહૂંગા મગર ઐસા કોન હે ? યહ લોગ અપની બાકી ઝિંદગી બાદશાહ બન કર ગુઝારના ચાહતે હેં ખ્વાહ દુશ્મનકે સાથ સાઝબાઝ કરકે બાદશાહી મિલે ઔર મેં અપની ઝિંદગીમેં કૌમકો ઉસ મુકામ પર લાના ચાહતા હૂં જહાં વહ અપને દીનકે દુશ્મનોંકે સર પર પાવ રખ કર બાદશાહી કરે. હમારે ઈન લાલચી ઔર ગદ્દાર હાકિમોંકી નજર અપને હાલ, અપને આજ પર હે, મેરી નઝર કૌમકે મુસ્તકબિલ પર હે.''

ઉસ્ને બોલતે બોલતે તવક્કુફ કિયા ઔર કહા, ''મેરા ઘોળા ફોરન તય્યાર કરો.'' ઉસ્ને ઉન અફરાદકે નામ લિએ જિન્હેં ઉસ્કે સાથ જાના થા. ઉસ્ને કહા, ''નિહાયત ખામોશીસે ઈન સબકો બુલાઓ ઔર ઉન્હેં કાહિરા ચલનેકે લિએ કહો. મેરા ખૈમા લગા રહને દો તાકે કિસીકો શક ન હો કે મેં યહાં નહીં હૂં.'' ઉસ્ને ગહરા સાંસ લિયા ઔર કહા, ''મેં આપકો સખ્તીસે

ઝહન નશીન કરાતા હૂં કે જો ફોજ બગાવતકે લિએ તય્યાર હે મેં ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ નહીં કરૂંગા. તુમમેંસે કોઈ ભી ઈસ ફોજકે ખિલાફ કદૂરત (મેલ) ન રખ્ખે. ઈસી તરહ અપને નૌજવાનોંકો ભી કાબિલે નફરત ન સમઝના. મેં ઉન્કે ખિલાફ કારવાઈ કરૂંગા જો ફોજકે કૌમકો ગુમ્રાહ ઔર ઝલીલ કરનેકે ઝિમ્મેદાર હેં યહી ફોજ જબ અપને દુશ્મનકે સામને આએગી ઔર દુશ્મન ઉસ્કા તીરોંસે ઈસ્તિકબાલ કરેગા તો ફોજકો યાદ આ જાએગા કે વહ અલ્લાહકી ફોજ હે. દિમાગસે બગાવતકે કીળે નિકલ જાએંગે. આપ જબ અપને બચ્ચોંકો અપને દીનકા દુશ્મન દિખાએંગે તો ઉન્કા ઝહન અઝ ખૂદ જૂએસે હટ કર જિહાદકી તરફ આ જાએગા. મેં આપકો સાફ અલ્ફાઝમેં બતા દેતા હૂં કે ઈસ્લામ ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી બકા ઔર વકાર ફોજકે બગૈર મુમ્કિન નહીં. મેં સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકે અઝાઈમ ઔર ઉન્કે તર્ઝે જંગ ઔર ઉન્કી ઝમીનદોઝ કારવાઈયોંકો દેખ કર કહ સકતા હૂં કે વહ ઈસ્લામકી ફોજકો કમઝોર કરકે ઈસ્લામકા ખાત્મા કરેંગે. જિસ રોઝ ઔર જિસ દોરમેં કિસી ભી મુસલમાન મુલ્કકી ફોજ કમઝોર હો ગઈ વહ મુલ્ક અપની આઝાદી ઔર અપના વકાર ખો બેઠેગા. કિસી ભી દોરમેં કોઈ મુસલમાન મમ્લકત મઝબૂત ઔર બાવકાર ફોજકે બગૈર ઝિંદા નહીં રહ સકેગી. હમારા આજકા ગલત ઈકદામ ઈસ્લામકે મુસ્તકબિલકો તારીક કર દેગા. મેં નહીં કહ સકતા કે આનેવાલી નસલેં હમારી લગ્ઝિશોં, નાકામિયોં ઔર કામ્યાબિયોંસે ફાઈદા ઉઠાએગી યા નહીં.''

''અમીરે મિસ્ર'' એક મુશીરને કહા, ''અગર હમારે ભાઈ ગદારીકે ફનમેં હી મહારત હાસિલ કરતે રહે તો આનેવાલી નસલેં ગુલામ હોંગી. ઉન્હેં મા'લૂમ હી નહીં હોગા કે આઝાદી કિસે કહતે હેં ઔર કૌમી વકાર ક્યા હે, ક્યા હમારે પાસ ઉસ્કા કોઈ ઈલાજ હે ?''

''કૌમકા ઝહન બેદાર કરો.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''કૌમકો રિઆયા ન કહો. કૌમકા હર ફર્દ અપની જગહ બાદશાહ હોતા હે. કિસી ભી ફર્દકો કૌમી વકારસે મહરૂમ ન કરો. હમારે ઉમરાઅ ઔર હાકિમોંમેં ચૂંકે બાદશાહ ઔર ખલીફા બનનેકા જુનૂન સવાર હે. ઈસ લિએ વહ કૌમકો રિઆયા બના કર ઉસે અપને ઈક્તિદારકે ઈસ્તિહકાકકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ

કરના ચાહતે હૈં. યાદ રખ્ખો ! કૌમ જિસ્મોંકા મજમૂઆ નહીં જિસે તુમ મવેશિયોંકી તરહ હાંકતે ફિરો. કૌમમેં દિમાગ ભી હે, રૂહ ભી હે ઔર કૌમી વકાર ભી હે. કૌમકી ઈન ખૂબિયોંકો ઉભારો તાકે કૌમ ખૂદ સોચે કે અછ્છા ક્યા ઔર બુરા ક્યા હે. અછ્છા કોન ઔર બુરા કોન હે. અગર કૌમ મહસૂસ કરેકે સલાહુદીન અય્યૂબીસે બેહતર અમીર મૌજૂદ હે જો સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે તહફ્ફુઝકે સાથ ઉસે સમંદરોંસે પાર ભી વુસ્અત દે સકતા હે તો કૌમકા કોઈ ભી ફર્દ મુઝે રાસ્તેમેં રોક લે ઔર જુર્અતસે કહે કે સલાહુદીન તુમ યહ મસ્નદ ખાલી કરો. હમને તુમસે બેહતર આદમી ઢૂંડ લિયા હે. કૌમમેં યહ સોચ ભી હો ઔર જુર્અત ભી ઔર મુઝમેં ફિર્ઓનિયત ન હો કે અપને ખિલાફ બાત કરનેવાલેકી ગર્દન માર દૂં. મુઝે યહી ખત્રા નઝર આ રહા હે કે મિલ્લતે ઈસ્લામિયા ઐસે હી ફિર્ઓનોંકી નઝર હો જાએગી. કૌમકો રિઆયા ઔર મવેશી બના દિયા જાએગા. ફિર મુસલમાન નહીં રહેંગે યા બરાએ નામ મુસલમાન હોંગે. મઝહબ તો શાયદ ઉન્કા યહી રહે, મગર તહઝીબો તમદ્દુન સલીબિયોંકા હોગા.''

ઈત્નેમેં એક મુહાફિઝને અંદર આ કર બતાયા કે ઘોળા તય્યાર હે ઔર જિન તીન ચાર નાઈબ સાલારોંકો બુલાયા ગયા થા વહ ભી આ ગએ હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાથ ચાર મુહાફિઝ લિએ. બાકી મુહાફિઝ દસ્તેસે કહા કે વહ ઉસ્કે ખાલી ખૈમે પર પહરા દેતે રહેં ઔર કિસીકો પતા ન ચલને દેં કે વહ યહાં નહીં હે. ઉસ્ને અપને સાથ જાનેવાલે અમ્લેસે કહા કે વહ ખામોશીસે ફુલાં જગહ પહુંચ જાએં વહ ઈન્સે આ મિલેગા. ઉસ્ને અપના કાઈમ મુકામ મુકર્રર કિયા ઔર બાહર નિકલ ગયા.

સહરા તારીક થા. ચૌદા ઘોળે સરપટ દોળે જા રહે થે. સલાહુદીન અય્યૂબી તારીકી છુટનેસે પહલે કાહિરા પહુંચ જાના ચાહતા થા. અલી બિન સુફિયાનકો ઉસ્ને અપને સાથ રખ્ખા થા. ઉસ્કી ફોજ પળાવમેં ગહરી નીંદ સો ગઈ થી. જાગનેવાલે સંતરિયોંકો ભી ઈલ્મ નહીં હો સકા થા કે ઉન્કા સાલારે આ'લા નિકલ ગયા થા. કાહિરાવાલોંકો તો વહમ વ ગુમાન ભી નહીં આ સકતા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી મિસ્રમેં દાખિલ હો ચુકા હે.....

રાતકા પિછલા પહર થા જબ સુલ્તાન અય્યૂબીકા કાફલા કાહિરામેં દાખિલ હુવા. ઉસે કિસી સંતરીને ન રોકા. વહાં કોઈ સંતરી થા હી નહીં. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સાથિયોંસે કહા, "યહ હે બગાવતકી ઈબ્તિદા. શહરમેં કોઈ સંતરી નહીં. ફોજ સોઈ હૂઈ હે. બેપર્વા, બેનિયાઝ, હાલાંકે હમ દો મહાઝોં પર લળ રહે હેં ઔર દુશ્મનકે હમ્લેકા ખત્રા હર લમ્હા મૌજૂદ હે."

અપને ઠિકાને પર પહુંચતે હી એક લમ્હા આરામ કિએ બગૈર ઉસ્ને મિસ્રકે કાઈમ મુકામ સાલારે આ'લાકો બુલા લિયા. અલ્ઈદ્રીસકો ભી બુલા લિયા. જિસ્કે દોનોં જવાન બેટોંકો ગદ્દારોંને ધોકેમેં એક દૂસ્રેકે હાથોં કત્લ કરા દિયા થા. કાઈમ મુકામ સાલારે આ'લા સુલ્તાન અય્યૂબીકો દેખ કર ઘબરા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અલ્ઈદ્રીસસે અફસોસકા ઈઝહાર કિયા. અલ્ઈદ્રીસને કહા, "મેરે બેટે મૈદાને જંગમેં જાનેં દેતે તો મુઝે ખૂશી હોતી. વહ ધોકેમેં મારે ગએ હેં." ઉસ્ને કહા, "યહ વક્ત મેરે બેટોંકે માતમકા નહીં, આપને મુઝે કિસી ઔર મકસદકે લિએ બુલાયા થા. હુકમ ફરમાએં."

કાઈમ મુકામ સાલારે આ'લા મુહિબ્બે ઈસ્લામ થા. ઈન દોનોંસે સુલ્તાન અય્યૂબીને કાહિરાકે અંદરૂની હાલાતકે મુતઅલ્લિક તફસીલી રિપોર્ટ લી ઔર પૂછા કે ઉન્કી નઝરમેં કોન કોનસે હાકિમ મુશ્તબેહ હેં. વહ ફોજી હુક્કામકે મુતઅલ્લિક ખાસ તોર પર પૂછ રહા થા. ઉસે ચંદ એક નામ બતાએ ગએ. ઉસ્ને અહકામ દેને શુરૂઅ કર દિએ જિન્મેં અહમ યહ થે કે મુશ્તબાહ હુક્કામકો કાહિરામેં મરકઝી કમાનમેં રહને દિયા જાએ ઔર તમામ ફોજકો સૂરજ નિકલનેસે પહલે કૂચ કી તય્યારીમેં જમા' કર લિયા જાએ. ઔર અભી બહુતસી હિદાયત દે કર સુલ્તાન અય્યૂબીને એક પ્લાન તય્યાર કરના શુરૂઅ કર દિયા. કુછ હિદાયાત અલી બિન સુફિયાનકો દે કર ઉસે ફારિગ કર દિયા. કુછ દેર બા'દ ફોજકે કેમ્પમેં હળબૂંગ મચ ગઈ. ફોજકો કબ્લ અઝ વક્ત જગા લિયા ગયા થા. ફોજ ઔર ઈન્તિઝામિયાકે મુશ્તબે હુક્કામકો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે હેડકવાર્ટરમેં બુલા લિયા ગયા થા. વહ હેરાન થે કે યહ ક્યા હો ગયા હે. ઉન્હેં ઈત્ના હી પતા ચલા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી આ ગયા હે. ઉન્હોંને ઉસ્કા ઘોળા ભી દેખ લિયા થા, લેકિન ઉન્હેં

સુલ્તાન અય્યૂબી નઝર નહીં આયા થા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી અભી મિલ્ના ભી નહીં ચાહતા થા. ઉસ્ને ઉન્હેં કૂચ તક ફોજસે અલગ રખનેકા બંદોબસ્ત કર દિયા થા. યહી ઉસ્કા મકસદ થા.

અભી સુબ્હકી રોશની સાફ નહીં હૂઈ થી. ફોજ તર્તીબસે ખળી કર દી ગઈ. પ્યાદોં ઔર સવારોંકી સફોંકે પીછે રસદ ઔર દીગર સામાનસે લદે હૂએ ઊંટ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ફોજકો યહ ટ્રેનીંગ ખાસ તોર પર દી થી કે જબ ભી ફોરી કૂચકા હુકમ મિલે ફોજ એક ઘંટેકે અંદર અંદર બમઅ રસદ ઔર દીગર સામાનકે કાફલેકે સાથ તય્યાર હો જાએ. ઈસી ટ્રેનીંગ ઔર મશ્કકા કરિશ્મા થા કે ફોજ તુલૂએ સુબ્હકે સાથ હી કૂચકે લિએ તય્યાર હો ગઈ થી. સુલ્તાન અય્યૂબી અપને ઘોળે પર સવાર હો ગયા. ઉસ્કે સાથ મિસ્રકા કાઈમ મુકામ સાલારે આ'લા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ફોજકો એક નઝર દેખા ઔર એક સફકે સામનેસે ગુઝરને લગા. ઉસ્કે ચેહરે પર મુસ્કુરાહટ થી ઔર ઉસ્કે મુંહસે બાર બાર યહ અલ્ફાઝ નિકલતે થે, "આફરીન, સદ આફરીન. ઈસ્લામકે પાસબાનોં તુમ પર અલ્લાહકી રહમત હો." સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી શખ્સિયતકા અપના એક અષર થા જૈસે હર એક સિપાહી મહસૂસ કર રહા થા. ઈસ્કે સાથ ઉસ્કી મુસ્કુરાહટ ઔર દાદો તહસીનકે કલિમે સિપાહિયોં પર ઈસ અષરકો ઔર ઝિયાદા ગહરા કર રહે થે. અમીર ઔર સાલારે આ'લાકા સિપાહિયોંકે ઈત્ની કરીબ જાના હી કાફી થા.

તમામ ફોજકા મુઆઈના કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીને મુકમ્મલ તોર પર બુલંદ આવાઝસે ખિતાબ કિયા. ઉસ વકતકી તહરીરોમેં ઉસ્કે જો અલ્ફાઝ મહફૂઝ મિલ્તે હેં વહ કુછ ઈસ તરહ થે, "અલ્લાહકે નામ પર કટ જાનેવાલે મુજાહિદોં ! ઈસ્લામકી નામોસ તુમ્હારી તલ્વારોંકો પુકાર રહી હે. તુમને શોબકકા મઝબૂત કિલ્આ જો કુફ્રકા સબસે ઝિયાદા મઝબૂત મોરચા થા રેતકા ટીલા સમઝ કર તોળ ડાલા થા. તુમને સલીબિયોંકો સહરાઓંમેં બિખેર કર મારા ઔર જન્નતુલ્ફિર્દોસમેં જગહ બના લી હે. તુમ્હારે સાથી તુમ્હારે અઝીઝ દોસ્ત તુમ્હારે સામને શહીદ હૂએ. તુમને ઉન્હેં અપને હાથોં દફન કિયા. ઉન છાપામાર શહીદોંકો યાદ કરો જો દુશ્મનકી સફોંકે પીછે જા કર શહીદ હૂએ.

તુમ ઉન્કા જનાઝા ન પળ્હ સકે. ઉન્કી લાશેં ભી ન દેખ સકે. તુમ તસવ્વુર કર સકતે હો કે દુશ્મનને ઉન્કી લાશોંકે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા હોગા. શહીદોંકે યતીમ બચ્ચોંકો યાદ કરો. ઉન્કી બીવિયોંકો યાદ કરો જિન્કે સુહાગ ખુદાકે નામ પર કુર્બાન હો ગએ હેં. આજ શહીદોંકી રૂહેં તુમ્હેં લલ્કાર રહી હેં. તુમ્હારી ગૈરતકો ઔર તુમ્હારી મર્દાનગીકો પુકાર રહી હેં. દુશ્મનને કુરકકે કિલ્એકો ઈત્ના મઝબૂત કર લિયા હે કે તુમ્હારે કઈ સાથી દીવારોંસે ફેંકી હૂઈ આગમેં જલ ગએ હેં. તુમ અગર વહ મંઝર દેખતે તો સરકી ટક્કરોંસે દીવાર તોળ દેતે. વહ આગમેં જલતે રહે ઔર દીવારમેં શિગાફ ડાલ્નેકી કોશિશ કરતે રહે. મૌતને ઉન્હેં મુહલત ન દી...."

"અઝમતે ઈસ્લામકે પાસબાનો ! કુરકકે અંદર તુમ્હારી બેટિયોં ઔર તુમ્હારી બહનોંકી ઈસ્મતદરી હો રહી હે. બૂળ્હોંસે મવેશિયોંકી તરહ મશક્કત લી જા રહી હે. જવાનોંકો કેદમેં ડાલ દિયા ગયા હે. માઓંકો બચ્ચોંસે અલગ કર દિયા ગયા હે મગર મેં કે જિસ્ને પથ્થરોંકે કિલ્એ તોળે હેં, મિટ્ટીકા કિલ્આ સર નહી સકા. મેરી તાકત તુમ હો. મેરી નાકામી તુમ્હારી નાકામી હે" ઉસ્કી આવાઝ ઔર ઝિયાદા બુલંદ હો ગઈ. ઉસ્ને બાઝૂ ઉપર કર કહા, "મેરા સીના તીરોંસે છલ્ની કર દો. મેં નાકામ લોટા હૂ. મગર મેરી જાન લેનેસે પહલે મેરે કાનમેં યહ ખૂશખબરી ઝરૂર ડાલના કે તુમને કુરક લે લિયા હે ઔર અપની ઈસ્મત બુરૈદા બેટિયોંકો સીનેસે લગા લિયા હે."

ઉસ વકતકા એક વકાઈઅ નિગાર અલ્અસ્દી લિખતા હે કે યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે ઘોળે અપને સવારોંકી જઝબાતી કૈફિયતકો સમઝતે થે. સવાર ખામોશ થે લેકિન કઈ ઘોળે બળી ઝોરસે હિનહિનાએ. તળાખ તળાખકી આવાઝેં સુનાઈ દીં. સવાર બાગોંકો ઝોર ઝોરસે ઝટક કર અપની બેતાબી ઔર જઝબએ ઈન્તિકામકી શિદતકા ઈઝહાર કર રહે થે. ઉન્કી ઝીનેં ખામોશ થીં. ઉન્કે ચેહરે લાલ સુર્ખ હો કર ઉન્કે જઝબાતકી તર્જમાની કર રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે અલ્ફાઝ તીરોંકી તરહ ઉન્કે દિલોંમેં ઉતરતે જા રહે થે. બગાવતકી ચિંગારિયાં બુઝ ચુકી થીં. સુલ્તાન અય્યૂબીકા મકસદ પૂરા હો રહા થા.

"સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી ઈસ્મતકે મુહાફિઝો ! તુમ કુફ્ફારકે લિએ

દહશત બન ગએ હો. તુમ્હારી તલ્વારોંકો કુંદ કરનેકે લિએ આજ સલીબી અપની બેટિયોંકી ઈસ્મત ઔર હશીશ ઈસ્તિઅમાલ કર રહે હૈં. તુમ નહીં સમઝતે કે સલીબી અપની એક બેટીકી ઈસ્મત લુટા કર હઝાર મુજાહિદીનકો બેકાર કર દેતે હૈં ઔર અપને ઈલાકોંમેં અપની એક બેટીકે બદલે હમારી એક હઝાર બેટિયોંકો બેઆબરૂ કરતે હૈં. તુમ્હારે દરમિયાન એક ફાહિશા ઔરત ભેજ કર હમારી સેંકડોં બેટિયોંકો ફાહિશા બના લેતે હૈં. જાઓ ઔર અપની બેટિયોંકી ઈસ્મતોંકો બચાઓ. તુમ કુરક જા રહેહો જિસ્કી દીવારોંકે ઘેરેમેં કુર્આનકે વરક બિખરે હૂએ હૈં ઔર જહાંકી મસ્જિદેં સલીબિયોંકે લિએ બય્તુલ્ખલા બન ગઈ હૈં. વહ સલીબી જો તુમ્હારે નામસે ડરતે હૈં. આજ તુમ પર કહકહે લગા રહે હૈં. શોબક તુમને લિયા થા કુરક ભી તુમ હી લોગે.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને ફોજ પર યહ ઈલ્ઝામ આઈદ નહીં કિયા કે વહ ગુમ્રાહ હો ગઈ હે ઔર બગાવત પર આમાદા હે. ઉસ્ને કિસીકે ખિલાફ શક્કો શુબ્હેકા ઈશારા નહીં કિયા. ઈસ્કી બજાએ ફોજકે જઝબે ઔર ગૈરતકો ઐસા લલ્કારા કે ફોજ હેરાન થી કે ઉસે ઈત્ની સવેરે ક્યૂં જગાયા ગયા હે. અબ ઈસ પર હેરાન થી કે ઉસે કુરકકી તરફ કૂચકા હુક્મ ક્યૂં નહીં દિયા જાતા. તમામ તર ફોજ મુશ્તઅલ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને આ'લા ઔર અદના કમાંડરોંકો બુલાયા ઔર ઉન્હેં કૂચકે મુતઅલ્લિક હિદાયત દીં. કૂચકે લિએ કોઈ ઔર રાસ્તા બતાયા. યહ રાસ્તા ઉસ રાસ્તેસે બહુત દૂર થા જિસ પર મહાઝકી ફોજ આ રહી થી. કૂચ કરનેવાલી ફોજકે સાથ સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને વહ કમાંડર ભેજ દિએ જિન્હેં વહ અપને સાથ લાયા થા. ઉન્હેં ઉસ્ને ખુફિયા તોર હિદાયાત દે દી થીં. ફોજકો જબ કૂચકા હુક્મ મિલા તો સિપાહિયોંકે ના'રે કાહિરાકે દર્રો દીવારકો હિલાને લગે. સુલ્તાન અય્યૂબીકા ચેહરા જઝબાતકી શિદ્દતસે દમક (ચમક) રહા થા.

જબ ફોજ ઉસ્કી નઝરોંસે ઓઝલ હો ગઈ તો ઉસ્ને એક કાસિદકો પૈગામ દે કર પળાવકી તરફ રવાના કર દિયા જહાં મહાઝસે આનેવાલી ફોજ રુકી હૂઈ થી. કાસિદકો બહુત તેઝ જાનેકો કહા ગયા. પૈગામ યહ થા કે પૈગામ મિલ્તે હી ફોજકો કાહિરાકે લિએ કૂચ કર દિયા જાએ. ફાસ્લા આઠ દસ મીલ થા. કાસિદ જલ્દી પહુંચ ગયા. ઉસી વક્ત કૂચકા હુક્મ મિલ

ગયા. ગુરૂબે આફતાબકે બા'દ ફોજકે હર અવ્વલ દસ્તે કાહિરામેં દાખિલ હો ગએ. ઉન્કેં પીછે બાકી ફોજ ભી આ ગઈ. ઉસે રહાઈશકે લિએ વહી જગહ દી ગઈ જહાં ગુઝિશ્તા રાત તક કૂચ કર જાનેવાલી ફોજ કિયામ પઝીર થી. સિપાહિયોંકો કમાંડરોંને બતાના શુરૂઅ કર દિયા કે પહલી ફોજકો મહાઝ પર ભેજ દિયા ગયા હે. આનેવાલી ફોજ ભળકી હૂઈ થી. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્હેં ઠંડા કરનેકા ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને દાનિશમંદીસે ફોજી બગાવતકા ખત્રા ભી ખત્મ કર દિયા ઔર ખાના જંગીકા ઈમ્કાન ભી ન રહને દિયા. ઉસ્ને આ'લા કમાંડરોંકો બુલા લિયા ઔર ઉસ ફોજી હાકિમકો ભી બુલા લિયા જો સરહદી દસ્તોંકા ઝિમ્મેદાર થા. ઉસ્ને યહ મા'લૂમ કરકે કે સરહદ પર કિત્ને દસ્તે હેં ઔર કહાં કહાં હેં, ઈત્ની નફરીકે દસ્તે તય્યાર કરકે અલસ્સુબ્હ મત્બૂઆ જગ્હોંકો ભેજનેકા હુક્મ દિયા. ઉસે બતાયા જા ચુકા થા કે સરહદી દસ્તે મુલ્કસે ગલ્લા ઔર ફોજી ઝરૂરિયાતકા દીગર સામાન બાહર ભેજનેમેં દુશ્મનકી મદદ કર રહે હેં. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈન દસ્તોંકે કમાંડરોંકો ખુસૂસી અહકામાત દીએ ઔર સરહદસે વાપસ આનેવાલે પુરાને દસ્તોંકે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને હુક્મ દિયા કે ઉન્હેં કાહિરામેં લાનેકી બજાએ બાહરસે હી મહાઝ પર ભેજ દિયા જાએ.

સઅદિયાં દોનોં વક્ત મસ્જિદમેં ઈમામકો ખાના દેને જાતી થી. મહમૂદ બિન અહમદ શાગિર્દકી હેષિયતસે મઝહબકી તા'લીમ હાસિલ કર રહા થા. વહ ઉસ ચરાગાહમેં ભી ચલા જાયા કરતા થા જહાં સઅદિયા બકરિયાં ચરાયા કરતી થી. વહાં ટીલે ભી થે. જગહ સરસબ્ઝ થી, કયૂંકે વહાં પાની થા, જગહ ગાવસે ઝરા દૂર થી. સઅદિયા અબ મહમૂદકો અપના મુહાફિઝ સમઝને લગી થી ઔર ઉસે યકીન હો ગયા થા કે મહમૂદ ઉસ કાફિરોંકે કબ્ઝેમેં જાનેસે બચા લેગા. મગર મહમૂદ ઉસ્કી યહ બાત નહીં માન્તા થા કે ઉસે ફોરન ગાવસે લે જાએ. સઅદિયાને ઉસે યહ ભી કહા થા કે વહ ઉસે અપને ગાવ છોળ આએ ઔર યહાં આ કર તા'લીમ મુકમ્મલ કરે. મહમૂદ ઉસે બતા નહીં સકતા થા કે ઉસ્કા ગાવ મિસ્રકે દૂસ્રે સિરે પર હે જહાં વહ ઈત્ની જલ્દી નહીં જા સકતા. ઉસ્ને અપને જાસૂસી ફનકે મુતાબિક યહ યકીન

કર લિયા થા કે સઅદિયા દુશ્મનકી આલએ કાર નહીં. અગર મહમૂદકે રાસ્તેમેં ફર્ઝ હાઈલ ન હોતા તો વહ કભીકા સઅદિયાકો વહાંસે લે જા ચુકા હોતા. ફર્ઝકે અલાવા ઈમામે મસ્જિદ ઉસીકે મહકમેકા અફસર થા. જિસ્કી મૌજૂદમેં વહ અપને ફર્ઝમેં કોતાહી નહીં કર સકતા થા. ઈમામને ઉસે યહ ભી કહા થા કે વહ ઉસ્કે સાથ રહે. ઉસ્કા કહના હુકમકી હેષિયત રખતા થા.

એક રોઝ અચાનક ગાંવમેં રોનક આ ગઈ. કુછ અજનબી સૂરતેં નઝર આને લગીં. હર કિસીકી ઝુબાન પર એક હી કલિમા થા, "વહ આ રહા હે, વહ આસ્માનસે આયા હે.... મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરનેવાલા આ રહા હે.." ગાવકા હર ફર્દ બહુત હી ખૂશ થા. વહ કહતે થે કે ઉન્કી મુરાદેં પૂરી કરનેવાલા આ રહા હે. સઅદિયા દોળતી આઈ ઔર મહમૂદ બિન અહમદસે કહા, "તુમને ભી સુના હે કે વહ આ રહા હે ? તુમ જાન્તે હો મેં ઉસસે ક્યા માંગૂગી ? મેં ઉસે કહૂંગી કે મહમૂદ મુઝે ફોરન યહાંસે લે જાએ, ફિર તુમ મુઝે લે જાઓગે."

મહમૂદ કુછ ભી જવાબ ન દે સકા. ઉસ્ને અભી તક ઈસ પુરઅસ્રાર આદમીકો નહીં દેખા થા જિસે લોગ પયગમ્બર કહતે થે.... મહમૂદકી ડયૂટીકે ઈલાકેમેં વહ પહલી બાર આ રહા થા. ઉસ્કી કરામાત ઔર મુઅજિઝોંકી કહાનિયાં ઈસ ઈલાકેમેં કભીકી પહુંચ રહી થીં. મહમૂદ બાહર નિકલ ગયા તો અજનબી લોગોંમેં ઉસે અપને દો સાથી જાસૂસ નઝર આએ. ઉન્કા ઈલાકા કોઈ ઔર થા. મહમૂદને ઉન્સે પૂછા વહ ઈસ ઈલાકેમેં કયૂં આ ગએ હેં. ઉન્હોંને બતાયા કે વહ ઈસ ગૈબદાનકો દેખને આએ હેં, મગર વહ જાસૂસોંકી હેષિયતસે નહીં આએ થે, બલ્કે ઈસસે પૂરી તરહ મુતઅષ્ષર થે. ઉન્હોંને ઉસ્કી કરામાત કિસી જગહ દેખી થી. જો ઉન્હોંને મહમૂદકો ઐસે અંદાઝસે સુનાઈ કે વહ મરઊબ હો ગયા. યહ દોનોં ઈસ ગૈબદાનકો બરહક સમઝને લગે થે. મહમૂદને સોચા કે અલી બિન સુફિયાનકે તર્બીયત યાફતા જાસૂસ જિસસે મુતઅષ્ષર હો જાએં વહ બરહક હો સકતા હે.

મહમૂદ ઉસ સરસબ્ઝ જગહકી તરફ ચલા ગયા જહાં સઅદિયા બકરિયાં ઔર ઊંટની ચરાનેકે બહાને ઉસે મિલા કરતી થી, મગર વહાં કુછ ઔર હી ગહમા ગહમી થી. ઉસે દૂર હી દો આદમિયોંને રોક લિયા ઔર

કહા કે ખુદાકા ભેજા હુવા પયગમ્બર આ રહા હે. યહ જગહ ઈસ્કે લિએ સાફ કી જા રહી હે. વહ યહીં કિયામ કરેગા. ઉસ્ને દૂરસે દેખા કે એક ટીલેમેં ગારસા બનાયા જા રહા થા ઔર જગહ હમવાર કી જા રહી થી. અબ વહાં કિસીકો જાનેકી ઈજાઝત નહીં થી. ગાવકે લોગ કામ ધંદા છોળ કર વહાં જમા' હો રહે થે. અજનબી આદમી જો ઉસ જગહ સફાઈ વગૈરહકા કામ કરતે થે. બારી બારી આ કર લોગોંકો 'ઉસ્કે' મો'જિઝે સુનાતે થે. લોગ મસ્રૂર ઔર મસ્હૂર હૂએ જા રહે થે. રાતકો ભી લોગ વહાં ખળે રહે. ઉન્કી અકીદતમંદીકા યહ આલમ થા કે મસ્જિદમેં કોઈ ભી ન ગયા. દૂસ્રે દિનકી અભી સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ થી કે લોગ ફિર વહીં પહુંચ ગએ. ઉન્હેં દૂર હી રોક લિયા ગયા. રાતકે દોરાન અજનબી ચેહરોંમેં ઈઝાફા હો ગયા થા. યહ લોગ વહાં ગળ્હા ભી ખોદ રહે થે. ઉન્કે સાથ ચંદ ઊંટ થે જિન પર બહુત સારા સામાન લદા હુવા થા. યહ સામાન ખોલા જાને લગા તો ઉન્હેં બહુતસે ખૈમે નઝર આએ જો ખોલ કર નસબ કિએ જા રહે થે.

શામ ગહરી હોને લગી. રાતેં તારીક હુવા કરતી થીં. ચાંદ રાતકે પિછલે પહર ઉભરતા થા. ઈસ ગૈબદાનકે મુતઅલ્લિક બતાયા જાતા થા કે સિર્ફ તારીક રાતોંમેં લોગોંકો અપના આપ દિખાતા હે. શામકે બા'દ ભી ગાવકે લોગ વહાં મૌજૂદ રહે. એક તરફ ગાવકી ઔરતેં ભી ખળી થીં. જિનમેં સઅદિયા ભી થી. જો જગહ આનેવાલેકે લિએ સાફ કી જા રહી થી. વહાં મશ્અલેં જલ રહી થીં. દો આદમી ઈન ચંદ લળકિયોંકે પીછેસે આએ જિનમેં સઅદિયા થી. લળકિયાં ઉન્હેં દેખ ન સકીં. સામનેસે તીન ચાર આદમી આએ. યહ અજનબી લોગોંમેંસે થે. લળકિયોંકે કરીબ આ કર ઉન્હોંને લળકિયોંસે કહા, "તુમ યહાંસે જાતી ક્યૂં નહીં ?" ઔર વહ લળકિયોંકો ડરાનેકે લિએ ઉન્કી તરફ દોળે લળકિયાં ભાગ ઉઠીં ઔર બિખર ગઈં. કિસીને પીછેસે સઅદિયાકે ઉપર કમ્બલ ફૈંકા. દો મઝબૂત બાઝૂઓંને ઉસે કમરસે દીબોચ લિયા. એક હાથસે કિસીને ઉસ્કા મુંહ બંદ કર દિયા. ઉસે કંધે પર ઉઠા કર કોઈ દોળ પળા. એક તો તારીકી થી ઔર દૂસ્રે લળકિયાં ભાગ ગઈ થીં. ઈસ લિએ કોઈ ભી ન દેખ સકા કે કોઈ ઉઠા લે ગયા હે.

દૂસ્રી સુબ્હ જૈસે તૂફાન આ ગયા હો. ગાવકે લોગ ચરાગાહકી તરફ

દોળ પળે. એક હુજૂમ ચલા આ રહા થા. ઉસ્કે આગે આગે સોલા સતરા ઊંટ થે. હર ઊંટ પર નિહાયત ખૂબસૂરત પાલકી થી. હર પાલકીકે પર્દે ગિરે હૂએ થે. 'વહ' ઉન્મેંસે કિસી પાલ્કીમેં થા. આગે આગે દફ઼ ઔર શહનાઈયાં બજ રહી થીં. બા'ઝ લોગ વજદ આફરીં ગૂંજમેં કુછ ગુનગુનાતે આ રહે થે. ઊંટોંકી ગર્દનોંસે લટકતી હૂઈ બળી બળી ઘંટિયોંકા તરન્નુમ ઈસી મૂસીકીકા હિસ્સા મા'લૂમ હોતા થા. હુજૂમમેં કોઈ શોર શરાબા નહીં થા. હર કિસી પર તકદુસકા રો'બ તારી થા. યહ મુરીદોં ઔર અકીદતમંદોંકા જુલૂસ થા જો મા'લૂમ નહીં કહાં કહાંસે 'ઉસ્કે' સાથ આ રહે થે. ઐસી ફીઝા પૈદા હો ગઈ થી જૈસે પાલકિયોંવાલે ઊંટ આસ્માનસે ઉતર રહે હોં. યહ કાફલા સરસબ્ઝ જગહ ચલા ગયા. વહાં ટીલેં ઝિયાદા થે. એક જગહ બહુતસે ખૈમે નસબ કર દિએ ગએ થે. ઉન્મેં એક ખૈમા ખાસ્સા બળા થા. તમામ લોગોંકો દૂર હટા દિયા ગયા. ફિર કોઈ ન દેખ સકા કે પાલકિયોંમેંસે કોન કોન નિકલા ઔર કહા ગાઈબ હો ગયા. અકીદતમંદોંકા હુજૂમ દૂર હટ કર બટ ગયા. સઅદિયાકે ગાવકે લોગ ઉન્સે ઈસ મુકદ્દસ ઈન્સાનકી બાતેં સુનને લગે. ઈન્સાની ફિત્રતકી યહ ખાસિય્યત હે કે ઈન્સાન જિસ કદર ગંવાર ઔર પસમાંદા હોતા હે વહ ઈત્ના હી સન્સની પસંદ હોતા હે. વહ બાતોંમેં સન્સની પૈદા કરનેકી કોશિશ કરતા હે. યહી કૈફિયત વહાં પૈદા હો ગઈ થી.

ઈમામ ભી ઈસ હુજૂમકો દેખ રહા થા ઔર મહમૂદ ભી. વહ અભી કોઈ રાઈ કાયમ નહીં કર સકતે થે. ઉન્હેં કાહિરાસે યહ હિદાયત મિલી થી કે સરહદી ઈલાકેમેં કોઈ નયા અકીદા ફેલાયા જા રહા હે, ઉસ્કે મુતઅલ્લિક તફસીલાત મા'લૂમ કરકે બતાઓ કે યહ ક્યા હે ઔર ઉસ્કી પુશ્ત પનાહીમેં કોન લોગ હૈં. કાહિરાકો અભી કોઈ તફસીલી ઈત્તિલાઅ નહીં મિલી થી. ઉસ્કી સબસે બળી વજહ યહ કે જિન ઈલાકોંમેં યહ પુરઅસ્રાર આદમી જા ચુકા થા વહાં કે જાસૂસ ભી ઉસ્કે મોજિઝોંસે મરઊબ હો ગએ થે. અબ ઈસ ઈમામકી બારી થી. ઉસે દેખના થા કે અબ યહ સબ કોઈ ઢોંગ હે, શો'બદાબાઝી હે યા ક્યા હે. ઉસ્ને યહ દેખ લિયા થા કે લોગ 'ઉસ્કી' સિર્ફ બાતેં સુન સુન કર ઈત્ને મુતઅષ્ષર ઔર મરઊબ હો ગએ થે કે ઉન્હોંને મસ્જિદમેં જાના છોળ દિયા થા. વહ 'ઉસ્કી' ઝલક દેખનેકો ઉસ જગહકે

ગિર્દ બેઠે થે જહાં વહ ઊંટસે ઉતર કર ખૈમેમેં ગાઈબ હો ગયા થા.

ઈમામ ઔર મહમૂદ વહાં ખળે થે. સઅદિયાકા બાપ ઉન્કે પાસ આન રુકા. ઉસ્ને પરેશાનીકે આલમમેં બતાયા કે સઅદિયા રાતસે ગાઈબ હે. લળકિયોંને ઉસે બતાયા થા કે ઉન્હેં ચંદ આદમિયોંને સામનેસે આ કર ડરાયા ઔર વહાંસે ભગા દિયા થા. એક લળકીને બતાયા કે ઉસ્ને વહાંસે પીછે દો આદમી દેખે થે. ઈસસે આગે કિસીકો ઈલ્મ ન થા. બાપ સઅદિયાકી તલાશમેં ચલ પળા. મહમૂદ ભી ઉસ્કે સાથ હો લિયા. વહાં ઉસે સઅદિયા કહાં મિલ સકતી થી. મગર વહ બાપ થા. બેચેનીસે ઈધર ઉધર ઘૂમને લગા. મહમૂદ ઉસ્કે સાથ રહા. ઉન્હેં એક અજનબીને રોક લિયા ઔર પૂછા, "ક્યા તુમ લોગ કિસીકો ઢૂંડ રહે હો ?" સઅદિયાકે બાપને ઉસે બતાયા કે ગુઝિશ્તા રાત ઉસ્કી લળકી લા પતા હો ગઈ હે.

"મુઝે અભી અભી કિસીને બતાયા કે તુમ ઉસ લળકીકે બાપ હો." અજનબીને સઅદિયાકા હુલ્યા બતા કર કહા, "અગર તુમ ઈસ લળકીકો ઢૂંડ રહે હો તો વહ તુમ્હેં યહાં નહીં મિલેગી. અબ તક વહ મિસ્રકી સરહદસે બાહર ઔર બહુત દૂર જા ચુકી હોગી. ગુઝિશ્તા શામ મૈંને એક ઘોળા દેખા થા. એક જવાન ઔર બળી ખૂબસૂરત લળકી દૂસરી લળકિયોંસે હટ કર ઘોળેકે પાસ ગઈ. સવાર ઘોળેકે કરીબ ખળા થા. લળકીને ઉસ્કે સાથ કુછ બાતેં કીં. સવાર ઘોળે પર સવાર હો કર ચંદ કદમ પરે ચલા ગયા. લળકી ઈધર ઉધર દેખતી ઉસ્કે પીછે ગઈ. આગે જા કર ખૂદ હી સવારકે આગે ઘોળે પર બેઠ ગઈ. સવાર ઘોળા દોળા લે ગયા. મૈં દેખ રહા થા ઔર સોચ રહા થા કે યહ લળકી કોન હો સકતી હે જો એક સવારકે સાથ અપની મર્ઝીસે ચલી ગઈ હે. આજ કિસીને બતાયા હે કે વહ તુમ્હારી બેટી થી. ઉસે અબ ઢૂંડનેકી કોશિશ ન કરો."

વહ આદમી ચલા ગયા. સઅદિયાકે બાપકે આંસૂ નિકલ આએ. મહમૂદકા રદ્દે અમલ કુછ ઔર થા. વહ જાસૂસ થા. ઉસ્ને યહ સોચા કે યહ આદમી સુફેદ ઝૂટ બોલ ગયા હે. ઉસ્કી ઈત્તિલાઅ ઔર તમામ તર બયાન ઝૂટ થા. કોઈ ઉસે કૈસે બતા સકતા થા કે ઈસ શખ્સકી બેટી એક સવારકે સાથ ભાગ ગઈ હે, જબ ઉસે દેખનેવાલા યહ અકેલા શખ્સ થા. જાસૂસોંકો

યહ ટ્રેનીંગ ખાસ તોર પર દી જાતી થી કે કિસીકી બાત પર ફોરન એ'તિબાર ન કરો ઔર હર કિસીકો શકકી નિગાહસે દેખો. મહમૂદને ઈસ અજનબીકા પીછા કિયા. વહ હુજૂમમેંસે હોતા હુવા ટીલોંકે પીછે ચલા ગયા ઔર ખૈમોંમેં કહીં ગાઈબ હો ગયા. મહમૂદકો યકીન હો ગયા કે સઅદિયા ઈન્હીં ખૈમોંમેં હે ઔર ઉસ્કે ઈગ્વામેં ઈસ આદમીકા હાથ હે. યહ સઅદિયાકે ખરીદારોંમેસે હો સકતા હે જિન્હોંને સોદા ન હોને પર સઅદિયાકે બાપકો લળકીકે ઈગ્વાકી ધમકી દી થી. સઅદિયાકે બાપને ઉસે નહીં પહચાના થા. યહ અજનબી સઅદિયાકે બાપકો યહ ઝૂટા બયાન દે કર ગુમ્રાહ કરને આયા થા તાકે બાપ અપની બેટીકો યહાં તલાશ ન કરે.

મહમૂદ બિન અહમદકે દિલમેં સઅદિયાકી ઈત્ની શદીદ મુહબ્બત થી કે ઉસ્ને સઅદિયાકો વહાંસે નિકાલનેકા તહિય્યા કર લિયા. ઉસ્ને ઈમામકો જા કર યહ સારી બાત સુનાઈ. ઈમામ સુરાગરસાનીકે શો'બેકા ઝહીન આદમી થા. ઉસ્ને ભી યહી રાય દી કે ઈસ ગરીબ બાપકો ધોકા દિયા જા રહા હે કે ઉસ્કી બેટી કિસીકે સાથ ભાગ ગઈ હે. મહમૂદને ઈમામકે ઈન દોનોં જાસૂસોંસે જો ગાવમેં મૌજૂદ રહતે થે ઝિક્ર કિયા ઔર કહા કે વહ સઅદિયાકો વહાંસે નિકાલેગા ઔર ઉસે ઉન્કી મદદકી ઝરૂરત હે, મગર યહ કામ આસાન નહીં થા, ટીલોંકે અંદર અબ કોઈ નહીં જા સકતા થા.

નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કુરકકે મુહાસરેમેં અપની ફોજ લગા દી થી ઔર કિલ્આ તોળનેકે તરીકે સોચ રહા થા. ઉસ્ને પહલે રોઝ હી અપને કમાંડરોંસે કહ દિયા થા કે જો કિલ્આ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી સર નહીં કર સકા, વહ તુમ ભી આસાનીસે સર નહીં કર સકોગે. સલાહુદ્દીન તો નામુમ્કિનકો મુમ્કિન કર દિખાનેવાલા આદમી હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે તફસીલસે બતા દિયા થા કે યહાં કોન કોનસે તરીકે આઝમા ચુકા હે. યહ ભી બતાયા થા કે કિલ્એકે અંદર ક્યા ક્યા હે. રસદ ઔર જાન્વર કહાં હેં ઔર આબાદી કિસ તરફ હે. ઉસે યહ મા'લૂમાત જાસૂસોંને દી થીં. વહ અંદર આગ ફેંકના ચાહતા થા, મગર ઉસ્કી મિન્જનીકેં છોટી થીં. ઉસ્કે અલાવા સલીબિયોંકે પાસ બળી કમાનેં થીં જિન્કે તીર બહુત દૂર તક ચલ જાતે થે. યહ તીર મિન્જનીકોંકો

કરીબ નહીં આને દેતે થે. ઈસી લિએ કિલ્એકે દરવાઝે પર ભી આગ નહીં જા સકતી થી. મુજાહિદીન કહીંસે કિલ્એકી દીવાર તોળનેકી કોશિશ કરતે થે તો ઉપરસે સલીબી જલ્તી હૂઈ લકળિયોં ઔર દહકતે કોઈલોંકે ડ્રમ ઉંડેલ દેતે થે.

નૂરૂદીન ઝંગીને અપને નાઈબીનકા ઈજલાસ બુલા કર ઉન્હેં કહા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મુઝે કહા થા કે વહ બળી મિન્જનીકેં બનવા કર અંદર આગ ફેંક સકતા હે. લેકિન અંદર મુસલમાનોંકી આબાદી ભી હે, અગર એક ભી મુસલમાન જલ ગયા તો યહ સારી ઉમરકા પછતાવા હોગા. મેં અબ અય્યૂબીકી સોચકે ખિલાફ ફેસ્લા કર રહા હૂં. મેંને ઈત્ની બળી મિન્જનીકેં બનાનેકા ઈન્તિઝામ કર લિયા હે જિન્કી ફેંકી હૂઈ આગ ઔર વઝની પથ્થર દૂર તક જા સકેંગે. આપકો યહ હકીકત કબૂલ કરની પળેગી કે આપકી ફેંકી હૂઈ આગસે અંદર ચંદ એક મુસલમાનોંકો ભી નુકસાન પહુંચેગા. મેરે દોસ્તોં ! અગર તુમ અંદરકે મુસલમાનોંકી હાલત જાન્તે હો તો કહોંગે કે વહ મર હી જાએં તો અછ્છા હે. વહાં કિસી મુસલમાનકી ઈઝઝત મહફૂઝ નહીં. મુસલમાન બચ્ચિયાં સલીબિયોંકે પાસ હે ઔર મર્દ ખુલે કેદખાનેમેં પળે બેગાર કર રહે હેં. વહ તો દુઆએં માંગ રહે હોંગે કે ખુદા ઉન્હેં મૌત દે દે. આપકા મુહાસરા જિસ કદર લમ્બા હોતા જાએગા અંદરકે મુસલમાનોંકી અઝિય્યત ભી ઈસી કદર ઝિયાદા ઔર અઝિય્યતોંકી મુદત લમ્બી હોતી જાએગી ઔર ફિર યહ ઝરૂરી તો નહીં કે હર એક મુસલમાન જલ મરેગા. અગર ચંદ એક મર ગએ તો હમેં કુર્બાની દેની હી પળેગી. આપ ભી તો મરનેકે લિએ આએ હો. ઈસ્લામકો ઝિંદા રખના હે તો હમમેંસે કઈ એકકો જાનેં કુર્બાન કરની હોંગી. મેં આપકો યહ ઈત્તિલાઅ ઈસ લિએ દે રહા હૂં કે આપમેંસે મુઝ પર કોઈ યહ ઈલ્ઝામ આઈદ ન કરે કે મેંને એક કિલ્આ સર કરનેકે લિએ બેગુનાહ મુસલમાનોંકો જલા દિયા હે."

"હમમેંસે કોઈ ભી ઐસા નહીં સોચેગા." એક સાલારને કહા, "હમ યહાં અપની બાદશાહી કાઈમ કરને નહીં આએ. ફલસ્તીન મુસલમાનોંકા હે. હમ યહાં અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકી બાદશાહી

બહાલ કરનેકે લિએ આએ હૈં. કિબ્લએ અવ્વલ હમારા હે સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકા નહીં.''

''હમ યહૂદિયોંકે ઈસ દા'વેકો કભી તસ્લીમ નહીં કર સકતે કે ફલસ્તીન યહૂદિયોંકા વતન હે.'' એક ઔરને કહા, ''હમ સબ જલ મરનેકે લિએ તય્યાર હૈં. હમ અપને બચ્ચોંકો ભી કુર્બાન કરનેકે લિએ તય્યાર હૈં.''

નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે હોંટોં પર ઐસી મુસ્કુરાહટ આ ગઈ જિસમેં મસર્રત નહીં થી. ઉસ્ને કહા, ''તુમ જાન્તે હી હોગે કે ફલસ્તીનકો અપના વતન બનાનેકે લિએ યહૂદી કિસ મૈદાનમેં લળ રહે હૈં. ઉન્હોંને અપની દોલત ઔર અપની બેટિયોંકી અસ્મત સલીબિયોંકે હવાલે કર દી હે ઔર ઉન્હેં હમારે ખિલાફ લળા રહે હૈં. અપની દોલત ઔર અપની લળકિયોંકે હી ઝરીએ સફોંમેં ગદ્દાર પૈદા કર રહે હૈં. ઉન્કા સબસે બળા નિશાના સલાહુદ્દીન ઔર મિસ્ર હે. મિસ્રકે બળે બળે શહરોંમેં ફાહિશા ઔરતોંકી તા'દાદ બળ્હતી જા રહી હે. યહ સબ યહૂદી ઔરતેં હૈં અફસોસનાક હકીકત યહ હે કે હમારે મુસલમાન ઉમરાઅ ઔર દોલતમંદ તાજિર યહૂદિયોંકે જાલમેં ફંસ ગએ હૈં. ઉન્મેં નિફાક ઔર તફરિકા ભી પૈદા હો ગયા હે. અબ કુફ્ફાર ઉન્હેં આપસમેં લળાએંગે. અગર હમ હોશમેં ન આએ તો યહૂદી એક ન એક દિન ફલસ્તીનકો અપના વતન બના કર કિબ્લએ અવ્વલકો અપની ઈબાદતગાહ બનાલેંગે ઔર મુસલમાન મમ્લકતેં આપસમેં લળતી રહેંગી. ઉન્હેં મહસૂસ તક ન હોગા કે ઉન્કી આપસકી ચપકલશ (તકરાર)કે પીછે યહૂદિયોં ઔર સલીબિયોંકા હાથ હે, યહ હોગા દોલત, ઔરત ઔર શરાબકા કરિશ્મા જો શુરૂઅ હો ચુકા હે. અગર હમેં આનેવાલી નસલોંકો બાવકાર ઝિંદગી દેની હે તો હમેં આજકી નસલકે કુછ બચ્ચે કુર્બાન કરને પળેંગે. મેં નયા ચાંદ નિકલને તક કુરક લે લેના ચાહતા હૂં. ખ્વાહ મુઝે ઈસ્કે ખંડર મિલેં ઔર અંદર મુસલમાનોંકી જલી હૂઈ લાશેં મિલેં. હમ ઈન્તિઝાર નહીં કર સકતે. હમેં સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંકો બુહય્રએ રૂમમેં ડિબોના હે. યહ કામ હમેં અપની ઝિંદગીમેં કરના હે. મુઝે નઝર આ રહા હે કે હમારે બા'દ ઈસ્લામકા પરચમ ગદ્દારોં ઔર સલીબનવાઝોંકે હાથોંમેં આ જાએગા.''

નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કારીગરોંકી ભી એક ફોજ સાથ રખ્ખી હૂઈ થી. ઉસ્ને મુતઅલ્લિકા કારીગરોકો બતા દિયા થા કે ખજૂરોંકે બહુત લમ્બે લમ્બે દરખ્ત કાટ કર મિન્જનીકેં તય્યાર કરો. ઉસ્ને કારીગરોંકે મશ્વરોંસે કુછ ઔર કિસ્મકે ભી દરખ્ત કટવા લિએ થે ઔર હુક્મ દિયા કે ઉન્કે તને ઔર ટહન ખુશ્ક હોનેસે પહલે કામમેં લાએ જાએં તાકે ઉન્મેં લોહેવાલી સખ્તી પૈદા ન હો જાએ. કારીગર દિન રાત મસ્રૂફ રહતે થે. ઈસ્કે સાથ હી ઝંગીને વઝની પથ્થરોંકે ઢેર લગવા દિએ થે. ઉસ્કે પાસ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા છોળા હુવા આતિશગીર માદેકા ઝખીરા ભી થા. બહુતસા સય્યાલ માદ્દા ઝંગી અપને સાથ લે આયા થા. ઉસ્ને આગકે ગોલે તય્યાર કર લિએ થે. ઈસી દોરાન મિસ્રસે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ભેજી હૂઈ ફોજ ભી પહુંચ ગઈ. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો ઈસ ફોજકે મુતઅલ્લિક બતાયા ગયા થા કે બગાવતકે લિએ તય્યાર હે લેકિન ઝંગીને જબ ઉસ્કા મુઆઈના કિયા તો ઉસે બગાવતકા શાઈબા તક નઝર નહીં આયા. ઝંગી સુલ્તાન અય્યૂબી તરહ દાનિશમંદ ઔર દૂરઅંદેશ ઈન્સાન થા. ઉસ્ને ઈસ ફોજકો એક પૂર જોશ અલ્ફાઝસે ઈસસે ઝિયાદા ભળકા દિયા જિત્ના સુલ્તાન અય્યૂબીને ભળકા કર ભેજા થા.

એક રોઝ સૂરજ ગુરૂબ હો ચુકા થા. સલીબી હુક્મરાન ઔર આ'લા ફોજી કમાંડર કિલ્એકે અંદર એક કાંફરંસમેં બેઠે થે. ઉન્કી બાતોંસે મા'લૂમ હોતા થા કે ઉન્હેં મુહાસરેકે મુતઅલ્લિક કોઈ પરેશાની નહીં. ઉન્હેં યહ ભી પતા ચલ ચુકા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી મિસ્ર જા ચુકા હે ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગી આ ગયા હે. કાંફરંસવાલે દિનકી સુબ્હ ઉન્હેં યહ ઈત્તિલાઅ મિલી થી કે મિસ્રસે તાઝા દમ ફોજ આ ગઈ હે. ઈસ સૂરતે હાલ પર ગોર કરનેકે લિએ યહ સબ ઈકટ્ઠે હૂએ થે. ઉન્હોંને અભી બાત શુરૂઅ કી હી થી કે ધમાકેકી તરહ આવાઝ સુનાઈ દી ઔર મલબા (મકાનકી ઈંટેં) ગિરનેકા શોર ભી ઉઠા. સલીબી કમાંડર ઔર હુક્મરાન દોળતે બાહર નિકલે. સાથવાલે કમરેકી મુંડેર (છત) ફટ ગઈ થી ઔર વહાં એક વઝની પથ્થર પળા થા. દીવારમેં શિગાફ નહીં હુવા થા. ઝન્નાટા સુનાઈ દિયા જો કરીબ આ કર ધમાકા બન કર ખામોશ હો ગયા. ઈસી જગહકે કરીબ એક ઔર પથ્થર ગિરા. સલીબી વહાંસે ભાગે. વહ સમઝ ગએ કે મુસલમાન

મિન્જનીકોંસે પથ્થર ફેંક રહે હૈં. વહ કિલ્એકી દીવાર પર ગએ મગર શામ અંધેરી હો ચુકી થી. કુછ નઝર નહીં આતા થા.

યહ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી તય્યાર કરાઈ હૂઈ એક મિન્જનીક થી જિસે તજરુબાતી તોર પર ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા રહા થા. યહ ઝરૂરતકે ઐન મુતાબિક દૂરમાર થી, મગર ઉસે ચલાના બહુત મુશ્કિલ થા. એક લમ્બે ટહનકે વસ્તમેં મઝબૂત રસ્સે બાંધે ગએ થે, જિન્હેં ઘોળોંકે ઝોરસે ખીંચ કર ખમ દિયા જાતા ઔર પથ્થર રખ્ખા જાતા થા. ઈન્તિહાઈ ખમમેં લે જા કર રસ્સા તલ્વારોંસે કાટ દિએ જાતા થા. ઈસ તરીકેસે નુકસાન યહ હોતા થા કે રસ્સા કટ જાતા ઔર ઉસે ગાંઠ દે કર દો બારા ઈસ્તિઅમાલકે લિએ તય્યાર કિયા જાતા થા. દૂસ્રી તકલીફ યહ હોતી થી કે જબ આઠ ઘોળોંકા ખિચ્યા તના હુવા રસ્સા કટતા તો ઘોળે દૂર આગેકો ઈસ તરહ ચલે જાતે થે જૈસે કિસી બેપનાહ કુવ્વતને ધમકા દિયા હો. દો તીન બાર યૂં હુવા કે દો ઘોળે આગે જા કર ઘુંટનોંકે બલ ગિર પળે ઔર પિછલે ઘોળે ઈન્કે ઉપર ગિરે. દો સવાર ઐસે ઝખ્મી હૂએ કે મહાઝકે કાબિલ ન રહે. ઝંગીને ફિર ભી આધી રાતકે બા'દ તક યહ અમલ જારી રખ્ખા જિસસે યહ નુકસાન હુવા કે સલીબિયોંકે હેડકવાર્ટરકી દો છતેં ગિર પળીં ઔર ચંદ એક કમરોંકી દીવારોંમેં લમ્બે ચોળે શિગાફ પળ ગએ. યહ નુકસાન કુછ ઝિયાદા નહીં થા લેકિન સલીબિયોંકી હોસ્લા શિકનીકી સૂરત પૈદા હો ગઈ થી. ચંદ એક દીવારોંકે શિગાફોંને હેડકવાર્ટરકે મુહાફિઝો ઔર દીગર અમ્લેકો વહાંસે ભગા દિયા થા ઔર સુબ્હ તક દૂરકી પહલી "બમ્બારી"કી દહશતનાક ખબર સારે શહરમેં ફેલ ગઈ થી.

મગર આધી રાતકે બા'દ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી પહલી દૂરમાર મિન્જનીક બેકાર હો ગઈ થી. પથ્થર ફેંકનેવાલા હિસ્સા જિસે ખમ દિયા જાતા થા ઝિયાદા ઈસ્તિઅમાલસે યા ઝિયાદા ઝોર દેનેસે ટૂટ ગયા. આખરી પથ્થર કિલ્એકે અંદર જાનેકે બજાએ દીવારકે બાહર લગા. ઝંગીને અગલા પથ્થર ફેંકનેસે રોક દિયા. તાહમ યહ તજરુબા નાકામ નહીં થા. કારીગરોંમેં દો ખાસ તોર પર દાનિશ્મંદ થે. ઉન્હોંને બુન્યાદી ઉસૂલ દેખ લિયા થા. ઈસ ઉસૂલ પર ઉન્હેં કામ્યાબ દૂરમાર મિન્જનીક તય્યાર કરની થી. ઉન્હોંને ઈસ

પર ગોર કરના શુરૂઅ કર દિયા કે રસ્સા કાટે બગૈર પથ્થર નિકલે ઓર અંગર રસ્સે કાટને હી પળે તો થોળે ઈસસે પહલે તને હૂએ રસ્સોંસે આઝાદ કર દિએ જાયા કરેં. નૂરૂદ્દીન ઝંગીને ઉન્હેં કહા કે વહ જો કુછ ભી કરેં વક્ત ઝાએ' કિએ બગૈર કરેં. દિન રાત સોચેં ઔર કામ કરેં. ઉન્હોંને કામ શુરૂઅ કર દિયા. ઈસ્કે સાથ હી ઝંગીને તીરકમાન બનાનેવાલે કારીગરોંસે કહા કે વહ દૂરમાર કમાનેં તય્યાર કરેં. ઉસ્ને અપને કમાંડરોંસે કહા કે અપને દસ્તોંમેંસે ગેરમા'મૂલી તોર પર તાકતવર સિપાહી અલગ કર લેં જો બળી કમાનોંસે તીર ફેંક સકેં.

સઅદિયાકે ગાવકે બાહર જહાં વહ બકરિયાં ચરાતી ઔર મહમૂદ બિન અહમદસે મિલા કરતી થી એક ઐસી દુન્યા આબાદ હો ગઈ જિસ્કી રોનક વહાંકે લોગોંકે લિએ રૂએ ઝમીનકી નહીં આસ્માનસે ઉતરી હૂઈ મા'લૂમ હોતી થી. બહુત દેર ગુઝરી સુરજ ગુરૂબ હો ચુકા થા. રાત તારીક થી. લોગોંકો ટીલોંકે અંદર જાનેકી ઈજાઝત દે દી ગઈ થી. લેકિન ઉન્હેં એક તરફ બિઠા દિયા ગયા થા. કિસીકો ટીલેકે ઉપર જાનેકી ઈજાઝત નહીં થી. લોગોંકો જહાં બિઠાયા ગયા વહાંસે કિસીકો ઉઠનેકી ઈજાઝત નહીં થી. ઉન્હેં કોઈ હુક્મ નહીં દિયા જા રહા થા બલ્કે "ઉસ"સે ડરાયા જા રહા થા. કહતે થે કે વહ કિસીકી ઝરાસી ભી હરકતસે નારાઝ હો ગયા તો સબ પર મુસીબત નાઝિલ હોગી. લોગ દમ બખૂદ દેખ રહે થે. ઉન્સે કુછ દૂર બળી ખૂબસૂરત દરયાં ઔર ઈન પર કાલીન બિછે હૂએ થે. પીછે લમ્બે લમ્બે પર્દે લટકે હૂએ થે જિન પર સિતારેસે ચમકતે થે. યહ ચમક ઉન મશ્અલોં ઔર કિંદીલોંસે પૈદા હોતી થી જો એક ખાસ તર્કીબસે રખ્ખી જલ રહી થીં. પર્દોંકે પીછે ઉમૂદી ટીલા થા જિસ્કે દામનમેં અજનબી લોગ ગાર ખોદ રહે થે. ઈસ ટીલેકે પીછે કુછ જગહ હમ્વાર થી. વહાં રંગારંગ ખૈમે નસબ થે.

તમાશિયોં પર ઐસા રો'બ તારી થા કે વહ એક દૂસ્રેકે સાથ સરગોશીમે ભી બાત નહીં કરતે થે. યહ રાત ઉસસે અગલી થી જિસ રાત સઅદિયા ઈગ્વા હુઈ થી. સામને લટકે હૂએ પર્દે આહિસ્તા આહિસ્તા હિલને લગે. સિતારે આસ્માનકે સિતારોંકી તરહ ટિમટિમાને લગે ઔર ઐસે સાઝોંકા

તરન્નુમ સુનાઈ દેને લગા જિન્કે નામસે ભી કોઈ વાકિફ નહીં થા. યહ એક ગૂંજસી થી જિસમેં તિલસમાતીસા તઅષ્ષુર થા. સહરાકી ખામોશ રાતમેં યહ તઅષ્ષુર રૂહોં તક ઉતરના મહસૂસ હોતા થા. યહ એહસાસ ભી હોતા થા જૈસે ઈસ તરન્નુમકી લહરેં લોગોંકે ઉપરસે ગુઝર રહી હોં. જિન્હેં વહ દેખ સકેંગે, છૂભી સકેંગે. યહી વજહ થી કે લોગો બાર બાર ઉપર ઔર ઈધર ઉધર દેખતે થે, લેકિન ઉન્હેં નઝર કુછ ભી નહીં આતા થા. સાઝોંકે તરન્નુમમેં એક ઔર ગૂંજ શામિલ હો ગઈ. સાફ પતા ચલતા થા કે બહુતસે આદમી મિલ કર એક હી નગ્મા ગુનગુના રહે હૈં. ઈસમેં લળકિયોંકી આવાઝ ભી થી. ઉસ્કે સાથ જબ ટીલેકે સામને ઈત્ને લમ્બે લમ્બે પર્દે હિલતે થે તો યૂં લગતા થા, જૈસે રાત, ફિઝા ઔર માહોલ પર વજદ તારી હો ગયા હો.

લોગ પૂરી તરહ મસ્હૂર હો ગએ તો કહીંસે ગૂંજદાર આવાઝ ઉઠી, "વહ આ ગયા હે જિસે ખુદાને આસ્માનસે ઉતારા હે. અપને દિલ ઔર દિમાગ ખયાલોંસે ખાલી કર દો. વહ તુમ્હારે દિલોં ઔર દિમાગોંમેં ખુદાકી સચ્ચી બાતેં ઉતારેગા."

પર્દોમેં જુંબીશ હૂઈ. પર્દોમેંસે એક ઈન્સાન નમૂદાર હુવા. વહ થા તો ઈન્સાન હી લેકિન મુત્તરનમ ઔર મરઊબ માહોલમેં ઔર ઈન રોશનિયોંમેં વહ કિસી બુલંદ વ બાલા જહાનકી મખ્લૂક લગતા થા. ઉસ્કે સરકે બાલ ભૂરે રેશમી ઔર લમ્બે થે જો ઉસ્કે શાનોં પર પળતે થે. બાલોંમેં ચમક થી. ચેહરા ભરા ભરા ઔર સુર્ખ વ સુપેદ, દાળ્હી સલીકેસે તરાશી હૂઈ થી. વહ ભી ભૂરે રંગકી થી. જિસ્મ ગઠા હુવા ઔર ઉસ પર સબ્ઝ ચુગ્ગા થા. ચગ્ગે પર પર્દોંકી તરહ સિતારે થે જો રોશનિયોંમેં ચમકતે થે. ઐસી હી ચમક ઉસ્કી આંખોંમેં થી. ઉસ્કે સરાપામેં ઐસા તઅષ્ષુર થા જિસ્ને લોગોંકો મબ્હૂત કર દિયા. ઉસ્કે સાથ સાઝોંકા ગૂંજદાર તરન્નુમ ઔર બહુતસી આવાઝોંકે ગુનગુનાકી ગૂંજ. મગર જિસ્ને લોગોંકો દમ બખૂદ કિયા થા વહ ઉન કહાનિયોંક અષર થા જો વહ કભીસે સુન રહે થે. ઈન મોજિઝાતી કહાનિયોંકી સનસની ખૈઝીને ઉન્કી સોચોં પર ગલ્બા પા રખ્ખા થા. ઉસ રાત ઉસે અપને સામને દેખ કર ઉન્હોંને પહલે તો સર ઝુકાએ ફિર હાથ ઈસ તરહ પેટ પર

બાંધ લિએ જિસ તરહ નમાઝમેં બાંધે જાતે હૈં.

ઉસ્ને પર્દોંકે સામને ખળે હો કર બાઝૂ ઉપરકો ફેલાએ ઔર કહા, "તુમ પર ઉસ ખુદાકી રહમત નાઝિલ હો જિસ્ને તુમ્હેં દુન્યામેં ઉતારા, જિસ્ને તુમ્હેં આંખેં દીં કે દેખ સકો, જિસ્ને તુમ્હેં કાન દિએ કે સુન સકો, જિસ્ને તુમ્હે દિમાગ દિયા કે સોચ સકો, જિસ્ને તુમ્હે ઝુબાન દી કે બોલ સકો, મગર તુમ હી જૈસે ઈન્સાનોંને જિન્કી આંખેં તુમ્હારી તરહ હૈં, ઝુબાનેં તુમ્હારી તરહ હૈં, તુમ્હેં ગુલામ બના કર ખુદાકી નેઅમતોંસે ઔર દુન્યાકી આસાઈશોંસે મહરૂમ કર દિયા હે. અબ તુમ્હારા યહ હાલ હે કે તુમ્હારી આંખેં દેખ સકતી હૈં, મગર તુમ્હેં કુછ નઝર નહીં આતા. તુમ્હારે કાન સુન સકતે હૈં, મગર યહ સચ બાત નહીં સુનતે. તુમ્હારા દિમાગ સોચ સકતા હે, મગર ઉસમેં વહમ ઔર ઝૂટે કિસ્સે ભરે હૂએ હૈં. તુમ્હારી ઝુબાનેં બોલ સકતી હૈં, મગર ઉન્કે ખિલાફ એક કલિમા નહીં કહ સકતીં કે જિન્હોંને તુમ્હેં ગુલામ બના લિયા હે. ઉન્હોંને તુમ્હેં તુમ્હારે ઘોળે ઔર ઊંટોંકો ઔર તુમ્હારે જવાન બેટોંકો ખરીદ લિયા હે. વહ તુમ્હારે બેટોંકો ઈસ તરહ લળાતે હૈં જિસ તરહ કુત્તોંકો લળાયા જાતા હે. વહ તુમ્હારે ઘોળોં ઔર ઊંટોંકો તીરોં ઔર બર્છિયોંસે છલની કરવાકે મરા દેતે હૈં. તુમ્હારે બેટોંકો મરવા કર રેગિસ્તાનમેં ફેંક દેતે હૈં જહાં ઉન્હેં મુર્દે ખાનેવાલે પરિંદે ઔર દરિંદે ખા જાતે હૈં.... મેં વહ આંખ હૂં જો આનેવાલે વકતકો દેખ સકતી હે ઔર દેખ સકતી હે કે ઈન્સાનોંકે દિલોંમેં ક્યા હે, મેં વહ કાન હૂં જો ખુદાકી આવાઝ સુન સકતા હે. મેં વહ દિમાગ હૂં જો બની નોએ ઈન્સાનકી ભલાઈકી સોચતા હે ઔર મેં વહ ઝુબાન હૂં જો ખુદાકા પૈગામ સુનાતી હે. મેં ખુદાકી ઝુબાન હૂં."

"ક્યા તુ લાફાની ભી હે જિસે મૌત નહીં આએગી ?" મજમેમેંસે એક આવાઝ ઉઠી. લોગ દમ બખૂદ હો ગએ. બા'ઝ ડર ભી ગએ કે ઈસ શખ્સને ઉસ મુકદ્દસ ઈન્સાનકી બાત કાટ કર ઉસ મુસીબતકો આવાઝ દી હે જો ગાવ પર નાઝિલ હોગી.

"તુમ આઝમા લો." ઉસ્ને કહા, "મેરે સીનેમેં તીર મારો."

ઉસ્કી આવાઝમેં ઔર અંદાઝમેં જાદૂકા અષર થા. ઉસ્ને ફિર કહા, "યહાં કોઈ તીરઅંદાઝ હે તો મેરે સીને પર તીર ચલાએ." હુજૂમ પર

સન્નાટા તારી હો ચુકા થા. ઉસ્ને ગુસેલી ઔર બુલંદ આવાઝસે કહા, "મૈં હુક્મ દેતા હૂં કે યહાં જિસ કિસીકે પાસ તીરો કમાન હે વહ સામને આ જાએ."

ચાર તીરઅંદાઝ જો સઅદિયાકે ગાવકે રહનેવાલે નહીં થે આહિસ્તા આહિસ્તા આગે આએ. વહ ડરે સહમે હૂએ થે, "ઉસ્ને" કહા, "તીસ કદમ ગિન કર ચારોં મેરે સામને ખળે હો જાઓ." ઉન્હોંને તીસ કદમ ગિને ઔર ઉસ્કી તરફ મુંહ કરકે ખળે હો ગએ.

"કમાનોંમેં તીર ડાલો."

ચારોંને તરકશોંમેં એક એક તીર નિકાલ કર કમાનોંમેં ડાલ લિયા.

"મેરે દિલકા નિશાના લે લો."

ઉન્હોંને કમાને સીધી કરકે નિશાના લે લિયા.

"યહ સોચે બગૈર કે મૈં મર જાઉંગા પૂરી તાકતસે કમાનેં ખીંચો ઔર તીર ચલા દો."

ઉન્હોંને કમાનેં ઝુકાલીં. ઉન્હોંને યહી સોચા થા કે વહ મર જાએગા.

"મેરે દિલકા નિશાના લે કર તીર ચલાઓ." ઉસ્ને ગરઝ કર કહા, "વર્ના જહાં ખળે હો વહીં શો'લે બન કર ભસ્મ હો જાઓગે."

તીરઅંદાઝોંને અપની મૌતકે ડરસે ફોરન કમાનેં ઉપર કર લીં ઔર ઉસ્કે દિલકા નિશાના લિયા. દેખનેવાલા હુજૂમ ઈસ તરહ ખામોશ થા જૈસે વહાં કોઈ ભી ઝિંદા નહીં થા. સાઝોંકા તરન્નુમ ઈસ સુકૂતમેં કુછ ઝિયાદા હી સિહરઆગેં (જાદૂ ભરા) ઔર પુરસોઝ હો ગયા થા. ઉસ્કે સાથ ઐસે ઈન્સાનોંકી મુતરનમ ગૂંજ ફિર ઉભરી જો નઝર નહીં આતે થે. ઈસ સિહરઆગેં (જાદૂ ભરા) મૂસિકિયતમેં ચાર કમાનોંકી "પંગ" "પંગ" કી આવાઝેં બળી સાફ સુનાઈ દીં. ચાર તીર ઉસ મુકદ્દસ ઈન્સાનકે દિલકે મુકામમેં પેવસ્ત હો ગએ. વહ ખળા રહા. ઉસ્કે બાઝૂ ઉપર ઔર કુછ દાએં બાએં ફેલે હૂએ થે. ઉસ્કે હોંટો પર મુસ્કુરાહટ આ ગઈ.

"ચાર ખંજરોંવાલે આગે આ જાએં." ઉસ્ને કહા, "તીરઅંદાઝ ચલે જાએં"

તીરઅદાઝ હૈરાનો પરેશાન હો ગએ ઔર ચાર આદમી એક તરફસે

સામને આએ. ઈસ હુકમ પર કે ખંજર હાથમેં લે લો ઔર મુઝસે પંદ્રહ કદમ ગિન કર મેરે સામને ખળે હો જાઓ. વહ ઉસસે પંદ્રહ કદમ દૂર જા ખળે હૂએ ઉસ્ને પૂછા, "તુમ નિશાને પર ખંજર ફેંકના જાન્તે હો ?" ચારોંને જવાબ દિયા વહ જાન્તે હૈં. ઉસ્ને કહા, "ચારોં ઈકટ્ઠે મેરે સીનેમેં ખંજર મારો."

ચારોંને પૂરી તાકતસે ખંજર ઉસ પર ફેંકે. ચારોં ખંજર ઉસ્કે સીનેમેં લગે ઔર વહીં રહે. ખંજરોંકી નોકેં ઉસ્કે સીનેમેં ઉતરી હૂઈ થીં ઔર વહ ખળા મુસ્કુરા રહા થા. હુજૂમસે આવાઝેં સુનાઈ દેને લગીં, "આફરીન ..... ઉસ્કે કબ્ઝેમેં મૌતકે ફરિશ્તે હૈં."

"ક્યા ઉસે જવાબ મિલ ગયા હૈ જિસ્ને પૂછા થા કે મૈં લા ફાની હૂં ?" ઉસ્ને પૂછા.

એક આદમી જો સહરાઈ લિબાસમેં થા, દોળતા હુવા ગયા ઔર ઉસ્કે કદમોંમેં સજદારેઝ હો ગયા. "ઉસ્ને" ઝુક કર ઉસે ઉઠાયા ઔર કહા, "જા તુઝ પર ખુદાકી રહમત હો."

"તો ફિર તૂ મુર્દેમેં ભી જાન ડાલ સકતા હૈ." એક બુળ્હે દેહાતીને આગે આ કર કહા, "ખુદાને મુઝે એક હી બેટા દિયા થા વહ જવાનીમેં મર ગયા હૈ. મુઝે કિસીને બતાયા થા કે તૂ મરે હૂઓંકો ઝિંદા કર દેતા હૈ મૈં અપને બેટેકી લાશ ઉઠા કર બહુત દૂરસે આયા હૂં. મેરે બુળ્હાપે પર રહમ કર, ઉસે ઝિંદા કર દે." બુળ્હા દાળ્હી માર કર રોને લગા.

ચાર આદમી કફનમેં લિપટી હૂઈ એક લાશ આગે લાએ. લાશ દરખ્તકી ટેળ્હી ટેળ્હી ટહનિયોંકે બને હૂએ ઈસ્ટેચર પર પળી થી. ઉન્હોંને લાશ ઉસ્કે આગે રખ દી. ઉસ્ને કહા, "એક મશ્અલ લો. લાશકો ઉઠાઓ ઔર તમામ લોગોંકો દિખાઓ. કોઈ યહ ન કહે કે યહ પહલે હી ઝિંદા થા."

લાશ સબકે સામનેસે ગુઝારી ગઈ. ઉસ્કે મુંહસે કફન હટા દિયા ગયા થા. એક આદમી હાથમેં મશ્અલ લિએ સાથ સાથ થા. સબને દેખા કે ઉસ્કા ચેહરા લાશકી તરહ સુફેદ થા. આંખેં આધી ખુલી હૂઈ ઔર મુંહ ભી આધા ખુલા હુવા થા. સબને લાશ દેખ લી તો ઉસે ઈસ મુકદસ ઈન્સાનકે સામને

રખ દિયા ગયા. મુસીકીકે લય બદલ ગઈ ઔર પહલે ઝિયાદા પુરસોઝ હો ગઈ. "ઉસ્ને" બાઝૂ આસ્માનકી તરફ કિએ ઔર બુલંદ આવાઝસે પુકારા, "ઝિંદગી ઔર મૌત તેરે હાથમેં હે. મેં તેરે બેટેકા બેટા હૂં. તૂને અપને બેટેકો સૂલીસે ઉતારા ઔર મુઝે સલીબકા તકદુસ અતા કિયા થા. અગર તેરા બેટા ઔર ઉસ્કી સલીબ સચ્ચી હે તો મુઝે કુવ્વત દે કે મેં ઈસ બદનસીબ બૂળ્હેકે બેટેકો ઝિંદગી દે સકૂં." ઉસ્ને ઝિઝક કર લાશકે કફન પર હાથ ફેરા, મુંહસે કુછ બુળ બુળાયા, ફિર લાશકે ઉપર હવામેં ઈસ તરહ દોનોં હાથ ફેરે કે ઉસ્કે હાથ કાંપ રહે થે. કફન ફળફળાને લગા. મુકદસ ઈન્સાન હવામેં ઉસ પર હાથ ફેરતા રહા. કફન ઔર ઝોરસે ફળફળાયા. બા'ઝ લોગ ઈસ કદર ડર ગએ કે એક દૂસ્રેકે કરીબ હો ગએ. ઔરતોંમેંસે કિસી ઔરતકી ચીખ ભી સુનાઈ દી. યહ મંઝર ઈસ લિએ ભી ભયાનક બન ગયા થા કે મુર્દેકો ઝિંદા કરનેવાલેકે સીનેમેં ચાર તીર ઔર ચાર ખંજર ઉતરે હૂએ થે.

કફનમેં કુછ ઔર હી હરકત હૂઈ. લાશ બેઠ ગઈ. ઉસ્ને હાથ કફનસે બાહર નિકાલે. હાથોંસે કફનમેંસે ચેહરા નંગા હો ગયા ઔર આંખેં મલ કર કહા, "ક્યા મેં આલમે પાકમેં પહુંચ ગયા હૂં ?"

"નહીં" ઉસે ઝિંદા કરનેવાલેને સહારા દે કર ઉઠાયા ઔર કહા, "તુમ ઈસી દુન્યામેં હો જહાં તુમ પૈદા હૂએ થે. જાઓ અપને બાપકે સીનેસે લગ જાઓ."

બાપને દોળ કર અપને બેટેકો બાઝૂઓંમેં લે લિયા. બેતાબસે ઉસ્કા મુંહ ચૂમ ચૂમ કર ઉસ્ને ઝિંદા કરનેવાલેકે આગે સજદા કિયા. લોગ જો બેઠે હૂએ થે ઉઠ ખળે હૂએ. વહ આપસમેં ખુસર ફુસર કર રહે થે. ઉન્કે સામને કફનમેં લિપટી હૂઈ લાશ અપને પાવ પર ચલ રહી થી. મુર્દા ઝિંદા હો ગયા થા. બાપને ઉસે સારે હુજૂમકે સામનેસે ગુઝારા તાકે સબ દેખ લેં કે વહ ઝિંદા હો ગયા હે.

"લેકિન મેં ઔર કિસી મુર્દેકો ઝિંદા નહીં કરૂંગા." ઉસ્ને કહા, "ઝિંદગી ઔર મૌત અલ્લાહકે હાથમેં હે તુમ લોગોંકો સિર્ફ યહ દિખાનેકે લિએ કે મેં ખુદાકા એલચી બન કર આયા હૂં અભી અભી ખુદાસે ઈજાઝત લી હે કે થોળીસી દેરકે લિએ મુઝે તાકત દે દે કે મરે હૂએ ઈન્સાનમેં જાન

ડાલ સકૂં. ખુદાને મુઝે તાકત દે દી.''

''ક્યા તુમ જંગમેં મરે હૂએ સિપાહીકો ઝિંદા કર સકતે હો ?'' મજમેમેંસે કિસીને પૂછા.

''નહીં'' ઉસ્ને જવાબ દિયા, ''જંગમેં મરનેવાલોંસે ખુદા ઈત્ના ઝિયાદા નારાઝ હોતા હે કે ઉન્હેં દૂસ્રી ઝિંદગી નહીં દેતા. અગલે જહાન વહ ઉન્હેં દોઝખકી આગમેં ફેંક દેતા હે. મર્દ કિસીકો કત્લ કરનેકે લિએ પૈદા નહીં કિયા બલ્કે ઈસ લિએ પૈદા કિયા ગયા હે કે જિસ તરહ ઉસે એક બાપને પૈદા કિયા હે ઈસી તરહ વહ ભી કિસીકા બાપ બને. ઈસી લિએ તુમ્હેં કહા ગયા હે કે ચાર ચાર બીવિયાં રખ્ખો, મર્દ ઔર ઔરતોંકા યહી કામ હે કે બચ્ચે પૈદા કરેં ઔર જબ બચ્ચે બળે હો જાએં તો ઉન્સે બચ્ચે પૈદા કરાએં, યહી ઈબાદત હે.''

જિસ વક્ત વહ મુઅજિઝે દિખા રહા થા ઉસ વક્ત દો આદમી ટીલેકે પીછે ઉસ જગહ છુપે હૂએ થે જહાં રંગબિરંગ ખૈમે નસબ થે. કિસી ખૈમેમેંસે લળકિયોંકી બાતેં ઔર હંસી સુનાઈ દે રહી થી. યહ દો આદમી ઈમામ ઔર મહમૂદ બિન અહમદ થે. મહમૂદકો યકીન થા કે સઅદિયા યહીં કહીં હે. મહમૂદમેં ઈત્ની મઝહબી સૂઝબુઝ નહીં થી. વહ ખુદાકે ઈસ એલચીકે મુતઅલ્લિક કોઈ રાય કાઈમ કરનેકે કાબિલ નહીં થા. ઈમામને કહા થા કે કોઈ ઈન્સાન મરે હૂએકો ઝિંદા નહીં કર સકતા. ઉસ્ને તવજ્જુહ હી નહીં દી થી કે યહ પુરઅસ્રાર આદમી લોગોંકો ક્યા કુછ કરકે દિખા રહા હે. ઉસ્ને ઈસસે યહ ફાઈદા ઉઠાયા થા કે લોગ ઉસ્કી કરામાત દેખનેમેં મગ્ન હેં ઈસ લિએ પીછે જા કર દેખા જાએ કે ઈસમેં રાઝ ક્યા હે. ઈસ્કી તવજ્જુહ સિર્ફ સઅદિયા પર થી. મહમૂદ સિર્ફ સઅદિયાકો ઢૂંડ રહા થા. ખૈમોંકી જગહ અંધેરા થા. સિર્ફ તીન ખૈમોંમેં રોશની થ. તીનોંકે પર્દે દોનોં તરફસે બંદ થે. વહાં પહરેકા કોઈ ખાસ ઈન્તિઝામ નહીં થા. દો તીન મર્દ કહીં બાતેં કર રહે થે. યહ ખત્રા સાફ નઝર આ રહા થા કે વહ દોનોં કિસીકો નઝર આ ગએ તો વહ ઝિંદા નહીં રહેંગે. ટીલેકી દૂસ્રી તરફસે ''ઉસ્કી'' આવાઝ સુનાઈ દે રહી થી ઔર સાઝોંકા તરન્નુમ સુનાઈ દે રહા થા લેકિન યહ પતા નહીં

ચલતા થા કે સાઝિંદે કહાં હૈં.

ઈમામ ઔર મહમૂદને રોશનીવાલે એક ખૈમેકે કરીબ જા કર લળકિયોંકી બાતેં સુનનેકી કોશિશ કી. ઉન્કી બાતોંને ઉન્કા હોસ્લા બળ્હા દિયા. એક નિસ્વાની આવાઝ કહ રહી થી, "યહાં ભી તમાશા કામ્યાબ રહા હે." એક ઔર લળકીને કહા, "બળી હી જાહિલ કૌમ હે."

"મુસલમાનકો તબાહ કરનેકા તરીકા યહી હે કે ઉસે શો'બદે દિખા કર તવહ્હુમ પરસ્ત બના દો." યહ એક ઔર ઔરતકી આવાઝ થી.

"મા'લૂમ નહીં વહ કિસ હાલમેં હે ?"

"કોન ?"

"નઈ ચિળિયા !" એક લળકીને કહા, "તુમ સબકો માનના પળેગા કે વહ હમ સબસે ઝિયાદા ખૂબસૂરત હે."

"વહ આજ દિનકો ભી રોતી રહી થી." કિસી લળકીને કહા.

"આજ રાત ઉસ્કા રોના બંદ હો જાએગા." એક લળકીને કહા, "ઉસે ખુદાકે બેટેકે લિએ તય્યાર કિયા જા રહા હે."

લળકિયોકા કહકહા સુનાઈ દિયા. એકને કહા, "ખુદા ભી કયા યાદ કરેગા કે હમને ઉસે કૈસા બેટા દિયા હે. કમાલ ઈન્સાન હે."

ઉસ્કે બા'દ લળકિયોંને આપસમેં ફહશ બાતેં શુરૂઅ કર દીં. ઈમામ ઔર મહમૂદ સમઝ ગએ કે નઈ ચિળિયા સઅદિયા હી હો સકતી હે. ઉન્હેં બહરહાલ યકીન હો ગયા કે યહ સબ શો'બદાબાઝી હે ઔર યહ ઢોંગ પસમાંદા મુસલમાનોંકો ગુમ્રાહ કરનેકે લિએ રચાયા જા રહા હે. ઈમામને મહમૂદકે કાનમેં કહા, "ઈન લળકિયોંકી ઉર્યા બાતેં ઔર શરાબકી બૂ બતા રહી હે કે યહ કોન લોગ હૈં ઔર યહ કયા હો રહા હે..... હમ વૈસે હી નહીં ભટક રહે."

વહ દોનોં બળે ખૈમેકે કરીબ ચલે ગએ. યહ ખૈમા એક ટીલેકે સાથ થા ઔર યહ ટીલા તકરીબન ઉમૂદી (સુતુની) થા. ટીલે ઔર ખૈમેકે પિછલે દરવાઝેકે દરમિયાન એક આધ ગઝ ફાસ્લા થા. ઉન્હોંને ઉસ જગહ જા કર દેખા. ખૈમેકે પર્દે દરમિયાનસે રસ્સિયોંસે બંધે હૂએ થે. એક આંખસે અંદર ઝાંકનેકી જગહ થી. ઉન્હોંને ઝાંકા તો ઉન્કે શુકૂક રફા' હો ગએ. અંદર એક

લમ્બી મસ્નદ થી જિસ પર ખૂશ્નુમા મસ્નદપોશ બિછા હુવા થા. ફર્શ પર કાલીન બિછા હુવા થા ઔર કિંદીલેં જલ રહી થીં. એક તરફ શરાબકી સરાહી ઔર પ્યાલે રખ્ખે થે. અંદરકી સજાવટ ઔર શાનો શોકતસે પતા ચલતા થા કે ઈસ મુશ્તબા કાફલેકે સરદારકા ખૈમા હે. સઅદિયાકે પાસ એક ઔરત ઔર એક મર્દ થા. સઅદિયાકો દુલ્હનકી તરહ સજાયા જા રહા થા.

"આજ દિન તુમ રોતી રહી હો." ઔરત ઉસે કહ રહી થી, "થોળી દેર બા'દ તુમ હંસોગી ઔર અપને આપકો પહચાન ભી નહીં સકોગી. તુમ ખૂશનસીબ હો કે ઉસ્ને જો ખુદાકી તરફસે ઝમીન પર ઉતરા હે તુમ્હેં પસંદ કિયા હે. વહ સિર્ફ તુમ્હારે લિએ યહાં આયા હે. ઉસ્ને તુમ્હેં બીસ રોઝકી મસાફત જિત્ની દૂરસે ગૈબકી આંખસે દેખા થા. તુમ્હારે ગાવમેં ઉસે ખુદા લાયા હે. અગર યહ ન આતા તો તુમ કિસી સહરાઈ ગડરયેકે સાથ બિયાહ દી જાતીં યા તુમ્હેં બર્દા ફરોશોંકે હાથ બેચ દિયા જાતા."

સઅદિયા પર ઈન બાતોંકા જાદૂ સવાર હોતા જા રહા થા. વહ ખામોશીસે સુન રહી થી. મહમૂદ જોશમેં આ ચલા થા. ઈમામને ઉસે રોક લિયા. વહ દેખના ચાહતા થા કે સઅદિયાકો કિસ લિએ તય્યાર કિયા જા રહા હે. ઝિયાદા દેર નહીં ગુઝરી થી કે ટીલેકી દૂસ્રી તરફસે કિસીને એ'લાન કિયા, "વહ જો ખુદાકા ભેજા હુવા પય્ગમ્બર હે ઔર જિસ્કે હાથમેં હમ સબકી ઝિંદગી ઔર મૌત હે ઔર જિસ્કી આંખ ગૈબકે ભેદ દેખ સકતી હે. તારીક રાતમેં આસ્માન પર જા રહા હે. જિસ્કે સિતારે ખુદાકી આંખકી તરહ રોશન હેં. તુમમેંસે કોઈ આદમી ઉસ તરફ ન દેખે જહાં ખૈમે લગે હૂએ હેં. ટીલોંકે ઉપર કોઈ ન જાએ. જિસ કિસીને ઉસ તરફ જાને યા દેખનેકી કોશિશ કી વહ હમેશાકે લિએ અંધા હો જાએગા. કલ રાત વહ તુમ સબકી મુરાદેં સુનેગા."

ઈમામ ઔર મહમૂદ વહીં ખળે રહે. ખૈમેકે અંદર જો મર્દ ઔરત થે ઉન્હોંને એક બાર ફિર નસીહત કી કે વહ આ રહા હે. ઉસ્કે સામને કોઈ બદતમીઝી ન કરના.... વહ આ ગયા. વહ સામનેકી તરફસે ખૈમેમેં દાખિલ હુવા. ઈમામ ઔર મહમૂદ યહ દેખ કર હેરાન રહ ગએ કે "ઉસ્કે" સીનેમેં

ચાર તીર ઔર ચાર ખંજર ઉતરે હૂએ થે. સઅદિયાને તીર ઔર ખંજર દેખે તો ઉસ્ને ખૌફસે કાનોં પર હાથ રખ લિએ. ઉસ્કી હલ્કીસી ચીખ સુનાઈ દી. મુકદસ ઈન્સાન મુસ્કુરાયા ઔર બોલા, "ડર મત લળકી ! યહ મો'જિઝા મુઝે ખુદાને દિયા હે કે મેં તીરોં ઔર ખંજરોંસે મર નહીં સકતા." વહ સઅદિયાકે સાથ લગ કર બેઠ ગયા.

"મૈંને યહ શો'બદા એક બાર કાહિરામેં દેખા થા." ઈમામને મહમૂદકે કાનમેં કહા, "તુમ ભી ડર ન જાના. મેં જાન્તા હૂં તીર ઔર ખંજર કહાં ફંસે હૂએ હેં."

"વહ" ઉઠા ઔર ખૈમેકા પર્દા રસ્સિયોંસે બાંધ દિયા. ઈધર મહમૂદ ઔર ઈમામને અપની તરફસે ખૈમેકા પર્દા ખોલ દિયા. ઉન્હોંને નતાઈજકી પરવા ન કી. દબે પાવ અંદર ગએ. જોંહી વહ શખ્સ પીછે મુળા વહ ઈમામ ઔર મહમૂદકે શિકંજેમેં આ ચુકા થા. મહમૂદને દબી આવાઝમેં સઅદિયાસે કહા, "જિસ પર તુમ બેઠી હો ઉસ્કા કપળા ઈસ્કે ઉપર ડાલ દો." સઅદિયા જો જૈસે સુન હો ગઈ થી. ઉસ્ને મસ્નદપોશ ઉતાર કર ઉસ આદમી પર ડાલ દિયા. ઉસ્કા જિસ્મ તાકતવર નઝર આ રહા થા. મગર ઈમામ ઔર મહમૂદને ઉસે બુરી તરહ જકળ લિયા થા. ફિર ઉસ્કે ઉપર કપળા ડાલ કર બાંધ દિયા ગયા. કિંદીલેં બુઝા દી ગઈ. ઈમામકે કહને પર પહલે સઅદિયા બાહર નિકલી. અપને કેદીકો મહમૂદને અપને કંધોં પર ફેંક લિયા. ઈમામ હાથમેં ખંજર લિએ આગે આગે ચલા. વહ સબ જિસ તરફસે ખૈમેમેં દાખિલ હૂએ થે. ઈસી તરફસે બાહર નિકલ ગએ. પકળે જાનેકા ખત્રા હર કદમ પર થા. લેકિન ઉન્હોંને ઐસા રાસ્તા ઈખ્તિયાર કિયા જો ઉન્હેં ફોરન ખત્રેસે બાહર લે ગયા. અંધેરેને ઉન્કી બહુત મદદ કી.

ઉન્હેં દૂરકા ચકર કાટ કર ગાવમેં દાખિલ હોના પળા. વહ મસ્જિદમેં ચલે ગએ. હુજરેમેં લે જા કર શો'બદાબાઝકો ખોલા ગયા. અભી તક તીર ઔર ખંજર ઉસ્કે સીનેમેં ઉતરે હૂએ થે. ઉસે ઉઠાનેકી વજહસે વહ ટેળ્હે હો ગએ થે. સઅદિયાકો ભી ઉન્હોંને હુજરેમે હી રખ્ખા કયૂંકે ખત્રા થા કે લળકી ગુમ્શુદગીકા પતા ચલ ગયા તો વહ લોગ ઈસ્કે બાપ પર હમ્લા કરેંગે. દર

અસલ હમ્લા કરનેવાલે અબ યહ દેખનેકી હાલતમેં ભી નહીં થે કે ઉન્કે "ખુદા"કા બેટા કહાં હે. વહ કામ્યાબ જશ્ન મના કર શરાબ ઔર બદકારીમેં મદમસ્ત હો ગએ થે. વહ સોચ ભી નહીં સકતે થે કે ઉન્કા આકા બમઅ નઈ ચિળિયાકે ઈગ્વા ભી હો સકતા હે.

ઈમામ ઔર મહમૂદને ઉસે ચુગ્ગા ઉતારનેકો કહા. ઉસ્ને પહલે તીર ઔર ખંજર ખીંચ કર નિકાલે. ચુગ્ગા ઉતારા ફિર ઉસસે અંદરવાલે કપળે ભી ઉતરવા લિએ ગએ. ઈન કપળોંમેં કારકકી તરહ નરમ લકળી છુપી હૂઈ થી. જિસ પર ચમળા લગા હુવા થા. યહ લકળી કુછ દોહરી હો જાતી થી ઔર ઈત્ની લમ્બી ચોળી થી જિસસે ઉસ્કા સીના ઢક જાતા થા. તીર ઔર ખંજર ઉસમેં ઉતરે હૂએ થે. ઉસ્ને ઈમામ ઔર મહમૂદસે કહા, "સોનેકી સૂરતમેં, ઘોળોં ઔર ઊંટોંકી સૂરતમે, અભી અદા કર દૂંગા, મુઝે અભી આઝાદ કર દો."

"તુમ અબ આઝાદ નહીં હો સકોગે." ઈમામને કહા, "હમ ભી લોગોંકી તરહ તુમ્હારે ઈન્તિઝારમેં બેઠે થે." ઈમામને મહમૂદસે કહા, "તુમ્હેં મા'લૂમ હોગા કે કરીબી ચોકી કહાં હે. વહાંકે પૂરે દસ્તેકો સાથ લે આઓ." ઉસને ચોકીકા ફાસ્લા ઔર સિમ્ત બતાઈ ઔર વહ ખુફિયા અલ્ફાઝ ભી બતાએ જિન્સે ઈમામ સુરાગરસાં ઔર જાસૂસકી હેષિયતસે પહચાના જાતા થા. અપને દો જાસૂસોંકે નામ ઔર ઠિકાના બતા કર મહમૂદસે કહા, "ઉન્હેં મેરે પાસ ભેજતે જાના."

મહમૂદને ઈમામકે ઘોળે પર જીન ડાલી ઔર સવાર હો કર નિકલ ગયા. ઉસે ઈમામકે દોનોં જાસૂસ મિલ ગએ. ઉન્હેં મસ્જિદમેં જાનેકો કહ કર વહ ચોકીકી સિમ્ત રવાના હો ગયા. ગાવસે કુછ દૂર જા કર ઉસ્ને ઘોળેકો એળ લગાઈ. કોઈ ડેળ્હ ઘંટેકી મસાફત થી. મગર વહ શશો પંજમેં મુબ્તલા થા. વહ ઈસ ચોકીકે કમાંડરકો જાન્તા થા. વહ લાપરવા આદમી થા. સલીબિયોં ઔર સૂડાનિયોંને ઉસે રિશ્વત દે દે કર અપને સાથ મિલા રખ્ખા થા. મહમૂદને કાહિરાકો ઉસ્કી રિપોર્ટ ભેજ રખ્ખી થી. મગર અભી તક ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ નહીં હૂઈ થી. મહમૂદકો યહી નઝર આ રહા થા કે વહ અપને દસ્તેકો ઉસ્કે સાથ નહીં ભેજેગા યા વક્ત ઝાએ' કરેગા તાકે

દુશ્મન નિકલ જાએ. મહમૂદ સોચ રહા થા કે અગર ચોકીસે ઉસે દસ્તા ન મિલા તો વહ ક્યા કરેગા. સુબ્હસે પહલે દસ્તેકો ગાવમેં પહુંચાના ઝરૂરી થા. દસ્તા ન મિલનેકી સૂરતમેં ઈમામ ઔર ઉન્કે જાસૂસકી જાનેં ખત્રેમેં આ સકતી થીં. કયૂંકે ઈસ શો'બદાબાઝકે સાથ બહુત સારે આદમી થે. ઉસ્કે મુરીદોંકા હુજૂમ ભી ઉસીકા હામી થા.

ઈમામકે પાસ ખંજર થા. ઉસ્કે જાસૂસ ભી ઉસ્કે પાસ આ ગએ થે. વહ ભી ખંજરોંસે મુસલ્લહ થે. ઉન્હોંને શો'બદાબાઝકો ગિરફતાર કિએ રખ્ખા. વહ રિહાઈકી ઈત્ની ઝિયાદા કીમત પેશ કર રહા થા. જો ઈમામ ઔર ઉસ્કે જાસૂસ ખવાબમેં ભી નહીં દેખ સકતે થે. ઈમામને ઉસે કહા, “મૈં મસ્જિદમેં બેઠા હૂ. યહ ઈસી ખુદાકા ઘર હે જિસ્ને તુમ્હેં સચ્ચા દીન દે કર ઝમીન પર ઉતારા હે. ક્યા યહ હે તુમ્હારા સચ્ચા દીન ? દેખો દોસ્ત !મૈં કાહિરાકી હુકૂમતકા અહલકાર હૂં. મૈં તુમ્હેં છોળ નહીં સકતા ઔર મૈં ઈમાન ભી નહીં બેચ સકતા.”

મહમૂદ બિન અહમદ ચોકીકે ખૈમોંમેં દાખિલ હુવા તો કમાંડરકે ખૈમેમેં ઉસ્ને રોશની દેખી. ઘોળેકે કદમોંકી આવાઝ સુન કર કમાંડર બાહર આ ગયા. મહમૂદને અપના તઆરુફ કરાયા ઔર કમાંડરકે સાથ ખૈમેમેં ચલા ગયા. મહમૂદકે લિએ યહ કમાંડર અજનબી થા. ઉસે કમાંડરને બતાયા કે ગુઝિશ્તા શામ પુરાને દસ્તેકો યહાંસે ભેજ દિયા ગયા હે ઔર યહ દસ્તા નયા આયા હે. યહ તબ્દીલી સલાહુદીન અય્યૂબીકે હુક્મસે કી ગઈ થી. તમામ પુરાને સરહદી દસ્તોંકો વહાંસે હટા કર ઉસ ફોજકે દસ્તે ભેજ દિએ ગએ થે જો સુલ્તાન અય્યૂબીકે સાથ મહાઝસે આઈ થી. મહમૂદને કમાંડરકો તફસીલસે બતાયા કે ઉન્હોંને બહુત બળા શિકાર પકળા હે ઔર ઉસ્કે તમામ ગિરોહકો પકળનેકે લિએ ચોકીકે પૂરે દસ્તેકી ફોરી તોર પર ઝરૂરત હે તાકે ઉન લોગોંકો રાત હી રાતમેં ઘેરેમેં લે લિયા જાએ.

કમાંડરને ફોરન પૂરે દસ્તેકો જિસ્કી તા'દાદ પચાસસે ઝિયાદા થી ઘોળોં પર સવાર હોનેકા હુક્મ દિયા. ઉન્કે પાસ બર્છિયાં ઔર તલ્વારેં થીં ઔર ઉન્મેં તીરઅંદાઝ ભી થે. આઠ દસ સિપાહિયોંકો ચોકી પર છોળ દિયા ગયા. યહ દસ્તા કુરકકે મુહાસરેસે આયા થા. કમાંડરને સરપટ ઘોળે દોળા

દિએ. મહમૂદ રહનુમાઈ કર રહા થા. મંઝિલકે કરીબ જા કર ઘોડોંકી રફતાર સુસ્ત કર દી ગઈ તાકે મુજરિમોંકો ખબર ન હોને પાએ. મુજરિમ ખબર હોનેકી હાલતમેં નહીં થે. શરાબ ઔર નીંદને ઉન્હેં બેહોશ કર રખ્ખા થા. કમાંડરને મહમૂદકી રાહનુમાઈમેં ઘેરા મુકમ્મલ કર લિયા ઔર કારવાઈ સુબ્હ તક મુલ્તવી રખ્ખી. મહમૂદને ઈમામકો ઈત્તિલાઅ દે દી કે દસ્તા આ ગયા હે. સઅદિયા અભી ઈમામકે હુજરેમેં હી થે. ઈમામને એક જાસૂસ ભેજ કર સઅદિયાકે બાપકો ભી બુલા લિયા.

જો મુઅતકિદ, મુરીદ ઔર ઝાઈરીન બળી દૂર દૂરસે “ઉસ્કી” ઝિયારતકો આએ થે. વહ રાતકે મુઅજિઝે દેખ કર ખુલે આસ્માન તલે સો ગએ થે. ઉન્કે મુકદસ ઈન્સાનને ઉન્હેં કહા થા કે અગલી રાત વહ ઉન્કી મુરાદેં સુનેગા. યહ હુજૂમ સુબ્હ ઉસ વકત જાગ ઉઠા જબ ઉજાલા અભી ધુંદલા થા. ઈસ ધુંદલકેમેં ઉન્હેં બહુતસે ઘોળે નઝર આએ. ઉન પર સવાર જો થે વહ ફોજી લગતે થે. લોગ કુછ ભી ન સમઝ સકે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહીં થા કે જો મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરતા હે વહ મસ્જિદકે હુજરેમેં હાથ પાવ બંધે બેઠા હે. વહ અબ મુસલમાનોંકે સચ્ચે ખુદાકી ગિરફતમેં આ ચુકા થા. દસ્તેકા કમાંડર દમિશ્કકા રહનેવાલા રુશ્દ બિન મુસ્લિમ જિસ્કા ઓહદા મા'મૂલી થા લેકિન સરહદ પર આ કર ઉસ્ને અપને દસ્તેસે કહા થા, “સારી સલ્તનત સિર્ફ તુમ્હારે ભરોસે પર સોતી હે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હર વકત તુમ્હારે સાથ હે. અગર વહ તુમ્હેં નઝર નહીં આતા તો ઉસે મેરી આંખોંમેં દેખ લો. હમ સબ સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હેં. અગર કિસીને પુરાને દસ્તેકે આદમિયોંકી તરહ ઈમાન ફરોખ્ત કિયા તો મેં ઉસ્કે પાવ બાંધ કર રેગિસ્તાનમેં ઝિંદા ફેંક દૂંગા. મેં ઈસ સઝાકા હુકમ કાહિરાસે નહીં લૂંગા. મેં ખુદાસે હુકમ લિયા કરતા હૂં.”

રુશ્દ બિન મુસ્લિમને સુબ્હકે વકત દેખા કે ખેમોંકે અંદર કોઈ હરકત નહીં થી. અંદરવાલે ઈત્ની જલ્દી ઉઠનેવાલે નહીં થે. રુશ્દને લોગોંસે કહા કે વહ દૂર પીછે હટ જાએં ઔર વહીં મૌજૂદ રહેં. ઉન્હેં મુકદસ ઈન્સાન કરીબસે

દિખાયા જાએગા. લોગોંકો દૂર હટા કર રુશ્દને ચાર સવાર મુખ્તલિફ ટીલોંકે ઉપર ખળે કર દિએ તાકે મુજરિમોંમેંસે કોઈ ભાગનેકી કોશિશ ન કરે. બાકી સવારોંકો ઉસ્ને ઘોળોંસે ઉતાર કર ચારોં તરફસે પેદલ અંદર જાનેકો કહા ઔર હુકમ દિયા કે કોઈ મુઝાહમત કરે તો ઉસે ફોરન હલાક કર દો. કોઈ ભાગે તો ઉસે તીર માર દો....વહાં ભાગનેકા સવાલ હી પૈદા નહીં હોતા થા. રુશ્દ નંગી તલ્વાર હાથમેં લિએ ખૈમેમેં દાખિલ હુવા તો અંદર ઉસે એક નીમ બરહના લળકી ઔર દો આદમી ગહરી નીંદ સોએ હૂએ નઝર આએ. ઉસ્ને તલ્વારકી નોક ચુભો.કર તીનોંકો જગાયા. જાગનેકી બજાએ ઉન્હોંને જગાનેવાલેકો ગાલિયાં દીં ઔર કરવટ બદલ કર સો ગએ. તલ્વારકી નોક અબકે ઉન્કી ખાલમેં ઉતર ગઈ. તીનોં હર બળા કર ઉઠે. ઉન્હેં બાહર નિકાલ લિયા ગયા. દૂસ્રે ખૈમોંમેં ભી જો લળકિયાં ઔર મર્દ મિલે વહ ઈસી હાલતમેં થે. ખૈમોંમેં બેશુમાર સામાન થા. એક ખૈમેમેં બહુતસે સાઝ પળે થે.

સબકો બાહર લે જા કર ઉન પર પહરા ખળા કર દિયા ગયા. ઉન્હેં ઊંટોં ઔર તમામ તર સામાન પર કબ્ઝા કર લિયા ગયા. ઈમામ રુશ્દ બિન મુસ્લિમકે સાથ થા. વહ ઉસ આદમીકો અપને હુજરેમેંસે લે આયા જો અપને આપકો ખુદાકે બેટેકા બેટા કહતા થા. ઈસ્કે હાથ પીઠ પીછે બંધે થે. ઉસે ઉસી જગહ ખળા કિયા ગયા જહાં રાત ઉસ્ને મુઅજિઝે દિખાએ થે. પીછે પર્દે લગે હૂએ થે. ઉસ્કે ગિરોહકો ઉસ્કે સામને બિઠા દિયા ગયા. ઉન સબકે હાથ પીછે બાંધ દિએ ગએ થે. વહ સાઝ ઉન્કે કરીબ રખ દિએ ગએ જો એક ખૈમેસે બરઆમદ હૂએ થે. ઈમામને લોગોંકો આગે આનેકો કહા. હુજૂમ આગે આયા તો ઈમામને કહા, "ઉસે કહો કે યહ ખુદાકા એલચી હે યા ઉસ્કા બેટા હે તો અપને હાથ રસ્સિયોંસે આઝાદ કર લે. યહ મરે હૂઓંકો ઝિંદા કરતા હે. મેં ઉસ્કે ગિરોહકે એક આદમીકો હલાક કરૂંગા. તુમ ઉસે કહો કે ઉસે મેરે હાથસે છુળા લે યા વહ મર જાએ તો ઉસે ઝિંદા કર દે." ઈમામને ઉસ્કે ગિરોહકે એક આદમીકો ઉઠાયા ઔર રુશ્દકી તલ્વારકો ઉસ્કી તરફ બળ્હા તો વહ આદમી ચિલ્લા ઉઠા, "મુઝે બખ્શ દો. યહ આદમી મુઝે ઝિંદા નહીં કર સકેગા. યહ બહુત બળા પાપી હે. ખુદાકે લિએ મુઝે કત્લ ન કરના."

લોગોંને યહ તમાશા દેખા મગર ઉન્કે વહમ અભી દૂર નહીં હૂએ થે. ઈમામ ઈસ આદમીકા ચુગ્ગા ઔર કપળે ભી સાથ લે આયા થા. નરમ લકળી ભી સાથ થી. ઈમામને કપળે પહન લિએ. કિસીકો દિખાએ બગૈર લકળી અંદર રખ લી. ઉપર ચુગ્ગા પહન લિયા. ઉસ્ને રુશ્દસે કહા કે અપને ચાર તીરઅંદાઝ મેરે સામને લાઓ. તીરઅંદાઝ આએ તો ઉસ્ને ઉન્હેં કહા, "તીસ કદમ દૂર ખળે હો કર મેરે દિલકા નિશાના લો ઔર તીર ચલાઓ." તીરઅંદાઝોંને રુશ્દ બિન મુસ્લિમકી તરફ સવાલિયા નિગાહોંસે દેખા. રાતકો મહમૂદને રુશ્દકો તીરોં ઔર ખંજરોંકે સીનેમેં ઉતરનેકી હકીકત બતા દી થી. રુશ્દને અપને તીરઅંદાઝોંકો હુકમ દિયા કે વહ તીર ચલા દેં. ઉન્હોંને નિશાના લે કર તીર ચલા દિએ. ચારો તીર ઈમામકે દિલકે મુકામમેં પેવસ્ત હો ગએ. ઈમામને કહા, "અબ આગે આ કર મેરે સીને પર ચાર ખંજર પૂરી તાકતસે ફેંકો." ખંજર ફેંકે ગએ જો ઈમામકે સીનેમેં જા કર અટક ગએ.

ઈમામને તીરઅંદાઝોંસે કહા, "એક એક તીર ઔર કમાનોંમેં ડાલો." ઉસ્ને મુકદસ ઈન્સાનકો ઝરા આગે કિયા ઔર લોગોંસે મુખાતબ હો કર બુલંદ આવાઝસે કહા, "યહ શખ્સ અપને આપકો લાફાની કહતા હે. મેં તુમ્હેં દિખાતા હૂં કે યહ અસલમેં ક્યા હે." ઉસ્ને તીરઅંદાઝોંસે કહા, "ઉસ્કે દિલકા નિશાના લે કર તીર ચલાઓ."

જોંહી કમાંનેં ઉપર ઉઠીં વહ આદમી દોળ કર ઈમામકે પીછે ગયા. વહ મૌતકે ડરસે થર થર કાંપ રહા થા ઔર ભિકારિયોંકી તરહ જાનકી બખ્શિશ માંગ રહા થા. ઈમામને ઉસે કહા, "આગે આઓ ઔર લોગોંકો બતાઓ, કે તુમ સલીબિયોંકે ભેજે હૂએ તખ્રીબકાર હો ઔર તુમ શો'બદાબાઝ હો." ઈમામને તલ્વારકી નોક ઉસ્કે પહલૂસે લગા દી.

"લોગોં" ઉસ આદમીને આગે જા કર બુલંદ આવાઝસે કહા, "મેં લાફાની નહીં હૂં. મેં તુમ્હારી તરહ ઈન્સાન હૂં. મુઝે સલીબિયોંને ભેજા હે કે તુમ્હારા ઈમાન ખરાબ કરૂં. ઈસ્કી મુઝે ઉજરત મિલતી હે."

"ઔર શમ્ઉનકી બેટી સઅદિયાકો ઈસીને ઈગ્વા કરાયા થા." ઈમામને કહા, "હમને લળકી રહા કરાલી હે."

ઈમામને ચુગ્ગા ઉતારા. અંદરકે કપળે ઉતારે. લકળી અલગ કી ઔર

રુશદકે એક સિપાહીકે હાથમેં દે કર કહા કે યહ તમામ મજમેમેં ઘુમા લાઓ. ઈમામને લોગોંસે કહા કે તીર ઔર ખંજર ઈસ લકળીમેં લગતે હૈં..... તમામ લોગોંને યહ ભેદ દેખ લિયા તો ઉન્હેં આગે બુલા કર કહા ગયા કે હર જગહ ઘૂમો ઔર હર એક ચીઝ દેખો. લોગ દોળતે હૂએ હર જગહ ફેલ ગએ. પર્દોંકે પીછે એક ગાર બનાયા ગયા થા. વહાં રાતકો સાઝિંદે બેઠ કર સાઝ બજાતે થે.... લોગ ખૈમોંમેં ગએ તો વહાં શરાબકી બદબૂ ફેલી હૂઈ થી. લોગ હર જગહ ઘૂમ ફિર ચુકે તો ઉન્હેં એક જગહ બિઠા કર બતાયા ગયા કે યહ સબ ઢોંગ થા. ઈમામને મા'લૂમ કર લિયા થા કે જિસે ઉસ્ને રાતકો ઝિંદા કિયા થા વહ કોન થા વહ ઉસીકે ગિરોહકા આદમી થા જો રસ્સિયોંમેં બંધા હુવા કેદિયોંમેં બેઠા થા. ઉસે લોગોંકે સામને ખળા કિયા ગયા. એક ઔર આદમી લોગોંકો દિખાયા ગયા. જો રાતકો બૂળ્હેકા બહરૂપ ધાર કર ઉસ આદમીકા બાપ બના થા. ચાર તીરઅંદાઝ ભી સામને આ ગએ. જિન્હોંને રાત તીર ચલાએ થે. વહ ભી ઈસી ગિરોહકે આદમી થે. ગર્ઝ તમામ તર ઢોંગ લોગોંકો દિખાયા ગયા.

"ઈસ્લામકે બેટો ! ગોરસે સુનો." ઈમામને લોગોંસે કહા, "યહ સબ સલીબકે પુજારી હૈં ઔર તુમ્હારા ઈમાન ખરાબ કરને આએ હે. તુમ જાન્તે હો કે કોઈ ઈન્સાન કિસી ઈન્સાનકો ઝિંદા નહીં કર સકતા. ખૂદ ખુદા કિસી મરે હૂઓંકો ઝિંદા નહીં કરતા, ક્યૂંકે ખુદાએ ઝૂલ્જલાલ અપને બનાએ હૂએ કાનૂનકા પાબંદ હે. ઉસ્કી ઝાત વહદહૂ લાશરીક લહૂ હે ઉસ્કા કોઈ બેટા નહીં. યહ સલીબી ઈસ્લામકી આવાઝકો દબાનેકે લિએ યહ હથકંડી ઈસ્તિઅમાલ કર રહે હૈં. યહ બાતિલકે પુજારી તુમ્હારે ઈમાન ઔર જઝબેસે ઔર તુમ્હારી તલ્વારસે ડરતે હૈં. તુમ્હારા મુકાબલા મૈદાનમેં નહીં કર સકતે. ઈસ લિએ યહ દિલકશ તરીકે ઈખ્તિયાર કરકે તુમ્હારે દિલોંમેં વહમ ઔર વસ્વસે ડાલ રહે હૈં તાકે તુમ ઈસ્લામકે તહફ્ફુઝકે લિએ સલીબકે તલ્વાર ન ઉઠાઓ. ઈસી મિસ્રમેં ફિરઓનને અપને આપકો ખુદા કહા થા. હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામને ઉસ્કી ખુદાકકો દરયાએ નીલમેં ડિબો દિયા થા. અપની અઝમતકો પહચાનો મેરે દોસ્તોં ! અપને દુશ્મનકો ભી અચ્છી તરહ પહચાન લો."

લોગ જો સબકે સબ મુસલમાન થે મુશ્તઅલ હો ગએ. વહ ચૂંકે પસમાંદા ઔર ઈલ્મસે બેબહરા થે ઈસ લિએ ઈન્તિહા પસંદ થે. ઉન્હોંને ગુનાહગાર ઈન્સાનકી શો'બદાબાઝી દેખ કર ઉસે "ખુદાકા બેટા" તસ્લીમ કર લિયા ઔર જબ ઉસ્કે ખિલાફ બાતેં સુનીં તો ઐસે મુશ્તઅલ હૂએ કે ગૈઝો ગઝબસે ના'રે લગાતે ઉસ આદમી પર ઔર ઉસ્કે ગિરોહ પર ટૂટ પળે. ઈમામ ઈન મુજરિમોંકો ઝિંદા કાહિરા લે જાના ચાહતા થા. લેકિન ઈત્ને બળે હુજૂમસે ઉન્હેં ઝિંદા નિકાલના નામુમ્કિન હો ગયા. રુશ્દને તશદ્દુદસે હુજૂમ પર કાબૂ પાનેકા મશ્વરા દિયા જો ઈમામને તસ્લીમ નહીં કિયા. ઉસ્ને કહા કે તુમ્હારી તલ્વારોંસે યહ સીધે સાદે મુસલમાન કટ જાએંગે. ઉન્હેં અપને હાથોં ઈન લોગોંકો હલાક કરને દો તાકે ઉન્હેં યકીન હો જાએ કે જિસ્ને ખુદાકા એલચી ઔર બેટા હોનેકા દા'વા કિયા હે વહ એક ગુનાહગાર ઈન્સાન હે જિસે કોઈ ભી ઈન્સાન કત્લ કર સકતા હે.

ઈમામ, રુશ્દ બિન મુસ્લિમ ઔર મહમૂદ એક તરફ હટ ગએ. રુશ્દને એક ટીલે પર જા કર અપને સિપાહિયોંકો લલ્કારા ઔર કહા, "તુમ જહાં હો વહીં રહો. ઈન લોગોંકો મત રોકો."

થોળી હી દેર બા'દ વહાં ઈમામ, મહમૂદ, રુશ્દ બિન મુસ્લિમ ઔર ઉસ્કે દસ્તેકે સિપાહી રહ ગએ. તમામ હુજૂમ ગાઈબ હો ચુકા થા. રાત જહાં શો'બદે દિખાએ ગએ થે વહાં શો'બદાબાઝ ઔર ઉસ્કે ગિરોહીકી લાશેં પળી થીં. લળકિયોંકો ભી કત્લ કર દિયા ગયા થા. કોઈ લાશ પહચાની નહીં જાતી થીં. સબ કીમા હો ચુકી થીં. લોગ ખૈમે, પર્દે ઔર તમામ તર સામાન લૂટ લે ગએ થે. મુજરિમ ગિરોહકે ઊંટ ભી લોગ લે ગએ ઔર રુશ્દકે દસ્તેકે નવ ઘોળે ભી લા પતા હો ગએ. ઉન્કે સવાર પ્યાદા થે ઔર ઘોળોંસે દૂર. લોગોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે યહ અપની ફોજકે ઘોળે હેં. યૂં લગતા જૈસે આંધી આઈ હે ઔર સબકો અપને સાથ ઉળા લે ગઈ હે. –

"હમેં અબ કાહિરા ચલના પળેગા." ઈમામને રુશ્દ ઔર મહમૂદસે કહા, "યહ વાકિઆ હુકૂમતકે સામને રખના હોગા."

ઈન ચંદ હી દિનોંમેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને જો અહકામ નાફિઝ કિએ ઔર જો ઈકદામ કિએ વહ ઈન્કિલાબી થે. ઈત્ને ઈન્કિલાબી કે ઈસ્કે કરીબી દોસ્ત ઔર મુરીદ ભી ચોંક ઉઠે. ઉસ્ને સબસે પહલે ઉન અફસરોંકે ઘરોં પર છાપે મરવાએ ઔર તલાશી લી જો અલી બિન સુફિયાન ઔર ગિયાષ બિલ્બીસકી મુશ્તબા ફેહરિસ્તમેં થે. ઉન્મેં દો તીન મરકઝી કમાનકે આ'લા હાકિમ થે. ઉન્કે ઘરોંસે ઝરોં જવાહિરાત, દોલત ઔર બળી ખૂબસૂરત ગૈર મુલ્કી લળકિયાં બરઆમદ હૂઈ. બા'ઝકે ઘરોમેં ઐસે મુલાઝિમ થે જો સૂડાનકે તજરુબાકાર જાસૂસ થે ઔર ભી કઈ એક ષુબૂત મિલે. ઈન સબકો સુલ્તાન અય્યૂબીને ઓહદે ઔર રુત્બેકા લિહાઝ કિએ બગૈર ગૈર મુઅય્યન મુદ્દતકે લિએ કેદખાનેમેં ડાલ દિયા ગયા ઔર હુક્મ દિયા કે ઉન્કે સાથ અખ્લાકી મુજરિમોં જૈસા સુલૂક કિયા જાએ. ઈસ ઈકદામસે ઉસ્કી મરકઝી કમાન ઔર મજલિસે મુશાવરતકી ચંદ એક અહમ આસામિયાં ખાલી હો ગઈ. ઉસ્ને ઝરા પરવાહ ન કી.

સુલ્તાન અય્યૂબીને દૂસ્રા હમ્લા ઉસ ગિરોહ પર કિયા જો અપને આપકો મઝહબકા ઈજારાદાર બનાએ હૂએ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો મુશીરોંને ખુલૂસે નિય્યતસે મશ્વરા દિયા કે મઝહબ એક નાઝુક મુઆમલા હે. લોગ મસ્જિદોંકે ઈમામોંકે મુરીદ હેં. રાએ આમાએ ખિલાફ હો જાએગી. સુલ્તાન અય્યૂબીને પૂછા, "ઈનમેં કિત્ને હેં જો મઝહબકી રૂહકો સમઝતે હેં ? લોગ ઉન્કે મુરીદ સિર્ફ ઈસ લિએ બન ગએ હેં કે ઉન્કી સારી કોશીશેં ઈસી પર મરકૂઝ હેં કે લોગ ઉન્કે મુરીદ બન જાએં. મેં જાન્તા હૂં યહ ઈમામ અપની અઝમત કાઈમ કરનેકે લિએ લોગોંકો અસલ મઝહબસે બેબહરા રખતે હેં. કીમકી બહેતરીન દર્સગાહ મસ્જિદ હે. મસ્જિદકી ચાર દીવારીમેં બિઠા કર કિસીકે કાનમેં ડાલી હૂઈ બાત રૂહ તક ઉતર જાતી હે. યહ મસ્જિદકે તકદ્દુસકા અષર હે. મગર યહાં મસ્જિદકા ઈસ્તિઅમાલ ગલત હો રહા હે. મસ્જિદોંમેં ઈમામ પીર ઔર મુર્શીદ બનતે જા રહે હેં. અગર મેંને મસ્જિદોંમેં બાઅમલ આલિમ ન રખ્ખે તો કુછ અર્સે બા'દ લોગ ઈમામોં, પીરોં ઔર મુર્શિદોંકી પરસ્તિશ કરને લગેંગે. યહ બેઈલ્મ ઔર બેઅમલ આલિમ અપને આપકો ખુદા ઔર ઉસ્કે બંદોંકે દરમિયાન રાબિતેકા ઝરીઆ બના

લેંગે ઔર ઈસ્લામકે ઝવાલકા બાઈષ બનેંગે.''

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને એક મુફક્કિર ઔર બાઅમલ આલિમ ઝૈનુદીન અલી બિન નજા અલ્વાઈઝકો મશ્વરેકે લિએ બુલાયા. ઈસ આલિમને અપના જાસૂસીકા એક ઝાતી નિઝામ કાઈમ કર રખ્ખા થા ઔર એક બાર ઉસ્ને સલીબિયોંકી એક બળી હી ખતરનાક સાઝિશ બેનિકાબ કરકે બહુતસે આદમી ગિરફતાર કરવાએ થે. વહ મઝહબકો ઔર મઝહબમેં જો તખ્રીબકારી હો રહી હે ઉસે બહુત અછ્છી તરહ સમઝતા થા. ઉસ્ને યહ કહ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકા હોસ્લા બળ્હા દિયા કે અગર આજ મઝહબકો તખ્રીબકારીસે આઝાદ નહીં કરેંગે તો કલ આપકો યહ હકીકત કબૂલ કરની પળેગી કે કૌમ આપકી રાહનુમાઈ ઔર હુકમકો કબૂલ કરનેસે પહલે નામ નિહાદ મઝહબી પેશ્વાઓંસે ઈજાઝત લિયા કરેંગી. ઈસ વક્ત તક સલીબી મુસલમાનોંકે મઝહબી નઝરિયાતમેં તવહ્હુમ પરસ્તી ઔર રસ્મો રિવાજકી મિલાવટ કર ચુકે હેં.....સુલ્તાન અય્યૂબીને ફોરી તોર પર તહરીરી હુક્મ નાફિઝ કિયા કે ઝૈનુદીન અલી બિન નજા અલ્વાઈઝકી ઝેરે નિગરાની મુલ્કકી તમામ મસ્જિદોંકે ઈમામોંકી ઈલ્મી ઔર મુઆશરત્તી જાંચ પળતાલ હોગી ઔર નએ ઈમામ મુકર્રર કિએ જાએંગે. નએ ઈમામોંકે તકર્રુરકે લિએ સુલ્તાન અય્યૂબીને જો શરાઈત લિખ્ખેં ઉન્મેં ઈમામકા આલિમ હોનેકે અલાવા ફોજી યા સાબિક ફોજી યા અસ્કરી તર્બિયત યાફતા હોના ઝરૂરી કરાર દે દિયા. સુલ્તાન અય્યૂબી ફલ્સફએ જિહાદ ઔર અસ્કરી જઝબેકો મઝહબ ઔર મસ્જિદસે અલગ નહીં કરના ચાહતા થા.

ઉસ્ને મુલ્કમેં ઐસે તમામ ખેલ તમાશે ઔર તફરીહકે ઝરાએ' ઔર તરીકે જુર્મ કરાર દે દિએ જિનમેં જૂએબાઝી ઔર તખ્રીબી સુકૂનકા પહલૂ નિકલતા થા. ઉસ્કે હુક્મસે અલી બિન સુફિયાનકે મહકમેને તફરીહગાહોં ઔર ઉન્કે ઝેરે ઝમીન હિસ્સોં પર છાપે મારે જહાંસે ઈટાલીકે મુસવ્વિરોંકી બનાઈ હૂઈ નંગી તસ્વીરેં બરઆમદ હૂઈ. બહુતસે લોગ ગિરફતાર કિએ ગએ જિન્હેં મુલ્ક દુશ્મની ઔર દુશ્મનકા આલએ કાર બનનેકે ઈલ્ઝામમેં તમામ ઉમરકે લિએ તહખાનોંમેં ડાલ દિયા ગયા. ઉસ્કી બજાએ સુલ્તાન અય્યૂબીને તેગઝની, તીરઅંદાઝી, ઘોળસવારી, બગૈર હથ્યાર લળાઈ, કુશ્તી

જિસે પંજા આઝમાઈ કહતે થે ઔર ઐસે હી ચંદ એક ખેલોંકે મુકાબલોંકા સરકારી ઈન્તિઝામ કર દિયા. પહલે મુકાબલેમેં ખૂદ ગયા ઔર અવ્વલ આનેવાલોંકો આ'લા નસલકે ઘોળે તક ઈન્આમમેં દિએ. ઉસ્ને દર્સગાહોં ઔર મસ્જિદોંમેં તા'લીમી મુકાબલોંકા એહતિમામ કિયા.

સરહદી દસ્તોં પર ઉસ્ને ઝિયાદા તવજ્જુહ દી થી. ઉસે મા'લૂમ હો ચુકા થા કે શહરોં ઔર દારુલ્હુકૂમતસે દૂર રહનેવાલે લોગ નઝરિયાતી તખ્રીબકારીકા શિકાર જલ્દી હોતે હૈં ઔર વહી સબસે પહલે દુશ્મનકે હમ્લે યા સરહદી ઝળપોંકી ઝદમેં આતે હૈં. ઉન લોગોંકે નઝરિયાતી ઔર જિસ્માની તહફ્ફુઝકે લિએ ઉસ્ને ખુસૂસી ઈન્તિઝામ કિએ. ઉસ્ને સરહદોં પર જો દસ્તે ભેજે થે ઉન્કે કમાંડરકો ઉસ્ને ખુદ હિદાયત દીં ઔર બળે હી સખ્ત અહકામ દિએ થે. યહ તમામ કમાંડર જઝબે ઔર ઝહાનતકે લિહાઝસે સારી ફોજમેં મુન્તખબ કિએ ગએ થે. રુશ્દ બિન મુસ્લિમ ઉન્હીમેંસે થા જિસે મહમૂદકા ઈશારા મિલા કે એક તખ્રીબકાર પકળા હે તો વહ પૂરેકા પૂરા દસ્તા લે કર ઉઠ દોળા થા. અગર પુરાના કમાંડર હોતા તો ઉસ વક્ત સલીબિયોંકી દી શરાબમેં મદમસ્ત હોતા ઔર તખ્રીબકાર અપને સરગનાકી રહાઈકે લિએ ગાવમેં તબાહી મચાકર ગાઈબ હો ચુકે હોતે.

અબ રુશ્દ બિન મુસ્લિમ, મહમૂદ બિન અહમદ ઔર ઈમામ જિસ્કા નામ યૂસુફ બિન આઝર થા ઉસ્કે કમરેમેં બેઠે ઉસ શો'બદાબાઝકી કહાની સુના રહે થે. અલી બિન સુફિયાન મૌજૂદ થા. ઉસ્ને તીનોંસે સારી વારિદાત સુન લી થી ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ લે ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ખૂશ થા કે ઈત્ની ખતરનાક નઝરિયાત યલ્ગારકો હમેશાકે લિએ ખત્મ કર દિયા ગયા હે. મગર અલી બિન સુફિયાનને કહા, "સિર્ફ યલ્ગાર ખત્મ હૂઈ હે. ઉસ્કે અષરાત ખત્મ કરનેકે લિએ લમ્બા અર્સા દરકાર હે. મુઝે જો તફસીલ મા'લૂમ હૂઈ હે વહ યહ હે કે સરહદી દેહાતસે હમેં ફોજી ભરતી નહીં મિલ રહી. સરહદકે સાથ સાથ રહનેવાલે લોગ સૂડાનિયોંકે દોસ્ત બન ગએ હૈં. વહ ઈમારતે મિસ્રકે ખિલાફ હો ગએ હૈં. જિહાદકા જઝબા ખત્મ હો ચુકા હે. વહ લોગ ગલ્લા ઔર મવેશી હમેં નહીં દેતે. સૂડાનિયોંકો બખૂશી દેતે હૈં. મસ્જિદેં વેરાન હો ગઈ હૈં. લોગ તવહ્હુમ પરસ્ત હો કર શો'બદાબાઝ પીરોં

વગૈરહકી પરસ્તિશ કરને લગે હૈં. હમેં ઈન લોગોંકે ઝહનોંકો અપને સહીહ રાસ્તે પર વાપસ લાનેકે લિએ બાકાઈદા મુહિમ શુરૂઅ કરની પળેગી. અગર ઈસ સલીબી શો'બદાબાઝ ઔર ઉસ્કે ગિરોહકો લોગ કત્લ ન કર દેતે તો હમ ઈસે સારે ઈલાકેમેં ઘુમાતે ફિરાતે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને ઈન્કિલાબી અહકામાતમેં સરહદી ઈલાકોંકો ખાસ તોર શામિલ કર રખ્ખા થા. અબ ઉસ્ને ઈસ તરફ ઔર ઝિયાદા તવજ્જુહ દેનેકા ફેસ્લા કિયા. ઉસ્કે લિએ સબસે ઝિયાદા શદીદ સરદર્દી યહ થી કે તકિયુદ્દીન ઔર ઉસ્કી ફોજકો સૂડાનસે નિકાલના થા. કાહિરા પહુંચતે હી વહ વહ મન્સૂબાબંદીમેં મસ્રૂફ હો ગયા થા. રાતોંકો સોતા ભી નહીં થા. વહ ખૂદ સૂડાનકે મહાઝ પર નહીં જા સકતા થા ક્યૂંકે મિસ્રકે અંદરૂની હાલાત ઉસ્કી તવજ્જુહકે મોહતાજ થે. ઉસ્ને કાહિરામેં આ કર તકિયુદ્દીનકો યહ ઈત્તિલાઅ દેનેકે લિએ વહ કાહિરા આ ગયા હે. એક કાસિદ ભેજ દિયા થા. કાસિદ વાપસ આ ચુકા થા. ઉસ્ને બતાયા થા કે તકિયુદ્દીનકા જાની નુકસાન ખાસ્સા હો ચુકા હે ઔર કુછ નફરી દુશ્મનકે ઝાંસેમેં આ કર યા જંગકી સૂરતે હાલસે ઘબરા કર ઈધર ઉધર ભાગ ગઈ હે. કાસિદને બતાયા કે તકિયુદ્દીન અપની બાકી માંદા ફોજકો યકજા કરનેમેં કામ્યાબ હો ગયા હે, મગર દુશ્મન ઉસ્કે સર પર મૌજૂદ રહતા હે. તકિયુદ્દીનકો જવાબી હમ્લા કરનેકા મોકા' નહીં મિલ્તા. ઉસે ઈત્નીસી મદદકી ઝરૂરત હે કે દુશ્મન પર હમ્લે કરનેકે લિએ ચંદ દસ્તે મિલ જાએં તાકે વહ અપની ફોજકો વાપસ લા સકે.

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી વક્ત અપને તી ચાર છાપામાર દસ્તે ઔર ચંદ એક વહ દસ્તે જિન્હેં જવાબી હમ્લા કરને ઔર ઘૂમ ફિર કર લળનેકી ખુસૂસી મશ્ક કરાઈ ગઈ થી સૂડાન ભેજ દિએ થે. વહ હર હમ્લા દુશ્મનકે અકબમેં જા કર કરતે ઔર દુશ્મનકા નુકસાન કરકે ઔર ઉસે બિખેર કર ઈધર ઉધર હો જાતે થે. છાપામારોંને દુશ્મનકો ઝિયાદા પરેશાન કિયા. ઉન્કા મકસદ યહી થા કે દુશ્મનકો તકિયુદ્દીનકે તઆકુબસે હટાયા જાએ. વહ ખિલાફે તવક્કુઅ બહુત જલ્દી કામ્યાબ હો ગએ. ઉન્કી અહલિય્યત ઔર શુજાઅતકે અલાવા ઉન્કી કામ્યાબીકી વજહ યહ થી કે દુશ્મનકી ફોજ થકી

હૂઈ થી ઔર સહરા બળા હી દુશ્વાર ઔર ગરમ થા. ઘોળે ઔર ઊંટ જવાબ દે રહે થે.

સૂડાનકા હમ્લા બુરી તરહ નાકામ હુવા. કામ્યાબી સિર્ફ યહ હૂઈ કે તકિયુદ્દીનકો, ઉસ્કી મરકઝી કમાનકે સાલારોં વગૈરહ ઔર દસ્તોંકો ઔર બચી ખુચી ફોજકો ઐસી તબાહીસે બચા લિયા ગયા જો ઉન્કી કિસ્મતમેં લિખ દી ગઈ થી. તકિયુદ્દીન જબ મિસ્રકી સહરદમેં દાખિલ હુવા તો ઉસે પતા ચલા કે વહ સૂડાનમેં આધી ફોજ ઝાએ' કર આયા હે.

ઉધર કુરક જલ રહા થા. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે કારીગરોંને ઝરૂરતકે મુતાબિક દૂરમાર મિન્જનીકેં બના લી થી. જિન્સે કિલ્એકે અંદર પથ્થર કમ ઔર આગ ઝિયાદા ફેંકી જા રહી થી. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અંદરકે ચંદ એક હદફ બતા આયા થા. ઉન્મેં રસદકા ઝખીરા ભી થા. આગકે પહલે ગોલે કિલ્એકી ઉસ તરફ ફેંકે ગએ જિસ તરફસે રસદકા ઝખીરા ઝરા કરીબ થા. ખૂશકિસ્મતીસે શો'લે ઠિકાને પર ગએ. અંદરસે શો'લે જો ઉઠે ઉન્હોંને ઝંગીકી ફોજકા હોસ્લા બળ્હા દિયા. મુસલમાનોંને દૂરમાર તીર કમાન ભી તય્યાર કર લિએ થે. ઉન્હેં ઈસ્તિઅમાલ કરનેકે લિએ ગૈર મા'મૂલી તોર પર તાકતવર સિપાહી ઈસ્તિઅમાલ કિએ જા રહે થે. લેકિન આઠ દસ તીર ફેંક કર સિપાહી બેહાલ હો જાતા થા. ઝંગીને એક ઔર દીલેરાના કાઈરવાઈ કી. ઉસ્ને નિહાયત દીલેર સિપાહી ચુન લિએ ઔર ઉન્હેં હુકમ દિયા કે કિલ્એકે દરવાઝે પર ટૂટ પળેં. ઉન્હેં દરવાઝા તોળનેકે મોઝૂં અવ્ઝાર દિએ ગએ.

જાંબાઝોંકા યહ દસ્તા દરવાઝેકી તરફ દોળા તો ઉપરસે સલીબિયોંને તીરોંકા મેના બરસા દિયા. કઈ જાંબાઝ શહીદ ઔર ઝખ્મી હો ગએ. ઝંગીને દૂરમાર તીરઅંદાઝોંકો વહાં ઈકટ્ઠા કર લિયા ઔર તીરઅંદાઝોંકા ભી એક હુજૂમ બુલા લિયા. ઈન સબકો મુખ્તલિફ ઝાવિયોં પર મોરચાબંદ કરકે ઉપરવાલે દીવારકે હિસ્સે પર મુસલ્સલ તીર ફેંકનેકા હુક્મ દિયા. હુક્મકી તા'મીલ શુરૂઅ હૂઈ તો ઈત્ને તીર બરસને લગે જિન્કે પીછે દીવારકા બાલાઈ હિસ્સા નઝર નહીં આતા થા. જાંબાઝોંકી એક જમાઅત દરવાઝેકી તરફ

દોળી. ઝંગીને તીરોંકી બારિશ ઔર તેઝ કરા દી. દીવાર પર લલ્કાર સુનાઈ દી. ઝરા દેર બા'દ દીવાર પર લકળિયોંસે બંધે હૂએ ડ્રમ નઝર આએ. યહ જલ્તી લકળિયોં ઔર કોઈલોંસે ભરે હૂએ ડ્રમ થે. જોંહી ઉન્હેં બાહરકો ઉંડેલનેવાલોંકે સર નઝર આએ વહ સર તીરોંકા નિશાના બન ગએ. એક દો ડ્રમ બાહરકો ગિરે બાકી દીવાર પર હી ઉલ્ટે હો ગએ. વહાંસે શો'લે ઉઠે જિન્સે પતા ચલતા થા કે આગ ફેંકનેવાલે અપની આગમેં જલ રહે હેં.

ઝંગીકે કિસી કમાંડરને ઝંગીકે હમ્લેકા યહ તરીકા દેખ લિયા: વહ ઘોળા સરપટ દોળા કર કિલ્એકે પિછલે દરવાઝેકી તરફ ચલા ગયા ઔર વહાંકે કમાંડરકો બતાયા કે સમાનેવાલે દરવાઝે પર ક્યા હો રહા હે. ઈન દોનોં કમાંડરોંને વહી તરીકા પિછલે દરવાઝે પર આઝમાના શુરૂઅ કર દિયા. પહલે હલ્લેમેં મુજાહિદીનકા જાની નુકસાન ઝિયાદા હુવા. લેકિન જૂં જૂં મુજાહિદીન ગિરતે થે ઉન્કે સાથી કહર બન કર દરવાઝેકી તરફ દોળતે થે. તીરઅંદાઝોંને સલીબિયોંકો ઉપરસે આગ ન ફેંકને દી. ઝંગીને હુક્મ દે દિયા કે મિન્જનીકેં કિલ્એકે અંદર આગ ફેંકે. ઝંગીકી ફોજને દોનોં દરવાઝોં પર દીલેરાના હમ્લે દેખે તો ફોજ કિસીકે હુક્મકે બગૈર દો હિસ્સોંમેં બટ ગઈ. એક હિસ્સા કિલ્એકે સામને ચલા ગયા ઔર દૂસરા અકબી દરવાઝેકી તરફ. દોનોં તરફ દીવારોં પર તીરોંકી ઐસી બારિશ બરસાઈ ગઈ કે ઉપરકી મુઝાહમત ખત્મ હો ગઈ. દોનોં દરવાઝે તોળ લિએ ગએ. ઝંગીકી ફોજ અંદર ચલી ગઈ. શહરમેં ખૂન્રેઝ જંગ હૂઈ. વહાંકે બાશિંદોંમેં ભગદળ મચ ગઈ.

ઈસ ભગદળસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ સલીબી હુક્મરાન ઔર કમાંડર કિલ્એસે નિકલ ગએ. શામ તક સલીબી ફોજને હથ્યાર ડાલ દિએ. ઝંગીને કેદી મુસમલાનોંકો ખોલે ઔર બંદ કેદખાનોંસે નિકાલા ફિર સલીબી હુક્મરાનોંકો સારે શહરમેં તલાશ કિયા મગર કોઈ એક ભી ન મિલા.

યહ ૧૧૭૩કી આખરી સે માહી થી. જબ કુરકકા મઝબૂત કિલ્આ સર કર લિયા ગયા ઔર મુસલમાનોંકો બય્તુલ્મુકદસ નઝર આને લગા.

જબ ખઝાના મિલ ગયા

સલીબિયોંકી યહ કાંફરંસ અપની નોઈયતકી પહલી હંગામાખેઝ કાંફરંસ થી. વહ હર શિકસ્તકે બા'દ, હર ફતહકે બા'દ, હર પસ્પાઈ ઔર હર કામ્યાબ પેશ કદમીકે બા'દ મિલ બેઠતે થે. તબાદલએ ખયાલાત કરતે ઔર શરાબ પીતે થે. ઔરત ઔર શરાબકે બગૈર વહ સમઝતે થે કે જંગ જીતી હી નહીં જા સકતી. અપની બેટિયોંકો મુસલમાનોંકે ઈલાકોંમેં જાસૂસી, તખ્રીબકારી ઔર મુસલમાન હુક્કામકી કિર્દારકુશીકે લિએ ભેજ દેતે થે ઔર ખૂદ અપને કબ્ઝેમેં લિએ હૂએ ઈલાકોંસે મુસલમાન લળકિયાં ઈગ્વા કરકે ઉન્હેં તફરીહકા ઝરીઆ બનાતે થે. જાસૂસોંને જબ ઉન્હેં યહ બતાયા થા કે સલાહુદીન અય્યૂબી કહતા હે કે સલીબી ઈસ્મતોંકે બેપારી ઔર મુસલમાન ઈસ્મતોંકે મુહાફિઝ હેં તો સલીબી હુક્મરાન ઔર કમાંડર બહુત હંસે થે ઉન્મેંસે કિસીને સુલ્તાન અય્યૂબીકા મઝાક ઉળાતે હૂએ કહા થા કે યહ શખ્સ ઈત્નીસી બાત નહીં સમઝ સકતા કે જિસ તરહ સલીબકે બેટે સિપાહી બન કર અપના જિસ્મ ઈસ્તિઅમાલ કરતે હેં ઈસી તરહ સલીબકી બેટિયાં ભી મુસલમાનોંકો બેકાર કરનેકે લિએ અપના જિસ્મ ઈસ્તિઅમાલ કરતી હેં. કિસી ઔરને કહા થા કે, સલાહુદીન અય્યૂબીકો અભી તક એહસાસ નહીં હુવા કે ઉસ્કી કૌમકે બેશુમાર છોટે છોટે હુક્મરાન, કિલ્એદારો ઔર સાલારોંકો હમારી એક એક લળકી ઔર સોનેકે સિક્કોંકી એક એક થેલી ઐસી શિકસ્ત દે ચુકી હે જિસ પર વહ લોગ ફખ્ર કર રહે હેં ઔર ઈસ શિકસ્તસે લુત્ફ ઉઠા રહે હેં. સલાહુદીન અય્યૂબી હમસે ઈસ્લામકી ઈસ્મત કિસ તરહ બચાએગા ?

યહ સલીબિયોંકી પહલી કાંફરન્સોંકી બાતેં હેં, મગર ૧૧૭૩કે આખિરમેં બય્તુલ્મુકદસમેં સલીબી સરબરાહ ઈકટ્ઠે હૂએ તો ઉન પર કુછ ઔર હી મૂડ તારી થા. ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકા મઝાક ન ઉળાયા. કિસીકે હોંટોં પર ભૂલેસે ભી મુસ્કુરાહટ ન આઈ ઔર કિસીકો યહ ભી યાદ ન રહા કે વહ જબ મિલ બેઠતે હેં તો શરાબકા દોર ભી ચલા કરતા હે. કુરકસે વહ

બળે હી શર્મનાક તરીકેસે પસ્પા હૂએ થે. ઈન્મેં રેજનાલ્ડ ભી થા જો કુરકકા કિલ્આદાર બલ્કે માલિક થા. વહ જંગજૂ થા, ફને હર્બો ઝર્બકા માહિર થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકે સાથ ઉસ્ને અપને ઝિરાપોશ લશ્કરસે મુતઅદદ બાર લળાઈયાં લળી થીં. ઈસ મેહફિલમેં રેમાંડ ભી થા જિસ્ને કુરકકે મુહાસરેકે દોરાન સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકો મુહાસરેમેં લે લિયા થા. ઈન દોનોંને ઐસા પ્લાન બનાયા થા જિસ્કે મુતઅલ્લિક વહ બજા તોર ખૂશ ફહમિયોંમેં મુબ્તલા થે. મગર સુલ્તાન અય્યૂબીને કુરકકા મુહાસરા કાઈમ રખ્ખા. રેમાંડકા મુહાસરા ઐસે અંદાઝસે તોળા કે રેમાંડકા લશ્કર મુહાસરેમેં આ ગયા. ઉસ્કી રસદ તબાહ હો ગઈ ઔર ઉસ્કી ફોજ અપને ઝખ્મી ઘોળોં ઔર ઊંટોંકો માર માર કર ખાતી રહી. આખિર ઉસ્કી આધીસે ઝિયાદા ફોજ કટ ગઈ, કુછ ગિરફતાર હૂઈ ઔર બાકી પસ્પા હો ગઈ.

રેજનાલ્ડ ખૂશનસીબ થા કે નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે સરફરોશોંને કિલ્આ સર કર લિયા તો અંદરકી ભગદળમેં રેજનાલ્ડ બચ કર નિગલ ગયા, વર્ના ઈસ કાંફરન્સમેં શુમૂલિયતકે લિએ ઝિંદા ન હોતા. ઈસ મેહફિલમેં સલીબિયોંકે ઉન જંગજૂ સરદારોંકી તા'દાદ ભી ખાસ્સી થી જિન્હેં "નાઈટ" કહા જાતા થા. જો બાદશાહકી તરફસે અતા કિયા જાતા ઔર ઈસ્કે સાથ સરે પાવ તક ઝિરા બકતર દી જાતી થી. ઈસ કાંફરન્સમેં ઈકરાકા પાદરી ભી થા જિસે મુહાફિઝે સલીબે આ'ઝમકા રુત્બા દિયા ગયા થા. ઉન્કે અલાવા ગેઆફ લૂઝીનાન ઔર ઉસ્કા ભાઈ ઈમારલક ભી થા ઔર ઉન્મેં મુસલમાનોંકા સબસે બળા દુશ્મન ફિલિપ આગસ્ટિસ ભી થા. નાઈટોં ઔર દીગર કમાંડરોંકે સાથ સાથ ઈસ કાંફરન્સમેં સલીબિયોંકી મુત્તહિદા ઈન્ટેલીજંસકા સરબરાહ હરમન ઔર ઉસ્કે દો તીન મુઆવિન ભી થે. ઈબ્તિદામેં ઈસ હુજૂમ પર ખામોશી છાઈ રહી જૈસે વહ એક દૂસ્રેકે સામને બાત કરતે ઘબરાતે હોં. આખિર ફિલિપ આગસ્ટિસને ઝુબાન ખોલી જિસસે મેહફિલમેં ઝિંદગીકે આષાર નઝર આને લગે. ઉસ્ને "મુહાફિઝે સલીબે આ'ઝમ"કો કાંફરન્સકી સદારત પેશ કરકે ઈસીસે દર્ખાસ્ત કી કે વહ ખિતાબ કરે.

"ઉન લોગોંસે મુખાતબ હોતે હૂએ મુઝે શર્મ મહસૂસ હો રહી હે જિન્હોંને અપની કસમેં તોળીં, અહદ તોળે ઔર બય્તુલ્મુકદસમેં ઝિંદા ઔર

તંદુરસ્ત આ બેઠે.'' ઈક્રાકે પાદરીને કહા, ''મેં યસૂઅ મસીહકે આગે શર્મસાર હૂં ઔર મેં સલીબકો દેખતા હૂં તો મેરી નઝરેં ઝુક જાતી હેં. ક્યા તુમ સબને સલીબ પર હાથ રખ હલફિયા અહદ નહીં કિયા થા કે ઉસ્કે દુશ્મનોંકા ખાતિમા કરોંગે ખ્વાહ ઉસમેં તુમ્હેં જાનેં ભી કુર્બાન કરની પળે ? ક્યા તુમને હલફ નહીં ઉઠાયા થા કે ઈસ્લામકા નામો નિશાન મિટાનેકે લિએ જાન ઔર માલકી ઔર અપને જિસ્મોંકે આ'ઝાકી કુર્બાની દેનેસે ગુરેઝ નહીં કરોગે ? તુમમેં કિત્ને હેં જિન્કે જિસ્મોં પર હલ્કીસી ખરાશેં ભી આઈ હો ? કોઈ એક ભી નહીં. તુમ શોબક મુસલમાનોંકો દે કર ભાગે. અબ તુમ કુરક દે ભાગ આએ હો. મેં ઈસ હકીકતસે ભી બેખબર નહીં કે જો મૈદાનમેં ઉતરતે હેં વહ શિકસ્ત ભી ખાતે હેં. દો ફુતૂહાતકે બા'દ એક શિકસ્ત કોઈ મા'ના નહીં રખતી મગર યકે બા'દ દીગરે દો શિકસ્તેં ઔર દો પસ્પાઈયાં મુઝે યકીન દિલા રહી હેં કે સલીબ યૂરપમેં કેદ હો ગઈ હે ઔર વહ વક્ત ભી આનેવાલા હે જબ યૂરપકે કલીસાઓંમેં મુસલમાનોંકી અઝાનેં ગૂંજેંગી.''

''ઐસા કભી નહીં હોગા.'' ફિલિપ આગસ્ટિસને કહા, ''સલીબે આ'ઝમકે મુહાફિઝ ! ઐસા કભી નહીં હોગા. શિકસ્તકે કુછ અસ્બાબ થે જિન પર હમ ગોર કર ચુકે હેં ઔર અબ આપકી મૌજૂદગીમેં મઝીદ ગોર કરેંગે.''

''ઔર શાયદ તુમ ઈસ પર ગોર ન કરો કે અબ મુસલમાનોંકી મંઝિલ બય્તુલ્મુકદ્દસ હોગી'' સલીબે આ'ઝમકે મુહાફિઝને કહા. ''ક્યા તુમ ઈસ હકીકતસે બેખબર હો કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી બય્તુલ્મુકદ્દસ લેનેકી કસમ ખા ચુકા હે ? ક્યા તુમ નહીં જાન્તે કે બય્તુલ્મુકદ્દસ મુસલમાનોંકા કિબ્લએ અવ્વલ હે જિસ્કી ખાતિર વહ અપને બચ્ચોં તકકો ઝબહ કરા ડાલેંગે ?''

''હમને મુસલમાનોંમેં ગદ્દારીકા બીચ ડાલ દિયા હે.'' ફિલિપ આગસ્ટિસને કહા, ''હમને મુસલમાનોંમેં ઈત્ને ગદ્દાર પૈદા કર લિએ હેં જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો બય્તુલ્મુકદ્દસકે રાસ્તે પર ડાલ કર ઉન્હેં રાસ્તેમેં હી પ્યાસા માર ડાલેંગે.''

''ફિર યહ કોન્સે મુસલમાન હેં જિન્હોંને તુમસે દો ઈત્ને મઝબૂત કિલ્એ લે લિએ હેં ?'' સલીબે આ'ઝમકે મુહાફિઝને કહા, ''ઈસ હકીકતકો મત

ભૂલો કે મુસલમાન ઈન્તિહા પસંદ કૌમ હે. મુસલમાન ગદ્દારી પર આતા હે તો અપને ભાઈયોંકી ગર્દન પર છુરી ચલા દેતા હે મગર ઈસમેં જબ કૌમી જઝબા બેદાર હો જાતા હે તો અપની ગર્દન કાટ કર ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કર દિયા કરતા હે. મુસલમાન અગર ગદ્દાર ભી હો જાએ તો ઉસ પર એ'તિમાદ ન કરો. દૂર ન જાઓ. ગુઝરે હૂએ સિર્ફ દસ સાલોંકે વાકિઆત પર નઝર ડાલો. ઈસ્લામકે ગદ્દારોંને તુમ્હેં કિત્ને ઈલાકે દિલવાએ હેં ? ક્યા તુમમેં હિમ્મત હે કે મિસ્રમેં કદમ રખ્ખો ? આજ મુસલમાન ફલસ્તીનમેં બેઠે હેં, કલ તુમ્હારે સીને પર બેઠે હોંગે. યાદ રખ્ખો મેરે દોસ્તોં ! અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગીને તુમસે બય્તુલ્મુકદ્દસ લે લિયા તો વહ તુમસે યૂરપ ભી લે લેગા, લેકિન સવાલ ફલસ્તીન ઔર યૂરપકા નહીં. સવાલ ઝમીનકે ટુકળોંકા નહીં, અસલ મસ્અલા સલીબ ઔર ઈસ્લામકા હે. યહ દો મઝહબોં ઔર નઝરિયોંકી જંગ હે. દોમેંસે એકકો ખત્મ હોના હે. ક્યા તુમ સલીબકા ખાત્મા પસંદ કરોંગે ?"

"નહીં મુકદ્દસ બાપ, ઐસા કભી નહીં હોગા." મેહફિલમેં જોશો ખરોશ પૈદા હો ગયા, "ઈત્ની ઝિયાદા માયૂસીકી કોઈ વજહ નહીં."

"ફિર તુમ વુજૂહાત પર ગોર કરો જો તુમ્હારી પસ્પાઈકા બાઈષ બની હેં." મુહાફિઝે સલીબે આ'ઝમને કહા, "મેં તુમ્હેં જંગકે મુતઅલ્લિક કોઈ સબક નહીં દે સકતા. મેં નઝરિયાતકે મહાઝકા સિપાહી હૂં. મેં કલીસાકા મુહાફિઝ હૂં. મુઝે કલીસાકી કુંવારીકી કસમ દસ કટ્ટર મુસલમાન મેરે સામને લે આઓ ઉન્હેં સલીબકા પૂજારી બના લૂંગા. ઝરા ઈસ પર ગોર કરો કે તુમ્હારે ઈત્બે બળે બળે લશ્કર જો ઝિરાપોશ ભી હેં મુસલમાનોંકી મુખ્તસરસી ફોજકા મુકાબલા ક્યૂં નહીં કર સકતે? તુમ્હારે પાંચસો સવારોંકો એકસો પ્યાદા મુસલમાન ક્યૂં શિકસ્ત દે દેતે હેં ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે મુસલમાન મઝહબકે જુનૂનસે લળતે હેં. વહ તુમ્હારે મુકાબલેમેં આતે હેં તો કસમ ખા લેતે હેં કે ફતહ યા મૌત. મેંને સુના હે કે ઉન્કે છાપામાર તુમ્હારે અકબમેં ચલે જાતે હેં ઔર તુમ્હારી કમર તોળ કર તુમ્હારે તીરોંસે છલની હો જાતે હેં. ઝરા સોચો કે દસ દસ બારા બારા આદમી તુમ્હારે હઝારોંકે લશ્કરમેં કિસ તરહ ઘુસ આતે હેં ? યહ મહઝ મઝહબી જુનૂન હે. વહ

સમઝતે હૈં કે ખુદા ભી ઉન્કે સાથ હે ઔર ખુદાકા રસૂલ ભી ઉન્કે સાથ હે. ઐસી દીલેરાના કારવાઈયોંમેં વહ અપને કમાંડરોંસે નહીં કુર્આનસે હુકમ લેતે હૈં. મૈંને કુર્આનકા મુતાલઆ બહુત ગોરસે કિયા હે. હમારે ખિલાફ જંગકો કુર્આન જિહાદ કહતા હે ઔર હર મુસલમાન પર જિહાદ ફર્ઝ કર દિયા ગયા હે હત્તા કે જિહાદકો નમાઝ યા'ની ઈબાદત પર ફોકિયત હાસિલ હે.... તુમ ભી જબ તક અપને આપકો યહી જુનૂન પૈદા નહીં કરોંગે ઈસ્લામકા તુમ કુછ નહીં બિગાળ સકતે."

કુછ ઐસી હી જઝબાતી ઔર હકીકી અલ્ફાઝ થે જિન્સે ઈકરાકે પાદરીને અપને શિકસ્તખૂર્દા હુકમરાનોં ઔર કમાંડરોકો ભળકાને ઔર ઉન્મેં નઈ રૂહ ફૂંકનેકી કોશિશ કી ઔર વહ યહ કહ કર ચલા ગયા કે અબ આપસમેં બહષ મુબાહષા કરો કે તુમ્હારી શિકસ્તકે અસ્બાબ ક્યા થે ઔર ઉસ્કી ઝિમ્મેદારી કિસ કિસ પર આઈદ હોતી હે ઔર ઈસ શિકસ્તકો ફતહમેં કિસ તરહ બદલના હે. બય્તુલમુકદ્દસકો ઝિંદગી ઔર મૌતકા મસ્અલા બના લો. સલાહુદ્દીન ફરિશ્તા નહીં. તુમ્હારી તરહ એક ઈન્સાન હે. ઉસ્કી તાકત સિર્ફ ઈસમેં હે કે ઈમાનકા પક્કા હે.

પાદરીકે જાનેકે બા'દ કાન્ફરન્સમેં જો ગરમા ગરમી પૈદા હૂઈ વહ ઈસ લિહાઝસે તારીખી નોઈય્યતકી થી કે ઉસમેં કુછ ફેસલે કિએ ગએ. ઉનમેં એક ફેસલા યહ થા કે જવાબી હમ્લા ન કિયા જાએ, બલ્કે અય્યૂબી ઔર ઝંગીકે લિએ અંગેખ્ત પૈદા કી જાએ કે વહ પેશકદમી કરેં ઔર હમ્લે જારી રખ્ખેં. ઉન્હેં મુસ્તકર્રસે દૂર લાયા જાએ ઔર બિખેર કર લળા જાએ. ઈસ તરહ ઉન્કી રસદકે રાસ્તે લમ્બે ઔર ગૈર મહફૂઝ હો જાએંગે. ઉસ્કે સાથ યહ ફેસ્લા હુવા કે યૂનાનિયોં, બાઝનતીનિયોં ઔર ફ્રેન્કોંકો ફોરી તોર પર તય્યાર કિયા જાએ કે સમંદરકી તરફસે મિસ્ર પર બહરી હમ્લા કરેં ઔર સાહિલ પર ફોજ ઉતાર કર મિસ્રકે શિમાલ મશ્રિકકે ઈત્નેસે ઈલાકે પર કબ્ઝા કર લેં જિસે મઝબૂત મુસ્તકર્ર (અડ્ડા) બના લિયા જાએ. ઉસે ફલસ્તીનકે દિફાઅ ઔર મિસ્ર પર જારિહિયતકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએગા. અહમ ફેસલા યહ હુવા કે ઈસ્લામી ઈલાકોંમેં અખ્લાકી

તખ્રીબકારી તેઝ કર દી જાએ ઔર નઝરિયાતી હમ્લે ઔર શદીદ કર દિએ જાએં.

જૈસા કે પિછલે બાબમેં બયાન કિયા જા ચુકા હે કે મિસ્રમે સલીબિયોંકી એક મુહિમ તબાહ કર દી ગઈ થી. જો સરહદી ઈલાકેમેં તવહ્હુમાત પૈદા કરનેકે લિએ ઉરૂઝ પર પહુંચ ગઈ થી. સલીબી જાસૂસોંને વહાંસે આ કર ઈત્તિલાઅ દે દી થી કે વહ મુહિમ નાકામ હો ચુકી હે ઔર જિન મુસલમાનોંકો ઝેરે અષર લે લિયાં ગયા થા ઉન્હોંને હી મુહિમકે અફરાદકો હલાક કર દિયા ગયા હે.... ઈસ કાન્ફરન્સમેં યહ ઈન્કિશાફ પેશ કિયા ગયા કે મકબૂઝા ઈલાકોંમેં મુસલમાનોંકી ઝિંદગી અજીરન (નાગવાર) કર દી ગઈ હે. વહ મજબૂર હો કર કાફિલોંકી સૂરતમેં તર્કે વતન કરતે હેં તો રાસ્તેમેં ઉન્કે કાફલે લૂટ લિએ જાતે હેં. માલ ઔર મવેશી છીન લિએ જાતે હેં ઔર લળકિયોંકો ઈગ્વા કર લિયા જાતા હે. કાન્ફરન્સમેં ઈસ ઈકદામકો ઝરૂરી સમઝા ગયા. મુસલમાનોંકો ખત્મ કરનેકા યહ ભી એક અચ્છા તરીકા થા. યહ નસલ કુશીકી મુહિમ થી જો સલીબિયોંને બહુત અર્સેસે જારી રખ્ખી થી. પહલે ભી બયાન કિયા જા ચુકા હે કે મુસલમાનોંકી કમસિન ઔર ખૂબસૂરત બચ્ચિયોંકો ઈગ્વા કરકે સલીબી ઉન્હેં બેહયાઈ ઔર ચર્બ ઝુબાનીકી તર્બીયત દે કર ઉન્હેં પાલતે પોસ્તે ઔર જબ વહ જવાન હો જાતીં ઉન્હેં મુસલમાનોંમેં ગદ્દારીકે જરાષીમ પૈદા કરનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કરતે થે.

કાન્ફરન્સમેં યહ ભી તય હુવા કે મુસલમાનોંમેં ઈસાઈય્યતકી તબ્લીગ કી જાએ. ઉસ્કે લિએ બેશુમાર દોલતકી ઝરૂરત થી જો ખર્ચ તો કી જા રહી થી લેકિન કુછ દુશ્વારિયાં પૈદા હો ગઈ થી. એક યહ થી કે રકમ ઊંટોંકે ઝરીએ ભેજી જાતી થી. કઈ બાર ઐસે હુવા કે મિસ્રકે કિસી સરહદી દસ્તેને પકળ લિયા યા ઊંટ લૂટ લિએ ગએ. ઝરૂરત યહ મહસૂસ કી ગઈ થી કે કોઈ એસા ઝરીઆ મિલ જાએ જિસસે રકમ ઔર ઈન્આમાતકી દીગર અશ્યાઅ ઈસી મુલ્કસે દસ્તયાબ હો જાએં જહાં ઈસ્તિઅમાલ કરની હો. ખાસ્સે અર્સેસે ઈસ મસ્અલે પર સોચ બીચાર હો રહી થા. સલીબિયોંકી ઈન્ટેલીજંસકા કમાંડર, હરમન અલી બિન સુફિયાનકી તરહ ગૈર મા'મૂલી ઝહાનતકા માલિક થા. ઉસ્ને કભીકા સોચ રખ્ખા થા કે મિસ્રકી ઝમીન

અપને અંદર ઈસ કદર ખઝાને છુપાએ હૂએ હે જિસસે સારી દુન્યાકો ખરીદા જા સકતા હે, મગર ઈન ખઝાનોં તક પહુંચના આસ્માનસે સિતારે તોળ લાનેકે બરાબર થા. યહ ખઝાને ફિર્ઓનોંકે મદફનોંમે મહફૂઝ થે. તારીખ ફિર્ઓનોંકી ઈસ રસ્મસે કભી કભી ભી બેખબર નહીં રહી કે જબ કોઈ ફિર્ઓન મરતા થા તો ઉસ્કે સાથ શાહાના ઝરૂરિયાતકા તમામ સામાન ઉસ્કે સાથ દફન કર દિયા જાતા થા.

મરે હૂએ ફિર્ઓનકી કબર ચંદ ગઝ ચોળી નહીં હુવા કરતી થી, બલ્કે ઝમીનકે નીચે એક મહલ તા'મીર હો જાતા થા. ફિર્ઓન અપની ઝિંદગીમેં અપના મદફન તય્યાર કરા લિયા કરતે થે ઔર જગહ ઐસી મુન્તખબ કરતે થે જિસ તક ઉસ્કી મૌતકે બા'દ કોઈ રસાઈ હાસિલ ન કર સકે. મરનેકે બા'દ મદફનકો ઈસ તરહ બંદ કર દિયા જાતા થા કે મે'મારોંકે સિવા કિસીકો મા'લૂમ નહીં હોતા થા કે ઉસે ખોલા કિસ તરહ જા સકતા હે. મરનેવાલેકે લવાહિકીન મે'મારોંકો કત્લ કર દિયા કરતે થે. ફિર્ઓનોંકા એક અકીદા યહ થા વહ ખુદા હેં ઔર દૂસ્રા યહ કે મરનેકે બા'દ ઉન્હેં યહી જાહો જલાલ હાસિલ હોગા. ચુનાંચે પહાળોંકો કાટ કાટ કર ઔર ફિર પહાળકે નીચે ઝમીનકી ખુદાઈ કરકે મહલ જૈસે હાલ ઔર દીગર કમરે બનવા કર ઈસ મહલમેં ઝિયાદાસે ઝિયાદા હીરે જવાહિરાત રખવા દિએ જાતે થે ઈસ્કે અલાવા બધિયાં બમઅ ઘોળોં ઔર બઘીવાલોંકે ઔર કશ્તિયાં બમઅ મુલ્લાહોંકે અંદર રખ દી જાતી થીં. ખિદમતકે લિએ કનીઝેં ઔર ગુલામ ઔર બીવિયાં ભી સાથ હોતી થીં. ઈસ તરહ સૂરતે હાલ યહ બન જાતી થી કે એક ઈન્સાનકી લાશકે સાથ જહાં બેઅંદાઝ માલો દોલત દફન હો જાતા થા વહાં બહુતસે ઈન્સાન ઝિંદા અંદર ભેજ કર બાહરસે મદફનકા મુંહ બદ કર દિયા જાતા થા. તસવ્વુર કિયા જા સકતા હે કે વહ દમ ઘુટનેસે કિસ તરહ મરતે હોંગે. ફિર્ઓનોંકી લાશોંકો મસાલેહ વગૈરહ લગા કર હુનૂત કિયા જાતા થા. હઝારોં સાલ ગુઝર જાનેકે બા'દ આજ ભી ઉન્કી લાશેં મહફૂઝ હેં. જિનમેં કુછ લંદનકે અજાઈબ ખાનેમેં પળી હેં.

ફિર્ઓનોંકા દોર ખત્મ હુવા તો મિસ્રકી હુકૂમત જિસ્કે ભી હાથ આઈ ઉસ્ને ફિર્ઓનોંકે મદફન તલાશ કરનેકી કોશિશ કી. યહ મુહિમ નામુમ્કિનકી

હદ તક મુશ્કિલ સાબિત હૂઈ. મદફનોંકો તલાશ કરના હી એક મસ્અલા થા. ઉસકે બા'દ આજ તક યહ મુહિમ જારી હે. મિસ્રને તારીખમેં બહુતસી બાદશાહિયાં દેખીં. હર બાદશાહને મદફન તલાશ કિએ જિસે જો હાથ લગા લે ઉળા. સબસે ઝિયાદા હિસ્સા અંગ્રેઝોંકે હાથ આયા કયૂંકે અંગ્રેઝોંને વહાં મૌજૂદા દોરમેં અપના અષર કાઈમ કિયા થા જબ સાઈન્સ તરક્કી કર ચુકી થી. સાઈન્સને ઔર ખોદાઈકે મશીની તરીકોંને અંગ્રેઝોંકી બહુત મદદ કી. ફિર ભી કહતે હૈં કે મિસ્રકી ઝમીન ફિર્ઓનોંકે ખઝાનોંસે અભી તક માલામાલ હે ઔર મિસ્રકી તારીખમેં અગર ગોરસે ઝાંકેં તો ઉસમેં ઐસે પુર અસ્રાર ઔર ખૌફનાક વાકિઆત મિલ્તે હૈં કે રોંગટે ખળે કર દેતે હૈં. કુછ ઝાતી તોર પર કિસી ફિર્ઓનકે મદફનકી તલાશમેં નિકલે. ઉન્મેંસે બા'ઝ મદફનમેં દાખિલ હો ભી ગએ, મગર મા'લૂમ ન હો સકા કે કહા ગાઈબ હો ગએ. ઉનમેંસે જો બચકર નિકલે વહ દૂસરોંકે લિએ સરાપા ઈબ્રત બન ગએ. ઈસી લિએ યહ અકીદા આજ ભી કાઈમ હે કે ફિર્ઓન ખુદા તો નહીં થે લેકિન ઉન્કે પાસ મર કર ભી કોઈ ઐસી તાકત મૌજૂદ હે જો ઉન્કે મદફનોંમેં જાનેવાલોંકો ઈબ્રતનાક સઝા દેતી હે. લોગોંને ઈસ અકીદેકો ઈસ લિએ તસ્લીમ કિયા હે કે જિસ બાદશાહને ભી કિસી ફિર્ઓનકે મદફનમેં હાથ ડાલા ઉસ્કી બાદશાહીકો ઝવાલ આયા. બા'ઝને ફિર્ઓનોંકો નહૂસતકા હામિલ કહા હે.

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દોરસે પહલે હી સલીબિયોંકો મા'લૂમ થા કે મિસ્ર ખઝાનોંકી સરઝમીન હે. યહ વજહ ભી થી કે વહ મિસ્ર પર કાબિઝ હોના ચાહતે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દેના આસાન નઝર ન આયા તો ઉન્હોંને યહ સોચના શુરૂઅ કર દિયા કે ઈન મદફનોંકી તલાશ મિસ્રિયોંસે કરાઈ જાએ ઔર ખઝાને નિકલવા કર ઈસ્તિઅમાલ કિએ જાએં. ઉન્હેં કિસી તરહ યહ પતા ચલા ગયા થા કે મિસ્રી હુકૂમતકે પુરાને કાગઝાતમેં ઐસી તહરીરેં ઔર નકશે મૌજૂદ હૈં જિનમેં બા'ઝ મદફનોંકે મુતઅલ્લિક મા'લૂમાત દર્જ હૈં. ઈન કાગઝાત તક પહુંચના આસાન નહીં થા. સલીબિયોંને મિસ્રમેં બળે ઝહીન જાસૂસ ભેજે થે જો સિર્ફ યહ મા'લૂમ કર સકે થે કે યહ કાગઝાત કહાં હૈં ઔર કિસ તરહ ઉળાએ જા સકતે હૈં મગર ઈસ શો'બેકે સરબરાહકો

અપની ગિરફતમેં લેના મુમ્કિન ન થા. ઉન દિનોં જબ સુલ્તાન અય્યૂબી શોબક ઔર કુરકકી જંગોંમેં ઉલઝા હુવા થા ઔર ઉસકી ગૈર હાઝરીમેં મિસ્ર સાઝિશોંકી ઝરખેઝ ઝમીન ઔર બગાવતકા આતિશફશાં બન ચુકા થા. સલીબિયોંકે માહિર સુરાગરસાં હરમનને કામ્યાબી હાસિલ કર લી થી કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકે એક આ'લા કમાંડર, અહમર દુર્વેશકો અપને હાથમેં લે લિયા થા. અહમર સૂડાની થા. ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ ઐસી શિકાયત નહીં થી કે વહ ગદ્દાર હે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈસ પર એ'તિમાદ થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ઝેરે કમાન લળાઈયાં લળી થીં ઔર કમાંડરોંકી સફમેં નામ પૈદા કિયા થા.

બા'દકે ઈન્કિશાફાતસે મા'લૂમ હુવા કે યહ કમાલ મીર યા એસ્થીના નામકી એક સલીબી લળકીકા થા કે ઉસ્ને અહમરકે દિમાગમેં સૂડાનકી મુહબ્બત, સુલ્તાન અય્યૂબીકી મુખાલફત ઔર સૂડાન ઔર મિસ્રકે સરહદી ઈલાકેમેંસે કુછ હિસ્સેકી ખૂદ મુખ્તાર રિયાસતકા લાલચ પૈદા કિયા થા. વહ થા તો મુસલમાન લેકિન સલીબિયોંને ઉસ્કે દિમાગમેં ડાલ દિયા થા કે વહ પહલે સૂડાની ઔર બા'દમેં મુસલમાન હે. અબ જબ કે નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કુરકકા કિલ્આ તોળ લિયા થા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી મિસ્રમેં ગદ્દારોંકા કિલ્આ કિમઅ કર રહા થા, અહમર દુર્વેશને સલીબી જાસૂસોંકે સાથ કઈ એક મુલાકાતેં કર લી થીં. ઉસ્ને કિસીકો શક તક નહીં હોને દિયા થા કે વહ દુશ્મનકે સાથ સાઝબાઝ કર રહા હે. ઉસ્ને મરકઝી દફાતીરમેં ઈત્ના અષર વ રુસૂખ પૈદા કર રખ્ખા થા કે વહ પુરાની દસ્તાવીઝાત તક પહુંચ ગયા. વહાંસે ઉસ્ને જો કાગઝાત ચોરી કરાએ ઉનમેં બઝાહિર ઉટપટાંગસી લકીરોંકા એક નકશા થા. દરઅસલ યહ કાગઝાત નહીં કપળે ઔર કાગઝાતકે દરમિયાનકી કોઈ ચીઝ થી. ઐસે હી ચંદ એક ઔર કપળે યા કાગઝાત થે જિન પર ફિર્ઓનોંકે વકતોંકી અજીબો ગરીબ તહરીરેં થીં. જિન્હેં પળહના ઔર સમઝના મુમ્કિન નઝર નહીં આતા થા. યહ કિસીકો દિખાઈ ભી નહીં જા સકતી થીં. બહરહાલ કિસી તરહ ઈન તહરીરોંકે મઆની વાઝેહ કર લિએ ગએ. ઈન્કિશાફ યહ હુવા કે કાહિરાસે તકરીબન અઠારા કોસ દૂર એક પહાળી ઈલાકા હે જો ખૌફનાક હે, બેકાર હે ઔર જિસ્કે અંદર શાયદ

દરિન્દે ભી નહીં જાતે હોંગે. ઉસ્કે અંદર કહીં એક ફિર્ઔનકા મદફન હે.

યહ નહીં કહા જા સકતા થા કે યહ તહરીર કહાં તક સહીહ ઔર બામા'ના હે. ઉસમેં લકીરોંમેં હાથસે બની હૂઈ ચંદ એક તસ્વીરેં ભી થીં. કહાનીકા કુછ હિસ્સા ઈન તસ્વીરોંમેં છુપા હુવા થા. અહમરને કિસ્મત આઝમાઈકા ફેસ્લા કર લિયા હે. ઈસ ફિર્ઔનકા નામ રેમનીસ દોમ થા. ઉસ્કે મદફનકી તલાશ ઔર ખોદાઈકે લિએ સલીબિયોંને ચંદ એક હોશિયાર, દાનિશમંદ ઔર જફાકશ જાસૂસ ભેજ દિએ થે. ઉન્કા સરબરાહ મારકોની અતાલ્વી થા જિસે સયાહત ઔર કોહ પેમાઈકા તજરબા થા. અહમરને કામ્યાબીસે બહરૂપ ચળ્હા દિએ થે કે કાહિરામેં ઉન્હેં કોઈ પહચાન નહીં સકતા થા. દોકો તો અપને ઘરમેં મુલાઝિમ રખ લિયા થા. ઈસ્કે ઈવઝ અહમર દુર્વેશસે યહ સોદા હુવા થા કે વહ મદફનસે ઝરો જવાહિરાત નિકાલે, ઉન્હેં અપને પાસ રખ્ખે. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ તખ્રીબકારીમેં ઈસ્તિઅમાલ કરે. ફિદાઈયોંકો મુંહ માંગી ઉજરત દે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો કત્લ કરાએ ઔર જબ મિસ્ર સલીબિયોં યા સૂડાનિયોંકે કબ્ઝેમેં આ જાએગા તો ઉસે ખૂદ મુખ્તાર રિયાસત બના દી જાએગી જિસમેં કુછ હિસ્સા સૂડાનકા ઔર કુછ મિસ્રકા શામિલ હોગા. ઉસે યહ ભી કહા ગયા થા કે ઈસ તલાશકે દોરાન અગર સુલ્તાન અય્યૂબી સલીબિયોં પર યા સૂડાનિયોં પર હમ્લા કરે તો અહમર અપને ઝેરે કમાન દસ્તોંકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી જંગી ચાલોંકે ઉલટ ઈસ્તિઅમાલ કરે.

અહમર દુર્વેશકા દિમાગ ઈત્ને બળે લાલચકે જાદૂકી ગિરફતમેં આ ચુકા થા ઔર ઉસ્ને મારકૂનીકો ઉન દો સલીબિયોંકે સાથ જો ઉસ્કે નોકરોંકે બહરૂપમેં ઉસ્કે ઘરમેં થે નકશા દે કર મદફનકી તલાશકી મુહિમ પર રવાના કર દિયા થા. એક જાસૂસકી વસાતત (વાસ્તે)સે ઉસ્ને હરમનકો ઈત્તિલાઅ ભેજ દી થી કે તલાશ શુરૂઅ હો ચુકી હે. હરમનને ઈસ કાન્ફરન્સમેં સલીબી હુક્મરાનોં વગૈરહકો બતા દિયા કે અગર યહ મદફન બેનિકાબ હો ગયા તો ઉસસે બરઆમદ હોનેવાલી દોલતસે મિસ્રકી જળેં મિસ્રિયોંકે હી હાથોં ખોખલી કી જા સકેંગી.

૧૧૭૪કી પહલી સે માહીકે આખરી દિન થે. કાહિરાસે અઠારા કોસ દૂર એક જગહ તીન ઊંટ ખળે થે. હર ઊંટ પર એક આદમી સવાર થા. ઉન્કે ચેહરે ઢકે હૂએ થે. એક સવારને ચુગ્ગેકે અંદરસે એક ગોલ કિયા હુવા ચોળા કાગઝ નિકાલા. ઉસે ખોલ કર ગોરસે દેખા ઔર અપને સાથિયોંસે કહા, "જગહ યહી હે." ઉસ્કે ઈશારે પર તીનોં ઊંટ આગે ચલ પળે. દો ટીલે આમને સામને દીવારોંકી તરહ ખળે થે. ઉન્કે દરમિયાન એક ઊંટ ગુઝરનેકા રાસ્તા થા. તીનોં એક કતારમેં અંદર ચલે ગએ. અંદરકી પહાળિયોંકી શકલો સૂરત ઐસી થી જૈસે કોઈ વસીઅ ઈમારત હો જિસ્કી છતેં ગાઈબ હોં. રેતકે લામહદૂદ સમંદરમેં યહ પહાળી ઈલાકા તીન ચાર મીલોંમેં ફેલા હુવા થા. બાહર ટીલે ઔર ચટ્ટાને થીં. ઉન્કે પીછે સખ્ત મિટ્ટીકી પહાળિયાં ઔર ઉન્કે પીછે ટૂટી ફૂટી દીવારોંકી તરહ પહાળિયાં થીં જિનમેં બા'ઝ બહુત ચોળે ઔર ગોલ સુતૂનોંકી તરહ એક હઝાર ફુટ બુલંદી તક ગઈ હૂઈ થીં. સૂરજ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ જબ શામ અભી ગહરી નહીં હોતી થી યહ ઈલાકા બહુતસે ભૂતોંકી તરહ નઝર આયા કરતા થા. ઉસ્કે અંદર જાનેકી કિસીને કભી જુર્અત નહીં કી થી. કોઈ જુર્અત કરતા ભી તો કયૂં કરતા. અંદર જાનેકી કિસીકો કભી ઝરૂરત હી નહીં પળી થી. સહરાકે મુસાફિરોંકી ઝરૂરત સિર્ફ પાની હુવા કરતી થી. ઐસી ખુશ્ક પહાળોં ઔર ચટ્ટાનોંકે અંદર જો દિનકે વક્ત દૂરસે શો'લોંકી તરહ નઝર આતે થે પાનીકા ઝરાસા ધોકા ભી નહીં હો સકતા થા.

યહ જગહ કિસી રાસ્તેમેં ભી નહીં પળતી થી. મીલોં દૂરસે નઝર આને લગતી થી. લોગ ઉસ્કે મુતઅલ્લિક કુછ ડરાવનીસી કહાનિયાં સુનાયા કરતે થે જિનમેં એક યહ થી કે યહ શૈતાન બદરૂહોંકા મસ્કન (ઠીકાના) હે. ખુદાને જબ આસ્માનસે શૈતાનકો ધુત્કારા થા તો શૈતાન યહી ઉતરા થા. ઈસ ઈલાકેકી ચૂંકે ફોજી અહમિય્યત ભી નહીં થી ઈસ લિએ ફોજોંને ભી કભી ઈસ્કે અંદર જાનેકી ઝરૂરત મહસૂસ નહીં કી થી. ઐસે ઈલાકેકે અંદર રેત, મૌત ઔર સહરાઈ દરિન્દોંકે સિવા ઔર હો હી ક્યા સકતા થા. ઈસ હોલનાક ખિત્તેકી તારીખમેં ગાલીબન યહ પહલે તીન ઈન્સાન થે જો ઈસ્કે અંદર ચલે ગએ થે. ઉન્હેં વહી જાના થા કયૂંકે હઝારોં સાલ પુરાના નકશા

ઈસી જગહકી નિશાનદહી કર રહા થા. સિર્ફ એક લકીર શક પૈદા કરતી થી. યહ એક નદીકી લકીર થી, મગર વહાં કોઈ નદી નહીં થી. ઈસ્કી જગહ અબ એક બળા હી લમ્બા નશીબ નઝર આતા થા. જિસ્કી ચોળાઈ બારા ચૌદા ગઝ થી. ઉસ્કે અંદરકી રેતકી શકલો સૂરત બતાતી થી કે સદિયોં પહલે યહાંસે પાની ગુઝરતા રહા હે. ઈસી નશીબને જો કરીબ હી કહીં ખત્મ હોનેકી બજાએ દરયાએ નીલકી તરફ ચલા ગયા થા શુતર સવારોંકો યકીન દિલાયા થા કે વહ જિસ જગહકી તલાશમેં હૈં વહ યહી હે.

ઈન સવારોંમેં એક મારકૂની અતાલ્વી થા ઔર દો ઉસ્કે સાથી યહ તીનોં સલીબી થે. ઉન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે એક કમાંડર અહમર દુર્વેશને ફિર્ઓન રેમનીસ દોમકે મદફનકી તલાશમેં ભેજા થા. નકશેકે મુતાબિક વહ સહીહ જગહ પર આ ગએ થે. અબ અંદર જા કર યહ દેખના થા કે યહ જગહ કિસ હદ તક સહીહ હે. મારકૂનીને અપને સાથિયોંસે કહા કે અપને આપકો ખુદા સમઝનેવાલે ફિર્ઓન અપની આખરી આરામગાહ જહન્નમમેં બનાનેકી સોચ ભી નહીં સકતે થે. અહમર ઔર હરમનને હમેં એક બેકાર આઝમાઈશમેં ડાલ દિયા હે. ઉસ્કે સાથિયોંને ઉસે અપના કમાંડર સમઝતે હૂએ કોઈ મશ્વરા ન દિયા. વહ હુક્મકે પાબંદ થે. મારકૂની સખ્ત જાન સલીબી થા. હિમ્મત હારનેકા કાઈલ ન થા. વહ આગે આગે ચલતા રહા, વહ જૂં જૂં અંદર જા રહે થે ચટ્ટાનોંકી શકલેં બદલતી જા રહી થીં. ઉન્કા રંગ ગહરા બાદામી ભી થા કથઈ ભી ઔર કહીં કહીં ઉન્કા રંગ મિટિયાલા લાલ ભી થા. ઉનમેં રેતીલી સિલોંકી ચટ્ટાનેં થીં ઔર મિટ્ટીકે સીધે ખળે ટીલે ભી. ઢલાનોંસે રેત બહતી નઝર આતી થી.

બહુત આગે જા કર યહ વાદી બંદ હો ગઈ. મારકૂનીને દાઈ બાઈ તરફ દેખા. એક ટીલા દરમિયાનસે ઈસ તરહ ફટા હુવા થા જૈસે ઝલઝલેને દીવારમેં શિગાફ કર દિયા હો. શિગાફમેંસે ઝાંકા. યહ એક ગલી થી. યહ એક ગલી થી જો દૂર તક ચલી ગઈ થી. ઊંટકા ગુઝરના મુશ્કિલ નઝર આતા થા. મારકૂનીને અપના ઉંટ શિગાફમેં દાખલ કર દિયા. ઉસ્કે ઘુટને દોનોં તરફ ટીલોંકી દીવારોંસે લગતે ગએ. ઉસ્ને ટાંગેં સમેટ કર ઉંટકી કોહાન પર રખ દીં. પિછલે સવારોંને ભી ઐસા હી કિયા. ઉંટોંકે પહલૂ દાએં બાએં લગતે થે

તો મિટ્ટી નીચે ગિરતી થી. ટીલા દો હિસ્સોંમેં કટ કર દૂર ઉપર તક ચલા ગયા થા. ઉંટોંકે હિચકલોંસે યૂં લગતા થા જૈસે ટીલેકે દોનોં હિસ્સે હિલ રહે હોં ઔર દોનોં મિલ કર ઉંટોંકો સવારોં સમેત પીસ ડાલેંગે. આગે જા કર ઉપર દેખા તો દૂર ઉપર ટીલેકે દોનોં હિસ્સોંકી ચોટિયાં આપસમેં મિલ ગઈ થીં. આગે અંધેરાસા થા લેકિન દૂર આગે રોશનીસી નઝર આતી થી જિસસે ઉમ્મીદ બંધ ગઈ કે ગલી વહાં ખત્મ હો જાએગી ઔર આગે જગહ ફિરાખ હે.

ગલીને અબ સુરંગકી સૂરત ઈખ્તિયાર કર લી થી. જિસમેં ઉંટોંકે પાવકી આવાઝેં ડરાવનીસી ગૂંજ પૈદા કરતી થીં. મારકૂની બળ્હતા ગયા. વહાં યહી એક રાસ્તા થા ઈસ લિએ ગલતીકા ઈમ્કાન થા. સામને રોશનીકા જો ધબ્બા થા વહ ફૈલ રહા થા. સુરંગ ખત્મ હો રહી થી.... ઔર જબ વહ સુરંગકે દહાને પર પહુંચે તો મા'લૂમ હુવા કે ઉંટ સવારોં સમેત નહીં ગુઝર સકેંગે. સવાર ઉંટોંકી ગરદનોં પર આ કર નીચે ઉતરે ક્યૂંકે પહલૂઓંસે નહીં ઉતરા જા સકતા થા. ઉંટોંકો બળી મુશ્કિલસે બાહર નિકાલા ગયા. આગે દેખા તો ચારોં તરફ કિસી પુરાને કિલ્એકી બળી હી બુલંદ દીવારેં નઝર આઈ મગર યહ કિલ્આ કુદરતી થા. પહાળિયોંકી શકલ ઐસી થી કે તીન ચારસો ગઝ તક ઢલાન થી ઔર વહાંસે પહાળિયાં સીધી ઉપરકો ઉઠ ગઈ થીં. બા'ઝ ઉંચી થીં. બા'ઝ કમ બુલંદ, મા'લૂમ હોતા થા જૈસે યહ જગહ હર તરફસે બંદ હો. ઘૂમ ફિર કર દેખા તો એક પહાળીકે સાથ ઈત્ની જગહ થી જિસ પર પૈદલ ચલા જા સકતા થા.

મારકૂનીને ઉંટોકો વહીં બિઠા દિયા ઔર પેદલ ચલ પળે. પહાળી ગોંલાઈમેં હો ગઈ થી. પાવ જમા કર રખના પળતા થા, ક્યૂંકે રેત ઔર મિટ્ટી થી જિસસે પાવ ઢલાનકી તરફ હો કર ગિરા સકતા થા. યહ દરઅસલ કોઈ બાકાઈદા રાસ્તા નહીં થા ચલનેકી સિર્ફ જગહ થી. ઝમીન ઔર ટીલે બતા રહે થે કે સદિયોંસે યહાં કિસી ઈન્સાનને કદમ નહીં રખ્ખા. યહ ચલનેકી જગહ યા રાહ આગે ગઈ તો મારકૂની ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકે દિલ ઉછલ કર હલક તક આ ગએ. ઢલાન સખ્ત હો ગઈ થી ઔર નીચે જા કર કિસી બળી હી ઉંચી દીવારકી મુંડેર બન ગઈ થી. દાઈ તરફ પહાળી થી

જિસ્કે પહલૂમેં વહ કદમ જમા જમા કર ચલ રહે થે મગર બાઈં તરફ ઝમીન દૂર નીચે ચલી ગઈ થી. યહ એક બળી વસીઅ ઔર બહુત હી ગહરી ખાઈ થી. વહાંસે ગિરનેકા નતીજા સિર્ફ મૌત થી. ખાઈકે દૂસ્રે કિનારોં પર ઈસી તરહકે પહાળ થે જિસ્કે સાથ સાથ વહ ચલ રહે થે.

ઐસે ખતરનાક મુકામ આ કર મારકૂનીકે એક સાથીને ઉસસે પૂછા, "ક્યા તુમ્હેં યકીન હે કે રેમનીસ ફિર્ઔનકા જનાઝા ઈસ જગહસે ગુઝારા ગયા હોગા ?"

"અહમર દુર્વેશને યહી રાસ્તા બતાયા હે." મારકૂનીને કહા, "જહાં તક મેં નકશેકો સમઝ સકા હૂં. હમારે ગુઝરનેકા રાસ્તા યહી હે. રેમનીસકા તાબૂત કિસી ઔર તરફસે ગુઝારા ગયા થા. હમેં વહ રાસ્તા મા'લૂમ કરના હે. વહ કોઈ ખુફિયા રાસ્તા થા. જો સદિયોંકી આંધિયોં ઔર ઝમીનકી તબ્દીલિયોંને બંદ કર દિયા હોગા. અગર વહ રાસ્તા મિલ ગયા તો હમ મદફન તક પહુંચ જાએંગે."

"અગર ઝિંદા રહે તો."

"મેં ઉસ્કે મુતઅલ્લિક યકીન તો નહીં દિલા સકતા." મારકૂનીને કહા, "યહ યકીન દિલા સકતા હૂં કે મદફન મિલ ગયા તો તુમ દોનોંકો માલામાલ કર દૂંગા."

રાસ્તા ચોળા હો ગયા ઔર ખાઈ ખત્મ હો ગઈ. અબ વહ દો ઐસી પહાળિયોંકે દરમિયાન જા રહે થે જિન્કે દામન મિલે હૂએ થે, મગર કુછ હી દૂર આગે પહાળિયાં મિલ ગઈ થીં. વહ વહાં તક પહુંચે તો ઉન્હેં બાઈં તરફ ઉપર ચળ્હના પળા. કોઈ એક સો ગઝ ઔર ઉપર જા કર ઉન્હેં એક ગલીસી નઝર આઈ જો નીચેકો જા રહી થી. વહાંસે ઈર્દ ગિર્દ દેખા તો દૂર દૂર તક પહાળિયોંકે સુતૂન ઉપરકો ગએ હૂએ થે. મંઝર હેબતનાક થા. વહ નીચે ઉતરતે ગએ. યહ ગલી કઈ એક મોળમુળ કર ઉન્હેં એક ફરાખ જગહ લે ગઈ જો ગોલાઈમેં થી. યહાંકી ગરમી નાકાબિલે બર્દાશ્ત થી ચોટિયોંકે કરીબ પહાળિયોંમેં ચમકસી થી. વહાંકી મિટ્ટીમેં કિસી ધાતકી આમેઝિશ થી. ઉસીકી તપિશસે ગરમી ઝિયાદા થી. હર તરફ પહાળિયાં થીં. સિવાએ ચંદ ગુઝર જગહકે. વહાં ગએ તો ખૌફસે તીનોં પીછે હટ આએ. વહ બહુત

ગહરા નશીબ થા. વુસ્અત ભી ઝિયાદા થી. ઉસ્કી તેહ પર રેત ચમક રહી થી ઔર સૂરજકી તપિશ ઈત્ની ઝિયાદા થી કે રેતસે ધુવાંસા ઉઠતા ઔર લરઝતા નઝર આતા થા. ઈસસે ઉસ્કી ગહરાઈકા અંદાઝા નહીં હોતા થા.

ઈસ ઈત્ને ગહરે નશીબકે આમને સામનેકે કિનારોંકો એક કુદરતી દીવાર મિલાતી થી. યહ નીચેસે ઉપર તક થી. યહ દર અસ્લ મિટ્ટી ઔર રેતકા દીવાર નુમા ટીલા થા જો નીચેસે ભી ઈત્ના હી ચોળા થા જિત્ના ઉપરસે. ઈસ્કી ચોળાઈ એક ગઝસે કમ થી. કહીંસે ગોલાઈમેં થી જિસ પર ચલના ખતરનાક થા. અગર મારકૂનીકો પાર જાના હી થા તો યહી એક રાસ્તા થા જો પુલ સિરાતકી માનિંદ થા. ઉસ્કી લમ્બાઈ પચાસ ગઝસે ઝિયાદા હી થી. મારકૂનીકે એક સાથીને ઉસે કહા, "મેરા ખયાલ હે ઈસ દીવાર પર ચલનેકી બજાએ તુમ ખૂદકુશીકા કોઈ બેહતર તરીકા ઈખ્તિયાર કરોગે."

"ખઝાને રાસ્તેમેં પળે નહીં મિલા કરતે." મારકૂનીને કહા, "હમેં ઈસી રાસ્તેસે પાર જાના હે."

"ઔર ફિસલ કર નીચે જહન્નમકી આગમેં ગિરના હે." દૂસ્રે સાથીને કહા.

"ક્યા હમને સલીબ પર હાથ રખ કર હલફ નહીં ઉઠાયા કે સલીબકી અઝમત ઔર ઈસ્લામકી બીખકે લિએ જાનેં કુર્બાન કર દેંગે ?" મારકૂનીને કહા, "ક્યા મૈદાને જંગમેં હમારે સાથી સલીબ પર જાનેં કુર્બાન નહીં કર રહે ? મેં બુઝદિલોંકી તરહ યહીંસે વાપસ હો કર અહમર દુર્વેશકો યકીન દિલા સકતા હૂં કે ઈત્ની સદિયાં ગુઝર જાનેકે બા'દ અબ તમામ રાસ્તે બંદ હો ચુકે હેં. જહાં નદી થી વહાં ચટ્ટાનેં હેં ઔર જહાં નકશા ચટ્ટાનેં દિખાતા હે વહાં કુછ ભી નહીં હે, મગર મેં બુઝદિલ નહીં બનૂંગા. ઝૂટ નહીં બોલૂંગા. મેરે દિલ પર ખૌફ તારી હો ચુકા હે. મેં ઉસ્કે ખિલાફ લળ રહા હૂં. મેરે ખૌફમેં ઈઝાફા ન કરો દોસ્તોં ! અગર તુમ મેરા સાથ નહીં દોગે તો સલીબસે ધોકા કરોગે ઔર ઉસ્કી સઝા બળી અઝિય્યતનાક હોગી. મેં તુમ્હારે આગે આગે ચલતા હૂં. જહાં ફિસલનેકા ખત્રા મહસૂસ કરો વહાં ઈસ તરહ બેઠ જાના જિસ તરહ ઘોળે પર બેઠતે હેં. ફિર આગે સરકતે રહના."

અચાનક ગરમ હવાકે ઝોંકે તેઝ હોને લગે. રેત ઉળને લગી ઔર ઉસ્કે

સાથ ઔરતોંકે રોનેકી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગીં. દો તીન ઔરતેં ઉંચી આવાઝમેં રો રહી થીં. મારકૂનીકે સાથી ઘબરા ગએ. મારકૂનીને કાન ખળે કિએ. એક સાથીને ઉસે કહા, "ઈસ દોઝખમેં કોઈ ઔરત ઝિંદા નહીં હો સકતી. યહ બદરૂહેં હેં."

"યહ કુછ ભી નહીં હે." મારકૂનીને કહા, "બદરૂહેં ભી નહીં. ઝિંદા ઔરતેં ભી નહીં. યહ હવાકી પૈદા કી હૂઈ આવાઝેં હેં. ઈસ ઈલાકેમેં બા'ઝ ટીલોંમેં લમ્બે લમ્બે સૂરાખ હેં જો દોનોં તરફ ખુલતે હેં ઔર બા'ઝ ચટ્ટાનોંકી શકલ ઐસી હે કે ઉન્સે તેઝ હવાકે ઝોંકે ગુઝરતે હેં તો ઈસ કિસ્મકી આવાઝેં પૈદા હોતી હેં જો તુમ સુન રહે હો. નીચે ઈત્ની ગહરી ઔર ઈત્ની વસીઅ ખાઈ હે. ઈસ પર યહ નંગે પહાળ ખળે હેં. યહ આવાઝોંમેં ગુંજ પૈદા કરતી હેં. યહ ગૂંજ હર તરફ ભટકતી રહતી હે ડરો નહીં."

મગર ઉસ્કે સાથિયોં પર ઐસા ખૌફ તારી હો ગયા થા જિસ પર વહ કાબૂ નહીં પા સકતે થે. યહ આવાઝેં હવાકી નહીં થીં. કરીબ હી કહીં ઔરતેં યા બદરૂહેં રો રહી થીં. ઉન્હોંને મારકૂનીકા પેશ કિયા હુવા ફલ્સફા તસ્લીમ ન કિયા. આવાઝેં હી ઐસી થીં. હવા તેઝ હોતી જા રહી થી. ટીલોંસે ઔર ઝમીનસે રેતકે હલ્કે હલ્કે બાદલ ઉળને લગે થે. જિનસે અબ ઝિયાદા દૂર તક નઝર નહીં આ સકતા થા. મારકૂનીને ઈસ કુદરતી દીવાર પર પહલા કદમ રખ્ખા જો ઈસ ભયાનક નશીબમેં ખળી થી. વહાં જગહ ઈત્ની કચ્ચી થી કે રેત ઔર મિટ્ટીમેં પાવ ધંસ ગયા. ઉસ્ને દૂસરા પાવ આગે રખ્ખા ઔર નીચે દેખા ગહરાઈ દેખ કર વહ સરસે પાવ તક કાંપ ગયા. અબ ઈસ ગહરાઈકી તેહ બિલ્કુલ હી નઝર નહીં આતી થી ક્યૂંકે રેત ઉળ રહી થી. યૂં લગતા થા જૈસે ઉસ્કી તેહ હી નહીં. મારકૂની ચંદ કદમ આગે ચલા ગયા. વહાં ઉસ્કે દાએં બાએં કોઈ ટીલા નહીં થા. વહ તો જૈસે હવામેં ખળા થા. હવાકે તેઝ ઝોંકોંને ઉસ્કે જિસ્મકો ઢકેલ ઢકેલ કર ઉસ્કા તવાઝુન બિગાળ દિયા. રોનેકી આવાઝેં ઔર બુલંદ હો ગઈં.

ઉસ્ને અપને સાથિયોંસે કહા, "આરામ આરામસે પાવ જમાતે જાઓ. નીચે બિલ્કુલ ન દેખના. યહ તસવ્વુર કરતે આના કે તુમ ઝમીન પર ચલ રહે હો."

ઉસ્કે દોનોં સાથિયોં પર પહલે હી ખૌફ તારી થા. દીવાર પર તીન ચાર કદમ આગે ગએ તો હવાકી તુંદી (તેઝી)ને ઉન્કે પાવ ઉખાળ દિએ. ઉન્કે જિસ્મ ડોલને લગે. મારકૂની ઉન્કી હોસ્લા અફઝાઈ કર રહા થા, આહિસ્તા આહિસ્તા આગે બળ્હ રહા થા. વહ વસ્તમેં પહુંચ ગએ ઔર વહાં મારકૂનીને દેખા કે દીવાર ટૂટી હૂઈ હે ઔર ઝરા નીચે ચલી ગઈ હે. વહાં ચોળાઈ ઈત્ની કમ થી કે ખળે હો કર ચલા નહીં જા સકતા થા. મારકૂની બેઠ ગયા ઔર ઘોળેકી સવારીકી પોઝીશનમેં ટાંગેં ઈધર ઉધર કરકે આગેકો સરકને લગા. દીવારકી ચોળાઈ કમ ઔર ગોલ હોતી જા રહી થી. મારકૂની નીચેકો સરક ગયા. ઉસ્કે પીછે ઉસ્કા એક સાથી ભી આગે ચલા ગયા. અચાનક તીસ્રે સાથીકી ઘબરાઈ હૂઈ આવાઝ સુનાઈ દી "મારકૂની મુઝે પકળાના" મગર ઉસ તક કોઈ ન પહુંચ સકા. વહ એક તરફ લુળ્હક ગયા થા. કોઈ સહારા ન હોનેકી વજહસે વહ ગિર પળા. ઉસ્કી ચીખેં સુનાઈ દેતી રહી જો દૂર હી દૂર હોતી ગઈ, ફિર ધમકકી આવાઝ આઈ ચીખેં બંદ હો ગઈ. અન્જામ ઝાહિર થા. મારકૂનીને નીચે દેખા. કુછ ભી નઝર નહીં આતા થા. ગિર કર મરનેવાલેકી ચીખોંકી ગૂંજ અભી તક દહેશતનાક દીવારમેં ભટક રહી થી.

"મુઝે અપને સાથ રખ્ખો મારકૂની." દૂસ્રે સાથીને કહા, ઉસ્કી આવાઝ કાંપ રહી થી, "મેં ઐસી મૌત મરના નહીં ચાહતા."

મારકૂનીને ઉસ્કા હોસલા બળ્હાયા ઔર આગે બળ્હને લગા. દીવાર ઉપર ઉઠ રહી થી. મારકૂની બેઠે બેઠે આગે સરકતા ગયા. રોનેકી આવાઝેં બદસ્તૂર આ રહી થીં ઔર ઉન્કે તીસ્રે સાથીકી ચીખોંકી ગૂંજ ઈસ તરહ ભટક રહી થી જૈસે ઉપર જા કર ઉન્કે ઉપર મંડલા રહી હો..... દીવાર કુછ ચોળી હો ગઈ. મારકૂનીને ઘૂમ કર અપને સાથીકા હાથ પકળા ઔર ઉસે ઉપર કર લિયા. આગે વહ ઝરા ઈત્મિનાનસે ચલ સકતે થે લેકિન હવાકે ઝોંકે ઈત્ને તેઝ થે કે ઉન્કે લિએ તવાઝુન કાઈમ રખના ઝરા મુશ્કિલ થા. વહ આહિસ્તા આહિસ્તા બળ્હતે ગએ ઔર દીવાર ખત્મ હો ગઈ. આગે ઝમીન ઔર પહાળિયાં કુછ સખ્ત થીં. દો ચટ્ટાનોંકે દરમિયાન તંગસા રાસ્તા થા. વહ ઈસમેં દાખિલ હો ગએ. મારકૂનીકે સાથીને ઉસસે પૂછા

"જૈફરે મર ચુકા હોગા ? ઉસે બચાયા યા દેખા નહીં જા સકતા ?"

મારકૂનીને ઉસ્કી તરફ દેખા. આહ ભરી ઔર નફીમેં સર હિલાયા. ઉસ્કી આંખોંમેં આંસૂ આ ગએ. ઉસ્ને કુછ કહે બગૈર અપને સાથીકે કંધે પર થપકી દી ઔર આગે ચલ પળા. યહ ભી એક ગલીસી થી જો ફરાખ હોતી જા રહી થી. મારકૂનીને અપને સાથીસે કહા, "હમ ખૂશકિસ્મત હે કે હમ જહાં જાતે હેં વહાં એક હી રાસ્તા મિલતા હે. એકસે ઝિયાદા રાસ્તે હોં તો ભટક જાનેકા ખત્રા હોતા હે."

યહ ગલી ખત્મ હો ગઈ. આગે જગહ કુશાદા હોતે હોતે બહુત હી ખુલ ગઈ ઔર ઝમીન ઉપરકો ઉઠતી ગઈ. હવા અભી તક તેઝ થી. મારકૂનીકો બિલ્કુલ અંદાઝા નહીં થા કે વહ ઈસ હેબતનાક ઈલાકેમેં કિત્ની દૂર અંદર પહુંચ ગયા હે. ઉસે સિર્ફ યહ એહસાસ રહ ગયા થા કે દુન્યાસે ઉસ્કા રિશ્તા મુન્કતઅ હો ચુકા હે. વહ સલીબકે નામ પર દીવાના હુવા જા રહા થા. ફિર્ઓનકા મદફન તલાશ કરનેકા મકસદ ઉસ્કે સામને યહી થા કે ઈસસે નિકલે હૂએ ખઝાનેસે મુસલમાનોંકો ખરીદ કર ઉન્હેં સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે હી ખિલાફ ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએગા ઔર દુન્યામેં સલીબકી હુકમરાની હોગી. વહ અપને ડરે હૂએ સાથીકે સાથ આગે બળ્હતા ગયા. હવા ઉસી તરફસે આ રહી થી. પહાળોંકી ચોટિયાં દાએં બાએંકો હટ ગઈ થીં ઔર સામને આસ્માન નઝર આ રહા થા. મારકૂની ચળ્હાઈ ચળ્હ રહા થા. વહ રુક ગયા ઔર હવાકો સૂંઘ કર બોલા, "તુમ ભી સૂંઘો. હવામેં જો બૂ હે વહ સહરાકી નહીં."

"તુમ્હારા દિમાગ જવાબ દે રહા હે." ઉસ્કે સાથીને કહા, "સહરામેં સહરાકી બૂ નહીં હે તો ઔર કિસ્કી હે ? તુમ ઈતાલ્વી હો શાયદ ? શાયદ તુમહેં અપને ઘરકી બૂ આ રહી હે."

મારકૂનીકે ચેહરે કુછ ઔર તઅજ્જુર થા. વહ હવાકો સૂંઘ રહા થા. ઉસ્ને અપને સાથીસે કહા, "તુમ શાયદ ઠીક કહતે હો. મેરે દિમાગ પર સહરાકી સઉબતકા અષર હો ગયા હે. યહાં પાની નહીં હો સકતા. મેં શાયદ ખયાલોમેં ખજૂરોં, સબ્ઝે ઔર પાનીકી બૂ સૂંઘ રહા હૂં. મે ઈસ બૂસે અછ્છી તરહ વાકિફ હૂં. યહ મેરા તજરુબા હે મગર મેરે સૂંઘનેકી હિસ મુઝે ધોકા દે

રહી હે. ઈસ જહન્નમમેં પાનીકી બુંદ ભી નહીં હો સકતી.''

''મારકૂની'' ઉસ્કે સાથીને ઉસ્કા બાઝૂ પકળ કર ઉસે રોકા ઔર કહા, ''મેં ભી એક બૂ સૂંઘ રહા હૂં, મૌતકી બૂ. મુઝે મૌત અપની તરફ બળ્હતી મહસૂસ હો રહી હે. આઓ દોસ્ત જિધરસે આએ હૈં ઉધર હી લોટ ચલેં. અગર તુમ સમઝતે હો કે મેં બુઝદિલ હૂં તો મુઝે મૈદાને જંગમેં ભેજ દો. એકસો મુસલમાનોંકો કાટનેસે પહલે નહીં મરૂંગા.''

મારકૂની ઝિયાદા બાતેં કરનેવાલા આદમી નહીં થા. ઉસ્ને અપને સાથીકે કંધે પર હાથ રખ્ખા ઔર મુસ્કુરા કર કહા, ''હમ એકસો નહીં એક હઝાર મુસલમાનોંકો કાટેંગે ઔર મરેંગે નહીં. મેરે સાથ આઓ.''

વહ સાથીકો લે કર ચળ્હાઈ ચળ્હને લગા. ચળ્હાઈ ઝિયાદા ઉંચી નહીં થી. ઝમીન આહિસ્તા આહિસ્તા ઉપર ઉઠ રહી થી. સૂરજ આગે નિકલ ગયા થા. સાએ લમ્બે હોતે જા રહે થે. ઈન દોનોંકો થકનને ચૂર કર દિયા થા. વહ આગેકો ઝુકે હૂએ બળ્હતે ગએ ઔર ઉપર ઉઠતી હૂઈ ઈન્તિહાઈ બુલંદી તક પહુંચ ગએ. રેતને ઉન્કી આંખેં ભર દી થીં. મારકૂનીને આંખેં મલ કર દેખા. આગે ઢલાન થી ઔર છોટી છોટી ટેકરિયાં. વહ એક ટેકરી પર ચળ્હ ગયા. ઉસ્ને અપને સાથીકો આવાઝ દી ઔર બેઠ ગયા. ઉસ્ને કહા, ''તુમ અગર રેગિસ્તાનસે અછ્છી તરહ વાકિફ હો તો તુમ્હેં મા'લૂમ હોગા કે સરાબ (પાની હોનેકે ધોકે) નઝર આયા કરતે હૈં. સામને દેખો ઔર બતાઓ કે યહ સરાબ તો નહીં ?''

ઉસ્કે સાથીને દેખા. આંખેં બંદ કીં. ખોલીં ઔર ગોરસે દેખા. ઉસ્ને કહા, ''યહ સરાબ નહીં હો સકતા.'' વહ વાકઈ સરાબ નહીં થા. ઉન્હેં ખજૂરોંકે કઈ એક દરખ્તોંકી ચોટિયાં નઝર આ રહી થીં. પત્તે હરે થે. દરખ્ત નશીબી જગહમેં મા'લૂમ હોતે થે ઔર કુછ દૂર ભી થે. મારકૂની ટોકરીસે આગે ચલા ગયા. વહ અબ દોળ રહા ઉસ્કા સાથી ઉસ્કે પીછે પીછે જા રહા થા. વહાં અજીબો ગરીબ શકલોંકી ટેકરિયાં થીં. બા'ઝ ઐસી જૈસે કોઈ ઈન્સાન ઘુટનોંમે સર દે કર બેઠા હો. કુછ બળી થીં કુછ છોટી. મારકૂની ઉન્મેંસે રાસ્તા તલાશ કરતા દોળતા જા રહા થા. સૂરજ પહાળિયોંકી ચોટિયોંકે કરીબ ચલા ગયા. મારકૂનીકા સાંસ ફૂલને લગા. ઉસ્કા સાથી કદમ ઘસીટતા

જા રહા થા. મારકૂની અચાનક રુક ગયા ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા પીછે હટને લગા જૈસે ઉસ્ને કોઈ ડરાવની ચીઝ દેખ લી હો. ઉસ્કા સાથી ઉસસે જા મિલા ઔર હેરતસે ઉસે દેખને લગા.

ઉન દોનોંકો અપની આંખોં પર યકીન નહીં આ રહા થા. ઉન્હેં એક નશીબ નઝર આ રહા થા. યહ કમો બેશ એક મીલ વસીઅ ઔર અરીઝ થા. ઉસ્કે ઈર્દ ગિર્દ મિટ્ટી ઔર રેતકી ઉંચી ઉંચી કુદરતી દીવારેં થીં. ગહરાઈકા યહ ઈલાકા સરસબ્ઝ થા. કુછ ઉંચા નીચા ભી થા. વહાં ખજૂરોંકે બહુતસે દરખ્ત થે. સાફ ઝાહિર થા કે વહાં પાનીકી બહતાત થી. ઐસે જહન્નમમેં ઐસા સરસબ્ઝ ગોશા ફરેબે નિગાહ નહીં થા. વહ ઈસી ખિત્તેકી બૂ થી જો મારકૂનીને સૂંઘી થી. મારકૂનીકો ઈસ જગહસે કુછ આગે ઐસી પહાળિયા નઝર આ રહી થીં જો રેત ઔર મિટ્ટીકી નહીં બલ્કે પથ્થરો ઔર પથરીલી સિલોંકી થીં. ઉન્કા રંગ સિયાહ માઈલ થા. ઈસ જહન્નમી ખિત્તેકે બાહરસે યહ પહાળિયા નઝર નહીં આતી થીં ઔર ઈસ સર સબ્ઝ જગહકા તો કોઈ તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતા થા.

મારકૂનીને તેઝીસે બેઠ કર અપને સાથીકો ભી બાઝૂસે પકળ કર બિઠા દિયા. ઉન્હેં એક ઔર અજીબ ચીઝ નઝર આ ગઈ થી. યહ દો ઈન્સાન થે જો નશીબમેં ઈસી તરફ આ રહે થે. વહ સરસે પાવ તક નંગે થે. ઉન્કે રંગ ગહરે બાદામી ઔર ઉન્કે ચેહરે અછ્છે ખાસ્સે થે. કહીંસે એક ઔરત નિકલી. વહ કિસી ઔર તરફ જા રહી થી. વહ ભી સરસે પાવ તક નંગી થી. ઉસ્કે બાલ બિખરે હૂએ ઔર કમર તક લમ્બે થે. શકલો સૂરતસે યહ લોગ હબ્શી ઔર જંગલી નહીં લગતે થે.

"યહ બદરૂહેં હૈં." મારકૂનીકે સાથીને કહા, "યહ ઈન્સાન નહીં હો સકતે. મારકૂની ! સૂરજ ગુરૂબ હોનેવાલા હે. ઉઠો પીછેકો ભાગ ચલેં. રાતકો યહ હમેં ઝિંદા નહીં છોળેંગે."

મારકૂની ઉન્હેં બદરૂહેં સમઝતે હૂએ ભી કહ રહા થા કે યહ ઈન્સાન હો સકતે હૈં. વહ યકીન કરના ચાહતા થા કે યહ કોન લોગ હૈં. વહ હવામેં ઉળ નહીં રહે થે. ઝમીન પર ચલ રહે થે. દૂર ઉન્હેં તીન બચ્ચે એક દૂસરેકે

પીછે ભાગતે દોળતે નઝર આએ. ઈન સબકી હરકતેં ઐસી થીં જિનસે યકીન હોતા થા કે યહ ઈન્સાન હૈં. મારકૂની પેટકે બલ સરકતા આગે ચલા ગયા. ઉસ્કા સાથી ભી ઉસ્કે પહલૂમેં જા લેટા. વહ જહાં લેટ કર દેખ રહે થે વહાંકી દીવાર ઉમૂદી નહીં કુછ ઢલાતી થી ઔર રેત ઝિયાદા થી. મારકૂનીકે સાથીને ગાલિબન ઔર આગે જાનેકી કોશિશ કી યા જાને ક્યા હુવા, વહ નીચેકો સરક ગયા ઔર લુળહકતા હુવા નીચે જા પળા. વહાંસે ઉપર આના મુમ્કિન નહીં થા. મારકૂની પીછેકો સરક કર એક ઐસી ટેકરીકી ઓટમેં હો ગયા જહાંસે વહ નીચે દેખ સકતા થા. યહ ઢલાન જહાંસે સલીબી ગિરા થા તીસ ચાલીસ ગઝ ઉંચી હોગી. મારકૂનીને અપને સાથીકો ઉઠતે દેખા. વહ ઢલાન પર ચળહનેકી કોશિશ કરને લગા. મારકૂની ઉસ્કી કોઈ મદદ નહીં કર સકતા થા.

વહ દો નંગે આદમી જો ઈસી તરફ આ રહે થે દોળ પળે. મારકૂનીને ઉન્હેં ઉપરસે દેખ લિયા. ઉસ્કે સાથીને ન દેખા. મારકૂની ઉસે આવાઝ દે સકતા થા ક્યૂંકે વહ ઝાહિર નહીં કરના ચાહતા થા કે વહાં કોઈ ઔર ઈન્સાન ભી હે. ઉન દો આદમિયોંને મારકૂનીકે સાથીકો પીછેસે દબોચ લિયા. ઉસ્કે પાસ ખંજર થા ઔર એક છોટી તલ્વાર ભી. મગર હથ્યાર નિકાલનેકા મોકા' ન મિલા. ઉન આદમિયોંને ઉસે નીચે ગિરા લિયા. વહ ઔરત જો કહીં જા રહી થી દોળતી આઈ. ઉધરસે બચ્ચે ભી આ ગએ. ઉન્હોંને અપની ઝુબાનમેં કિસીકો પુકારા. મા'લૂમ નહીં કહાંસે દસ બારા આદમી જો સબ નંગે થે દોળતે આએ. એકને મારકૂનીકે સાથીકી કમરસે તલ્વાર નિકાલ લી. ઉસે ગેર લિયા ગયા ઔર મારકૂનીને દેખા કે તલ્વારસે ઉસ્કે સાથીકી શેહ રગ કાટ દી. સબ આદમી નાચને લગે. વહ કુછ ગા ભી રહે થે ઔર હંસ ભી રહે થે. ઈત્નેમેં એક ઝઈફુલઉમર ઈન્સાન આ ગયા. ઉસ્કે હાથમેં અપને કદ જિતના લમ્બા અસા થા. ઉસે દેખ કર સબ એક તરફ હટ ગએ.

યહ બૂળહા ભી નંગા થા. ઉસ્કે અસાકે ઉપરવાલે સિરે પર દો સાંપોંકે ફન બને હૂએ થે. યહ ફિર્ઓનોંકા ઈમ્તિયાઝી નિશાન હુવા કરતા થા. બૂળહેને મારકૂનીકે સાથીકે જિસ્મકો હાથ લગાયા. વહ અબ તળપ નહીં રહા થા, મર ચુકા થા. બૂળહેને એક હાથ હવામેં બુલંદ કિયા ઔર આસ્માનકી તરફ

દેખ કર કુછ કહા. તમામ નંગે ઈન્સાન જિસમેં ચંદ એક ઔરતેં ભી થીં ઔર બચ્ચે ભી સજદેમેં ગિર પળે. બૂળ્હા અભી તક કુછ બોલ રહા થા. ઉસ્ને હાથ ફિર ઉપર કિયા ઔર સબ સર ઉઠા કર ઉઠ ખળે હૂએ. બૂળ્હેકો ઢલાનકી તરફ ઈશારા કરકે બતાયા જા રહા થા કે યહ આદમી ઉધરસે નીચે આયા હે. બૂળ્હેકે ઈશારે પર લોગ મારકૂનીકે સાથીકી લાશકો ઉઠા લે ગએ. મારકૂનીકો યહ ખત્રા નઝર આને લગા કે યહ પુર અસ્રાર ઈન્સાન ઉપર આ કર હર તરફ દેખેંગે કે નીચે ગિરનેવાલેકે સાથી ભી ઉપર હોંગે. વહ કુછ દેર વહીંસે નીચે દેખતા રહા.

ફિર સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા. મારકૂનીને મૌતકો કબૂલ કર લિયા ઔર ફેસ્લા કર લિયા કે વહ ઈસ જગહ ઔર ઉન લોગોંકે ભેદકો પાનેકી કોશિશ કરેગા. ઉસ્ને એક હાથમેં ખંજર ઔર દૂસરે હાથમેં છોટી તલ્વાર લે લી ઔર ઈધર ઉધર દેખતા એક ઔર સિમ્ત ચલ પળા શામ અંધેરી હોતી જા રહી થી. વહ ઉપર હી ઉપરસે ઉસ તરફ જા રહા થા જિસ તરફ વહ ઉસ્કે સાથીકો લે ગએ થે. વહાં કોઈ આહટ ઔર કોઈ આવાઝ નહીં થી. ડરાવનાસા સુકૂત થા. વહ દાએં બાએં ઔર આગે હી આગે ચલતા ગયા. વહ નશીબકી ગોલાઈકે સાથ સાથ જા રહા થા. ઉસે ધીમી ધીમી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગીં. જબ યહ આવાઝેં બુલંદ હૂઈ તો યહ નાચને ઔર ગાનેકા તરન્નુમ ઔર હંગામા થા. વહ ઈન આવાઝોંકી સિમત ગયા તો ઉસે એક ઔર મંઝર નઝર આયા. બાઈં તરફ એક ઔર વસીઅ નશીબ જગહ થી. કઈ મશઅલેં જલ રહી થીં. વહાં ભી સબ્ઝા થા જહાં કમોબેશ પચ્ચીસ મર્દ, ઔરતેં ઔર બચ્ચે આહિસ્તા આહિસ્તા નાચ ઔર ગા રહે થે. ઉન્કે દરમિયાન બહુતસી આગ જલ રહી થી. ઉસ્કે ઝરા ઉપર એક ઈન્સાની લાશ સર ઔર પાવસે બાંધ કર ઝમીનકે મુતવાઝી લટકાઈ હૂઈ થી. ઉસે ઘુમાયા જા રહા થા. યહ મારકૂનીકા સાથી થા જિસે ભૂના જા રહા થા. મારકૂની યહ હોલનાક મંઝર દેખતા રહા, ઔર ઉસ્ને યહ મંઝર ભી દેખા કે બૂળ્હેને ઉસ્કે સાથીકે જિસ્મસે ગોશ્ત કાટ કર સબમેં તકસીમ કરના શુરૂઅ કર દિયા.

મારકૂનીકે દિલ પર ઐસા ગહરા અષર હુવા કે વહાંસે ઉધરકો વાપસ ચલ પળા જિધરસે આયા થા. ઉસે રાસ્તા યાદ થા. વહ ચોકન્ના હો કર ચલા

જા રહા થા. વહ ઉસ દીવાર પર પહુંચા જો તસવ્વુરોંસે ઝિયાદા ગહરે નશીબમેં ખળી થી યહીં ઉસ્કા એક સાથી ગિરા થા. વહ જબ દીવારકે દરમિયાન ઉસ જગહ પહુંચા જહાંસે ઉસ્કા સાથી ગિરા થા ઉસે દૂર નીચે ગુર્રાને ઔર ભોંકનેકી દબી દબી આવાઝેં સુનાઈ દીં. વહ સમઝ ગયા કે સહરાઈ લોમળિયાં ઉસ્કે સાથીકો ખા રહી હેં. ઉસ્કે દૂસ્રે સાથીકો તો ઈન્સાન ખા ગએ થે. અબ હવા તેઝ નહીં થી. વહ તારીકીમેં સંભલ સંભલ કર ચલતા ઔર સરકતા દીવારસે ગુઝર ગયા.... રાતકે પિછલે પહર વહ ઉસ જગહ પહુંચા જહાં તીન ઊંટ બેઠે થે. ઉસ્ને ઈત્ના ભી ઈન્તિઝાર ન કિયા કે ઊંટોંકે સાથ બંધા હુવા પાની પી લેતા. વહ એક ઊંટ પર બેઠા. દો ઉંટોંકો સાથ લિયા ઔર ચલ પળા.

વહ અગલે દિનકી શામ થી જબ મારકૂની એક મુઅઝઝઝ મિસ્રી સોદાગરકે રૂપમેં અહમર દુર્વેશકે ઘરમેં દાખિલ હુવા. અહમરને ઉસે દેખતે હી પૂછા, "તુમ અકેલે હો. વહ દોનોં કહાં હેં?"

મારકૂની જવાબ દેનેકે બજાએ બેઠ ગયા. ઉસ્કે તો હોસ હી ઠિકાને મા'લૂમ નહીં હોતે થે. ઉસ્ને અહમરકો અપને સામને બિઠા લિયા ઔર ઉસે એક એક લમ્હે ઔર એક એક કદમકી રૂઈદાદ સુનાઈ. અહમરકો મારકૂનીકે દો સાથિયોંકે મરનેકા ઝરા ભી અફસોસ ન હુવા. ઉસ્ને જબ સુના કે એક સાથીકો નંગે આદમખોરોંને ખા લિયા હે તો ઉસ્ને ખૂશીસે ઉછલ કર પૂછા, "કયા તુમને અપની આંખોં દેખા થા કે ઉનમેંસે કિસીકે ભી જિસ્મ પર કપળા નહીં થા? બુળ્હેકે અસા પર દો સાંપોંકે ફન તુમને દેખે થે? તુમને અચ્છી તરહ દેખા થા કે ઈન લોગોંને હમારે આદમીકા ગોશ્ત ખા લિયા થા?"

"મેં ખવાબકી બાતેં નહીં સુના રહા." મારકૂનીને ઝુંઝલા કર કહા, "મુઝ પર જો બીતી હે મેં વહ સુના રહા હૂં મેંને યહ અપની આંખોં દેખા હે જો સુના રહા હૂં."

"ફિર્ઔન ભી યહી સુના રહે હેં જો તુમને સુનાયા હે." અહમર દુર્વેશને ઉઠ કર મારકૂનીકે કંધોં પર હાથ રખ્ખા ઔર ઉસે મસર્રતકી શિદ્દતસે

ઝિંઝોળતે હૂએ કહા, "તુમને ભેદ પા લિયા હે. મારકૂની ! યહી હેં વહ લોગ જિન્કી મુઝે તલાશ થી. યહ કબીલા સોલા સદિયોંસે વહાં આબાદ હે. યહ લોગ સોચ ભી નહીં સકતે થે કે ઝમાના ઉનહેં ઈન્સાનકા ગોશ્ત ખાને પર મજબૂર કર દેગા. તુમ યહ તહરીરેં નહીં પઢ સકતે. મૈંને પઢ લી હેં. લિખ્ખા હે કે ખઝાનોંકી હિફાઝત સાંપ કિયા કરતે હેં, લેકિન મેરે મદફનકી હિફાઝત ઈન્સાન કરેંગે જો સદિયોં બા'દ સાંપ ઔર દરિન્દે બન જાએંગે. મેરે મદફનકી હુદૂદમેં કોઈ ઈન્સાન દાખિલ હોગા ઉસે મેરે મુહાફિઝ ખા જાયા કરેંગે. વક્ત ઔર ઝમાના ઉનહેં નંગા કર દેગા, લેકિન મેંને જહાં અપના દૂસ્રી દુન્યાકા ઘર બનાયા હે વહ જગહ ઉન્કી શતરપોશી કરેંગી. બાહરકા કોઈ મર્દ ઉન્કી ઔરત પર નઝર નહીં ડાલ સકેગા. જો નઝર ડાલેગા વહ વહાંસે ઝિંદા નહીં જા સકેગા."

"મેં ઝિંદા વાપસ આ ગયા હૂં." મારકૂનીને કહા.

"ઈસ લિએ કે તુમ નીચે નહીં ગએ." અહમરને કહા, "તુમને જિન સિયાહ રંગકે પથરીલે પહાળોંકા ઝિક્ર કિયા હે વહ પહાળ અપને દામનમેં કહીં રેમનીસકી હુનૂતકી હૂઈ લાશ ઔર ખઝાને છુપાએ હૂએ હેં... ઔર યહ નંગે લોગ ? ઉન્કે આબાઓ અઝદાદ રેમનીસકે વક્તસે વહાં પહરા દે રહે હેં. વહ મરતે રહે. ઉન્કી નસલ આગે બળ્હતી રહી ઔર પંદ્રહ સોલા સદિયાં ગુઝર ગઈ. મેં બતા નહીં સકતા કે વહ ઝિંદા કિસ તરહ રહતે હેં શાયદ દરિન્દોંકી તરહ સહરાકે મુસાફિરોંકે શિકારમેં રહતે ઔર ઉન્હેં ભૂન કર ખા લેતે હેં. વહાં પાનીકી ઈફરાત હે. ખજૂરોંકી કમી નહીં. ઉન્કા ઝિંદા રહના હેરાનકુન નહીં. વહ આજ ભી ફિર્ઓનોંકો ખુદા સમઝતે હેં. અગર ઉન્કે અકીદે ટૂટ ચુકે હોતે તો વહાં ન હોતે..... તુમને ઉન્કે પાસ કોઈ હથ્યાર દેખે થે ?"

"નહીં"

"ઉન્કી તા'દાદકા કુછ અંદાઝા ?"

"રાતકો વહ જબ ઈકટ્ઠે થે તો પચ્ચીસ થે."

"વહ ઈસસે ઝિયાદા હો ભી નહીં સકતે." અહમર દુર્વેશને કહા.

"હાં" મારકૂનીને કહા, "મેંને ઉન્કે પાસ દો ઉંટ ભી દેખે થે. ઉંટ

ઝિયાદા ભી હો સકતે હૈં મગર મૈંને સિર્ફ દો દેખે થે."

"ફિર વહ બાહર આતે હોંગે." અહમર દુર્વેશને કહા, "વહ બાહર ઝરૂર આતે હોંગે. મુસાફિરોંકો પકળનેકે લિએ ઉન્હેં બાહર આના હી પળતા હોગા.... સુનો મારકૂની ! ગોરસે સુનો. વહાં કોઈ ઐસા સીધા સાધા રાસ્તા ઝરૂર હે જિસસે વહ બાહર આતે ઔર અંદર જાતે હોંગે. યહ પહાળોંકા કોઈ ખુફિયા રાસ્તા હોગા. મૈંને તુમ્હેં જો રાસ્તા બતાયા થા, વહ આને જાનેકા ઐસા રાસ્તા નહીં જિસસે બાર બાર આયા જાયા જા સકે. વહાં કોઈ ઔર રાસ્તા હે જો ઈન નંગે આદમખોરોંસે મા'લૂમ કિયા જા સકતા હે. મૈં ઈસ્કી તર્કીબ સોચ ચુકા હૂં. તર્કીબ યહ હે કે વહાં બાકાઈદા હમ્લા કિયા જાએ. હો સકતા હે હમેં ઉસ દીવાર નુમા ટીલેસે જિસસે તુમ્હારા એક સાથી ગિર કર મર ગયા હે કુછ ઔર આદમી ગિરા કર મારને પળેં લેકિન યહ કુર્બાની ઝરૂરી હે. બતાઓ પચ્ચીસ તીસ નિહતે આદમિયોંકો જિનમેં બચ્ચે ઔર ઔરતેં ભી હૈં મારનેકે લિએ ઔર ઉનમેં દો તીનકો ઝિંદા પકળનેકે લિએ તુમ્હેં કિતને આદમી દરકાર હૈં ? કમસે કમ તા'દાદ બતાઓ. તુમ ઈન આદમિયોંકે રાહનુમા ઔર સરબરાહ હોગે."

"મૈં તર્કીબ સમઝ ગયા હૂં." મારકૂનીને કહા, "એક તર્કીબ મેરે દિમાગમેં ભી આઈ હે. હમ ઈન્હેં કત્લ કર સકતે હૈં. દો તીનકો ઝિંદા પકળ સકતે હૈં, લેકિન મૈં આપકો યકીન નહીં દિલા સકતા કે વહ ઈસ જગહકે તમામ ભેદ હમેં બતા દેંગે. અપને કબીલેકો મરતા દેખ કર વહ ભી મરનેકે લિએ તય્યાર હો જાએંગે બતાએંગે કુછ નહીં. મૈં ઐસી તર્કીબ કરૂંગા કે ઉનમેંસે એક દો આદમી બાહરકો ભાગ ઉઠેં ઔર ઉન્કા તઆકુબ કિયા જાએ. રાસ્તા મા'લૂમ હો જાએગા."

"તુમ દાનિશમંદ હો મારકૂની !" અહમર દુર્વેશને કહા, "બતાઓ કિતને આદમી દૂં ?"

"પચાસ !" મારકૂનીને જવાબ દિયા ઔર કહા, "ઝિયાદા તર આદમી મેરે મુન્તખબ કિએ હૂએ હોંગે. મૈં ઉન્હેં તલાશ કર લૂંગા, મગર મુહિમકે આગાઝસે પહલે મૈં અપની શર્તેં પેશ કરના ચાહતા હૂં."

"તુમ્હેં મુંહ માંગા ઈન્આમ મિલેગા." અહમરને કહા.

"મુઝે ખઝાનેસે હિસ્સા મિલના ચાહિએ." મારકૂનીને કહા, "ઈતની ખતરનાક મુહિમ મેરે ફરાઈઝમેં શામિલ નહીં. મેં જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર હૂં. મુઝે ખઝાનેકી તલાશકે લિએ નહીં ભેજા ગયા. યહ આપકી ઝાતી મુહિમ હે. મેં ઈન્આમ નહીં મુંહ માંગા હિસ્સા લૂંગા. અગર આપકા મન્સૂબા કામ્યાબ હો ગયા તો આપકો એક રિયાસતકી હુકમરાની મિલ જાએગી. મેં જાસૂસકા જાસૂસ રહૂંગા."

"યહ મુહિમ ઔર મન્સૂબા ઝાતી નહીં." અહમર દુર્વેશને કહા, "યહ મિસ્ર, સલીબ ઔર સૂડાનકી હુકમરાનીકા મન્સૂબા હે."

મારકૂની અપને મુતાલબે પર કાઈમ રહા. અહમર મજબૂર હો ગયા. ઉસે એહસાસ થા કે મારકૂનીકે સિવા રેમનીસકે મદફન તક કોઈ ઔર નહીં પહુંચ સકતા. ઉસ્કે મુતાલબે માનનેકે સિવા કોઈ ચારએ કાર ન થા. મારકૂનીને કહા, "મા'લૂમ નહીં મુઝે કિતને દિન સહરામેં રહના પડે. મેં ઐસી સખ્ત ઔર ખુશ્ક ખોરાક પસંદ નહીં કરૂંગા. મુઝે દો તીન ઉંટ ફાલતુ દિએ જાએં જો મેં ઔર મેરા સાથી ભૂન કર ખા સકેં ઔર મુઝે કુદૂમી દી જાએ."

"કુદૂમી ?" અહમર દુર્વેશને હેરતસે કહા, "ઈત્ની નાઝુક ઔર ઐસી આ'લા દર્જેકી રક્કાસાકો તુમ્હારે સાથ ઐસી ખતરનાક મુહિમમેં રવાના કર દૂં ? વહ જાને પર ભી રાઝી નહીં હોગી."

"ઉસે ઝિયાદા મુઆવઝા પેશ કરેં વહ રાઝી હો જાએગી." મારકૂનીને કહા, "મેં ઉસ્કે લિએ ઐસા ઈન્તિઝામ કરૂંગા કે વહ મહસૂસ હી નહીં કર સકેગી કે વહ સહરામેં હે ઔર કિસી ખતરનાક મુહિમમેં શરીક હે. મેં ઉસ્કી કદરો કીમતસે વાકિફ હૂં."

યહ ઉસ દોરકા વાકિઆ હે જબ દોલતમંદ તાજિર અપની ચહીતી બીવિયોંકો અપને સાથ સફરમેં લે જાતે થે. અપની બીવિયોંમેંસે કોઈ પસંદ ન હો તો કિસી મનપસંદ તવાઈફ યા રક્કાસાકો મુંહ માંગા મુઆવઝા દે કર હમસફર બના લેતે થે. ફોજોંકે કમાંડર ભી જંગકે દોરાન અપની બીવિયોં યા કિરાએકી ખૂબસૂરત ઔરતોંકો સાથ રખ્ખા કરતે થે. ઉસ દોરમેં ખૂબસૂરત ઔર જવાન ઔરતકો સોનેસે ઝિયાદા કીમતી સમઝા જાતા થા. યહી વજહ

થી કે સલીબિયોં ઔર યહૂદિયોંને સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી જળેં ખોખલી કરનેકે લિએ ઔરતકો ઈસ્તિઅમાલ કિયા થા. મારકૂની જૈસે મુહિમજૂ ઔર ખતરપસંદ આદમીકા યહ મુતાલબા કે વહ એક રક્કાસાકો અપને સાથ રખ્ખેગા કોઈ અજીબ યા ગૈર મા'મૂલી મુતાલબા ન થા. અલબત્તા કુદૂમીકો અપને સાથ લે જાના કુછ અજીબસા થા. કુદૂમી એક જવાં સાલ રક્કાસા થી જો સિર્ફ ઉમરાઅ ઔર દોલતમંદ અફરાદકે હાં જાતી થી. વહ સૂડાનકી રહનેવાલી થી ઔર મુસલમાન. વહ ખૂબસૂરત તો થી હી મગર ઉસ્કે નાઝદાદામેં જો જાદૂ થા ઉસ્ને બળે બળે લોગોંકે દિમાગ ખરાબ કર રખ્ખે થે. સોચા ભી નહીં જા સકતા થા કે કુદૂમી મારકૂનીકે સાથ સહરામેં ચલી જાએગી. મારકૂની ઉસ્કે બગૈર જાને પર રાઝી નહીં હો રહા થા. અહમર દુર્વેશકો આખિર યહ વા'દા કરના પળા કે વહ કુદૂમીકો ઈસ્કે સાથ ભેજ દેગા.

ઉસી રોજ પચાસ આદમિયોંકી તલાશ શુરૂઅ હો ગઈ. કાહિરામેં સલીબી જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકી કમી નહીં થી. મારકૂની ઝિયાદા તર આદમી ઉન્હીમેંસે અપને સાથ લે જાના ચાહતા થા ક્યૂંકે વહ ઉસ્કે એ'તિમાદકે આદમી થે. અહમર ભી ઈસી ગિરોહસે આદમિયોંકા ઈન્તિખાબ કરના ચાહતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ જરનેલને અપના એક તખ્રીબકાર ગિરોહ તય્યાર કર રખ્ખા થા. યહ સબ મુસલમાન થે. ઉન્કે અગ્રાઝો મકાસિદ સલીબિયોંવાલે થે. અહમર દુર્વેશને અપના ઈમાન નીલામ કરકે ઈન ચંદ અકે મુસલમાનોંકો ભી ઈમાન ફરોશ બના દિયા થા. યહ સબ સલાહુદીન અય્યૂબીકે દુશ્મન બન ગએ થે ઔર ઉન્કા ઉઠના બેઠના હસન બિન સબાહકે ફિદાઈયોંકે સાથ હો ગયા થા.

કુદૂમીકે પાસ મારકૂની ખૂદ અહમર દુર્વેશકા પેગામ લે કર ગયા. અહમર મા'મૂલી હેષિયતકા આદમી નહીં થા. વહ ફોજી હાકિમ થા ઔર મિસ્ર પર અમલન ફોજકી હુકૂમત થી. વૈસે ભી કુદૂમી અહમરકે ઝેરે અષર થી. ઉસ્ને બા દિલે નાખવાસ્તા હાં કર દી, લેકિન મારકૂનીને ઉસે યહ બતા કર કે વહ ફિર્ઓનકે મદફનમેંસે હીરે જવાહિરાત નિકાલને જા રહા હે કુદૂમી પર ઐસા નશા તારી કર દિયા કે વહ ફોરન રવાના હોનેકો તય્યાર હો ગઈ.

મારકૂની મુંજા હુવા ચાલાક ઔર હોશિયાર આદમી થા. ઉસ્ને કુદૂમીકો મલિકએ ફિલવીતીરા બના દિયા. કુદૂમી એક રક્કાસા થી જિસ્કે કોઈ જઝબાત નહીં થે. ઉસે અપને જિસ્મ, અપને હુસ્ન, અપને ફન ઔર ઝર્રો જવાહિરાતસે પ્યાર થા. વહ ઉન ઔરતોંમેંસે થી જો ઈસ ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા હોતી હૈં કે ઉન્કે હુસ્નો જવાનીકો કભી ઝવાલ નહીં આએગા. મારકૂનીને ઉસે યહ નહીં બતાયા થા કે ફિર્ઔનકે મદફનસે બરઆમદ હોનેવાલા ખઝાના કહાં ઔર કયૂં સર્ફ કિયા જાએગા.

પચાસ આદમિયોંકી તલાશમેં પંદ્રહ બીસ દિન લગ ગએ. ઉનમેં ઝિયાદા તા'દાદ સલીબી તખ્રીબકારોંકી થી. બાકી મુસલમાન થે. વહ ભી સલીબિયોંકે હી તખ્રીબકાર થે. સબ ઉંટોં પર સવાર હો કર કાહિરાસે નિકલ ગએ થે લેકિન વહ ઈકટ્ઠે રવાના ન હૂએ. તીન તીન ચાર ચારકી ટોલિયોંમેં મુસાફિરોં ઔર તાજિરોંકે રૂપમેં નિકલે. કુદૂમીકો એક પર્દાદાર બીવીકે રૂપમેં લે જાયા ગયા. મારકૂની ઉસ્કા ખાવિંદ બના. ઈન દોનોંકે સાથ દો આદમી થે. એક સલીબી થા ઔર દૂસ્રા મુસલમાન જિસ્કા નામ ઈસ્માઈલ થા. યહ અહમરકે ખાસ આદમિયોંસે થા. અપની ઝરૂરત પર ઔર કિરાએ પર હર જુર્મ કર ગુઝરતા થા. કિરાએકે કાફલોંમેંસે ભી થા. મુઆશરેમેં ઉસ્કી કોઈ હેષિયત ઔર ઈઝઝત નહીં થી લેકિન હેષિયતવાલે લોગ ઉસે સલામ કરતે થે. મારકૂની ભી ઉસે જાનતા થા ઔર ઈસ મુહિમમેં ઉસે કાબિલે એ'તિમાદ સમઝતા થા. યહ સબ અલગ અલગ રાસ્તોંસે રવાના હૂએ થે. ઉન્હેં અઠારા કોસ દૂર વહ જગહ બતા દી ગઈ થી જહાં ઉન્હેં ઈકઠ્ઠા હોના થા. ઉન્કે પાસ તીર કમાન ઔર તલ્વારેં થીં. રસ્સે ઔર ખુદાઈકા સામાન થા.

સબસે પહલે મારકૂની, ઈસ્માઈલ, કુદૂમી ઔર ઉન્કા એક સલીબી સાથી વહાં પહુંચે થે. મારકૂની ઉન્હેં ઈસ પહાળી ઈલાકેકે અંદર લે ગયા થા. સૂરજ ગુરૂબ હો ચુકા થા ઔર ઉન્હોંને ખૈમે લગા લિએ થે. ઉસી રાત ઉન્કે સાથિયોંકો પહુંચ જાના થા. ઈસ્માઈલ કુદૂમીકો જાન્તા થા. કુદૂમી ઉસસે વાકિફ નહીં થી.

એક વહ મહાઝ થા જિસ પર નૂરૂદ્દીન ઝંગી લળ રહા થા. ઉસ્ને કુરકકા કિલ્આ ફતહ કરકે વહાંકે ઔર મફાઝાતકે ઈલાકોંકે ઈન્તિઝામાત મુકમ્મલ કર લિએ થે. ઉસ્કે ગશ્તી દસ્તે દૂર દૂર તક ગશ્ત કરતે થે તાકે સલીબી કિસી તરફસે જવાબી હમ્લેકે લિએ આએં તો કબ્લ અઝ વકત ઈત્તિલાઅ મિલ જાએ. ઈન દસ્તોંકા તસાદુમ સલીબી દસ્તોંસે હોતા રહતા થા. ઝંગી તમામ ઈન્તિઝામાત સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકે હવાલે કરકે બગદાદ વાપસ જાનેકી તય્યારિયાં કરના ચાહતા થા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈન્તિઝારમેં થા, સુલ્તાન અય્યૂબી દૂસ્રે મહાઝ પર લળ રહા થા જો સલીબિયોં ઔર ઉન્કે વહ ગદ્દારોંને મિસ્રમેં ખોલ રખ્ખા થા. યહ મહાઝ ઝિયાદા ખતરનાક થા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ ઝમીન દોઝ મહાઝ પર લળનેકી અહલિય્યત રખતા થા. વહ ખૂબ મુકાબલા કર રહા થા મગર ઉસે ભી પતા નહીં ચલા થા કે એક મહાઝ ઔર ભી ખુલ ગયા હે. યહ થા ફિર્ઔનોંકે મદફનોંકી તલાશ.

શામકે ખાનેકે બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસ કમરેમેં ગયા, જહાં વહ અપને સાલારોં ઔર દીગર હુક્કામકો ઈકઠ્ઠા કરકે અહકામાત ઔર હિદાયાત દિયા કરતા થા. વહાં ફોજકે આ'લા કમાંડરોંકે અલાવા અલી બિન સુફિયાન ઔર ગિયાષ બિલ્બીસ ભી થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઉસી રોઝ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકા એક તવીલ તહરીરી પૈગામ મિલા. ઉસ્ને ઈસ પૈગામકે ઝરૂરી હિસ્સે કમાંડરોંકો સુનાએ. ઝંગીને લિખ્ખા થા, "અઝીઝ સલાહુદ્દીન ! અલ્લાહ તુમ્હે ઝિંદા રખ્ખે. ઈસ્લામકો તુમ્હારી બહુત ઝરૂરત હે. કુરક ઔર ગિર્દો પેશકે ઈલાકે દુશ્મનસે સાફ હો ચુકે હૈં. ગશ્તી દસ્તે જાતે હૈં. તો સલીબિયોંકા કોઈ દસ્તા કભી કભી હમારે કિસી દસ્તેસે ઉલઝ પળતા હે. સલીબી મુઝ પર યહ રોબ ડાલનેકી કોશિશ કર રહે હૈં કે વહ અભી યહીં હૈં. તુમ્હારે તય્યાર કિએ હૂએ છાપામાર દસ્તે તા'રીફકે કાબિલ હૈં. બહુત દૂર તક ચલે જાતે હૈં. તુમને ઉન પર જો મેહનત કી હે વહ ઉસ્કા સિલા દે રહે હૈં. તુમ્હારે જાસૂસ ઉન્સે ભી દીલેર ઔર અકલમંદ હૈં. ઉન્કી નઝરોંસે મૈં ઈત્ની દૂર બેઠા હુવા દુશ્મનકી હર એક હરકત દેખ રહા હૂં...."

"તાઝા ઈત્તિલાઅ યહ હે કે સલીબી શાયદ જવાબી હમ્લા ન કરેં. વહ

હમેં અંગેખ્ત કર રહે હૈં કે હમ આગે જા કર ઉન પર હમ્લા કરેં. તુમ જાન્તે હો કે બય્તુલ્મુકદ્દસ જો હમારી મંઝિલ હે ઔર કિબ્લએ અવ્વલ જો હમારા મકસૂદ હે કિત્ની દૂર હે. મેં જાન્તા હૂં કે તુમ ઈન ફાસ્લોંસે ઔર ઈન મસાફતોંસે ઘબરાનેવાલે ઈન્સાન નહીં, લેકિન ફાસ્લા ઝિયાદા નહીં દુશ્વારિયાં ઔર રુકાવટેં ઝિયાદા હૈં. બય્તુલ્મુકદ્દસ તક હમેં બહુતસે કિલ્એ સર કરને હોંગે. ઈનમેં ચંદ એક કિલ્એ તો બહુત મઝબૂત હૈં. સલીબિયોંને કિબ્લએ અવ્વલકા દિફાઅ દૂર દૂરકી કિલ્એ બંદિયોંકી સૂરતમેં બહુત મઝબૂત કર રખ્ખા હે. જાસૂસોંને યહ ભી બતાયા હે કે સલીબી ઈસ કોશિશમેં હૈં કે યૂનાનિયોં, બાઝનતીનિયોં ઔર ઈતાલિયોંકા બહરી બેળા મુત્તહિદ હો જાએ ઔર મિસ્ર પર હમ્લા આવર હો કર શિમાલી ઈલાકેમેં ફોજેં ઉતાર દેં. તુમ્હેં ઈસ સૂરતેં હાલકે લિએ તય્યાર રહના ચાહિએ. પેશ બંદી કર લો. તુમ્હારે પાસ દૂરમાર આતીશેં ગોલે ફેંકનેવાલી મિન્જનીકેં ઝિયાદા હોની ચાહિએં. મેં યહ મશ્વરા દૂંગા કે શિમાલી ઈલાકેકી ઝમીન ઈજાઝત દે તો દુશ્મનકે બહરી બેળેકો સાહિલ તક આને દો. વહાં મુઝાહમત ન કરો. દુશ્મનકો ઈસ ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા કર દો કે ઉસ્ને તુમહેં બેખબરીમેં આન દીબોચા હે. ફોજેં ઉતર આએં તો જહાઝોં પર આગ બરસાઓ ઔર સલીબી ફોજકો અપની પસંદકે મૈદાનમેં ઘસીટ લાઓ."

"મેં તુમ્હારી મજબૂરિયોંસે બેખબર નહીં હૂં. તુમ્હારે કાસિદને તમામ હાલાત બતાએ હૈં. રબ્બે કા'બાકી કસમ, સલીબિયોંકી સારી બાદશાહિયાં તૂફાનકી તરહ આ જાએં તો ભી ઉમ્મતે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકા કુછ નહીં બિગાળ સકતીં. ઉમ્મત લહૂ દેના જાન્તી હે. યહ સરફરોશોંકી ઉમ્મત હે મગર ઈમાન ફરોશોંને હમેં ઝંજીરેં ડાલ રખ્ખી હૈં. તુમ કાહિરામેં કૈદ હો ગએ હો, મેં બગ્દાદસે નહીં નિકલ સકતા. ઔરત, શરાબ ઔર ઝર્રો દોલતને હમારી સફોંમેં શિગાફ કર ડાલે હૈં. અગર હમારે ઘરમેં સુકૂન ઔર એ'તિમાદ હોતા તો હમ દોનોં સલીબકા મુકાબલા કરતે, મગર કુફ્ફારને ઐસા તલ્સમ પૈદા કિયા હે કે મુસલમાન ભી કાફિર હો ગએ હૈં. યહ કાફિર મુસલમાન ઈતને મુર્દા હો ચુકે હૈં કે યહ એહસાસ ભી નહીં રખતે કે ઉન્કા દુશ્મન ઉન્કી બેટિયોંકી ઈસ્મતસે ખેલ રહા હે. કુરકકે

મુસલમાન બહુત બુરી હાલતમેં થે. સલીબિયોંને ઉન પર જો મઝાલિમ ઢાએ વહ સુનો તો લહૂકે આંસૂ રોઓ. મેં અપની કૌમકે ગદ્દારોંકો કૈસે સમઝાઉં કે દુશ્મનકી દોસ્તી દુશ્મનીસે ઝિયાદા ખતરનાક હે."

"તુમને અફસોસકા ઈઝહાર કિયા હે કે તુમ્હારે અપને ભાઈ ઔર અચ્છે અચ્છે હાકિમ ઔર કમાંદાર તુમ્હારે હાથોં કત્લ હો રહે હેં. સલાહુદ્દીન ! અફસોસ ઈસ પર નહીં કે વહ તુમ્હારે હાથોં કત્લ હૂએ અફસોસનાક અમ્ર યહ હે કે વહ ગદ્દાર હૂએ ઔર યહ ભી અફસોસનાક હે કે સલીબી ખૂશ હો રહે હોંગે કે વહ મુસલમાનોંકો મુસલમાનકે હાથોં કત્લ કરા રહે હેં. તુમ ગદ્દારોંકો બખ્શ નહીં સકતે. ગદ્દારકી સઝા કત્લ હે.... મેં તુમ્હારા ઈન્તિઝાર કર રહા હૂં. તુમ જબ આઓ તો તુમ્હારે સાથ ફોજ ઝિયાદા હોની ચાહિએ. સલીબી તુમ્હેં કિલ્આ બંદિયોંમેં લળા કર તુમ્હારી તાકત ઝાઈલ કરના ચાહતે હેં. કહીં ઐસા ન હો કે બય્તુલ્મુકદસકે રાસ્તેમેં હી તુમ બેદસ્તોપા હો જાઓ. તુમ જબ આઓ તો મિસ્રકે અંદરૂની હાલાતકો પૂરી તરહ કાબૂમેં કરકે આના. સૂડાનિયોંકી તરફસે ચોકન્ના રહના. મુઝે મા'લૂમ હુવા હે કે તુમ્હારે સામને કુછ માલી મસાઈલ ભી હેં. મેં તુમ્હારી મદદ કરનેકી કોશિશ કરૂંગા. બેહતર હે કે અપને મસાઈલ ખૂદ હી હલ કરનેકી કોશિશ કરો કે કાહિરાસે જલ્દી નિકલ આઓ. લેકિન અંદર ઔર બાહરકે હાલાત દેખ કર વહાંસે નિકલના. અલ્લાહ તુમ્હારા હામી હે."

સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને મજિલસકે હાઝરીનકો યહ પૈગામ પઢ કર સુનાયા ઔર ઉન્હેં યહ ઉમ્મીદ અફઝા ખબરેં સુનાઈ કે ફોજમેં શામિલ હોનેકે લિએ દેહાતી ઈલાકેસે લોગ આને લગે હેં. તવહ્હુમ પરસ્તીકી જો મુહિમ દુશ્મનને શુરૂઅ કી થી વહ ખત્મ કર દી ગઈ હે, લેકિન કહીં કહીં ઉસ્કે અષરાત બાકી હે. એક ફુતૂર મસ્જિદોંસે ભી ઉઠા થા. ઉસે ભી દબા લિયા ગયા હે. તીન ચાર ઈમામોંને ઈન્હી તવહ્હુમાતકો જો સલીબિયોંને હમારે મઝહબમેં શામિલ કરનેકી કોશિશ કી થી લોગોંકે ઝહનોંમેં ડાલના શુરૂઅ કર દિયા થા. ઉન્હોંને અપને આપકો ખુદાકા એલચી બના લિયા થા. હમારે સામને ઐસે લોગ આએ હેં જો કિસી મુસીબતકે વક્ત બરાહે

રાસ્ત ખુદાસે દુઆ માંગનેકે બજાએ ઈમામોકોં નઝરાને દેતે રહે કે વહ ઉન્કે લિએ દુઆ કરેં. યહ વહમ ફેલા દિયા ગયા થા કે આમ આદમી ખુદાસે કુછ નહીં માંગ સકતા. ન ખુદા ઉસ્કી સુન્તા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "મેંને ઈન ઈમામોંકો મસ્જિદોંસે નિકાલ દિયા હે ઔર મસ્જિદેં એૈસે ઈમામોંકે હવાલે કર દી હૈં જિન્કી નઝરિયાત ઔર અકીદે કુર્આનકે એૈન મુતાબિક હૈં. વહ અબ લોગોંકો યહ સબક દે રહે હૈં કે મુસલમાનકા ખુદા આલિમ ઔર બેઈલ્મકે લિએ, અમીર ઔર ગરીબકે લિએ, હાકિમ ઔર રિઆયાકે લિએ એક જૈસા હે. વહ હર કિસીકી દુઆ સુનતા હે. અચ્છે અમલકી જઝા ઔર બુરે અમલકી સઝા દેતા હે. મેં અપની કૌમમેં યહી કુવ્વત ઔર યહી જઝબા પૈદા કરનેકી કોશિશ કર રહા હૂં કે વહ અપને આપકો ઔર ખુદાકો સમઝનેકી કોશિશ કરેં. મેરે દોસ્તોં ! તુમને દેખ લિયા હે કે તુમ્હારા દુશ્મન સિર્ફ મૈદાને જંગમેં નહીં લળ રહા. વહ તુમ્હારે દિલોંમેં નએ અકીદે ડાલ રહા હે. યહૂદી ઈસ મુહિમમેં પેશ પેશ હે. યહૂદી અબ કભી તુમ્હારે આમને સામને આ કર નહીં લળેગા. વહ તુમ્હારે ઈમાનકો કમઝોર કરનેકી કોશિશ કર રહા હે. ઈસ અમલમેં વહ ઈત્ની જલ્દી કામ્યાબ નહીં હો સકતા. લેકિન વહ નાકામ ભી નહીં હોગા. વહ વકત આએગા જબ ખુદાકી ધુત્કારી હૂઈ યહ કૌમ મુસલમાનોંકો કમઝોર દેખ કર એૈસી ચાલ ચલેગી કે અપને મકસદકો પા લેગી. ઈસ્કા ખંજર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે સીનેમેં ઉતર જાએગા. અગર અપની તારીખકો ઈસ ઝિલ્લતસે બચાના ચાહતે હો તો આજ હી પેશબંદી કર લો. અપને કૌમકે કરીબ જાઓ. અપને આપકો હાકિમ ઔર કૌમકો મહકૂમ સમઝના છોળ દો. ઉનમેં ઈત્ના વકાર પૈદા કરો કે યહ કૌમી વકાર પર જાનેં કુર્બાન કર દેં."

સુલ્તાન અય્યૂબીને બતાયા કે સલીબિયોંકે પાસ ઔરત ઔર દોલત હે ઔર હમારે પાસ ઈન દોનોંકા લાલચ મૌજૂદ હે. હમારે સામને એક મુહિમ યહ ભી હે કે કૌમકે દિલસે ઔરત ઔર દોલતકા લાલચ નિકાલ દેં. ઈસ્કે લિએ ઈમાનકી મઝબૂતીકી ઝરૂરત હે.

"અમીરે મુહતરમ !" એક આ'લા કમાંડરને કહા, "હમેં દોલતકી ઝરૂરત ભી હે. ઈખ્રાજાત પૂરે કરને મુશ્કિલ હો રહે હૈં. હમેં બા'ઝ કામોંમેં

મુશ્કિલ પેશ આતી હે."

"મૈં યહ મુશ્કિલ આસાન કર દૂંગા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "તુમ્હેં યહ હકીકત હમેશાકે લિએ કબૂલ કરની પળેગી કે મુસલમાનોંકે પાસ દોલતકી ઔર ફોજકી કમી રહી હે ઔર રહેગી. હમારે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમને પહલી જંગ તીનસો તેરા મુજાહિદીનકી તાકતસે લળી થી. ઉસ્કે બા'દ મુસલમાન જહાં ભી લળે ઈસી તનાસુબસે લળે. મુસલમાનોંકે પાસ દોલતકી કમી કભી નહીં રહી. દોલત ચંદ એક અફરાદકે ઘરોંમેં ચલી ગઈ. અબ ભી હમારી કૌમકા યહી હાલ હે. છોટી છોટી રિયાસતોંકે જો માલિક મુસલમાન હૈં ઉન્કે પાસ દોલતકે ઢેર પળે હૈં."

"દોલતકે ઢેર યહાં ભી પળે હૈં સાલારે આ'ઝમ!" ગિયાષ બિલ્બીસને કહા, "અગર આપ ઈજાઝત દેં તો હમ એક નઈ મુહિમ શુરૂઅ કર સકતે હૈં.... આપકો મા'લૂમ હે કે મિસ્ર ખઝાનોંકી સરઝમીન હે. યહાં જો ફિર્ઓન ભી મરા વહ અપના તમામ તર ખઝાના અપને સાથ ઝમીનકે નીચે લે ગયા. વહ ખઝાને કિસ્કે થે? યહ ગરીબ મખ્લૂકકી દોલત થી જિસે ભૂકા રખ કર ઉસસે સજ્દે કરાએ ગએ. ઉસ દોરકે ઈન્સાનને ફિર્ઓનકો ખુદા સિર્ફ ઈસ લિએ કહા થા કે વહ ઈન્સાન ભૂકા થા. ઉસ્કી કિસ્મત ફિર્ઓનોંકે હાથમેં થી. ઉસ્કી ઝિંદગી ઔર મૌત ભી ફિર્ઓનોંને અપને હાથમેં લે લી થી. ઈન્સાનોંસે ઝમીન ખુદવા કર ઔર પહાળ કટવા કર ફિર્ઓનોંને અપને ઝમીન દોઝ મકબરે બનાએ. તો વહ ઐસે જૈસે ઉન્કે મહલ થે. ઉનમેં ઉન્હોંને વહ દોલત ઢેર કર લી જો લોગોંકી થી. અગર આપ ઈજાઝત દેં તો હમ ફિર્ઓનોંકે ઝમીન દોઝ મકબરોં ઔર મદફનોંકી તલાશ શુરૂઅ કર દેં ઔર ખઝાને મુલ્ક ઔર કૌમકી ખાતિર ઈસ્તિઅમાલ કરેં."

ગિયાષ બિલ્બીસકી તાઈદમેં કઈ આવાઝેં ઉઠીં, "શહરી આબાદીસે એક લશ્કર જમા' કિયા જા સકતા હે."..... "હાં હાં ગૈર ફોજિયોંકો ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએ ઔર ઉન્હેં ઉજરત દી જાએ."

મજલિસમેં હંગામાસા બપા હો ગયા. હર કોઈ કુછ ન કુછ કહ રહા થા. અગર કોઈ ખામોશ થા તો વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી થા. મજલિસમેં બહુત દેર બા'દ યહ એહસાસ પૈદા હુવા કે ઉન્કા અમીર ઔર સાલારે

આ'ઝમ ખામોશ હે. મજલિસ પર ભી ખામોશી તારી હો ગઈ. સુલ્તાન અય્યૂબીને સબ પર નિગાહ ડાલી ઔર કહા, "મૈં ઈસ મુહિમકી ઈજાઝત નહીં દે સકતા. જિસ્કી તજવીઝ ગિયાષ બિલ્બીસને કી હે." મજલિસ પર સન્નાટા તારી હો ગયા. કિસીકો તવક્કઅ નહીં થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ તજવીઝકો ઠુકરા દેગા. ઉસ્ને કહા, "મૈં નહીં ચાહતા કે મરનેકે બા'દ તારીખ મુઝે કબર ચોર ઔર મકબરોંકા ડાકૂ કહે. તારીખને મુઝે ઝલીલ કિયા તો ઉસમેં તુમ્હારી ભી ઝિલ્લત હોગી. આનેવાલી નસલેં કહેંગી કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મુશીર ઔર વઝીર ભી કબર ચોર થે. સલીબી ઈસ ઈલ્ઝામકો ખૂબ ઉછાલેંગે ઔર તુમ્હારી કુર્બાનિયોં ઔર જઝબએ ઈસ્લામકો ડકેતી ઔર રહઝનીકા નામ દે કર તુમ્હેં તુમ્હારી હી નસલોંમેં રુસ્વા કર દેંગે ઔર તુમ હી નહીં હમારી તારીખ ઝલીલ ઔર રુસ્વા હો જાએગી."

"ગુસ્તાખી મુઆફ અમીરે મુહતરમ !" અલી બિન સુફિયાનને કહા, "થોળેસે અર્સેકે લિએ મિસ્ર સલીબિયોંકે હાથોંમેં આયા થા. ઉન્હોંને સબસે પહલે યહાંકે ખઝાનોંકી તલાશ શુરૂઅ કી થી. કાહિરાકે મુઝાફાતમેં હમને જિન ખંડરોંસે સલીબી તખ્રીબકારોં ઔર ફિદાઈયોંકા એક ગિરોહ પકળા થા વહ કિસી ફિર્ઓનકા મદફન થા. વહાંસે વહ કુછ લે ગએ થે. સલીબિયોંકી હુકૂમત ઝિયાદા દેર કાઈમ ન રહી વર્ના વહ યહાંસે તમામ ખઝાને નિકાલ કર લે જાતે. મુહતરમ ગિયાષ બિલ્બીસને ઠીક કહા હે કે યહ ખઝાને અગર કિસીકી મિલ્કિય્યત હેં તો વહ ફિર્ઓન નહીં થે. ઉન્કે માલિક ઉસ્કે વકતકે ઈન્સાન થે. મૈં યહ મશ્વરા પેશ કરનેકી જુર્અત ઝરૂર કરૂંગા કે યહ ખઝાને નિકાલ કર આજકે ઈન્સાનકી ફલાહ વ બહબૂદ ઔર વકારકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કિએ જાએં."

"ઔર મૈં તુમ્હેં યહ ભી બતા દૂં....." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "કે યહ ખઝાને તુમ્હારે સામને આએ તો તુમ ભી ફિર્ઓન બન જાઓગે. ઈન્સાનકો યહ જુર્અત કિસને દી થી કે વહ અપને આપકો ખુદા સમઝે ? દોલત ઔર દોલતકી હવસને. ઈન્સાનકો ઈન્સાનકે આગે સજદા કિસને કરાયા થા ? મુફલિસી ઔર ભૂકને. તુમ સલીબિયોંકી બાત કરતે હો કે ઉન્હોંને ફિર્ઓનોંકે એક મદફનકો લૂટા. મૈં તુમ્હેં બતાતા હૂં કે જબ પહલે

ફિર્ઓનકી લાશ તમામ તર ખઝાનેકે સાથ ઝમીનમેં દબાઈ ગઈ થી કબર ચોરી ઉસી વક્ત શુરૂઅ હો ગઈ થી. ઈન્સાન વહશિયોં ઔર દરિન્દોંકી તરહ પહલે ફિર્ઓનકે મદફન પર ટૂટ પળે થે. ઉન્કા દીન ઔર ઈમાન સિર્ફ દોલત બન ગયા થા. ફિર ફિર્ઓન મર કર અપને ખઝાને ઝમીનમેં લે જાતે રહે ઔર કબરચોરી બાકાઈદા પેશા બન ગઈ. ઉસ્કે બા'દ ફિર્ઓનને અપની ઝિંદગીમેં હી અપના મદફન કિસી ઐસી જગહ તય્યાર કરાયા જહાં તક કોઈ પહુંચ ન સકે ઔર મરનેકે બા'દ ઉસ્કે પસમાંદગાન ઔર જાનશીનને ઐસે તરીકેસે બંદ કરાયા કે કોઈ ઉસે ખોલ ન સકે ઔર જબ ફિર્ઓનોંકા દોર ખત્મ હો ગયા તો મિસ્ર જિસ્કે કબ્ઝેમેં ભી આયા ઉસ્ને ઈન છુપે હૂએ ખઝાનોંકી તલાશ શુરૂઅ કર દી. મેં જાન્તા હૂં કે ફિર્ઓનોંકે બહુતસે મદફન ઐસે હૈં જિન્કે મુતઅલ્લિક કોઈ જાન્તા હી નહીં કે કહાં હૈં. વહ ઝમીં દોઝ મહલ હૈં. કિયામત તક મિસ્રકે હુક્મરાન ઔર હમ્લાઆવર ઈન મદફનોંકો ઢૂંડતે રહેંગે....”

“ઈન તમામ હુકૂમતોંકો ઝવાલ ક્યૂં આયા ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે ઉન્કી તવજ્જુહ ખઝાનોં પર મરકૂઝ હો ગઈ થી. રિઆયાકો યહ તઅષ્ષુર દિયા ગયા કે દોલત હે તો ઈઝઝત હે. હાથ ખાલી હે તો તુમ ભી ઔર તુમ્હારી બેટિયાં ભી ઉન્કી હૈં જિન્કે પાસ દોલત હે..... મેરે રફીકો ! સલાહુદીન અય્યૂબીકો ઈસ કતારમેં ખળા ન કરો. મેં અપની કૌમકો યહ તઅષ્ષુર દેના ચાહતા હૂં કે અસ્લ દોલત કૌમી વકાર ઔર ઈમાન હે લેકિન યહ તઅષ્ષુર સિર્ફ ઈસ સૂરતમેં પૈદા કિયા જા સકતા હે કે મેં ખૂદ ઔર તુમ સબ જો હુકૂમતકે સુતૂન હો દિલસે દોલતકા લાલચ નિકાલ દો.”

“હમ ઈન ખઝાનોંકી તલાશ ઝાતી લાલચકે લિએ નહીં કરના ચાહતે.” એક કમાંડરને કહા, “હમ કૌમી ઝરૂરિયાતકે પેશે નઝર યહ મુહિમ શુરૂઅ કરના ચાહતે હૈં.”

“મેં જાન્તા હૂં મેરા ઈન્કાર તુમમેંસે કિસીકો પસંદ નહીં.” સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, “મેરી બાત સમઝનેકે લિએ તુમ્હેં અપને ઝહન બિલ્કુલ ખાલી કરને હોંગે. મેરી અકલ મુઝે બતા રહી હે કે બાહરસે આઈ હૂઈ દોલત જો કૌમી ઝરૂરિયાતકે લિએ હી આઈ હો હાકિમોંકે ઈમાન મુતઝલ્ઝલ

કર દિયા કરતી હે. યહ દોલતકી લા'નત હે. અગર મેરે પાસ ઘોળા ખરીદનેકે લિએ રકમ નહીં હોગી તો મેં ફોજકે સાથ પૈદલ બય્તુલ્મુકદસ જાઉંગા. ઘોળા ખરીદનેકે લિએ મુર્દોકે કફન ઉતાર કર નહીં બેચૂંગા. મેરા મકસદ બય્તુલ્મુકદસકો સલીબિયોંસે આઝાદ કરાના હે. ઘોળા ખરીદનેકે લિએ રકમકા હુસૂલ મેરા મકસદ નહીં. તુમ જબ ખઝાનોંકી તલાશ કરને લગોંગે તો કૌમમેં ઐસે લોગ મૌજૂદ હેં જો અપને તોર પર ચોરી છુપે મકબરોંકો ઉખાળને લગેંગે. મિસ્રમેં ઐસા હોતા આયા હે ઔર જબ યહ ખઝાને તુમ્હારે સામને આએંગે તુમ એક દૂસરેકે અગર દુશ્મન ન હૂએ તો એક દૂસરેકો શકકી નિગાહોંસે દેખોગે. જહાં ખઝાને આ જાતે હેં વહાં ઈન્સાની મુહબ્બત ખત્મ હો જાતી હે. હુકૂકલ્ઈબાદકા જઝબા ખત્મ હો જાતા હે. ઈન ઝર્રો જવાહિરાતને ઈન્સાનકો ખુદા બનાયા થા. વહ ખુદા અબ કહાં હેં ? આસ્માનોં પર નહીં ઝમીનકે નીચે. મેરે રફીકો ! મેં એક નએ જુર્મકી બુન્યાદ નહીં ડાલના ચાહતા. ઈન ખઝાનોંસે બચો. યહ ખઝાનોંકે લાલચકા હી કરિશ્મા હે કે તુમ્હારી સફોંમેં ગદ્દાર ભી મૌજૂદ હેં. તુમ દો ગદ્દારોંકો કત્લ કરતે હો તો ચાર પૈદા હો જાતે હેં. અપની તકદીર અપની તદબીરસે બનાઓ. તુમ મુસલમાન હો. અપની કિસ્મત કુફ્ફારકે હાથોંમેં ન દો, વર્ના સબ ગદ્દાર હો જાઓગે. ફિર્ઓન મર ચુકે હેં. ઉન્હેં ઝમીનકી તહોંમેં દબા રહને દો."

"આપકે હુક્મકે બગૈર હમ ઐસી કોઈ મુહિમ શુરૂઅ નહીં કરેંગે." કિસીને કહા.

"ગિયાષ !" સુલ્તાન અય્યૂબીને ગિયાષ બિલ્બીસસે મુસ્કુરા કર કહા, "આજ તુમ્હેં ઈન પોશીદા ખઝાનોંકા ખયાલ કૈસે આ ગયા હે ? મુઝે યહાં આએ ચાર સાલ હો ગએ હેં. ઈસસે પહલે યહ તજવીઝ ક્યૂં પેશ ન કી."

"મેંને ઐસા કભી નહીં સોચા થા અમીરે મુહતરમ !" ગિયાષ બિલ્બીસને કહા, "તકરીબન દો મહીને હૂએ કુતુબખાનેકે મુહર્રિરને બતાયા થા કે પુરાને કાગઝાતમેંસે કુછ કાગઝાત ગુમ હો ગએ હેં. મેંને ઈન કાગઝાતકી નોઈય્યત પૂછી ઉસ્ને બતાયા કે વહ ઐસે અહમ નહીં થે કે તલાશ ઝરૂરી સમઝી જાએ. યહ કુછ નકશેસે થે ઔર ફિર્ઓનોંકે વકતોંકી તહરીરેં થીં. બહુત હી બોસીદા ઔર કરમે ખૂર્દા (પુરાને) કાગઝાત ઔર

કપળે થે. મુહર્રિરને જબ ફિર્ઓનોંકા નામ લિયા તો મુઝે ખયાલ આયા કે ઈન તહરીરોં ઔર નકશોંમેં ફિર્ઓનોંકે ખુફિયા મકબરોંકે મુતઅલ્લિક મા'લૂમાત હો સકતી હૈં. મૈંને વહ પુલંદે (બંડલ) દેખે જિનમેંસે કાગઝાત ગુમ હો ગએ થે. મૈંને યહ સોચ કર ઝિયાદા તવજ્જુહ નહીં દી કે ઈન તહરીરોંકો આજ કોન પળ્હ ઔર સમઝ સકતા હે.''

''તુમને સહીહ નહીં સોચા ગિયાષ.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''મિસ્રમેં ઐસે લોગ મૌજૂદ હૈં જો ઈન તહરીરોં ઔર ઈશારોંકો સમઝ સકતે હૈં. ઈન કાગઝોં ઔર નકશોંકી ચોરી હેરાનકુન નહીં. યહ ચોરી ખઝાનેકે કિસી લાલચીને કી હોગી. ઈન કાગઝોંકે સાથ મુઝે કોઈ દિલચસ્પી નહીં મુઝે ચોરકે સાથ દિલચસ્પી હે. વહ કોઈ તુમ્હારા હી રફીક ન હો. ઈસ ચોરકા સુરાગ લગાઓ.''

''મુઝે શુબા હોને લગા હે કે ઈન કાગઝોંકી કુછ ન કુછ અહમિય્યત ઝરૂર હે.'' અલી બિન સુફિયાનને કહા, ''મૈં મુહતરમ ગિયાષ બિલ્બીસકે સાથ બાત કર ચુકા હૂં. બહુત દિનોંસે હમારે મુખ્બિર ઔર શહરકે અંદરકે જાસૂસ હમેં કિસી પુર અસ્રાર ગરમીકી ઈત્તિલાએં દે રહે હૈં. કુદૂમી યહાંકી એક રક્કાસા હે જિસે અમીરોંકી મેહફિલોંકી શમઅ કહા જાતા હે, પાંચ છ દિનોંસે ગાઈબ હે. એક રક્કાસાકા શહરસે ગૈર હાઝર હોના કોઈ ગૈર વાકિઆ નહીં હુવા કરતા લેકિન કુદૂમીકો મૈંને ખાસ તોર પર નઝરમેં રખ્ખા હુવા હે. મેરે મુખ્બિરોંને બતાયા હે કે ઉસકે હાં અજનબી ઔર મશ્કૂકસે દો આદમી આતે રહે હૈં. ફિર કુદૂમીકે ઘરસે એક રોઝ એક પર્દાપોશ ઔરતકો નિકલતે દેખા ગયા. વહ એક અજનબી તાજિર મુસાફિરકે સાથ જા રહી થી. મુઝે શક હે કે કુદૂમી ભેસ બદલ કર નિકલ ગઈ હે. દૂસ્રે મુખ્બિરોંકી ઈત્તિલાઓંસે પતા ચલા હે કુછ આદમી જુનૂબકી તરફ મશ્કૂક હાલતમેં જાતે દેખે ગએ હૈં. ઈન સરગર્મિયોંસે મુઝે શક હોતા હે કે ઉન્કા તઅલ્લુક ઈન ગુમશુદા કાગઝાતકે સાથ ભી હો સકતા હે ઔર યહ શુબ્હા ભી હે કે યહ સલીબી તખ્રીબકાર હોંગે. જો કુછ ભી હે, હમ ઈન સરગર્મિયોંકા ખોજ લગા રહે હૈં.''

''ઝરૂર ખોજ લગાઓ.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''ઔર ઈન ઝાનોંકો

અપને ઝહનોંસે ઉતાર દો. મેં જાન્તા હૂં કે કૌમકી ફલાહ વ બહબૂદકે લિએ ઔર સલીબિયોંસે ફેસ્લા કુન જંગ લળનેકે લિએ હમેં માલી ઈસ્તિહકામકી ઝરૂરત હે, મગર મેં કિસીસે મદદ નહીં માંગૂંગા. મુહતરમ નૂરૂદ્દીન ઝંગીને માલી ઈમ્દાદકા વા'દા કિયા હે. મેં યહ ઈમ્દાદ કબૂલ નહીં કરૂંગા. માલી ઈમ્દાદ સગે ભાઈસે મિલે તો ભી ઈન્સાની સલાહિય્યતોંકે લિએ, મેહનત ઔર દિયાનતદારીકે લિએ નુકસાનદહ હોતી હે. ફિર ઈન્સાન ખઝાનોંકી તલાશમેં મારા મારા ફિરને લગતા હે. મિસ્રકી ઝમીન બાંઝ નહીં હો ગઈ. મેહનત કરો કે યહ ઝમીન તુમ્હેં ષમર દે. કૌમકો બતાઉ કે હુકૂમત પર ઉસ્કે હુકૂક કિયા હેં તાકે વહ અપને આપકો રિઆયા સમઝના છોળ દે ઔર કૌમકો યહ ભી બતાઓ કે ઉસ્કે ફરાઈઝ ક્યા હેં. અગર કૌમને ફરાઈસે નિગાહેં ફેર લીં તો હુકૂક પામાલ હો જાએંગે. તુમ જિસ ઝમીનકી પાસ્બાનીમેં ખૂન નહીં બહાઓગે ઔર જિસ્કે વકારકે લિએ પસીના નહીં બહાઓગે વહ તુમ્હારા હક કભી અદા નહીં કરેગી. ફિર ઈસ મુલ્કકે હુક્મરાન બાહરકે ખઝાનોંકી તલાશમેં નિકલ ખળે હોંગે ઔર કૌમ અફરાદમેં મુન્તશિર હો કર કુફ્ફારકી ગુલામ હો જાએગી.''

જિન ખઝાનોંકો સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હાથ લગાનેસે ભી ગુરેઝ કરતા થા ઉન તક ઉસ્કે અપને હી એક જરનીલકે ભેજે હૂએ પચાસ આદમી પહુંચ ગએ થે. મારકૂની, ઈસ્માઈલ, કુદૂમી ઔર એક ઔર સલીબી શામકો પહુંચે. ઉન્કે બાકી સાથી જો અલગ અલગ ટોલિયોંમે રવાના હૂએ થે ઉસી રાત પહુંચના શુરૂઅ હૂએ ઔર આધી રાતકે બા'દ પૂરે પચાસ આદમી પહુંચ ગએ. જૈસા કે બયાન કિયા જા ચુકા હે. યહ જગહ ઐસી થી જિસ્કે કરીબસે કભી કોઈ મુસાફિર નહીં ગુઝરા થા. જગહ ડરાવની હોનેકે અલાવા કિસી રાસ્તે પર પળતી હી નહીં થી. યહ ચૂંકે સરહદસે દૂર થી ઈસ લિએ સરહદી દસ્તોંકી નઝરમેં ભી નહીં થી. મારકૂનીને રાતકો હી સબકો ઈસ ખિત્તેકે અંદર પહુંચા દિયા તાકે બાહરસે કોઈ દેખ હી ન સકે ઔર ઉન્હેં મુકમ્મલ આરામ દેનેકે લિએ કહા કે વહ જિત્ની દેર સો સકતે હેં સો જાએં. યહાંસે આગે પૈદલ જાના હોગા ઔર યહ સફર જિસ્મકી બજાએ

અઅ્સાબકો ઝિયાદા થકાએગા. મારકૂની ખૂદ કુદૂમીકે સાથ અપને ખૈમેમેં ચલા ગયા.

વહ સબ ઉસ વક્ત જાગે જબ સૂરજ ઉન ટીલોંકે ઉપર આ ગયા જિસ્કે દામનમેં સબ સોએ હૂએ થે. મારકૂનીને ઉન્હેં બતાયા કે વહ કોન કોન સામાન, અવ્ઝાર ઔર હથ્યાર વગૈરહ અપને સાથ લેં. ઉનમેં મઝબૂત રસ્સે, કુદાલેં ઔર મોટી મોટી સલાખેં થીં ઔર હથ્યારોંમેં તીર વ કમાન ઔર તલ્વારેં. રાસ્તેકી મુશ્કિલાતકે મુતઅલ્લિક ભી ઉસ્ને સબકો બતા દિયા. ઉસ દીવારકે મુતઅલ્લિક ભી ઉન્હેં ઝહની તોર પર તય્યાર કર દિયા જિસસે ઉસ્કા એક સાથી ગિર કર હમેશાકે લિએ લા પતા હો ગયા થા. ઉસ્ને ઉન્હેં રોનેકી આવાઝોંસે ખબરદાર કર દિયા જો ઈસ ઈલાકેમેં સુનાઈ દેતી થીં. ઉંટોંકો સાથ નહીં લે જાયા જા સકતા થા. ઉન્કી દેખ ભાલકે લિએ ઉસ્ને સિર્ફ એક આદમી પીછે રહને દિયા. કુદૂમીકો ભી વહ સાથ નહીં લે જા સકતા થા. ઉસે તવક્કુઅ થી કે કહીં કોઈ રાસ્તા અંદર જાનેકે લિએ મિલ હી જાએગા ઔર વહ કુદૂમીકો ઉસ રાસ્તેસે લે જાએગા. કુદૂમીકી હિફાઝતકે લિએ ભી એક આદમીકી ઝરૂરત થી. ઉસ્કે લિએ સિર્ફ ઈસ્માઈલ મોઝૂં આદમી થા.

મારકૂનીને ઈસ્માઈલસે કહા, "તુમ કુદૂમીકે લિએ યહીં રહોગે લેકિન યહ ખયાલ રખના કે તુમ્હારી હેષિયત ઈસ લળકીકે મુકાબલેમેં કુછ ભી નહીં. ઉસ્કે આરામ ઔર હિફાઝતકે તુમ ઝિમ્મેદાર હોગે. મેં બહુત જલ્દી વાપસ આ રહા હૂં. તુમ દોનોંકો સાથ લે જાઉંગા."

વહ અપની પાર્ટીકો સાથ લે કર ચલ પળા. ઈસ રાસ્તેસે વહ વાકિફ હો ચુકા થા. બેખૌફો ખતર ચલતા ગયા. જૂં જૂં યહ આદમી આગે બળ્હતે જા રહે થે ઉન પર ખૌફ મુસલ્લત હોતા જા રહા થા. વહ સહરાઓંસે પૂરી તરહ વાકિફ થે, મગર ઐસા ખિત્તા ઔર ઈસ કિસમકે પહાળ ઉન્હોંને કભી નહીં દેખે થે ઔર વહ જબ ઉસ જગહ પહુંચે જહાં રોનેકી આવાઝેં આતી થીં તો સબ બિદક કર ખલાઓંમેં દેખને લગે. બિલા શક્કો શુબા ઔરતેં રો રહી થીં. ઈન આદમિયોંમેં દો તીન ઐસે ભી થે જિન્હોંને ઈસ ઈલાકેકે મુતઅલ્લિક વહ તમામ કહાનિયાં સુન રખ્ખી થીં જો બહુત મુદ્દતસે મશ્હૂર થીં. ઉન્હોંને અપને સલીબી સાથિયોંકો ભી યહ કહાનિયાં સુના કર ડરા દિયા. વહ સબ

ડરકી ગિરફતમેં પહલે હી થે લેકિન ઉન્હેં જો ઈન્આમ બતાયા ગયા થા ઉસમેં ઈત્ની તાકત થી જો ઉન્કે ખૌફકો દબા રહી થી. ઈસ્કે અલાવા વહ સલીબકે તન્ખવાહદાર મુલાઝિમ ભી થે ઔર મારકૂની ઉન્કા અફસર થા. વહ ઈન્આમ ઔર હુક્મકી પાબંદીકે તહત ચલે જા રહે થે. રોનેકી આવાઝોં પર વહ બિદકે તો મારકૂનીને ઉન્હેં બતાયા કે યહ ઔરતેં યા ઔરતોંકી બદરૂહેં નહીં યહ હવાકી આવાઝેં હૈં મગર વહ ડરતે રહે ઔર એક દૂસ્રેકો દેખ દેખ કર આગે હી આગે બળ્હતે ગએ.

ઉસ વક્ત સૂરજ ગુરૂબ હો રહા થા. વહ ઉસ વસીઅ ઔર બેઈન્તિહા ગહરી નશીબ તક પહુંચે જો ઉન્હેં કુદરતી દીવાર પર ચલ કર પાર કરના થા. મારકૂનીકો વહાં કુછ મુશ્કિલ પેશ આઈ. દીવાર પર પાવ રખનેસે સબ ઘબરાતે થે. મારકૂની આગે આગે ચલા ગયા. વહ એક બાર ઈસ ખત્રેસે ગુઝર ગયા થા. ઉસ્કે પીછે દૂસ્રે આદમીને દીવાર પર કદમ રખ્ખા ઔર ફિર બાકી ભી ચલ પળે. સૂરજ ઈસ જહન્નમમેં હી રૂ પોશ હો ગયા થા. ઈસસે યહ ફાઈદા હુવા કે ખાઈકી ગહરાઈ નજર નહીં આતી થી. મારકૂની દીવાર ઉબુર કર ગયા. ઉસે ઐસી ચીખ સુનાઈ દી જો તેહકી તરફ જા રહી થી. ઝરાં દેર બા'દ એક ઔર હેબતનાક ચીખ સુનાઈ દી. યહ ભી દૂર નીચે જા કર એક ધીમીસી ધમકમેં ખામોશ હો ગઈ. ઐસી પાંચ ચીખેં સુનાઈ દીં..... યહ ગિરોહ જબ દીવારસે ગુઝર કર કુછ આગે જા જમા' હુવા તો ઉસમેં પાંચ આદમી નહીં થે. મારકૂનીને ઉન્હેં બતાયા કે ઈસસે આગે કોઈ ઐસા ખત્રા નહીં હે ઔર વહ મંઝિલકે કરીબ આ ગએ હૈં. ઉસ્ને ઈસ ઉમ્મીદકા ઈઝહાર ભી કિયા કે ઉન્કી વાપસી ઈસ રાસ્તેસે નહીં હોગી, બલ્કે સીધા ઔર આસાન રાસ્તા મિલ જાએગા.

રાત બહુત ગહરી હો ચુકી થી જબ વહ ઉસ જગહ પહુંચે જિસ્કે નીચે વસીઅ સર સબ્ઝ ખિત્તા થા. મારકૂનીને તમામ આદમિયોંકો વહાંસે થોળી દૂર છુપા દિયા. દો આદમી અપને સાથ લિએ ઔર બાકી સબસે કહા કે ઉન્કે પાસ જો કુછ હે વહ ખા કર સો જાએં. ઉન્હેં ઝરૂરતકે વક્ત જગાયા જાએગા. મારકૂની દો આદમિયોંકો સાથ લે કર ઉસ જગહકી કુછ દેખ ભાલકે લિએ ચલા ગયા. નીચે મૌતકા સુકૂત થા. કહીં હલ્કીસી રોશ્ની ભી નઝર

નહીં આતી થી. વહ ઔર ઝિયાદા કરીબ જાનેસે ડરતા થા. ઉસ્ને હમ્લા સુબ્હકે લિએ મુલ્તવી કર દિયા ઔર અપને આદમિયોંકે પાસ વાપસ આ ગયા.

કુદૂમી ઔર ઈસ્માઈલ અકેલે રહ ગએ થે. કુદૂમી ઉન હંગામાખેઝ મેહફિલોંકી આદી થી જિનમેં શરાબ ઔર દોલત પાનીકી તરહ બહતી થી. મારકૂની ઉસે ઈસ હોલનાક વેરાનેમેં લે આયા થા ઔર ઉસે એક આદમીકે સાથ તન્હા છોળ ગયા થા. ઈસ્માઈલ ઉસે જાન્તા થા. વહ ઈસ્માઈલસે વાકિફ નહીં થી. ઈસ્માઈલ જુર્મો ગુનાહકી દુન્યાકા ઈન્સાન થા. ઉસ્કી શકલો સૂરત ઈત્ની અછ્છી ઔર તબીઅત ઈત્ની શિગુફતા થી કે કુદૂમીને ઉસે કોઈ આમ આદમી ન સમઝા, લેકિન ઈસ્માઈલ ઉસ્કે સાથ બાત કરનેસે ગુરેઝ કરતા થા. શામકે વકત ઉસ્ને કુદૂમીકો ભૂના હુવા ગોશ્ત ગરમ કરકે દિયા ઔર શરાબ ભી ઉસ્કે આગે રખ કર કહા કે ખાના ખા કર સો જાના. કોઈ ઝરૂરત હો તો ખૈમેસે બુલા લેના. વહ બાહર નિકલ ગયા. કુદૂમીને ખાના ખા લિયા. શરાબ ભી હસ્બે આદત પી લી લેકિન તન્હાઈ ઉસે પરેશાન કરને લગી. ઉસે અપને હુસ્ન ઔર નાઝો અદા પર ચૂંકે ફખ્ર થા ઈસ લિએ ઉસે તવક્કુઅ થી કે ઈસ્માઈલ ઉસ્કે કરીબ હોનેકી કોશિશ કરેગા. ઈસ ફખ્રમેં તકબ્બુર ઔર ગુરૂર ઝિયાદા થા મગર ઈસ્માઈલને ઉસ્કી તરફ ઐસી કોઈ તવજ્જુહ ન દી જિસ્કી કુદૂમીકો તવક્કુઅ થી.

કુદૂમીકો નીંદ નહીં આ રહી થી. વહ અપને ખૈમેસે નિકલી ઔર ઈસ્માઈલકે ખૈમેમેં ચલી ગઈ. વહ અભી જાગ રહા થા. કુદૂમીકે લિએ ઉસ્ને દિયા જલા દિયા ઔર પૂછા કે વહ કયૂં આઈ હે. કુદૂમીને કહા કે ઉસ્કી તબીઅત ઘબરા રહી થી. વહ ઉસ્કે પાસ બેઠ ગઈ ઔર પૂછા, "તુમ શાયદ મુસલમાન હો."

"તુમ્હે મઝહબસે કયા દિલચસ્પી હો સકતી હે ?" ઈસ્માઈલને જવાબ દિયા, "તુમ્હારી દિલચસ્પી ઈન્સાનોંકે સાથ હે કિસીકે મઝહબકે સાથ નહીં. મેરા નામ ઈસ્માઈલ હે ઔર મેરા કોઈ મઝહબ નહીં રહા."

"ઓહ !" કુદૂમીને મુસ્કુરાહટ ઔર હેરતસે કહા, "તુમ હો ઈસ્માઈલ.

અહમર દુર્વેશકે ખાસ આદમી.'' ઉસ્ને પૂછા, ''યહ આદમી કોન હે ? કહાસે આયા હે ?'' વહ મારકૂનીકે મુતઅલ્લિક પૂછ રહી થી. કહને લગી, ''ઉસ્ને અપના નામ સુલેમાન સિકંદર બતાયા હેં લેકિન યહ મુસલમાન મા'લૂમ નહીં હોતા.''

''યહ મિસ્રી ભી નહીં.'' ઈસ્માઈલને કહા, ''ઔર યહ સૂડાની ભી નહીં ઔર સુલેમાન સિકંદર ઉસ્કા નામ નહીં.''

''ફિર યહ કોન હે ?'' કુદૂમીને પૂછા, ''ઉસ્કા અસ્લી નામ ક્યા હે ?''

''મેં ઉસ્કા નામ નહીં બતા સકતા.'' ઈસ્માઈલને કહા, ''યહ રાઝ છુપાએ રખનેકે લિએ મુઝે મુઆવઝા મિલ્તા હે... તુમ્હેં ઈસસે કોઈ દિલચસ્પી નહીં હોની ચાહિએ કે યહ કોન હે. તુમ મુંહ માંગી ઉજરત પર ઉસ્કી તફરીહે તબઅ (તબીઅતકો ખૂશ કરને)કે લિએ આઈ હો. યહ તુમ્હારા પેશા હે. ઉસ્ને તુમ્હેં ખઝાનેમેંસે કુછ હિસ્સા દેનેકા વા'દા કિયા હોગા.''

''વહ તો મેરા હક હે.'' કુદૂમીને કહા, ''ઉસ્ને મુઝે જો ઉજરત દી હે વહ ઈસ ખતરનાક બયાબાનમેં સાથ આનેકે લિએ બહુત હી થોળી હે. મેં તો ખઝાનેમેંસે હિસ્સા લેનેકે વા'દે પર સાથ આઈ હૂં.''

''ક્યા તુમ્હેં યકીન હે કે વહ હિસ્સા દે દેગા ?'' ઈસ્માઈલને પૂછા, ''ઔર ક્યા તુમ્હેં યકીન હે કે ઉસે વહ ખઝાના મિલ જાએગા જિસ્કા હિસ્સા વુસૂલ કરનેકે લિએ તુમ આઈ હો ?''

''મેં ઈત્ની કીમતી લળકી હૂં કે લોગ મુઝે ખઝાનોંકે ઈવઝ ખરીદના ચાહતે હેં.'' કુદૂમીને ગુરૂરકે લહજેમેં કહા, ''યહ શખ્સ તો મેરી કીમત અદા હી નહીં કર સકતા. મેં ઐસે અમીરઝાદોં ઔર શહઝાદોંકો અપના ગુલામ બનાકે રખ્ખા કરતી હૂં.''

''કબ તક ?'' ઈસ્માઈલને મુસ્કુરા કર કહા, ''ઝિયાદાસે ઝિયાદા દો સાલ. ઉસ્કે બા'દ તુમ્હારી કીમત ઈત્ની ગિર જાએગી કે તુમ ગલિયોંમેં પાગલોંકી તરહ દોળતી ફિરોગી. તુમ્હેં પૂછેગા કોઈ નહીં. જિન્કે પાસ ખઝાને હેં ઉન્હેં એક ઔર કુદૂમી મિલ જાએગી. તુમ જૈસી કઈ મિલ જાએંગી.... સુનો કુદૂમી ! ઈત્ના ગુરૂર ન કરો.''

''ક્યૂં ન કરૂં ?'' કુદૂમીનેં કહા, ''યહ શખ્સ જો અપના નામ સુલેમાન

સિકંદર બતાતા હે મેરે તિલ્સમમેં ઐસા ગિરફતાર હે કે ઉસ્ને મુઝે કસમેં ખા કર કહા થા કે વહ સિર્ફ મેરે લિએ ખઝાનેકી તલાશમેં જા રહા હે. વહ મુઝે સિકંદરિયા લે જાએગા જહાં હમ સમંદરકે કિનારે મહલ બનાએંગે. ફિર મેં રક્કાસા નહીં રહૂંગી. ક્યા તુમ્હેં ઉસમેં કોઈ શક હે ?''

''શક નહીં મુઝે યકીન હે કે ઉસ્ને બહુત બળા ઝૂટ બોલા હે.'' ઈસ્માઈલને કહા, ''મેં અપની ઉજરતકે લિએ ઉસ્કે સાથ આયા હૂં. અહમર દુર્વેશકા કહના મેરે લિએ હુકમકા દર્જા રખતા હે. ઉસ્ને કહા કે ઉસ્કે સાથ જાઓ મેં આ ગયા. યહ મેરા પેશા હે. મેં કિરાએકા ગુનહગાર હૂં. મેં ઉજરત પર કત્લ ભી કિયા કરતા હૂં. મગર મેં ઝૂટ નહીં બોલા કરતા. મેં કભી પકળા હી નહીં ગયા. અહમર દુર્વેશ મુઝે બચા લેતા હે. મુઝે દૂસ્રી ખૂબી યા ખરાબી યહ હે કે મેં ઔરતકા એહતિરામ કરતા હૂં. મુઝે મા'લૂમ નહીં મેં ઐસા ક્યૂં કરતા હૂં. ઔરત પર્દાદાર હો યા ઈસ્મતફરોશ, મેં ઉસ્કી ઈઝઝત કરતા હૂં. મેં ઔરતકો ધોકા નહીં દે સકતા. મેં તુમ્હેં ભી ધોકેમેં નહીં રખ્ખૂંગા. મેં તુમ્હેં યહ બતા દેના અપના અખ્લાકી ફરીઝા સમઝતા હૂં, કે યહ ખઝાના તુમ્હારે લિએ મહલ તા'મીર કરનેકે લિએ નહીં નિકાલા જા રહા. યહ મિસ્રકી જળેં કાટનેકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ હોગા. મુઝે મા'લૂમ હે તુમ્હેં મિસ્રકે સાથ કોઈ દિલચસ્પી નહીં. મુઝે ભી નહીં. હમ દોનોં પેશાવર હેં. ગુનાહ હમારા પેશા હે. મેં તુમ્હેં સિર્ફ દો બાતેં બતાના ચાહતા થા જો બતા ચુકા હૂં. એક બાર ફિર સુન લો. તુમ્હારે હુસ્ન ઔર જવાનીકી ઉમર બહુત થોળી રહ ગઈ હે. દૂસ્રી બાત યહ કે તુમ્હેં યહ શખ્સ અપને સાથ તફરીહ ઔર અય્યાશીકે લિએ લાયા હે. ઉસ્કી નઝરમેં તુમ એક તવાઈફ હો. અગર ઉસ્ને તુમ પર કરમ કિયા તો એક દો હીરે તુમ્હારે હાથમેં દે દેગા ઔર અગર ઉસ્ને કિસીકે લિએ મહલ તા'મીર કિયા ભી તો વહ કોઈ નૌખેઝ (નવજવાન) લળકી હોગી. વહ તુમ નહીં હોગી. તુમ્હારે ચેહરે પર મુઝે બાલ જૈસી બારીક દો લકીરેં નજર આ રહી હેં જો આજ અછ્છી લગતી હેં. થોળે હી દિનોં બા'દયહ ગહરી હો કર તુમ્હારી કદરો કીમત ખત્મ કર દેંગી.''

ઈસ્માઈલકે હોંટોં પર મુસ્કુરાહટ થી ઔર ઉસ્કે બોલનેકા અંદાઝા

ઐસા થા જિસમેં તંઝ નહીં થી, ધોકા ઔર ફરેબ નહીં થા. એક ગૂના અપનાઈય્યત થી ઔર ઐસી હકીકત જો કુદૂમીને પહલે કભી નહીં સુની થી. ઉસે તવક્કુઅ થે કે ઈસ્માઈલ ઉસ પર ડોરે ડાલેગા (માઈલ હોગા) મગર ઈસ્માઈલને ઉસે ઝરા ભી અહમિય્યત ન દી. ઉસ્કી બજાએ ઉસે યહ તઅષ્ષુર દે દિયા કે ઉસ્કી અહમિય્યત દો રોઝકી મેહમાન હે. કુદૂમી તો અપને હુસ્નકી તા'રીફેં સુનનેકી આદી થી. અપને આપકો કિલોપતરા ષાની સમઝતી થી. ઈસ્માઈલને ઐસા તઅષ્ષુર પૈદા કિયા જિસે કુદૂમી ધુત્કાર ન સકી. ઈસ્માઈલકા અંદાઝ હી ઐસા થા કે ઉસ્કા પૈદા કિયા હુવા તઅષ્ષુર ઉસ્કા પૈદા કિયા હુવા તઅષ્ષુર ઉસ્કે દિલકી ગહરાઈયોંમેં ઉતર ગયા. રાત ગુઝરતી જા રહી થી ઔર કુદૂમીકી આંખોંસે નીંદ ગાઈબ હોતી જા રહી થી. વહ ઈસ્માઈલકે બાતોંમેં રાત ગુઝારના ચાહતી થી. ઈસ ખવાહિશકો વહ દબા ન સકી. ઈસ્માઈલને ઉસે માયૂસ ન કિયા. રાતકા આખરી પહર થા જબ કુદૂમીકી આંખ લગ ગઈ.

ઉસ્કી આંખ ખુલી તો વહ ઈસ્માઈલકે ખૈમેમેં થી ઔર ઈસ્માઈલ ખૈમેસે બાહર કમ્બલમેં લિપટા સોયા હુવા થા. કુદૂમીને ઉસે જગાયા ઔર કહા, "મૈંને ખવાબ દેખા હે. અજીબસા ખવાબ થા. પૂરી તરહ યાદ નહીં રહા. કોઈ મુઝે કહ રહા થા કે સુલેમાન સિકંદરકે ખઝાનેકી નિસ્બત ઈસ્માઈલકી બાતેં ઝિયાદા કીમતી હૈં." વહ હંસ પળી. ઉસ્કી હંસીમેં રક્કાસાકા તસન્નુઅ (બનાવટ) નહીં એક મા'સૂમ લળકીકી સાદગી થી.

સૂરજ નિકલનેમેં અભી કુછ દેર બાકી થી. મારકૂની અપને આદમિયોંકો ઉસ સરસબ્ઝ નશીબકે ઉપર અપની ઈસ્કીમકે મુતાબિક મોઝૂં જગહોં પર છુપા ચુકા થા. સુબ્હ રોશન હૂઈ તો નીચે નંગે આદમી ઔર ઔરતેં નઝર આને લગીં. મારકૂનીને અપને એક દીલેર નિડર આદમીકો નીચે જાનેકે લિએ તય્યાર કર રખ્ખા થા. ઉસી ઢલાનસે જિસસે ઉસ્કા એક સાથી લુળ્હક કર નીચે ગિરા ઔર ઉસ પુરઅસ્રાર કબીલેકી ઝિયાફત બન ગયા થા. મારકૂનીને અપને ઉસ આદમીકો નીચે લુળ્હક જાનેકો કહા. વહ ઢલાનકે ઉપર બેઠા ઔર નીચે સરક ગયા. કુછ આગે જા કર વહ કલાબાઝિયાં ખાને

લગા ઔર ઝમીન પર જા પળા. વહ ઉઠ કર ચલ પળા. તીન ચાર નંગે આદમખોરોંને ઉસે દેખ લિયા ઔર ઉસે પકળનેકે લિએ દોળે. વહ ખૂશીસે ચિલ્લા રહે થે. વહ જબ ઉસ આદમીકે કરીબ આએ તો ઉપરસે ચાર તીર નિકલે ઔર ઉન્કે સીનોંમેં ઉતર ગએ. ઉધરસે દો ઔર નંગે મર્દ દોળે આએ. વહ ભી તીરોંકા નિશાના બન ગએ. મારકૂનીને ઉપર એક ચટ્ટાનકે સાથ રસ્સા બંધવા દિયા થા જિસે ઉસ્ને ઢલાનસે નીચે ફેંક કર અપને આદમિયોંસે કહા કે ઉસે પકળ કર સબ એક દૂસ્રેકે પીછે નીચે ઉતર જાએં.

સબ નીચે ઉતર ગએ. મારકૂનીને ઉપરસે રસ્સા ખોલ કર નીચે ફેંક દિયા ઔર ઢલાનસે લુળ્હકતા હુવા નીચે ચલા ગયા. યહ સારા ગિરોહ તલ્વારેં નિકાલ કર આગેકો દોળ પળા. ચંદ ઔર નંગે મર્દ સામને આએ ઉન્હેં ભી કાટ દિયા ગયા. જો ઝરા દૂર થે વહ ઉલટે પાવ ભાગે. નીચેસે સરસબ્ઝ ઈલાકેકે કઈ એક હિસ્સે થે. મારકૂનીને દેખા કે ભાગનેવાલે એક હિસ્સેમેં ચલે ગએ થે. વહ ઉન્કે પીછે ગયા. ઉસે ઉન આદમિયોંકા વાવેલા સુનાઈ દે રહા થા. ઉન્કી ચીખો પુકાર પર વહ ઉન્કે તઆકુબમેં ગયા. ઉસ્કે બાકી આદમી ખૂન ખરાબા કર રહે થે. વહ ખૂદ ઈન દો આદમિયોંકે તઆકુબમેં રહા....થોળી હી દૂર ઉસે આદમી નઝર આ ગએ. વહ અબ દો નહીં તીન થે. વહ તીનોં એક ચટ્ટાન પર ચળ્હ રહે થે. મારકૂનીને ઉન્કે પીછે દોળતે કુછ ફાસ્લા રખ્ખા. વહ તીનોં ચટ્ટાનકી દૂસ્રી તરફ ઉતર ગએ. વહ ભી ચટ્ટાન પર ચળ્હ ગયા. દૂસ્રી તરફ ઉસે સિયાહ પહાળીકા દામન નજર આયા. વહાં એક ગારકા દહાના થા જિસમેંસે ઝુક કર જા સકતા થા. મારકૂની ઈસ ગારમેં ચલા ગયા. ઉસ્ને તલવાર હાથ લે રખ્ખી થી.

અંદરસે ગાર ખુલતા જા રહા થા. ઉસે ઉસમેં કિસીકે દોળનેકી હલ્કી હલ્કી આહટ સુનાઈ દે રહી થી. વહ દોળતા ગયા. યહ ગાર નહીં સુરંગ થી જો મા'લૂમ નહીં કુદરતી થી યા ફિર્ઓન રેમનીસને મરનેસે પહલે બનવાઈ થી. સુરંગકે કઈ મોળ થે ઔર અંદર ઘુપ અંધેરા. ઉસે બોલનેકી આવાઝેં ભી સુનાઈ દીં. વહ દોળતા ગયા ઔર ઉસે દૂર સામને રોશનીકા એક ગોલા નઝર આયા. ઉસમેં તીન આદમી દોળતે હૂએ દિખાઈ દિએ. વહ ગારકા દૂસ્રા દહાના થા. વહ ઉન્હેં કત્લ નહીં કરના ચાહતા થા. ઉસ્કી ઈસ્કીમ

કામ્યાબ હો રહી થી. વહ તીનોં ગારસે નિકલ ગએ. વહ ભી ગારસે નિકલ ગયા. તીનોંમેં એક આદમી ગિર પળા. મારકૂનીને ઉસે જા કર દેખા. યહ વહી બૂળ્હા આદમી થા જિસ્ને ઉસે ઉસ રોઝ દેખા થા જિસ રોઝ ઉસ્કા સાથી ગિર પળા ઔર આદમખોરોંકે હાથોં મારા ગયા થા. વહ બહુત હી બૂળ્હા થા. ઝિયાદા દોળ નહીં સકતા થા. ગારસે બાહર રેતીલે ટીલે ઔર ચટ્ટાને થીં. એક તરફ સિયાહ પહાળ દૂર ઉપર તક ચલા ગયા થા. મારકૂનીને બૂળ્હેકો સહારા દે કર ઉઠાયા ઔર ઉસ્કે ભાગતે હૂએ દો આદમિયોંકી તરફ ઈશારા કરકે ઈશારોંમેં ઉસે સમઝાયા કે ઈન આદમિયોંકો વાપસ બુલાઓ.

બૂળ્હેને ઉન્હેં પુકારા. વહ રુકે તો ઉન્હેં અપની તરફ બુલાયા. ઉસ્ને મારકૂનીકે સાથ મિસ્રી ઝુબાનમેં બાત કરતે હૂએ કહા, "મૈં તુમ્હારી ઝુબાન બોલતા ઔર સમઝતા હૂં. મુઝે કત્લ કરકે તુમ્હેં કુછ હાસિલ ન હોગા."

મારકૂની ભી મિસ્રી ઝુબાન બોલતા ઔર સમઝતા થા. ઉસ્ને બૂળ્હેસે કહા, "મૈં તુમ્હેં કત્લ નહીં કરના ચાહતા. તુમ્હારે ઈન આદમિયોંકો ભી કત્લ નહીં કરૂંગા. મુઝે બાહર જાનેકા રાસ્તા બતા દો."

"ક્યા તુમ યહાંસે નિકલના ચાહતે હો ?" બૂળ્હેને પૂછા.

"હાં !" મારકૂનીને જવાબ દિયા, "મૈં તુમ્હારી બાદશાહીસે નિકલ જાના ચાહતા હૂં."

બૂળ્હેને અપને આદમિયોંસે કુછ કહા. વહ દોનોં બહુત હી ડરે હૂએ થે. બૂળ્હેને મારકૂનીસે કહા, "ઈન્કે સાથ જાઓ. યહ તુમ્હેં સીધે રાસ્તે પર ડાલ દેંગે."

"તુમ ભી સાથ ચલો." મારકૂનીને કહા, "યહ દોનોં મુઝે ગલત રાસ્તે પર ડાલ દેંગે."

બૂળ્હા સાથ ચલ પળા. વહ દો ટીલોંકે દરમિયાનસે ગુઝરે એક ટીલેકે ઉપર ગયા ઔર ઐસી હી કુછ ભૂલ ભૂલિયોંમેંસે ગુઝર કર વહ ખુલે સહરામેં પહુંચ ગએ. મારકૂનીને દેખા કે કિસીકે વહમો ગુમાનમેં ભી નહીં આ સકતા થા કે યહાં કોઈ રાસ્તા હે જો અંદરકી પુરઅસ્રાર દુન્યામેં લે જાતા હે. બુળ્હેને ઉસે કહા, "તુમ અબ ચલે જાઓ વર્ના ખુદાકા કહર તુમ્હેં ભસ્મ કર દેગા." મારકૂનીને તીનોંકો સાથ લિયા ઔર કહ કર અપને સાથ વાપસ લે ગયા કે

વહ અપને આદમિયોંકો ભી બાહર લાએગા. મારકુનીકે હાથમેં નંગી તલ્વાર થી જિસસે વહ તીનોં ડર રહે થે. વહ ઉસ્કે સાથ વાપસ ચલ પળે. મારકૂનીને રાસ્તા ઔર ઉસ્કે મોળ અચ્છી તરહ દેખ લિએ. વહ ફિર ગારકે દહાનેમેં દાખિલ હૂએ ઔર ઈસમેં ગુઝરતે સરસબ્ઝ દુન્યામેં પહુંચ ગએ. બૂળ્હા ઉસે ઉસ જગહ લે ગયા જહાં મારકૂનીકે સાથીકો આગ પર ભૂન કર ખાયા ગયા થા. મારકૂનીકે સાથી ઉસે ઢૂંડ રહે થે. કઈ એક નંગી લાશેં પળી થી. બચ્ચોંકો ભી કત્લ કર દિયા ગયા થા. બૂળ્હેને યહ કત્લે આમ શાયદ પહલે નહીં દેખા થા. વહ રુક ગયા ઔર બળે તહમ્મુલસે મારકૂનીસે પૂછા, "ઈન બે ગુનાહોંકો કાટ કર તુમને ક્યા પાયા ?"

"ઔર તુમ હમારે આદમીકો ભૂન કર ખા ગએ થે." મારકૂનીને પૂછા, "ઉસ્ને તુમ્હારા ક્યા બિગાળા થા ?"

"વહ ગુનહગાર દુન્યાકા ઈન્સાન થા." બૂળ્હેને કહા, "ઉસ્ને હમારી મુકદસ સલ્તનતમેં આ કર ઉસે નાપાક કર દિયા થા."

"તુમ લોગ યહાં ક્યૂં રહતે હો ?" મારકૂનીને પૂછા, "ફિર્ઓન રેમનીસ દોમકા મદફન કહાં હે ?"

"મેં ઈન દોનોં સવાલોંકા જવાબ નહીં દૂંગા." બૂળ્હેને જવાબ દિયા.

મારકૂનીને અપને આદમિયોંસે કહા કે ઉન્કી ઔરતોંકો લે આઓ. ઉસ્ને હમ્લેસે પહલે અપને આદમિયોંસે કહ દિયા થા કે વહ કિસી ઔરતકો કત્લ ન કરેં ઔર ન છેળેં. ઉન્હેં યર્ગમાલકે તોર પર પકળ લેં. મારકૂનીકે સાથી દસ ગ્યારહ ઔરતોંકો સામને લે આએ. ઉનમેં દો તીન બૂળ્હી બાકી જવાન, નૌજવાન ઔર દો તીન કમસિન બચ્ચિયાં થીં. વહ માદર ઝાદ નંગી થીં. ઉન્કે રંગ ગંદૂમી ઔર સાફ થે. શકલો સૂરત ભી સબકી અચ્છી થી. ઉન્કે બાલ કમર તક ગએ હૂએ થે ઔર ઉનમેં ચમક થી.

"ક્યા તુમ પસંદ કરોગે કે તુમ્હારી ઔરતોંકો તુમ્હારે સામને બેઈઝઝત કરકે ઉન્હેં કત્લ કર દિયા જાએ ?" મારકૂનીને બૂળ્હેસે પુછા.

"ક્યા તુમ ઉસસે પહલે મુઝે કત્લ નહીં કર દોગે ?" બૂળ્હેને પૂછા.

"નહીં." મારકૂનીને જવાબ દિયા.

"સુનો ગુનહગાર દુન્યાકે ઈન્સાન !" બૂળ્હેને કહા, "તુમ્હારી ઔરતેં

કપળોંમેં ઢકી રહતી હૈં. તુમ ઉન્હેં પર્દોમેં છુપા છુપા કર રખતે હો મગર વહ બેહયાઈસે બાઝ નહીં આતીં. તુમ ઔરતકી ખાતિર સલ્તનતેં કુર્બાન કર દેતે હો. ઔરતકો નચાતે હો ઔર ઉન્હેં ગુનાહોંકા ઝરીઆ બનાતે હો. હમારી ઔરતેં નંગી રહતી હૈં, મગર બેહયાઈ નહીં કરતીં. કોઈ મર્દ કિસી દૂસ્રે મર્દકી ઔરતકો ઈસ નઝરસે નહીં દેખતા. જિસ નઝરસે તુમને દુન્યાકી ઔરતોંકો દેખા હે. મૈં તો તુમ્હારી નઝર ભી બર્દાશ્ત નહીં કર સકતા. તુમ ખુદાએ મુકદ્દસ રેમનીસકે ખઝાને લૂટ લો મેરી બેટિયોંકી ઈઝઝત પર હાથ ન ડાલના."

"મૈં વા'દા કરતા હૂં કે તુમ મુઝે ઈન પહાળોંકા ભેદ બતા દો." મારકૂનીને કહા, "મૈં તુમ્હારી ઈઝઝત તુમ્હારે હવાલે કર દૂંગા."

"ડાકૂકે વા'દે પર એ'તિબાર નહીં કિયા જા સકતા." બૂઢ્હેકે હોંટોં પર તંઝકી મુસ્કુરાહટ આ ગઈ. ઉસ્ને કહા, "જિસ આદમીકે દિલમેં દોલતકા લાલચ હોતા હે, ઉસ્કી આંખમેં ગૈરત નહીં હોતી. ઈસ ઝુબાન પર વા'દે આતે હૈં ઔર ઈસી ઝુબાનસે ટૂટ જાતે હૈં. તુમ ઉસ દુન્યાકે ઈન્સાન હો જહાં દોલત પર અપની બેટિયાં કુર્બાન કી જાતી હૈં ઔર સુનો મેર અજનબી દોસ્ત ! તુમ મિસ્રી નહીં હો. તુમ્હારી આંખોંમેં સમંદરકી ચમક હે નીલકે પાનીકી નહીં તુમ્હારે જિસ્મસે મુઝે સમંદરકે પારકી બૂ આતી હે."

"મે રેમનીસકે મદફનકી તલાશમેં આયા હૂં." મારકૂનીને ઉસે ગુસ્સેસે કહા, "મુઝે વહ મદફન બતા દો."

"મૈં બતા દૂંગા." બૂઢ્હેને કહા, "ઈસસે પહલે મૈં યહ બતા દેના ભી ઝરૂરી સમઝતા હૂં ક મદફનકે અંદર જા કર તુમ ઝિંદા બાહર નહીં આ સકોગે."

"ક્યા તુમ્હારે આદમી અંદર છુપે હૂએ હૈં જો મુઝે કત્લ કર દેંગે ?"

"નહીં." બૂઢ્હેને જવાબ દિયા, "તુમ્હે કત્લ કરનેકે લિએ મેરે પાસ કોઈ આદમી નહીં રહા. તુમ્હારે અપને આદમી તુમ્હેં કત્લ કર દેંગે. તુમ્હારી લાશ યહાંસે કોઈ નહીં લે જાએગા."

"તુમ ગેબદાન હો ?" મારકૂનીને પૂછા, "આનેવાલે વકતકી ખબર દે સકતે હો ?"

"નહીં." બુઢ્હેને જવાબ દિયા, "મૈંને ગુઝરા હુવા વક્ત દેખા હે. જિસ્ને ગુઝરે હૂએ વૂકતકો અકલ ઔર દિલકી નઝરસે દેખા હો વહ આનેવાલે વકતકી ખબર દે સકતા હે. મૌત તુમ્હારી આંખોંમેં આ કર બેઠ ગઈ હે."

મારકૂનીને કહકહા લગા કર કહા, "તુમ જંગલી હો બુઢ્ઢે! મુઝે બતાઓ વહ મદફન કહાં હે જિસ્કી તલાશમેં મેં ઈત્ની દૂરસે આયા હૂં."

"તુમ્હારે સામને હે." બૂઢ્હેને કહા, "વહ ઉપર. આઓ."

મારકૂનીને કુછ સોચા ઔર અપને આદમિયોંસે કહા, "ઈન ઔરતોંકો ઈઝઝતસે રખ્ખો. ઈસ બૂઢ્હેકે સાથ ગપશપ લગાતે રહો ઔર ઉસ્કે ઈન દોનોં આદમિયોંકો ભી કુછ ન કહના. ઉન્કે સાથ દોસ્તી પૈદા કર લો. મેં કુદૂમી ઔર ઈસ્માઈલકો લેને જા રહા હૂં."

વહ ઉસી રાસ્તે પર ચલ પળા જો સુરંગમેં ગુઝર કર બાહર જાતા થા.

મારકૂની ઈસ રાસ્તેસે બાહર નિકલ ગયા જો ઉસે બુઢ્હેને દિખાયા થા. ઉસે ઈસ સિમ્તકા અંદાઝા થા જિધરસે વહ ઈસ હોલનાક ઈલાકેમેં દાખિલ હુવા થા. વહ ઉસ તરફ ચલ પળા. ઉસ્ને કમો બેશ દો મીલ સફર તય કિયા તો યહ દેખ કર હેરાન રહ ગયા કે વહ ઉસ મુકામ પર પહુંચ ગયા હે જહાંસે વહ અપને ગિરોહકે સાથ અંદર ગયા થા વહ અપને ખૈમે તક ગયા. ઉસ્ને ઈસ્માઈલ ઔર કુદૂમીકો એક હી ખૈમેમેં ઈકટ્ઠે બેઠે દેખા. ઉસ્કે ચેહરેકા રંગ બદલ ગયા. હુકમકે લહજેમેં ઈસ્માઈલસે કહા, "મૈંને તુમ્હેં કહા થા કે અપની હેષિયતમેં રહના. ઉસ્કે પાસ બેઠે તુમ ક્યા કર રહે હો?"

"ક્યા મેં ઈસ વેરાનેમેં અકેલી બેઠી રહતી?" કુદૂમીને કહા, "મૈંને ખૂદ ઉસે અપને પાસ બુલાયા હે."

"તુમ્હેં મેં અપને પાસ સિર્ફ ઔર સિર્ફ અપને લિએ લાયા હૂં." મારકૂનીને ગુસ્સેસે કહા, "મેં તુમ્હેં અપની ઉજરત દે રહા હૂં. મેં તુમ્હેં કિસી ઔરકે સાથ નહીં દેખ સકતા. અપને ઘરમેં અપને પાસ સો આદમિયોંકો બુલાઓ. યહાં તુમ મેરી લોંડી હો."

ગુઝિશ્તા રાત ઈસ્માઈલને ઉસ પર ખુલૂસે દિલસે ઐસા તઅષ્ષુર તારી કર દિયા થા કે ઉસ્કે દિલમેં મારકૂનીકે ખિલાફ શક ઔર નાપસંદીદગી પૈદા

હો ગઈ થી. ઉસે વહ અબ અપના એક ગાહક સમઝને લગી થી. અબ મારકૂનીને ઉસે અપની લૌંડી કહ દિયા તો ઉસ્કે દિલમેં મારકૂનીકે ખિલાફ નફરત પૈદા હો ગઈ. ઉસ્ને અચ્છે ઔર બુરે ઈન્સાનમેં ફર્ક દેખ લિયા થા. હાલાંકે ઈસ્માઈલને ઉસે બિલ્કુલ નહીં કહા થા કે વહ અચ્છા આદમી હે, બલ્કે યહ કહા થા કે વહ કિરાએકા ગુનહગાર ઔર ઉજરત લે કર કત્લ કરનેવાલા આદમી હે. કુદૂમી મારકૂનીકો ધુત્કાર નહીં સકતી થી કયૂંકે વહ અપની તય કી હૂઈ ઉજરત પર આઈ થી. જો વહ વુસૂલ કરકે ઘર રખ આઈ થી. આગે ખઝાનેકે કુછ હિસ્સેકા વા'દા થા જો મશ્કૂક નઝર આતા થા. ઉસ્ને બર્દાશ્ત ન કિયા કે મારકૂની ઈસ્માઈલકે સાથ બદતમીઝીસે બાત કરે.

ઈસ્માઈલ મારકૂનીકો ખામોશીસે દેખ રહા થા. ઉસ્ને મારકૂનીકો બાઝૂંસે પકળા ઔર ઝરા પરે લે જા કર ધીમીસી આવાઝમેં કહા, "અહમર દુર્વેશને તુમ્હેં શાયદ મેરે મુતઅલ્લિક કુછ ભી નહીં બતાયા. મેરે મુતઅલ્લિક તુમ કુછ ભી નહીં જાન્તે. મેં તુમ્હેં અચ્છી તરહ જાન્તા હૂં. તુમ મેરે મુલ્ક ઔર મેરી કૌમકી જળેં કાટને આએ હો. મેં ઈત્ના બળા ગુનહગાર હૂં કે કિરાએ પર તુમ્હારા સાથ દે રહા હૂં. મેં તુમ્હેં અપના બાદશાહ તસ્લીમ નહીં કર સકતા. અપની ઉજરત પૂરી લૂંગા ઔર અગર ખઝાના બરઆમદ હો ગયા તો અપના હિસ્સા અલગ વુસૂલ કરુંગા."

"તુમ ઐસી બાતેં અહમર દુર્વેશકે સાથ કરના." મારકૂનીને ઉસે કમાંડરકી તરહ કહા, "યહાં તુમ મેરે માતહત હો. ખઝાના જો નિકલેગા વહ મેરી તહવીલમેં હોગા. મેં ઉસે જહાં ચાહૂં લે જાઉં."

"સુનો સુલેમાન સિકંદર!" ઈસ્માઈલને પહલેકી તરહ ધીમી આવાઝ ઔર હલ્કેસે તબસ્સુમસે કહા, "મેં જાન્તા હૂં તુમ મારકૂની હો સુલેમાન સિકંદર નહીં હો. મેં એક આદી મુજરિમ હૂં. મેં તુમ્હેં ખબરદાર કરતા હૂં કે તુમ્હારી બાતેં મુઝે મુજરિમસે મિસ્રી મુસલમાન બના દેંગી ઔર મેં તુમ્હેં ખબરદાર કરતા હૂં કે મુસલમાન કૌમી જઝબેકા ઈત્ના અંધા હોતા હે કે અગર મુસલમાનકી લાશમેં યહ જઝબા પૈદા હો જાએ તો લાશ ભી ઉઠ ખળી હોતી હે. તુમ્હારા ફાઈદા ઈસીમેં હે કે મુઝે મુજરિમ રહને દો."

મારકૂનીને મહસૂસ કિયા કે યહ શખ્સ બહુત ગહરા હે ઔર પેચીદા

ભી. ઈસ લિએ ઉસસે ઈસ મોકે' પર દુશ્મની મોલ લેની અછ્છી નહીં. ઉસ્ને ઈસ્માઈલકે કંધે પર હાથ રખ કર ઔર દોસ્તોંકી તરહ મુસ્કુરા કર કહા, "તુમ બિલા વજહ કિસી ગલત ફહમીમેં પળ ગએ હો. મેં દરઅસલ યહ નહીં ચાહતા કે યહ તવાઈફ તુમ્હારે યા મેરે દિમાગ પર સવાર હો જાએ. યહ બહુત ચાલાક ઔરત હે. યહ હમ દોનોંમેં ગલત ફહમી પૈદા કરકે ખઝાને પર હાથ મારના ચાહતી હે. મુઝે અપના દુશ્મન ન સમઝો. અહમર દુર્વેશને તુમ્હેં બતાયા નહીં કે ઉસ્ને તુમ્હારે મુતઅલ્લિક ક્યા સોચ રખ્ખા હે."

"ક્યા તુમ્હેં ઉમ્મીદ હે કે ખઝાના મિલ જાએગા ?"

"મિલ ગયા હે." મારકૂનીને જવાબ દિયા, "મેં તુમ દોનોંકો લેને આયા હૂં."

ઈસ્માઈલ ઉસે બળી ગહરી નિગાહોંસે દેખતા રહા. કુદૂમી ભી ઉસે દેખતી રહી. ઉસ્કે ચેહરે પર નાપસંદગીકે આષાર બળે નુમાયા થે. મારકૂનીને ઉસ આદમીકો આવાઝ દી જિસે વહ ઉંટોંકી દેખ ભાલકે લિએ છોળ ગયા થા. ઉસે કહા કે વહ ઉંટોંકો એક દૂસ્રેકે પીછે બાંધ કર લે આએ. ખૈમે ભી લપેટ લિએ ગએ.

મારકૂની ઉન્હેં વહાં લે ગયા જહાં ઉસ્કે દૂસ્રે આદમી થે ઔર જહાં ફિર્ઓન રેમનીસકા ખુફિયા મદફન થા. કુદૂમીને ઐસી સરસબ્ઝ જગહ દેખી તો બહુત હેરાન હૂઈ. એક ઉંચી પહાળીકે દામનમેં નન્હીસી ઝીલ થી. પહાળીકે નીચેસે પાની ફૂટતા થા. યહ કુદરતકા કરિશ્મા થા. મારકૂની નંગે કબીલેકે બૂળ્હે સરદારકે પાસ ચલા ગયા. ઉસે મદફનકા સુરાગ લગાના થા. કુદૂમી ઈસ્માઈલકે સાથ ઈધર ઉધર ટહલને લગી. ઉસે એક છોટેસે બચ્ચેકી લાશ પળી દિખાઈ દી. બચ્ચા નંગા થા ઔર ઉસ્કા જિસ્મ ખૂનમેં નહાયા હુવા થા. કુદૂમી ખૌફસે કાંપને લગી. કુછ ઔર આગે ગએ તો દો લાશેં ઈકટ્ઠી પળી થીં. યહ બળી ઉમરકે આદમિયોંકી થીં. દોનોંમેં તીર પેવસ્ત થે ઔર જબ વહ ઈસ્માઈલકે સાથ ફરાખ જગહ ગઈ જહાં મારકૂનીકે આદમી ઉપરસે ઉતરે થે. વહાં ઉસે કઈ ઔર લાશેં નઝર આઈ. ઉનમેં પાંચ

છ લાશેં બચ્ચોંકી થીં. તમામ લાશોંકે મુંહ ઔર આંખેં ખુલી હૂઈ ઔર ચેહરોં પર અઝિય્યત ઔર કુરબકે ભયાનક તઅષ્ષુરાત થે. કુદૂમી કિસી બળે હી હસીન દુન્યાકી ઔરત થી. ઉસ્ને ઐસા હેબતનાક મંઝર કભી ખવાબમેં ભી નહીં દેખા થા. એક બહુત હી છોટેસે બચ્ચેકી લાશ દેખ કર ઉસ્કી ચીખ નિકલ ગઈ.

મારકૂનીકે તીન ચાર આદમી ચીખ સુન કર દોળે આએ. કુદૂમીકો ચક્કર આ ગયા થા ઔર ઈસ્માઈલને ઉસે થામ લિયા થા. મારકૂનીકે આદમિયોંકો બતાયા ગયા કે વહ લાશેં દેખ કર ડર ગઈ હે. એક આદમી ઉસ્કે લિએ પાની લેનેકો દોળા. કુદૂમી જલ્દી સંભલ ગઈ. ઉસ્ને પૂછા કે યહ મરનેવાલે કોન થે ઔર ઉન્હેં કયૂં હલાક કિયા ગયા હે. ઈસ્માઈલકો મા'લૂમ નહીં થા.... મારકૂનીકે એક આદમીને ઉસે બતાયા કે યહ કોન થે ઔર ઉન્હેં કયૂં કત્લ કિયા ગયા થા. કુદૂમીને ઈસ્માઈલકી તરફ દેખા. ઉસ્કા રંગ પીલા પળ ચુકા થા. ઈસ્માઈલને કહા, "હમસે યહ લોગ અછ્છે થે જો ઈસ ખઝાનેકી રખવાલી કર રહે થે. યહ નંગે આદમખોર દિયાનતદાર થે જિન્હોંને જાન દી, ખઝાનેકા ભેદ ન બતાયા. અગર યહ ફિર્ઓનકા મદફન ઉખાળ કર માલો દોલત નિકાલ લે જાતે તો ઉન્હેં કોન પકળ સકતા થા, મગર યહ દિયાનતદાર થે. હમ ડાકૂ ઔર કાતિલ હેં જો અપને આપકો મુહઝઝબ સમઝતે હેં. યહ મારકૂનીકી કારસ્તાની હે."

"મેં ઈસ ખઝાનેમેંસે કુછ ભી નહીં લૂંગી જિસ્કી ખાતિર ઈન મા'સૂમ બચ્ચોં ઔર બેગુનાહ આદમિયોંકો ઈસ બેદર્દીસે કત્લ કિયા ગયા હે." કુદૂમીને કહા, "ઉન્કે પાસ કોઈ હથ્યાર નઝર નહીં આતે. યહ નિહત્તે થે."

ઉસ વક્ત મારકૂની બૂળ્હેકે સાથ એક ચટ્ટાનકે પીછે ગયા હુવા થા. બૂળ્હેને ઉસે કહા, "ઉપર ચલે જાઓ. વહાં તુમ્હેં એક બહુત બળા પથ્થર જો યહીંસે નઝર આ રહા હે. ઉસે તુમ ચટ્ટાન હી સમઝ રહે હો. અગર ઉસે વહાંસે હટા સકો તો તુમ્હેં ઉસ દુન્યાકા દરવાઝા નઝર આએગા જિસમેં રેમનીસ દોમકા તાબૂત ઔર ઉસ્કા ખઝાના રખ્ખા હુવા હે. ઈસ ચટ્ટાનકો ઉસ વક્તસે કિસીને નહીં હિલાયા જબસે યહ યહાં રખ્ખી ગઈ હે. પંદ્રહ સદિયોંસે ઈસ ચટ્ટાનકો કિસીને છુવા ભી નહીં. હમ પંદ્રહ સદિયોંસે ઈસ્કી

રખવાલી કર રહે હૈં. મૈં તુમ્હેં રેમનીસકી મૌતકે વાકિઆત ઈસ તરહ સુના સકતા હું જૈસે વહ કલ મેરે સામને મરા હો. યહ મુઝે બાપ ઔર દાદાને સુનાઈ થે. દાદાકો ઉસ્કે બાપ ઔર દાદાને સુનાએ થે ઔર ઈસ તરહ પંદ્રહ સદિયોંકી બાતેં મેરે સીનેમેં આઈ જો મૈંને અપને કબીલેકો સુનાદી હૈં.''

"મૈં યહ બાતેં બા'દમેં સુનૂંગા.'' મારકૂનીને બેતાબ હો કર કહા ઔર વહ ચટ્ટાન પર ચળ્હ ગયા. ઉસે યકીન નહીં આ રહા થા કે ઉપરકી મખ્રૂતી ચટ્ટાન અલગ હે યા અલગકી જા સકતી હે. ઉસ્ને ઈધર ઉધરસે દેખનેકી કોશિશ કી, મગર ઉસે કોઈ ઐસી જગહ નઝર ન આઈ જિસસે યહ ચટ્ટાન અલગ મા'લૂમ હોતી. વહ નીચે ઉતર આયા.

"મૈં જાન્તા હોં તુમ યકીન નહીં કરોગે કે ઈસ ચટ્ટાનકે દો હિસ્સે હૈં.'' બૂળ્હેને કહા, "ઉપરકા હિસ્સા જો પીછે પહાળકે સાથ મિલા હુવા હે, પહાળ ઔર ચટ્ટાનકા હિસ્સા મા'લૂમ હોતા હે લેકિન ઐસા નહીં. યહ ઈન્સાની હાથોંકા કમાલ હે. ઉસ્કી સાખ્ત કુદરતી લગતી હે, લેકિન યહ ઈન્સાનોંકી કારીગરી હે. રેમનીસને યહ અપની નિગરાનીમેં બનવાયા થા. ઉસ્કે નીચે ઔર પહાળકે સીનેમેં જો દુન્યા આબાદ હે વહ રેમનીસને અપની ઝિંદગીમેં તય્યાર કરાઈ થી ઔર ઉસે બાહરકી દુન્યાકે ઈન્સાનોંસે તાકિયામત છુપાએ રખનેકે લિએ ઉસ્ને યહ ચટ્ટાન બનવાઈ. રખવા કર દેખી ઔર ઉન આદમિયોંકો કેદમેં ડાલ દિયા થા જિન્હોંને ઉસ્કા મદફન ઔર ચટ્ટાન તય્યાર કી થી. વહ મર ગયા તો ઉસ્કા તાબૂત યહાં લાયા ગયા. ઉસ્કા ઝરૂરતકા સામાન અંદર રખ્ખા ગયા. બારા આદમિયોંકો યહાં ગારોંમેં આબાદ કિયા ગયા. ઉન્હેં મિસ્રકી બારા ખૂબસૂરત ઔરતેં દી ગઈ. ઉન્હેં ગારોંમેં રહનેકો કહા ગયા. ઉન્કે ઝિમ્મે ઈસ જગહકી રખવાલી થી. આજ તુમને જિન્હેં કત્લ કર દિયા હે ઔર મૈં જો ઝિંદા હૂં ઉન્હી બારા આદમિયોં ઔર બારા ઔરતોંકી નસલસે હૈં.''

"ઈસ ચટ્ટાનકો હમ વહાંસે હટા કિસ તરહ સકતે હૈં ?'' મારકૂનીને પૂછા.

"તુમ્હારી આંખેં કહાં હૈં ?'' બૂળ્હેને પૂછા, "તુમ્હારી અકલ કહાં હે ?'' ઔર ઉસ્ને કહા, "ચટ્ટાનકી ચોટી દેખો. ક્યા તુમ ઉસ્કે સાથ રસ્સે નહીં

બાંધ સકતે ? અગર તુમ્હારે આદમિયોંમેં તાકત હે તો મિલ કર રસ્સેકો ખીંચેં તો ચટ્ટાન નીચે આ સકતી હે.''

મારકૂની મદફનકો બહુત જલ્દ બેનકાબ કરનેકે લિએ બેતાબ થા. ઉસ્ને અપને આદમિયોંકો બુલાયા. રસ્સે મંગવાએ ઔર દો રસ્સે ઉપરવાલી ચટ્ટાનકી ઉભરી હૂઈ ચોટીકે સાથ બંધવા દિએ. ઉસ્ને તમામ આદમિયોંસે કહા કે નીચેસે રસ્સા પૂરી તાકતસે ખીંચેં. વહ ખૂદ ઉપર ચલા ગયા. નીચેસે જબ સબને ઝોર લગાયા તો ઉસ્ને દેખા કે બળી ચટ્ટાન હિલ રહી થી. એક બાર યહ ઈત્ની ઝિયાદા હિલ ગઈ કે ઉસે ઉસ્કે નીચે એક ખલા નઝર આ ગયા. ઉસ્કા હોસ્લા બળ્હ ગયા. ઉસ્ને ના'રે લગાને શુરૂઅ કર દિએ. ઉસ્કે આદમિયોંને ઔર ઝોર લગાયા તો ચટ્ટાન સરક ગઈ. મારકૂનીને અપને આદમિયોંકો ઝરા આરામ કરનેકો કહા. સૂરજ સિયાહ પહાળકે પીછે ચલા ગયા થા. મારકૂનીકે પાસ શરાબકા ઝખીરા થા. ઉસ્ને શરાબકા મશ્કીઝા મંગવા કર કહા પીઓ ઔર ઈસ ચટ્ટાનકો કંકરીકી તરહ નીચે ફેંક દો.

સબ શરાબ પર ટૂટ પળે. મારકૂનીને પુર જોશ લહજેમેં કહા, ''મેં આજ રાત તુમ્હેં દો ઉંટ ભૂન કર ખિલાઉંગા.'' થોળી દેર બા'દ શરાબને સબકી થકન દૂર કર દી ઔર ઉનમેં નઈ તાઝગી આ ગઈ. ઈત્નેમેં સૂરજ ઉફુકસે ભી નીચે ચલા ગયા થા. મશ્અલેં જલા કર રખ લી ગઈ ઔર સબને એક બાર ફિર ઝોર લગાના શુરૂઅ કિયા. મારકૂની ઉપર ખળા થા. ઉસે મશ્અલોંકી નાચતી રોશનીમેં ચટ્ટાનકા બાલાઈ હિસ્સા આગેકો ઝુકતા ઔર કુછ સરકતા નઝર આયા. ઉસ્ને ઔર ઝિયાદા જોશસે ના'રે લગાને શુરૂઅ કર દિએ. અચાનક ચટ્ટાન મહેબ (ખૌફનાક) આવાઝકે સાથ સિરક ગઈ ઔર ઉલટ કર નીચેકો લુળ્હક ગઈ. જહાં મારકૂનીકે આદમી થે વહ જગહ તંગ થી. ઉન્કે પીછે ભી એક પથરીલી ટેકરી થી. ઉપરસે ચટ્ટાન ઈત્ની તેઝીસે આઈ કે નીચેસે આદમી ભાગ ન સકે. રોશની ભી કમ થી. પહાળોં ઔર ચટ્ટાનોંમેં ઘિરી હૂઈ યહ દુન્યા બયક વક્ત કઈ એક ચીખોંસે લરઝ ઉઠી ઔર સુકૂત તારી હો ગયા. મારકૂની દોળતા નીચે ગયા. એક મશ્અલ ઉઠા કર દેખા. ગિરી હૂઈ ચટ્ટાનકે નીચેસે ખૂન બહ રહા થા. કિસીકા હાથ નઝર આ રહા થા, કિસીકી ટાંગ ઔર કિસીકા સર ઔર કુછ ઐસે ભી થે જો

દરમિયાનમેં નીચે આ ગએ થે.

મારકૂનીકો કિસીકે દોળનેકી આહટેં સુનાઈ દીં. શાયદ કોઈ બચ ભી ગએ થે. વહ ભાગ ગએ થે. ઉસ્ને ટેકરી પર દેખા. વહાં ચાર ઈન્સાન ખળે થે. એક બૂળ્હા થા. દૂસ્રા ઈસ્માઈલ, તીસ્રા મારકૂનીકા એક સાથી જો હાંપ રહા થા. વહ ભાગા નહીં થા ઔર ચોથા ઈન્સાન કુદૂમી થી જો સરાપા ખૌફ બની ખળી થી. મારકૂની આહિસ્તા આહિસ્તા ટેકરી પર આયા. ઉસ્ને ચારોંકો બારી બારી દેખા. સબ ખામોશ થે. સબસે પહલે બૂળ્હા બોલા. ઉસ્ને કહા, "મૈંને તુમ્હેં ખબરદાર કર દિયા થા કે મુઝે તુમ્હારી આંખોંમેં મૌત નઝર આ રહી હે. મૈંને અપને ફર્ઝકો નઝર અંદાઝ કરકે તુમ્હેં યહ ભેદ બતા દિયા થા. મૈં જાન્તા થા કે યહ મૌતકા ભેદ હે ઔર મૌત મેરા ફર્ઝ પૂરા કર દેગી..... ક્યા તુમ વાપસ ચલે જાઓગે ?"

"નહીં" મારકૂનીને આહિસ્તાસે કહા, "મેરે યહ સાથી મેરે સાથ હૈં. યહ મેરા સાથ દેંગે."

"મુઝસે પૂછો." બૂળ્હેને કહા, "તુમ્હારે ચાર આદમી મેરે દો આદમિયોંકે સાથ ભાગ ગએ હૈં. મેરે આદમી ઉન્હેં બાહરકા રાસ્તા નહીં બતાએંગે. ઉન્હેં અબ અંદર હી ભટક ભટક કર મરના હે. બેહતર હોતા કે વહ ચટ્ટાનકે નીચે આ કર મર જાતે. યહ મૌત આસાન થી. આજ રાતકે લિએ યહ કામ બંદ કર દો. મૈં સુબ્હ તુમ્હેં અંદર લે જાઉંગા."

મારકૂની પર ઈસ હાદષેકા કોઈ અષર મા'લૂમ નહીં હોતા થા. ઉસ્ને બૂળ્હેકો અપને સાથ ખાના ખિલાયા. ઈસ્માઈલને બૂળ્હેકો એક ચાદર દી જો ઉસ્ને અપને ઉપર ડાલ લી. કુદૂમી પર ખામોશી તારી થી. વહ ઉન ઔરતોંકો ભી દેખ ચુકી થી જિન્હેં મારકૂનીને યર્ગમાલ બનાકે રખ્ખા હુવા થા. વહ અબ કિસી ઔર જગહ થીં.

"તુમ મેરે એક આદમીકો ખા ગએ થે." મારકૂનીને કહા, "ઉસસે પહલે તુમને કિત્ને ઈન્સાન ખાએ હૈં ?"

"જિત્ને હાથ લગ સકે." બૂળ્હેને જવાબ દિયા, "મૈં બતા નહીં સકતા કે હમારી નસલમેં ઈન્સાની ગોશ્ત કબ દાખિલ હુવા. જો તારીખ મેરે કાનોંમેં

ડાલી ગઈ હે ઉસમેં પંદ્રહ સદિયોં પુરાની એક પેશીનગોઈ શામિલ હે. કિસીને કહા થા કે જો લોગ ખુદાએ રેમનીસકે મદફનકી હિફાઝત કરેંગે ઉન્હેં રેગઝાર અપની ઠંડી આગોશમેં રખ્ખેગા. ઉન્હેં પાની ઔર સાએસે મહરૂમ નહીં હોને દેખા. ઉન્હેં દુન્યાકે લાલચસે આઝાદ કર દેગા. ઉન્હેં સોને, ચાંદી, ઔરત ઔર શરાબકી ખ્વાહિશસે આઝાદ કર દેગા. ઉન્હેં યહ ભી ઝરૂરત નહીં રહેગી કે વહ અપને સતર ઢાંપેં. ઉન્કે દિલોંમેં એક દૂસ્રેકી મુહબ્બત હોગી. ઉનમેં કોઈ લાલચ નહીં હોગા. લાલચ ઈન્સાનકો કાતિલ, ડાકૂ ઔર બદદિયાનત બનાતા હે. વહ કભી દૌલતકા લાલચ કરતા હે ઔર કભી ઔરતકા. ઉસ્કા દીન નહીં રહતા. લાલચ ફસાદકી જળ હે. હમેં ઈસ લા'નતસે આઝાદ કર દિયા ગયા થા ઔર કહા ગયા થા કે એક વક્ત આએગા કે રેમનીસકે મુહાફિઝ ઈન્સાનકા ગોશ્ત ખાએંગે. યહાંસે બાહર જાયા કરેંગે. ઈન્સાનકા શિકાર ખેલેંગે ઔર કોઈ જાન્વર મિલે તો ઉસે ભી ખાએંગે. અગર નહીં ખાએંગે તો ઉન્કી નસલ ખત્મ હો જાએગી."

"ક્યા તુમ આજ ભી ફિર્ઔનોંકો ખુદા સમઝતે હો?" કુદૂમીને બૂળ્હેસે પૂછા.

"ઈન્સાન બળી કમઝોર ચીઝ હે. અપને ખુદા બદલતા રહતા હે." બૂળ્હેને કહા, "ઔર કભી ઈન્સાન ખૂદ હી ખુદા બન જાતા હે. ઈસ વક્ત તુમ લોગ મેરે ખુદા હો ક્યૂંકે મેરી જાન ઔર મેરી બચ્ચિયોંકી ઈઝઝત જો તુમ્હારી કેદમેં હેં તુમ્હારે હાથમેં હે. મેંને તુમ પર યહ રાઝ તુમ્હેં ખુદા સમઝ કર ફાશ કર દિયા હે. ક્યૂંકે મેં મરનેસે ડરતા હૂં ઔર અપની બચ્ચિયોંકો બેઆબરૂ કરાનેસે ડરતા હૂં. ફિર્ઔનને ભી તુમ્હારી તરહ અપને વકતકી મખ્લૂકકી ગર્દન પર ભૂક ઔર બેગાર છુરી રખ કર કહા થા કે મેં ખુદા હૂં. ઈન્સાનને મજબૂર હો કર કહા, 'હાં! તુમ હી ખુદા હો.' ભૂક ઔર મુફલિસી ઈન્સાનકો હકીકતસે બહુત દૂર લે જા કર ફેંક દેતી હે. ઉસ્કે અંદરકા ઈન્સાન મર જાતા હે. જિસે હકીકી ખુદાને અશ્રફુલ્મખ્લૂકાત કહા થા, ઉસ્કા સિર્ફ જિસ્મ રહ જાતા હે જિસે પેટકી આગ લગ જાતી હે તો વહ ઈસ ઈન્સાનકે આગે સજદે કરને લગતા હે જો ઉસ્કે પેટકી આગ ઠંડી કરતા હે. ઈન્સાનકી ઈસી કમઝોરીને બાદશાહ પૈદા કિએ, ડાકૂ ઔર રહઝન પૈદા કિએ.

ઈન્સાનકો હાકિમ ઔર મહકૂમ, ઝાલિમ ઔર મઝલૂમ બનાયા. લોગ કહતે હૈં કે ઈન્સાનકો ભૂકને બદીસે આશ્ના કિયા. યહ ગલત હે, ઈન્સાનકો બદકાર ઝર્રો જવાહિરાતને બનાયા હે.... તુમ કોન હો ? કયા હો ?" ઉસ્ને કુદૂમીસે પૂછા, "ઉનમેંસે કિસીકી બીવી હો ? ઉનમેંસે કિસે અપના આદમી કહ સકતી હો ?" બૂળ્હેકો મા'લૂમ હો ચુકા થા કે કુદૂમી કાહિરાકી રક્કાસા હે.

કુદૂમી ઉસ્કે સવાલસે પરેશાન હો ગઈ. વહ પહલે હી પરેશાન થી. બૂળ્હેકે સવાલને ઉસ્કા પસીના નિકાલ દિયા. બૂળ્હેને ઉસે ખામોશ દેખ કર કહા, "તુમ અપને હસીન ચેહરે ઔર જવાનીકી બદોલત અપને આપકો ખુદા સમઝતી હો ઔર તુમ્હારી ખ્વાહિશ કરનેવાલે તુમ્હેં ખુદા કહતે હૈં. મુઝે જંગલી ઔર વહશી ન સમઝો. મેરે પાસ કપળે હૈં જો મૈં પહન કર કભી કભી કાહિરા જાયા કરતા હૂં... તુમ્હારી મુહઝઝબ દુન્યાકો દેખતા હૂં, ફિર વાપસ આ કર કપળે નિકાલ દેતા હૂં. મૈંને તુમ્હારી દુન્યામેં બઘિયોં પર શહઝાદે સેર કરતે દેખે હૈં. તુમ્હારી તરહકી શહઝાદિયા દેખી હૈં. નાચને ઔર ગાનેવાલી ભી દેખી હૈં ઔર ઉન્હેં જો નચાતે હૈં ઉન્હેં ભી દેખા હે. મૈંને ફિર્ઔનોંકે વકતોંકી બાતેં સુની હૈં ઔર આજકે વકતકે ફિર્ઔન ભી દેખે હૈં. ઈન સબકા અંજામ ભી દેખા હે. તુમ્હારા અંજામ ભી જો તુમ્હેં અભી નઝર નહીં આ રહા દેખ રહા હૂં. તુમ્ને ખઝાનેકે લાલચમેં ઈત્ને બેગુનાહ ઈન્સાનોંકા ખૂન કિયા. ઈસ ગુનાહકી સઝાસે બચ નહીં સકોગે. ફિર્ઔન ભી નહીં બચ સકે થે. મૈં સુબ્હ તુમ્હેં અંદર લે જાઉંગા. ઉન્કા અંજામ દેખના. વહ ખુદા ન હોતે તો ઉન્કા યહ અંજામ ન હોતા. ખુદા વહ હોતા હે જો અંજામ તક પહુંચાયા કરતા હૈં. અંજામ તક પહુંચા નહીં કરતા. મૈંને ઉસ ઈન્સાનકો કભી ખુદા નહીં માના જો આજ પહાળિયોંકે નીચે હડ્ડિયોંકા ઢાંચા બના હુવા હે. મૈં ઔર મેરા કબીલા ઈસ્કી હિફાઝત નહીં કર રહે. હમને દુન્યાકે લાલચસે બચનેકે લિએ અપના એક અકીદા બના લિયા હે. હમ ઉસ અકીદેકી હિફાઝત કર રહે હૈં."

બૂળ્હા ઠહરી ઠહરી આવાઝમેં બોલતા જા રહા થા. કુદૂમી ઉસે દેખ રહી થી ઔર બૂળ્હેકી બાતોંમેં ઉસે અપના અંજામ નઝર આ રહા થા. મારકૂનીકે હોંટોં પર તંઝિયાસી મુસ્કુરાહટ થી. વહ શરાબ પી રહા થા.

ઉસ્ને બૂઢેસે કહા, "તુમ અપની ઔરતોંકે પાસ ચલે જાઓ. સુબ્હ જલ્દી ઉઠના. હમેં અંદર જાના હે."

બૂઢા ચલા ગયા તો મારકૂનીને કુદૂમીસે કહા, "આઓ હમ ભી સો જાએં."

"મેં તુમ્હારે સાથ નહીં જાઉંગી." કુદૂમીને કહા.

મારકૂની ઉસ્કી તરફ લપકા. કુદૂમી પીછે હટ ગઈ. મારકૂનીને ઉસે ધમકી દી. ઈસ્માઈલ ઉસ્કે આગે આ ગયા. ઉસ્ને કુછ નહીં કહા. મારકૂનીકી આંખોંમેં આંખેં ડાલ કર દેખા ઔર પીછે હટ ગયા. વહ જબ ચલા ગયા તો કુદૂમી ઈસ્માઈલકે સીને પર સર ફેંક કર બચ્ચોંકી તરહ રોને લગી.

ઝાગે તો મારકૂનીને બૂઢેકો ઢૂંડા. બૂઢા વહાં નહીં થા. ઔરતોંકો દેખા. વહ ભી ગાઈબ થીં. ઉન્હેં આવાઝેં દીં. ઈધર ઉધર દેખા. ઉનમેંસે કોઈ ભી નઝર ન આયા. મારકૂનીકો અબ ઉન્કી ઝરૂરત નહીં થી. મદફનકા દહાના ખુલ ચુકા થા. બૂઢા અગર વહાં હોતા ભી તો ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે અંદર ક્યા હે. મારકૂનીને ઈસ્માઈલ, અપને સાથી ઔર કુદૂમીકો અપને સાથ લિયા ઔર વહ સબ ઉસ ચટ્ટાન પર ચઢ ગએ જહાં મદફનકે અંદર જાનેકા દહાના થા. મારકૂની નીચે ઉતરા. યહ એક કુશાદા ગઢા થા, જો સુરંગ બન કર એક તરફ ચલા ગયા થા. વહ મશ્અલેં સાથ લે ગએ થે જો જલાઈ ગઈ. કુછ દૂર જા કર સુરંગ બંદ હો ગઈ. મારકૂનીને વહાં ઉલટી કુદાલ મારી તો ઐસી આવાઝેં આઈં જૈસે ઉસ્કે પીછે જગહ ખોખલી હે. યહ પથ્થરકા ચોકોર દરવાઝા થા. ઈસ ઝર્બેં લગાઈ ગઈં તો કિનારોંસે ખલા નઝર આને લગે. સલાખોં ઔર હથોડોં વગૈરહી મદદસે ઈસ તરાશે હૂએ પથ્થરકો હિલા લિયા ગયા ઔર બહુતસી મેહનત ઔર મશક્કતકે બા'દ ઈસ ચોકોર પથ્થરને ઈસ તરહ રાસ્તા દે દિયા કે પીછેકો ગિરા. ઉસ્કે વઝનકા યહ આલમ થા કે ઉસ્કે ગિરનેસે ઝલ્ઝલેકા ઝટકા મહસૂસ હુવા. અંદરસે પંદ્રહ સોલાં સદિયોંકી બદબૂ ઝકળકી તરહ બાહર આઈ. સબ પીછેકો ભાગે ઔર ઉન્હોંને નાક મુંહ પર કપડે લપેટ લિએ. ઝરા દેર બા'દ મશ્અલોંકે સાથ અંદર ગએ. ચંદ કદમ આગે સીઢિયાં નીચે જાતી થીં.

સીળ્હિયોં પર ઈન્સાની ખોપળિયાં ઔર હડ્ડિયોંકે પીંજર પળે થે. ઉન્કે સાથ બર્છિયાં ઔર ઢાલેં ભી થીં. યહ પહરાદારોંકી હડ્ડિયાં થીં. ઉન્હેં અંદર ઝિંદા પહરે પર ખળા કરકે મદફનકે મુંહ પર ઈત્ની વઝની સિલ જમા દી ગઈ થી. સીળ્હિયા ઉન્હેં દૂર નીચે લે ગઈ. યહ એક વસીઅ કમરા થા. યહ ઝમીન પથરીલી થી. કારીગરોંને લમ્બી મુદત સર્ફ કરકે દીવારેં ઔર છત ઈસ તરહ તરાશી થી કે યહ બીસવીં સદીકી ઈમારત મા'લૂમ હોતી થી. વહાં એક બળી હી ખૂશનૂમા કશ્તી રખ્ખી થી જિસ્કે બાદબાન લિપટે હૂએ થે. કશ્તીમેં ભી ઈન્સાની ખોપળિયાં ઔર હડ્ડિયાં પળીં થીં. યહ મલ્લાહોંકી થીં. એક તારીક રાસ્તા જો કારીગરીસે તરાશા ગયા થા એક ઔર કમરેમેં લે ગયા. વહાં એક સજી સજાઈ ઘોળાગાળી ખળી થી. ઉસ્કે આગે આઠ ઘોળોંકી ખોપળિયાં ઔર હડ્ડિયાં બિખરી હૂઈ થીં ઔર બઘીકી અગલી સીટ પર ઈન્સાની હડ્ડિયોંકા ઢેર થા. ઈસ કમરેમેં કઈ ઔર હડ્ડિયોંકે પિંજર થે. ઈસસે આગે એક ઔર કમરા થા, જો સહીહ મા'નોંમેં શીશ મહલ થા. છત ઉંચી ઔર દીવારોં પર ચતરકારી કી ગઈ થી. એક દીવારકે સાથ સીળ્હિયાં ઔર ઉન પર એક પથ્થરકી કુર્સી ઔર કુર્સી પર રેમનીસકા બુત બેઠા હુવા થા. યહ ભી પથ્થરકા થા.

સીળ્હિયોં પર હડ્ડિયોંકે પિંજર ઔર ખોપળિયાં પળી થીં. કુદૂમીને એક ખોપળીકે સાથ મોતિયોંકા એક હાર દેખા જિસ્કે સાથ એક નીલા હીરા થા. કાનોંમેં ડાલનેકે ઝેવરાત થે ઔર અંગૂઠિયાં ભી. ચંદ ઔર ઢાંચોંકે સાથ ઉસ્ને હાર ઔર ઝેવરાત દેખે. મારકૂનીને એક હાર ઉઠાયા ડેળ્હ હઝાર સાલ ગુઝર જાનેકે બા'દ ભી ઈન મોતિયોં ઔર હીરોંકી ચમક માંદ નહીં પળી થી. મશ્અલકી રોશનીસે હીરે રંગારંગ શુઆએં દેતે થે. મારકૂની હાર કુદૂમીકે ગલેમેં ડાલને લગા તો કુદૂમી ચીખ માર કર ઈસ્માઈલકે પીછે હો ગઈ. મારકૂનીને કહકહા લગા કર કહા, "મેંને કહા થા કે તુમ્હેં મલિકએ કલૂપતરા બનાઉંગા. ડરો મત કુદૂમી ! યહ સબ હાર તુમ્હારે હૈં."

"નહીં !" કુદૂમીને લરઝતી કાંપતી આવાઝમેં કહા, "નહીં ! મેંને ઈન ખોપળિયોં ઔર હડ્ડિયોંમેં અપના અંજામ દેખ લિયા હે. યહ ભી મુઝ જૈસી થીં. યહ ઉસ 'ખુદા'કી મહબૂબાકા હાર હે જો યહી કહીં મરા પળા હે.

મૈંને ઉન્કા અંજામ દેખ લિયા હે જિન્હેં તકબ્બુરને ખુદા બનાયા. મૈંને અપના ખુદા દેખ લિયા હે.'' વહ ઈસ કદર ઘબરાઈ હૂઈ થી કે ઉસ્ને ઈસ્માઈલકો ઘસીટતે હૂએ કહા, ''મુઝે યહાંસે લે ચલો. મુઝે લે ચલો યહાંસે. મેં હડ્ડિયોંકા પિંજર હૂં.'' ઉસ્કે ગલેમેં અપના હાર થા. ઉસ્ને યહ હાર ઉતાર કર હડ્ડિયોં પર પટખ દિયા. ઉંગલિયોંસે બેશ કીમત અંગૂઠિયાં ઉતાર કર ફેંક દીં ઔર ચિલ્લાને લગી, ''મૈંને અપના અંજામ દેખ લિયા હે. મૈંને ખુદા દેખ લિયા હે. મુઝે યહાંસે લે ચલો.''

મારકૂની એક ઔર કમરેમેં જા ચુકા થા. ઈસ્માઈલને કુદૂમીસે કહા, ''હોશમેં આઓ. હમ ચલે ગએ તો યહ સારા ખઝાના યહ દોનોં સલીબી ઉઠા લે જાએંગે.'' ઈસ્માઈલકો એક ઔર રાસ્તા નઝર આ ગયા. મશઅલ ઉસ્કે હાથમેં થી. વહ કુદૂમીકો ઉસ તરફ લે ગયા ઔર વહ એક ફરાખ કમરેમેં દાખિલ હૂએ. વસ્તમેં એક ચબૂતરે પર તાબૂત રખ્ખા થા. ચેહરા નંગા થા. યહ થા રેમનીસ દોમ જિસ્કે આગે લોગ સજદે કરતે થે. લાશ હુનૂત કી હૂઈ થી. ચેહરા બિલ્કુલ સહીહ થા. આંખેં ખુલી હૂઈ થીં. ઈસ્માઈલ ઈસ ચેહરેકો બહુત દેર દેખતા રહા. કુદૂમીને ભી દેખા. ફિર ઉન્હોંને એક દૂસ્રેકી તરફ દેખા. ઉન્હોંને ઈધર ઉધર દેખા તો વહાં હડ્ડિયોંકે પિંજર નઝર આએ ઔર વહીં ઉન્હેં બળે ખૂશનૂમા બોક્સ ભી દિખાઈ દિએ. એક બોક્સકા ઢકના ખુલા થા. ઉન્હોંને દેખા કે ઉસમેં સોનેકે ઝેવરાત ઔર હીરે પળે થે. ઈન પર એક ઈન્સાની બાઝૂકી હડ્ડી ઔર એક હાથકી હડ્ડિયાં ફેલી હૂઈ થીં. બોક્સકે સાથ ખોપળી ઔર બાકી હડ્ડિયાં પળી થીં.

''આહ ઈન્સાન !'' ઈસ્માઈલને કહા, ''ઈસ શખ્સને મરનેસે પહલે યહ ઝેવરાત ઔર હીરે ઉઠાનેકી કોશિશ કી. ઉસે ઉમ્મીદ હોગી કે યહાંસે નિકલ ભાગેગા મગર દમ ઘુટનેસે ખઝાનેકે ઉપર મર ગયા. બૂળ્હેને ઠીક કહા થા કે ઈન્સાનકી દુશ્મન ભૂક નહીં હવસ હે.'' ઉસ્ને બોક્સકી તરફ હાથ બળ્હા કર કહા, ''કુદૂમી ! તુમ ભી હવસ લે કે આઈ હો. મેં તુમ્હેં કુછ દે દૂં.''

''નહીં ઈસ્માઈલ !'' કુદૂમીને ઉસ્કા હાથ રોકતે હૂએ કહા, ''મેરી હવસ મર ચુકી હે. કુદૂમી મર ચુકી હે.''

ઈસ્માઈલને ફિર ભી બોક્સમેં હાથ ડાલા. કુદૂમીને ચિલ્લા કર કહા, "બચો ઈસ્માઈલ !"

ઈસ્માઈલ ઉસ્તાદ થા. વહ એક તરફ ગિર કર લુઢક ગયા ઔર ઉઠા ઉસ્ને દેખા કે મારકૂની તલવાર સોંતે ઉસ પર હમ્લા આવર હુવા થા. ઉસ્કી તલ્વારકા વાર બોક્સ પર પળા. મારકૂનીકી આવાઝ સુનાઈ દી, "યહ ખઝાના મેરા હે." ઈત્નેમેં મારકૂનીકા સાથી ભી આ ગયા. ઈસ્માઈલકે પાસ ખંજર થા જિસસે વહ તલ્વારકા મુકાબલા નહીં કર સકતા થા. કુદૂમીકો કરીબ હી એક બર્છી પળી નઝર આ ગઈ. મારકૂની ઈસ્માઈલ પર વાર કર રહા થા જો વહ મશ્અલ પર રોક રહા થા. મારકૂનીકે સાથીને ભી ઈસ્માઈલ પર વાર કિયા. દોનોં સલીબી ખઝાના દેખ કર પાગલ હો ચુકે થે. કુદૂમીકો ઉન્હોંને ન દેખા કે ક્યા કર રહી હે. જોં હી મારકૂનીકી પીઠ કુદૂમીકી તરફ હૂઈ કુદૂમીને પૂરી તાકતસે બર્છી ઉસ્કે પહલૂમેં ઉતાર દી. બર્છી નિકાલ કર એક ઔર વાર કિયા ઔર ઉસે લુઢકા દિયા. ઉસ્કા એક હી સાથી રહ ગયા થા. વહ કુદૂમી પર તલ્વારકા વાર કરનેકો લપકા તો ઈસ્માઈલને ખંજરસે ઉસ્કે પહલૂસે પેટ ચીર ડાલા.

કુદૂમી જો ખઝાનેસે હિસ્સા લેને ગઈ થી અપને ગલેકા હાર, બેશ કીમત દો અંગૂઠિયાં ઔર કાનોંકે ઝેવરાત વહાં ફેંક કર ઈસ્માઈલકે સાથ બાહર નિકલ આઈ.

ઈસ ઈલાકેસે બાહર નિકલનેકા રાસ્તા ઉન્હેં મા'લૂમ થા. વહ બાહર નિકલ ગએ. બાહર થોળેસે ઉંટ ખળે થે. બાકી મા'લૂમ નહીં કહા ગાયબ હો ગએ થે. વહ દો ઉંટોં પર બેઠે ઔર કાહિરાકી સિમ્ત રવાના હો ગએ.

વહ અગલી રાત થી. આધી ગુઝર ગઈ થી જબ ગિયાસ બિલ્બીસને કુદૂમી ઔર ઈસ્માઈલકી સારી દાસ્તાન હર એક તફસીલકે સાથ સુન કર લમ્બી આહ ભરી ઔર કહા, "મુઝે સલાહુદીન અય્યૂબીકી બાતેં અબ સહીહ મા'લૂમ હો રહી હેં. ઉસ્ને કહા થા ઈન ખઝાનોંસે દૂર રહો."

ગિયાસ બિલ્બીસ શહરી ઉમૂરકા કોતવાલ થા. ઈસ્માઈલ ઔર કુદૂમી ઉસે અચ્છી તરહ જાન્તે થે. વહ ગુનાહોંકા કફ્ફારા અદા કરના ચાહતે થે.

વહ સહરાસે લોટ કર અહમર દુર્વેશકે પાસ જાનેકી બજાએ ગિયાસ બિલ્બીસકે પાસ ચલે ગએ ઔર ઉસે સારી વારિદાત સુના કર બતાયા કે અસલ સરગના અહમર દુર્વેશ હે. ગિયાસ બિલ્બીસને ઉસી વક્ત અલી બિન સુફિયાનકો અપને પાસ બુલા લિયા. ઉસે યહ વારિદાત સુનાઈ. અહમર મા'મૂલી હેષિયતકા આદમી નહીં થા. ઈન દોનોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો જા જગાયા ઔર ઈજાઝત માંગી કે વહ અહમર દુર્વેશકો ગિરફતાર કર લેં. ઉન્હેં ઈજાઝત મિલ ગઈ. ઉન્હોંને ફોજકે કુછ આદમી સાથ લિએ ઔર અહમર દુર્વેશકે ઘર છાપા મારા. સારે ઘરકી તલાશી લી. વહાંસે વહ નકશે ઔર કાગઝાત બરઆમદ હૂએ જો પુરાની દસ્તાવેઝાતકે પુલંદેસે ગાઈબ થે.

સુબ્હ અલી બિન સુફિયાન ઔર ગિયાસ બિલ્બીસકે સાથ ફોજકે એક બળે દસ્તેકો ઉસ પુરઅસ્રાર ઈલાકેકી તરફ ભેજા ગયા જહાં રેમનીસકા મદફન થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને હુકમ દિયા થા કે સુબૂત વગૈરહ દેખ કર મદફનકો ઈસી તરહ બંદ કર દિયા જાએ જિસ તરહ પહલે થા. કિસીકો અંદર ન જાને દિયા જાએ. ઈસ્માઈલ રહનુમાઈ કર રહા થા. વહાં ગએ તો વહ જગહ ખૂનચકાં (ખૂન ટપકતા હુવા) કહાની બયાન કર રહી થી. ફોજકી મદદસે મદફનકે દહાનેકો ઉસી વઝની ચોકોર પથ્થરસે બંદ કર દિયા ગયા. ચટ્ટાન જો નીચે પળી થી ઈસે ફોજકી એક બળી જમઈય્યતને રસ્સોં ઔર ઝંજીરોંસે ઉપર કિયા ઔર ફિર્ઓન એક બાર ફિર નઝરોંસે ગાઈબ હો ગયા. મગર અબ વહ અપને જૈસે દો ઔર ગુનહગારોંકી લાશેં અપને મદફનમેં લે ગયા.

ઇસ્લામકી પાસ્બાની કબ તક કરોગે ?

સલીબિયોંકા સન ૧૧૭૪, દુન્યાએ ઈસ્લામકે લિએ અચ્છા સાબિત ન હુવા. યહ મુસલમાનોંકા સન ૫૬૯ હિજરી થા. સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો અલી બિન સુફિયાનને સાલકે આગાઝમેં યહ ખબર સુનાઈ કે ઈકરામેં અપના એક જાસૂસ શહીદ હો ગયા હે ઔર દૂસ્રા પકળા ગયા હે. યહ ઈત્તિલાઅ એક ઔર જાસૂસ લાયા થા જો ઈન દોનોંકે સાથ થા. યહ જાસૂસ કુછ કીમતી મા'લૂમાત ભી લાયા થા લેકિન એક જાસૂસકી શહાદત ઔર દૂસ્રેકી ગિરફતારીને સુલ્તાન અય્યૂબીકો પરેશાન કર દિયા. અલી બિન સુફિયાન ભાંપ ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબી કુછ ઝિયાદા હી પરેશાન હો ગયા હે. ફોજી સુરાગરસાની ઔર જાસૂસીકા યહ માહિર સરબરાહ જાન્તા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને સેંકળોં ફોજિયોંકી શહાદત પર ભી કભી પરેશાની ઔર અફસોસકા ઈઝહાર નહીં કિયા. લેકિન એક છાપામાર યા કિસી મુલ્કમેં ભેજે હૂએ એક જાસૂસકી શહાદતકી ખબર સુન કર ઉસ્કા ચેહરા બુઝ જાયા કરતા હે.

અબ એક જાસૂસકી શહાદત ઔર એકકી ગિરફતારીકી ઈત્તિલાઅ પર અલી બિન સુફિયાનને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર રંજકા અષર દેખા તો ઉસ્ને કહા, "અમીરે મુહતરમ ! આપકા ચેહરા ઉદાસ હોતા હે તો લગતા હે સારા આલમે ઈસ્લામ મલોલ (ઉદાસ) હો ગયા હે. ઈસ્લામકી આબરૂ જાનોંકી કુર્બાની માંગતી હે. એક દિન હમ દોનોંકો ભી શહીદ હોના હેં. હમારે દો જાસૂસ ઝાએ' હો ગએ હેં તો મેં દો ઔર ભેજ દૂંગા. યહ સિલ્સિલા રુક નહીં જાએગા."

"યહ સિલ્સિલા રુક જાનેકા ખદશા નહીં અલી !" સુલ્તાન અય્યૂબીને રંજીદાસી મુસ્કુરાહટસે કહા, "કિસી છાપામારકી શહાદત મેરે ઝહનમેં યહ સોચ બેદાર કરતી હે કે એક યહ સરફરોશ હેં જો હમારી નઝરોંસે ઓઝલ, વતનસે દૂર, અપને બીવી બચ્ચોં, બહન ભાઈ ઔર માં બાપસે દૂર દુશ્મનકે મુલ્કમેં તને તન્હા અપના ફર્ઝ અદા કરતે ઔર જાનકી કુર્બાની

દેતે હૈં ઔર એક યહ ઈમાન ફરોશ હૈં જો ઘરોંમેં બાદશાહોંકી તરહ રહતે, ઐશો ઈશ્રત કરતે ઔર ઈસ્લામકી જળેં કાટનેમેં અપને દુશ્મનકા હાથ બટાતે હૈં.''

''ક્યા આપ પસંદ ફરમાએંગે કે સાલારોં, નાઈબ સાલારોં ઔર તમામ કમાંદારોંકો બાકાઈદા વઅઝ દિએ જાયા કરેં ?'' અલી બિન સુફિયાનને કહા, ''આપ ઉન્હેં મહીનેમેં એક બાર ઈસ્લામકી અઝમત ઔર સલીબિયોંકે અઝાઈમકે મુતઅલ્લિક વઅઝ દિયા કરેં. મેરા ખયાલ હે કે જિન્કા રુજહાન દુશ્મનપરવરીકી તરફ હે ઉન્હેં બતાયા જાએ કે ઉન્કા દુશ્મન કોન હે ઔર કૈસા હે તો વહ અપને ખયાલાતમેં તબ્દીલી પૈદા કર લેંગે.''

''નહીં.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''જબ ઈન્સાન ઈમાન બેચને પર આતા હે તો ઉસ્કે આગે કુર્આન રખ દો તો વહ ઈસ મુકદસ કિતાબકો ઉઠા કર એક તરફ રખ દેગા. એક તરફ સિર્ફ અલ્ફાઝ હોં ઔર દૂસરી તરફ દોલત, ઔરત ઔર શરાબ તો ઈન્સાન અલ્ફાઝસે મુતઅષ્પિર નહીં હોતા. અલ્ફાઝ નશા નહીં દે સકતે, બાદશાહી નહીં દે સકતે, હમારી કૌમકે ગદાર બચ્ચે નહીં. વહ ગંવાર ઔર જાહિલ નહીં. વહ સબ હાકિમ હૈં. ફોજ ઔર હુકૂમતકે ઉંચે ઓહદોંકે લોગ હૈં. વહ સિપાહી નહીં. દુશ્મનકે સાથ સાઝબાઝ હાકિમ હી કિયા કરતે હૈં. સિપાહી લળતે ઔર મરતે હૈં. ઉન્હેં ઝાંસે દે કર બગાવત પર આમાદા કિયા જાતા હે. મેં કિસીકો વઅઝ ઔર ખુત્બા નહીં દૂંગા. ખુત્બે દેનેવાલે હુકમરાન દરઅસલ કમઝોર ઔર બદદિયાનત હોતે હૈં. વહ કૌમકા દિલ અલ્ફાઝસે ઔર જોશીલે ખુત્બોંસે પરચાયા કરતે હૈં. મેં હાલાતકો બદલૂંગા. ફિર હાલાત બતાએંગે કે હમ અમીર હૈં યા ગરીબ, ફાતેહ હૈં યા શિકસ્તખૂર્દા. કૌમ ઔર ફોજ મુઝસે અનાજ માંગેગી, તો મેં ઉન્હેં અલ્ફાઝકી ખોરાક નહીં દૂંગા. ગદારોંકો મેં સઝા દૂંગા. ઉન્હેં જીનેકે હકસે મહરૂમ કર દૂંગા. અલી બિન સુફિયાન ! મુઝે અલ્ફાઝમેં ન ઉલઝાઓ. અગર મુઝે બોલનેકી આદત પળ ગઈ તો મેં ઝૂટ બોલના ભી શુરૂઅ કર દૂંગા.''

મિસ્રમેં બગાવતકા જો ખત્રા પૈદા હો ગયા થા વહ ખત્મ કર દિયા ગયા થા. આ'લા ઓહદોંકે ચંદ એક હાકિમ પકળે ગએ ઔર સઝા પા ચુકે થે. દોને ખૂદ હી સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ આ કર ઈકબાલે જુર્મ (જુર્મ કબૂલ)

કિયા ઔર મુઆફી માંગ લી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકા યહ કહના બિલ્કુલ સહીહ થા કે ગદ્દારી ઔર બેઈત્મિનાની પૈદા કરનેકે ઝિમ્મેદાર મફાદ (ફાઈદા) પરસ્ત હાકિમ હોતે હૈં. ફોજ ઔર કૌમકો ગુમરાહ કરકે સબ્ઝ બાગ઼ દિખાએ જાતે ઔર બગાવત પર આમાદા કિયા જાતા હે. મિસ્રમેં ૧૧૭૪ ઈસ્વીકે આગાઝ તક ફોજમેં બગાવતકા નામો નિશાન તક ન રહા થા. અલબત્તા સલીબી જાસૂસી ઔર તખ્રીબકારીમેં બદસ્તૂર મસ્રૂફ થે. સલીબિયોંકે જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર મિસ્રમેં મૌજૂદ ઔર સરગરમ થે. યહ સિલ્સિલા રોકા ભી નહીં જા સકતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ભી અપને જાસૂસ ઉન ઈલાકોંમેં ભેજ રખ્ખે થે જો સલીબિયોંકે કબ્ઝેમેં થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસ ઝમીનદોઝ જંગકા માહિર થા.

ઈકરા ફલસ્તીનકી સરઝમીનકા એક મુકામ થા જો ઈસ લિહાઝસે અહમ થા કે વહાં સલીબિયોંકા સબસે બળા પાદરી જિસે સલીબે આ'ઝમકા મુહાફિઝ કહા જાતા થા, રહતા થા. વહીંસે સલીબી કમાંડર હિદાયાત ઔર હોસ્લા અફઝાઈ કરતે થે ઔર ઈકરા ઉસ દોરમેં સલીબિયોંકી હાઈકમાંડરકા હેડકવાર્ટર બન ગયા થા. જબ નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કુરકકા કિલ્આ ફતહ કર લિયા તો સલીબી ઈકરાકો હેડકવાર્ટર બના કર બય્તુલ્મુકદસકો સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર ઝંગીસે બચાનેકી સ્કીમેં બના રહે થે. વહાંકે હાલાત મા'લૂમ કરને ઔર દુશ્મનકી સ્કીમકી ઈત્તિલાઅ કુરકમેં ઝંગીકો યા કાહિરામેં સુલ્તાન અય્યૂબીકો પહુંચાનેકે લિએ તીન જાસૂસ ભેજ દિએ ગએ થે. ઉન્કા કમાંડર ઈમરાન નામકા એક નિડર ઔર ઝહીન જાસૂ થા. યહ અલી બિન સુફિયાનકા ઈન્તિખાબ થા.

યહ તીનોં નિહાયત ખૂબીસે ઈકરામેં દાખિલ હો ગએ થે. જૈસા કે પહલે સુનાયા જા ચુકા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબીને શોબકકા કિલ્આ ઔર શહર ફતહ કિયા તો વહાંસે બેશુમાર ઈસાઈ ઔર યહૂદી કુરકકી તરફ ભાગ ગએ થે. મુસલમાનોંને કુરક પર ચળ્હાઈ કરકે યહ શહર ભી લે લિયા તો વહાંસે ભી ગૈરમુસ્લિમ ભાગે ઔર મુખ્તલિફ મકામાત પર ચલે ગએ. ઈન દોનોં મફતૂહા જગહોંકે ઈર્દ ગિર્દકે ઈલાકોંકે ભી ઈસાઈ ઔર યહૂદી ભાગ ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઈંટેલીજંસકા મહકમા ભી અપની ફોજકે સાથ થા.

અલી બિન સુફિયાનકી હિદાયતકે મુતાબિક કઈ જાસૂસ ઈસાઈયોંકે બહરૂપમેં ઈસાઈયોંકે ઈલાકોંમેં ભેજ દિએ ગએ. ઉનમેંસે તીનકો યહ મિશન દિયા ગયા કે વહ ઈકરાસે જંગી મા'લૂમાત હાસિલ કરકે કાહિરા ભેજેં. ઉન્હેં વહાં સલીબી ફોજકી નકલો હરકત પર નઝર રખની થી. ગૈરમુસ્લિમ આબાદીમેં મુસલમાન ફોજકી દહશત ભી ફેલાની થી ઔર યહ ઈત્તિલાઅ ભી દેની થી કે વહાં કિસ કિસમકી તબાહકારી (સાબૂતાઝ) કી જા સકતી હે.

યહ તીનોં લુટે પટે ઈસાઈયોંકે બહરૂપમેં ઈકરા દાખિલ હો ગએ. ઉન દિનોં વહાં યહ હાલત થી કે ઈસાઈયોં ઔર યહૂદિયોંકા તાંતા બંધા રહતા થા. વહ સબ હરાસાં થે ઔર પનાહેં ઢૂંડ રહે થે. પનાહકે બા'દ રોઝગારકા મસ્અલા થા. ઈમરાન ઔર ઉસ્કે દોનોં જાસૂસોંકો વહાં ઈસાઈયોંકી હેષિયતસે પનાહ મિલ ગઈ. તીનોં ઝહીન ઔર તર્બિયત યાફતા થે. ઈમરાન સીધા બળે પાદરીકે પાસ ચલા ગયા. અપને આપકો કિસી ઈલાકેકા પનાહગુઝીન ઝાહિર કિયા જિસ પર મુસલમાનોંકા કબ્ઝા હો ગયા થા. ઉસ્ને ઈસ તરહ બાતેં કીં જૈસે ઉસ પર મઝહબકા જૂનૂન તારી હે ઔર વહ ખુદાકી તલાશમેં મારા મારા ફિર રહા હે. ઉસ્ને કહા કે ઉસ્કી બીવી ઔર બચ્ચે મુસલમાનોંકે હાથોં મારે ગએ હેં. ઉસે ઈન બચ્ચોંકા ઔર બીવીકા કોઈ ગમ નહીં. ઉસ્ને બેતાબીસે યહ ખ્વાહિશ ઝાહિર કી કે વહ કલીસાકી ખિદમત કરના ચાહતા હે ક્યૂંકે ઉસ્ને સુના હે કે ખુદા ઔર રૂહાની સુકૂન કલીસામેં હે. ઉસ્ને અપના નામ જાન ગંથર બતાયા.

"…. ઔર મેંને ઈસ્લામ કબૂલ કર હી લિયા થા." ઈમરાનને પાદરીસે કહા, "ઉન્કે એક મૌલવીને કહા થા કે ખુદા મસ્જિદમેં હે. મેરી બીવી ઔર મેરે બચ્ચે મુઝસે નાલાં ઔર શાકી (શિકાયત કરનેવાલે) થે કે મેં કોઈ કામ કાજ નહીં કરતા થા. ખુદા ઔર રૂહાની સુકૂનકી તલાશમેં મારા મારા ફિરતા રહતા થા. મેં ખુદાકે વુજૂદ પર યકીન રખતા હૂં. વહ ખુદા હી થા જિસ્ને મેરી બીવીકો મુસલમાનોંકે હાથોં મરવા કર અપની પનાહમેં લે લિયા ક્યૂંકે મેં જો ઉસ્કા ખાવિંદ થા ઉસે રોટી નહીં દેતા થા. વહ ખુદા હી થા જિસ્ને મેરે બચ્ચોંકો ભી સંભાલ લિયા ક્યૂંકે વહ માંકે બગૈર રહ નહીં સકતે થે ઔર મેં જો ઉન્કા બાપ થા ઉન્કી તરફસે બેપરવા થા. મેં મુસલમાન હો ચુકા થા

મગર મુસલમાનોંને મેરે મા'સૂમ બચ્ચોંકો માર ડાલા. ઉન્હોંને હમ પર બહુત મઝાલિમ ઢાએ. મૈં જાન ગયા કે ખુદા મુસલમાનકે સીનેમેં નહીં હે કહીં ઔર હે."

ઉસ્ને અચાનક પાદરીકે કંધે થામ કર ઉસે ઝિંઝોળા ઔર દાંત પીસ કર પૂછા, "મુકદ્દસ બાપ ! મુઝે બતાઓ મૈં પાગલ તો નહીં હો ગયા ? મૈં અપની જાન અપને હાથોં લે લૂંગા. મૈં અગલે જહાન તુમ્હારા ગીરેબાન પકળ કર ખુદાકે સામને લે જાઉંગા ઔર કહૂંગા કે યહ શખ્સ મઝહબી પેશવા નહીં એક ઢોંગ થા. ઉસ્ને મઝહબકે નામ પર લોગોંકો ધોકે દિએ હૈં."

ઉસ્કી ઝહની કૈફિયત ઐસી હો ગઈ કે સલીબે આ'ઝમ ચૌંક પળા. ઉસ્ને ઈમરાનકે સર પર હાથ રખ કર કહા, "તુમ મેરે ગમઝદા બેટે હો. ખુદા તુમ્હારે અપને સીનેમેં હે જો તુમ્હેં ખુદાકે બેટેકે મઅબદ (ઈબાદતગાહ)મેં નઝર આએગા. તુમ ઈસાઈ હો જાનગંથર ! તુમ ઈસી મઝહબ ઔર ઈસી રૂપમેં ખુદાકો પા લોગે. તુમ જાઓ, હર સુબ્હ મેરે પાસ આ જાયા કરો. મૈં તુમ્હેં ખુદા દિખા દૂંગા."

"મૈં કહીં નહીં જાઉંગા મુકદ્દસ બાપ !" ઈમરાનને કહા, "મેરા કોઈ ઘર નહીં. દુન્યામેં મેરા કોઈ નહીં રહા. મુઝે અપને પાસ રખ્ખેં. મૈં આપકી ઔર ખુદાકે બેટેકે મઅબદકી ઈત્ની ખિદમત કરૂંગા જિત્ની આપને ભી નહીં કી."

ઈમરાનને અલી બિન સુફિયાનસે તર્બિયત લી થી. ઉસે ઔર ઉસ્કે સાથિયોંકો ચૂંકે સલીબિયોંકે રાઝ મા'લૂમ કરનેકે લિએ તય્યાર કિયા ગયા થા, ઈસ લિએ ઉન્હેં ઈસાઈય્યતકે મુતઅલ્લિક, ગિર્જોંકે અંદરકે આદાબ ઔર તોર તરીકોંકે મુતઅલ્લિક ન સિર્ફ મા'લૂમાત દી ગઈ બલ્કે રીહર્સલ ભી કરાઈ ગઈ થી. ઈમરાનને ઈસ રીહર્સલકો ઐસી ખૂબીસે અમલી શકલ દી કે બળા પાદરી ઔર ઉસ્કે ચેલે ચાંટે ઈસસે બહુત મુતઅષ્ષિર હૂએ ઔર ઉસે ગિર્જેમેં રખ લિયા. ઈમરાનને પાદરીકી ખિદમત ઐસે વાલિહાના અંદાઝસે શુરૂઅ કર દી કે વહ પાદરીકા ખુસૂસી મુલાઝિમ બન ગયા. ચૂંકે વહ ઝહીન ભી થા ઈસ લિએ ઉસ્ને પાદરીકે દિલ પર કબ્ઝા કર લિયા.

પાદરીને તસ્લીમ કર લિયા કે યહ શખ્સ ગૈર મા'મૂલી તોર પર ઝહીન હે લેકિન ઈસ પર મઝહબકા જુનૂન ઈત્ની શિદ્દતસે તારી હો ગયા હે કે ઉસ્કી ઝહાનત બેકાર હો રહી હે. પાદરીને ઉસ્કી તા'લીમો તર્બિયત શુરૂઅ કર દી.

ઈમરાનકા એક સાથી એક ઈસાઈ તાજિરકે પાસ ગયા ઔર બતાયા કે વહ કુરકસે ભાગા હુવા ઈસાઈ હે જહાં ઉસ્કા સારા ખાંદાન મુસલમાનોંકે હાથોં મારા ગયા હે. ઉસ્ને અપની દાસ્તાને ગમ ઐસે જઝબાતી અંદાઝસે સુનાઈ કે તાજિરને ઉસે અપને પાસ મુલાઝિમ રખ લિયા. વહ રહીમ હંગૂરા નામકા સૂડાની થા. ઈમરાનકી તરહ ઝહીન, દીલેર ઔર ખૂબરૂ (ખૂબસૂરત). ઉસ્ને ઈસ તાજિરકા ઈન્તિખાબ સોચ સમઝ કર કિયા થા. ઉસ્ને ચંદ દિન સર્ફ કરકે દેખા થા કે વહાં સલીબી ફોજકે અફસર આતે હૈં ઔર ફોજકે લિએ સામાન ખરીદતે હૈં. ટ્રેનીંગ ઔર અપની અકલકે ઝોર પર વહ તાજિરકા કાબિલે એ'તિમાદ મુલાઝિમ બન ગયા. ચંદ દિનોં બા'દ તાજિરને ઉસે ઘરકે કામ ભી દેને શુરૂઅ કર દિએ. રહીમને એલીમૂરકે ઈસાઈ નામસે તાજિરકે ઘરવાલોં પર ભી અપના અષર કાઈમ કર લિયા. ઈસ કામ્યાબીકી વજહ યહ થી કે ઉસ્ને તાજિરકી બીવી, ઉસ્કી જવાન બેટી ઔર બેટેકો ઐસે અંદાઝસે અપની તબાહીકી કહાની સુનાઈ થી કે ઈન સબકે આંસૂ નિકલ આએ થે. ઉસ્ને ઉન્હેં બતાયા કે ઉસ્કા મકાન ઈન્હીકે મકાન જૈસા થા. ઐસી હી સજાવટ થી. ઐસા હી સામાન થા. આ'લા નસલકા એક ઘોળા થા. તાજિરકી બેટી જૈસી ખૂબસૂરત જવાન બહન થી. ઉસ્કે ઘરમેં હાજતમંદોંકો નોકર રખ્ખા જાતા ઔર ભૂકોંકો ખાના ખિલાયા જાતા થા. અબ ખુદાને યહ દિન દિખાયા હે કે મેં નોકરી કર રહા હૂં.

તાજિરકી બેટી એલીસ ઈસસે કુછ ઝિયાદા હી મુતઅષ્ષિર હૂઈ. વહ રહીમસે ઉસ્કી બહનકે મુતઅલ્લિક હી પૂછતી રહી. રહીમને કહા, "વહ બિલ્કુલ તુમ્હારી તરહ થી. તુમ્હેં દેખ કર મુઝે બહન ઔર ઝિયાદા યાદ આને લગી હે. અગર વહ મર જાતી તો ઈત્ના ગમ ન હોતા. ગમ યહ હે કે મુસલમાન ઉસે ઉઠા લે ગએ હૈં. તુમ સમઝ સકતી હો કે ઉસ્કા ક્યા હાલ હો

રહા હોગા. મુઝે અબ યહી ગમ ખાએ જા રહા હે કે ઉસે મુસલમાનોંસે કિસ તરહ રહાઈ દિલાઉં કભી દિલમેં ઝિયાદા ઉબાલ ઉઠા તો શાયદ મેં પાગલોંકી તરહ વહી જા પહુંચૂં જહાં બહનકો છોળ આયા હૂં. બહન તો નહી મિલેગી મુઝે મૌત મિલ જાએગી. મેં ઝિંદા નહીં રહના ચાહતા.''

માં બેટીને ઝરૂર સોચા હોગા કે ઈત્ના ખૂબરૂ જવાન જવાનીકી ઉમરમેં હી ગમમેં ઘુલને લગા હે ઔર ઉસ્કી જઝબાતી હાલત બતા રહી હે કે ઉસ્કા ગમ હલ્કા ન કિયા ગયા તો યહ પાગલ હો જાએગા યા ખૂદકુશી કરેગા. એલીસ જો તાજિરકી જવાન ઔર ગૈર શાદીશુદા બેટી થી રહીમકે દર્દકો અપને દિલમેં મહસૂસ કરને લગી. યહાં તક કે રહીમ જબ બાહર નિકલા તો એલીસને કિસી બહાને બાહર જા કર રહીમકો રાસ્તેમેં રોક લિયા ઔર કહા કે વહ ઉન્કે ઘર આતા રહા કરે. ઉસ્ને રહીમસે કુછ જઝબાતી બાતેં કરકે ઉસ્કા ગમ હલ્કા કરનેકી કોશિશ કી. માં બેટીને તાજિરસે ભી કહા કે ઈસ આદમીકા ખયાલ રખ્ખે. દર અસલ રહીમકી શકલો સૂરત ઔર ડીલ ડોલ ઐસી થી કે વહ કિસી ઉંચે ઔર ખાતે પીતે ખાંદાનકા બેટા લગતા થા. ઈસ તઅષ્ષુરમેં અગર કોઈ કસર થી તો વહ ઉસ્કી ઝુબાન ઔર અદાકારીસે પૂરી હો જાતી થી જિસ્કી ઉસે ટ્રેનીંગ દી ગઈ થી.

તીન ચાર રોઝ બા'દ વહ તાજિરકે પાસ બેઠા થા કે ઉસે અપના એક સાથી જાસૂસ રઝા અલ્જાવા નઝર આ ગયા. રહીમ ઉસ્કે પીછે પીછે ગયા ઔર ઉસ્કે સાથ સાથ ચલતે ઉસસે પૂછા કે વહ ક્યા કર રહા હે. મા'લૂમ હુવા કે ઉસે કોઈ ઠિકાના નહીં મિલા. રઝા તજરુબાકાર ઘોળસવાર થા ઔર ઘોળે પાલને ઔર સંભાલનેકી મહારત રખતા થા. રહીમ ઉસે તાજિરકે પાસ લે આયા ઔર ફરાન્સિસકે નામસે કરા કે કહા કે યહ ભી કુરકકા લક્કા પક્કા ઈસાઈ હે. ઉસે કહીં નોકર કરા દિયા જાએ. રહીમને કહા કે યહ ઘોળોંકે સાઈસોંકા ઈન્ચાર્જ થા. યહી કામ કર સકતા હે. તાજિરને કહા કે ઉસ્કે પાસ બળે બળે ફોજી અફસર આતે રહતે હેં. ઉન્કે વસાતતસે વહ ફરાન્સિસકો મુલાઝમત દિલા દેગા.... દો તીન રોઝ બા'દ રઝાકો ઉસ અસ્તમ્બલમેં મુલાઝમત મિલ ગઈ જહાં ફોજકે બળે અફસરોંકે ઘોળે રહતે થે.

તાજિરકે પાસ ફોજકે અફસર આતે રહતે ઔર વહ ઉન્કે પાસ જાતા

રહતા થા. રહીમને દેખા કે તાજિર ઉન અફસરોંકો શરાબ ઔર હશીશકે અલાવા ચોરી છુપે ઔરતેં ભી દિયા કરતા થા. ઈસ તરહ ઉસ્ને ઈન સબકો અપની મુટ્ઠીમેં લે રખ્ખા થા. રહીમ તાજિરકો સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે ખિલાફ ભળકાતા રહતા ઔર ઈસ ખ્વાહિશકા ઈઝહાર કરતા થા કે સલીબી ફોજ પૂરે અરબ ઔર મિસ્ર પર કાબિઝ હો જાએ ઔર કોઈ મુસલમાન ઝિંદા ન રહે. ઈસ ખ્વાહિશમેં વહ બા'ઝ અવ્કાત ઈત્ના બેતાબ ઔર બેકાબૂ નઝર આતા થા જૈસે ઈકરાકે મુસલમાનોંકા ખૂન પી લેગા. તાજિર ઉસે તસલ્લી દેતા રહતા થા કે સલીબી ફોજ ઉસ્કી ખ્વાહિશ પૂરી કર દેગી. વહ સલીબી ફોજકે ઈન અફસરોંકો ભી બુરા ભલા કહને લગતા થા જો ઈકરામેં બેઠે ઐશ કર રહે થે. ઈન જઝબાતી બાતોંકે સાથ સાથ અકલમંદીકી બાતેં ભી કરતા થા ઔર મુસલમાનોંકો શિકસ્ત દેનેકે લિએ ઐસે જંગી નકશે ઔર મન્સૂબે બનાતા થા કે તાજિર ઉસે ગૈરમા'મૂલી તોર પર દાનિશમંદ સમઝતા થા. ઐસે હી જઝબાત ઔર દાનિશમંદાના બાતોંકા નતીજા થા કે તાજિરને ઉસે વહ ફોજી રાઝ દેને શુરૂઅ કર દિએ જો ઉસે ફોજી અફસરોંસે હાસિલ હોતે થે.

ઈસ્કે સાથ હી એલીસ રહીમકી ગરવીદા હો ગઈ. રહીમને ઈબ્તિદામેં ઉસે ભી અપને ફર્ઝકી એક કળી સમઝા લેકિન એલીસકે વાલિહાનાપનને રહીમકે દિલમેં ઉસ્કી મુહબ્બત પૈદા કર દી. રહીમને દિલમેં ફેસ્લા કર લિયા કે અપના ફર્ઝ પૂરા કરકે વહ એલીસકો અપને સાથ કાહિરા લે જાએગા ઔર ઉસે મુસલમાન કરકે ઉસ્કે સાથ શાદી કર લેગા, મગર અભી દોનોંકો મા'લૂમ નહીં થા કે સલીબી ફોજકા અફસર ઈસ લળકી પર નઝર રખ્ખે હૂએ હે.

રઝા અલ્જાવી ભી તર્બિયત યાફતા જાસૂસ થા. અસ્તબલમેં ઉસે ફોજકે કિસી બળે અફસરકા ઘોળા મિલ ગયા થા. ઈસ અફસરને મહસૂસ કિયા કે રઝા આમ કિસમકા સાઈસ નહીં બલ્કે અકલ વ દાનિશ ભી રખતા હે. વહ બાતેં હી ઐસી કરતા થા જબ કભી યહ અફસર અસ્તબલમેં આતા તો રઝા ઈસસે પૂછતા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો આપ કબ શિકસ્ત દે રહે હૈં ?" ઔર ફિર વહ બતાતા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજમેં કયા ખૂબિયાં ઔર

સલીબી ફોજમેં ક્યા ખામિયાં હૈં. એક રોઝ ઉસ્ને કોઈ ઐસી બાત કહ દી જો અગર કોઈ જંગી ઉમૂરકા માહિર ન કહે તો કમ અઝ કમ સાઈસકે દિમાગમેં નહીં આ સકતી. ઈસ અફસરને ઉસે કહા, "તુમ કોન હો ? તુમ્હારા પેશા સાઈસ નહીં હો સકતા."

"આપકો કિસ્ને બતાયા હે કે મેરા પેશા સાઈસ હે ?" રઝાને કહા, "મેં કુરકમેં ઘોળોંકા માલિક થા. મેં ખૂદ તો ફોજમેં નહીં થા. મેરે દો ઘોળે જંગમેં ગએ થે. યહ તો ઝમાનેકે ઈન્કિલાબ હેં કે ઘોળોંકા માલિક આજ અસ્તબલમેં સાઈસ હે. મુઝે ઉસ્કા કોઈ ગમ નહીં. અગર આપ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો શિકસ્ત દે દેં તો મેં બાકી ઉમર આપકે જૂતે સાફ કરતે ગુઝાર દૂંગા."

"સલાહુદ્દીનકી કિસ્મતમેં શિકસ્ત લિખ દી ગઈ હે ફરાન્સિસ !" ઉસ્ને રઝાસે કહા.

"લેકિન કૈસે ?" રઝાને કહા, "અગર હમારે બાદશાહોંને કુરક ઔર શોબક પર હમ્લા કિયા ઔર મુસલમાનોંકો ઈસી તરહ મુહાસરેમેં લે કર શિકસ્ત દેનેકી કોશિશ કી જિસ તરહ ઉન્હોંને હમેં મુહાસરેમેં લિયા થા તો આપ કામ્યાબ નહીં હોંગે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગી જંગકે ઉસ્તાદ હેં. મેંને સુના હે કે ઉન્હોંને હમારી ફોજકો કિલ્ઓંસે દૂર રોકનેકા એહતિમામ કર રખ્ખા હે. અકલમંદી ઈસમેં હોગી કે હમ્લા કિસી ઐસી સિમ્તસે કિયા જાએ જો અય્યૂબીકે વહમો ગુમાનમેં ભી ન હો. અય્યૂબી ઔર ઝંગી કિલ્ઓંમેં બેઠે રહેં ઔર આપ મિસ્ર પર છા જાએં."

"ઐસે હી હોગા." અફસરને મા'ના ખેઝ મુસ્કુરાહટસે કહા, "સમંદરમેં કોઈ કિલ્આ નહીં હોતા. મિસ્રકે સાહિલ પર કોઈ કિલ્આ નહીં. મિસ્ર પર અબ સલીબકી હુકમરાની હોગી."

યહ ઈબ્તિદા થી. ઉસ્કે બા'દ રઝાને અફસરસે કઈ એક રાઝકી બાતેં મા'લૂમ કર લીં. દુશ્મન અપના જંગી રાઝ તફસીલસે બયાન નહીં કિયા કરતા. હોશયાર જાસૂસ ઈશારોંમેં બાતેં ઉગલવા લેતા હે ઔર ઈન ઈશારોંકો અપને ફનકે મુતાબિક જોળ કર વહ કહાની બના લેતા હે જિસે રાઝ કહતે હેં.

રહીમ ઔર રઝા હર ઈતવારકી સુબ્હ ગિરજેમેં જાતે ઔર ઈમરાનસે મુલાકાત કર લેતે ઔર ઉસે અપની રિપોર્ટ ભી દિયા કરતે થે. રહીમને ઈમરાનકો બતા દિયા થા કે તાજિરકી બેટી એલીસ ઉસે બળી શિદ્દતસે ચાહને લગી હે. ઈમરાનને ઉસે કહા કે વહ ઉસ્કી મુહબ્બતકો ઠુકરાએ નહીં વર્ના ઉસે ઈસ જગહસે નિકાલ દિયા જાએગા ઔર યહ એહતિયાત ભી કરે કે ઉસ્કી મુહબ્બતમેં હી ન ગુમ હો જાએ, મગર રહીમ એલીસકે હુસ્નો જવાનીમેં ગુમ હોતા ચલા જા રહા થા. લળકીને ઉસે યહ ભી કહ દિયા થા કે ઉન્કી શાદી સિર્ફ ઈસ સૂરતમેં હો સકતી હે કે વહ ઈકરાસે ભાગ ચલેં કયૂંકે કોઈ ફોજી અફસર લળકીકે બાપકે સાથ દોસ્તાના ગાંઠ રહા થા. રહીમને ઈમરાનકો યહ સૂરતે હાલ ન બતાઈ.

ઈમરાનને પાદરીકા કુર્બ ઔર એ'તિમાદ ઈસ હદ તક હાસિલ કર લિયા થા કે ઉસ્કા હમરાઝ દરબારી બન ગયા થા. વહ પાદરીસે ઐસે સવાલ પૂછતા થા જિનમેં ઝહાનતકી પુખ્તગી ઔર ઈલ્મકી તશંગી (પ્યાસ) હોતી થી. પાદરી અપની ફરાગતકે અવ્કાતમેં ઉસે મઝહબકે સબક દિયા કરતા થા. વહ ઈમરાનકો યહ ઝહનનશીન કરા રહા થા કે ઈસાઈયતકા યહ ફર્ઝ હે કે કુર્રએ અર્ઝસે ઈસ્લામકા વુજૂદ ખત્મ કિયા જાએ. ઈસ મકસદકે લિએ જંગ કી જાએ ઔર જો ભી ઝરીઆ કામ્યાબ હો સકતા હે ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએ. ઝરૂરી નહીં કે મુસલમાનોંકી કત્લ કિયા જાએ. ઉન્હેં હર ઝરીએસે ઈસાઈયતમેં લાનેકી કોશિશ કી જાએ. અગર વહ ઈસાઈયત કબૂલ ન કરેં તો ઉન્કે ઝહનોંસે ઈસ્લામ ભી નિકાલ દિયા જાએ. ઉસ્કા તરીકા યહ હે કે ઉનમેં બદીકા બીજ બો દિયા જાએ. ઉસ્કા એક તરીકા યહ હે કે અપની ઔરતોંકો ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએ. યહ ઔરતેં મુસલમાન ઔરતોંમેં બદકારી પૈદા કરેં ઔર જવાન લળકિયાં મુસલમાન નૌજવાનોં ઔર ઉન્કે હુક્મરાનોં ઔર હાકિમોંકા કિર્દાર તબાહ કરેં. ચૂંકે યહૂદી ભી મુસલમાનોંકે દુશ્મન હેં ઔર વહ અપની ઔરતોંકો ઈસ્તિઅમાલ કરતે હેં, ઈસ લિએ મુસલમાનોંકી તબાહકારીકે લિએ યહૂદી ઔરતોંકો ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા સકતા હે. મકસદ યહ સામને રખ્ખા જાએ કે મુસલમાનોંકા નામો નિશાન મિટાના હે. ફિર હર તરીકા ઈખ્તિયાર કિયા જાએ. વહ ખ્વાહ દૂસરોંકી નઝરમેં

નાજાઈઝ, ઝાલિમાના ઔર શર્મનાક હી કયૂં ન હો.

ઈમરાન પાદરીસે ઐસી બાતેં સુનતા ઔર ઈત્મિનાનકા ઈઝહાર કરતા રહતા થા. વહાં ફોજી અફસર ઔર હુકૂમતકે અફસર ભી આતે રહતે થે. ઉન દિનોં ચૂંકે સલીબિયોંકો યકે બા'દ દીગરે દો મૈદાનોંસે શિકસ્ત ખા કર ભાગના પળા થા ઈસ લિએ ઈકરામેં હર કિસીકી ઝુબાન પર યહી સવાલ થા કે જવાબી હમ્લા કબ કિયા જાએગા. પાદરીકી ઝાતી મેહફિલમેં તો ઔર કોઈ બાત હોતી હી નહીં થી. ઈમરાન વહાંસે કીમતી રાઝ હાસિલ કરનેમેં કામ્યાબ હોતા જા રહા થા. ઉસ્ને યહ ભી મા'લૂમ કર લિયા કે સલીબી હુક્મરાનોંમેં ઈત્તિફાક ઔર ઈત્તિહાદ નહીં હે. ઉન્કી વજહ અપની બાદશાહિયાં ઔર સલ્તનતે થીં. વહ ચૂંકે હમ મઝહબ થે ઈસ લિએ સલીબ પર હાથ રખ કર ઉન્હોંને ઈસ્લામકે ખાત્મેકી જંગ શુરૂઅ કર દી થી, મગર અંદરસે વહ ફટે હૂએ થે. ઉનમેં ઐસે ભી થે જો દરપર્દા મુસલમાનોંકે સાથ સુલહ ઔર મુઆહદા કરકે અપને સલીબી ભાઈયોંકે સાથ મિલ કર જંગકી તય્યારિયાં ભી કરતે રહતે થે. ઉસમેં કાબિલે ઝિક્ર સેઝરમીનોઈલ થા જિસ્ને એક મૈદાનમેં નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે સાથ સુલહ કરકે તાવાન અદા કિયા ઔર મુસલમાનોંકે જંગી કેદી રિહા કર દિએ થે. અબ સેઝરમીનોઈલ દૂસરે હુક્મરાનોંકો ભળકા રહા થા કે વહ સબ મિલ કર ઝંગી પર હમ્લા કરેં. હમ્લેકો દો હિસ્સોંમેં તકસીમ કિયા જાએ. એક ઝંગી પર ઔર દૂસરા મિસ્ર પર. ઉસ વક્ત ઝંગી કુરકમેં થા.

બહરહાલ પાદરી ઉન્કે નિફાકસે પરેશાન રહતા થા. ઈમરાનને ઉસે યહ ન કહા કે જો કૌમ અપની લળકિયોંકો ભી અપને મકાસિદકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ કરનેસે ગુરેઝ નહીં કરતી, ઉસ્કે અફરાદ એક દૂસ્રેકો ધોકા દેનેસે કયૂં ગુરેઝ કરેંગે. મૈદાનમેં હાર કર ઝમીંદોઝ લળનેવાલી કૌમકી અખ્લાકી હાલત યહી હો સકતી હે કે અપને ભાઈયોંસે ભી દગા ઔર ફરેબ કરેં. ઈમરાનનેઅપને ઝહનમેં યહ બાત સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાનેકે લિએ મહફૂઝ કર લી કે અગર ઈસ્લામકી સફોંમેં ગદ્દાર ન હોં તો સલીબિયોંકો ફેસ્લાકુન શિકસ્ત દે કર ઉન્સે યૂરપ ભી લિયા જા સકતા હે. ગદ્દાર મુસલમાનોંકી સબસે બળી કમઝોરી બન ગએ થે. ઈકરાકા પાદરી ઔર

સલીબી હુક્મરાન મુસલમાનોંકી ઈસ કમઝોરી પર બહુત ખૂશ થે. ઈમરાનકો વહાં પતા ચલા કે સલીબિયોંને મુસલમાનોંકે કિર્દારમેં તખ્રીબકારીકી મુહિમ ઔર તેઝ કર દી હે. ઉસે મુસલમાનોંકી છોટી છોટી રિયાસતોંકે હુક્મરાનોંકે નામ ભી મા'લૂમ હો ગએ જો દરપર્દા સલીબિયોંકે ઈત્તિહાદી બન ચુકે થે. ઉન્હેં સલીબી બેદરેગ યૂરપકી શરાબ, દોલત ઔર જવાન લળકિયાં સપ્લાય કર રહે થે.

ઈમરાન ઔર રઝા તો અપને ફરાઈઝમેં મગ્ન થે મગર રહીમ ફર્ઝકે રાસ્તેસે હટતા જા રહા થા. ઉસ્કી કોશિશ યહ હોતી થી કે ઉસે તાજિરકે ઘરકા હી કોઈ કામ દિયા જાએ. એલીસકી મુહબ્બતને ઉસે અંધા કરના શુરૂઅ કર દિયા થા. ચંદ દિનોં બા'દ એલીસને ઉસે બતાયા કે ઉસ્કી શાદી એક ઐસે ફોજી અફસરકે સાથ કી જા રહી હે જો ઉમરમેં ઉસસે બહુત બળા હે. બળા ન ભી હોતા તો એલીસ રહીમકે સિવા કિસી ઔરકે સાથ શાદી નહીં કરના ચાહતી થી. વહ અપની માંસે મનવા ચુકી થી કે ઈસ અફસરકે સાથ શાદી નહીં કરેગી. ઉસ્કા બાપ નહીં માન્તા થા. વહ ઈન ફોજી અફસરોંસે હી દોલત કમા રહા થા. અપની લળકી દેનેસે ઈન્કાર નહીં કર સકતા થા. એલીસને એક રોઝ અપને ગલેમેં ડાલી હૂઈ સલીબ રહીમકે હાથ પર રખ કર ઉસ પર અપના હાથ રખ્ખા ઔર સલીબકી કસમ ખાઈ થી કે વહ રહીમકે સિવા કિસી ઔરકો કબૂલ નહીં કરેગી. રહીમને ભી સલીબ પર ઐસી હી કસમ ખાઈ થી.

એક રોઝ પાદરીકે પાસ ચાર પાંચ ફોજી અફસર આએ ઔર ઉસ્કે ખાસ કમરેમેં જા બેઠે. ઈમરાનને ઉન્કે ચેહરોંકે તઅષ્ષુરસે મહસૂસ કિયા કે કોઈ ખાસ બાત હે. ઈમરાન પાદરીકે કમરેમેં ચલા ગયા. એક ફોજી અફસર બાત કરતે ચુપ હો ગયા. પાદરીને ઈમરાનસે કહા, “જાનગંથર ! તુમ કુછ દેર બાહર હી રહો. હમ કોઈ ઝરૂરી બાત કર રહે હૈં.”

ઈમરાન દૂસરે કમરેમેં ચલા ગયા ઔર દરવાઝેકે સાથ કાન લગા દિએ. વહ લોગ આહિસ્તા આહિસ્તા બોલ રહે થે, ફિર ભી કામકી બાતેં ઈમરાનને સમઝ લીં. જબ ફોજી અફસર ચલે ગએ તો ઈમરાન વહાંસે ઈધર ઉધર હો

ગયા તાકે પાદરીકો શક ન હો. ઉસ્ને યહ ઈરાદા ભી કિયા કે ઈસી વક્ત ભાગ જાએ ઔર કહીં રુકે બગૈર કાહિરા પહુંચે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ કર દે કે હમ્લા રોકનેકી તય્યારી કર લે, મગર પાદરીને ઉસે બુલા કર ઐસે કામ પર લગાયા કે વહ ફોરી તોર પર ભાગ ન સકા. ઉસ્કે અલાવા ઉસે રહીમ ઔર રઝાસે ભી રિપોર્ટ લેની થી. મુમ્કિન થા કે ઉન્કે કાનોંમેં ભી યહ ખબર પહુંચી હો જો ઉસ્ને સુની હે. ઉસ્ને સોચા કે ઉન્સે તસ્દીક હો જાએ તો તીનોં ઈકઠે ઈકરાસે નિકલ જાએં. ઈસ કામકે લિએ વહ તીન ચાર રોઝ ઈન્તિઝાર કર સકતા થા લેકિન ઉસ્કી બેતાબી ઉસે રુકને નહીં દે રહી થી.

દૂસ્રે દિન વહ રઝાકે પાસ ગયા. રઝા ઉસે અસ્તબલમેં મિલા. ઉસસે પૂછા કે ઉસે કોઈ નઈ ખબર મિલી હે? રઝાને બતાયા કે કુછ ગૈર મા'મૂલીસી ગરમી નઝર આ રહી હે ઔર ઉસ્ને ઉળતી ઉળતી સુની હે કે સલીબી જવાબી હમ્લા ખુશ્કીકે રાસ્તે નહીં કરેંગે. મા'લૂમ હોતા હે કે વહ સમંદરકી તરફસે આએંગે. અબ યહ મા'લૂમ કરના હે કે ઉન્કે હમ્લેકી તફસીલ ક્યા હે. ઈમરાનને ઉસે બતાયા કે ઈસ હમ્લેકો સલીબી ફેસ્લાકુન બનાના ચાહતે હેં. ઉસ્ને જો કુછ સુના થા વહ રઝાકો સુના દિયા ઔર ઉસે યહ મિશન દિયા કે વહ ઈસ હમ્લેકી તફસીલાત મા'લૂમ કરે. ઈમરાન સિર્ફ તસ્દીક કરના ચાહતા થા, વર્ના વહ તફસીલસે તો આગાહ હો હી ચુકા થા. ઉસ્ને રઝાસે કહા કે અબ વહ એક આધ દિનમેં યહાંસે રવાનગીકી તય્યારી કરે, ઉન્કા ફર્ઝ પૂરા હો ચુકા થા. વાપસીકે લિએ ઉન્હેં તીન ઘોળોં યા ઉંટોંકી ભી ઝરૂરત થી, જો ઉન્હેં કહીંસે ચોરી કરને થે.

ઈમરાન રહીમસે મિલના ચાહતા થા કે ઉસે ભી ચોકન્ના કરકે વાપસીકી તય્યારીકે લિએ કહ દે લેકિન રાત હો ચુકી થી ઔર વહ ઉસ્કે ઠિકાને પર જાના નહીં ચાહતા થા, કયૂંકે તાજિરને ઉસે રહનેકે લિએ જો જગહ દી થી વહાં જાના ઠીક નહીં થા. ઈમરાન ગિર્જે ચલા ગયા.

વહ અગર રહીમકે પાસ જાતા ભી તો વહ ઉસે ન મિલતા. વહ અપને ઠિકાનેમેં ભી નહીં થા ઔર વહ ઈકરામેં ભી નહીં થા. જબ ઈમરાન અપને ફર્ઝકી અદાયગીમેં પરેશાન હો રહા થા, ઉસ વક્ત એલીસને રહીમકો

કિસી ઔર હી પરેશાનીમેં ડાલ રખ્ખા થા. હુવા યૂં થા કે સલીબિયોંને રકસ ઔર ખાનેકી મેહફિલ મુન્અકિદ કી થી. એલીસકે ઉમ્મીદવારને ઉસે અપને સાથ રકસકે લિએ કહા તો એલીસને ઉસે ઠુકરા દિયા ઔર વહ ઉસસે કમ ઉમરકે અફસરોંકે સાથ નાચતી રહી. ઉસ્કે ઉમ્મીદવારને ઉસ્કે બાપસે શિકાયત કી. ઉસ્કા બાપ ભી મેહફિલમેં મૌજૂદ થા. જહાં શરાબકી સરાહિયાં ખાલી હો રહી થીં. બાપને એલીસકો ડાંટ કર કહા કે વહ અપને મંગેતરકી તોહીન ન કરે ઔર ઉસ્કે સાથ નાચે. એલીસ નારાઝ હો કર ઘર ચલી ગઈ ઔર બાપકો યહ ફેસ્લા સુના આઈ કે વહ ઈસ બૂઢેકે સાથ શાદી નહીં કરેગી.

ઉસ્કા બાપ ઔર ઉમ્મીદવાર ઉસ્કે પીછે ગએ. વહ દૂર જા ચુકી થી. ઘર જા કર દેખા વહ વહાં નહીં થી. તલાશ કરતે કરતે વહ રહીમકે કમરેસે બરઆમદ હૂઈ. બાપને ઉસસે પૂછા કે વહ યહાં ક્યા કર રહી હે. ઉસ્ને તનક કર જવાબ દિયા કે વહ જહાં ચાહે જા સકતી હે ઔર જહાં ચાહે બેઠ સકતી હે. ઉસ્કે ઉમ્મીદવારકો શક હુવા કે યહાં મુઆમલા ગળબળ હે. એલીસકો બાપ ઘર લે ગયા. ઉમ્મીદવારને રહીમસે પૂછા કે યહ લળકી યહાં ક્યૂં આઈ થી.... રહીમને જવાબ દિયા કે વહ પહલે ભી યહાં આયા કરતી હે ઔર આઈન્દા ભી આએગી. ઉમ્મીદવાર બળા અફસર થા. ઉસ્ને રહીમકો ધમકી દી કે વહ યહાંસે ચલા જાએ વર્ના ઉસે ઝિંદા નહીં રહને દિયા જાએગા. રહીમકે જિસ્મમેં જવાનીકા ખૂન થા. ઉસ્ને તુર્કી બતુર્કી જવાબ દિયા. મુઆમલા બિગળ ગયા. તાજિરને બીચ બચાવ કરા દિયા. એલીસકે ઉમ્મીદવારને કહા કે વહ ઈસ આદમીકો યહાં દેખના નહીં ચાહતા.

દૂસરે દિન તાજિરને રહીમસે કહા કે વહ ઉસે મુલાઝમતમેં નહીં રખ સકતા, ક્યૂંકે ફોજકે ઈત્ને બળે અફસરકો નારાઝ કરકે વહ અપના કારોબાર તબાહ નહીં કરના ચાહતા. ઉસ્ને રહીમકો યહ નસીહત કી કે વહ વહાંસે ચલા જાએ ક્યૂંકે ફોજી અફસર ઉસે કિસી જુર્મકે બગૈર કેદખાનેમેં ડાલ સકતા હે. રહીમ ભૂલ ચુકા થા કે વહ કિસ મકસદકે લિએ યહાં આયા થા. ઉસ્ને એલીસકો અપને ઝાતી વકારકા મસ્અલા બના લિયા. ઉસ્કે ઉમ્મીદવારકી ધમકીકા વહ અમલી જવાબ દેના ચાહતા થા. રહીમ ઉસ્કે

ઘર ગયા. એલીસસે મિલા ઔર ઉસે બતાયા કે ઉસ્કે બાપને ઉસે નોકરીસે નિકાલ દિયા હે. એલીસ ઉસ્કે સાથ ભાગ જાનેકો તય્યાર હો ગઈ. ભાગનેકા વક્ત શામકે બા'દકા મુકર્રર કિયા ગયા, જબ ઉસ્કા બાપ ઘર નહીં હોતા થા.

રાતકો ઉસ વક્ત જબ ઈમરાન રઝાકે પાસ બેઠા ઈસ રાઝકે મુતઅલ્લિક બાતેં કર રહા થા જિસ્કે લિએ ઉન્હોંને જાનકા ખત્રા મોલ લે રખ્ખા થા, રહીમ એલીસકે ઈન્તિઝારમેં શહરસે ઉસ જગહ ખળા થા જો ઉસે એલીસને બતાઈ થી. એલીસને ઉસે કહા કે વહ બાપકે ઘોળે પર આએગી ઔર વહ દોનોં એક હી ઘોળે પર ભાગેંગે. વહ બેસબરીસે એલીસકા ઈન્તિઝાર કર રહા થા ઔર ડર રહા થા કે વહ બાપકા ઘોળા કિસ તરહ ચુરા લા સકેગી....લળકીને ઘોળા ચુરા લિયા થા. ઉસ પર ઝીન ડાલ કર કસ લી થી ઔર વહ ઘોળે પર સવાર હો કર નિકલ ભી આઈ થી. રહીમને ઉસે દેખા તો યકીન ન આયા કે યહ એલીસ હે. ઉસ્કી આવાઝ પર વહ ઘોળે પર ઉસ્કે પીછે સવાર હો ગયા. કુછ દૂર તક ઉન્હોંને ઘોળેકી રફતાર આહિસ્તા રખ્ખી. શહરસે દૂર જા કર રહીમને ઘોળેકો એળ લગા દી. કુછ દેર બા'દ વહ ઈકરાસે કાફી દૂર જા ચુકે થે.

આધી રાતકે વક્ત વહ ઐસી જગહ પહુંચ ગએ જહાં પાની થા. રહીમને ઈસ ખયાલસે ઘોળા રોક લિયા કે ઉસે પાની પિલાયા જાએ ઔર આરામ ભી કર લે. ઉસે મા'લૂમ થા કે આગે બહુત દૂર તક પાની નહીં મિલેગા. ઉસે યકીન ભી હો ગયા થા કે વહ પકળે નહીં જાએંગે. કિસીકો ક્યા ખબર કે વહ કિસ તરફ ગએ હેં. ઉસ્ને એલીસસે કહા કે આરામ કર લેં. સહરકી તારીકીમેં રવાના હો જાએંગે.

"તુમ બય્તુલ્મુકદ્દસકા રાસ્તા જાન્તે હો ?" એલીસને ઉસસે પૂછા.

ઉન્હોંને ઈકરાસે ભાગતે વક્ત યહ તય કિયા હી નહીં થા કે ઉન્હેં કહાં જાના હે. અબ લળકીને બય્તુલ્મુકદસકા નામ લિયા તો રહીમને કહા, "બય્તુલ્મુકદ્દસ કયૂં ? મેં તુમ્હેં વહાં લે જાઉંગા જહાં તુમ્હારે તઆકુબમેં કોઈ આનેકી જુર્અત હી નહીં કરેગા."

"કહાં ?" એલીસને પૂછા.

"મિસ્ર." રહીમને જવાબ દિયા.

"મિસ્ર ?" એલીસને હેરતઝદા હો કે પૂછા, "વહ તો મુસલમાનોંકા મુલ્ક હે. વહ હમેં ઝિંદા નહીં છોડેંગે."

"મુસલમાનોંકો તુમ નહીં જાન્તી એલીસ !" રહીમને કહા, "મુસલમાન બળી રહમદિલ કૌમ હે. તુમ ચલકે દેખના."

"નહીં!" એલીસને બિદક કર કહા, "મુઝે મુસલમાનોંસે ડર આતા હે. બચપનસે મુઝે મુસલમાનોંકે મુતઅલ્લિક બળી ગલીઝ બાતેં બતાઈ ગઈ હેં. હમારે હાં માએં અપને બચ્ચોંકો મુસલમાનોંસે ડરાયા કરતી હેં. મુઝે મુસલમાનોંસે નફરત હે." વહ ડર રહી થી. ઉસ્ને કહા, "મુઝે બય્તુલ્મુકદ્દસ લે ચલો. વહાં હમ શાદી કર લેંગે. બય્તુલ્મુકદ્દસ કિધર હે ? મેં સિમ્ત ભૂલ ગઈ હૂં."

"મેં મિસ્રકી તરફ જા રહા હૂં." રહીમને કહા.

એલીસ બિગળ ગઈ ઔર ફિર વહ રોને લગી.

"તુમ મુસલમાનોંસે નફરત કરતી હો ?"

"બહુત ઝિયાદા."

"ઔર મુઝસે તુમ્હેં મુહબ્બત હે ?"

"બહુત ઝિયાદા !"

"ઔર અગર મેં તુમ્હેં યહ બતા દૂં કે મેં મુસલમાન હૂં, તો તુમ ક્યા કરોગી ?"

"મેં હંસૂંગી." એલીસને કહા, "મુઝે તુમ્હારે લતીફે ઔર મઝાક બહુત અચ્છે લગતે હેં."

"મેં મઝાક નહીં કર રહા એલીસ !" રહીમને સંજીદા લહજેમેં કહા, "મેં મુસલમાન હૂં ઔર ઝરા ઈસ કુર્બાની પર ગોર કરો જો મુઝસે તુમ્હારી મુહબ્બતને કરાઈ હે. મેં યહ કુર્બાની બખૂશી દે રહા હૂં."

"કૈસી કુર્બાની ?" એલીસને કહા, "તુમ તો પહલે હી બેઘર થે. અબ હમ અપના ઘર બનાએંગે."

"નહીં એલીસ !" રહીમને કહા, "મેં અબ બેઘર હુવા હૂં. તુમ અપને ઘરસે ભાગી હો. મેરે સાથ શાદી કરકે તુમ અપના ઘર બસા લોગી લેકિન

મેરા કોઈ ઠિકાના નહીં હોગા. મૈં અપને ફર્ઝકા ભગોળા હૂં. મૈં અપની ફોજકા ભગોળા હૂં.... મૈં જાસૂસ હૂં. ઈકરામેં જાસૂસી કરને આયા થા મગર તુમ્હારી મુહબ્બત પર મૈંને અપના ફર્ઝ કુર્બાન કર દિયા હે."

"તુમ ડરા રહે હો." એલીસને હંસતે હૂએ કહા, "ચલો સો જાઓ. મૈં તુમ્હેં જલ્દી જગા દૂંગી."

"મૈં તુમ્હેં નહીં ડરા રહા, એલીસ !" રહીમને કહા, "મેરા નામ રહીમ હંગૂર હે એલીમૂર નહીં. મૈં તુમ્હેં ધોકેમેં નહીં રખના ચાહતા. મૈં તુમ્હેં યકીન દિલાતા હૂં કે તુમ્હેં જહાં રખ્ખૂંગા પૂરે આરામમેં રખ્ખૂંગા. તુમ્હેં તુમ્હારે બાપકે ઘરવાલી બાદશાહી નહીં દે સકૂંગા, લેકિન તકલીફ ભી નહીં હોને દૂંગા. તુમ્હારી ઝિંદગી આરામસે ગુઝરેગી."

"મુઝે ઈસ્લામ કબૂલ કરના પળેગા ?" એલીસને પૂછા.

"તો ઉસમેં ક્યા હરજ હે ?" રહીમને કહા, "તુમ ઐસી બાતેં ન સોચો. વક્ત ઝાએ' હો રહા હે. સો જાઓ. હમારા સફર બળા લમ્બા હે. બાતોંકે લિએ બહુત વક્ત હે."

વહ લેટ ગયા. એલીસ ભી લેટ ગઈ. ઝરાસી દેર બા'દ એલીસકો રહીમકે ખરાટે સુનાઈ દેને લગે. ઉસે નીંદ નહીં આ રહી થી. વહ ગહરી સોચોંમેં ખો ગઈ થી.

રહીમકી આંખ ખુલી તો સુબ્હકા ઉજાલા સુફેદ હો ચુકા થા. ઉસે ઈત્ની દેર નહીં સોના ચાહિએ થા. આંખેં મલ કર ઈધર ઉધર દેખા. વહાં ઘોળા ભી નહીં થા એલીસ ભી નહીં થી. ઉસ્ને ઈધર ઉધર દેખા. એક ટીલે પર ચળ્હ કર દેખા. સહરાકી વેરાનીકે સિવા ઉસે કુછ નઝર ન આયા. ઉસ્ને એલીસકો આવાઝેં દીં. કોઈ જવાબ ન મિલા. વહ સોચોંમેં ખો ગયા. એક ખયાલ આયા કે ઉન્કે તઆકુબમેં કોઈ આ ગયા હોગા ઔર વહ એલીસકો ઉઠા કર લે ગયા હે ઈસ સૂરતમેં રહીમકો ઝિંદા નહીં હોના ચાહિએ થા. ઉસે વહ લોગ કત્લ કર જાતે યા ઉસે ઈગ્વાકે જુર્મમેં પકળ લે જાતે. હેરત ઈસ પર થી કે વહ એલીસકો ઐસી ખામોશીસે ઉઠા કર લે ગએ કે રહીમકી આંખ હી ન ખુલી. દૂસ્રી સૂરત યહ થી કે એલીસ ખૂદ ભાગ ગઈ હે. ઉસ્ને રહીમકો

સિર્ફ ઈસ લિએ ઠુકરા દિયા હે કે વહ મુસલમાન હે.

એલીસ જહાં કહીં ભી ગઈ ઔર ઉસે જો કોઈ ભી લે ગયા. રહીમકો અબ યહ સવાલ પરેશાન કરને લગા કે વહ કહાં જાએ. ઈકરા વાપસ જાના ખત્રેસે ખાલી નહીં થા. કાહિરા જાનેસે ભી ડરતા થા. ઉસ્ને અપના ફર્ઝ પૂરા નહીં કિયા થા. ઉસ્ને અપને કમાંડર ઈમરાનકો નહીં બતાયા થા કે વહ જા રહા હે. સોચ સોચ કર ઉસ્ને એક બહાના ઘળ લિયા. ઉસ્ને ફેસ્લા કર લિયા કે વહ કાહિરાકે બજાએ કુરક ચલા જાએ ઔર વહાં બતાએ કે ઉસે પહચાન લિયા ગયા થા કે વહ મુસલમાન હે ઔર જાસૂસ હે. વહ બળી મુશ્કિલસે ભાગ કર વહાંસે નિકલા હે. ઉસે મુહલત નહીં મિલી કે ઈમરાન યા રઝાકો ઈત્તિલાઅ દે સકતા, કે ઉસ્કી ગિરફતારીકા ખત્રા પૈદા હો ગયા હે.... યહ અછ્છા બહાના થા. ઉસે મા'લૂમ થા કે ઉસે કોઈ યહ તો નહીં કહેગા કે કોઈ ષુબૂત ઔર શહાદત લાઓ.

વહ પાની પી કર કુરકકી સિમ્ત ચલ પળા. ઉસે એલીસકી ગુમશુદગી પરેશાન કર રહી થી ઔર ઉસે અફસોસ હો રહા થા કે ઉસે કભી ભી પતા ન ચલ સકેગા કે એલીસ કહાં ગાઈબ હો ગઈ હે.

વહ બમુશ્કિલ તીન મીલ ચલા હોગા કે ઉસે દોળતે ઘોળોંકી હલ્કી હલ્કી આવાઝેં સુનાઈ દીં. ઉસ્ને પીછે દેખા. ગિર્દકા બાદલ ઉળા આ રહા થા. ઉસ્ને ઈધર ઉધર દેખા છુપનેકી કોઈ જગહ નહીં થી. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે સવાર કોન હેં. ઉસે યહી મા'લૂમ થા કે વહ ખૂદ કોન હે. યહી ખતરનાક પહલૂ થા. વહ ઘોળોંકે રાસ્તોંસે હટ કર ચલતા ગયા. ઘોળે કરીબ આ ગએ. તબ ઉસ્ને દેખા કે વહ સલીબી થે ઔર ઉન્હોંને ઘોળે ઉસ્કી તરફ મોળ લિએ થે. વહ તન્હા થા, ભાગનેકી ભી કોઈ સૂરત નહીં થી. સવારોંને ઉસે ઘેર લિયા. ઉસ્ને ઉનમેંસે એક કો પહચાન લિયા. વહ એલીસકા ઉમ્મીદવાર થા. ઉસ્ને રહીમસે કહા, "મુઝે પહલે હી શક થા કે તુમ ઈસાઈ નહીં હો."

ઉસે પકળ લિયા ગયા ઔર ઉસ્કે હાથ પીઠ પીછે બાંધ કર ઉસે એક સવારને લાશકી તરહ ઘોળે પર ડાલ લિયા. ઘોળે ઈકરાકી સિમ્ત રવાના હો ગએ. યહ વહ વક્ત થા જબ ઈમરાન રહીમસે મિલને ગયા તો વહ ઉસે ન મિલા. તાજિરકે એક નોકરને ઉસે બતાયા કે ઉસે નોકરીસે નિકાલ દિયા

ગયા હે. ઈમરાન શશો પંજમેં પળ ગયા. રહીમ જા કહાં સકતા થા. ઉસ્કે પાસ ક્યૂં નહીં આયા ? ઈમરાન ગિર્જેમેં વાપસ ચલા ગયા. રઝાસે વહ શામકેબ્બા'દ મિલ સકતા થા. ઉન્હેં રહીમકો ઢૂંડના થા. યહ ખત્રા ભી મહસૂસ કિયા ગયા કે વહ ગિરફતાર ન હો ગયા હો. ઈસ સૂરતમેં યહ ખત્રા થા કે ઉસ્ને અપને દોનોં સાથિયોંકી નિશાનદહી ન કર દી હો. ઈમરાનકો યહ સોચ પરેશાન કર રહી થી કે રહીમ અગર પકળા ગયા હે તો ઐસા ન હો કે વહ ઔર રઝા ભી પકળે જાએં. પકળે જાને ઔર મારે જાનેકા ઉન્હેં ફિક્ર ન થા. ફિક્ર યહ થા કે ઉન્હોંને વહ રાઝ હાસિલ કર લિયા થા જિસ્કે લિએ વહ યહાં આએ થે ઔર અબ ઉન્હેં યહાંસે નિકલના થા.

સૂરજ ગુરૂબ હોનેમેં અભી બહુત દેર બાકી થી. રઝા અસ્તબલસે બાહર કહીં ખળા થા. ચાર ઘોળે અસ્તબલકે દરવાઝે પર રુકે. એક સવારને અપને આગે કિસીકો લાશકી તરહ ડાલ રખ્ખા થા. ઉસે ઉતારા ગયા. યહ દેખ કર રઝાકા ખૂન ખુશ્ક હો ગયા કે વહ રહીમ થા. ઉસ્કે હાથ પીઠ પીછે બંધે હૂએ થે. સવારોંમેં એક બળા અફસર થા. રઝા ઉસે અચ્છી જાન્તા પહચાનતા થા. દૂસ્રેસે ભી વહ વાકિફ થા. રહીમકો વહ લે જાને લગે તો બળે અફસરને રઝાકો દેખ લિયા. ઉસે ફરાન્સિસકે નામસે બુલાયા. રઝા દોળા ગયા, લેકિન ઉસ્કે પાવ નહીં ઉઠ રહે થે વહ સમઝ ગયા કે ઉસે ભી ગિરફતાર કિયા જાએગા.

"ચારો ઘોળે અંદર લે જાઓ." ઉસ અફસરને રઝાસે કહા, "હમારે સાઈસોંકે હવાલે કર દેના." ઉસ્ને રહીમકે મુતઅલ્લિક હુક્મ દિયા, "ઈસે ઉસ કમરેમેં લે ચલો."

રઝાકો ચૂંકે ફરાન્સિસકે નામસે બુલાયા ગયા થા ઈસ લિએ વહ જાન ગયા કે રહીમને ઉસ્કી નિશાનદહી નહીં કી. યહ સલીબી અફસર ઉસે અભી તક સાઈસ ફરાન્સ સમઝ રહે થે. ઉસ્ને એક અફસરસે પૂછા, "યહ કોન હે ? ઈસ્ને ચોરી કી હોગી ?"

"યહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા જાસૂસ હે." એક ફોજીને જવાબ દિયા ઔર તન્ઝિયા લહજેમે કહા, "અબ યહ તહખાનેમેં જાસૂસી કરેગા. જાઓ ઘોળે લે જાઓ."

ઈસ દોરાન રઝા ઔર રહીમને એક દૂસ્રેકો ગહરી નઝરોંમેં આંખેં ડાલ કર દેખા થા. ઉન્હોંને આંખોંકે કુછ ઈશારે મુકર્રર કર રખ્ખે થે. અગર ઐસી સૂરતે હાલમેં દો જાસૂસોંકા સામ્ના હો જાએ તો વહ એક ઈશારા તો યહ કરતે થે કે ભાગ જાઓ. દૂસ્રા યહ કે કોઈ ખત્રા નહીં. રહીમને રઝાકો ઐસા હી એક ઈશારા કિયા જિસસે ઉસે તસલ્લી હો ગઈ કે ઉસ્ને કિસીકી નિશાનદહી નહીં કી. તાહમ ઉન્કે લિએ યહ ખૂશીકી બાત નહીં થી. ઉસ્કા સાથી પકળા ગયા થા ઔર વહ જાન્તા થા કે તહખાનેમેં ઉસ્કા કયા હશ્ર કિયા જાએગા. રહીમકો અબ મરના થા મગર બળી હી અઝિય્યતનાક મૌત મરના થા. રઝાકો મા'લૂમ થા કે રહીમ કોન્સે કમરેમેં લે જાયા જા રહા હે ઔર ઉસ્કે બા'દ ઉસે કહાં લે જાએંગે.

ઈમરાન ગિર્જેકે સાથ અપને કમરેમેં પરેશાનીકી હાલતમેં બેઠા સોચ રહા થા કે રહીમ કહાં ગાઈબ હો ગયા હે. ઉસ્કે કમરેકા દરવાઝા ખુલા. વહ રઝા થા. અંદર આ કર ઉસ્ને દરવાઝા બંદ કર દિયા ઔર ગભરાઈ હૂઈ સરગોશીમેં કહા, "રહીમ પકળા ગયા હે." ઉસ્ને જો દેખા થા વહ ઈમરાનકો સુના દિયા. રઝાને યહ ભી બતા દિયા કે રહીમને ઈશારેસે ઉસે બતા દિયા હે કે ઉસ્ને હમારી નિશાનદહી નહીં કી.

"અગર નહીં કી તો તેહખાનેમેં જા કર કર દેગા." ઈમરાનને કહા, "ઈસ દોઝખમેં ઝુબાન બંદ રખના આસાન નહીં હોતા."

ઈન દોનોંકે લિએ યહ ફેસ્લા કરના મહાલ હો ગયા કે વહ ફોરન નિકલ જાએ યા એક આધ દિન ઈન્તિઝાર કર લેં. ઐસે નાઝુક વકતમેં ઉન્સે એક ગલતી સરઝદ હો ગઈ. વહ યહ થી કે વહ જઝબાતસે મગ્લૂબ હો ગએ. છાપામારોં (કમાંડોં) ઔર જાસૂસોંકે લિએ યહ હિદાયત થી કે વહ તહમ્મુલ, બુર્દબારી ઔર સબ્રસે કામ લેં. ઉજલત ઔર જઝબાતસે બચેં. અગર ઉન્કા કોઈ સાથી ઐસે તરીકેસે કહીં ફંસ જાએ કે ઉસ્કી મદદ કરનેમેં દૂસ્રોંકે ફંસનેકા ભી ખત્રા હો તો ઉસ્કી મદદ ન કી જાએ. રઝા જઝબાતમેં આ ગયા. ઉસ્ને કહા, "મેં રહીમ જૈસે ખૂબસૂરત ઔર દીલેર દોસ્તકો કેદસે નિકાલનેકી કોશિશ કરૂંગા."

“નામુમ્કિન હે.” ઈમરાનને કહા ઔર ઉસે ઐસે ખતરનાક ઈરાદેસે બાઝ રખનેકી કોશિશ કરને લગા.

“મૈં ચૂંકે વહી રહતા હૂં જહાં રહીમકો લે ગએ હૈં ઈસ લિએ દેખૂંગા કે ઉસે વહાંસે નિકાલના મુમ્કિન હો સકતા હે યા નહીં.” રઝાને કહા, “મૈંને વહાં ઈત્ની દોસ્તી પૈદા કર રખ્ખી હે કે મુઝે મા'લૂમ હો જાએગા કે રહીમ કહાં હે અગર મૈં ઉસ તક પહુંચ ગયા તો રહીમ આઝાદ હો જાએગા યા મૈં ભી ઉસ્કે સાથ હી જાઉંગા ઔર અગર મૈં ભી પકળા ગયા તો તુમ નિકલ જાના. રાઝ તુમ્હારે પાસ હે. મૈં રહીમકે બગૈર વાપસ નહીં જાઉંગા.”

નામુમ્કિન થા કે રઝા રહીમકો વહાંસે આઝાદ કરા લેતા. લેકિન ઉસ્કે જઝબાત ઈત્ને શદીદ થે કે ઈમરાન ભી ઉસ્કા હમનવા હો ગયા ઔર વહ હકાઈકકો ભૂલ ગયા. રઝા ઉસે યહ કહ કર ચલા ગયા કે રાતકો કિસી વક્ત આ કર ઉસે બતાએગા કે રહીમકી રહાઈકી કોઈ સૂરત હે યા નહીં. અગર કોઈ સૂરત ન હૂઈ તો વહ રાતકો નિકલ જાએંગા. ઈમરાનકે ઝિમ્મે યહ કામ થા કે વહ ઘોળોંકા ઈન્તિઝામ કર લે. ઘોળોંકા ઈન્તિઝામ આસાન નહીં થા. પાદરીકે બાડીગાર્ડોંકે ઘોળે વહાં મૌજૂદ રહતે થે. ઉન્હીમેંસે દો યા તીન ઘોળે ચોરી કરને થે.

ઉસ વક્ત તક રહીમકો કેદખાનેમેં નહીં ડાલા ગયા થા. ઉસે ઈન્ટેલીજન્સકે દો વહશી કિસ્મકે અફસરોંકે હવાલે કર દિયા ગયા થા. જાસૂસ જબ પકળા જાતા હે તો સઝાકા મરહલા સબસે આખિરમેં હોતા હે. પહલે ઈસસે મા'લૂમાત લી જાતી હૈં. જાસૂસ અકેલા નહીં હોતા, પૂરા ગિરોહ હોતા હે. ગિરફતાર કિએ હૂએ જાસૂસસે યહી એક સવાલ પૂછા જાતા હે કે ઉસ્કે સાથી કહાં હૈં ઔર દૂસ્રા સવાલ યહ કે ઉસ્ને ક્યા ક્યા મા'લૂમાત હાસિલ કી હૈં. રહીમસે ભી યહી સવાલ પૂછા ગયા. ઉસ્ને જંવાબ દિયા કે વહ અકેલા હે. દૂસ્રા સવાલ પૂછા ગયા કે ઉસ્ને યહાંસે કોઈ ખુફિયા બાત મા'લૂમ કી હે તો વહ બતા દે. રહીમને જવાબ દિયા કે ઉસ્કે પાસ કોઈ રાઝ નહીં. તાજિરકી બેટી એલીસકે સાથ તઅલ્લુકાતકે મુતઅલ્લિક પૂછા ગયા તો ઉસ્ને બતાયા કે વહ એક દૂસ્રેકો ચાહતે થે. એલીસકી શાદી એક બૂળ્હે અફસરકે સાથ કી જા રહી થી ઈસ લિએ વહ ઘરસે ભાગને પર મજબૂર હો

ગઈ.

"ક્યા તુમ્હેં મા'લૂમ હે કે તુમ કિસ તરહ પકળે ગએ હો ?"

"નહીં." રહીમને જવાબ દિયા, "મેં ઈત્ના હી જાન્તા હૂં કે મેં પકળા ગયા હૂં"

"તુમ ઔર ભી બહુત કુછ જાન્તે હો." એક અફસરને ઉસે કહા, "વહ સબ કુછ બતા દો જો તુમ જાન્તે હો. તુમ્હેં કોઈ તકલીફ નહીં દી જાએગી."

"મેં યહ જાન્તા હૂં કે મેં અપના ફર્ઝ ભૂલ ગયા થા." રહીમને કહા, "મેં ઉસ્કી સઝા ખૂશીસે કબૂલ કરૂંગા. મુઝે જિસ કદર તકલીફ ઔર જિત્ની અઝિય્યત દે સક્તે હો દો, મેં ઉસે અપને ગુનાહોંકી સઝા સમઝ કર કબૂલ કરૂંગા."

"ક્યા તુમ્હારે દિલમેં અભી તક એલીસકી મુહબ્બત હે ?"

"અભી તક હે." રહીમને કહા, "ઔર હમેશા રહેગી. મેં ઉસે અપને સાથ કાહિરા લે જા રહા થા. ઉસે મુસલમાન કરકે ઉસ્કે સાથ શાદી કરની થી."

"અગર હમ યહ કહેં કે ઉસ્ને તુમ્હારે સાથ ધોકા કિયા હે તો તુમ માન લોગે ?"

"નહીં." રહીમને કહા, "જિસ્ને મેરે લિએ અપના ઘર ઔર અપને અઝીઝ છોળ દિએ થે વહ ધોકા નહીં દે સકતી ઉસ્કે સાથ કિસીને ધોકા કિયા હે."

"અગર હમ એલીસ તુમ્હારે હવાલે કર દેં તો ક્યા તુમ હમેં બતાદોગે કે ઈકરામેં તુમ્હારે કિત્ને સાથી હેં ઔર વહ કંહાં હેં ?" ઈસસે પૂછા ગયા, "ઔર યહ ભી બતાદોગે કે તુમને યહાંસે કોનસા રાઝ હાસિલ કિયા હે ?"

રહીમકા સર ઝુક ગયા. એક અફસરને ઉસ્કા સર ઉપર ઉઠાયા તો રહીમકી આંખોંમેં આંસૂ થે. અફસરકે બાર બાર પૂછને પર ભી વહ ખામોશ રહા જિસસે ઝાહિર હોતા થા કે ઉસ્કે અંદર ઐસી કશ્મકશ પૈદા હો ગઈ હે જિસમેં વહ ફેસ્લા નહીં કર સકતા કે ઉસ્કા રવય્યા ઔર રદ્દે અમલ ક્યા હોના ચાહિએ. ઉસ્કી યહ કેફિયત ઝાહિર કરતી થી કે ઉસ્કે દિલમેં એલીસકી મુહબ્બત બહુત ગહરી ઉતરી હૂઈ હે.

"તુમ્હેં આખિર કાર હમારે તમામ સવાલોંકા જવાબ દેના હોગા." એક અફસરને ઉસે કહા, "ઉસ વક્ત તક તુમ હડ્ડિયોંકા ઢાંચા બન ચુકે હોગે. તુમ જીઓગે ન મરોગે. અગર પહલે હી જવાબ દે દો તો એલીસ તુમ્હારે પાસ હોગી ઔર તુમ આઝાદ હોગે. ઈસ વક્ત તુમ કેદખાનેમેં નહીં. યહ એક અફસરકા કમરા હે અગર તુમ સોચનેકી મુહલત ચાહતે હો તો આજ રાત તુમ્હેં ઈસી કમરેમેં રખ્ખા જાએગા."

રહીમ ખામોશ રહા ઔર ખાલી નઝરોંસે અફસરોંકો દેખતા રહા. અફસરોંકો ઐસા કોઈ ખત્રા નહીં થા કે વહ ઈસ કમરેસે ભાગ જાએગા. બરઆમદેમેં પહરા થા. ગશ્તી પહરા ભી થા. રહીમ ભાગ કર જા ભી કહાં સકતા થા. એક અફસરને બાહર આ કર અપને સાથી અફસરસે કહા, "તુમ વક્ત ઝાએ' કર રહે હો. ઉસે તેહખાનેમેં લે ચલો. લોહેકી લાલ ગરમ સલાખ જિસ્મકે સાથ લગાઓ. સારી હી બાતેં ઉગલ દેગા. નહીં બોલેગા તો ભૂકા ઔર પ્યાસા પળા રહને દો."

"મેરા તજરબા મુખ્તલિફ હે મેરે દોસ્ત!" દૂસ્રે અફસરને કહા, "યહ ન ભૂલો યહ મુસલમાન હે. તુમને અબ તક કિત્ને મુસલમાન જાસૂસોંસે રાઝ ઉગલવાએ હેં ? ક્યા તુમ નહીં જાન્તે કે યહ કમબખ્ત એક બાર ડટ જાએ તો મર જાતે હેં ઝુબાન નહીં ખોલતે. યહ શખ્સ કહ ચુકા હે કે હમારી હર અઝિય્યત અપને ગુનાહકી સઝા સમઝ કર કબૂલ કર લેગા. યહ કટ્ટર મુસલમાન મા'લૂમ હોતા હે. યહ તેહખાનેમેં જા કર કહ દેગા કે વહ કુછ ભી નહીં બતાએગા. હમારા મકસદ ઉસે જાનસે મારના નહીં યહ મા'લૂમ કરના હે કે ઉસ્કે સાથી કહા હેં ઔર યહ મા'લૂમ કરના હે કે ઉન્હેં ઈસ હમ્લેકા પતા તો નહીં ચલ ગયા જો હમ મિસ્ર પર કરનેવાલે હેં ?"

"ઉન્કે બાપકો ભી પતા નહીં ચલ સકતા." દૂસ્રે અફસરને કહા, "હાઈકમાંડકે સિવા કિસીકો હમ્લેકે મુતઅલ્લિક ઈલ્મ હી નહીં. યહ જાસૂસ તાજિરકી બેટીકે ઈશ્કમેં ઉલઝા હુવા થા. ઉસે તો દુન્યાકી હોશ હી નહીં થી. ઉસે તો યહ ભી મા'લૂમ નહીં કે ઉસે એલીસને ગિરફતાર કરાયા હે. યહ અભી તક ઉસ્કી મુહબ્બતમેં મર રહા હે."

"મેં એલીસકો હી ઈસ્તિઅમાલ કરના ચાહતા હૂં." એકને કહા, "ઉસે

આજ રાત ઈસી કમરેમેં રહને દેતે હૈં. મુઝે ઉમ્મીદ હે કે જો રાઝ હમ કઈ દિનોં બા'દ ભી નહીં ઉગલવા સકેંગે વહ એલીસ જૈસી દિલકશ લળકી ચંદ મિનિટોંમેં ઉગલવાલેગી."

"ક્યા ઉસ લળકી પર ભરોસા કિયા જા સકતા હે ?"

"ક્યા તુમ્હેં અભી તક શક હે ?" દૂસ્રેને કહા, "તુમને શાયદ પૂરી બાત નહીં સુની. એલીસને વાપસ આ કર જો બયાન દિયા હે. વહ તુમને પૂરા નહીં સુના. અબ ચૂંકે તફતીશ હમ દોનોંકે સુપુર્દ કી ગઈ હે, ઈસ લિએ તુમ્હારે ઝહનમેં હર એક બાત વાઝેહ હોની ચાહિએ. એલીસ ઈસ શખ્સકો બુરી તરહ ચાહતી થી. વહ ઉસે એલીમૂર નામકા ઈસાઈ સમઝતી રહી. એલીસકા બાપ ઉસ્કી શાદી કમાંડર વેસ્ટમેકાટકે સાથ કરના ચાહતા થા. વહ દરઅસલ અપની બેટી રિશ્વતકે તોર પર દે રહા થા. એલીસ ઈસ જાસૂસકે સાથ ભાગ ગઈ. રાસ્તેમેં ઉસ્ને એલીસકો બતા દિયા કે વહ એલીમૂર નહીં રહીમ હે ઔર વહ મુસલમાન હે ઔર વહ જાસૂસ હે. એલીસને ઉસે મઝાક સમઝા મગર રહીમને ઉસે યકીન દિલા દિયા કે વહ મઝાક નહીં કર રહા. રહીમ નહીં જાન્તા થા કે એલીસકે દિલમેં મુસલમાનોંકી કિત્ની દેહશત ઔર હકારત બચપનસે બેઠી હૂઈ હે ઔર રહીમકો યહ ભી મા'લૂમ નહીં થા કે એલીસ મઝહબકી પક્કી હે. હર વક્ત સલીબ ગલેમેં ડાલે રખતી હે. ઉસ્ને જાન લિયા કે ઈસ મુસલમાનને ઉસ્કે સાથ ધોકા કિયા હે ઔર વહ કાહિરા લે જા કર ન સિર્ફ ખૂદ ખરાબ કરેગા બલ્કે દૂસ્રોંસે ભી ખરાબ કરાએગા ઔર આખિરમેં કિસીકે હાથ ફરોખ્ત કર દેગા. હમને અપને બચ્ચોંકે ઝહનોંમેં મુસલમાનોંકા જો ઘિનાવના તસવ્વુર પૈદા કર રખ્ખા હે વહ એલીસકે સામને આ ગયા...."

"એલીસકે દિલમેં મઝહબકી મુહબ્બત પૈદા હો ગઈ ઔર યહ મુહબ્બત મુસલમાનકી મુહબ્બત પર ઐસી ગાલિબ આઈ કે ઉસે હકારતમેં બદલ દિયા. વહ સબ કુછ ભૂલ ગઈ. વહ યહ ભી ભૂલ ગઈ કે ઈકરા વાપસ આ કર ઉસે બૂળ્હે કમાંડરકે સાથ બિયાહ દિયા જાએગા. ઉસે સલીબકા યહ ફર્ઝ યાદ કે મુસલમાનકો હર હાલમેં દુશ્મન સમઝના ઔર ઈસ્લામકે ખાતિમેકે લિએ કામ કરના હે. લળકી ચૂંકે હોશિયાર ઔર દીલેર હે, ઈસ

લિએ ઉસ્ને ભાગનેકા નિહાયત અછ્છા તરીકા સોચા. રહીમ પર ઝાહિર ન હોને દિયા ઔર લેટ ગઈ. રહીમ ઈત્મિનાનસે સો ગયા તો એલીસ ઘોળે પર સવાર હૂઈ ઔર ઐસી ખામોશીસે નિકલ આઈ કે રહીમકો ખબર તક ન હૂઈ. રાસ્તેસે વાકિફ થી. ઈકરા પહુંચ ગઈ ઔર અપને બાપકે સામને ઈકબાલે જુર્મ કરકે ઉસે રહીમકે મુતઅલ્લિક બતાયા. બાપને ઉસી વક્ત કમાંડર વેસ્ટમિકાસ્ટકો જગાયા ઔર ઉસે યહ વાકિઆ સુનાયા. કમાંડરને તીન સિપાહી સાથ લિએ ઔર રહીમકે તઆકુબમેં ગયા. રહીમ પેદલ કહાં જા સકતા થા. પકળા ગયા ઔર અબ યહ હમારે હાથમેં હે."

"રહીમકો મા'લૂમ નહીં કે ઉસે એલીસને ધોકા દિયા હે ?"

"નહીં" દૂસરેને કહા, "મેં અબ એલીસકો ઈસ્તિઅમાલ કરના ચાહતા હૂં. રહીમકો હમ નિહાયત અછ્છા ખાના ખિલાએંગે."

વહાંકે મુલાઝિમોં ઔર દૂસરે લોગોંકી ઝુબાન પર યહ મૌઝૂઅ થા કે એક મુસલમાન પકળા ગયા હે. રઝા ભી ફરાન્સિસકે રૂપમેં ઈન મુલાઝિમોંમેં શામિલ થા. વહ ભી મુસલમાન જાસૂસકો બુરા ભલા કહ રહા થા ઔર દૂસ્રોંકી તરહ ખાહિશ ઝાહિર કર રહા થા કે જાસૂસકો સરેઆમ ફાંસી દી જાએ યા ઉસે ઘોળેકે પીછે બાંધ કર ઘોળા ભગા દિયા જાએ. રઝાકો મા'લૂમ હો ચુકા થા કે રહીમ અભી તક ઈસી કમરેમેં હે. સબ હેરાન થે કે ઉસે કેદખાનેમેં ક્યૂં નહીં લે ગએ ઔર જબ બાવરચી ખાનેકે એક મુલાઝિમને ઉન્હેં બતાયા કે કેદીકે લિએ અફસરોંકાસા ખાના ગયા હે ઔર ખૂદ ખાના દે આયા હે તો સબ હેરતસે એક દૂસ્રેકા મુંહ દેખને લગે. રઝા બાતોં બાતોંમેં બાવરચીખાનેકે ઉસ આદમીકો અલગ લે ગયા ઔર પૂછા, ક્યા તુમ મઝાક કર રહે હો કે મુસલમાન જાસૂસકો ઈત્ના અછ્છા ખાના દિયા ગયા હે જો અફસર ખાતે હેં, ફિર વહ જાસૂસ નહીં હોગા.

"બળા ખતરનાક જાસૂસ હે." મુલાઝિમને કહા, "જો અફસર તફતીશ કર રહે હેં મેંને ઉન્કી બાતેં સુની હેં. વહ અભી ઉસે ખિલા પિલા કર ઈસસે બાતેં પૂછેંગે. ફિર વહ કિસી લળકીકી બાતેં કર રહે થે જો ઈસ કેદીકો ફાંસ કર ઈસસે બાતેં ઉગલવાએગી."

રહીમ ખાના ખા ચુકા થા તો ઉસ કમરેમેં એલીસ દાખિલ હૂઈ. દોનોં અફસર ચલે ગએ થે. ઉન્હોંને એલીસકો બુલા કર અચ્છી તરહ સમઝા દિયા થા કે ઉસે ક્યા કરના હે ઔર કેદીસે ક્યા પૂછના હે. એલીસકો દેખ કર રહીમ બહુત હેરાન હુવા. મુઝે ખ્વાબકા ધોકા હુવા હોગા.

"તુમ ?" ઉસ્ને એલીસસે પૂછા, "ક્યા તુમ્હેં ભી ગિરફતાર કરકે યહાં લાયા ગયા હે ?"

"હાં !" એલીસને કહા, "મેં કલ રાતસે કેદમેં હૂં."

"તુમ વહાંસે ગાઈબ કિસ તરહ હૂઈ થી ?" રહીમને કહા, "મેં માન નહીં સકતા કે તુમ ખૂદ ભાગ આઈ થી ?"

"મેં કયૂં કર ભાગ સકતી થી." એલીસને કહા, "મેરા તો જીના મરના તુમ્હારે સાથ હે. તુમ સો ગએ થે મગર મુઝે નીંદ નહીં આ રહી થી. મેં ઉઠ કર ટહલને લગી ઔર કુછ દૂર નિકલ ગઈ. કિસીને પીછેસે મેરા મુંહ હાથસે બંદ કર દિયા ઔર ઉઠા કર ઘોળે પર ડાલ લિયા. વહ દો આદમી થે. એકને હમારા ઘોળા ભી લે લિયા. મેરા મુંહ બંદ થા. તુમ્હેં પુકાર નહીં સકતી થી. વહ મુઝે યહાં લે આએ."

"ઉન્હેં કિસ્ને બતાયા હે કે મેં એલીમૂર નહીં રહીમ હૂં ?" રહીમને પૂછા, "ઔર જિન્હોંને તુમ્હેં વહાં જા કર પકળા થા વહ મુઝે ભી કયૂં ન પકળ લાએ ? ઉન્હોંને મુઝે કત્લ કયૂં ન કર દિયા ?"

"મેં ઈન સવાલોંકા જવાબ નહીં દે સકતી." એલીસને કહા, "મેં ખૂદ મુજરિમ હૂં."

"તુમ ઝૂટ બોલ રહી હો એલીસ !" રહીમને કહા, "તુમ્હેં ધમકા કર મેરે મુતઅલ્લિક પૂછા ગયા હે ઔર તુમને ડરકે મારે બતા દિયા હે કે મેં કોન હૂં. મુઝે તુમસે કોઈ શિકવા નહીં. મેં કભી બર્દાશ્ત નહીં કર સકતા કે તુમ્હેં કોઈ તકલીફ હો."

"અગર તુમ્હેં મેરી તકલીફકા ખયાલ હે તો યહ લોગ તુમસે જો કુછ પૂછતે હેં વહ ઉન્હેં બતા દો." એલીસને કહા, "ઉન્હોંને મેરે સાથ વા'દા કિયા હે કે વહ તુમ્હેં રિહા કર દેંગે."

"બાત પૂરી કરો એલીસ !" રહીમને તંઝિયા લહજેમેં કહા,

"યહ ભી કહો કે મૈં સબ કુછ બતાદૂં તો મુઝે રિહા કરેંગે ઔર તુમ મેરે સાથ શાદી કર લોગી."

"શાદી ભી હો સકતી હે." એલીસને કહા, "બશર્તે કે તુમ ઈસાઈ હો જાઓ."

"ક્યા તુમ યહ ઉમ્મીદ લે કે આઈ હો કે મૈં રિહાઈકી ખાતિર અપના મઝહબ છોળ દૂંગા ?" રહીમને કહા, "એલીસ ! મૈં ફોજકા મા'મૂલીસા સિપાહી નહીં. જાસૂસ હૂં. અકલ રખતા હૂં. મૈં ઉસી ગુનાહકી સઝા ભુગત રહા હૂં કે અકલ પર તુમ્હારી મુહબ્બતકો સવાર કર લિયા થા. તુમ ઝૂટ બોલ રહી હો. જિસ સલીબકી તુમ કસમેં ખા રહી હો વહ ગલેમેં ડાલ કર ઝૂટ બોલ રહી હો. ક્યા યહ ગલત હે કે તુમ ખૂદ વહાંસે ભાગી હો ? ક્યૂંકે તુમ્હારે દિલમેં મુસલમાનોંકે ખિલાફ નફરત ભરી હૂઈ હે તુમ્હેં મુઝ પર એ'તિમાદ ન રહા ઔર મુઝે સોતા છોળ કર ભાગ આઈ. યહાં આ કર તુમને અપને બૂળ્હે મંગેતરકો મેરે પીછે ભેજ દિયા મેરે દિલમેં ભી તુમ્હારી કૌમકે ખિલાફ નફરત હે. મૈં તુમ્હારી કૌમકો અપના દુશ્મન સમઝતા હૂં. મૈંને અપની જાન તુમ્હારી કૌમકો તબાહ કરનેકે લિએ દાવ પર લગાઈ હે, લેકિન તુમ્હારી મુહબ્બત, મુહબ્બત હી રહેગી. ઈસ પર નફરત ગાલિબ નહીં આ સકેગી. મૈંને તુમ્હારી ખાતિર અપના ફર્ઝ ફરામોશ કિયા. અપના મુસ્તકબિલ તબાહ કિયા, મગર તુમને નાગનકી તરહ ડંક મારા."

વહ ઐસે અંદાઝસે બોલ રહા થા કે એલીસકી ઝુબાન બંદ હો ગઈ. ઉસ્કે દિલમેં રહીમકી મુહબ્બત મૌજૂદ થી. રહીમને જબ ઉસ્કી આંખોંમેં આંખેં ડાલ કર ધીમે ઔર પુર અસ્રાર અંદાઝમેં બાતેં કીં તો યહ જવાન લળકી અપને સીનેસે ઉઠે હૂએ જઝબાતકે બગોલેકી લપેટમેં આ ગઈ. પહલે તો ઉસ્કે આંસૂ ફૂટે ફિર ઉસ્ને બેતાબીસે રહીમકે દોનોં હાથ થામ લિએ ઔર રોતે હૂએ કહા, "મુઝે તુમસે નફરત નહીં. તુમ અપના ફર્ઝ ભૂલ ગએ થે મૈં ન ભૂલ સકી. મૈં મુજરિમ હૂં. મૈંને તુમ્હેં પકળવાયા હે. ઈસ જુર્મકી સઝા મુઝે બળી સખ્ત મિલેગી. મુઝે ચંદ દિનોંમેં ઈસ બૂળ્હે કમાંડરકી બીવી બના દિયા જાએગા. જો વહશી હે ઔર શરાબ પી કર દરિન્દા બન જાતા હે. મુઝે કુછ ન બતાઓ એલીમૂર."

"મેં એલીમૂર નહીં હૂં." રહીમને કહા, "મેં રહીમ હૂં."

તફતીશ કરનેવાલે દોનોં અફસર કહીં ઔર બેઠે શરાબ પી રહે થે, વહ મુત્મઈન થે કે યહ ખૂબસૂરત લળકી રહીમકો મોમ કર લેગી ઔર સુબ્હસે પહલે પહલે હમારા કામ પૂરા કર દેંગી. વહાં સિર્ફ એક પહરાદાર થા. જો બરઆમદમેં બેઠ ગયા થા. કમરેકે પીછે અંધેરા થા ઔર ઉસ અંધેરેમેં એક સાયા ઈત્ની આહિસ્તા આહિસ્તા આગેકો સરક રહા થા જૈસે હવાકા ઝોંકા રુક રુક કર આગે બળ્હ રહા હો. ઉધર ઈમરાન ગિર્જેસે મુલ્હક અપને કમરેમેં જાગ રહા થા. ઝરાસી આહટ સુનાઈ દેતી થી તો વહ ઉઠ કર દરવાઝેમેં આ જાતા થા. ઉસે હર આહટ રઝાકી આહટ લગતી થી. ઉસ્ને કમાલે હોશિયારીસે તીન ઘોળે મુન્તખબ કર લિએ થે. જો આઠ ઘોળોંકે સાથ બંધે હૂએ થે. ઉસ્કી ઝીનેં ભી ચોરી છુપે અલગ કર લી થીં. ઉસે ઉમ્મીદ થી કે રઝા ઔર રહીમ આજાએંગે મગર જૂં જૂં રાત ગુઝરતી જા રહી થી ઉમ્મીદ ભી તારીક હોતી જા રહી થી. યહ હકીકત નિખરતી આ રહી થી કે ઉસ્ને રઝાકો યહ ઈજાઝત દે કર કે રહીમકો આઝાદ કરાએ સખ્ત ગલતી કી થી યહ નામુમ્કિન થા. વહ અબ સોચ રહા થા કે એક ઘોળા ખોલે ઔર નિકલ જાએ મગર ઉસે રઝાકા ખયાલ આ જાતા થા. રઝાને ઉસે કહા થા કે વહ રાતકો આએગા ખવાહ અકેલા આએ.

ઉસ વક્ત રઝા મૌતકે મુંહમેં જા ચુકા થા. વહ એક સિયાહ સાયા બન કર ઉસ કમરેકે એક દરીચેકે પાસ પહુંચ ગયા થા જિસમેં રહીમ બંદ થા. ઉસ્ને કાન લગા કર અંદરકી બાતેં સુનીં. ઉસે એલીસકે યહ અલ્ફાઝ સુનાઈ દીએ. "મેં તુમ્હેં રિહા નહીં કરા સકતી. યહ લોગ જો કુછ પૂછતે હેં વહ બતા દો ફિર મેં અપને બાપસે કહ કર તુમ્હારે લિએ કુછ કર સકતી હૂં. મુઝે ઈસી મકસદકે લિએ તુમ્હારે પાસ લાયા ગયા હે કે મેરી મુહબ્બત તુમસે રાઝ ઉગલવાલેગી."

દરીચેકે કિવાળ પર નિહાયત આહિસ્તાસે કિસીને તીન બાર દસ્તક દી. રહીમ ઈસ ઈશારેકો સમઝતા થા. વહ હેરાન હુવા કે યહ ઉસ્કા કોનસા સાથી હો સકતા હે. એલીસ કુછ ન સમઝ સકી. રહીમ ટહલતે ટહલતે

દરીચે તક ગયા ઔર કિવાળ ખોલ દિયા. રઝા બાહર ખળા થા. કુદ કર અંદર ગયા. ઉસ્કે હાથમેં ખંજર થા. ઉસ્ને એક લમ્હા ઝાએ' કિએ બગૈર એલીસકે મુંહ પર હાથ રખ્ખા ઔર ખંજર ઉસ્કે દિલમેં ઉતાર દિયા. ઉસે કત્લ કરના ઝરૂરી થા, વર્ના વહ શોર મચા કર ઉન્હેં પકળવા સકતી થી. રઝા ઔર રહીમ દરીચેસે કૂદ કર બાહર ગએ ઔર અંધેરેમેં ભાગ ઉઠે. રઝા ઈસ જગહસે વાકિફ થા. ઉસ્ને રાસ્તા તો અચ્છા ઈખ્તિયાર કિયા થા લેકિન બરઆમદમેં જો પહરાદાર થા ઉસ્ને કિસી તરફસે દો સાએ ભાગતે દેખ લિએ. ઉસ્કે શોર પર દૂસ્રે સંતરી હોશિયાર હો ગએ. જાને કહાંસે એક તીર આયા જો રહીમકે પહલુમેં ઉતર ગયા. વહ જવાન ઔર તવાના આદમી થા, રઝાકે સાથ ભાગતા ચલા ગયા મગર ઝિયાદા દૂર તક ન જા સકા. ઉસ્કે કદમ ડગમગાને લગે તો રઝાને ઉસે અપની પીઠ પર ડાલ લિયા. તીર પહલૂસે નિકાલના મુમ્કિન નહીં થા.

રહીમ રઝાસે કહને લગા કે વહ ઉસ વહીં ફેંક કર ભાગ જાએ. વહ અબ ઝિંદા નહીં રહ સકતા થા લેકિન રઝા અપને દોસ્તકો ઉસ વક્ત અપને આપસે જુદા નહીં કરના ચાહતા થા જબ તક વહ ઝિંદા થા. ઉસ્ને રહીમકી એક ન સુની ઔર તારીક રાસ્તોંમેં છુપાતા ચલતા ગયા. ઉસે ખયાલ આ ગયા કે વહ ઈસ જગહસે ગુઝર રહા હે. જહાં તમામ મકાન મુસલમાનોંકે હેં. ઉસે દૂર દૂર ભાગ દોળ ઔર શોર શરાબા સુનાઈ દે રહા થા. ઉન્કા તઆકુબ કરનેવાલે કહીં ઔર થે. રઝાકો મા'લૂમ થા કે ઈકરાકે મુસલમાન કીળોં મકોળોંકીસી ઝિંદગી ગુઝાર રહે હેં ઔર સલીબિયોંકી નિગાહમેં હર મુસલમાન જાસૂસ ઔર મુશ્તબેહ હે. ઝરાસે શક પર કિસી ભી મુસલમાનકો કેદખાનેમેં ડાલ દિયા જાતા થા ઔર ઉસ્કે ઘરકી તલાશી તોહીન આમેઝ તરીકેસે લી જાતી થી. રઝા કિસી મુસલમાનકો મુસીબતમેં નહીં ડાલના ચાહતા થા, મગર વહ રહીમકે બોઝ તલે શલ હો ચુકા થા ઔર ઉસે યહ ઉમ્મીદ ભી થી કે શાયદ રહીમકી ઝિંદગી બચાનેકા કોઈ બંદોબસ્ત હો જાએ.

ઉસ્ને એક દરવાઝે પર દસ્તક દી. કુછ દેર બા'દ દરવાઝા ખુલા. રઝા તેઝીસે અંદર ચલા ગયા. જિસ્ને દરવાઝા ખોલા થા ઘબરા ગયા. રઝાને

મુખ્તસર અલ્ફાઝમેં તઆરુફ કરાયા. વહાં તો સિર્ફ યહ કહ દેના હી કાફી થા કે વહ મુસલમાન હૈં. રઝાકો પનાહ મિલ ગઈ, મગર રહીમ શહીદ હો ચુકા થા. રઝાકે કપડે ખૂનસે લિથડ ગએ થે. ઉસ્ને ઘરવાલોંકો સારા વાકિઆ સુનાયા ઔર ઈમરાનકે મુતઅલ્લિક ભી બતાયા. ઘરમેં તીન મર્દ થે. વહ જોશમેં આ ગએ. ઉન્હોંને રઝાકે કપડે તબ્દીલ કર દિએ. રહીમકી લાશકે મુતઅલ્લિક ફેસ્લા હુવા કે ઉસે ઘરકે કિસી કમરેમેં દફન કર દિયા જાએગા. રઝા ઈમરાનકો બુલાનેકે લિએ ચલા ગયા.

રાતકે ઈસ વક્ત જબ દુન્યાએ ઈસ્લામ ગહરી નીંદ સોઈ હૂઈ થી, કૌમકે ગદ્દાર દુશ્મનકી ભેજી હૂઈ ઔરતોં ઔર શરાબમેં મદમસ્ત પડે થે. ઉન્સે દૂર, બહુત દૂર એક મુસલમાન ઈસ્લામકી નામોસ પર અપની જાન પર ખેલ ગયા થા ઔર દો જાનકી બાઝી લગા કર ઈસ રાઝકે સાથ ઈકરાસે નિકલ કર કાહિરા પહુંચનેકી કોશિશ કર રહે થે જિસ પર મિસ્રકી ઈઝઝત ઔર ઈસ્લામકી આબરૂકા દારોમદાર થા. ઈસ રાઝકો વહ ખુદાકી અમાનત સમઝતે થે. વહાં ઉન્હેં દેખનેવાલા કોઈ ન થા કે વહ અપના ફર્ઝ અદા કરતે હૈં યા ઐશ કર રહે હૈં, લેકિન ઉન્હેં યહ એહસાસ થા કે ઉન્હેં ખુદા દેખ રહા હે ઔર વહ ખુદાકે હુક્મકી તા'મીલ કર રહે હૈં.

ઈમરાનકા સર ઈસ તઝબ્ઝુબ (શક) ઔર ઈઝતિરાબ (બેચેની)મેં દુખને લગા થા કે રહીમ આ જાએગા યા નહીં ? રઝા આ જાએગા યા નહીં ? કાહિરા તક યહ ખબર પહુંચા સકેગા યા નહીં કે મિસ્ર પર હમ્લેકે લિએ બુહય્રએ રૂમમેં સલીબિયોંકા બહુત બડા બેડા આ રહા હે. ઈમરાન ઈસ લિએ ભી કાહિરા યા કમ અઝ કમ ફુરક જલ્દી પહુંચના ચાહતા થા કે નૂરૂદીન ઝંગી યા સુલ્તાન અય્યૂબી યા દોનોં કિસી ઔર તરફ હમ્લે યા પેશકદમીકી સ્કીમ ન બના લેં. ઐસી સૂરતમેં ઉન્હેં રોકના થા. અગર ઉન્કી ફોજ કિસી ઔર તરફ નિકલ ગઈ તો મિસ્રકા ખુદા હી હાફિઝ થા. ઈમરાનકો ઈન સોચોંને ઈસ કદર પરેશાન કિયા કે ઉસ્ને દરવાઝા અંદરસે બંદ કરકે નફલ પઢ્હને શુરૂઅ કર દિએ. ઉસે શહરકી ખામોશીમેં કોઈ સરગર્મી સુનાઈ દે રહી થી. કુછ ભાગદોડસી થી. યહ ઉસકી પરેશાનીમેં ઈઝાફા કર રહી

થી. ઉસ્ને દો ચાર નફલ પઢ્હ કર હાથ ખુદાકે હુઝૂર ફેલા દિએ ઔર ગિળ ગિળાયા, "યા ખુદા ! મુઝે અપને ફર્ઝકી તકમીલ તક ઝિંદગી અતા કર. મૈં યહ અમાનત ઠિકાને પર પહુંચા દૂં તો મુઝે મેરે ખાંદાન સમેત ખત્મ કર દેના."

ઉસ્કે દરવાઝે પર વૈસી હી દસ્તક હૂઈ જૈસી રહીમકે દરીચે પર હૂઈ થી. ઈમરાનને દરવાઝા ખોલા. રઝા ખળા થા. ઉસે અંદર બુલા કર ઈમરાનને દરવાઝા બંદ કર દિયા. રઝા હાંપ રહા થા. ઉસ્ને ઈમરાનકો બતાયા કે ઉસ પર ગુઝરી હે ઔર રહીમ શહીદ હો ચુકા હે. ઈમરાનને જબ યહ સુના કે રહીમકી લાશ એક મુસલમાન ઘરાનેમેં હે જો ઉસે ઘરમેં દફન કર દેંગે તો ઈમરાન પરેશાન હો ગયા. વહ ઈકરાકે કિસી મુસલમાનકો મુસીબતમેં નહીં ડાલના ચાહતા થા. રઝાને ઉસે બતાયા કે ઈસ ઘરમેં તીન મર્દ હૈં ઔર બાકી ઔરતેં. ઉન્હોંને ફૌરન એક કમરેકે કોનેમેં ખુદાઈ શુરૂઅ કર દી થી. ઈમરાન ઉસ ઘર જાના ચાહતા થા તાકે દેખ લે કે ઉન્કે પકળે જાનેકા કોઈ ખત્રા તો નહીં. રઝાને ઉસે યકીન દિલાયા કે વહ હોશિયાર લોગ મા'લૂમ હોતે હૈં, સંભાલ લેંગે.

ઈકરાસે નિકલના દુશ્વાર હો ગયા થા. શહરકી નાકાબંદી કર લી ગઈ થી. એક લળકીકા કત્લ ઔર એક જાસૂસકા ફરાર મા'મૂલીસી વારિદાત નહીં થી. નિકલના રાતકો હી થા. ઈન દોનોંને તય કિયા કે ઈકઠ્ઠે નિકલેંગે ઔર દોનોંમેંસે કોઈ પકળા ગયા યા દોનોં પકળે ગએ તો ઔર જો કુછ કહેં યહ નહીં બતાએંગે કે રહીમકી લાશ કહાં હે યા વહ મારા ગયા હે. અગલા મસ્અલા ઘોળોંકા થા. ઈમરાન રઝાકો ઉસ જગહ લે ગયા જહાં આઠ ઘોળ બંધે થે, મગર દૂરસે દેખા કે મુહાફિઝોંમેંસે એક વહાં ટહલ રહા થા. ઈમરાન રઝાકો એક જગહ છુપા કર આગે ગયા ઔર ઈસ સંતરીકે પાસ ચલા ગયા. ઈસસે પૂછા કે આજ ઉસે પહરા દેનેકી ક્યા ઝરૂરત પેશ આ ગઈ હે. સંતરી ઈમરાનકો જાનગંથરકે નામસે અચ્છી તરહ જાન્તા થા ઔર બળે પાદરીકે ખુસૂસી ખાદિમકે હેષિયતસે ઉસ્કા એહતિરામ ભી કરતા થા. ઉસ્ને ઈમરાનકો બતાયા કે આજ એક મુસલમાન જાસૂસકો પકળા ગયા થા. વહ કિસી લળકીકો કત્લ કરકે ફરાર હો ગયા હે. ઈસ લિએ હુકમ આયા હે કે

હોશિયાર રહા જાએ.

ઈસ સંતરીકી મૌજૂદગીમેં ઘોળે ખોલના મુમ્કિન નહીં થા. ઈમરાનને ઉસે બાતોંમેં લગા લિયા ઔર પીછે હો કર ઈસકી ગર્દન બાઝૂકે ઘેરેમેં લે લી. સંતરીકા દમ ઘુટને લગા. ઈમરાનને ઉસ્કે પહલૂસે ખંજરનુમા તલ્વાર ખીંચ લી ઔર ઉસ્કે પેટમેં ઘોંપ દી. મરને તક ઉસ્કી ગર્દન બાઝૂકે શિકંજેમેં દબાએ રખ્ખી. ઉસે માર કર ઈમરાનને રઝાકો બુલાયા. દો ઘોળોં પર ઝીનેં ડાલીં ઔર સવાર હો ગએ. ગિર્જેકે બાકી મુહાફિઝ કમરેમેં કહીં સોએ હૂએ થે. ઈમરાન ઔર રઝા ચલ પળે. શહરસે નિકલનેકે કઈ રાસ્તે થે. વહ એક તરફ ચલ પળે ઔર શહરસે નિકલ ગએ. અચાનક વહ ઘેરેમેં આ ગએ ઔર ઉન્હેં લલ્કારા ગયા.

“હમ શહરી હૈં દોસ્તોં !” ઈમરાનને કહા, “હમ ભી તુમ્હારી તરહ ડયૂટી દે રહે હૈં.”

તીન ચાર મશ્અલેં જલ ઉઠીં જિન્કી રોશનીમેં ઉન્હોંને દેખા કે વહાં ઘોળસવારોંકા એક દસ્તા થા જો ઈધર ઉધર ફેલા હુવા થા. તબ ઉન્હેં એહસાસ હુવા કે શહરકી નાકાબંદી હો ચુકી હે. ઈમરાનને અપને કપળે નહીં દેખે થે. ઉસ્કે કપળોં પર સંતરીકા ખૂન થા. મશ્અલકી રોશનીમેં યહ ખૂન સલીબી સવારોંકો નઝર આ ગયા. ઈસસે પૂછા ગયા કે યહ ખૂન કિસ્કા હે તો ઈમરાનને લગામકો ઝટકા દે કર ઘોળેકો એળ લગાદી. રઝાને ભી ઐસા હી કિયા મગર ઉસ્ને ઝરા દેર કર દી. ઈમરાન નિકલ ગયા. રઝા ઘેરેમેં આ ગયા. ઈમરાનકે પીછે ભી તીન ચાર સવાર ગએ. ઉસે રઝાકી બુલંદ પુકાર સુનાઈ દેને લગી, “ઈમરાન રુકના નહી. નિકલ જાઓ. ખુદા હાફિઝ.” ઈમરાન દૂર તક યહ પુકાર સુન્તા રહા. પતા ચલતા થા જૈસે વહ ઘેરેસે નિકલનેકી કોશિશ કર રહા હે. ઈમરાનકા ઘોળા બળા અછ્છા થા. ઉસ્કે દાએં બાએંસે તીર ગુઝરને લગે લેકિન વહ તઆકુબ કરનેવાલોંકો પીછે હી પીછે છોળતા ચલા ગયા. વહ રાસ્તેસે વાકિફ થા. ઉસ્ને કુરકકા રુખ કર લિયા. ઘોળા બદલનેકી ઝરૂરત થી.

જબ સુબ્હકી રોશની સુફેદ હો રહી થી ઉસ્કા ઘોળા દોળનેકે કાબિલ નહીં રહા થા. ઉસ્ને પાનીકી તલાશ કરનેકી કોશિશ હી ન કી. આગે રેતીલે

ચટ્ટાનોંકા ઈલાકા આ ગયા. વહ ઉસમેં દાખિલ હુવા હી થા કે ઉસ્કે સામને ચટ્ટાનમેં દો તીર લગે જિસ્કા મત્લબ થા કે રુક જાઓ. વહ રુક ગયા ઔર યહ દેખ કર ઉસ્કી જાનમેં જાન આઈ કે ઉસે રોકનેવાલે ઉસ્કી અપની ફોજકે આદમી થે. ઉસે અપને કમાંડરકે પાસ લે ગએ. કમાંડરને ઉસ્કી બાત સુન કર ઉસે તાઝાદમ ઘોળા દિયા ઔર દો સિપાહી ઉસ્કે સાથ કરકે ઉસે કુરકકે રાસ્તે પર ડાલ દિયા. ઉસ્ને ખૂદ હી કહા થા કે વહ નૂરૂદ્દીન ઝંગીસે મિલ કર કાહિરા જાએગા. ઈકરાસે જો ખબર લાયા થા વહ ઝંગી તક ભી પહુંચની ચાહિએ થી.

ઈમરાન જબ કુરકકે કિલ્એમેં નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે સામને બેઠા અપની કહાની સુના રહા થા ઝંગી ઉસે ઐસી નઝરોંસે દેખ રહા થા જૈસે ઈસ ખૂબરૂ જવાનકો દિલમેં બિઠા લેના ચાહતા થા. ઉસ્ને ઉઠ કર બેતાબીસે ઈમરાનકો સીનેસે લગા લિયા ઔર ઉસ્કે દોનોં ગાલ ચૂમ કર પીછે હટ ગયા. ઉસ્ને અપની તલ્વાર નિયામસે નિકાલી ઔર ફિર નિયામમેં ડાલ કર નિયામકો ચૂમા. ઉસે દોનોં હાથોં પર રખ કર ઈમરાનસે કહા, "ઈસ વક્ત જબ સલીબ એક ખોફનાક ગિધકી તરહ ચાંદ સિતારે પર મંડલા રહી હે એક મુસલમાન અપને મુસલમાન ભાઈકો તલ્વારસે બળ્હ કર ઔર કોઈ તોહફા નહીં દે સકતા. તુમ બગ્દાદમેં કહો, દમિશ્કમેં કહો, કહીં ભી કહો, મેં તુમ્હેં એક મહલ દે સકતા હૂં. તુમને જો કારનામા કર દિખાયા હે ઉસ્કે સિલેમેં તુમ દોલતકે અંબારકે હકદાર હો લેકિન મેરે અઝીઝ દોસ્ત ! મેં તુમ્હારે લિએ મહલ ખળા નહીં કરૂંગા. તુમ્હેં દોલતકી શકલમેં સિલા નહીં દૂંગા, કયૂંકે યહી વહ ચીઝેં હૈં જિન્હોંને મુસલમાનોંકો અંધા ઔર અપાહજ કર દિયા હે. યહ કબૂલ કરો, મેરી તલ્વાર ! ઔર યાદ રખ્ખો ઈસ તલ્વારને બળે બળે જાબિર સલીબિયોંકા ખૂન પિયા હે. ઈસ તલ્વારને બહુતસે કિલ્ઓં પર ઈસ્લામકા ઝંડા લહરાયા હે ઔર યહ તલ્વાર ઈસ્લામકી પાસ્બાન હે."

ઈમરાન નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે સામને દો ઝાનૂ બેઠ ગયા ઔર ઉસ્કે હાથોંસે તલ્વાર લે કર ચૂમી, આંખોંસે લગાઈ ઔર કમરસે બાંધ લી. વહ કુછ કહ ન સકા. ઉસ પર રિક્કત તારી હો ગઈ થી ઔર ઉસ્કી આંખોંમેં આંસૂ આ ગએ

થે.

"ઔર અપની કદરો કીમત જાન લો મેરે દોસ્ત !" ઝંગીને કહા, "એક જાસૂસ દુશ્મનકે લશ્કરકો શિકસ્ત દે સકતા હે ઔર એક ગદ્દાર અપની પૂરી કૌમકો શિકસ્તકી ઝિલ્લતમેં ડાલ સકતા હે. તુમને દુશ્મનકો શિકસ્ત દે દી હે. તુમ જો ખબર લાએ હો યહ દુશ્મનકી શિકસ્તકી ખબર હે. સલીબી ઈન્શાઅલ્લાહ મિસ્ર ઔર ફલસ્તીનકે સાહિલસે આગે નહીં આ સકેંગે ઔર ઉન્કા બહરી બેળા વાપસ નહીં જા સકેગા. યહ તુમ્હારી ફતહ હોગી ઔર ઉસ્કા સિલા તુમ્હેં ખુદા દેગા."

"મુઝે કાહિરાકે લિએ જલ્દી રવાના હોના ચાહિએ." ઈમરાનને કહા, "દિન થોળે રહ ગએ હેં. અમીરે મિસ્રકો બહુત દિન પહલે ઈત્તિલાઅ મિલ જાની ચાહિએ."

"તુમ અભી રવાના હો જાઓ." નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કહા, "મેં તુમ્હેં બળી અચ્છી નસલકા ઘોળા દે રહા હૂં." ઉસ્ને ઈમરાનકો કાહિરા તકકા રાસ્તા બતા દિયા જિસ પર કઈ ચોકિયાં થી. ઈન પર કાસિદોંકે ઘોળે બદલનેકા ઈન્તિઝામ થા. "ઔર સલાહુદ્દીનસે પહલી બાત યહ કહના કે રહીમ ઔર રઝાકે ખાંદાનોંકો અપને ખાંદાનમેં જઝબ કર લો. ઉન્કે ખાંદાનોંકી કિફાલતકા ઈન્તિઝામ બય્તુલ્માલસે કરો." ઉસ્ને ઈમરાનસે પૂછા, "તુમ સિર્ફ જાસૂસી કર સકતે હો યા જંગકો ભી સમઝ સકતે હો ?"

"કુછ સુઝ બૂઝ રખતા હૂં." ઈમરાનને જવાબ દિયા, "આપ હુકમ દેં."

"પેગામ લિખનેકા વક્ત નહીં." ઝંગીને કહા, "સલાહુદ્દીનસે કહ દેના કે મુઝે કુરક તુમ્હારે હવાલે કરકે બગ્દાદ જલ્દી વાપસ જાના થા. ઈત્તિલાએં મિલ રહી હેં કે ઉન ઈલાકોંમેં સલીબિયોંકી તખ્રીબકારી બળ્હતી જા રહી હે ઔર હમારે છોટે છોટે હુક્મરાન ઉન્કે હાથોંમેં ખેલ રહે હેં, લેકિન ઈસ તાઝા ખબરને મુઝે રુકને પર મજબૂર કર દિયા હે. ચાર પાંચ સાલ પહલે તુમને બુહય્રએ રૂમમેં સલીબિયોંકા બેળા ગર્ક કિયા થા. વહ તુમ્હારે ફંદેમેં આ ગએ થે. અબ વહ મુહતાત હો કર આએંગે. ઈસી લિએ ઉન્હોંને સિકંદરિયાકે શિમાલી સાહિલકો મુન્તખબ કિયા હે. અગર તુમ

ઉન્સે સમંદરમેં બરાહે રાસ્ત ટક્કર લેનેકા ફેસ્લા કરો તો યહ તુમ્હારી ગલતી હોગી. તુમ્હારે પાસ સલીબિયોં જિત્ની બહરી તાકત નહીં હે. ઉન્કે જહાઝ બળે હેં ઔર હર જહાઝમેં બાદનોંકે અલાવા બેશુમાર ચિપ્પૂ (કશ્તી ખેનેકા ડંડા જો આગેસે ચોળા હોતા હે) હેં. ચિપ્પૂ ચલાનેકે લિએ ઉન્કે પાસ ગુલામોંકી બેઅંદાઝ તા'દાદ હે. તુમ ઈત્ની તા'દાદસે મહરૂમ હો. તુમ્હારે જહાઝોંકે ચિપ્પૂ ચલાનેવાલે મલ્લાહ હેં ઔર સિપાહી. સમંદરી જંગમેં વહ દોનોં કામ નહીં કર સકેંગે. સલીબિયોંકો સાહિલ પર આને દો. સિકંદરિયાકો બહરી લોગોંકા ખત્રા હોગા. આતીશેં ગોલે શહરકો આગ લગા દેંગે. ઉસ્કા કોઈ ઈન્તિઝામ કર લેના...''

''અગર દુશ્મનને ઈસી અંદાઝસે હમ્લા કિયા જૈસા કે ઈમરાન ખબર લાયા હે તો મેં દુશ્મનકે પહલૂ પર હોંગા. યહ ઉસ્કા બાયાં પહલૂ હોગા. તુમ દાએં પહલૂકો સંભાલોગે ઔર તુમ્હારે ઝિમ્મે એક કામ યહ હોગા કે સલીબિયોંકા કોઈ જહાઝ વાપસ ન જાએ. આગ લગા દેના. અગર તુમ્હારે પાસ સમંદરી છાપામાર હોં તો તુમ જાન્તે હો કે ઉન્સે ક્યા કામ લિયા જા સકતા હે. યહ કહનેકી ઝરૂરત નહીં કે સૂડાનકી તરફસે ચોકન્ના રહના. વહ સરહદ ખાલી ન રહે. મુઝે એહસાસ હે કે તુમ્હારે પાસ ફોજ કમ હે. મેં યહ કમી પૂરી કરનેકી કોશિશ કરૂંગા. સબસે બળી ઝરૂરત રાઝદારીકી હે. રાઝદારીકી ખાતિર મેં પૈગામ તહીરીરી નહીં ભેજ રહા. ફતહકી સૂરતમેં, મેં કુરક ફોજકે હવાલે કરકે બગ્દાદ ચલા જાઉંગા.''

યહ પૈગામ ઝહન નશીન કરકે ઈમરાન કાહિરા રવાના હો ગયા.

સલીબિયોંકે સન ૧૧૭૩કે ઈબ્તિદાઈ દિન થે જબ અલી બિન સુફિયાનને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ દી કે ઈકરામેં એક જાસૂસ શહીદ હો ગયા હે ઔર દૂસ્રા પકળા ગયા હે ઔર ઉન્કા કમાંડર ઈમરાન વાપસ આ ગયા હે તો યહ જાન લેનેકે બાવજૂદ કે ઈમરાન બળા હી કીમતી રાઝ લાયા હે સુલ્તાન અય્યૂબી બુઝસા હો ગયા. ઉસ્ને અલી બિન સુફિયાનકે સાથ ચંદ એક બાતેં કરકે ઈમરાનકો અદર બુલાયા ઔર ઉઠ કર ઉસે ગલે લગા લિયા, ફિર કહા, ''પહલે મુઝે યહ બતાઓ કે તુમ્હારા એક સાથી શહીદ કિસ તરહ હુવા ઔર દૂસ્રા પકળા કિસ તરહ ગયા હે ?''

ઈમરાનને પૂરી તફસીલસે સારી કહાની બયાન કર દી ઔર જબ ઉસ્ને વહ રાઝ બયાન કિયા જો વહ ઈકરાસે લાયા થા તો સુલ્તાન અય્યૂબીકી આંખેં ચમક ઉઠીં. ઈમરાનને યહ ભી બતાયા કે વહ નૂરૂદીન ઝંગીકો ઈત્તિલાઅ દે આયા હે. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઝંગીકા પૈગામ સુનાયા. ઈસસે સુલ્તાન અય્યૂબીકા બહુતસા વક્ત બચ ગયા થા. ઉસ્ને પહલા કામ યહ કિયા કે રહીમ ઔર રઝાકે ખાંદાનોંકે લિએ વઝીફા મુકર્રર કિયા ઔર ઈન ખાંદાનોંકે મુતઅલ્લિક મા'લૂમાત પેશ કરનેકો કહા તાકે ઉસ્કે મુતાબિક ઉન્કી મઝીદ મદદ કી જાએ. ઉસ્કે બા'દ ઉસ્ને ઈમરાનસે બહુતસી બાતેં પૂછીં. ઈમરાનને ઉસે બતાયા કે સલીબિયોંકા બહરી બેળા ચાર પાંચ સાલ પહલેકી નિસ્બત ઝિયાદા હોગા. હમ્લા એક માહકે અંદર અંદર હોગા. યૂરપસે તાઝા દમ ફોજ લાઈ જાએગી જિસે સિકંદરિયાકે શિમાલમેં ઉતારા જાએગા. દૂસ્રી ફોજ બય્તુલ્મુકદસકે ઈલાકેસે આએગી જો મિસ્રકી તરફ પેશકદમી કરેગી. સિકંદરિયાકે શિમાલમેં ઉતરનેવાલી ફોજ સિકંદરિયા પર કબ્ઝા કરકે ઉસે અડ્ડા ઔર રસદગાહ બનાએગી ઔર શિમાલકી તરફસે મિસ્ર પર હમ્લા કરેગી. ઈમરાનકે કહનેકે મુતાબિક સલીબિયોંકો યહ તવક્કુઅ હે કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો બેખબરીમેં જાલેંગે ઔર નૂરૂદીન ઝંગી ઉસે મદદ ઔર કુમક નહીં દે સકેગા ક્યૂંકે રાસ્તેમેં સલીબિયોંકી બય્તુલ્મુકદસવાલી ફોજ હાઈલ હોગી.

યહ ઐસા તૂફાન થા જો બેખબરીમેં આ જાતા તો મિસ્ર પર સલીબિયોંકા કબ્ઝા યકીની થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસી વક્ત અપને તમામ સીનિયર કમાંડરોંકો બુલા લિયા. અલી બિન સુફિયાનકો ઉસ્ને યહ હિદાયત દી કે વહ દુશ્મનકે જાસૂસોંકે ખિલાફ અપની સરગર્મિયાં ઔર તેઝ કર દે તાકે અપની ફોજોંકી નકલો હરકતકે મુતઅલ્લિક કોઈ ખબર બાહર ન જા સકે. સિકંદરિયાકે મુતઅલ્લિક ઉસ્ને ખુસૂસી હિદાયાત દીં.

બરતાનિયા અભી ઈસ જંગમેં શરીક નહીં હોના ચાહતા થા. અંગ્રેઝોંકો ગાલિબન યહ તવક્કુઅ થી કે કિસી વક્ત વહ અકેલે હી મુસલમાનોંકો શિકસ્ત દે કર ઉન્કે ઈલાકોં પર કાબિઝ હો જાએંગે, લેકિન પોપ (સબસે

બળે પાદરી)કે કહને પર અંગ્રેઝોને સલીબિયોંકો અપને કુછ જંગી જહાઝ દિએ થે. સ્પેનકા તમામ બેળા ઈસ હમ્લેમેં શિર્કતકે લિએ તય્યાર થા. ફરાંસ, જરમની ઔર બેલ્જિયમકે જહાઝ ભી આ ગએ થે ઔર ઈસ મુત્તહિદા બેળેમેં યૂનાન ઔર સિસ્લીકી જંગી કશ્તિયાં ભી શામિલ થીં. રસદ ઔર અસ્લિહાકે લિએ માહીગીરોં (મછેરોં)સે બાદબાની કશ્તિયાં લે લી ગઈ થીં. ઉનમેં બા'ઝ ખાસ્સી બળી થીં. ઈસ બેળેમેં ઉન તમામ મમાલિકસે તાઝાદમ ફોજ આ રહી થી જિસસે સલીબ પર હલફ લિયા ગયા થા કે ફતહ હાસિલ કિએ બગૈર વાપસ નહીં આએગી.

"અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને હમારા મુકાબલા અપને બહરી બેળેસે કિયા તો ઉસ્કી ઉસે મિસ્ર જિત્ની કીમત દેની પળેગી." ફરાન્સીસી બહરિયાકે કમાંડરને કહા, "હમ જાન્તે હૈં ઉસ્કે બહરી બેળેકી કિત્ની કુછ તાકત હે." વહ બુહય્રએ રૂમકે દૂસ્રે કિનારે પર એક કાન્ફરન્સમેં બેઠા કહ રહા થા, "સલાહુદ્દીન ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગી ખુશ્કી પર લળનેવાલે લોગ હૈં. હમેં યહ તવક્કુઅ રખની ચાહિએ કે ઈસ હમ્લેકી ખબર મુસલમાનોંકો કબ્લ અઝ વક્ત નહીં હોગી ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ઉસ વક્ત ખબર હોગી જબ હમ કાહિરાકો મુહાસરેમેં લે ચુકે હોંગે. નૂરૂદ્દીન ઝંગી ઉસ્કી મદદકે લિએ નહીં પહુંચ સકેગા ઔર હમારા યહ હમ્લા ફેસ્લાકુન હોગા."

"મેં એક બાર ફિર કહતા હૂં કે સૂડાનિયોંકો ઈસ્તિઅમાલ કરના ઝરૂરી હે." રેનાલ્ટને કહા, "રેનાલ્ટ એક મશ્હૂર સલીબી હુક્મરાન ઔર જંગજૂ થા. ઉસે બય્તુલ્મુકદ્દસકી તરફસે ખુશ્કી પર આના ઔર હમ્લા કરના થા. વહ શુરૂઅસે ઝોર દે રહા થા કે વહ મિસ્ર પર શિમાલ ઔર મશ્રિકસે હમ્લા કરેં તો જુનૂબસે સૂડાની ભી મિસ્ર પર હમ્લા કર દેંગે."

"આપ પિછલે તજરબોંકો ભૂલ જાતે હૈં." ઈસ્લામકે સબસે બળે દુશ્મન ફિલિપ આગસ્ટિસને કહા, "૧૧૬૯ ઈ. સ.મેં હમને સૂડાનકો બેદરેગ મદદ દી થી ઔર ઈસ તવક્કુઅ પર હમને સમંદરસે હમ્લા કિયા થા કે સૂડાની જુનૂબસે હમ્લા કરેંગે ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી ફોજમેં જો સૂડાની હૈં વહ બગાવત કર દેંગે મગર ઉન્હોંને કુછ ભી ન કિયા. દો સાલ બા'દ ફિર ઉન્હેં મદદ દી ગઈ. ઉન્હોંને યહ ભી ઝાએ' કર દી. અબ કે ફિર ઉન્હોંને હમેં

માયૂસ કિયા. હમ ક્યૂં ઉન્હેં અપને મન્સૂબેમેં શરીક કરેં ? અગર મિસ્ર હમને અપની તાકતસે લિયા તો સૂડાની હમસે હિસ્સા માંગેંગે. આપ યહ ભૂલ રહે હૈં કે સૂડાનિયોંમેં મુસલમાનોંકી તા'દાદ કમ નહીં. મુસલમાન પર ભરોસા કરના ગલતી હે. અગર આપ સચ્ચે દિલસે ઈસ્લામકા નામો નિશાન મિટાના ચાહતે હૈં તો કિસી મુસલમાનકો અપના દોસ્ત ન સમઝેં. ઉન્હેં ખરીદ કર અપના દોસ્ત ઝરૂર બનાએં લેકિન દિલમેં ઉસ્કી દુશ્મની કાઈમ રખ્ખેં."

"આપ ઠીક કહતે હૈં" એક ઔર સલીબી બાદશાહને કહા, "આપ લોગોંને ફાતિમિયોંકો દોસ્ત બનાયા. વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે દુશ્મન હોતે હૂએ ભી ઉસે અભી તક કત્લ નહીં કર સકે. હમને ઉન્હેં બળે બળે કાબિલ જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર દીએ જો ઉન્હોંને અપની ગલતિયોંસે પકળવા કર મરવા દીએ. અબ હમ કિસી પર ભરોસા નહીં કરેંગે. હમેં અપની જંગી તાકત પર ભરોસા કરના ચાહિએ ઔર અબ હમ કામ્યાબ હોંગે."

ઉન્કી જંગી તાકત ઈત્ની ઝિયાદા થી કે વહ ઈસસે ઝિયાદા તકબ્બુર કરનેમેં હક બજાનિબ થે. બહરી બેળેકા તો કોઈ હિસાબ હી ન થા. બય્તુલ્મુકદસકી તરફસે જો ફોજ આ રહી થી વહ સમંદરકી તરફસે આનેવાલી નફરીસે દુગની થી. યૂરપી મુઅર્રિખોંમેં તા'દાદકે મુતઅલ્લિક ઈખ્તિલાફ પાયા જાતા હે. બા'ઝને તો ઈસ હમ્લેકા સલીબી જંગોંમેં ઝિક્ર હી નહીં કિયા જૈસે ઉસ્કી કોઈ અહમિય્યત હી નહીં થી. ઈસ હમ્લેમેં કમો બેશ સલીબિયોંકી છ બાદશાહિયાં શામિલ થીં. કુછ છોટે છોટે હુક્મરાન ભી થે જો અપની ફોજેં લે આએ થે. ઉનમેં ખામી યહ થી કે ઉન્કી કમાન મુત્તહિદા નહીં થી તાહમ યહ લશ્કર નૂરૂદ્દીન ઝંગી ઔર સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો આસાનીસે શિકસ્ત દે સકતા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી કમઝોરી યહ થી કે ઉસ્કી ફોજ કમ થી ઉસ્કે અલાવા મિસ્રમેં ગદ્દારોંને બદઅમની ફેલા રખ્ખી થી ઔર સબસે બળા ખત્રા યહ કે સૂડાની ભી હમ્લા કર સકતે થે. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો ભી કુછ ઐસી હી દુશ્વારિયોંકા સામના થા. દુન્યાએ ઈસ્લામ છોટી છોટી રિયાસતોંમેં બટી હૂઈ થી ઔર યહ હુક્મરાન ઐશો

ઈશ્રતકે આદી હો ચુકે થે. સલીબિયોંને ઉન્હેં અપને ઝેરેઅષર લે રખ્ખા થા. વહ આપસમેં ભી ફટે હૂએ થે ઔર ઉન્હેં ઈસ્લામકી નામૂસકા ઝર્રા ભર એહસાસ ન થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સીનિયર કમાંડરોંકો બુલા કર અપની ફોજકો તીન હિસ્સોંમેં તકસીમ કર દિયા. એક હિસ્સેકો ઉસ્ને સૂડાનકી સરહદ પર ચલે જાનેકો કહા. ઉસ્કે કમાંડરકો યહ હિદાયત દી કે વહ સરહદસે ખાસ્સા પીછે ખૈમેઝન રહે લેકિન ફોજકો મુખ્તલિફ જગહોં પર ઈસ તરહ મુતહર્રિક રખ્ખે કે ગર્દ ઉળતી રહે ઔર યહ ઝાહિર હો કે ફોજકી તા'દાદ બેહિસાબ હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ખુસૂસી હુક્મ યહ દિયા કે કિસી ભી વક્ત ફોજ આરામકી હાલતમેં ન રહે. દૂસ્રે હિસ્સેકો સિકંદરિયાકી તરફ કુચ કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા લેકિન ઈસ હિદાયતકે સાથ કે કુચ રાતકો હોગા ઔર તમામ પળાવ દિનકે વક્ત હોંગે ઉસ્કે કમાંડરકો બતાયા ગયા કે ઉસે યહ હુક્મ બા'દમેં મિલેગા કે ઉસ્કી મંઝિલ ક્યા હે ઔર આખિર ખૈમાગાહ કહાં હોગી. તીસ્રે હિસ્સેકો સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને હાથમેં રખ્ખા. ઉસ્ને કિસીભી કમાંડરકો ન બતાયા કે યહ અહકામ ક્યૂં દીએ જા રહે હેં. યહ સબને દેખા કે તમામ તર મિન્જનીકેં ઉસ ફોજકો દી ગઈ થીં જો સિકંદરિયાકી તરફ જા રહી થીં.

ઉસ્કે સાત આઠ રોઝ બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબી કાહિરામેં નહીં થા ઔર નૂરૂદ્દીન ઝંગી કુરકમેં નહીં થા. વહ દોનોં સિકંદરિયાકે મશ્રિકમેં ઘૂમ ફિર રહે થે, મગર કોઈ નહીં કહ સકતા થા કે યહ દોનોં કિસી મુલ્કકે હુક્મરાન ઔર ફોજોંકે કમાંડર હેં ઔર યહ દોનોં વહ ઈન્સાન હેં જો સલીબિયોંકે લિએ સરાપા દહશત બને હૂએ હેં. વહ ગરીબસે દો શતરબાન થે જો મા'લૂમ નહીં કહાંસે આએ થે ઔર કહાં જા રહે થે. ઉન્હોંને સાહિલ પર જા કર બુહય્રએ રૂમકી વુસ્અતકો નઝરોંસે ભાંપા ઔર નાપા. વહ તીન ચાર દિનમેં દૂર દૂર ઘૂમ ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબી સિકંદરિયા ઔર નુરૂદ્દીન ઝંગી કુરક ચલા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને અમીરુલ્બહરકો કુછ અહકામ દીએ ઔર વહ ચલા ગયા.

સલીબિયોંકા બેળા મુકમ્મલ ખામોશી ઔર રાઝદારીસે આયા. બય્તુલ્મુકદસસે સલીબિયોંકી ફોજ ચલ પળી. દોનોંકી રવાંનગીકે અવ્કાતમેં મુતાબકત થી. સલીબિયોંને બળે અચ્છે મોસમકા ઈન્તિખાબ કિયા થા. ઈસ મોસમમેં સમંદર ખામોશ રહતા હે. તલાતુમ (મોઝોંકા ઝોર) ઔર તૂફાનકા ખત્રા નહીં હોતા. સલીબી જહાઝોંકે કપ્તાનોંકો મિસ્રકા સાહિલ નઝર આને લગા. લેકિન ઉન્હેં સુલ્તાન અય્યૂબીકા કોઈ જહાઝ નઝર નહીં આ રહા થા. સબસે અગલે જહાઝકે કપ્તાનને સમંદરમેં માહીગીરોંકી એક કશ્તી દેખી. ઉસ્ને જહાઝ ઉન્કે કરીબ કરકે ઉપરસે ઝુક કર પૂછા, "જંગી જહાઝ કહાં હેં ? અગર ગલત બતાઓગે તો તુમ્હેં ડિબો કર માર ડાલેંગે."

માહીગીરોંને કહા, "મિસ્રકે જહાઝ ઈસ તરફ નહીં રખ્ખે જાતે. યહાંસે બહુત દૂર હેં."

જહાઝ રોક કર રસ્સા ફેંકા ગયા. દો માહીગીર રસ્સેકે ઝરીએ જહાઝ પર ચલે ગએ. ઉન્હોંને કપ્તાનકો મિસ્રકે જંગી જહાઝોંકે મુતઅલ્લિક જો મા'લૂમાત દીં વહ યહ થીં કે કઈ જહાઝ મરમ્મત હો રહે હેં. જો જહાઝ અચ્છી હાલતમેં હેં વહ ઈત્ની દૂર હેં કે સિકંદરિયા તક પહુંચતે દો દિન લગેંગે, કયૂંકે બાદબાનોં ઔર ચિપ્પૂઓંકે લિહાઝસે વહ કમઝોર ઔર કમરફતાર હેં. માહીગીરને જો સબસે ઝિયાદા કીમતી બાત બતાઈ વહ યહ થી કે ચૂંકે સુલ્તાન અય્યૂબી બહરિયાકી તરફ તવજ્જુહ નહીં દેતા ઈસ લિએ જંગી મલ્લાહ ઐશો ઈશ્રતમેં પળે રહતે હેં. સાહિલકે સાથ જો દેહાત હેં વહાં ચલે જાતે હેં. માહીગીરોંસે મછલિયા છીન લેતે હેં.

સલીબી બહરિયાકે રાહનુમાકે લિએ યહ મા'લૂમાત ખૂશખબરીસે કમ ન થીં. ઉસ્ને અપના જહાઝ રોક લિયા ઔર એક કશ્તીકે ઝરીએ ઈસ બેળેકે કમાંડરકે જહાઝ તક ગયા. ઉસે યહ મા'લૂમાત દીં જો ઉસ્ને ઈન દો માહીગીરોંસે લી થીં. ઉન્કે લિએ મૈદાન સાફ થા. કમાંડરને બેળેકો વહીં રોક લિયા. વહ શામકે બા'દ અંધેરેમેં સાહિલ તક પહુંચાના ચાહતા થા. ઉસે વહ જગહ બતા દી ગઈ થી જહાં સાહિલકે સાથ પાની ઈત્ના ગહરા થા કે જહાઝ રેતમેં ફંસે બગૈર સાહિલ તક આ સકતે થે. વહાં ફોજકો આસાનીસે ઉતારા જા સકતા થા. સિકંદરિયાકી બંદરગાહસે એક કશ્તી ખુલે સમંદરકી

તરફ ચલી ગઈ જો બઝાહિર માહીગીરોંકી થી. અભી સૂરજ ગુરૂબ નહીં હુવા થા જબ યહ કશ્તી બેળે તક પહુંચ ગઈ. કમો બેશ અળ્હાઈસો જંગી જહાઝ સમંદરમેં દૂર દૂર તક બિખરે હૂએ થે. માહીગીર અપની કશ્તીકો બેળેકે દરમિયાન લે ગએ ઔર પૂછ પૂછ કર કમાંડરકે જહાઝ તક પહુંચ ગએ. ઉન્હોંને કમાંડરકો બતાયા કે સિકંદરિયાકે અંદર કોઈ ફોજ નહીં હે. સિર્ફ શહરી આબાદી હે ઔર મિસ્રી બેળેકે જંગી જહાઝ યહાંસે બહુત દૂર હેં, યહ માહીરગીર મુસલમાનોંકે જાસૂસ થે.

રાતકા પહલા પહર થા જબ અગલી સફકે જંગી જહાઝ સાહિલકી તરફ બળ્હે ઔર કિસી દુશ્વારીકે બગૈર સાહિલ પર લંગરઅંદાઝ હો ગએ. પિછલી સફકે જહાઝ ઉન્કે કરીબ, અકબમેં આએ ઔર લંગર ડાલ દિએ. તીસ્રી સફ ભી કરીબ આ ગઈ. ફોજ ઉતારનેકા ઈન્તિઝામ ગાલિબન યહ થા કે હર એક જહાઝકો સાહિલ પર નહીં આના થા, બલ્કે તમામ જહાઝોંકો સાથ મિલા કર ઉનમેંસે ફોજકો ગુઝાર કર ઉતરના થા. સિકંદરિયા પર ખામોશીસે હમ્લા કરનેકા ફેસ્લા કિયા ગયા. ઈત્તિલાઅકે મુતાબિક વહાં ચૂંકે ફોજ નહીં થી ઈસ લિએ કબ્ઝા મુશ્કિલ ન થા. અગલે જહાઝોંમેંસે જો ફોજ ઉતરી ઉસે સિકંદરિયામેં દાખિલ હોનેકા હુકમ દિયા ગયા ઔર સિપાહિયોંકો બતાયા ગયા કે શહર ઉન્કા અપના હે, કોઈ મુઝાહમત નહીં હોગી. સિપાહી દોળ પળે. ઉન્હેં શહરકો લૂટના થા ઔર ઉન્કી નઝર ઔરતોં પર ભી થી.

જોંહી સિપાહિયોંકા યહ હુજૂમ શહરકે કરીબ આયા શહરકે બાહર દાએં ઔર બાએં શુઅલે ઉઠે જિન્સે રાત રોશન હો ગઈ. યહ ઘાસ, લકળિયોં ઔર કપળોંકે અંબાર થે જિન પર તેલ ડાલા ગયા થા. ઉન્સે રોશનીકા કામ લેના થા. શહરકી ગલિયોંમેં ભી મશ્અલેં જલ ઉઠીં ઔર મકાનોંકી છતોંસે તીરોંકા મેના બરસને લગા. સલીબી પીછેકો ભાગે તો દાએં ઔર બાએંસે ઉન પર તીર બરસને લગે. ઉન્કે લિએ સંભલનાં મુશ્કિલ હો ગયા. ઝખ્મિયોંકી ચીખો પુકારસે રાત લરઝને લગી. ઈન સલીબિયોંકી તા'દાદ કમો બેશ દોહઝાર થી. ઉનમેંસે શાયદ હી કોઈ ઝિંદા પીછે ગયા હોગા. સલીબી ફોજ જો અભી જહાઝોંમેં થી ઉસે આગે આનેકા હુકમ મિલા. જહાઝોંમેંસે સલીબિયોંકી મિન્જનીકેં આતીશેં ગોલે ફેંકને લગીં ઔર દૂર

માર તીર ભી આને લગે.

સબસે પીછેવાલે દો તીન જંગી જહાઝોંમેંસે શુઅલે ઉઠે. સલીબી કપ્તાનોંને પીછે દેખા. યૂં મા'લૂમ હોતા થા જૈસે સમંદરસે આગકે ગોલે ઉઠતે હૈં ઔર ઉન્કે જહાઝોંમેં આ કર ગિરતે હૈં. સલીબિયોંને ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા હો કર જહાઝોંકો હુજૂમકી સૂરતમેં ઈકઠ્ઠા કર દિયા થા ઔર વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે ફંદેમેં આ ગએ થે. દિનકે વક્ત જહાઝકો જો માહીગીર મિલે થે વહ અલી બિન સુફિયાનકે મહકમેકે આદમી થે. યહ કુદરતીસી બાત થી કે સમંદરમેં માહીગીર મિલે તો સલીબી કપ્તાનને ઉન્સે મા'લૂમાત હાસિલ કીં. માહીગીરોંને ગલત મા'લૂમાત દીં. ઉન્હોંને સિર્ફ યહ બાત ઠીક બતાઈ થી કે મિસ્રી બેળા યહાંસે દૂર હે. વહ વાકિઈ દૂર થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને અમીરુલ્બહરકો બતા દિયા થા કે વહ સમંદર પર નઝર રખ્ખે. કિસી ભી વક્ત હમ્લા આ જાએગા. અમીરુલ્બહરને દેખ ભાલકા અછૂછા ઈન્તિઝામ કર રખ્ખા થા. ઉસે કબ્લ અઝ વક્ત પતા ચલ ગયા થા કે સલીબી બેળા સમંદરકે વસ્ત તક આ ગયા હે. ચુનાંચે અમીરુલ્બહર અપને ચંદ એક જંગી જહાઝ જિનમેં આતીશેં ગોલે ફેંકનેવાલી મિન્જનીકેં થીં એક તરફ દૂર લે ગયા થા. ઉસ્ને બાદબાન ભી ઉતાર લિએ થે ઔર મસ્તૂલ (જહાઝકે સુતૂન) ભી. તાકે દૂરસે જહાઝ નઝર ન આ સકેં. ઉન્કી બજાએ ઉસ્ને એક એક ચિપ્પૂ પર દો દો આદમી લગા દીએ તાકે રફતાર તેઝ રહે.

શામકે બા'દ જબ સલીબી બેળા સાહિલકે કરીબ ગયા તો અમીરુલ્બહરને મસ્તૂલ ઔર બાદબાન ભી ઔર ચિપ્પૂઓંકી રફતાર ભી તેઝ રખ્ખી ઔર ઈસ તરહ વહ સલીબી બેળેકે અકબમેં ઐન ઉસ વક્ત પહુંચ ગયા જબ સલીબિયોંને અપને જહાઝ એક દૂસ્રેકે સાથ મિલા દીએ થે. સલીબિયોંકો દૂસ્રા ધોકા ઉન "માહીગીરોં"ને દિયા થા જો સિકંદરિયાસે રવાના હૂએ થે. ઉન્હોંને સલીબી કમાંડરસે કહા થા કે વહ ઉન્કે જાસૂસ હૈં. ઉન્હોંને બતાયા થા કે સિકંદરિયામેં કોઈ ફોજ નહીં. હકીકત યહ થી કે શહરકે ઈન મકાનોંમેં જો સમંદરકી તરફ થે વહાં સિર્ફ ફોજ થી. શહરિયોંકો મહફૂઝ હિસ્સેમેં ભેજ દિયા ગયા થા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકા અમીરુલ્બહર બહુત થોળે જહાઝ લે કર ગયા થા.

ઉન્હોંને નુકસાન તો બહુત કિયા લેકિન દુશ્મનકે કઈ જહાઝ બચ કર નિકલ ગએ. દૂસ્રોંને મુકાબલા કિયા. જલતે જહાઝોંને રાતકો દિન બના દિયા થા. ઈસ રોશનીમેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જહાઝ ભી નઝર આને લગે થે. ઉનમેંસે એક જહાઝ સલીબિયોંકી મિન્જનીકોંકી ઝદમેં આ ગયા. અમીરુલ્બહરને અપને જહાઝોંકો પીછે હટાના શુરૂઅ કર દિયા, કયૂંકે દુશ્મન જહાઝોંકી ઈફરાતકી સહૂલતસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ ઘેરા ડાલનેકી કોશિશ કર રહા થા. સિકંદરિયામેં સુલ્તાન અય્યૂબીકે જાંબાઝોંને જોશમેં આ કર સાહિલ પર હલ્લા બોલ દિયા ઔર જહાઝોં પર આતિશ તીર ફેંકને લગે. યહ જાંબાઝ મિસ્રકી ફોજકે ઉસ તીસ્રે હિસ્સેકે થે જિસે સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને હાથમેં રખ્ખા થા. ઉન્હેં ગૈર ફોજી લિબાસમેં સિકંદરિયામેં મકાનોંમેં મોરચા બંદ કિયા ગયા થા ઔર નિહાયત ખામોશીસે શહરિયોંકો દૂસ્રે મકાનોંમેં મુન્તકિલ કર દિયા ગયા થા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અકલ ઔર ધોકેકી જંગ લળ રહા થા ઔર કમસે કમ તાકત ઈસ્તિઅમાલ કર રહા થા. ઉસ્ને અભી ખાસ્સી નફરી અપને ઝેરે કમાન રિઝર્વ રખ્ખી હૂઈ થી.

રાત ભર યહ જંગ જારી રહી. સમંદરમેં કઈ જહાઝ જલ રહે થે. વહાં કિયામતકા મંઝર બના હુવા થા. સલીબી બેળા ચૂંકે ઝિયાદા થા, બલ્કે સુલ્તાન અય્યૂબીકે જહાઝોંકી નિસ્બત બહુત હી ઝિયાદા ઈસ લિએ સલીબી જહાઝ તબાહીસે નિકલ કર મુસલમાનોંકે જહાઝોંકો ઘેરનેકી કોશિશ કર રહે થે. સૂરત ઘેરેવાલી બન ગઈ થી. રાતકો પતા નહીં ચલતા થા કે અપને જહાઝોંકી કેફિયત કયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબી વહાં મૌજૂદ થા. ઉસ્ને અપને ઉન જહાઝોંકો જિન્હેં ઉસ્ને મહફૂઝાકે તોર પર રખ્ખા હુવા થા હુકમ ભેજ દિયા કે સલીબી જહાઝોંકો દૂરકા ચક્કર કાટ કર ઉલ્ઝાએં રાતકે પિછલે પહર બાકી જહાઝ ભી મા'રિકામેં શરીક હો ગએ. ઉસમેં બહાદુરી તો ઉન મુલ્લાહોંકી થી જો છોટી છોટી કશ્તિયોંમેં અપને જહાઝોંકો તીર, આતિશગીર માદા ઔર ગોલે પહુંચા રહે થે. અપને જહાઝોંકો ઢૂંડના બહુત હી મુશ્કિલ કામ થા.

સુબ્હ તુલૂઅ હો રહી થી જબ અમીરુલ્બહર એક કશ્તીમેં સાહિલ પર આયા. ઉસ્કે સાથ ચંદ એક સિપાહી થે. અમીરુલ્બહરકે કપળે ખૂનસે લાલ થે ઔર ઉસ્કી એક ટાંગ ઝુલ્સી હૂઈ થી. ઉસ્કા જહાઝ નઝરે આતિશ હો

ગયા થા ઔર ચંદ એક જવાનોંકો નિકાલ લાયા થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બળી ઉજલતમેં મા'રિકાકી સૂરતે હાલ બતાઈ જો મુખ્તસર યહ થી કે ઉસ્કે આધે જહાઝ તબાહ હો ચુકે થે, લેકિન સલીબિયોંકો ઈત્ના ઝિયાદા નુકસાન પહુંચાયા જા ચુકા થા કે વહ ઝિયાદા દેર લળનેકે કાબિલ નહીં થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે બતાયા કે બાકી જહાઝોંકો ભી ભેજ દિયા ગયા હે. યહ ઈકદામ અમીરુલ્બહરકી ખાહિશ ઔર ઝરૂરતકે ઐન મુતાબિક થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા, "સલીબિયોંકો સબસે ઝિયાદા નુકસાન વહ બોઝ દે રહા હે જો ઉન્હોંને જહાઝોંમેં લાદ રખ્ખા હે. રસદકે અલાવા ઉન્કે જહાઝોંમેં ફોજ ભી હે ઔર બા'ઝ જહાઝોંમેં ઘોળે હેં. ઈસ બોઝકી વજહસે ઉન્કે જહાઝ રફતારમેં નહીં આતે ઔર ઘૂમનેમેં દેર લગાતે હેં. મેરે જહાઝ ખાલી હેં."

અમીરુલ્બહર ઝિયાદા ઝખ્મી થા કે ઉસ્કા સર ડોલ રહા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને તબીબ ઔર જર્રાહકો બુલાયા મગર અમીરુલ્બહરને પરવા ન કી. સુલ્તાન અય્યૂબીકા હેડકવાર્ટર સાહિલકે ચટ્ટાની ઈલાકેમેં થા. વહ એક ઉંચી ચટ્ટાન પર ખળે થે. સૂરજકી પહલી કિરનોંને સમંદર ઔર સાહિલકા જો મંઝર દિખાયા વહ હેબતનાક થા. જહાં તક નઝર જાતી થી જહાઝ મસ્ત સાંડોંકી તરહ સમંદરકો ચીર રહે થે. બહુતસે જહાઝ જલ રહે થે. બા'ઝ મસ્તૂલ ટૂટ જાને ઔર બાદબાન બેકાર હોજાનેસે એક હી જગહ ખળે હિચકોલે ખા રહે થે. સમંદરમેં બહુતસે ઈન્સાન તેરતે નઝર આ રહે થે ઔર મોજેં લાશોંકો સાહિલ પર પટખ રહી થીં અપને જહાઝોંકા કુછ પતા નહીં ચલતા થા. દૂર મગ્રિબકી તરફ સમંદરસે મસ્તૂલોંકે બાલાઈ હિસ્સે ઉભરે, ફિર બાદબાન નઝર આએ. જહાઝ એક સફમેં એક દૂસ્રેસે દૂર દૂર મા'રિકેકી તરફ બળ્હે આ રહે થે. સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "તુમ્હારે જહાઝ આ રહે હેં." ઉસ્ને ઈધર દેખા. વહાં અમીરુલ્બહર નહીં થા.

અમીરુલ્બહર અપને જહાઝોંકો આતા દેખ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાએ બગૈર ચટ્ટાનસે ઉતર ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો વહ ઉસ વકત નઝર આયા જબ વહ એક કશ્તીમેં બેઠ ચુકા થા ઔર કશ્તીકા બાદબાન ખુલ ચુકા થા. યહ દસ ચિપ્પૂઓંકી કશ્તી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને ચિલ્લા કર ઉસે રોકા, "સઅદી ! તુમ વાપસ આ જાઓ. મેંને તુમ્હારી જગહ અબ્બૂ

ફરીદકો ભેજ દિયા હે.''

અમીરુલ્બહર દૂર નિકલ ગયા થા. ઉસ્ને બુલંદ આવાઝસે કહા, ''યહ મેરી જંગ હે. ખુદા હાફિઝ.'' ઔર ઉસ્કી કશ્તી દૂર હી દૂર હટતી ગઈ ફિર નઝરોંસે ઓઝલ હો ગઈ.

કાસિદને સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈત્તિલાઅ દી કે સિકંદરિયાસે શિમાલ મશ્રિકકી તરફ તીન મીલ દૂર સલીબિયોંકી કુછ ફોજ ઉતર આઈ હે ઔર વહાં ખૂનરેઝ મા'રિકા લળા જા રહા હે. સુલ્તાન અય્યૂબીને વહાં જાનેકી બજાએ કુછ અહકામ જારી કર દીએ ઔર સમંદરી જંગકો દેખતા રહા.... ઔર ઉસ્ને યહ મંઝર ભી દેખા કે સલીબિયોંકા એક જહાઝ સાહિલકે ઝરા કરીબ આ ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે બેળેકા એક જહાઝ ઉસ્કે કરીબ આનેકી કોશિશ કર રહા થા. સલીબિયોંને તીરોંકી બોછાળેં મારીં લેકિન મુસલમાન મલ્લાહોંને પરવા ન કી. વહ અપને જહાઝકો સલીબી જહાઝકે ઈત્ના કરીબ લે આએ કે કૂદ કર ઉસમેં ચલે ગએ ઔર દસ્ત બદસ્ત લળ કર જહાઝ પર કબ્ઝા કર લિયા. મગર યહ મા'રિકા ઈત્ના સહલ ન થા જૈસા બયાન કિયા ગયા હે. મુસલમાન બહરિયાકે સરફરોશોંને ખૂન ઔર જાનકી બેદરેગ કુર્બાની દી. વહ તીન તીન ચાર ચાર જહાઝોંકે ઘેરેમેં લળે. દુશ્મનકે જહાઝોંમેં કૂદ કૂદ કર લળ . તીરોંસે છલની હૂએ મગર ઈસ તરહ મા'રિકેમેંસે નિકલનેકી ન સોચી. જિસ તરહ સલીબી અપને જહાઝ નિકાલનેકી કોશિશ કર રહે થે.

સલીબિયોંકી કમર રાતકો હી ટૂટ ગઈ થી. ઉન્કે કમાંડર સલીબકા હલફ પૂરા કર રહે થે ઔર ઉન્હેં સુબ્હ તક યહ ઉમ્મીદ લળાતી રહી કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકી કલીલસી બહરી કુવ્વત પર કાબૂ પાલેંગે, લેકિન અગલે દિનકે પિછલે પહર તક ઉન્કી કૈફિયત ઈત્ની બિગળ ચુકી થી કે જહાઝ બિખર કર ઉધરકો હી જા રહે થે જિધરસે આએ થે. વહ અપની ઝિયાદા તર કુવ્વત મુસલમાનોંકે હાથોં તબાહ કર ગએ થે ઔર ઉન્કી જો થોળીસી ફોજ સાહિલ પર ઉતરી થી વહ સિકંદરિયાસે તીન ચાર મીલ દૂર શિમાલ મશ્રિકમેં કુછ કટ ગઈ થી, બાકીને હથ્યાર ડાલ દીએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકી ફોજકા દૂસ્રા હિસ્સા અભી જંગમેં શરીક હી નહીં હુવા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ કાસિદ આ રહે થે ઔર જબ ઉસે યકીન હો ગયા કે સલીબી નાકામ

હો ગએ હૈં તો ઉસ્ને ફોજકે દૂસ્રે હિસ્સેકો એક ઔર મહાઝ દે દિયા. ઈમરાનકી ઈત્તિલાઅકે મુતાબિક બય્તુલ્મુકદસકી તરફસે ભી સલીબી ફોજકો આના થા. ઉસ્કે લિએ નૂરૂદ્દીન ઝંગી ઘાતમેં થા, તાહમ પેશબંદીકે તોર પર સુલ્તાન અય્યૂબીને દિફાઅ મઝબૂત કર લિયા. તીસ્રે હિસ્સેકો જો ઉસ્ને અપને ઝેરેકમાન રિઝર્વમેં રખ્ખા હુવા થા. ઉન સલીબિયોંકો પકળને પર લગા દિયા જો સમંદરસે નિકલ રહે થે.

સૂરજકી આખરી કિરનોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહ મંઝર દિખાયા કે સલીબિયોંકે વહી જહાઝ નઝર આ રહે થે જો જલ ચુકે થે ઔર અભી ડૂબે નહીં થે યા વહ જિન્હેં પકળ લિયા ગયા થા યા ઉન જહાઝોંકે બાદબાન નઝર આ રહે થે. જો વાપસ જાતે હૂએ દૂર હી દૂર હટતે જા રહે થે. ઉસ્કી અપની બહરિયાકે જહાઝ જો બચ ગએ થે સાહિલકી તરફ આ રહે થે. દેખનેવાલોંને અંદાઝા લગાયા કે સુલ્તાનકી આધી બહીરિયા મિસ્ર પર કુર્બાન હો ગઈ થી. કશ્તિયાં સાહિલ પર આ રહી થીં. ઉનમેં અપને બહરી સિપાહી આતે થે જો ઝખ્મી થે યા સમંદરસે નિકાલે ગએ થે. ઉન્કે જહાઝ તબાહ હો ગએ થે. એક કશ્તી ઉસ ચટ્ટાનકે કરીબ આકે સાહિલસે લગી જિસ પર સુલ્તાન અય્યૂબી ખળા થા. ઉસમેં કિસીકી લાશ થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને બુલંદ આવાઝસે પૂછા, "યહ કિસ્કી લાશ હે ?"

"અમીરુલ્બહર સઅદી બિન સઅદકી." એક મલ્લાહને જવાબ દિયા.

સુલ્તાન અય્યૂબી દોળ કર નીચે ઉતરા. લાશસે કપળા હટાયા. ઉસ્કે અમીરુલ્બહરકી લાશ ખૂનસે લાલ હો ચુકી થી. મલ્લાહોંને બતાયા કે અમીરુલ્બહરને એક જહાઝ તક પહુંચ કર બહરિયાકી કમાન લે લી થી ઔર જંગ લળાતે રહે. ઉન્હોંને ઈસ જહાઝ પર અપની કમાનકા ઝંડા ચળ્હા દિયા થા. ગાલિબન યહી વજહ થી કે સલીબિયોંકે ચાર જહાઝોંને ઉન્હેં ઘેર લિયા. ઉનમેંસે દો તબાહ હૂએ ઔર અમીરુલ્બહરકા જહાઝ ભી તબાહ હો ગયા. ઈસ વક્ત તક મા'રિકા ખત્મ હો ચુકા થા, સુલ્તાન અય્યૂબીને અમીરુલ્બહરકી લાશકા હાથ ચુમા ઔર કહા, "તુમ સમંદરકે ફાતિહ હો. મૈં કુછ ભી નહીં."

ઉસ્ને જહાં યહ હુકમ દિયા કે દુશ્મનકે જો જહાઝ પીછે રહ ગએ હૈં

ઉન્સે સામાન નિકાલા જાએ વહાં જઝબાતી લહજેમેં કહા, "તમામ કશ્તિયાં સમંદરમેં ડાલ દો ઔર કિસી શહીદકી લાશ સમંદરમેં ન રહને દો. ઉન્હેં યહીં દફન કરના જહાં બુહય્રએ રૂમકી હવાએં ઉન્કી કબરોંકો ઠંડી રખ્ખેં."

બહરી શહીદોંકી તા'દાદ કમ નહીં થી.

બય્તુલ્મુકદ્દસસે સલીબિયોંકી ફોજ કૂચ કર ચુકી થી ઔર આધા રાસ્તા તય કર આઈ થી. ઉન્હેં કુછ ખબર નહીં થી કે ઉન્કી બહરિયા અપને અંજામકો પહુંચ ચુકી હે. ઉસ્કે કલ્બમેં સલીબિયોંકા મશ્હૂર જંગજૂ હુક્મરાન રેજનાલ્ટ થા. ઈસ ફોજકે ભી તીન હિસ્સે થે. એક આગે થા. દૂસ્રા કુછ દૂર પીછે દરમિયાનમેં ઔર તીસ્રા બહુત દાએંકો હટ કર આ રહા થા. ઉસ્કી મુત્તહિદા કમાન રેજનાલ્ટકે પાસ થી ઔર ઉસે યહ તવક્કુઅ થી કે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકો બેખબરીમેં જા લેગા. તસવ્વુરોંમેં ઉસે કાહિરા નઝર આ રહા થા. ઘોડાગાડિયોંકે કાફલે, રસદ ભી સાથ લા રહે થે. સિકંદરિયાસે બહુત દૂર શિમાલ મશ્રિકમેં એક ખિત્તા રેત ઔર મિટ્ટીકે ટીલોં ઔર નશીબો ફરાઝકા હુવા કરતા થા. આઠ સદિયોંને ઈસ ખિત્તેકો અબ વૈસા નહીં રહને દિયા થા. ઉસ્કે કરીબ બાકી ઈલાકા સહરા થા ઔર ઈસ સહરામેં પાની ભી થા. રેજનાલ્ટને એક પડાવ વહાં કિયા. ઉસ્કી ફોજકા અગલા હિસ્સા આગે નિકલ ગયા થા. દાઈં તરફવાલા હિસ્સા દૂર થા. આધી રાતકા વક્ત હોગા રેજનાલ્ટકે કેમ્પમેં કિયામત બપા હો ગઈ. ઉસ્કે કુછ ભી પલ્લે ન પડા કે યહ કિયામત આસ્માનસે ટૂટી હે યા ઉસ્કી અપની ફોજને બગાવત કર દી હે.

ઉસ્કે વહમો ગુમાનમેં ભી નહીં થા કે વહ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે ઘાતમેં આ ગયા હે. ઝંગીને કઈ દિનોંસે અપની ફોજકો ટીલોં ઔર નશીબ વ ફરાઝકે ઈસ ઈલાકેમેં લાકે બિઠા રખ્ખા થા. ઉસ્ને યહ સોચા થા કે યહાં પાની કરીબ હે ઈસ સલીબી યહાં પડાવ કરેંગે. સલીબી ફોજકા અગલા હિસ્સા આગે નિકલ ગયા તો ઝંગીકે કમાંડરોંકો માયૂસી હૂઈ. ઉન્હેં યહ હુકમ દિયા ગયા થા કે રાતકો પડાવ પર હમ્લા કરના હે. વહાં પડાવ ન હુવા. બહુત દેર બા'દ ઉન્હેં દૂરસે ગર્દકે બાદલ નઝર આએ તો વહ સમઝે કે આંધી આ રહી હે. સહરાઈ

આંધી બળી ખૌફનાક હુવા કરતી હે લેકિન યહ આંધી નહીં સલીબી ફોજકા દરમિયાની હિસ્સા થા જો ઈસી જગહ આ કર રુક ગયા. જહાં નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો તવક્કુઅ થી. સલીબિયોંને ખૈમે ન લગાએ ક્યૂંકે ઉન્હેં સુબ્હ કૂચ કરના થા. જાન્વરોંકો અલગ બાંધ દિયા ગયા ઔર ફિર સૂરજ ડૂબ ગયા.

આધી રાતકો ઝંગીકે દસ્તે જો ઘાતમે થે બાહર આએ. યહ સબ સવાર થે. ઉન્હોંને પહલે તો અંધેરેમેં તીરોંકા મેના બરસાયા ઔર જબ સોએ હૂએ સિપાહિયોંમેં ભગદળ મચી તો સવારોંને ઘોળે સરપટ દોળા દીએ. વહ અંધાધુંદ બર્છિયાં ઔર તલ્વારેં ચલાતે ગએ ઔર આગે નિકલ ગએ. સલીબી સંભલને ન પાએ થે કે સવારોંને ફિર હલ્લા બોલ દિયા. સલીબિયોંકે બંધે હૂએ ઘોળોંકી રસ્સિયાં ખોલ દી ગઈ. યહ સબ ભાગ ગએ. રેજનાલ્ટ વહાંસે ભાગ ગયા ઔર દાએં હિસ્સેવાલી ફોજમેં જા પહુંચા. યહ હિસ્સા કહીં દૂર પળાવ કિએ હૂએ થા. નૂરૂદ્દીન ઈસી તરફ થા. ઈસ સારી ફોજકી રસદ પીછે આ રહી થી. ઝંગીને ઉસ્કે લિએ અલગ દસ્તે મુકર્રર કર રખ્ખે થે. ઉન્હોંને સુબ્હ તક રસદ પર કબ્ઝા કર લિયા. દાએંવાલા હિસ્સા રાતકો હોશિયાર હો ગયા થા. રેજનાલ્ટ ઉસે અપને હિસ્સેકી તરફ લાને લગા ક્યૂંકે વહ ઈસી જગહકો મૈદાને જંગ સમઝતા થા. સુબ્હકે ધંદલકેમેં યહ ફોજ ચલ પળી. નૂરૂદ્દીન ઝંગીને અકબસે ઉસ્કે પહલૂ પર હમ્લા કર દિયા. ઉસ્કે બા'દ ઈસ ફોજકો મા'લૂમ હી ન હો સકા કે ઉસ પર કિસ તરફસે હમ્લે હો રહે હૈં. સુલ્તાન અય્યૂબીકી તરહ ઝંગી ભી જમ કર નહીં લળતા થા. છોટે છોટે દસ્તોંસે હમ્લે કરાકે સલીબિયોંકો બિખેરતા જા રહા થા.

ઉસ્ને રાતકો સુલ્તાન અય્યૂબીકી તરફ કાસિદ ભેજ દિયા થા. ઉન દોનોંને સ્કીમ પહલે હી બના રખ્ખી થી. ઝંગીકા હર અમલ ઔર ઈકદામ ઔર દુશ્મનકા રદ્દે અમલ ઉન્કી સ્કીમકે ઐન મુતાબિક થા. રેજનાલ્ટને અપની ફોજકે અગલે હિસ્સેકો પીછે આનેકો પૈગામ ભેજા. ચાર રોઝ રેજનાલ્ટ ઔર ઝંગીમેં લામહદૂદ વુસ્અતમેં મા'રિકે હોતે રહે. ઝંગીને સલીબિયોંકો બિખેર લિયા થા ઔર "ઝર્બ લગાઓ ઔર ભાગો."કે ઉસૂલ પર લળ રહા થા. સલીબિયોકી ફોજકા આગેવાલા દસ્તા વાપસ હુવા તો રાતકો ઉસ્કે અકબ પર હમ્લા હુવા. યહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે છાપામાર થે.

ઉન્હોંને દો તીન શબખૂન મારે ઔર ગાઈબ હો ગએ. ફિર યહ સિલ્સિલા ચલતા રહા. સલીબી આમને સામનેકી જંગ લળનેકી કોશિશ કર રહે થે. લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબી ઉન્હેં કામ્યાબ નહીં હોને દે રહા થા. યહ તરીકા આસાન નહીં થા. છાપામાર અગર એકસોકી તા'દાદમેં જાતે થે તો બમુશ્કિલ સાઠ વાપસ આતે થે. ઉસ્કે લિએ ખુસૂસી મહારત, દીલેરી ઔર તેઝીકી ઝરૂરત થી જો સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને છાપામાર દસ્તોંમેં પૈદા કર રખ્ખી થી.

જંગ બહુત દૂર દૂર તક ફેલ ગઈ. સલીબી ફોજમેં ન જમઈય્યત રહી ન મરકઝિય્યત. ઉન્કી રસદ ઝંગીકે કબ્ઝેમેં આ ગઈ થી. મૈદાને જંગમેં ન કોઈ સામના ન અકબ. સલીબી ઈસ જંગકી સૂઝબૂઝ નહીં રખતે થે જો મુસલમાન લળ રહે થે. ફિર કૈફિયત યહ હો ગઈ કે જો સલીબી સિપાહી ભાગ સકે ભાગ ગએ ઔર જિનમેં તાબ ન રહી વહ હથ્યાર ડાલને લગે. રેજનાલ્ટ હાર માનનેકો તય્યાર નહીં થા. ઉસ્ને કુછ ઔર જગહ ફોજ ઈકટ્ઠી કર લી ઔર ઉસે યહ ભી પતા ચલ ગયા કે ઝંગી કહાં હે. ઉસ્ને નિહાયત અછ્છી સ્કીમસે વહાં હમ્લા કર દિયા. યહ એક બળા હી સખ્ત મા'રિકા થા. સલીબી ઝિંદગી ઔર મૌતકી જંગ લળ રહે થે. રેજનાલ્ટકી ચાલેં ઔર અપની ફોજ પર કંટ્રોલ બહુત અછ્છા થા, મગર ચોથી રાત ઝંગીકે શબખૂન મારનેવાલે એક દસ્તેકે ચંદ એક જાંબાઝોંને જાનકી બાઝી લગા દી ઔર રેજનાલ્ટકી ઝાતી ખૈમાગાહ પર જા શબખૂન મારા. યહ ઝંગીકી સ્કીમકે તહત ઈકદામ કિયા ગયા થા. ઝંગીને છાપામારોંકી લલ્કાર પર હમ્લા કર દિયા. ઉસ દૌરમેં રાતકે વક્ત લળાઈ નહીં લળી જા રહી થી. યહ તરહ (અંદાઝ) મુસલમાનોંને ડાલી થી કે રાતકો ભી હમ્લે જારી રખતે થે.

સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ તો સલીબિયોંકા સુપ્રિમ કમાંડર રેજનાલ્ટ કેદીકી હેષિયતસે નૂરૂદીન ઝંગીકે સામને ખળા થા ઔર ઝંગી ઉસે અપની શરાઈત બતા રહા થા. યહ સલીબી કમાંડર હર શર્ત માનને પર આમાદા થા. લેકિન બાત જબ બય્તુલ્મુકદ્દસ પર આઈ તો સુલ્તાન અય્યૂબી ભી આ ગયા. રેજનાલ્ટકો પૂરે એહતિરામકે સાથ રખ્ખા ગયા. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસસે બગલગીર હો કર મિલા.

"આપ અઝીમ સિપાહી હૈં." રેજનાલ્ટને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા.

"યૂં કહો કે ઈસ્લામ અઝીમ મઝહબ હે." સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને કહા, "સિપાહી વહી અઝીમ હોતે હૈં જિન્કા મઝહબ અઝીમ હોતા હે."

"મુહતરમ રેજનાલ્ટને મુઝસે પૂછા થા કે ઉન્કા બહરી બેળા નહીં આયા થા?" નૂરૂદ્દીન ઝંગીને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા, "ઉન્હેં સહીહ જવાબ તુમ હી દે સકતે હો. મૈં તો યહાં થા."

"આપકા બહરી બેળા પૂરે તમતિરાકસે આયા થા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "ઔર વાપસ ભી ચલા ગયા હે. આપકે બહુતસે જહાઝ સમંદરકી તહમેં હોંગે ઔર જો ડુબે નહીં ઉન્કે જલે હૂએ ઢાંચે સમંદર પર તેર રહે હૈં. જો ફોજ જહાઝોંસે ઉતર આઈ થી વહ વાપસ નહીં જા સકી. હમને આપકી તમામ લાશેં પૂરે એહતિરામસે દફન કર દી હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબી ઉસે જંગકી હાલ સુના રહા થા ઔર રેજનાલ્ટકી આંખેં ઔર મુંહ ખુલતા જા રહા થા. ઉસે યકીન ભી નહીં આ રહા થા કે યહ રૂઈદાદ સચ્ચી હે.

"અગર યહ સચ હે તો કયા આપ મુઝે બતા સકતે હૈં કે યહ કયૂં કર મુમ્કિન હુવા?" રેજનાલ્ટને પૂછા.

"યહ રાઝ ઉસ રોઝ આપ પર ફરામોશ કર દૂંગા જિસ રોઝ ફલસ્તીનસે સલીબકા આખરી સિપાહી ભી નિકલ જાએગા." નૂરૂદ્દીન ઝંગીને કહા, "આપકી યહ શિકસ્ત આખરી નહીં કયૂંકે આપ ઈસ સરઝમીનસે નિકલને પર આમાદા નઝર નહીં આતે."

"મૈં આપકો અપને ઈલાકે દે દૂંગા." રેજનાલ્ટને કહા, "મુઝે રિહા કર દેં. જંગ ન કરનેકા મુઆહદા ભી કરૂંગા. આપકી સલ્તનત બહુત વસીઅ હો જાએગા."

"હમેં અપની સલ્તનતકી ઝરૂરત નહીં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "હમેં ખુદાકી સલ્તનત કાઈમ કરની હે. ઈસ્લામકી સલ્તનત જિસ્કી વુસ્અતકા આપ તસવ્વુર નહીં કર સકતે. આપકા મકસૂદ ઈસ્લામકી બેખકુની હે જો મુમ્કિન નહીં. આપને ફોજેં ઈસ્તિઅમાલ કર દેખી હૈં. બહરી બેળા ભી આઝમા લિયા હે. અપની બેટિયોંકો ભી ઈસ્તિઅમાલ કર દેખા હે. આપને હમારી કૌમમેં ગદ્દાર ભી પૈદા કિએ હૈં. ગુઝિશ્તા એક સદીમેં

આપને કિત્ની કામ્યાબી હાસિલ કી હે ?''

"ક્યા યહ મેં આપકો યાદ દિલાઉં કે હમને ઈસ્લામકો કહાં કહાંસે નિકાલા હે ?'' રેજનાલ્ટને કહા, "ઈસ્લામ તો બુહય્રએ રૂમકે પાર પહુંચ ગયા થા. સ્પેનસે ઈસ્લામકી પસ્પાઈ કયૂં હૂઈ ? રૂમ આપકે હાથસે કયૂં નિકલ ગયા ? સૂડાન આપકા કયૂં દુશ્મન હુવા ? સિર્ફ ઈસ લિએ કે હમને તુમ્હારે ઈસ્લામકે મુહાફિઝોંકો ખરીદ લિયા થા. આજ ભી તુમ્હારે હુક્મરાન ભાઈ હમારે ઝર ખરીદ ગુલામ હેં. ઉન્કી રિયાસતોંમેં મુસલમાન રહ ગએ હેં. ઈસ્લામ ખત્મ હો ગયા હે.''

"હમ વહાં ઈસ્લામકો ઝિંદા કરેંગે દોસ્ત !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

"આપ ખવાબ દેખ રહે હેં સલાહુદ્દીન અય્યૂબી !'' રેજનાલ્ટને કહા, "આપ દોનોં કબ તક ઝિંદા રહેંગે તો કબ તક લળનેકે કાબિલ રહેંગે ? ઈસ્લામકી પાસ્બાની કબ તક કરોંગે ? મેં આપ દોનોંકો ખિરાજે તહસીન પેશ કરતા હૂં કે આપ સચ્ચે દિલસે અપને મઝહબકે પાસ્બાન ઔર બહી ખવાહ હેં લેકિન આપકી કૌમમેં મઝહબકો નીલામ કરનેવાલોંકી તા'દાદ ઝિયાદા હે ઔર હમ ખરીદાર હેં. અગર આપ હમારે સાથ જંગો જિદાલકી બજાએ અપની કૌમકો ઝરપરસ્તી, લઝઝત પરસ્તી ઔર તઅય્યુશ પરસ્તીસે બચાનેકી મુહિમ ચલાએં તો હમ યહાં એક દિન ન ઠહર સકેંગે, મગર મેરે દોસ્તોં ! આપ ઈસ મુહિમમેં કામ્યાબ નહીં હોંગે જિસ્કી વજહ યહ હે કે અય્યાશી આપકી કૌમમેં નહીં આઈ, બલ્કે કૌમકે સરબરાહ ઔર હુક્મરાન અય્યાશ હો ગએ હેં. ઈસ હકીકતસે આપ ચશ્મપોશી ન કરેં કે જો બુરાઈ હુક્મરાનોંકી તરફસે શુરૂઅ હોતી હેં વહ કૌમમેં રિવાજકી સૂરત ઈખ્તિયાર કર જાતી હે. મુઝ જૈસે ચંદ ઔર સલીબી હાકિમોંકો કત્લ કર દેં, ઈસ્લામકો બહરહાલ ખત્મ હોના હે. હમને જિસ મર્ઝકા ઝહર આપકી કૌમકી રગોંમેં ડાલ દિયા હે વહ બળ્હેગા, કમ નહીં હોગા.''

વહ ઐસી હકીકત બયાન કર રહા થા જિસસે નૂરૂદ્દીન ઝંગી ઔર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઈન્કાર નહીં કર સકતે થે તાહમ વહ સલીબિયોં પર બહુત બળી ફતહ હાસિલ કર ચુકે થે ઔર એક સલીબી બાદશાહ જો સલીબિયોંકા સુપ્રીમ કમાંડર થા ઉન્કે પાસ જંગી કેદી થા. ઉસ્કે અલાવા

ઔર ભી બહુતસે કેદી હાથ આએ થે. યહ સિર્ફ એક જાસૂસકા કારનામા થા જો ઈકરાસે ઈસ હમ્લેકી ખબર બરવકત લે આયા થા.

રેજનાલ્ટ ઔર દૂસ્રે તમામ જંગી કેદિયોંકો નૂરૂદીન ઝંગી કુરક લે ગયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી ઈસસે રુખ્સત હો કર કાહિરા ચલા ગયા. ઉસ્ને સોચા તક ન થા કે વહ અબ નૂરૂદીન ઝંગીસે કભી નહીં મિલ સકેગા. વહ ઈસ મસર્રતકે સાથ કાહિરા ગયા કે ઝંગી યહ રેજનાલ્ટ જૈસે કીમતી કેદીકો બળી સખ્ત શરાઈત મનવાએ બગૈર નહીં છોળેગા. નૂરૂદીન ઝંગીને ભી ઝહનમેં કુછ મન્સૂબે બનાએ હોંગે મગર ખુદાકો કુછ ઔર હી મંઝૂર થા. માર્ચ ૧૧૭૪ ઈ.સ. કે ઈબ્તિદાઈ દિન થે કે બગ્દાદકે કિસી ઈલાકેમેં શદીદ ઝલ્ઝલા આયા જિસ્ને છ સાત દેહાતકો તબાહ કર દિયા. બગ્દાદમેં ભી નુકસાન હુવા. મુઅર્રિખોંને ઉસે તારીખકા સબસે ઝિયાદા તબાહકુન ઝલ્ઝલા કહા હે. નૂરૂદીન ઝંગીકે દિલમેં અપને અવામકે સાથ ઈત્ની મુહબ્બત થી કે ઉન્કી ઈમ્દાદકે અહકામ જારી કરનેકે બજાએ ખૂદ કુરકસે ચલ પળા. વહ ઉન્કી દસ્તગીરી અપની નિગરાનીમેં કરના ચાહતા થા. વૈસે ભી ઉસે કુરકસે જાના થા. બગ્દાદ ઔર ઈર્દ ગિર્દકે હાલાત અછ્છે નહીં થે. વહ કુરકસે રેજનાલ્ટ ઔર દૂસ્રે સલીબી કેદિયોંકો ભી સાથ લેતા ગયા.

બગ્દાદ પહુંચ કર ઉસ્ને સબસે પહલે ઝલ્ઝલેકા શિકાર હોનેવાલે લોગોંકી તરફ તવજ્જુહ દી. દારુલ્ખલામેંસે બાહર રહને લગા. વહ દિલો જાનસે અપને લોગોંકી મદદ કરતા રહા. જહાં રાત આતી વહીં રુક જાતા. ઉસ્ને ખાનેકી પરવા ન કી કે કૈસા મિલ્તા હે ઔર કિસ્કે હાથકા પકા હોતા હે. ઉસે તબાહ હાલ લોગોકી ખૂશમાલીકા ગમ ખાએ જા રહા થા. એપ્રીલકે આખિર તક ઉસ્ને તમામ મુતઅષ્ષિરીનકો આબાદ કર દિયા. જબ ઝરા ફુર્સત મિલી તો ઉસ્ને અપને તબીબકો બતાયા કે વહ અપને ગલેકે અંદર દર્દ મહસૂસ કરતા હે. તબીબને દવા દારૂ કિયા લેકિન હલકમેં સોઝિશ બળ્હતી ગઈ. તબીબોંને બહુત ઈલાજ કિયા લેકિન મર્ઝકા હ આલમહો ગયા કે વહ બાત કરનેસે ભી મા'ઝૂર હો ગયા ઔર મે ૧૧૭૪કે પહલે હફતેમેં ખામોશીસે જાન જાને આફરીંકે સુપુર્દ કર દી.

યૂરપી મુઅર્રિખોંને લિખ્ખા હે કે ઝંગીકો ખન્નાક (ગલેકી એક બીમારી)કા આરિઝા લાહિક હો ગયા થા લેકિન બા'ઝ મુઅર્રિખોંને વુષૂકસે લિખ્ખા હે કે ઝંગીકો હસન બિન સબાહકે ફિદાઈયોંને ઝહર દિયા થા. ઉન દિનોં જબ ઝંગી ઝલ્ઝલેસે તબાહ કિએ હૂએ દેહાતમેં ભાગતા દોળતા રહતા ઔર ઉસ્કે ખાનેકે અવ્કાત ઔર પકાનેકે તોર તરીકે બેકાઈદા હો ગએ થે, ફિદાઈયોંને ઉસે ખાનેમેં ઝહર દેના શુરૂઅ કર દિયા થા જિસ્કા ઝાઈકા મહસૂસ નહીં હોતા થા. યહ ઝહર હલકકી ઐસી સોઝિશકા બાઈષ બના જિસે તબીબ સમઝ હી નહીં સકે. જનરલ મુહમ્મદ અકબર ખાન (રંગરૂટ)ને અપની અંગ્રઝી કિતાબ "ગોરીલાવાર ફીઅર"મેં કઈ બળે બળે ઔર મુસ્તનદ મુઅર્રિખોંકે હવાલેસે ઈસીકી તસ્દીક કી હે કે નૂરૂદીન ઝંગી ફિદાઈયોંકા શિકાર હુવા થા.

ઝંગી કોઈ વસિય્યત ન કર સકા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો કોઈ પૈગામ ન ભેજ સકા. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઉસ વક્ત ઈત્તિલાઅ પહુંચી જબ ઝંગી દફન હો ચુકા થા. દૂસ્રે હી દિન બગ્દાદસે એક ઔર કાસિદ યહ ઈત્તિલાઅ લે કે આયા કે નૂરૂદીન ઝંગીકી વફાતકે સાથ હી મોસુલ, હલબ ઔર દમિશ્કકે ઉમરાઅને ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા હે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહ ઈત્તિલાઅ ભી મિલી કે બગ્દાદકે ઉમરાઅ, વુઝરાઅને નૂરૂદીન ઝંગીકે બેટે અલ્મલિકુસ્સાલેહકો જિસ્કી ઉમર સિર્ફ ગિયારહ સાલ થી, સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકા ખલીફા મુકર્રર કર દિયા હે. સુલ્તાન અય્યૂબી સમઝ ગયા કે યહ ઉમરાઅ નાબાલિગ ખલીફાકો કિસ રાસ્તે પર ડાલેંગે ઔર વહ ક્યા ગલ ખિલાએંગે.

સુલ્તાન અય્યૂબીને અલી બિન સુફિયાનકો બુલાયા ઔર કહા, "તુમને પાંચ મહીને મુઝે ઈત્તિલાઅ દી થી કે કે ઈકરામેં અપના એક જાસૂસ શહીદ હો ગયા ઔર દૂસ્રા પકળા ગયા હે તો મેરા દિલ બેઠ ગયા થા ઔર મુઝે ઐસે મહસૂસ હોને લગા થા જૈસે સલીબિયોંકા યહ સાલ દુન્યાએ ઈસ્લામકે લિએ અછ્છા નહીં હોગા. બેઠ જાઓ. મેરી બાતેં ગોરસે સુનો. અબ હમેં અપને ભાઈયોંકે ખિલાફ લળના પળેગા."

ઈસ્લામકી બકા કચ્ચે ધાગેસે લટક રહી થી

મે ૧૧૭૪કા દિન દુન્યાએ ઈસ્લામકા એક તારીક દિન થા. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી મય્યિતકો અભી ગુસ્લ ભી નહીં દિયા ગયા થા કે બહુતસે ઈન્સાનોંકે ચહરે મસર્રતસે ચમક ઉઠે થે. યહ સલીબી નહીં થે યા યૂ કહિએ કે સિર્ફ સલીબી નહીં થે જો ઝંગીકે ઈન્તિકાલ પર મસ્રૂર થે. ઉનમેં મુસલમાન ભી જો સલીબિયોંકી નિસ્બત કુછ ઝિયાદા હી ખૂશ નઝર આતે થે. યહ મુસલમાન રિયાસતોં ઔર જાગીરોંકે ઉમરાઅ ઔર હાકિમ થે. વહ સબ ઝંગીકે ઘર જમા' હો ગએ થે. વહ જનાઝેકે લિએ આએ થે. ઉનમેંસે બા'ઝ બેચેન થે જૈસે ઝંગીકે ઈન્તિકાલ પર ગમઝદા હોં. મગર દિલ ફટે હૂએ થે. વહ એક દૂસ્રેકો શક્કી નિગાહોંસે દેખ રહે થે. ઉન લોગોંકા મઝહબ એક, ખુદા એક, રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમ એક, કુર્આન એક ઔર દુશ્મન એક થા, મગર હર એકકા દિલ દૂસ્રેસે અલગ ઔર જુદા થા. ઉન્કી મિષાલ એક દરખ્તકી ટહનિયોંકીસી થી જો ટૂટ કર દરખ્તસે અલગ હો ગઈ હોં ઔર અબ અલગ અલગ અપને આપકો હરા ભરા રખનેકી તવક્કુઅ લિએ હૂએ હોં.

વહ દોર દરઅસલ જાગીરદારી ઔર નવ્વાબીકા થા. બા'ઝ મુસલમાન રિયાસતેં ઝરા વસીઅ થીં ઔર બાકી છોટી છોટી.... ઉન્કે હુકમરાન અમીર કહલાતે થે. યહ લોગ મરકઝી ખિલાફતકે તહત થે. ઈસ્લામકે કિસી ભી દુશ્મનકે ખિલાફ જંગ હો તો યહ ઉમરાઅ ખિલાફતકો માલી ઔર ફોજી મદદ દેતે થે. મગર યહ મદદ સિર્ફ મદદ તક મહદૂદ રહતી થી. ઉસમેં કોઈ મિલ્લી જઝબા નહીં હોતા થા. વહ અમન ઔર સુકૂનસે ઐશો ઈશ્રત કરનેકી ખાતિર ખિલાફતકા મુતાલબા પૂરા કર દેતે થે. ઐશો ઈશ્રતકી ખાતિર વહ અપને સબસે બળે (બલ્કે વાહિદ) દુશ્મન સલીબિયોંસે દરપર્દા દોસ્તી કરનેસે ભી ગુરેઝ નહીં કરતે થે. ઉનમેંસે બા'ઝને સલીબિયોંકે સાથ દરપર્દા મુઆહિદે કર ભી રખ્ખે થે, લેકિન નૂરૂદ્દીન ઝંગીકા વુજૂદ સલીબિયોંકે રાસ્તેમેં એક ચટ્ટાન થા. વહ મુસલમાન ઉમરાઅકો કઈ બાર શર્મસાર કર ચુકા થા ઔર ઉસ્ને ઉન્હેં ઝહનનશીન કરાનેકી સરતોળ કોશિશ કી થી કે ઉન્હેં ઈસ્લામી

વહદતસે તોળ કર હળપ કરતે જાએંગે, મગર સલીબિયોંકી મુહય્યા કી હૂઈ યૂરપી શરાબ, નૌજવાન લળકિયોં ઔર સોનેકી ઈન્ટોંમેં ઈત્ની કુવ્વત થી, જિસ્ને ઉન્કે કાન બંદ ઔર અકલ સર્બમુહર કર રખ્ખી થી. ઝંગીકી આવાઝ જૈસે પથ્થરોંસે ટકરા કર વાપસ આ જાતી થી.

વહ સબસે પહલે જાગીરદાર ઔર નવ્વાબ થે, અમીર ઔર હાકિમ થે ઔર ઉસ્કે બા'દ અગર મઝહબકી બાત ચલે તો વહ અપને આપકો મુસલમાન કહતે થે. ઉન્કા અગર દીન થા તો વહ ઉન્કી રિયાસતેં ઔર જાગીરેં થીં. યહી ઉન્કા ઈમાન થા. વહ ઈસ્લામી વહદતકે કાઈલ નહીં થે. જંગકે સખ્ત ખિલાફ થે, કયૂંકે ઉન્હેં ખત્રા મહસૂસ હોને લગતા થા કે સલીબી ઉન્કી જાગીરોં પર કબ્ઝા કર લેંગે. ઉસ્કે અલાવા ઉન્કે દિલોંમેં યહ ડર ભી થા કે ઉન્કી રિઆયાને અપને દુશ્મનકો પહચાન લિયા તો ઉસમેં રૂહાની બેદારી ઔર કૌમી વકાર બેદાર હો જાએગા. ફિર રિઆયા ઉન્કી નવ્વાબીકે લિએ ખત્રા બન જાએગી. હકીકત યહ થી કે રિઆયા ઉન્કે લિએ મુસ્તકિલ ખત્રા થા. લોગોંમેં કૌમી વકાર મૌજૂદ થા. ઝંગીકી ફોજ ઉન્હીં લોગકી ફોજ થી. ઈસ્કે મુજાહિદોંને દસ ગુના દુશ્મનકા મુકાબલા ભી કિયા થા. યહ જઝબેકા કરિશ્મા થા. ઉમરાઅકો યહ જઝબા એક આંખ નહીં ભાતા થા. વહ ઝંગીકો ભી પસંદ નહીં કરતે થે. ઉન્હેં મા'લૂમ નહીં થા કે ઈસ કૌમમેં અબ કોઈ ઝંગી નહીં રહા ઔર જિહાદ ભી ઝંગીકે સાથ હી દફન હો જાએગા.

ઝંગી દફન હો ગયા. સલીબિયોં પર મુસલમાનોંકી જો દહશત તારી થી વહ ખત્મ હો ગઈ. ઉન્કે દિલમેં અબ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા કાંટા રહ ગયા થા. જિસ્કે મુતઅલ્લિક અબ વહ ઈત્ને ફિક્રમંદ નહીં થે જિત્ને ઝંગીકી ઝિંદગીમેં થે. અબ સુલ્તાન અય્યૂબી અકેલા રહ ગયા થા. ઉસે મદદ ઔર કુમક દેનેવાલા ઝંગી મર ગયા થા. સલીબિયોંકો અસલ ખૂશી તો ઈસ પર હૂઈ કે ઝંગીકે બા'દ સરકર્દા ઉમરાઅ ઔર વુઝરાઅને ઝંગીકે કમસિન બેટે અલ્મલિકુસ્સાલેહકો ગદ્દી પર બિઠા દિયા થા જિસ્કી ઉમર ગિયારહ સાલ થી. યહ ઈન્તિખાબ ઉન ઉમરાઅને કિયા થા જો દરપર્દા સલીબિયોંકે દોસ્ત થે. ઈસ તરહ સુલ્તાનીકી ગદ્દી સલીબિયોંકે હાથ આ ગઈ થી. ઉન ઉમરાઅમેં ગમશ્તગીન નામકા એક અમીર જો દરઅસલ કિલ્એદાર (કિલ્એકા ગવર્નર)

થા ઔર દૂસ્રા સૈફુદ્દીન દાલઈ મૌસુલ થા. દમિશ્કકા હાકિમ શમ્સુદ્દીન બિન અબ્દુલ્માલિક થા. અલ્જઝીરા ઔર નવાહી ઈલાકોં પર નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે ભતીજેકા રાજ થા. ઉન્કે અલાવા કઈ જાગીરદાર થે. ઉન સબને ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા. વહ બઝાહિર ખિલાફતકે માતહત થે, લેકિન અમલન આઝાદ હો ગએ થે. વહ અપની અપની જગહ બહુત મસ્રૂર થે, મગર મહસૂસ ન કર સકે કે વહ ઝર્રોંકી તરહ બિખર કર સલીબિયોંકા આસાન શિકાર બન ગએ હૈં.

ઝંગીકી વફાતસે આલમે ઈસ્લામકો જો નુકસાન પહુંચા થા ઉસે ઝંગીકી બીવીને મહસૂસ કિયા. સુલ્તાન અય્યૂબીને મહસૂસ કિયા ઔર ઉન લોગોંને મહસૂસ કિયા જિન્કે દિલોંમેં ઈસ્લામકી અઝમત ઝિંદા થી.

ઈસ હાદિષેકો બહુત દિન ગુઝર ચુકે થે. સુલ્તાન અય્યૂબી અપને કમરેમેં ટહલે રહા થા. કમરેમેં મુસ્તફા જોદત નામકા એક આ'લા ફોજી અફસર બેઠા બોલ રહા થા. મુસ્તફા તુર્ક થા. વહ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી ફોજમેં મિન્જનીકોંકા કમાંડર થા. ઝંગીકી વફાતકે બા'દ ઉસ્ને આલમે ઈસ્લામમેં જો તબાહકુન ઈન્કિલાબ દેખા ઉસ્ને ઉસે તળપા દિયા. વહ દમિશ્કસે રવાના હુવા કાહિરા પહુંચ ગયા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ચલા ગયા. મુસ્તફા ઉન ફોજી અફસરોંમેંસે થા જો અફસર કમ ઔર મુસલમાન ઝિયાદા હોતે હૈં. ઉસે મા'લૂમ થા કે ઝંગીકે બા'દ સિર્ફ સુલ્તાન અય્યૂબી હે જો અઝમતે ઈસ્લામકી પાસ્બાની કર સકતા હે ઔર કરેગા. ઉસે ડર થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઈસ તરફકે હાલાતકા ઈલ્મ નહીં હોગા. ચુનાંચે સુલ્તાન અય્યૂબીકો વહાંકે હાલાત સુના રહા થા.

"..... ઔર ફોજ કિસ હાલમેં હે ?" સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે પૂછા.

"મુહતરમ ઝંગી મરહૂમને ફોજમેં જઝબા પૈદા કિયા થા વહ ઝિંદા હે." મુસ્તફાને જવાબ દિયા, "મગર યહ જઝબા ઝિયાદા દેર ઝિંદા નહીં રહ સકેગા. આપ જાન્તે હૈં કે સલીબિયોંકે સેલાબકો સિર્ફ ફોજને રોક રખ્ખા હે. મુહતરમ ઝંગી મરહૂમકી ઝિંદગીમેં અમલન ફોજ હુકૂમત કર રહી થી. જંગી મન્સૂબે ઔર ફેસ્લે ફોજકે હાથમેં થે. લેકિન યહ ઈકદામ ખિલાફતકે

અહકામકે ખિલાફ થા. અબ હમ ખિલાફતકે પાબંદ હો ગએ હૈં. હમ અપને આપ કોઈ કારવાઈ નહીં કર સકતે. અગર ખલીફા કોઈ જંગી મન્સૂબા બનાએગા હી નહીં તો ફોજ ક્યા કરેગી ? સલીબી જાન્તે હૈં કે મુસલમાન ઉમરાઅમેં વહ ગૈરત હી નહીં જો કૌમી અઝમતકી ખાતિર લળાતી ઔર મરવાતી હે ઔર લોગ જાનેં કુર્બાન કરતે હૈં. સલીબિયોંને ઉમરાઅકી ગૈરત ખરીદ લી હે ઔર અબ વહ સાલારોંકો ખરીદનેકી કોશિશ કર રહે હૈં. ઉન્કી તખ્રીબી ગર્મિયા ફોજમેં ભી ઔર કૌમમેં ભી શુરૂઅ હો ગઈ હૈં. અગર યહ અમલ જલ્દી ન રોકા ગયા તો સલીબી ફોજી હમ્લેકે બગૈર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે માલિક બન જાએંગે. સલ્તનતે ઈસ્લામિયા જાગીરોંમેં તકસીમ હો ગઈ હે. ઉમરાઅકો અબ રાહે રાસ્ત પર નહીં લાયા જા સકતા. વહ સલીબિયોંકી શરાબમેં ડૂબ ગએ હૈં. ઉન્હોંને વહાં લળકિયોંકી ફોજ ઉતાર દી હે. આપ સુન કર હેરાન હોંગે કે યહ લળકિયાં ઉમરાઅકે હરમોંમેં રહતી હૈં. ઉન્કે કહને પર જશ્ન મનાએ જાતે હૈં જિનમેં સરકર્દા ફોજી અફસરોંકો મદઊ કરકે યહ લળકિયાં ઉન્હેં બેહયાઈસે અપને જાલમેં ફાંસતી હૈં."

"ઔર ઉસ્કે બા'દ મેં જાન્તા હૂં ક્યા હોગા." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "ફોજિયોંકો નશે ઔર બદકારીકા આદી બનાયા જાએગા."

"બનાયા જા રહા હે." મુસ્તફાને કહા, હશીશીન ભી અપની કારવાઈયોંમેં મસ્રૂફ હો ગએ હૈં. અબ યૂં હોગા કે જો સાલાર સલીબિયોંકી દુશ્મની દિલસે નહીં નિકાલેગા ઔર જિહાદકા કાઈલ રહેગા ઉસે હશીશીનકે પેશાવર કાતિલોંકે હાથોં પુરઅસ્રાર તરીકેસે કત્લ કરા દિયા જાએગા.

મુસ્તફાને સુલ્તાન અય્યૂબીકો તફસીલસે બતાયા કે કોન્સા અમીર ક્યા કર રહા હે. ઈસ તફસીલકા લબ્બે લુબાબ યહ થી કે ઉમરાઅ જહાં ખૂદ મુખ્તાર હો ગએ થે. વહાં ઉન્હોંને એક દૂસ્રકો દુશ્મન સમઝના શુરૂઅ કર દિયા થા. ઉન્હોંને એક દૂસ્રેકે ખિલાફ ફોજી તય્યારિયાં શુરૂઅ કર દી થીં. સલીબી ઈસ નિફાક ઔર ચપકલશ (લળાઈ)કો હવા દે રહે થે.

"આપને અચ્છા કિયા હે જો મુઝે વહાંકે હાલાત બતાને આ ગએ હૈં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "અગર આપ ન આતે તો મુઝે ઈન

તફસીલાતકા ઈલ્મ ન હોતા, અલ્બત્તા યહ અંદાઝા કરના મુશ્કિલ ન થા કે ગિયારહ સાલકે બચ્ચેકો સુલ્તાન બના કર વહ લોગ ક્યા કરના ચાહતે હૈં.''

''ઔર આપ ક્યા કરના ચાહતે હૈં ?'' મુસ્તફાને પૂછા,''અગર આપને ફોરી કારવાઈ ન કી તો સમઝ લેં કે સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકા સૂરજ ડૂબ ગયા હે. આપકી કારવાઈ સિર્ફ જંગી હોની ચાહિએ.''

''યહ દિન ભી મુઝે દેખના થા કે મેં ભાઈયોંકે ખિલાફ જંગી કાર્રવાઈકી સોચૂંગા.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''મેં ઈસસે ડરતા હૂં કે મેરે મરનેકે બા'દ ગદ્દાર તારીખમેં યહ ન લિખ દેં કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખાના જંગીકા મુજરિમ થા.''

''અગર આપ ઈસ ડરસે કાહિરામેં બેઠે રહે તો તારીખ આપ પર યહ શર્મનાક ઈલ્ઝામ આઈદ કરેગી કે નૂરૂદ્દીન ઝંગી મર ગયા થા તો સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી દમ નિકલ ગયા થા. ઉસ્ને મિસ્ર પર અપની ગિરફ્ત મઝબૂત રખનેકે લિએ સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકો કુર્બાન કર દિયા થા.''

''હાં !'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, ''યહ ઈલ્ઝામ ઝિયાદા શર્મનાક હોગા. મેં હર પહલૂ પર ગોર કર ચુકા હૂં મુસ્તફા ! અગર મેં જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહકે લિએ નિકલતા હૂં તો મેં યહ નહીં દેખૂંગા કે મેરે ઘોળે તલે કોન રોંદા જાતા હે. મેરી નિગાહમેં વહ કલિમા ગો કુફ્ફારસે બદતર હે જો કાફિરકો દોસ્ત સમઝતા હે.... આપ વાપસ ચલે જાએં. મેંને અલી બિન સુફિયાનકો વહાં ભેજ રખ્ખા હે લેકિન યાદ રખના કે વહ જાસૂસોંકે ભેસમેં ગયા હે. વહાં કિસીકો મા'લૂમ નહીં હોગા કે અલી બિન સુફિયાન ઉન્કે દરમિયાન ઘૂમ ફિર રહા હે ઔર જાઈઝા લે રહા હે કે વહાં કિસ કિસમકી કારવાઈકી ઝરૂરત હે. આપ જા કર યહ દેખે કે કોન કોનસા સાલાર મશ્કૂક હે. અલી બિન સુફિયાનકે સાથ બહુતસે આદમી ગએ હૈં. વહ જાન્તે હૈં કે ઉન્હેં વહાં ક્યા કરના હે. ઉસ્કે સાથ હી મેંને તમામ ઉમરાઅકી તરફ ઈસ પૈગામકે સાથ એલચી ભેજે હૈં કે ઉમરાઅ ઈન હાલાતમેં જબ કે સલીબી ઉન્કે સર પર બેઠે હૈં એક મહાઝ પર મોરચા બંદ હો જાએં ઔર આપસકે ઈખ્તિલાફાત મિટાનેકી કોશિશ કરેં. મુઝે ઉમ્મીદ નહીં કે વહ પૈગામકો

સમઝનેકી કોશિશ કરેંગે લેકિન મેં ઉન્હેં સિર્ફ એક બાર બતા દેના ચાહતા હૂં કે સીધા રાસ્તા કોનસા હે. મેં ઉન્હેં યહ નહીં બતાઉંગા કે ઉન્હોંને મેરે કહને પર અમલ ન કિયા તો મેં ક્યા કરૂંગા.''

મુસ્તફા જોદતકો રુખ્સત કરકે સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને દરબાનકો ચંદ એક સાલારોં ઔર ઈન્તિઝામિયાકે હુક્કામકે નામ લે કર કહા કે ઉન્હેં બહુત જલ્દી ઉસ્કે પાસ ભેજા જાએ. યહ ઉસ્કી હાઈકમાંડ થી જિસે ઉસ્ને બુલાયા થા.

કાઝી બહાઉદ્દીન શદાદ જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા દસ્તે રાસ્ત ઔર હમરાઝ થા ઔર જો ઉસ્કી મજલિસે મુશાવરતમેં આ'લા રુત્બા ઔર મુકામ રખતા થા, અપની યાદદાશ્તોંમેં લિખતા હે, ''સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકો ખુદાને ફોલાદકે અઅ્સાબ અતા કિએ થે. ઉસ્ને અપની શખ્સિયત ઔર કિર્દારકો ઈસ કદર મઝબૂત બના રખ્ખા થા કે પહાળોં જૈસે સદમે હસ ખેલ કર બર્દાશ્ત કર લેતા થા. અઝમકા ઝિદ્દી ઔર મુસ્તકિલ મિઝાજ થા. અમીર હો યા ગુલામ વહ હર કિસીકા યકસાં એહતિરામ કરતા થા. અલ્બત્તા કિસીકો મુમ્તાઝ સમઝતા તો સિર્ફ બહાદુરી ઔર શુજાઅતકી બિના સમઝતા થા. ઉસ્કે કરીબ રહનેવાલે ઉસસે દો તરહકા તઅષ્ષુર લેતે થે. એક રુઅબકા દૂસ્રા મુહબ્બતકા. ઉસ્કે સિપાહી જબ મૈદાને જંગમેં ઉસે દેખતે થે તો દુશ્મન પર ટૂટ ટૂટ પળતે થે. એક બાર યૂં હુવા કે એક ખાદિમને દૂસ્રે ખાદિમ પર જૂતા ઉતાર કર ફેંકા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કમરેસે નિકલ રહા થા. જૂતા ઉસે લગા. દોનોં ખાદિમ થર થર કાંપને લગેં, લેકિન સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને દોનોં તરફસે મુંહ ફેર લિયા ઔર આગે નિકલ ગયા. યહ કિર્દારકી અઝમતકા મુઝાહિરા થા. દોસ્ત તો દોસ્ત, દુશ્મન ઉસ્કે સામને આતે તો ઉસ્કે મુરીદ બન જાતે થે....''

''નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી મૌતને સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકો તારીખકે સબસે બળે ખત્રેમેં ડાલ દિયા થા. ઈસ ખત્રેકા સબસે ઝિયાદા ખતરનાક પહલૂ યહ થા કે અપને હી અમીર ઔર વઝીર સલીબિયોંકે દોસ્ત ઔર ઈસ્લામકે દુશ્મન હો ગએ થે. મિસ્રકે અંદરૂની હાલાત અભી પૂરી તરહ નહીં સંભલે

થે. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી મિસ્રસે નહીં નિકલ સકતા થા ઐસે હાલાતમેં વહ યહી કર સકતા થા કે સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે દિફાઅકા ઈરાદા દિલસે નિકાલ દે ઔર સિર્ફ મિસ્રકે દિફાઅકો મઝબૂત રખ્ખે, લેકિન મેરા યહ દોસ્ત ઝર્રા ભી ન ઘબરાયા. ઈસ ઝિમ્નમેં મેરે સાથ બાત કરતે હૂએ ઉસ્ને કહા, "અગર મેં ઈસ્લામકી પાસ્બાનીસે દસ્તબરદાર હો જાઉં તો રોઝે મેહશર સલીબિયોંકે સાથ ઉઠાયા જાઉંગા." ઈસ્લામકી પાસબાની ઔર ફુરૂગકો વહ ફરમાને ખુદાવંદી સમઝતા થા. ઉસ્ને અપને આપકો કભી હાકિમ યા હુક્મરાન નહીં સમઝા. મુઝે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકી નૌજવાની ભી યાદ હે જબ વહ પૂરી તરહ ઐશો ઈશ્રતમેં ડૂબ ગયા થા. વહ શરાબ ભી પીતા ઔર રકસ વ સુરૂરકા દિલદાદા થા. મૂસીકી ઔર રકસકી બારીકિયોં ઔર ગહરાઈયોંકો સમઝતા ઔર નિસ્વાની હુસ્નકો દિલ ખોલ કર ખિરાજે તહસીન પેશ કરતા ઔર તઅય્યુશકે લિએ હસીન તરીન લળકીકા ઈન્તિખાબ કરતા થા. કભી કિસીકે વહમો ગુમાનમેં ભી નહીં આયા થા કે યહ નૌજવાન ચંદ હી સાલ બા'દ ઈસ્લામકા સબસે બળા અલમબરદાર ઔર ઈસ્લામકે દુશ્મનોંકે લિએ બર્ક (બિજલી) ઔર તુફાન બન જાએગા. અપને ચચાકે સાથ વહ સલીબિયોંકે ખિલાફ પહલે હી મા'રિકેમેં ગયા તો ઉસ્ને સબકો હેરાન કર દિયા ઔર જબ વહ ઈસ મા'રિકેસે વાપસ આયા તો ઉસ્ને પહલા કામ યહ કિયા કે ઐશો ઈશ્રત પર લા'નત ભેજી ઔર અપની ઝિંદગી ઈસ્લામકે લિએ વક્ફ કર દી. ઉસ્ને કૌમકો ઔર અપની ફોજકો યહ ના'રા દિયા કે સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકી કોઈ સરહદ નહીં...."

"ઉસે ઈસ બદલી હૂઈ કૈફિયતમેં દેખનેવાલે તસ્લીમ નહીં કરતે થે કે વહ કભી અય્યાશ ભી હુવા કરતા થા. કિર્દારકી બુલન્દી ઔર પુખ્તગી ઈસીકો કહતે હેં કે અપને નફસ ઔર નફસાની ખાહિશાતકો માર દિયા જાએ. યહ પુખ્તગી સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે કિર્દારમેં થી. દોસ્તોંકી મેહફિલોંમેં વહ કહા કરતા થા, 'મુઝે કાફિરોંને મુસલમાન બનાયા હે. અગર હમ અપને નૌજવાનોંકો જો મઝહબસે મુન્હરિફ હો ગએ હેં (બદલ ગએ હેં) કાફિરકી ઝહનિય્યત દિખા દેં તો વહ રાહે રાસ્ત પર આ જાએંગે. દુશ્મનકે સાથ ઉન્હેં પ્યારકે જો સબક દીએ જા રહે હેં વહ ઉન્હેં કૌમી વકારસે મહરૂમ કર રહે હેં.

મૈં અપની કૌમકો અપને રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકી યહ હદીષ યાદ કરાના ચાહતા હૂં કે અપને આપકો જાન લો કે તુમ કોન હો ઔર ક્યા હો ઔર અપને દુશ્મનકો અછ્છી તરહ પહચાન લો કે વહ કોન હે ઔર ક્યા હે ઔર તુમ્હારે મુતઅલ્લિક વહ ક્યા ઈરાદે રખતા હે.' ઉસ્કે કિર્દારકા રુખ દુશ્મનને હી બદલા થા. સલાહુદ્દીન અય્યૂબી અપને મકસદ ઔર અઝમમેં ઈસ હદ તક મગ્ન રહા કે ઉસ્ને કભી સોચા હી ન થા કે વહ આલમે ઈસ્લામકા સબસે બળા કાઈદ હે, મિસ્રકા હાકિમે કુલ હે ઔર ફને હર્બો ઝર્બકા ઐસા ઉસ્તાદ કે સલીબિયોંકે કમાંડર મુત્તહિદ હો કર ભી ઈસસે ખાઈફ (ડરતે) રહતે હૈં. ઉસ્કી માલી હાલત યહ થી કે વહ હજ નહીં કર સકા. જિહાદને ઉસે મુહલત ન દી. આખરી ઉમરમેં ઉસ્કી યહી એક ખાહિશ રહ ગઈ થી કે હજ પર જાએ, મગર અબ ઉસ્કે પાસ ઈત્ની રકમ નહીં થી. વહ જબ ફોત હુવા તો ઉસ્કી ઝાતી મતાઅ સિર્ફ સુન્તાલીસ દિરહમ ચાંદીકે ઔર એક ટુકળા સોનેકા થા. ઉસ્કી જાઈદાદ સિર્ફ એક મકાન થા જો ઉસ્કે બાપ દાદાકા થા.''

યહ ઉસ્કે કિર્દારકી પુખ્તગીકા હેરાનકુન મુઝાહરા થા કે ઉસ્ને જબ અપને સાલારોં વગૈરહકો કાન્ફરન્સકે લિએ બુલાયા ઉસ્કે ચેહરે પર ઘબરાહટ યા પરેશાનીકા શાઈબા તક ન થા. કાન્ફરન્સકે હાઝરીન પર ખામોશી તારી થી. ઉન્હેં તવક્કુઅ થી કે સુલ્તાન અય્યૂબી ઘબરાયા હુવા હોગા, મગર ઉસ્ને મુસ્કુરા કર સબકો દેખા ઔર કહા, ''મેરે રફીકોં! તુમને બળે હી દુશ્વાર ઔર પેચીદા હાલાતમેં મેરા સાથ દિયા હે. આજ ઐસે હાલાતને હમેં લલ્કારા હે જો બઝાહિર હમારે કાબૂમેં આનેવાલે નહીં, લેકિન યાદ રખ્ખો, અગર હમને ઈન હાલાત પર કાબૂ ન પાયા તો હમ સબકે લિએ દુન્યામેં ભી રુસ્વાઈ હે ઔર ખુદાકે હુઝૂર ભી રુસ્વાઈ. દુન્યામેં તારીખ હમારી કબ્રોં પર લા'નત ભેજેગી ઔર રોઝે મેહશર વહ શહીદ હમેં શર્મસાર કરેંગે જિન્હોંને ઈસ્લામકી આબરૂ પર જાને કુર્બાન કી હૈં. અબ વક્ત આ ગયા હે કે હમ સબ જાનેં કુર્બાન કર દેં.'' ઈસ તમ્હીદકે બા'દ ઉસ્ને અપને આ'લા હુક્કામકો હર એક તફસીલ બતાઈ ઔર કહા કે અબ ઉન્હેં અપને ભાઈયોંકે ખિલાફ લળના પળેગા. ઉસ્ને સબકે ચેહરોંકા જાઈઝા લિયા. કુછ

દેર ખામોશ રહા. સબકે ચેહરોંકે રંગ બદલ ગએ થે. ઉસે ઈત્મિનાન હો ગયા કે યહ હુક્કામ હર સૂરતે હાલમેં ઉસ્કા સાથ દેંગે. ઉસ્ને કહા, "મેરા પહલા ઈકદામ યહ હે કે મેં અપની ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કરતા હૂં. મેં અબ મરકઝી ખિલાફતકા પાબંદ નહીં રહના ચાહતા, લેકિન મેં યહ એ'લાન તુમ સબકી ઈજાઝતકે બગૈર નહીં કરૂંગા. મુઝે ઈજાઝત દેને યા ન દેનેસે પહલે એક દો પહલૂઓં પર ગોર કર લો. એક યહ કે ખિલાફત અમલન ખત્મ હો ચુકી હે. જૈસા કે મૈંને તુમ્હેં બતાયા હે કે ખલીફા ગિયારહ સાલકા બચ્ચા હે. ઈસ પર તીન ચાર ઉમરાઅને કબ્ઝા કર રખ્ખા હે. યહ ઉમરાઅ સલીબિયોંકે દોસ્ત હેં. લિહાઝા આપકો યહ સમઝનેમેં દેર નહીં લગની ચાહિએ કે ખિલાફત સલીબિયોંકી ગોદમેં ચલી ગઈ હે. અબ હમારી ટક્કર ખિલાફતકે ખિલાફ હે. અગર તુમ ખૂદ મુખ્તાર ઔર આઝાદ નહીં હોતે તો તુમ્હેં ખલીફાકે હુક્મ માનને પળેંગે ઔર યહ હુક્મ સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે લિએ તબાહકુન હોંગે. ક્યા ઈન હાલાતમેં યહ ઈકદામ સહીહ નહીં હોગા કે મેં મિસ્રકો ખિલાફતસે આઝાદ કર દૂં ઔર ઉસ્કે બા'દ તુમ્હારા હર કદમ ઐસા આઝાદ ન હો જો ઈસ્લામકી બકાકે લિએ ઝરૂરી હો?"

"ક્યા આપ ખિલાફતકે ખિલાફ કારવાઈ કરના ચાહતે હેં ?" એક સાલારને પૂછા.

"મૈંને અભી ફેસ્લા નહીં કિયા." સુલ્તાન અય્યૂબીને જવાબ દિયા, "કલ પરસૂ તક મેરે વહ એલચી વાપસ આ જાએંગે જિન્હેં મૈંને ઉમરાઅકી તરફ ભેજ રખ્ખા હે. અગર મુઝે જંગી કારવાઈકા ફેસ્લા કરના પળા, તો ગુરૈઝ નહીં કરૂંગા."

"આપ મિસ્રકો ખૂદ મુખ્તાર મમ્લકત કરાર દે દેં." એક હાકિમને કહા, "હમ ગિયારહ સાલકે બચ્ચેકો ખલીફા તસ્લીમ નહીં કર સકતે."

"તો ક્યા તુમ સબ મુઝે સુલ્તાને મિસ્ર તસ્લીમ કરોગે ?" સલાહુદીન અય્યૂબીને પૂછા.

તમામ હાઝરીનને બયક ઝુબાન કહા કે વહ ઉસે સુલ્તાને મિસ્ર તસ્લીમ કરતે હેં. સલાહુદીન અય્યૂબીને ઉસી વક્ત ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા. ઈસ એ'લાનકે સાથ હી ઉસે ઉસી વક્ત કાનૂનકે મુતાબિક સુલ્તાનકા

ખિતાબ મિલ ગયા.

"મૈં ઉમ્મતે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકા નહીં મૈદાને જંગકા બાદશાહ હૂં." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા, "તુમને દેખા હૈ કે મૈં સલીબિયોંકે લશ્કરકે દરમિયાન ઘૂમતા ફિરતા રહા હૂં. મૈંને દસ દસ જાંબાઝોંસે દસ દસ હઝાર લશ્કરોંકો તેહ વ બાલા કિયા હૈ, મગર અપને ભાઈયોંકે ખિલાફ જંગકી સોચતા હૂં તો તમામ જંગી ચાલેં ઝહનસે નિકલ જાતી હૈં. મેરી તલ્વાર નિયામસે બાહર નહીં આતી. મુઝે ઔર તુમ સબકો યહ દિન ભી દેખના થા કે હમ આપસમેં લળેં ઔર સલીબી તમાશા દેખેં."

"યહ તમાશા હમેં દિખાના હી પળેગા સુલ્તાને મુહતરમ !" એક સાલારને કહા, "અગર અપને ભાઈયોં પર અલ્ફાઝકા અષર ન હો તો તલ્વાર ઈસ્તિઅમાલ કરની હી પળેગી. હમમેંસે કોઈ ભી ખિલાફતકી ગદ્દીકા ખાહિશમંદ નહીં. હમ જો કુછ કરેંગે ઈસ્લામકી ખાતિર કરેંગે, ઝાતી મફાદકી ખાતિર નહીં."

સુલ્તાન અય્યૂબીને ઈસસે પહલે દો એલચી દમિશ્ક, હલબ, મોસુલ ઔર દો તીન ઔર રિયાસતોંકે ઉમરાઅકી તરફ ભેજ રખ્ખે થે. ઉસ્ને તવીલ પૈગામ ભેજા થા જિસમેં ઉસ્ને સબકો સલીબી ખત્રેસે આગહ કિયા ઔર ઉન્હેં મુત્તહિદ હોનેકી તલ્કીન કી થી. વહ ઉન્હેં ઈસ્લામી વહદતકા કાઈલ કરના ચાહતા થા. દોનોં એલચી માયૂસ વાપસ આ ગએ. કિસી એક ભી અમીરને ઉસ્કે પૈગામકો કબૂલ નહીં કિયા થા, બલ્કે બા'ઝને મઝાક ઉળાયા થા. એલચિયોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાયા કે વહ સબસે પહલે ખલીફાકે દરબારમેં ગએ. પૈગામ પેશ કિયા તો ખલીફાને ખૂદ પળ્હનેકી બજાએ ઉન ઉમરાઅકે હવાલે કર દિયા જિન્કે હાથોંમેં વહ કઠપુતલી બના હુવા થા. ઉન્હોંને હી ઉસે ખિલાફતકી ગદ્દી પર બિઠાયા થા. ઉન ઉમરાઅને સુલ્તાન અય્યૂબીકા પૈગામ પળ્હા. આપસમેં ખુસર ફુસર કી ઔર એકને ખલીફાસે કહા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી સલીબિયોંકે ખિલાફ જંગકા બહાના કરકે તમામ મુસલમાન રિયાસતોંકો એક રિયાસત બનાનેકી સોચ રહા હૈ. ઉસ્કે બા'દ વહ ઈસ રિયાસતકા હુકમરાન બનેગા. દૂસ્રા અમીર બોલ પળા. ઉસ્ને ભી

ગિયારહ સાલકી ઉમરકે ખલીફાકો સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ ભળકાયા ઔર કહા, "આપ ઉસે હુક્મ દે સકતે હૈં કે જંગ કરને યા ન કરનેકા ફેસ્લા સિર્ફ ખલીફા કર સકતા હે. અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ખલીફાકી હુક્મ ઉદૂલી કરે તો આપ ઉસે મા'ઝૂલ કરકે વાપસ બુલા સકતે હૈં. મિસ્રકી ઈમારત કિસી ઔરકે હવાલેકી જા સકતી હે."

કમસિન ખલીફાને એલચિયોંકો યહી હુક્મ દિયા ઔર કહા, "સલાહુદ્દીન અય્યૂબીસે કહના કે વહ હમારે હુક્મકા ઈન્તિઝાર કરે. યહ ફેસ્લા હમ કરેંગે કે ઈસ્લામી વહદત ઝરૂરી હે યા નહીં."

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે પાસ જો ફોજ હે ઉસમેં ઝંગી મરહૂમકે ભેજે હૂએ બહુતસે દસ્તે હૈં." એક અમીરને ખલીફાસે કહા, "ઉસે હુક્મ ભેજા જાએ કે વહ દસ્તે વાપસ ભેજ દે. ઉસે અપની મર્ઝીસે ફોજકે ઈસ્તિઅમાલકી ઈજાઝત નહીં મિલની ચાહિએ."

"ઉસે કહના કે વહ દસ્તે, સવાર ઔર પ્યાદા, જો ઉસે ખિલાફતકી તરફસે દે દીએ ગએ થે વહ વાપસ કર દે." ખલીફાને કહા, "ઔર તુમ લોગ અબ જા સકતે હો."

"ઔર અય્યૂબીસે કહના કે આઈન્દા ખલીફાકો ઈસ કિસમકે પૈગામ ભેજનેકી જુરઅત ન કરે." એક ઔર અમીરને કહા.

એલચિયોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકો બતાયા કે વહ દૂસરે ઉમરાઅકે પાસ ગએ. સબને પૈગામકા મઝાક ઉળાયા. બા'ઝને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ તોહીન આમેઝ અલ્ફાઝ ભી કહે. એલચી વાપસ આ ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબીકે ચેહરે પર કોઈ તબ્દીલી ન આઈ જૈસે ઐસે હી જવાબકી તવક્કુઅ થી. ઉસે દરઅસલ અલી બિન સુફિયાનકા ઈન્તિઝાર થા જિસે ઉસે ખુફિયા દમિશ્ક ભેજ રખ્ખા થા. ફોજી જાસૂસી ઔર સુરાગરસાનીકા યહ માહિર અપને સાથ કમો બેશ એકસો લળાકા જાસૂસ લે કર દમિશ્ક ગયા થા. યહ લોગ તાજિરોંકે કાફલેકી સૂરતમેં તાજિરોંકે ભેસમેં ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઉન્કી ભી કોઈ ઈત્તિલાઅ નહીં મિલી થી. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી વફાતકી ઈત્તિલાઅકે ફૌરન બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીકો યહ ઈત્તિલાઅ મિલી કે અમીરોંને ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા હે. યહ ઈત્તિલાઅ ભેજનેવાલા

કોઈ મા'મૂલીસા ઈન્સાન નહીં થા, બલ્કે નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી બીવી થી, જો નએ ખલીફાકી માં થી. ઉસ્ને ખુફિયા તોર પર અપના એક કાસિદ કાહિરાકી તરફ દોળા દિયા થા. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો વહી હાલાત બતાએ જો ઝંગીકી વફાતકે બા'દ વહાં પૈદા હો ગઅ થે.

ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીકો કહલા ભેજા થા, "અબ ઈસ્લામકી આબરૂ આપકે હાથમેં હે. મેરે કમસીન બેટેકો ખલીફા બના દિયા ગયા હે. લોગ મેરા એહતિરામ કરને લગે હૈં, ક્યૂંકે મૈં ખલીફાકી માં હૂં. વહ સમઝતે હૈં કે મૈં ખૂશકિસ્મત માં હૂં, મગર મેરા દિલ ખૂનકે આંસૂ રો રહા હે. મેરે બેટેકો ખલીફા નહીં બનાયા ગયા, બલ્કે મુઝસે બેટા છીન લિયા ગયા હે. સૈફુદ્દીન અમીરે મોસુલને ઔર દૂસ્રે તમામ અમીરોંને મેરે બેટેકે ગિર્દ ઘેરા ડાલ લિયા હે. મેરે ખાવિંદકે ભતીજોંને ભી ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા હે. અગર ઈન અમીરોંકા આપસમેં ઈત્તિહાદ હોતા તો મૈં ઈત્ની પરેશાન ન હોતી. યહ સબ એક દૂસ્રેકે દુશ્મન હો ગએ હૈં. અગર આપ કહેં તો મૈં અપને હાથોં અપને બેટેકો કત્લ કર દૂં, લેકિન ઉસ્કે નતાઈજસે ડરતી હૂં. આપ આ જાએં. યહ આપ બેહતર સમઝતે હૈં કે આપ કિસ તરહ આએંગે ઔર ક્યા કરેંગે. મૈં આપકો ખબરદાર કરના ચાહતી હૂં કે આપને ઈસ તરફ તવજ્જુહ ન દી યા વક્ત ઝાએ' કિયા તો કિબ્લએ અવ્વલ પર તો સલીબી કાબિઝ હૈં હી, ખાનએ કા'બા પર ભી ઉન્કા કબ્ઝા હો જાએગા. ક્યા ઉન લાખોં શહીદોંકા ખૂન રાએગાં જાએગા જિન્હોંને ઝંગીકી ઔર આપકી કિયાદતમેં જાનેં કુર્બાન કી હૈં ? આપ મુઝસે પૂછેંગે કે મૈં અપને બેટેકો અપને ઝેરે અષર ક્યૂં નહીં રખતી મૈં ઉસ્કા જવાબ દે ચુકી હૂં. ઉમરાઅને મેરા બેટા મુઝસે છીન લિયા હે. અપને બાપકી વફાતકે બા'દ વહ સિર્ફ એક બાર મેરે પાસ આયા થા. વહ મેરા બેટા લગતા હી નહીં થા. ઉસે શાયદ હશીશ પિલાઈ ગઈ થી. વહ ભૂલ ચુકા હે કે મૈં ઉસ્કી માં હૂં... ભાઈ સલાહુદ્દીન ! જલ્દી આઓ. દમિશ્કકે લોગ આપકા ઈસ્તિકબાલ કરેંગે. મુઝે ઈસી કાસિદકી ઝુબાની જવાબ દૈં કે આપ ક્યા કરેંગે યા કુછ નહીં કરેંગે."

સુલ્તાન અય્યૂબીને કાસિદકો ઉસી વક્ત ભેજ દિયા થા. ઉસ્ને ઝંગીકી

બેવાકો યકીન દિલાયા થા કે વહ બળા સંગીન ઈકદામ કરેગા લેકિન સોચ સમઝ કર કદમ ઉઠાએગા. કાસિદકો વાપસ ભેજનેકે ફોરન બા'દ સુલ્તાન અય્યૂબીને અલી બિન સુફિયાનકો દમિશ્ક, મોસુલ, હલબ, યમન ઔર તમામ તર ઈસ્લામી ઈલાકોંમેં જા કર વહાંકા જાઈઝા લેનેકે લિએ કહા. યહ કોઈ સરકારી નોઈય્યતકા દોરા નહીં થા. અલી બિન સુફિયાનકો જાસૂસોંકે અંદાઝસે બહરૂપમેં વહાં જાના થા. ઉસ્કા કામ યહ થા કે મા'લૂમ કરે કે મુસલમાન ઉમરાઅ જો ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર ચુકે હૈં ક્યા ઈરાદે રખતે હૈં, સલીબિયોંકે સાથ ઉન્કા રાબિતા હે યા નહીં, ખલીફાકી ફોજકા રુજહાન ક્યા હે, ક્યા ઈસ ફોજકો ખલીફાકે ઐસે અહકામકી ખિલાફવર્ઝીકે લિએ તય્યાર કિયા જા સકતા હે જો ઈસ્લામકે લિએ નુકસાનદેહ ઔર દુશ્મનકે લિએ સૂદમંદ (ફાઈદા) હોં ? ઔર અલી બિન સુફિયાનકો યહ ભી મા'લૂમ કરના થા કે ઉન ઈલાકોંકે અવામકે જઝબાત ઔર નઝરિયાત ક્યા હૈં ઔર ક્યા ફિદાઈ ભી ખલીફાકે સાથ મિલ ગએ હૈં ? યહ જાઈઝા ભી લેના થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી દમિશ્ક યા કિસી મુસલમાન ઈલાકે પર ફોજકશી કરે તો વહાંકે અવામકા રદ્દે અમલ ક્યા હોગા.

સુલ્તાન અય્યૂબીકી કામ્યાબીકા રાઝ યહી થા કે વહ અંધેરેમેં નહીં ચલતા થા ઉસે જહાં જાના હોતા, અપને જાસૂસીકે નિઝામકે ઝરીએ વહાંકે અહવાલો કવાઈફ, દુશ્વારિયોં ઔર ખત્રોંકા જાઈઝા લે લેતા થા. જૈસા કે પહલી કહાનિયોંમેં બતાયા જા ચુકા હે કે ઉસ્કા જાસૂસીકા નિઝામ બહુત તેઝ ઔર હોશિયાર થા. ઉસ્કે જાસૂસ જહાં અદાકારી ઔર બહરૂપ ધારનેકી મહારત રખતે થે વહાં વહ માહિર છાપામાર (ગોરીલે ઔર કમાંડો) ભી થે. ઈસી લિએ ઉન્હેં લળાકા જાસૂસ કહા જાતા થા. વહ બગૈર હથ્યારોંકી લળાઈકે ભી માહિર થે. અલી બિન સુફિયાનકો ખુદાને જાસૂસી ઔર સરાગરસાનીકા વસ્ફ પૈદાઈશકે સાથ હી અતા કિયા થા. અબ ઝંગીકી વફાતકે બા'દ ઈસ્લામી મમાલિકકે હાલાત મખ્દૂશ હો ગએ ઔર સલીબી ખત્રા સર પર આ ગયા તો ઉસે સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈસ હુકમકો સમઝનેમેં કોઈ મુશ્કિલ પેશ ન આઈ કે ઈન બદલે હૂએ હાલાતકા જાઈઝા લેના હે ઔર યહ જાઈઝા કિસ તરહ લેના હે. ઉસે મા'લૂમ થા કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન

અય્યૂબી ઉસ્કી લાઈ હૂઈ રિપોર્ટકે મુતાબિક કોઈ કારવાઈ કરેગા ઔર યહ કારવાઈ બકાએ ઈસ્લામકે લિએ બેહદ ઝરૂરી હોગી.

યહાં હમ કહાનીકો કુછ દિન પીછે લે જાતે હૈં. જબ અલી બિન સુફિયાન કાહિરાસે રવાના હુવા થા. ઉસ્ને એક લમ્હા ભી ઝાએ' કિએ બગૈર અપને લળાકા જાસૂસોંમેંસે કમોબેશ એકસો અફરાદકો મુન્તખબ કિયા. ઉન્હેં મિશન બતાયા ઔર કહા કે ઈસ્લામકી આબરૂ ઉન્સે બહુત બળી કુર્બાની માંગ રહી હે ઔર ઈસ મિશનમેં ઉન્હેં અપની મહારતકા પૂરા પૂરા ઈસ્તિઅમાલ કરના હે. ઈન એકસો આદમિયોંકો તાજિરોંકા લિબાસ પહનાયા ગયા. અલી બિન સુફિયાન મસ્નૂઈ દાળ્હીકે સાથ કાફલેકા સરદાર બના. ઉન્હોંને ઉંટોં પર મુખ્તલિફ અકસામકા સામાન લાદ લિયા જો ઉન્હેં દમિશ્ક વગૈરહકી મંડિયોંમેં બેચના ઔર ઉસ્કે બદલે વહાંસે સામાન લાના થા. ઉન્કે સાથ બહુતસે ઉંટ ઔર ચંદએક ઘોળે થે. તિજારતી સામાનમેં ઈસ પાર્ટીને તલ્વારોં ઔર બર્છિયોં જૈસે હથ્યાર છુપા રખ્ખે થે. ઉસમેં આતિશગીર માદા ભી થા ઔર આગ લગાનેકા દીગર સામાન ભી. યહ કાફલા રાતકે વકત કાહિરાસે રવાના હુવા ઔર તુલૂએ સહર તક બહુત દૂર નિકલ ગયા.

કુછ દેર આરામ કરકે કાફલા ફિર રવાના હુવા. અલી બિન સુફિયાન બહુત જલ્દી મંઝિલ પર પહુંચના ચાહતા થા. સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા તો ભી ઉસ્ને કાફલેકો ન રોકા. રાત ખાસ્સી ગુઝર ચુકી થી જબ એક બળી મૌઝૂ જગહ આ ગઈ. યહ સરસબ્ઝ ખિત્તા થા ઔર વહાં ઉંચી નીચી ચટ્ટાને ભી થીં. ઝાહિર હે કે વહાં પાની ભી થા. કાફલા આરામ ઔર પાનીકે લિએ રુક ગયા. યહ લોગ તાજિર નહીં ફોજી થે. ઉન્કી હર હરકતમેં ડિસિપ્લિન થા. એહતિયાત થી ઔર ટ્રેનીંગકે મુતાબિક વહ ખામોશી ઈખ્તિયાર કિએ હૂએ થે. ઉંટ ઔર ઘોળે ભી ઐસે તર્બિયત યાફતા થે કે ઈન્સાનોંકી તરહ ખામોશ થે. અલી બિન સુફિયાનને ચટ્ટાનોં ઔર ટીલોંકે અંદર જાનેકે બજાએ બાહર હી પળાવ ડાલા. ફોજી દસ્તોંકે મુતાબિક દો આદમિયોંકો પાનીકી તલાશકે લિએ ભેજા ગયા. સબને હથ્યાર નિકાલ લિએ થે, કયૂંકે ઉન દિનોં સફરમેં દો ખત્રે થે. એક ખત્રા સહરાઈ ડાકૂઓંકા થા ઔર દૂસરા સલીબિયોંકે

છાપામાર દસ્તોંકા. ઉન્કે યહ દસ્તે દરઅસલ ડાકૂ હી થે જો મુસલમાનોંકે કાફલોંકો લૂટતે ફિરતે થે.

દો આદમી ઈસ ખિત્તેકે અંદર ચલે ગએ. ઉન્હેં યહ ભી દેખના થા કે યહાં દુશ્મનકે છાપામારોં યા ગશ્તી દસ્તોંને કિયામ ન કર રખ્ખા હો. કુછ દૂર અંદર ગએ તો કહીં રોશનીકા ધોકાસા હુવા. વહ આગે ગએ ઔર એક ટીલે પર ચળ્હ ગએ. ઉન્હેં બળી અછ્છી જગહ નઝર આઈ જો મૈદાનસી થી. વહાં પાની ભી થા. હરિયાલી ભી થી ઔર ખજૂરકે દરખ્ત ભી થે. વહાં દો મશઅલેં જલ રહી થીં. ઉન્કી રોશનીમેં ઉન્હેં છ સાત આદમી ઔર ચાર લળકિયાં નઝર આઈં. બહુત ખૂબસૂરત લળકિયાં થીં. ઉન્હોંને આગ ભી જલા રખ્ખી થી જિસ પર વહ ગોશ્ત ભૂન રહે થે ઔર પ્યાલોંમેં વહ કુછ પી રહે થે જો શરાબ હી હો સકતી થી. ઝરા પરે ઘોળે ઔર તીન ચાર ઉંટ બંધે થે. બહુત સારા સામાન ભી એક તરફ પળા થા. અલી બિન સુફિયાનકે દોનોં આદમી છુપ કર કરીબ ચલે ગએ. રાતકે સુકૂતમેં ઉન લોગોંકી બાતેં સાફ સુનાઈ દે રહી થીં. ઉન્કા હસી મઝાક બતા રહા થા કે યહ લોગ મુસલમાન નહીં. લળકિયાં બેહયાઈકી હરકતેં કર રહી થીં. ઉન દોનોં આદમિયોંને ઉન્હેં નઝર અંદાઝ ન કિયા. વાપસ આ કર અલી બિન સુફિયાનકો બતાયા.

અલી બિન સુફિયાન ગયા ઔર છુપ કર કરીબસે દેખા. ઉન આદમિયોં ઔર લળકિયોંકી ઝુબાન કુછ ઔર થી જો અલી બિન સુફિયાન સમઝતા થા. વહ ઈસાઈ થે. અલી બિન સુફિયાન સોચ રહા થા કે વહ ઈન લોગોંકે પાસ ચલા જાએ ઔર મા'લૂમ કરે કે વહ કોન હૈં ઔર કહાં જા રહે હૈં યા ઉન્કી નકલો હરકત દેખતા રહે. ઉસ્કે સાથ એકસો લળાકા જાસૂસ થે. ઉસે ઈન છે સાત આદમિયોં ઔર ચાર લળકિયોંસે કોઈ ખત્રા નહીં થા, લેકિન વહ ઉસે સુરાગરસાં નિગાહોંસે દેખ રહા થા. ઉસે શક હો ગયા થા કે યહ સલીબી જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર હૈં ઔર કિસી ઈસ્લામી મમ્લકતમેં જા રહે હૈં. અગર ઐસા હી થા તો યહ ઉસ્કે મત્લબકે લોગ થે. વહ ઔર ઝિયાદા કરીબ હોનેકે લિએ ટીલેકે ઉપર ઉપર સરકતા હુવા આગે ગયા તો ઠિઠક કર રુક ગયા. વહાં ટીલા ખત્મ હો જાતા થા. ઉસે અપને બિલ્કુલ નીચે દો આદમી નઝર આએ જિન્કે મુંહ ઔર સર સિયાહ કપળોંમેં લિપટે હૂએ

થે. વહ ટીલેકી ઓટસે ઈન આદમિયોં ઔર લળકિયોંકો દેખ રહે થે. વહ બિલા શક્કો શુબા સહરાઈ ડાકૂ થે ઔર ઉન્કી નઝર લળકિયોં પર થી. યહ દો નિકાબપોશ પીછે હટ આએ. ઉન્હોંને આપસમેં જિસ ઝુબાનમેં બાતેં કીં વહ અલી બિન સુફિયાનકી માદરી ઝુબાન થી.

"ઉન્કે પાસ હથ્થાર હૈં." એક ડાકૂને કહા.

"હાં!" દૂસ્રેને કહા, "મૈંને દેખ લિયા હે. ઉન્કી તલ્વારેં સીધી હૈં. યહ ઈસાઈ હૈં."

"યહ આમ કિસમકે મુસાફિર મા'લૂમ નહીં હોતે."

"ઉન્હેં સો જાને દો સબકો બુલા લાતે હૈં."

"હમ આઠ આદમી ઉન્હેં સોતેમેં હી પકળ સકતે હૈં."

"પકળનેકી ક્યા ઝરૂરત હે. આદમિયોંકો સોતેમેં ખત્મ કર દેંગે ઔર લળકિયોંકો ઘોળોં પર ડાલ લેંગે."

વહ દોનોં અપને સાથિયોંકો બુલાનેકે લિએ ચલ પળે. અલી બિન સુફિયાનને છુપ છુપ કર ઉન્કા તઆકુબ કિયા. વહ કિસી ઔર રાસ્તેસે બાહર નિકલ ગએ વહાં ઉન્કે ઘોળે ખળે થે. વહ ઘોળોં પર સવાર હૂએ ઔર અંધેરેમેં ગાઈબ હો ગએ. અલી બિન સુફિયાનકા કાફલા ઐસી તરફ કિયામ કિએ હૂએ થા જિધર ડાકૂ નહીં ગએ થે. અલી બિન સુફિયાનકે લિએ યહ ફ઼ેસ્લા કરના મુશ્કિલ હો ગયા કે વહ ઈન લોગોંકો ખબરદાર કર દે યા ઉન્હેં અપને કાફલેમેં લે જાએ. ગહરી સોચ બિચારકે બા'દ ઉસ્ને એક તરીકા સોચ લિયા. અપને આદમિયોંમેં વાપસ આયા. બીસ બાઈસ આદમિયોંકો બર્છિયોંસે મુસલ્લહ કરકે અપને સાથ લે ગયા. ઉન્હેં મૌઝૂં જગહોં પર તય્યાર ખળા કર દિયા ઔર અચ્છી તરહ સમઝા દિયા કે ઉન્હેં ક્યા કરના હે. વહ ખૂદ ભી ચોકસ ઔર હોશિયાર રહા ઔર ઈધર ઉધર ઘૂમતા ફિરતા રહા. ઉસે મા'લૂમ નહીં થા કે ડાકૂ કિસ વક્ત આએંગે. ઉસ્ને દેખા કે લળકિયાં ઔર ઉન્કે સાથકે આદમી સો ગએ હૈં. સિર્ફ એક આદમી બર્છિ હાથમેં લિએ ટહલતા રહા. ઈસસે મા'લૂમ હોતા થા કે યહ લોગ તર્બિયતયાફતા હૈં. ઈસ આદમીકો ઉન્હોંને સંતરી ખળા કિયા થા. મશઅલેં જલતી રહીં.

સહર ચલ રહી થી જબ ટીલોંકે અંદર ઘોળોંકે ચલનેકી આહટ સુનાઈ દી. સબ હોશિયાર હો ગએ. લળકિયોંકા સંતરી બદલ ગયા થા. અબ દૂસરા આદમી પહરા દે રહા થા. ડાકૂ ટીલોંકે દરમિયાન થે ઔર અલી બિન સુફિયાન ઔર ઉસ્કે આદમી ટીલોંકે ઉપર. થોળી હી દેર બા'દ આઠ નવ ડાકૂ ઉસ જગહ દાખિલ હૂએ જહાં ઉન્કા શિકાર સોયા હુવા થા. સંતરી ઘબરા ગયા. ઉસ્ને જલ્દીસે અપને સાથિયોંકો જગાયા. ડાકૂઓંને ઉન્કે ગિર્દ ઘેરા ડાલ લિયા ઔર ઘોળોંસે કૂદ આએ. લળકિયોંકે સાથકે આદમી જાગ ઉઠે મગર ડાકૂઓંને ઉન્હેં હથ્યાર ઉઠાનેકી મુહલત ન દી. એકને લલકાર કર કહા, "અપના સામાન ઔર લળકિયાં હમારે હવાલે કર દો ઔર અપની જાનેં બચાઓ." ઉસ્ને લળકિયોંસે કહા, "તુમ ઈસ તરફ આ જાઓ. મારી જાઓગી" દો ડાકૂઓંને ધકેલ કર એક તરફ કર દિયા. ઉન્કે આદમી નિહતે થે. ફિર ભી દોને મુકાબલા કરનેકી કોશિશ કી. વહ વાકિઈ તર્બિયત યાફતા થે. બેજિગરીસે લળે.

અલી બિન સુફિયાનકી આવાઝ પર જો ઉસ્ને પહલે મુકર્રર કર રખ્ખી થી. ઉસ્કે આદમી ઉકાબોં (તેઝ પરીંદા)કી તરહ ટીલોંસે ઉતરે ઔર ડાકૂ અભી સમઝ હી ન પાએ થે કે યહ કોન લોગ હૈં કે એક એક બર્છી એક એક ડાકૂકે જિસ્મમેં દાખિલ હો ચુકી થી. ઈસસે પહલે ડાકૂઓંકે હાથોં લળકિયોંકે સાથકે દો આદમી મારે જા ચુકે થે જિસ્કા અલી બિન સુફિયાનકો કોઈ અફસોસ નહીં થા. વહ ગાલિબન યહી ચાહતા થા કે ઉનમેંસે એક દો આદમિયોંકા ખૂન બહ જાએ તાકે દૂસરોં પર, ખુસૂસન લળકિયોં પર, દહશત તારી હો જાએ. અલી બિન સુફિયાનને અપને આદમિયોંકો ટીલોં પર ચળ્હા દિયા ઔર ઉન લોગોંકે પાસ બેઠ ગયા. લળકિયાં બહુત હી ડરી હૂઈ થીં. ઉન્કે સામને દો લાશેં અપને સાથિયોંકી ઔર નવ લાશેં ડાકૂઓંકી પળી થીં. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્કી ઝુબાનમેં ઈન આદમિયોં ઔર લળકિયોંસે બાતેં શુરૂઅ કર દીં. વહ લોગ ઉસ્કે ઈસ કદર મમ્નૂન થે જૈસે ઉસ્કે મુરીદ બન ગએ હોં. ઉસ્ને ઉન્હેં મૌતકે મુંહસે નિકાલા થા. ઉન્સે ઉસ્ને પૂછા કે વહ કહાંસે આએ હૈં ઔર કહાં જા રહે હૈં ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા તો અલી બિન સુફિયાન મુસ્કુરાયા ઔર બોલા, "અગર તુમ લોગ મુઝસે યહ સવાલ પૂછતે

તો મેં ભી ઐસા હી ગલત જવાબ દેતા. મેં તુમ્હારી તા'રીફ કરૂંગા કે ઈત્ની ખૌફઝદગીમેં ભી તુમને અપના પર્દા નહીં ઉઠાયા.''

''તુમ કહાંસે આએ હો ?'' એકને ઉસસે પૂછા, ''ઔર કહા જા રહે હો?''

''જહાંસે તુમ આએ હો.'' અલી બિન સુફિયાનને જવાબ દિયા, ''ઔર વહીં જા રહા હૂં જહાં તુમ જા રહે હો. હમારે કામ મુખ્તલિફ હૈં, મંઝિલ એક હી હે.''

ઉન્હોંને એક દૂસ્રેકી તરફ દેખા. હેરાનસે હૂએ ઔર અલી બિન સુફિયાનકો દેખને લગે. વહ મુસ્કુરા રહા થા. ઉસ્ને કહા, ''ક્યા તુમને દેખા થા કે મેંને કેસી ચાલસે ઈન ડાકૂઓંકો ખત્મ કર દિયા હે ? ક્યા કોઈ મુસાફિર યા કોઈ કાફલા ઐસી ચાલ ચલ સકતા હે ? ક્યા યહ એક તર્બિયતયાફતા કમાંડરકી ઉસ્તાદી નહીં જો મેંને દિખાઈ હે ?''

''તુમ મુસલમાન ફોજી ભી હો સકતે હો.''

''મેં સલીબકા સિપાહી હૂં.'' અલી બિન સુફિયાનને જવાબ દિયા.

''ક્યા તુમ અપની સલીબ દિખા સકતે હો ?''

''ક્યા તુમ અપની અપની સલીબ મુઝે દિખા સકતે હો ?'' અલી બિન સુફિયાનને પૂછા ઔર સબકી તરફ દેખ કર કહા, ''તુમ નહીં દિખા સકતે. તુમ્હારે પાસ સલીબેં નહીં હૈં, કયૂંકે જિસ કામકે લિએ તુમ જા રહે હો ઉસમેં સલીબ સાથ નહીં રખ્ખી જા સકતી. મેં તુમસે તુમ્હારે નામ નહીં પૂછૂંગા. અપના નામ ભી નહીં બતાઉંગા. અપના કામ ભી નહીં બતાઉંગા. સિર્ફ યહ બતા દેના ઝરૂરી સમઝતા હૂં કે હમ એક હી મંઝિલકે મુસાફિર હૈં ઔર હમમેંસે મા'લૂમ નહીં કોન કોન અપને વતનકો વાપસ લોટ સકેગા. હમ ઝરૂર કામ્યાબ હોંગે ખુદાવંદે યસૂઅ મસીહને જિસ તરહ મુઝે ઔર મેરે આદમિયોંકો તુમ્હારી મદદકે લિએ ભેજા હે યહ નિશાની હે કે દુન્યા પર સલીબકી હુકૂમત હોગી. મુસલમાનોંકા કોન્સા અમીર રહ ગયા હે જો હમારી જાલમેં નહીં આ ગયા ? મેં તુમ્હેં યહી નસીહત કરૂંગા કે ષાબિત કદમ રહના.'' ઉસ્ને લળકિયોંકી તરફ દેખ કર કહા, ''તુમ્હારા કામ સબસે ઝિયાદા નાઝુક ઔર ખતરનાક હે. ખુદાવંદે યસૂઅ મસીહ તુમ્હારી કુર્બાનીકો

કભી ફરામોશ નહીં કરેગા. હમ જો મર્દ હૈં વહ અપની જાન દે કર દુન્યાકી મુશ્કિલાતસે આઝાદ હો જાતે હૈં. તુમ્હારી કોઈ જાન નહીં લેતા. તુમસે આબરૂકી કુર્બાની લી જાતી હે ઔર યહી સબસે બળી કુર્બાની હે."

અલી બિન સુફિયાન ઉસ્તાદ થા. ઉસ્કી ઝુબાનમેં ઐસા તિલસિમ થા કે વહ સબ દમ હો ગએ. થોળીસી દેરમેં ઉસ્ને ઉન્સે કહલવા લિયા કે વહ સલીબી હૈં ઔર તખ્રીબકારીકે લિએ દમિશ્ક ઔર દીગર ઈલાકોંમેં જા રહે હૈં. વહ ભી તાજિરોંકે ભેસમેં થા. અલી બિન સુફિયાન સલીબિયોંકે નિઝામે જાસૂસીકી ખુફિયા બાતેં ઔર ઈસ્તિલાહેં જાન્તા થા. ઉસ વક્ત વહ બેશુમાર સલીબી જાસૂસ પકળ કર ઉન્સે ઈકબાલે જુર્મ કરવા ચુકા થા. ઉસ્ને જબ ઈન ઈસ્તિલાહોંમેં બાતેં કીં તો લળકિયોં ઔર ઉન્કે સાથકે આદમિયોંકો ન સિર્ફ યહ યકીન હો ગયા કે વહ સલીબી જાસૂસ હે બલ્કે વહ ઉસે જાસૂસોંકા કમાંડર સમઝને લગે. ઉસ્ને ઉન્હેં બતાયા કે ઉસ્કે સાથ એકસો આદમી હૈં. ઉનમેં લળાકા જાસૂસ ભી હૈં ઔર ફિદાઈ ભી જો જો દમિશ્ક વગૈરહમેં ઉન આ'લા અફસરોંકો કત્લ કરને યા ગાઈબ કરને જા રહે હૈં જો સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મકતબે ફિક્રકે પેરોકાર હૈં. ઉસ્ને ઉન્હેં બતાયા કે વહ લમ્બે અર્સેસે મિસ્રમેં કામ કર રહા થા. અબ ઉસે ઈધર ભેજા જા રહા હે.

ઈસ ગિરોહને અલી બિન સુફિયાનકે સામને અપના પર્દા ઉઠા દિયા ઔર મુશ્કિલ પેશ કી. વહ યહ થી કે ઉન્કા કમાંડર ડાકૂઓંકે હાથોં મારા ગયા થા. વહ ઈન ઈલાકોંમેં પહલે ભી આ ચુકા થા જહાં વહ જા રહે થે. ઉસ્કે મારે જાનેકે બા'દ વહ અંધે હો ગએ થે. ઉન્હેં એક રાહનુમાકી ઝરૂરત થી. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્હેં તસલ્લી દી કે વહ અપને મિશનસે હટ કર ઉન્કી રાહનુમાઈ કરેગા. વહ ઉસે અપના મિશન બતા દેં. ઉન્હેં ચંદ એક સાલારોંકે નામ બતા કર કહા ગયા થા કે ઉન તક તોહફે પહુંચાને હૈં ઔર લળકિયોંકો ઝરૂરતકે મુતાબિક ઈસ્તિઅમાલ કરના હે. ઐસે સાલારોં ઔર અમીરોં તક રસાઈ હાસિલ કરની હે જો સલીબિયોંકો અપના દુશ્મન સમઝતે હૈં. ઉન્હેં સલીબિયોંકા દોસ્ત બનાના હે.

"ઈસ મર્હલેમેં આ કર મેરા ઔર તુમ્હારા કામ એક હો જાતા હે." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "મુઝે ઉન સાલારોં ઔર કાઈદીનકો ખત્મ

કરના હૈ જો દિલસે સલીબકી દુશ્મની નહીં નિકાલ રહે.... તુમ દમિશ્કમેં કહાં કિયામ કરોગે ?"

"તુમ દેખ રહે હો કે હમ તાજિર બન કર જા રહે હૈં." એકને જવાબ દિયા, "દમિશ્કકે કરીબ જા કર યહ લળકિયાં બાપર્દા મુસલમાન ઔરતેં બન જાએંગી. હમ સરાએમેં કિયામ કરેંગે. વહાંસે તાજિરોંકે ભેસમેં સાલારોં વગૈરહ તક જાએંગે."

અગલી સુબ્હ અલી બિન સુફિયાનકા કાફલા દમિશ્કકી સિમ્ત જા રહા થા. યહ સલીબી આદમી ઔર લળકિયાં ભી ઈસ કાફલેમેં શામિલ હો ગઈ થીં. જાન્વરોંમેં ડાકૂઓંકે ઘોળોંકા ઈઝાફા હો ગયા થા. સલીબિયોંને અલી બિન સુફિયાનકો અપના લીડર બના લિયા થા. ઉન્કી નઝરમેં વહ સલીબી થા. ઉસ્ને ઉન્હેં કહા થા કે વહ ઉસ્કે કિસી આદમીકે સાથ બાત ન કરેં, કયૂંકે ઉનમેં મુસલમાન ભી હૈં જો બેશક ફિદાઈ ઔર તખ્રીબકાર હૈં, લેકિન ઉન્કા કોઈ ભરોસા નહીં. રાસ્તેમેં અલી બિન સુફિયાનને ઉન સલીબિયોંકો અપને સાથ રખ્ખા ઔર ઉન્સે બાતેં પૂછતા રહા. ઉસે કામકી બહુતસી બાતેં મા'લૂમ હો ગઈં.

અગલે રોઝ કાફલા દમિશ્કમેં દાખિલ હુવા. અલી બિન સુફિયાનકી હિદાયત પર સરાએમેં જાનેકી બજાએ કાફલેને એક મૈદાનમેં ખૈમે ગાળ દીએ. લોગોંકા હુજૂમ જમા' હો ગયા. બાહરસે જબ તાજિરોંકે કાફલે આતે થે તો લોગ ઉન્કે ગિર્દ જમા' હો જાયા કરતે થે. ઉન્કી કોશિશ યહ હોતી થી કે માલ દુકાનોંમેં જાનેસે પહલે હી કાફલેસે હી ખ઼રીદ લિયા જાએ. વહાંસે કમ કીમત પર અશ્યાએ મિલ જાતી થીં. અલી બિન સુફિયાનને એ'લાન કિયા કે દસ ઘોળે ભી બિકાવ હૈં. ઈસ હુજૂમમેં દમિશ્કકે તાજિર ઔર દુકાનદાર ભી થે. દો ચાર ઘંટોંમેં વહાં મેલા લગ ગયા. અલી બિન સુફિયાનને અપને આદમિયોંસે કહ દિયા કે વહ માલ રોકે રખ્ખેં ઔર જલ્દી ફરોખ્ત ન કરેં. ઈત્ના ઝિયાદા હુજૂમ દેખ કર ઉસ્ને અપને ચંદ એક ઝહીન આદમિયોંસે કહા કે વહ લોગોંમેં ઘુલ મિલ જાએં ઔર ઉન્કે ખયાલાત મા'લૂમ કરેં. યહ આદમી ઈસ કામકે માહિર થે. વહ ચુગે ઉતાર કર હુજૂમમેં શામિલ હો

ગએ. ઉનમેંસે દો તીન શહરમેં ચલે ગએ.

અલી બિન સુફિયાન ઔર ઉસ્કે તમામ આદમિયોંને મગ્રિબકી નમાઝ મુખ્તલિફ મસ્જિદોંમેં તકસીમ હો કર પળ્હી. સલીબિયોંકો વહ ખૈમાગાહમેં છોળ ગએ થે. મસ્જિદોંમેં ઉન્હોંને લોગોંકો બતાયા કે વહ કાહિરાસે આએ હૈં ઔર તાજિર હૈં. લોગોંકે સાથ ગપશપકે અંદાઝમેં ઉન્હોંને ઉન્કે ખયાલાત મા'લૂમ કર લિએ. લોગોંકે ખયાલાત ઔર જઝબાત ઉમ્મીદઅફઝા થે. ઉનમેં કુછ લોગ ભળકે હૂએ થે. વહ નએ ખલીફા ઔર ઉમરાઅકે ખિલાફ બાતેં કરતે થે ઔર ઉનમેં ઉંચી હેષિયતકે લોગ ભી થે જો જાન્તે ઔર સમઝતે થે કે દુન્યાએ ઈસ્લામકો સલીબ લલ્કાર રહી હે ઔર અપની ખિલાફત અય્યાશ ઉમરાઅકે હાથ આ ગઈ હે. વહ બહુત પરેશાન થે ઔર કહતે થે કે ઝંગીકે બા'દ સિર્ફ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી હે જો ઈસ્લામકા નામ ઝિંદા રખ સકતા હે.

અલી બિન સુફિયાનને અપને આદમિયોંકો બતા દિયા થા કે યહ લળકિયાં ઔર આદમી સલીબી હૈં ઔર ઉન પર યહી ઝાહિર કરતે રહેં કે હમ સબ સલીબકે મિશન પર આએ હૈં. ઉન્હેં કોઈ શક નહીં હુવા થા. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્હેં બતાયા થા કે વહ આજ રાત આરામ કરેં ઔર ઉસ્કી હિદાયતકા ઈન્તિઝાર કરેં. રાતકો વહ એક સાલાર તોફીક જવ્વાદકે ઘર ચલા ગયા. વહ તાજિરોંકે ભેસમેં થા ઔર મસ્નૂઈ દાળ્હી લગા રખ્ખી થી. ઉસ્ને દરબાનસે કહા કે અંદર ઈત્તિલાઅ દો કે કાહિરાસે આપકા એક દોસ્ત આયા હે. દરબાનને અંદર ઈત્તિલાઅ દી તો અલી બિન સુફિયાનકો અંદર બુલા લિયા ગયા. તોફીક જવ્વાદ ઉસે પહચાન ન સકા. અલી બિન સુફિયાનને બાત કી તો તોફીક જવ્વાદને ઉસે પહચાન લિયા ઔર ગલે લગા લિયા. અલી બિન સુફિયાનકો ઈસ શખ્સ પર ભરોસા થા. ઉસ્ને અપને કામકા મકસદ બતાયા કે વહ કુછ સલીબી જાસૂસોં ઔર લળકિયોંકો ફાંસ લાયા હે ઔર અબ યહ સોચના હે કે ઉન્હેં કિસ તરહ ઈસ્તિઅમાલ કિયા જાએ.

"ઈસસે પહલે મુઝે યહ બતાઓ કે યહાંકે અંદરૂની ઔર બેરૂની હાલાત કયા હૈં ?" અલી બિન સુફિયાનને ઉસસે પૂછા, "કાહિરામેં બળી તશ્વીશનાક ખબરેં પહુંચી હૈં."

તોફીક જવ્વાદને ઉન તમામ ખબરોંકી તસ્દીક કી જો કાહિરા પહુંચી થી. ઉસ્ને કહા, "અલી ભાઈ, તુમ ઈસ ખાનાજંગી કહોગે લેકિન સલીબી ખત્રેકો રોકનેકે લિએ સલાહુદીન અય્યૂબીકો ખિલાફતકે ખિલાફ ફોજકશી કરની પળેગી."

"અગર હમ કાહિરાસે ફોજ લાએં તો ક્યા યહાંકી ફોજ હમારા મુકાબલા કરેગી ?" અલી બિન સુફિયાનને પૂછા.

"તુમ લોગ હમ્લેકે અંદાઝસે ન આઓ." તોફીક જવ્વાદને કહા, "સલાહુદીન અય્યૂબી યહ ઝાહિર કરેં કે વહ ખલીફાસે મિલને આએ હૈં ઔર ખલીફાકી તા'ઝીમકે લિએ ફોજકે દસ્તે સાથ લાએ હૈં. અગર ઉમરાઅકી નિય્યત ઠીક હૂઈ તો વહ ઈસ્તિકબાલ કરેંગે, દૂસ્રી સૂરતમેં ઉન્કા રદ્દે અમલ સામને આ જાએગા. જહાં તક યહાંકી ફોજકા તઅલ્લુક હે, મેં વુષૂકસે કહતા હૂં કે યહ ફોજ તુમ્હારા મુકાબલા નહીં કરેગી, બલ્કે તુમ્હારા સાથ દેગી, મગર યહ ભી ઝહનમેં રખ્ખો કે તુમ જિત્ના વક્ત ઝાએ' કરોગે યહ ફોજ ઈત્ની તુમસે દૂર હટતી જાએગી. ઈસ ફોજકા વહ જઝબા મારનેકી કોશીશેં શુરૂઅ હો ગઈ હૈં જો ઈસ્લામી ફોજકી અસલ કુવ્વત હે. તુમ જાન્તે હો અલી ભાઈ, હુક્મરાન જો ઐશો ઈશ્રતકે દિલદાદા હોતે હૈં વહ સબસે પહલે દુશ્મનકે સાથ સમઝોતા કરતે હૈં તાકે જંગો જિદાલકા ખત્રા ટલ જાએ, ફિર વહ ફોજકો કમઝોર કરતે હૈં ઔર ઐસે સાલારોંકો મંઝૂરે નઝર બનાતે હૈં જો ખુદાઈ અહકામકી બજાએ ઉન્કી ખ્વાહિશકે પાબંદ હોં. વહ સલાહુદીન અય્યૂબી જૈસે સાલારોંકો પસંદ નહીં કરતે. યહ અમલ યહાં શુરૂઅ હો ચુકા હે. હમારે આ'લા રુત્બોંકે ચંદ એક ફોજી અફસર અપને જઝબે ઔર ઈમાનસે દસ્તબરદાર હો ચુકે હૈં. અભી મુઝ જૈસે ઐસે સાલાર ભી હૈં, જો સલીબિયોંકો કભી દોસ્ત નહીં કહેંગે ઔર નૂરૂદીન ઝંગીકે જઝબએ જિહાદકો ઝિંદા રખ્ખેંગે, મગર વહ અપને તોર પર ખિલાફતકે અહકામકે બગૈર ક્યા કર સકતે હૈં."

"ક્યા મેં સુલ્તાન અય્યૂબીસે યહ કહ દૂં કે યહાંકી ફોજ હમારા સાથ દેગી ?" અલી બિન સુફિયાનને પૂછા.

"ઝરૂર કહ દો." તોફીક જવ્વાદને જવાબ દિયા, "અલ્બત્તા ખલીફાકે

મુહાફિઝ દસ્તે (બાડીગાર્ડ) ઔર ઉમરાઅકે મુહાફિઝ દસ્તે તુમ્હારે ખિલાફ લળેંગે. ઈન દસ્તોંકી નફરી કમ નહીં ઔર ઈનમેં ચુને હૂએ સિપાહી હૈં. જબસે ઝંગી ફોત હૂએ હૈં ઈન દસ્તોંકી ખાતિરો મુદારાત પહલેસે ઝિયાદા હોને લગી હે. ઉન્હેં ગાલિબન ખાનાજંગીકે લિએ તય્યાર કિયા જા રહા હે."

"યહાંકે લોગોંમેં મુઝે જો કૌમી જઝબા નઝર આયા હે, ઈસસે મુઝે તવક્કુઅ હે કે હમ યહાં આએ તો કામ્યાબ હોંગે." અલી બિન સુફિયાનને કહા.

"કૌમ ઈત્ની જલ્દી બેહિસ નહીં હો સકતી." તોફીક જવ્વાદને કહા, "જિસ કૌમને અપને બેટે શહીદ કરાએ હોં વહ અપને દુશ્મનકો કભી નહીં બખ્શાતી ઔર જિસ ફોજને દુશ્મનસે દો દો હાથ કિએ હોં ઉસે ઈત્ની જલ્દી સર્દ નહીં કિયા જા સકતા, મગર હુક્મરાનોંકે પાસ ઐસે ઐસે હથકંડે હોતે હૈં જો કૌમ ઔર ફોજકો મુર્દા કર દિયા કરતે હૈં. અબ કૌમ ઔર ફોજમેં નિફાક પૈદા કિયા જા રહા હે. કૌમકી નઝરમેં ફોજકો ગિરાયા જા રહા હે."

"મૈં મુહતરમ નૂરૂદીન ઝંગીકી બેવાસે મિલના ચાહતા હૂં." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "વહ ખલીફાકી વાલિદા ભી હૈં. ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકી ખિદમતમેં પૈગામ ભેજા થા કે વહ ઈસ્લામકી આબરૂકો બચાએં... ક્યા યહ મુમ્કિન હો સકતા હે કે ઉન્હેં યહાં બુલા લિયા જાએ ?"

"કલ હી ઉન્સે મુલાકાત હૂઈ થી." તોફીક જવ્વાદને કહા, "મૈં ઉન્હેં બુલા સકતા હૂં. તુમ્હારા નામ સુન કર વહ ફોરન આ જાએંગી."

તોફીક જવ્વાદને અપની ખાદિમાકો બુલા કર કહા કે ખલીફાકી વાલિદાકે હાં જાઓ. મેરા સલામ કહના ઔર ઉન્કે કાનમેં કહના કે કાહિરાસે કોઈ આયા હે.

જબ અલી બિન સુફિયાન તોફીક જવ્વાદકે પાસ બેઠા થા ઉસ વક્ત ઉસ્કી ખૈમાગાહમેં રોનક થી. રાત ખાસ્સી ગુઝર ગઈ થી. ખરીદારોંકા હુજૂમ બહુત દેર હૂઈ જા ચુકા થા. અલી બિન સુફિયાનકે એકસો આદમિયોંને લમ્બા સફર તય કિયા થા. વહ બાઝારસે દુમ્બે ઔર બકરે લે આએ થે જિન્હેં ઝબહ કરકે વહ ખા રહે થે ઔર હંસી મઝાકમેં મસરૂફ થે. લળકિયાં

એક ખૈમેમેં થીં. સલીબી મર્દ અલી બિન સુફિયાનકે આદમિયોંકે સાથ બેઠે થે. ઉન્હોંને શરાબ નિકાલ લી તાકે મેહફિલકી રોનક દોબાલા હો જાએ. ઉન્હોંને સબકો શરાબ પેશ કી તો સબને ઈન્કાર કર દિયા. સલીબી હેરાન હૂએ. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્હેં બતાયા થા કે ઉનમેં મુસલમાન ભી હૈં ઔર ઈસાઈ ભી. જો મુસલમાન થે ઉન્કે મુતઅલ્લિક બતાયા ગયા થા કે ફિદાઈ હૈં યા'ની વહ બરાએ નામ મુસલમાન હૈં. અસલમેં વહ હસન બિન સબાહકે ફિર્કેકે થે જો શરાબકો હરામ નહીં સમઝતે થે. સલીબિયોંકો કુછ શક હુવા. વહ આખિર તર્બિયતયાફતા જાસૂસ થે. ઉન્હોંને દો ચાર ઔર ઐસી નિશાનિયાં દેખ લીં જિન્સે ઉન્કા શક પુખ્તા હો ગયા. વહ એક એક કરકે વહાંસે ઈસ તરહ ઉઠને લગે જૈસે ખૈમેમેં સોને જા રહે હોં.

ઉન્હોંને લળકિયોંસે કહા કે વહ અપને ફનકા મુઝાહિરા કરેં ઔર દેખેં કે યહ કોન લોગ હૈં. એક લળકીને યહ કામ અપને ઝિમ્મે લે લિયા. વહ યહ કહ કર બાહર નિકલી કે યહ ખૈમે ખાલી કર દો. વહ કુછ દેર ઈધર ઉધર ઘૂમતી ફિરતી રહી. બહુત દેર બા'દ અલી બિન સુફિયાનકા એક આદમી ઉઠ કર ઉસ્કી તરફ આયા. વહ મા'લૂમ નહીં ક્યૂં ઉઠા થા. લળકીને ઉસે રોક લિયા ઔર કહા કે ખૈમેમેં બેઠે બેઠે ઉસ્કા દિલ ઘબરા રહા થા ઈસ લિએ બાહર નિકલ આઈ. વહ મર્દોંકો ઉંગલિયોં પર નચાના જાન્તી થી. ઈસ આદમીકો ઉસ્ને ઐસી બાતોંમેં જકળ લિયા કે વહ ભૂલ ગયા કે વહ કિસ તરફ જા રહા થા. લળકીને કહા, "યહ આદમી જો હમારે સાથ હૈં બહુત બુરે આદમી હૈં. હમ તુમ્હારી તરહ યહાં કિસી ઔર કામસે આઈ હૈં. લેકિન યહ હમેં બહુત પરેશાન કરતે હૈં. ક્યા ઐસે હો સકતા હે તુમ મેરે ખૈમેમેં આ કર સોઓ ? મૈં ઉન્સે બચી રહૂંગી." ઔર ઉસ્ને ઐસી અદાકારી કી કે યહ આદમી મોમ હો ગયા ઔર ઉસ્કે સાથ ઉસ્કે ખૈમેમેં ચલા ગયા.

ખૈમેમેં છોટી કિંદીલ જલ રહી થી. લળકીને રોશનીમેં ઉસ આદમીકો દેખા તો બળી હી પુર કશિશ ઔર જઝબાતી મુસ્કુરાહટસે કહા, "ઓહ ! તુમ તો બહુત ખૂબસૂરત આદમી હો. તુમ મેરી હિફાઝત કર સકોગે." ઉસ્ને શરાબકી છોટીસી સરાહી ઉઠા કર કહા, "થોળીસી પીઓગે ?"

"નહીં."

"ક્યૂં ?"

"મેં મુસલમાન હૂં."

"અગર ઈત્ને પક્કે મુસલમાન હો તો સલીબકે લિએ મુસલમાનોંકે ખિલાફ જાસૂસી કરને ક્યૂં આએ હો ?"

વહ આદમી ચોંકા. ઉસ્ને કહા, "ઉસ્કી મુઝે ઉજરત મિલતી હે."

લળકી જિત્ની ખૂબસૂરત થી ઉસ્સે કહીં ઝિયાદા ચાલાક થી. અપને યહ દોનોં હથ્યાર ઈસ્તિઅમાલ કરકે ઉસ્ને અલી બિન સુફિયાનકે ઈસ આદમીકે દિલો દિમાગ પર કબ્ઝા કર લિયા. ઉસ્ને કહા, "શરાબ ન પિઓ. શરબત પી લો." વહ દૂસ્રે ખૈમેમેં ચલી ગઈ ઔર એક પ્યાલા ઉઠા લાઈ. ઉસ આદમીને પ્યાલા હાથમેં લે કર મુંહસે લગાયા તો મુસ્કુરા કર પ્યાલા રખ દિયા. લળકીસે પૂછા, "ઉસમેં કિત્ની હશીશ ડાલી હે ?"

લળકીકો ધચકાસા લગા, લેકિન સંભલ ગઈ ઔર બોલી, "ઝિયાદા નહીં. ઈત્નીસી ડાલી હે જિત્ની ઝરાસી દેરકે લિએ બેખૂદ કર દે."

"ક્યૂં ?"

"ક્યૂંકે મેં તુમ પર કબ્ઝા કરના ચાહતી હૂં." ઉસ્ને સંજીદગીસે કહા, "અગર તુમ્હેં મેરી બાતેં બુરી લગેં તો અપના ખંજર મેરે દિલમેં ઉતાર દેના. મેં તુમ્હેં ઈત્તિફાકિયા નહીં મિલી થી. મેંને તુમ્હેં ઉઠતે ઔર ઈધર આતે દેખ લિયા થા. મેં તુમ્હારે રાસ્તેમેં ખળી હો ગઈ થી. સફરકે દોરાનમેં તુમ્હેં બળી ગોરસે દેખતી રહી થી. ઐસે લગતા થા જૈસે હમ કભી ઈકઠ્ઠે રહે હેં ઔર એક દૂસ્રેકો જાન્તે હેં. તુમ મેરે દિલમેં ઉતર ગએ હો. તુમને દેખા હે કે મેંને તુમ્હેં શરાબ પેશ કી થી. ખૂદ નહીં પી થી. મેં શરાબ નહીં પીતી ક્યૂંકે મેં મુસલમાન હૂં. યહ લોગ મુઝે ઝબરદસ્તી પિલાતે હેં."

વહ ચોંક કર બોલા, "તુમ ઈન કાફિરોંકે સાથ કૈસે આ ગઈ ?"

"બારા સાલસે ઉન્કે સાથ હૂં." લળકીને જવાબ દિયા, "મેં યરોશલમકી રહનેવાલી હૂં. ઉસ વક્ત મેરી ઉમર બારા સાલ થી. જબ મુઝે બાપને ફરોખ્ત કિયા થા. મુઝે મા'લૂમ નહીં થા કે મેરે ખરીદાર ઈસાઈ હેં. ઉન્હોંને મુઝે ઈસ કામકી ટ્રેનીંગ દી જિસ્કે લિએ મેં યહાં આઈ હૂં. મેં દમિશ્ક

ઔર બગ્દાદકા નામ સુના કરતી થી ઔર યહ નામ મુઝે અચ્છે લગતે થે. ઈસ સરઝમીન પર કદમ રખ્ખા હે તો ઉસ્કી હવાઓંને મેરે અંદર મેરા મઝહબ બેદાર કર દિયા હે. મેં મુસલમાન હૂં. મુસલમાનોંકી તબાહીકે લિએ મેં કોઈ કામ નહીં કર સકૂંગી.'' ઉસ્ને જઝબાતી લહજેમેં કહા, ''મેરા દિલ રો રહા હે. મેરી રૂહ રો રહી હે.'' ઉસ્ને ઉસ આદમીકે દોનોં હાથ પકળ કર અપને સીને પર રખ લિએ ઔર કહા, ''તુમ ભી મુસલમાન હો. આઓ ભાગ ચલેં. મુઝે જહાં લે જાઓગે ચલૂંગી. રેગિસ્તાનમેં લિએ લિએ ફિરોગે તો ખૂશીસે તુમ્હારેં સાથ રહૂંગી. તુમ ભી અપની કૌમકો ધોકા દેનેસે બાઝ આ જાઓ. હમારે પાસ સોનેકે બહુતસે સિક્કે હેં. મુઝે મા'લૂમ હે કહાં પળે હેં. આસાનીસે ચુરા લાઉંગી.''

અલી બિન સુફિયાનકા યહ આદમી થા તો અકલમંદ લેકિન લળકીકે ઝાંસેમેં આ ગયા. ઉસે અપની ડયૂટી યાદ આ ગઈ થી. ઈસી લિએ ઉસ્ને હશીશ નહીં પી થી. વહ હશીશકી બૂસે વાકિફ થા. ઉસ્ને લળકીસે પૂછા કે વહ ઔર ઉસ્કી પાર્ટી યહાં ક્યા કરને આઈ હે, લળકીને બતા દિયા. ઉસ આદમીને કહા, ''મેં તુમ્હે યકીન દિલાતા હૂં કે તુમ યહાં મુસલમાનોંકો ધોકા નહીં દે સકોગી. અગર તુમ સચ્ચે દિલસે ઈસ કામસે મુતનફ્ફિર હો ગઈ હો તો તુમ ખૂશ કિસ્મત હો કે તુમ હમારે ધોકેમેં આ ગઈ હો. અબ તુમ હમારે સાથ રહોગી. હમમેંસે કોઈ ભી સલીબકા જાસૂસ નહીં. હમ સબ મિસ્રકી ફોજકે લળાકા જાસૂસ હેં.'' લળકી જોશે મસર્રતસે ઉસ્કે સાથ લિપટ ગઈ. ઉસ આદમીને કહા, ''મેં અપને કમાંડરસે કહૂંગા કે તુમ્હેં દૂસ્રી લળકિયોંસે અલગ રખ્ખે ઔર કિસી અમીર વગૈરહકે હવાલે ન કરે.''

લળકી બેતાબીસે ઉસ્કે હાથ ચૂમને લગી. ઉસ્કા ફરેબ કામ્યાબ હો ગયા. અલી બિન સુફિયાનકા ઈત્ના હોશિયાર જાસૂસ એક લળકીકે ફરેબકા શિકાર હો ગયા.

''ઝરા ઠહરો.'' લળકીને ઉસે કહા, ''મેં દેખ આઉં કે મેરે સાથી સો ગએ હેં યા નહીં.'' વહ ખૈમેસે નિકલ ગઈ.

અલી બિન સુફિયાન સાલાર તોફીક જવ્વાદકે ઘર બેઠા નૂરૂદીન ઝંગીકી બેવાકા ઈન્તિઝાર કર રહા થા. ઈસ્લામકે ઈસ અઝીમ મુજાહિદકી બેવાને કાસિદકે ઝરીએ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી તક અપને જઝબાત પહુંચા દીએ થે. ફિર ભી ઈસસે મિલના ઝરૂરી થા. બહુતસી મા'લૂમાત લેની ઔર ઈકદામ તય કરને થે. કુછ દેર બા'દ યહ પુર અઝમત ઔરત આ ગઈ. વહ સિયાહ ઓઢનીમેં થી. અલી બિન સુફિયાનકો પહચાન ન સકી ક્યૂંકે વહ મસ્નૂઈ દાઢીમેં થા. જબ પહચાન લિયા તો ઉસ્કે આંસૂ બહને લગે. કહને લગી, "યહ વક્ત ભી હમારી કિસ્મતમેં લિખ્ખા થા કે હમ એક દૂસ્રેકો યૂં છુપ કર મિલેંગે. તુમ યહાં સર ઉંચા કરકે આયા કરતે થે, અબ ઈસ હાલમેં આએ હો કે કોઈ તુમ્હેં પહચાન ન લે ઔર મૈં ઘરસે ઈસ એહતિયાતસે નિકલી હૂં કે કોઈ મેરે પીછે યહ દેખનેકે લિએ ન આએ કે મૈં કહાં જા રહી હૂં."

અલી બિન સુફિયાનકે આંસૂ બહ રહે થે. જઝબાતકા ઐસા ગલ્બા હુવા કે વહ બહુત દેર બોલ હી ન સકા. ઝંગીકી બેવાને કહા, "અલી બિન સુફિયાન ! મૈંને યહ લિબાસ અપને ખાવિંદકે માતમકે લિએ નહીં પહના, મૈં ઈસ ગૈરતકે માતમમેં હૂં જો મેરી કૌમકા ઝેવર હે. ઈન છોટે છોટે હુક્મરાનોંને મેરે બેટેકો આલએ કાર બના કર કૌમી ગૈરત સલીબિયોંકે કદમોંમેં ડાલ દી હે. તુમ્હેં શાયદ મા'લૂમ ન હો. કલ ખલીફાકે હુક્મસે ઉસ સલીબી બાદશાહકો જિસે મેરે ખાવિંદને જંગી કેદી બનાયા થા રિહા કર દિયા ગયા હે. યહ રેનાલ્ટ થા જિસે ચંદ હી મહીને પહલે નૂરૂદીન ઝંગીને બેશુમાર સલીબી સિપાહિયોંકે સાથ એક લડાઈમેં પકડા થા. ઉસે ઔર દૂસ્રે કેદિયોંકો ઝંગી કુરકસે યહાં લે આયા થે. ઝંગી બહુત ખૂશ થે. કહતે થે કે મૈં સલીબિયોંકે સાથ ઐસી સોદાબાઝી કરકે ઈસ સલીબી હુક્મરાનકો છોડૂંગા જો ઉન્કી કમર તોડ દેગી. એક બાદશાહ ઔર આ'લા કમાંડરકી ગિરફતારી મા'મૂલીસી બાત નહીં હોતી. હમ ઈસ્કે બદલે સલીબિયોંસે અપની શરાઈત મનવા સકતે થે, મગર કલ મેરા બેટા મેરે પાસ આયા ઔર બડી ખૂશીસે કહા, 'માં ! મૈંને સલીબી હુક્મરાનકો ઔર ઉસ્કે સાથ તમામ સલીબી કેદિયોંકો રિહા કર દિયા હે.' મેરે દિલ પર ઐસી ચોટ પડી કે મૈં બહુત દેર અપને આપસે બાહર રહી. બેટેસે પૂછા કે ઈન જંગી

કેદિયોંકે ઈવઝ તુમને અપને જંગી કેદી રિહા કરા લીએ હેં? બેટેને બચ્ચોંકાસા જવાબ દિયા. કહને લગા કે હમ ઈન કેદિયોંકો લે કે ક્યા કરેંગે. હમ આઈન્દા કિસીસે લળાઈ નહીં કરેંગે."

"મૈંને બેટેસે કહા કે તુમ આઈન્દા અપને બાપકી કબર પર ન જાના. તુમ જબ મરોગે તો મેં તુમ્હેં કબ્રસ્તાનમેં દફન નહીં કરૂંગી જિસમેં તુમ્હારા બાપ દફન હે. ઈસ કબ્રસ્તાનમેં વહ શહીદ ભી દફન હેં જો સલીબિયોંકે હાથોં શહીદ હૂએ થે. તુમહેં વહાં દફન કરકે ઉન્કી તોહીન નહીં કરના ચાહતી.... લેકિન મેરા બેટા બચ્ચા હે. વહ કુછ નહીં સમઝતા. મેં ઉન અમીરોંસે ભી મિલી હૂં જિન્કે કબ્ઝેમેં મેરા બચ્ચા હે. વહ મેરા એહતિરામ કરતે હેં, લેકિન મેરી કોઈ બાત નહીં સુનતે. સલીબિયોંને અપને હુકમરાન ઔર જંગી કેદિયોંકો રિહા કરાકે ઈસ્લામકે મુંહ પર થપ્પળ મારા હે. મેં હેરાન હૂં કે સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી કાહિરામેં બેઠા હુવા ક્યા કર રહા હે. વહ કયૂં નહીં આતા ? અલી બિન સુફિયાન ! સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ક્યા સોચ રહા હે ? ઉસે કહના તુમ્હારી એક બહન તુમ્હારી ગૈરતકા માતમ કર રહી હે. ઉસે કહના કે વહ સિયાહ લિબાસ ઉસ રોઝ ઉતારેગી જિસ રોઝ તુમ દમિશ્કમેં દાખિલ હો કર મુઝે દિખા દોગે કે તુમને મિલ્લતે ઈસ્લામિયાકી આબરૂ ઉન અય્યાશ ઔર ઈમાન ફરોશોંસે છીન લી ઔર ઉસે બચા લિયા હે, વર્ના મેં ઈસી લિબાસમેં મર જાઉંગી ઔર વસિય્યત કર જાઉંગી કે મુઝે ઈસી લિબાસમેં દફન કિયા જાએ કફન ન પહનાયા જાએ. મેં રોઝે કિયામત અપને ખાવિંદ ઔર ખુદાકે સામને સુફેદ કફનમેં નહીં જાના ચાહતી."

"મેં ઈન જઝબાતકો અછ્છી તરહ સમઝતા હૂં." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "આઈએ, હકીકતકી બાત કરેં. સુલ્તાન અય્યૂબી આપકી હી તરહ બેતાબ ઔર બેચેન હેં. આપ જાન્તી હેં કે હમેં કોઈ કારવાઈ જઝબાત ઔર ઈશ્તિઆલકે ઝેરે અષર નહીં કરની ચાહિએ. યહાંકે હાલાતકા જાઈઝા લેના ઝરૂરી હે. હમ ઈસ કોશિશમેં હેં કે ખાનાજંગી ન હો. ઉસ્કી એક હી સૂરત હે, વહ યહ કે કૌમ હમારા સાથ દે. ફોજકે મુતઅલ્લિક તોફીક જવ્વાદ મુઝે યકીન દિલા ચુકે હેં કે હમારી ફોજકે ખિલાફ નહીં લળેગી. અલબત્તા મુહાફિઝ દસ્તે મુકાબલા કરેંગે."

"કૌમ આપકે સાથ હે." ઝંગીકી બેવાને કહા, "મેં ઔરત હૂં. મૈદાને જંગમેં નહીં જા સકી. મેં એક ઔર મહાઝ પર લળતી રહી હૂં. મૈંને કૌમકી ઔરતોંમેં મિલ્લી જઝબા ઈસ હદ તક પૈદા કર રખ્ખા હે કે આપ કિસી ભી વક્ત ઉન્હેં મૈદાને જંગમેં લે જા સકતે હેં. મેરે ઈન્તિઝામાતકે તહત યહાંકી તમામ નૌજવાન લળકિયાં તેગઝની ઔર તીરઅંદાઝીકી મહારત રખતી હૈં. ઔરતોંને અપને બચ્ચોં, ભાઈયોં, બાપોં ઔર ખાવિંદોંકો શોઅલે બના રખ્ખે હે. મૈંને જિન ઔરતોંકે હાથોં ઉન્હેં તર્બિયત દી હે વહ મેરે હાથમેં હૈં. અગર નોબત ખાનાજંગી તક આ ગઈ તો હર ઘરકી ઔરતેં ખલીફાકી ફોજકે ખિલાફ મોરચા બના લેંગી. અગર સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ફોજ લે કે આએ તો મેરા ખલીફા બેટા ઔર ઉસ્કે હાશિયા બર્દાર અપને આપકો તન્હા પાએંગે. તુમ જાઓ બિરાદર અલી ! ફોજ લાઓ. યહાં કે હાલાત મુઝ પર છોળો. કૌમકી તરફસે તુમ પર એક ભી તીર નહીં ચલેગા. અગર તુમ ઝરૂરત સમઝો કે મેરે બેટેકો કત્લ કર દિયા જાએ તો ભૂલ જાના કે વહ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકા ઔર મેરા બેટા હે. મેં અપને બેટેકે જિસ્મકે ટુકળે કરા લૂંગી, સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકો ટુકળે ટુકળે હોતે નહીં દેખ સકૂંગી."

તોફીક જવ્વાદને ભી અલી બિન સુફિયાનકો યકીન દિલાયા કે ખાનાજંગી નહીં હોગી. ઉસ્કે બા'દ ઉન્હોંને સ્કીમ બનાઈ કે સુલ્તાન અય્યૂબી કિસ તરહ આએગા ઔર યહાં ક્યા હોગા. યહ તય હુવા કે સુલ્તાન અય્યૂબી ખામોશીસે આએગા ઔર ખલીફા ઔર ઉસ્કે હાશા બુર્દારોંકો બેખબરીમેં આન લેગા.

વહ સલીબી લળકી જિસ્ને અલી બિન સુફિયાનકે એક આદમીસે મા'લૂમ કર લિયા થા કે યહ એકસો આદમી સલીબકે આદમી નહીં, ઉસે ખૈમેમે અકેલા છોળ કર ઔર ઉસે યહ કહ કર ચલી ગઈ કે વહ દેખને જા રહી હે કે ઉસ્કે સાથી સો ગએ હૈં યા નહીં. ઉસ્ને અપને સાથિયોંકો યહ બતાયા કે વહ ધોકેમેં આ ગએ હૈં. યહ સબ મિસ્રકે લળાકા જાસૂસ હૈં ઔર ઉન્કા કમાંડર અલી બિન સુફિયાન હે જો સુરાગરસાની ઔર જાસૂસીકા માહિર સરબરાહ હે. ઈસ ઈન્કિશાફને ઈન સલીબિયોંકો ચોંકા દિયા ઔર

વહ સોચને લગે કે ઉન્હેં કયા કરના ચાહિએ. ઉન્કે લિએ વહાં રુકના ખત્રેસે ખાલી નહીં થા. લળકી ઉસ મિસ્રી જાસૂસકે પાસ ચલી ગઈ તાકે ઉસે ફાંસે રખ્ખે. એક સલીબી બાહર નિકલા ઔર અલી બિન સુફિયાનકો ઢૂંડને લગા, મગર વહ ઉસે ન મિલા. ઉસ વક્ત તો અલી બિન સુફિયાન તૌફીક જવ્વાદકે ઘર બેઠા હુવા થા. યહ સલીબી યહ મા'લૂમ કરના ચાહતા થા કે અલી બિન સુફિયાન યહીં હે યા કહીં ગયા હુવા હે. ઉસે ગૈર હાઝિર દેખ કર સલીબીને ખત્રા મહસૂસ કિયા કે અલી બિન સુફિયાન ઉન્કી ગિરફ્તારીકા ઈન્તિઝામ કરને ગયા હે. ઉસ્ને અપને સાથિયોંકો જા કર બતાયા કે વહાંસે ફૌરન નિકલનેકી તર્કીબ કરેં. રાત આધી ગુઝર ગઈ થી. યહ લોગ શહરસે નાવાકિફ થે. દિનકે વક્ત વહ અપની મંઝિલ ઢૂંડ સકતે થે. રાતકો લળકિયોંકો સાથ સાથ લિએ ફિરના મુનાસિબ નહીં થા.

એકને મશ્વરા દિયા કે સરાએમેં ચલે ચલતે હેં. વહાં જા કર કહેંગે કે હમ કાહિરાકે તાજિર હેં. બાહર ખુલે મૈદાનમેં સો નહીં સકતે ઈસ લિએ સરાએમેં રાત ગુઝારના ચાહતે હેં. ઉન્હોંને એક આદમીકો ચોરી છુપે ઈસ કામકે લિએ ભેજ દિયા કે સરાએ તલાશ કરે ઔર વહાંસે મા'લૂમ કરે કે રાતકે વક્ત ચાર આદમિયોં ઔર ચાર ઔરતોંકો જગહ મિલ સકતી હે યા નહીં. અગર જગહ મિલ જાએ તો વહ યહાંસે અકેલે અકેલે નિકલેં ઔર સરાએમેં પહુંચ જાએં. ઉન્કે લિએ સામાન એક મસ્અલા થા. યહ બઝાહિર તિજારતી સામાન થા લેકિન ઉસમેં ઝર્રો જવાહિરાત ઔર તોહફે થે જો વહ સલીબિયોંકી તરફસે ઉમરાઅકે લિએ લાએ થે. વહ ચૂંકે ઉમરાઅકે પાસ જાનેકે લિએ આએ થે ઈસ લિએ ઉન્હેં ઐસા કોઈ ખત્રા ન થા કે પકળે જાએંગે. ઉન્હોંને બહરૂપ ઈસ લિએ ધાર રખ્ખા થા કે ઉમરાઅકે સિવા ઔર કોઈ ઉન્હેં ન પહચાન સકે. ઉમરાઅસે મિલ કર ઉન્હેં રહના ઔર તખ્રીબકારી કરની થી, ઈસ લિએ વહ અપની અસ્લિયત છુપાએ રખના ચાહતે થે.

ઉન્કા ભેજા હુવા આદમી સરાએકી તલાશમેં જા રહા થા. ગલિયાં ઔર બાઝાર વેરાન થે. ઉસે કોઈ આદમી નઝર નહીં આ રહા થા જિસસે વહ પૂછતા કે સરાએ કહાં હે. કુછ દેર ઈધર ઉધર મારે મારે ફિરનેકે બા'દ

ઉસે સામનેસે એક આદમી આતા દિખાઈ દિયા. અંધેરેમેં ઈતના હી પતા ચલતા થા કે વહ કોઈ ઈન્સાન હે. વહ કરીબ આયા તો સલીબીને ઉસસે સરાએકે મુતઅલ્લિક પૂછા. ઉસ્ને સર ઔર આધે ચહરે પર ચાદરસી ડાલ રખ્ખી થી. ઉસ્ને સલીબીકો બતાયા કે સરાએ શહરકે દૂસ્રે સિરે પર હે. ફિર ઉસસે પૂછા કે વહ ઈત્ની રાત ગએ સરાએ કયૂં ઢૂંડ રહા હે. ઐસે વકતમેં ઉસ્કે લિએ સરાએકા દરવાઝા નહીં ખુલેગા. સલીબીને ઉસે બતાયા કે વહ આજ તાજિરોંકે કાફલેકે સાથ આએ થે. ઉન્કે સાથ ચાર ઔરતેં હેં જિન્હેં વહ ખેમોંમેં નહીં રખના ચાહતે.

"હાં યહ એક મસ્અલા હે." ઉસ આદમીને કહા, "તુમ્હેં શામસે પહલે બંદોબસ્ત કર લેના ચાહિએ થા. આઓ મેં તુમ્હારી મદદ કરતા હૂં. તુમ પરદેસી હો. યહાંસે જા કર યહ ન કહો કે દમિશ્કમેં તુમ્હારી મસ્તૂરાત ખુલે મૈદાનમેં પળી રહી થીં. મુઝે અપને સાથ લે ચલો. મસ્તૂરાતકો સાથ લે આઓ. મેં સરાએ ખુલવા કર જગહ દિલવા દૂંગા."

વહ આદમી સલીબીકે સાથ ચલ પળા ઔર દોનોં કાફલેકી ખૈમેગાહ તક પહુંચ ગએ. સલીબીને ઉસે એક જગહ રોક કર કહા, "તુમ યહીં ઠહરો. મેં ઉન્હેં લે કર આતા હૂં." યહ કહ કર વહ ખૈમાગાહકે એક તરફસે ઘૂમ કર કહીં ગાઈબ હો ગયા. સલીબિયોંકે ખૈમે દૂસ્રી તરફ ઔર ઝરા હટ કર થે. ઈસ આદમીને અપને સાથિયોંકો બતાયા કે એક આદમી ઉસ્કે સાથ આયા હે જો ઉન્હેં સરાએમેં જગહ દિલા દેગા. ઉસ્કે સાથી કુછ ઘબરાએ. યહ આદમી ભી ધોકા દે સકતા થા લેકિન વહ ઐસે જાલમેં ફંસ ગએ થે જિસસે નિકલનેકે લિએ ઉન્હેં કોઈ ન કોઈ તો ખત્રા મોલ લેના હી થા. મિસ્રી જાસૂસ જો સલીબી લળકીકે ઝાંસેમેં આ ગયા થા ઉસ્ને લળકીકો યહાં તક બતા દિયા થા કે ખલીફા ઔર ઉમરાઅ સલીબિયોંકે ઝેરે અષર આ ગએ હેં, ઈસ લિએ અલી બિન સુફિયાન બહરૂપમેં એકસો લળાકા જાસૂસોંકે સાથ આયા હે ઔર ઉન્કા મિશન યહ હે કે યહાંકા જાઈઝા લેં કે સલીબી અષરાત કહાં તક પહુંચે હેં ઔર ક્યા સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે લિએ જંગી કારવાઈ ઝરૂરી હે યા નહીં.

લળકીને અલી બિન સુફિયાનકા યહ મિશન અપને સાથિયોંકો બતા

દિયા થા. યહ બળી કારઆમદ ઈત્તિલાઅ થી જો સલીબી જાસૂસ રાત હી કઠપુતલી ખલીફા તક પહુંચા કર ખિરાજે તહસીન હાસિલ કરના ચાહતે થે ઔર યહ ઈત્તિલાઅ વહ અપને સલીબી હુક્મરાનોં તક ભી પહુંચાના ચાહતે થે તાકે વહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા રાસ્તા રોકનેકા બંદોબસ્ત કર લેં. ઉન્હોંને ઈસ લળકીકો બહુત હી ખિરાજે તહસીન પેશ કિયા જિસ્ને મિસ્રી જાસૂસકે સીનેસે યહ રાઝ નિકલવા લિયા થા. યહ મિસ્રી લળકીકે ખૈમેમેં ગહરી નીંદ સોયા હુવા થા ઔર લળકી ખૈમેમેં નહીં બલ્કે અપને સાથિયોંકે પાસ થી.

ઉન્હોંને યહ ફેસ્લા કિયા કે અલી બિન સુફિયાનકે તમામ આદમી સોએ હૂએ હૈં, સબ ઈકટ્ઠે નિકલ ચલેં. સામાન ઔર જાન્વરોંકો યહીં રહને દેં. કલ સુબ્હ હોતે હી વહ મિસ્રી જાસૂસોંકો પકળા દેંગે ફિર ઉન્કા સામાન ઉન્હેં મિલ જાએગા. વહ ખૈમાગાહસે ભાગના ઈસ લિએ ચાહતે થે કે ઉન્હેં ડર થા કે અલી બિન સુફિયાન રાતકો લળકિયાં ગાઈબ કર દેગા યા ઈન સબકો મરવા દેગા યા કોઈ ધોકા દેગા. બહરહાલ રુકના ઠીક નહીં થા. વહ સબ ખૈમાગાહસે પરે પરે દબે પાવ ચલ પળે ઔર ઉસ જગહ પહુંચે જહાં ઉનકા એક સાથી એક આદમીકો ખળા કર ગયા થા, મગર વહ આદમી વહાં નહીં થા. વહ સબ ઈધર ઉધર દેખ હી રહે થે કે બેઠે હૂએ ઉંટોંકી ઓટમેંસે બહુતસે આદમી ઉઠે ઔર સલીબિયોંકો ઘેરેમેં લે લિયા. ઉન્હેં એક તરફ લે ગએ ઔર મશઅલેં જલા લી ગઈં. અલી બિન સુફિયાનને ઉન્સે પૂછા કે વહ કહાં જા રહે થે. ઉન્હોંને ઝૂટ બોલા. અલી બિન સુફિયાનને પૂછા, "વહ આદમી કોન થા જો સરાએકી તલાશમેં મારા મારા ફિર રહા થા."

એક સલીબીને કહા, "વહ મૈં થા."

"ઔર જિસસે તુમને સરાએકા રાસ્તા પૂછા થા." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "વહ મૈં થા."

યહ મહઝ ઈત્તિફાક થા ઔર અલ્લાહકા કરમ કે અલી બિન સુફિયાન તોફીક જવ્વાદકે ઘરસે વાપસ આ રહા થા. યહ સલીબી સરાએકી તલાશમેં જા રહા થા. ઉસ્ને અલી બિન સુફિયાનસે હી સરાએકા રાસ્તા પૂછા. અગર

રોશની હોતી તો સલીબી ઉસે પહચાન લેતા. એક તો અંધેરા થા દૂસ્રે અલી બિન સુફિયાનને સર પર રૂમાલ યા ચાદર ડાલ રખ્ખી થી. સલીબીકી એક હી બાત સુન કર વહ જાન ગયા કે ઉન્હેં કિસ તરહ પતા ચલ ગયા હે કે વહ ધોકેમેં આ ગએ હેં. લિહાઝા અબ ભાગનેકી ફિક્રમેં હેં. અલી બિન સુફિયાનકો મા'લૂમ થા કે યહ સલીબી બેશક જાસૂસ હેં લેકિન ઉન્હેં યહાં ઉમરાઅમેંસે કોઈ ન કોઈ નિકાહમેં લે લેગા. ચુનાંચે ઉસ્ને સલીબીકો ખૂશ અખ્લાકીકા ઝાંસા દે કર ફાંસ લિયા ઔર ઉસ્કે સાથ ખૈમાગાહ તક ચલા ગયા. વહ સોચતા રહા કે અબ ઉસે ક્યા કારવાઈ કરની ચાહિએ. સલીબીને ઉસ પર યહ કરમ કિયા કે ઉસે અપને ખૈમોંસે દૂર ખળા કર ગયા.

અલી બિન સુફિયાનને ફોરન અપને દો તીન આદમિયોંકો જગા લિયા ઔર નિહાયત ઉજલતસે ઉનહેં બતાયા કે ઉનહેં ક્યા કરના હે. હિદાયત દે કર વહ ખૂદ સલીબિયોંકે ખૈમોં તક ક્યા. વહ સબ લળકિયોં સમેત એક ખૈમેમેં જમા' હો ગએ થે. અલી બિન સુફિયાનને દબે પાવ કરીબ જા કર ઉન્કી બાતેં સુની. વહ સિર્ફ યહ જાન સકા કે સલીબી જાસૂસકો ઉસ્કા મિશન મા'લૂમ હો ગયા હે લેકિન યહ મા'લૂમ ન હો સકા કે યહ રાઝ ફાશ કિસ તરહ હુવા હે. ઈત્ની દેરમેં ઉસ્કે બહુતસે આદમી ઉસ્કી દી હૂઈ હિદાયતકે મુતાબિક બર્છિયોંસે મુસલ્લહ હો કર ઉંટોંકી ઓટમેં જા કર બેઠ ચુકે થે. સલીબિયોંકો વહીં આના થા. વહ જોં હી વહાં પહુંચે, અલી બિન સુફિયાન ભી આ ગયા ઔર સબકો ઘેર કર પકળ લિયા ગયા.

“દોસ્તોં !” અલી બિન સુફિયાનને ઉન્હેં કહા, “તુમ્હારી જાસૂસી બહુત હી કમઝોર હે. તુમ્હેં અભી બહુતસી તર્બિયતકી ઝરૂરત હે. ક્યા જાસૂસ ઈસ તરહ સુંસાન ગલિયોંમેં ફિરા કરતે હેં ? ઔર ક્યા જાસૂસ કિસી અજનબીકો પહચાને બગૈર બાત કિયા કરતે હેં ? યહ ફન મુઝસે સીખો.”

“અગર આપ યહ ફન અપને આદમિયોંકો સિખા દેં તો ઝિયાદા બેહતર હોગા.” એક સલીબીને કહા, “ક્યા આપ હમારી ઈસ મહારતકી તા'રીફ નહીં કરેંગે કે હમને આપકે એક આદમીસે આપકી અસ્લિયત મા'લૂમ કર લી હે ? યહ તો કિસ્મતકા ખેલ હે. આપ જીત ગએ હમ હાર ગએ. અગર હમારા કાઈદ મારા ન જાતા તો હમ યૂં ભટક ન જાતે.”

"મુઝે વહ આદમી બતાઓગે જિસ્ને રાઝ ફાશ કિયા હે ?" અલી બિન સુફિયાનને પૂછા.

"ઉસ ખૈમેમેં સોયા હુવા હે." એક લળકીને એક ખૈમેકી તરફ ઈશારા કરકે જવાબ દિયા, "વહ મેરે ધોકેમેં આ ગયા થા."

"યહ બાતેં અબ કાહિરામેં ચલ કર હોંગી." અલી બિન સુફિયાનને કહા.

સુબ્હ તુલૂઅ હૂઈ તો લોગોંને દેખા કે તાજિરોંકા કાફલા જા રહા થા. ઉંટોં પર જહાં તિજારતી સામાન લદા હુવા થા વહાં ખૈમે ભી લદે હૂએ થે. અલી બિન સુફિયાન ઔર ઉસ્કે એક સો આદમિયોંકે સિવા કિસીકો ઈલ્મ ન થા કે લિપટે હૂએ ખૈમોંમે ચાર લળકિયાં ઔર ચાર આદમી લિપટે હૂએ હેં. અલી બિન સુફિયાનને રવાનગીસે કુછ દેર પહલે સહરીકી તારીકીમેં એક એક સલીબીકો એક એક ખૈમેમેં લિપટ કર ઉંટોં પર લાદ કર બાંધ દિયા થા. ઉસે કોઈ ફિક્ર નહીં થા કે વહ દમ ઘુટનેસે મર જાએંગે યા ઝિંદા રહેંગે. કાફલા દમિશ્કસે નિકલ ગયા ઔર જબ શહર ઈત્ની દૂર પીછે રહ ગયા કે નઝર ભી નહીં આતા થા ઉસ્ને સલીબિયોંકો ખૈમોંસે નિકાલા. સબ ઝિંદા થે. લળકિયોંકો ઉંટોં પર ઔર મર્દોંકો ઘોળોં પર સવાર કર લિયા ગયા. સલીબિયોંને રહાઈકે લિએ વહ તમામ ઝરોં જવાહિરાત ઔર સોનેકે ટુકળે પેશ કિએ જો ખલીફા ઔર ઉમરાઅકે લિએ લાએ થે. અલી બિન સુફિયાનને કહા, "યહ સારી દોલત તો મેરે સાથ જા રહી હે."

ઉસ વક્ત રેમાંડ નામકા એક સલીબી તરીપોલીકા હુક્મરાન થા. યહ વહી ઈલાકા હે જો આજ લુબનાન કહલાતા હે. દૂસ્રે સલીબી હુક્મરાન યરોશલમ ઔર ગર્દો નવાહમેં થે. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી વફાત પર વહ સબ બહુત ખૂશ થે. વહ એક કાન્ફરન્સ કર ચુકે થે. ઉન્હોંને અપને મન્સૂબોં પર નઝરે ષાની કર લી થી ઉસ્કે મુતાબિક ફિરંગિયોંકા એક કમાંડર સીરઝ અપની ફોજ હલબ તક લે ગયા. હલબકા અમીર શમ્સુદ્દીન થા. સીરઝને ઉસે પૈગામ ભેજા કે વહ હલબ ઉસ્કે હવાલે કર દે યા સુલહનામે પર દસ્તખત કરકે તાવાન અદા કરે. શમ્સુદ્દીનને ઈસ ડરસે સલીબિયોંકે આગે હથ્યાર

ડાલ દીએ કે દમિશ્ક ઔર મોસૂલકે ઉમરાઅ ઉસે જંગમેં ઉલઝા હુવા દેખ કર ઉસ્કી મમ્લકત પર કબ્ઝા કર લેંગે. ઈસ એક હી કામ્યાબીસે સલીબી દીલેર હો ગએ. વહ જાન ગએ કે યહ મુસલમાન ઉમરાઅ એક દૂસ્રેકી મદદ કરનેકી બજાએ એક દૂસ્રેકે દુશ્મન હૈં. ચુનાંચે ઉન્હોંને જંગકે બગૈર હી મુસલમાનોંકો તેહતેગ કરનેકા મન્સૂબા બના લિયા થા. ઉન્હેં ખત્રા સિર્ફ સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબીસે થા. વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે કિર્દારસે આગા થે. ઉન્હેં ડર યહ થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી દમિશ્ક યા ઈન ઈલાકોંમેં કહીં ભી આ ગયા તો વહ તમામ ઉમરાઅકો મુત્તહિદ કર લેગા. ચુનાંચે વહ ઉમરાઅકો બહુત જલ્દ અપને ઈત્તિહાદી બના લેનેકી કોશિશ કર રહે થે. રેમાંડને ખલીફા અલ્મલિકુસ્સાલેહકો એક એલચીકે ઝરીએ તહાઈફકે સાથ યહ પેશકશ ભી ભેજ દી થી કે વહ ઉસે ઝરૂરતકે વક્ત ફોજી મદદ દેગા.

ઈસ્લામકી બકા ઔર આબરૂ કચ્ચે ધાગેસે લટક રહી થી. ઉસ્કા દારોમદાર સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈકદામ પર થા. એક સાઅત જો ગુઝર જાતી થી ઈસ્લામકો તબાહીકે કરીબ લે જાતી થી. સુલ્તાન અય્યૂબી કાહિરામેં અલી બિન સુફિયાનકા ઈન્તિઝાર કર રહા થા. ઉસે અલી બિન સુફિયાનકી રિપોર્ટકે મુતાબિક કુછ ફેસ્લા કરના થા. વહ બગ્દાદ, દમિશ્ક ઔર રેમન વગૈરહ પર ફોજકશીકે લિએ ઝહની તોર પર તય્યાર હો ચુકા થા. ઉસ્કે લિએ મુશ્કિલ યહ થી કે મિસ્રકે અંદરૂની હાલાત ઠીક નહીં થે ઔર ફોજ કમ થી. વહ મિસ્રસે ઝિયાદાસે ઝિયાદા નહીં બલ્કે કમસે કમ ફોજ અપને સાથ લે જા સકતા થા ઔર યહી એક ખત્રા થા, જો ઉસે પરેશાન કર રહા થા કે ઈત્ની કમ ફોજસે વહ ક્યા કામ્યાબી હાસિલ કર સકેગા. ઉસ્કે બાવજૂદ ઉસ્ને ફોજકશીકે સિવા દૂસ્રા કોઈ ઈકદામ સોચા હી નહીં. વહ દિનમેં એક દો બાર અપને મકાનકી છત પર જા કર ઉસ સિમ્ત દેખા કરતા થા જિસ સિમ્તસે અલી બિન સુફિયાનકો આના થા. વહ ઉફુક પર નઝર ગાળ દેતા થા.

એક રોઝ ઉસે ઉફુક પર ગર્દકે બાદલ નઝર આએ જો ઝમીનસે ઉઠે ઔર ઉપર હી ઉપર ઉઠતે ઔર ફેલતે ગએ. સુલ્તાન અય્યૂબી ઉપર હી ખળા રહા. ગર્દકા બાદલ આગે હી આગે આતા ગયા, ફેલતા ગયા..... ઔર

ફિર ઉસમેંસે ઘોળોં ઔર ઉંટોંકે હવેલે નઝર આને લગે. વહ અલી બિન સુફિયાનકા હી કાફલા થા. ઉસ્ને રાસ્તેમેં બહુત થોળે પળાવ કિએ થે. ઉસે જબ કાહિરાકે મીનાર નઝર આને લગે તો ઉસ્ને ઉંટ ઔર ઘોળે દોળા દીએ. ઉસે એહસાસ થા કે ગુઝરતે હૂએ લમ્હોંકી કીમત ક્યા હે ઔર ઉસ્કે ઈન્તિઝારમેં સુલ્તાન સલાહુદીન અય્યૂબી રાતકો સોતા ભી નહીં થા.

ફિર વહ લમ્હા આ ગયા જબ ગર્દસે અટા હુવા અલી બિન સુફિયાન સુલ્તાન અય્યૂબીકે સામને ખળા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસે નહાને ધોનેકી મુહ્લત ન દી. વહ ખબરેં સુનનેકે લિએ બેતાબ થા. ઉસ્કે ખાના વગૈરહ વહીં લાનેકા હુકમ દે કર ઉસે દફતરમેં લે ગયા. અલી બિન સુફિયાનને ઉસે તફસીલી રિપોર્ટ દી. નૂરૂદીન ઝંગીકી બેવાકા પૈગામ, ઉસ્કે જઝબાત ઔર તઅષ્ષુરાત સુનાએ. સાલાર તોફીક જવ્વાદસે જો બાત ચીત હૂઈ થી વહ સુનાઈ ઔર આખિરમેં બતાયા કે વહ દમિશ્કસે એક તોહફા લાયા હે. યહ તોહફા ચાર સલીબી જાસૂસ મર્દ ઔર ચાર લળકિયાં થીં. ઉસ્ને સુલ્તાન અય્યૂબીસે કહા, "મેં શામસે પહલે પહલે કુછ કીમતી મા'લૂમાત ઈન લોગોંસે હાસિલ કર લૂંગા."

"તો ઈસ્કા મતલબ યહ હુવા કે હમેં ફોજી તાકત ઈસ્તિઅમાલ કરની પળેગી." સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા.

"કરની પળેગી ઔર હમ ઝરૂર કરેંગે." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "મુઝે ઉમ્મીદ હે કે ખાનાજંગી નહીં હોગી."

સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને દો ઐસે ફોજી મુશીરોંકો બુલાયા જિસ પર ઉસે કુલ્લી તોર પર એ'તિમાદ થા. વહ આએ તો ઉસ્ને ઉન્હેં કહા, "મેં તુમસે અબ જો ભી બાત કરૂં વહ અપને સીનેમેં ઉતાર લેના તુમ દોનોંકે અલાવા અલી બિન સુફિયાન તીસ્રા આદમી હોગા.જો ઈસ રાઝસે વાકિફ હોગા." ઉસ્ને ઉન્હેં દમિશ્ક ઔર દીગર તમામ ઈસ્લામી રિયાસતોં ઔર જાગીરોંકે અહવાલો કવાઈફ સુનાએ. અલી બિન સુફિયાનકી લાઈ હુઈ રિપોર્ટ સુનાઈ ઔર કહા, "અલ્લાહકી ફોજ અલ્લાહકે હુકમકી તા'મીલ કિયા કરતી હે. અમીર ઔર ખલીફાકી ઈતાઅત હમ પર ફર્ઝ હે લેકિન અમીર ઔર ખલીફા હી અલ્લાહકે અઝીમ મઝહબ ઔર ઉસ્કે રસૂલ

સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમકી નામૂસકે દુશ્મન હો જાએં તો અલ્લાહકે સિપાહી પર ફર્ઝ આઈદ હોતા હે કે વહ અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વસલ્લમ ઔર ઉમ્મતે રસૂલુલ્લાહકી નામૂસકો બચાએં. અગર મેરા વુજૂદ મુલ્કો મિલ્લતકે લિએ ખત્રે ઔર બદનામીકા બાઈષ હે તો તુમ્હારા ફર્ઝ હે કે મેરા સર મેરે ધળસે જુદા કર દો યા મુઝે બેળિયાં પહના કર કેદખાનેમેં ફેંક દો ઔર મુલ્કમેં અહકામે ખુદાવંદી નાફિઝ કરો. આજ યહી ફર્ઝ હમ પર આઈદ હો ગયા હે. હમારા ખલીફા કૌમી ગૈરતસે દસ્તબરદાર હો કર ઈસ્લામકે દુશ્મનોંકે હાથોમેં ચલા ગયા હે. ઉન્સે મદદ માંગ રહા હે. ઉન્કે જાસૂસોંકો પનાહ દે રહા હે, ઉસ્કે હાશિયા બરદાર ઐશો ઈશ્રતમેં ડૂબ ગએ હેં. સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે હિસ્સે બિખરે કર રહે હેં. શમ્સુદ્દીન વાલિએ હલબને સલીબિયોંકે આગે હથ્યાર ડાલ કર તાવાન અદા કિયા ઔર સુલહ કર લી હે ઔર સલીબી આલમે ઈસ્લામ પર હાવી હોતે જા રહે હેં. તો ક્યા હમારે લિએ યહ ઝરૂરી નહીં હો ગયા કે હમ ફોજી તાકતસે ખલીફાકો ઈસ મુકદ્દસ ગદ્દીસે ઉઠાએં ઔર ઈસ્લામકી આબરૂ બચાએં ?''

"બિલ્કુલ ફર્ઝ હો ગયા હે.'' દોનોં મુશીરોંને બયક ઝુબાન કહા.

"અબ હમારા ઈકદામ જો કુછ ભી હોગા વહ હમ ચારોંકે દરમિયાન રાઝ હોગા.'' સુલ્તાન અય્યૂબીને કહા ઔર ઉન્કે સાથ અપને સોચે હૂએ ઈકદામકી મન્સૂબાબંદી શુરૂઅ કર દી.

સલીબી જાસૂસોં ઔર લળકિયોંકો અલી બિન સુફિયાન અપને મખ્સૂસ તેહખાનેમેં લે ગયા ઔર ઉન્હેં કહા, "તુમ ઐસે જહન્નમમેં દાખિલ હો ગએ હો જહાં તુમ ઝિંદા ભી નહીં રહોગે, મરોગે ભી નહીં. અપને જિસ્મોંકો હડ્ડિયોંકા ઢાંચા બનાઓ જો બાતેં તુમ મેરે સામને ઉગલોગે વહ ઈસી સિહતમંદીકી હાલતમેં બતા દો ઔર ઈસ જહન્નમસે રહાઈ હાસિલ કરો. મેં તુમ્હેં સોચનેકા મોકા' દેતા હૂં. થોળી દેર બા'દ આઉંગા.''

વહ જબ ઉન્હેં બેળિયાં ડાલનેકા હુક્મ દે રહા થા તો એક સલીબીને કહા, "હમ સારી બાતેં બતા દેંગે. હમેં સઝા દેનેસે પહલે યહ દરખ્વાસ્ત સુન લેં કે હમ તન્ખવાહ પર કામ કરનેવાલે મુલાઝિમ હેં. સઝા હુક્મ દેનેવાલોંકો મિલની ચાહિએ. હમ જો મર્દ હેં સખ્તિયાં બર્દાશ્ત કર લેંગે. હમ

ઈન લળકિયોંકો અઝિય્યતસે બચાના ચાહતે હૈં."

"ઉન્હેં કોઈ હાથ નહીં લગાએગા." અલી બિન સુફિયાનને કહા, "તુમ મેરા કામ આસાન કર દોગે, તો લળકિયાં તુમ્હારે સાથ રહેંગી. ઈસ તેહખાનેસે તુમ સબકો નિકાલ લિયા જાએગા ઔર બાઈઝઝત નઝરબંદીમેં રખ્ખા જાએગા."

ઉન્હોંને જો ઈન્કિશાફ કિએ ઉન્સે ઉન તમામ હાલાતકી તસ્દીક હો ગઈ જો નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી વફાતકે બા'દ પૈદા હો ગએ થે.

તીન રોઝ બા'દ....

મિસ્રકી સરહદસે બહુત દૂર, શિમાલ મશ્રિકકી સિમ્ત, મિટ્ટીકે ઉંચે નીચે ટીલોં ઔર ઘાટિયોંકા વસીઅ ખિત્તા થા જિસમેં કહીં કહીં સબ્ઝા ભી થા ઔર પાની ભી. યહ ખિત્તા કાફલોં ઔર ફોજોંકે આમ રાસ્તોંસે હટ કર થા. ઉસ્કે અંદર એક જગહ બેશુમાર ઘોળે બંધે હૂએ થે. ઉન્સે ઝરા પરે સવાર સોએ હૂએ થે ઔર ઈન્સે અલગ હટ કર છોટાસા એક ખૈમા લગા હુવા થા જિસ્કે અંદર એક આદમી સોયા હુવા થા. તીન ચાર આદમી ટીલોંકે ઉપર ઉપર ટહલ રહે થે ઔર તીન ચાર આદમી ઈસ ખિત્તેકે બાહર બિખર કર ઘૂમ ફિર રહે થે. ખૈમેમેં સોયા હુવા આદમી સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી થા. ટીલોં પર ઔર ટીલોંકે બાહર ઘૂમને ફિરનેવાલે આદમી સંતરી થે ઔર જો સવાર સોએ હૂએ થે વહ સુલ્તાન અય્યૂબીકે સવાર થે. ઉન્કી તા'દાદ સાતસો થી.

સુલ્તાન અય્યૂબીને બળી ગહરી સોચો બિચારકે બા'દ યહ ફેસ્લા કિયા થા કે વહ કમસે કમ ફોજ અપને સાથ લે કર દમિશ્ક જાએગા. અગર ઉસ્કા ઈસ્તિકબાલ એક સુલ્તાનકી હેષિયતસે હુવા તો ઝુબાની બાત ચીત કરેગા ઔર અગર મુઝાહમત હૂઈ તો વહ ઈસી નફરીસે મુકાબલા કરેગા. અલી બિન સુફિયાનને ઉસે યકીન દિલાયા થા કે ખલીફા ઔર ઉમરાઅકે મુહાફિઝ દસ્તોંને મુઝાહમત કી તો સાલાર તોફીક જવ્વાદ અપની ફોજ સુલ્તાન અય્યૂબીકે હવાલે કર દેગા. ઝંગીકી બેવાને યકીન દિલાયા થા કે શહરકે લોગ સુલ્તાન અય્યૂબીકા ઈસ્તિકબાલ કરેંગે. લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબીને

અપને આપકો ખૂશ ફહમિયોંમેં કભી મુબ્તલા નહીં હોને દિયા થા. ઉસ્ને યહ ફર્ઝ કરકે ફેસ્લા કિયા થા કે વહ સાતસો સવારોંકે સાથ જહાં જા રહા હે વહાંકા હર એક સિપાહી ઔર બચ્ચા બચ્ચા ઉસ્કા દુશ્મન હે. ઉસ્ને અપને રસાલે (ઘોળસવાર દસ્તોં)મેંસે વહ સાતસો સવાર મુન્તખબ કિએ થે જો બહુતસે મા'રિકે લળ ચુકે થે ઉનમેં છાપામાર સવાર ભી થે જો દુશ્મનકે અકબમેં મા'રિકે લળનેકા તજરુબા રખતે થે. જંગી મહારતકે અલાવા યહ સવાર જઝબેકે જુનૂની થે જિન્કી આંખેં સલીબકા નામ સુન કર લાલ સુર્ખ હો જાયા કરતી થીં. આજકી ફોજી ઝુબાનમેં યહ "ક્રેક ટ્રોપ્સ" થે.

કાહિરાસે ઈન સવારોંકો સુલ્તાન અય્યૂબીને રાતકે વક્ત ખુફિયા તરીકેસે નિકાલા થા. વહ એક એક દો દો કરકે નિકલે થે ઔર કાહિરાસે બહુત દૂર એક પહલેસે બતાઈ હૂઈ જગહ ઈકટ્ઠે હૂએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ભી ખુફિયા તરીકેસે કાહિરાસે નિકલા થા. સિર્ફ અલી બિન સુફિયાન ઔર દો ખુસૂસી ફોજી મુશીરોંકો ઈસ્કા ઈલ્મ થા. સુલ્તાન અય્યૂબીકા મુહાફિઝ દસ્તા બદસ્તૂર કાહિરામેં ઉસ્કે ઘર ઔર હેડકવાર્ટરમેં મુસ્તઈદ રહતા થા. ઉસસે યહ તઅષ્ષુર દિયા જા રહા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબી યહીં હે.

તમામ યૂરપી ઔર મુસલમાન મુઅર્રિખ ઈસ પર મુત્તફિક હેં કે સુલ્તાન અય્યૂબીને સાતસો સવાર મુન્તખબ કિએ. ખુફિયા તરીકેસે શહરસે નિકલા ઔર દમિશ્કકો રવાના હુવા. કાહિરા ઔર ગર્દો નવાહમેં સલીબી જાસૂસ મૌજૂદ થે. ઉનમેં મિસ્રી મુસલમાન ભી થે જિનમેં કુછ સરકારી મુલાઝમતમેં ભી થે, મગર કિસીકો ખબર તક ન હૂઈ કે કાહિરાસે સુલ્તાન અય્યૂબી ઔર સાતસો સવાર ગાઈબ હેં. મુઅર્રિખીન લિખતે હેં કે સુલ્તાન અય્યૂબી દમિશ્કમેં દાખિલ હોને તક અપની નકલો હરકતકો રાઝમેં રખના ચાહતા થા ઈસ મકસદકે લિએ વહ રાતકો સફર કરતા ઔર દિનકો કહીં છુપ જાતા થા. સાતસો ઘોળોં ઔર સવારોંકો છુપાના મુમ્કિન નહીં થા લેકિન સુલ્તાન અય્યૂબી રેગઝારકા ભેદી થા. ઐસે રાસ્તેસે જા રહા થા જિધરસે કોઈ કાફલા નહીં જાયા કરતા થા ઔર વહ છુપનેકી જગહ ઢૂંડ લેતા થા. દો યૂરપી મુઅર્રિખોંને યહ ભી લિખ્ખા હે કે ઈસ ખુફિયા સફરકે દોરાન વહ સવારોંકે સાથ આમ સિપાહિયોંકી તરહ ઘુલા મિલા રહતા, ગપ શપ લગાતા ઔર

બાતોં બાતોંમેં ઉન્હેં આગકે બગોલે બનાતા રહા. ઈસકે સાથ ઉન્હેં સમઝાતા રહા કે આગે હાલાત ક્યા હૈં ઔર ક્યા હો સકતે હૈં. ઉસ્ને સવારોંકો કિસી ખૂશફહમીમેં મુબ્તલા નહીં કિયા, કોઈ ઝૂટી ઉમ્મીદ નહીં દિલાઈ, ઉન્હેં ખતરોંસે આગાહ કરતા રહા. સુલ્તાન અય્યૂબીકી શખ્સિયત ઔર કિર્દારમેં જો જલાલ થા વહ હર એક સવારકી રૂહમેં ઉતર ગયા ઔર સવાર ઉળકર દમિશ્ક પહુંચનેકે લિએ બેતાબ હો ગએ.

મુઅર્રિખોંમેં અલ્બત્તા યહ ઈખ્તિલાફ પાયા જાતા હે કે યહ ૧૧૭૪કા કોનસા મહીના થા. બા'ઝ કહતે હૈં કે યહ જૂલાઈકા મહીના થા, બા'ઝને નવમ્બર લિખ્ખા હે. બહરહાલ યહ વાકિઆ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી વફાતકે બા'દકા હે. અગર વકાઈઅ નિગારોંકી તહરીરોંમેં છોટે છોટે વાકિઆત ગોરસે પઢ્હે જાએં તો મા'લૂમ હોતા હે કે સુલ્તાન અય્યૂબી સિતમ્બરકે ઈબ્તિદાઈ દિનોંમેં દમિશ્કકે લિએ રવાના હુવા થા. ઉસ્ને મિસ્રકી હાઈકમાંડ ખુફિયા તોર પર અપને દો મુશીરોંકે સુપુર્દ કર દી થી. સૂડાનકી તરફકી સરહદ પર મોરચાબંદી ઔર દિફાઈ ઈન્તિઝામાત મઝીદ મઝબૂત કર દીએ થે. શિમાલકી તરફ બહરિયાકો હુક્મ દિયા ગયા થા કે હર વકત, દિન ઔર રાત, સમંદરમેં દૂર દૂર તક કશ્તિયાં ગશ્ત કરતી રહેં ઔર જંગી જહાઝ બહરી સિપાહિયોંકે સાથ હર લમ્હા તય્યારીકી હાલતમેં રહેં. સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને જાનશીનોંસે કહ દિયા થા કે કિસી ભી તરફસે હમ્લા આએ તો વહ ઉસ્કે હુક્મકા ઈન્તિઝાર ન કરેં. ઉસ્ને યહ ભી હુક્મ દે દિયા થા કે સરહદ પર દુશ્મન ઝરાસી ભી ગળ બળ કરે તો શદીદ કિસ્મકી જવાબી કારવાઈ કરો. હર વક્ત જારહિય્યત (બિલા વજહ હમ્લા)કે લિએ તય્યાર રહો. અગર ઝરૂરત મહસૂસ હો તો સૂડાનકે અંદર જા કર મિસ્રકા દિફાઅ કરો.

સુલ્તાન અય્યૂબી મિસ્રકો અપની ફોજ ઔર ખુદાકે હવાલે કરકે ચોરી છુપે સાતસો સવારોંકે સાથ દમિશ્ક જા રહા થા.

દમિશ્કકે કિલ્એ પર સંતરી ઘૂમ ફિર રહે થે. ઉન્હેં દૂર ઉફુક પર ગર્દકે ઘને બાદલ ઉઠતે નઝર આએ જો દમિશ્કકી તરફ આ રહે થે. વહ કુછ દેર

દેખતે રહે. શાયદ તાજિરોં ઔર મુસાફિરોંકા કોઈ બળા કાફલા હોગા, મગર ઉંટ ઈતની ગર્દ નહીં ઉળાતે. યહ ઘોળે મા'લૂમ હોતે થે, ગર્દ બહુત કરીબ આ ગઈ તો ઉસમેં ઝરા ઝરા ઘોળે નઝર આને લગે ઔર ફિર ઉપર ઉઠી હૂઈ બર્છિયોંકી અંતિયાં નઝર આને લગીં. હર બર્છીકે સાથ કપળેકી લમ્બૂતરી ઝંડી થી. યહ બિલા શકો શુબા કોઈ ફોજ થી ઔર યહ ફોજ ખલીફાકી નહીં હો સકતી થી. એક સંતરીને નકારા બજા દિયા. કિલ્એકી દૂસરી દીવારોં પર ભી નક્કારે બજ ઉઠે. કિલ્એમેં જો ફોજ થી વહ તય્યારીકી પોઝિશનમેં આ ગઈ. દીવારોંકે ઉપર તીર અંદાઝોંને તીર ડાલ લિએ. કિલ્એકા કમાંડર ભી ઉપર આ ગયા. ગર્દ ઉળાતે હૂએ સવાર કિલ્એકે કરીબ આ ગએ ઔર હમ્લેકી તર્તીબમેં આ કર રુક ગએ. કિલ્એકે કમાંડરને સવારોંકે કમાંડરકા ઝંડા દેખા તો વહ ઠિઠક ગયા. યહ સલાહુદીન અય્યૂબીકા ઝંડા થા. કિલ્એદારકો સરકારી તોર પર બતાયા જા ચુકા થા કે સુલ્તાન અય્યૂબીને ખૂદ મુખ્તારીકા એ'લાન કર દિયા હે જિસ્કા મત્લબ યહ થા કે અગર વહ ઈસ તરફ આએ તો ઉસે બિલા રોક ટોક શહરમેં દાખિલ ન હોને દિયા જાએ.

"આપ કિસ ઈરાદેસે આએ હેં ?" કિલ્એદારને પૂછા, "અગર ખલીફાસે મિલના હે તો અપને સવાર દૂર પીછે લે જાએં ઔર અકેલે આગે આએં."

"ખલીફાસે કહ દો સલાહુદીન અય્યૂબી બાહર બુલા રહા હે." સુલ્તાન અય્યૂબીને બુલંદ આવાઝસે કહા, "ઔર તુમ સુન લો મેરે સવાર પીછે નહીં જાએંગે, શહરમેં જાએંગે. ખલીફાકો ઈત્તિલાઅ દો કે વહ બાહર ન આયા તો બહુતસે મુસલમાનોંકા ખૂન ઉસ્કી ગરદન પર હોગા."

"સલાહુદીન બિન નજમુદીન અય્યૂબ !" કિલ્એકે કમાંડરને કહા, "મેં તુમ્હેં ખબરદાર કરતા હૂં કે તુમ્હારા એક ભી સવાર ઝિંદા વાપસ નહીં જાએગા. મેં ખલીફાકે હુકમકા પાબંદ હૂં. તુમ્હારે લિએ શહરકા કોઈ દરવાઝા નહીં ખુલેગા."

કિલ્એકે બાહર જો સિપાહી પહરે પર થે ઉન્હોંને ખલીફાકી તરફ એક સિપાહી દોળા દિયા થા. યહ ઉન લોગોંકી ડયૂટી થી કે ખલીફાકો ખત્રેસે

આગાહ કર દેં તાકે ફોજકો તય્યારીકા હુક્મ દિયા જાએ. ઈધર સુલ્તાન અય્યૂબીને અપને સવારોંકો કુછ હુક્મ દિયા. સવારોંને બિજલીકી તેઝીસે હરકત કી. વહ ઔર ઝિયાદા ફેલ ગએ. સવારોંને કમાનેં નિકાલ લીં ઔર ઉનમેં તીર ડાલ લિએ. ઉધર દમિશ્ક શહરકા બળા દરવાઝા બંદ કર દિયા ગયા ઔર શહરકી ફસીલ પર ભી તીરઅંદાઝ તય્યાર હો ગએ.

કિલ્એદાર યા'ની કિલ્એકા કમાંડર ગાલિબન ખલીફાકે હુક્મકા યા શાયદ અંદરસે આનેવાલી ફોજકા ઈન્તિઝાર કર રહા થા. ઉસ્ને કોઈ કારવાઈ ન કી. મુકાબલેકે લિએ વહ તય્યાર થા. ખલીફાકો બાહરકી સૂરતે હાલકી ઈત્તિલાઅ મિલ ગઈ. વહ બચ્ચા થા. એક બાર તો જોશમેં આ ગયા ફિર ઘબરા ગયા. ઉસ્કે મુશીરોંને ઉસ્કા હોસ્લા બળ્હાયા ઔર ઉસસે હુક્મ દિલવાયા કે ફોજ બાહર નિકલ કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ઘેરેમેં લે લે ઔર હથ્યાર ડલવા કર સુલ્તાન અય્યૂબીકો ગિરફતાર કર લે. ઈસ ઈષ્ના (દોરાન)મેં શહરકે લોગોંકો ભી પતા ચલ ગયા કે સુલ્તાન અય્યૂબી ફોજ લે કર આયા હે. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી બેવા હરકતમેં આ ગઈ. ઉસ્ને ઔરતોંકી જો ઝમીનદોઝ જમાઅત બના રખ્ખી થી વહ ભી સરગર્મ હો ગઈ. ઘર ઘર ઈત્તિલાઅ પહુંચ ગઈ કે સુલ્તાન અય્યૂબી આયા હે. ઔરતેં બાહર નિકલ આઈ ઔર ‘‘જોશ આમદીદ સલાહુદ્દીન અય્યૂબી’’કે ના'રે લગાને લગીં. બા'ઝને ફૂલ ભી ઈકટ્ઠે કર લિએ. મર્દ ભી નિકલ આએ. ના'રોંસે દમિશ્ક ગુંજને લગા. ખલીફાકે હાશિયા બર્દારોંકો શહરિયોંકા યહ રવય્યા પસંદ ન આયા, મગર શહરિયોંકા સેલાબ શહરકે દરવાઝે પર ટૂટ પળા થા. લોગ શહરકી ફસીલ પર ભી ચળ્હ ગએ થે ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકી ખૂશ આમદીદ કહ રહે થે.

ખલીફા ઔર ઉસ્કે હવારિયોંકો સબસે બળી ચોટ યહ પળી કે ઉન્હેં ઈત્તિલાઅ મિલી કે ફોજને સુલ્તાન અય્યૂબીકે મુકાબલેમેં આનેસે ઈન્કાર કર દિયા હે. સિપાહિયોં તક તો હુક્મ હી નહીં પહુંચા થા. ઈન્કાર કરનેવાલે સાલાર ઔર દીગર કમાંડર થે. કમાંડરોંને ઉન્હેં ખબરદાર કર દિયા કે ઉન્હોંને સુલ્તાન અય્યૂબીકે ખિલાફ હથ્યાર ઉઠાએ તો ઉન્હેં ઘોળોંકે પીછે બાંધ કર શહરમેં ઘસીટા જાએગા. તીન ચાર કમાંડરોંને એક દૂસ્રેકે ખિલાફ તલ્વારેં

નિકાલ લીં. મુઆમલા ખૂન ખરાબે તક પહુંચનેવાલા થા કે ઝંગીકી બેવા આન પહુંચી. યહ ઔરત પાગલોંકી તરહ ભાગ દોળ રહી થી. વહ ઘોળે પર સવાર થી. ઘોળા બુરી તરહ હાંપ રહા થા. વહ દેખને આઈ થી કે ફોજ ક્યા કર રહી હે. કહીં ખાના જંગીકી સૂરત તો પૈદા નહીં હો ગઈ? ઉસ્ને યહ મંઝર દેખા કે તીન ચાર કમાંડર તલ્વારેં નિકાલે એક દૂસ્રેકો લલ્કાર રહે થે ઔર દૂસ્રે બીચ બચાવ કર રહે થે. ઉનમેં તોફીક જવ્વાદ ભી થા. ઝંગીકી બેવાકો દેખતે હી વહ દોળ કર ઉસ તક ગયા ઔર કહા, "આપ યહાં ક્યા કર રહી હેં?"

"યહાં ક્યા હો રહા હે ?" ઈસ અઝીમ મુજાહિદાને પૂછા, "ક્યા ફોજ સલાહુદ્દીનકે ઈસ્તિકબાલકે લિએ જા રહી હે યા મુકાબલેકે લિએ ?"

"ફોજ નહીં જા રહી." તોફીક જવ્વાદને જવાબ દિયા, હમને ખલીફાકે હુક્મકી તા'મીલ નહીં કી. યહ લોગ આપસમેં લળના ચાહતે હેં. ઉનમેં દો ખલીફાકે વફાદાર હેં.

ઝંગીકી બેવા ઘોળેસે કૂદ કર ઉતરી ઔર ઉન કમાંડરોંકે દરમિયાન આ ગઈ જો એક દૂસ્રેકો લલ્કાર રહે થે. ઈસ ઔરતને અપના સર નંગા કર દિયા ઔર ઉન્સે ચિલ્લા કર કહા, "બે ગય્રતો ! પહલે ઈસ સરકો તનસે જુદા કરો. અપની માંકા સર ઈસ મિટ્ટીમેં ફેંકો ફિર કાફિરોંકી હિમાયતમેં લળના. તુમ ઉન બેટિયોંકો ભૂલ ગએ હો જિન્હેં કાફિર ઉઠા કર લે ગએ. તુમ અપની ઉન બચ્ચિયોંકો ભૂલ ગએ હો જો કાફિરોંકી દરિન્દગીસે મર ચુકી હેં. તુમ કિસકી હિમાયતમેં એક દૂસ્રેકે ખિલાફ તલ્વારેં નિકાલેં હૂએ હો ? મેરે બેટેકે વફાદાર કાફિર હેં. આઓ પહલે મેરી ગરદન ઉળાઓ! ફિર અય્યૂબીકે મુકાબલેમેં જાના."

ઝંગીકી બેવાકે આંસૂ બહ રહે થે. મુંહસે ઝાગ ફૂટ રહી થી. કમાંડરોંને તલ્વારેં નિયામોંમેં ડાલ લીં ઔર સર ઝુકા કર ઈધર ઉધર હો ગએ.

"ક્યા ફોજને હુક્મ ઉદૂલી કી હે ?" યહ ખલીફાકે એક મુશીરકી ઘબરાઈ હૂઈ આવાઝ થી જિસ્ને ખલીફાકે દરબારમેં સન્નાટા તારી કર દિયા.

"મુહાફિઝોંકે દસ્તે બાહર નિકાલો." એક અમીરને ગુસ્સેસે કહા, "જમ કર મુકાબલા કરો."

થોળી હી દેર બા'દ મુહાફિઝોંકે દસ્તે તય્યાર હો ગએ. ઉસ વક્ત શહરિયોંકા હુજૂમ ઔર ઝિયાદા બળ્હ ગયા થા. ઔરતેં ચિલ્લા રહી થીં, "દરવાઝે ખોલ દો. હમારી અસ્મતોંકા પાસબાન આયા હે." મર્દ ના'રે લગા રહે થે. મુહાફિઝ દસ્તોંકો આગે બળ્હનેકા રાસ્તા નહીં મિલ રહા થા. ઉસ વક્ત ખિલાફતકા કાઝી, કમાલુદ્દીન સામને આ ગયા. વહ ખલીફાકે દરબાનમેં ગયા. કાઝીકી હેષિયત સબસે ઉંચી ઔર કાબિલે એહતિરામ સમઝી જાતી થી. ઉસ્ને ખલીફાસે કહા કે "અગર ઉસ્ને સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે મુકાબલેકે લિએ અપની ફોજ ભેજી તો શહરી ઈસ ફોજ પર ટૂટ પળેંગે. ઈસસે ઝિયાદા તર નુકસાન શહરિયોંકા હોગા. ખાનાજંગી હોગી. અપને હાથોંસે અપને બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકો મરવાનેકે અલાવા સબસે બળા નુકસાન યહ હોગા કે સલીબી ફોજ જો યહાંસે દૂર નહીં કિસી મુઝાહમતકે બગૈર અંદર આ જાએગી. ફિર આપ રહેંગે ન આપકી ખિલાફત. ઈન્ટસે ઈન્ટ બજ જાએગી. શરીઅતકા હુક્મ યહ હે કે ભાઈ ભાઈકે ખિલાફ નહીં લળ સકતા. ઝરા બાહર આ કર લોગોંકી બેતાબિયાં દેખેં. ક્યા આપ ઈસ તૂફાનકો રોક લેંગે ?"

"શહરકી ચાબી મેરે હવાલે કર દેં." કાઝી કમાલુદ્દીનને કહા.

ચાબી કાઝીકે હવાલે કર દી ગઈ. ઉસ્ને અપને હાથોં શહરકા દરવાઝા ખોલા. શહીરયોંકા હુજૂમ રુકે હૂએ સેલાબકી તરહ બાહર નિકલા. કાઝી કમાલુદ્દીનને ચાબી સુલ્તાન અય્યૂબીકે હવાલે કી. સુલ્તાન અય્યૂબીને દો ઝાનૂ હો કર કાઝીકે હાથ ચૂમે ઔર ઉસ્કે સાથ શહરમેં દાખિલ હુવા ઔર જબ નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી બેવા સામને આઈ તો સુલ્તાન અય્યૂબીકી સિસ્કિયાં નિકલ ગઈ. ઝંગીકી બેવા ઉસસે લિપટ ગઈ ઔર બચ્ચોંકી તરહ બિલ બિલાને લગી. ઉસ્કી હિચકિયા થમ નહીં રહી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીકે સવારોં પર ઔરતોંને ફૂલ ફેંકે. બલાએં લીં ઔર ઉન્હેં જુલૂસમેં અંદર લે ગઈ.

કિલ્એકી ચાબી ભી સુલ્તાન અય્યૂબીકે હવાલે કર દી ગઈ. વહ સબસે પહલે અપને ઘર ગયા. વહ દમિશ્કકા રહનેવાલા થા. બળે જઝબાતી અંદાઝસે ઉસ પુરાને મકાનમેં દાખિલ હુવા. જહાં વહ પૈદા હુવા થા.

કુછ દેર આરામ કરનેકે બા'દ ઉસ્ને ફોજકે છોટે બળે કમાંડરોંકો અપને મકાનમેં બુલાયા. ઉન્કે સાથ બાતેં કરકે મા'લૂમ કિયા કે ઉન પર કિસ હદ તક એ'તિમાદ કિયા જા સકતા હે. ફોજકી હાલત ઔર કેફિયત પૂછી ઔર અપને અહકામ જારી કિએ. ઈસી દોરાન ઉસે ઈત્તિલાઅ મિલી કે ખલીફા અપને વફાદાર મુશીરોં, વઝીરોં ઔર અમીરોંકે સાથ લા પતા હો ગયા હે.

ફોજકે દો તીન આ'લા હુક્કામ ભી ઉસ્કે સાથ ફરાર હો ગએ થે. સુલ્તાન અય્યૂબી ફોરન ઉઠા ઔર ફરાર હોનેવાલોંકે ઘરોં પર છાપે મરવાએ. યહ ઘર દર અસલ મહલ થે. ભાગનેવાલે અપની જાનેં બચા કર ભાગે થે. ઉન્કા માલો દોલત પીછે રહ ગયા થા. હરમકી ઔરતેં, રક્કાસાએં ઔર ઐશો ઈશ્રતકા સારા સામાન પીછે રહ ગયા થા. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉસ તમામ દોલત પર કબ્ઝા કરકે ઉસમેંસે કુછ બય્તુલ્માલમેં દે દિયા ઔર ઝિયાદા તર ગરીબોં ઔર અપાહજોંમેં તકસીમ કર દિયા.

ઉસ્ને ખલીફા ઔર મફરૂર ઉમરાઅ વગૈરહકે તઆકુબકી ઝરૂરત મહસૂસ ન કી. ઉસ્ને મિસ્ર ઔર શામકી વહદત યા'ની એક સલ્તનતકા એ'લાન કર દિયા ઔર અપને ભાઈ તકિયુદ્દીનકો દમિશ્કકા અમીર (ગવર્નર) મુકર્રર કર દિયા. દૂસરે હિસ્સોંકે નએ ગવનર મુકર્રર કિએ ઔર ઈસ સલ્તનતકે ઈસ્તિહકામ ઔર દિફાઅકે ઈન્તિઝામાતમેં મસ્રૂફ હો ગયા, મગર ઉસ્કી એન્ટીલીજન્સકી રિપોર્ટેં ઉસે બતા રહી થીં કે ઉસ્કે ઉમરાઅ જો અલ્મલિકુસ્સાલેહકે વફાદાર થે ઉસે ચેનસે નહીં બેઠને દેંગે. યૂરપી મમાલિકસે આઈ હૂઈ ઈત્તિલાઆતસે પતા ચલા કે સલીબી બહુત બળા લશ્કર તય્યાર કર રહે હૈં જિસસે વહ આલમે ઈસ્લામ પર ફેસ્લા કુન હમ્લા કરેંગે. ઉસ્કે લિએ સબસે બળા ખત્રા યહ થા કે ઉસ્કે અપને ઉમરાઅ ઉસે શિકસ્ત દેનેકે લિએ સલીબિયોંકી રાહ દેખ રહે થે. લિહાઝા ઉસ્કે લિએ ઝરૂરી થા કે પહલે ઈન બાગિયોંકો ઠિકાને લગાએ. યહ મા'મૂલીસી મુહિમ (મા'મૂલી કામ) નહીં થી. દમિશ્કકી ફોજકી અહલિય્યતસે વહ વાકિફ ન થા. ઉસ્ને ફોરી તોર પર ઈસ ફોજકી ટ્રેનિંગ શુરૂઅ કર દી. ઉસે જહાં લળના થા વહ પહાળી ઈલાકા થા. મોસમે સુર્મામેં ઈન પહાળોં પર બરફ ભી પળતી થી ઔર મોસમે સુર્મા આ રહા થા.

કાહિરા ઔર દમિશ્કમેં ઉસે એક ફર્ક નુમાયાં તોર પર નઝર આ રહા થા. કાહિરામેં સલીબી ઔર સૂડાની જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકે કઈ ખુફિયા અડ્ડે થે ઔર વહાંકે લોગોં પર સુલ્તાન અય્યૂબીકો પૂરી તરહ ભરોસા નહીં થા. દમિશ્કમેં ભી સલીબી તખ્રીબાર મૌજૂદ થે લેકિન યહાં કૌમકા બચ્ચા બચ્ચા ઉસ્કે સાથ થા, બલ્કે ઉસ્કે ઈશારે પર આગમેં કૂદ જાનેકો તય્યાર થા. ઈસ લિએ યહાંકે લોગોંકે મુતઅલ્લિક યહ ખત્રા બહુત કમ થા કે વહ દુશ્મનકે જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકે આલએ કારબન જાએંગે. દમિશ્ક ઔર શામકે લોગોંને નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે ઝમાનેમેં પુર વકાર ઝિંદગી ગુઝારી થી. ઉસ્કી વફાતકે ફોરન બા'દ ઉન્કા ઝાતી વકાર ખત્મ હો ગયા થા. નએ હુક્મરાનોંને ઉન્હેં રિઆયા બના લિયા થા. અમીર, વઝીર ઐશો ઈશ્રત ઔર ઝાતી સિયાસત બાઝિયોંમેં મસ્રૂફ હો ગએ ઔર ઈન્તિઝામિયાકે હાકિમ લોગોંકે લિએ વબાલે જાન બન ગએ થે. કાનૂનકા એહતિરામ ખત્મ હોના શુરૂઅ હો ગયા થા. કહબાખાને ઔર શરાબખાને ભી ખુલ ગએ થે. ચાર પાંચ મહીનોંમેં લોગોંકા જીના હરામ હો ગયા થા. અનાજ તકકી કમી હો ગઈ થી. લોગોંકો પતા ચલા કે અનાજ બાહર જા રહા હે. ઉમરાઅ ઔર વુઝરાઅને અનાજ દરપર્દા અપને હાથમેં લે લિયા થા ઔર દરપર્દા બાહર કહીં ભેજ દેતે થે. બાઝારોંમેં હર ચીઝકે ભાવ ચળ્હ ગએ ઔર લોગ તંગદસ્તી મહસૂસ કરને લગે થે.

વહાંકે લોગ તંગદસ્તી ઔર ફાકાકશી તક બર્દાશ્ત કરનેકો તય્યાર થે, લેકિન વહ કૌમી સતહસે ગિરનેકો તય્યાર નહીં થે. વહ સલીબિયોંકે સાથ દોસ્તી કરને પર આમાદા નહીં હો સકતે થે. વહ મહસૂસ કરને લગે થે કે ઉન્કે હુક્મરાન ઉન્હેં દુશ્મનકી ઝોલીમેં ડાલ રહે હેં. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકે દોરે હુકૂમતમેં ઝોંપળિયોં ઔર ફટે પુરાને ખૈમોંમેં રહનેવાલોંકો ભી મા'લૂમ હોતા થા કે સરકારી સતહ પર ક્યા હો રહા હે. જંગકી સૂરતમેં વહ મૈદાને જંગકી સૂરતે હાલસે આગાહ હોતે થે. ઝંગીકે મરતે હી લોગોંકો અછૂત કરાર દે દિયા ગયા થા. ઉન્હેં બતા દિયા ગયા થા કે હુકૂમતકે ઉમૂરકે મુતઅલ્લિક કિસીકો ઈસ્તિફસારકી જુર્અત નહીં હોની ચાહિએ. દો મસ્જિદોંકે ઈમામોંકો સિર્ફ ઈસ લિએ મસ્જિદોંસે નિકાલ દિયા ગયા થા કે વહ લોગોંકો

ગૈરત ઔર હુરિય્યત (આઝાદી)કા વઅઝ સુના રહે થે. ખલીફાકે મહલ ઔર દીગર સરકારી ઈમારતોંકે કરીબ આના અવામકે લિએ જુર્મ કરાર દે દિયા ગયા થા. વહી લોગ જો નૂરૂદ્દીન ઝંગીકો ભી રાસ્તેમેં રોક લિયા કરતે ઔર મહાઝોંકી ખબરેં સુના કરતે થે, અબ મા'મૂલીસે સરકારી અહલકારકો ભી દેખ કર હટ જાયા કરતે થે.

લોગ ઘટન મહસૂસ કરને લગે થે. જિહાદકે ના'રે ભી મરતે જા રહે થે. ના'રે તો મર સકતે હૈં જઝબે ઈત્ની જલ્દી નહીં મરા કરતે. લોગોંને ચોરી છુપે મિલ બેઠ કર સોચના શુરૂઅ કર દિયા થા કે વહ ક્યા કરેં. નૂરૂદ્દીન ઝંગીકી બેવાને ઔરતોંકી એક જમાઅત બનાલી થી. ઈન હાલાત ઔર ઈસ ઘટનમેં ઉન્હેં ઈત્તિલાઅ મિલી કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબી આ ગયા હે ઔર ફોજ સાથ લાયા હે તો વહ ઈસ્તિકબાલકે લિએ બાહર નિકલ આએ ઔર જબ ઉન્હેં પતા ચલા કે ખલીફા સુલ્તાન અય્યૂબીકો અપની ફોજકે ઝોરસે રોકના ચાહતા હે તો લોગ ફોજ પર ટૂટ પળનેકે લિએ તય્યાર હો ગએ. ખલીફાકે મુહાફિઝ દસ્તોંકી ઉન્હોંને બહુત બેઈઝ્ઝતી કી થી. યહી વજહ થી કે ખલીફા અલ્મલિકુસ્સાલેહ ઔર ઉસકે હવ્વારી અમીર ચોરોંકી તરહ દમિશ્કસે ભાગ ગએ થે ઔર અબ લોગ સુલ્તાન અય્યૂબી પર જાનેં ફિદા કરનેકો બેતાબ થે. લોગોંકી ઈસ જઝબાતી કૈફિયતને સુલ્તાન અય્યૂબીકા કામ આસાન કર દિયા થા.

ઔરતોંમેં કૌમી જઝબા પહલેસે હી થા. અબ યહ જઝબા દહકતે અંગારે બન ગયા. જવાં સાલ લળકિયોંકા એક વફદ સુલ્તાન અય્યૂબીકે પાસ ગયા ઔર યહ અર્ઝદાશ્ત પેશ કી કે લળકિયોંકો મહાઝ પર ફોજકે સાથ ભેજા જાએ ઔર ઉન્હેં અસ્કરી તર્બિયત દી જાએ. વહ ઝખ્મિયોંકી મરહમ પટ્ટીકે અલાવા લળના ભી ચાહતી થી. સુલ્તાન અય્યૂબીને ઉન્કે જઝબેકો સરાહતે હૂએ કહા, ''મુઝે જિસ રોઝ તુમ્હારી ઝરૂરત પળી તુમ્હેં ઘરોંસે નિકાલ લૂંગા. અભી તુમ્હારા મહાઝ ઘર હે. મેં તુમ્હેં ઘરોંકા કેદી નહીં બનાના ચાહતા. અગર તુમ માએં હો તો બચ્ચોંકો મુજાહિદ બનાઓ. અગર તુમ બહનેં હો તો ભાઈયોંકો ઈસ્લામકે પાસબાન બનાઓ. મેં તુમ્હારી

અસ્કરી તર્બિયતકા બંદોબસ્ત કર દૂંગા, મગર યહ ન ભૂલના કે તુમ્હેં ઘરોંકા નિઝામ સંભાલના હે." ઐસી ચંદ ઔર બાતેં કરકે ઉસે જૈસે કુછ યાદ આ ગયા હો. ઉસ્ને કહા, "એક મહાઝ ઔર હે જિસ પર તુમ કામ કર સકતી હો. તુમને સુના હોગા કે હમને ખલીફાકે મહલ ઔર અમીરોં, વઝીરોં ઔર હાકિમોંકે ઘરોંસે બહુતસી લળકિયાં બરઆમદ કી હેં. ઉન્કી તા'દાદ દો તીન નહીં દો તીનસો હે. હમને ઉન્હેં આઝાદ કર દિયા થા. વહ યહીં કહીં શહરમેં યા ગર્દો નવાહમેં હોંગી. મા'લૂમ નહીં વહ કહાં કહાંકી રહનેવાલી થીં ઔર અબ કહાં કહાં ખરાબ હોતી ફિર રહી હેં. મેં ઈન ઝરા ઝરાસે મસ્અલોંકી તરફ તવજ્જુહ નહીં દે સકતા. મેરે સામને બળે બળે ઉંચે પહાળ ખળે હેં. મેં યહ કામ સુપુર્દ કરતા હૂં કે લળકિયોંકો તલાશ કરો. ઉનમેં બહુતસી ઐસી હોંગી જિન્હેં ખરીદ કર યા અગ્વા કરકે હરમોંમેં દાખિલ કિયા ગયા હોગા. અબ ઉન્કા મુસ્તકબિલ યહી હે કે વહ ખુફિયા કહબાખાનોંમેં ચલી જાએંગી. સરાએમેં મુસાફિરોંકી ખિદમત કરેંગી ઔર ઝલીલો ખવાર હોતી ફિરેંગી. ઉન્કે સાથ કોઈ શાદી નહીં કરેગા. ઉન્હેં ઢૂંડો ઔર ઉનમેં ખોઈ હૂઈ ઈઝઝત અઝસરે નવ પૈદા કરકે ઉન્કી શાદિયોંકા ઈન્તિઝામ કરો."

લળકિયોંને ઈસ મુહિમકા આગાઝ કર દિયા. ઉન્હોંને અપને ઘરોંકે મર્દોંકી મદદ હાસિલ કર લી ઔર ચંદ દિનોંમેં કઈ એક લળકિયાં બર આમદ કરકે ઉન્હેં અપને ઘરોંમેં રખ કર ઉન્કી તર્બિયત શુરૂઅ કર દી. ઈન બદનસીબ લળકિયોંમેં સહર નામકી એક લળકી થી જિસે ઝબરદસ્તી રક્કાસા બનાયા ગયા થા. ઉસે એક અમીરકે ઘરસે બરઆમદ કરકે રિહા કિયા ગયા થા. ઉસ્ને એક ગરીબસે ઘરાનેમેં પનાહ લે રખ્ખી થી. ઈત્તિફાકસે લળકિયોંકો પતા ચલા તો ઉસે વહાંસે લે આએં. ઉસ્ને જબ દેખા કે દમિશ્કકી લળકિયાં બાકાઈદા ફોજકી તરહ કામ કર રહી હેં તો ઉસ્કી સોઈ હુઈ ગૈરત બેદાર હો ગઈ ઔર ઉસમેં જઝબએ ઈન્તિકામ ભી પૈદા હો ગયા. ઉસ્ને લળકિયોંકો બતાયા કે ઉસ્કે સાથકી એક રક્કાસા સરાએકે માલિકકે પાસ હે. સહર સરાએકે માલિકકો જાન્તી થી. ઉસ્ને બતાયા કે યહ આદમી સલીબિયોંકા જાસૂસ હે. ઉસ્ને એક તેહખાના બના રખ્ખા હે જહાં ફિદાઈ (હશીશીન) ઔર સલીબી જાસૂસ રાતોંકો જાતે હેં. રકસ (નાચ) હોતા હે

ઔર શરાબકે મટકે ખાલી હોતે હૈં. સહરકો ભી એક રાત વહાં લે જાયા ગયા થા. ઉસ્ને કહા, “મૈં ઈન જાસૂસોંકો પકળવા સકતી હૂં લેકિન મૈં ઉનહૈં પકળવાના નહીં ચાહતી. સરાએકે માલિકકો ઉન્કે સાથ અપને હાથોં કત્લ કરના ચાહતી હૂં, મગર યહ કામ મૈં અકેલી નહીં કર સકતી. તુમ મેરા સાથ દો.”

લળકિયાં તય્યાર હો ગઈ. ઉન્હોંને એક મન્સૂબા તય્યાર કર લિયા. ઉસ્કે મુતાબિક એક શામ સહર પર્દેમેં સરાએકે માલિકકે પાસ ચલી ગઈ. વહ ઉસે દેખ કર બહુત ખૂશ હુવા. સહરને કહા, “મૈં ફોરન તુમ્હારે પાસ પહુંચ જાતી લેકિન શહરમેં પકળ ધકળ હો રહી થી. મુઝે ડર થા કે મૈં તુમ્હારે પાસ આઈ તો તુમ ભી પકળે જાઓગે. મૈં એક ગરીબસે ઘરાનેમેં યતીમ લળકી બન કર છુપી રહી. અબ હાલાત સાફ હો ગએ હૈં. તુમ પર કિસીને શક નહીં કિયા ઈસ લિએ તુમ્હારે પાસ આ ગઈ હૂં.”

સરાએકા માલિક ઉસે અપને રક્કાસાકે પાસ લે ગયા. વહ ભી બહુત ખૂશ હૂઈ. ઈસ શામકે બા'દ વહ ચંદ રાતેં વહી રહી. ઉસ્ને દેખા કે ખલીફા ઔર અય્યાશ ઉમરાએકે ચલે જાને ઔર સુલ્તાન અય્યૂબીકે ઈત્ને સખ્ત અહકામકે બાવજૂદ સરાએકે તેહખાનેકી રોનક વહી થી. ઉસમેં કોઈ ફર્ક નહીં આયા થા. મુસાફિર અપને કમરોંમેં સો જાતે થે તો તેહખાનેકી દુન્યા આબાદ હો જાતી થી. વહાં અબ ભી સલીબી જાસૂસ ઔર ફિદાઈ આતે થે. સહર ઉન્કા દિલ લુભાતી રહી ઔર રાતોંકો નાચતી ઔર ઉન્હેં શરાબ પિલાતી રહી. યહ લોગ મુસાફિરોંકે બહરૂપમેં સરાએમેં આતે થે. સહરને યહ ભી દેખ લિયા થા કે રાતકો સરાએકે બાહર પહરેકા ઈન્તિઝામ ભી હોતા હે તાકે કોઈ ખત્રા નઝર આએ તો તેહખાને તક કબ્લ અઝ વક્ત ઈત્તિલાઅ પહુંચા દી જાએ. સહરકો વહાં કેદ કર લિયા ગયા થા. વહ અકેલી બાહર નહીં જા સકતી થી. વહ દિલ પર પથ્થર રખ કર વહાં નાચતી રહી. વહ માયૂસ હો ગઈ થી કે વહ ઈન્તિકામ લેને આઈ થી, મગર કેદ હો ગઈ. ઉસ્ને કિસી પર અપની માયૂસીકા ઈઝહાર ન હોને દિયા. ઈસસે યહ ફાઈદા હુવા કે વહ લોગ ઈસ પર એ'તિબાર કરને લગે. બા'ઝ રાઝકી બાતેં ભી ઉસ્કે સામને કર ગુઝરતે થે.

એક રાત તેહખાનેકી મેહફિલમેં એક સલીબી જાસૂસને સરાએકે માલિકસે કહા, "હમ ઈન દો લળકિયોંસે ઉકતા ગએ હૈં. કોઈ નઈ ચીઝ લાઓ."

સહર ઔર દૂસ્રી રક્કાસા ભી વહીં થી. દૂસ્રી રક્કાસાકો તો અફસોસ હુવા હોગા. સહરકો ઉમ્મીદકી એક કિરન નઝર આ ગઈ. સરાએકે માલિકને કહા કે સલાહુદ્દીન અય્યૂબીને ઐસી ફિઝા પૈદા કર દી હે કે અબ દમિશ્કમેં કોઈ ઔર રક્કાસા યા કોઈ નઈ ચીઝ નહીં મિલ સકેગી.

"મિલ કયૂં નહીં સકેગી ?" સહરને કહા, "જિન નાચને ગાનેવાલિયોંકો અમીરોંકે ઘરોંસે પકળ કર આઝાદ કર દિયા ગયા થા વહ અભી યહીં હૈં. મેરી તરહ વહ ભી છુપી હૂઈ હૈં. અગર તુમ લોગ મુઝે દો તીન રોઝકે લિએ બાહર જાને દો તો મેં ઉન્હેં પર્દાદાર ખવાતીનકે ભેસમેં યહાં લે આઉંગી."

સહરકો ઉસ વક્ત તક કાબિલે એ'તિમાદ સમઝ લિયા ગયા થા. ઉન્હોંને ઉસે ઈજાઝત દે દી ઔર કુછ રકમ ભી દે દી. સુબ્હ હૂઈ તો સહર પર્દેમેં બાહર નિકલ ગઈ.

ચાર પાંચ રોઝ બા'દ સરાએકે ચોર દરવાઝેસે આઠ મસ્તૂરાત દાખિલ હૂઈ ઔર સરાએકે માલિકકે કમરેમેં ચલી ગઈ. મસ્તૂરાતને બુર્કા નુમા લબાદે ઓળ્હ રખ્ખે થે જિનમેં ઉન્કે ચહરે છુપે હૂએ થે. કમરેમેં આ કર સબને નિકાબ ઉઠા દીએ. સરાએકે માલિકને આંખેં મલ કર ઉન્હેં દેખા. ઉસે યકીન નહીં આ રહા થા. યહ સબ જવાન લળકિયાં થીં ઔર એકસે એક બળ્હકર ખૂબસૂરત. ઉન્કે સાથ સહર થી. ઉસ્ને બતાયા કે ઉનમેંસે કોન કિસ્કે પાસ થી ઔર યહ ભી બતાયા કે ઉન્કા રકસ (નાચ) દેખ કર ઔર ગાના સુન કર તુમ પર મદહોશી તારી હો જાએગી. ઉસ્ને કહા, "આજ રાત અપને તમામ દસ્તોંકો તેહખાનેમેં બુલાલો."

સરાએકા માલિક પાગલોંકી તરહ ઉઠ દોળા. વહ અપને સાથિયોંકો રાત તેહખાનેમેં આનેકો કહને ગયા થા. સહર લળકિયોંકો દૂસ્રી રક્કાસાકે પાસ લે ગઈ. વહ રક્કાસા ઉન્હેં દેખ કર હેરાન હૂઈ કે વહ ઉનમેંસે કિસીકો

ભી નહીં જાન્તી થી. ઈસ રક્કાસાને એક લળકીકે સાથ અપની મખ્સૂસ ઈસ્તિલાહોંમેં બાત કી તો વહ લળકી ઝરા ઝેંપ (શરમા) ગઈ. સહરને ઉસે કહા, "યહ ડરી હૂઈ હૈ. મૈં ઉન્હેં ઝમીનકે નીચેસે નિકાલ કર લાઈ હૂં. રાતકો ઉન્કા ફન દેખ કર સમઝ જાઓગી કે યહ કોન હૈં ઔર કહાંસે આઈ હૈં."

વહ રક્કાસા મુત્મઈન ન હૂઈ. ઉસે કુછ શક હોતા યા ન હોતા ઉસે યહ અફસોસ ઝરૂર થા કે ઈન લળકિયોંકે સામને ઉસ્કી કદરો કીમત ખત્મ હો ગઈ હે. ઉસ્ને સહરકો અપને કમરેમેં લે જા કર કહા, "મા'લૂમ હોતા હે કે તુમ્હારા દિમાગ ખરાબ હો ગયા હે. યહ નઈ લળકિયાં હૈં ઔર ખૂબસૂરત ભી હૈં. ઉન્કે મુકાબલેમેં હમ દોનોં બહુત હી પુરાની નઝર આએંગી. હમારી કીમત ઈત્ની ગિર જાએગી કે યહ લોગ હમેં પુરાને સામાનકી તરહ ઉઠા કર બાહર ફેંક દેંગે. તુમ ઉન્હેં કહાંસે લે આઈ હો ? કયૂં લે આઈ હો ? તુમને બહુત બળી ગલતી કી હે."

"મૈં દર અસલ અપની મશક્કત કમ કરના ચાહતી હૂં." સહરને જવાબ દિયા, "ઉન્કે આ જાનેસે દોનોંકા કામ કમ હો જાએગા."

દૂસ્રી રક્કાસા ઉસ્કી યહ દલીલ નહીં માન રહી થી. સહરકે પાસ ઔર કોઈ દલીલ નહીં થી જિસસે વહ ઉસે મુત્મઈન કરતી. દોનોંમેં તકરાર હો ગઈ. દૂસ્રી રક્કાસા ગુસ્સેમેં આ ગઈ ઔર બોલી, "મૈં સરાએકે માલિકસે કહૂંગી કે યહ લળકિયાં નાચનેવાલી નહીં, યહ અસ્મત ફરોશ લળકિયાં હૈં જિન્હેં ઈસ નાઝુક જગહ નહીં આના ચાહિએ કયૂંકે યહ તેહખાનેકે રાઝકો ખત્રેમેં ડાલ સકતી હૈં. ઈન નૌજવાન લળકિયોંકા કયા ભરોસા ?" યહ રક્કાસા બહુત તજરુબાકાર ઔર ચાલાક થી. ઉસ્ને સહરકી ઝુબાન બંદ કર દી ફિર ભી સહર ઉસ્કી બાત નહીં માન રહી થી. ઈસ રક્કાસાને આખિર યહ ધમકી દી, "અગર તુમ ઉન્હેં યહાંસે ચલતા નહીં કરોગી તો મૈં યહાં આનેવાલોંકો યહ કહ કર યહાં આનેસે રોક દૂંગી કે તુમ ઉન્હેં ગિરફતાર કરાનેકે લિએ ઈન લળકિયોંકા જાલ ફેલા રહી હો."

સહર પરેશાન હો ગઈ. દૂસ્રી રક્કાસા ગુસ્સેમેં બાહર જાનેકો ઉઠી ઔર દરવાઝેકી તરફ ચલી. સહરને બળી ફુરતીસે અપની કમીઝકે નીચે

હાથ ડાલા ઔર કમરબંદસે ખંજર નિકાલ કર દૂસરી રક્કાસાકી પીઠકે પીછે ઘોંપ દિયા. વહ ઝખ્મ ખા કર ઘૂમી તો સહરને ખંજર ઉસ્કે દિલમેં ઉતાર દિયા ઔર દાંત પીસ કર કહા, "મેં તુઝે કત્લ નહીં કરના ચાહતી થી. બદબખ્ત તુઝે ભી મેરે હી હાથોં મરના થા." ઉસ્ને ઉસીકે કપળેસે ખંજર સાફ કિયા. રક્કાસાકી લાશ પર ઉસ્કે પલંગસે બિસ્તર ઉઠા કર ફેંક દિયા ઔર દરવાઝા બાહરસે બંદ કરકે અપને કમરેમેં ચલી ગઈ. અપને ખૂન આલૂદ કપળે બદલે ઔર ખંજર કમરબંદમેં ઉળસ કર કમીઝકે નીચે છુપા દિયા.

રાત સરાએકે માલિકકે અલાવા છે આદમી તેહખાનેકે ઈસ કમરેમેં આએ જહાં રક્સ ઔર શરાબકા દોર ચલા કરતા થા. સરાએકે માલિકને સહરસે દૂસરી રક્કાસાકે મુતઅલ્લિક પૂછા તો સહરને નફરતકે લહજેમેં કહા, "વહ ઈન લળકિયોંકો દેખ કર જલ ભુન ગઈ હે. વહ અપને આપકો ઈન સબસે ઝિયાદા હસીન સમઝતી હે. આજ રાત યહાં ન આએ તો અછ્છા હે. મેહફિલકે રંગમેં ભંગ ડાલેગી."

"લઅનત ભેજો." સરાએકે માલિકને કહા, "કલ ઉસસે નિમટ લૂંગા. ઉસે પળી રહને દો અપને કમરેમેં."

સહરને ઉન છે આદમિયોંસે કહા, "ઈન લળકિયોંકે પાસ અછ્છે કપળે નહીં હેં. ઉન્કા લિબાસ તુમ સબકે ઝિમ્મે હે. આજ રાત વહ જિન કપળોંમેં હેં ઉન્હીમેં તુમ્હારે સામને આએગી."

ઉન્હોંને જબ લળકિયોંકો દેખા તો ભૂલ હી ગએ કે ઉન્હોંને કૈસે કપળે પહન રખ્ખે હેં. લળકિયાં ચહરોંસે પેશાવર નાચનેવાલિયાં લગતી હી નહીં થીં. ઉન્કે ચહરે તરોતાઝા ઔર મા'સૂમસે થે. ઉન્કે બાલોંકો ભી નહીં સજાયા ગયા થા. ઉન્કી કોઈ હરકત ઝાહિર નહીં કરતી થી કે યહ પેશાવર હેં. ઉન્કા અંદાઝ સીધા સાદાસા થા. સહરને ઉન્હેં કહા કે અપને મેહમાનોંકો શરાબ પેશ કરો. વહ જબ સરાહિયોંસે પ્યાલોંમેં શરાબ ઉંડેલને લગીં તો એક આદમીને એક લળકીકો છેળા. લળકી બિદક કર પીછે હટ ગઈ. ઉસ્કા ચેહરા લાલ સુર્ખ હો ગયા.

"સહર !" ઉસ આદમીને કહા, "ઉન્હેં કહાંસે લાઈ હો ? યહ કિસકે પાસ થીં ?"

સહરને કહકહા લગાયા ઔર બોલી "અપના ફન ભૂલ ગઈ હૈં. યહ સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકા ખૌફ હૈ જો ઈન સબ પર તારી હૈ. અભી ખુલ જાએંગી."

"સલાહુદ્દીન અય્યૂબી !" એકને તન્ઝિયા કહા, "હમારે જાલમેં વહ અબ આયા હૈ. હમ ઉસે ઉસીકે અમીરોં ઔર સાલારોંસે મરવાએંગે." ઉસ્ને અપને એક સાથીકે કંધે પર હાથ માર કર કહા, "ઈસ્કા ખંજર સલાહુદ્દીન અય્યૂબીકે ખૂનકા પ્યાસા હૈ. જાન્તી હોના ઉસે ? યહ હસન બિન સબાહકી ઉમ્મતસે હૈ. ફિદાઈ !" ઉસ્ને એક લળકીકે ગાલ પર હલ્કીસી થપકી દે કર કહા, "અય્યૂબીકા ખૌફ દિલસે ઉતાર દો. વહ ચંદ દિનોંકા મેહમાન હૈ."

થોળીસી દેર બા'દ શરાબ રંગ દિખાને લગી ઔર રકસકી ફરમાઈશ હૂઈ. લળકિયાં સરાહિયોં ઔર પ્યાલિયોંકો ઈધર ઉધર કરતી ઔર ભરતી ઈન છ આદમિયોંકે પીછે હો ગઈ. અચાનક સબને કમીઝોંકે નીચે હાથ ડાલે, ખંજર નિકલે. સહરને ભી ખંજર નિકાલ લિયા થા. ઉસ્ને સરાએકે માલિક પર વાર કિયા ઔર દૂસ્રિયોંને છે આદમિયોંકો પે દર પે વાર કરકે લુબ્હકા દિયા. કિસીકો ભી સંભલનેકી મુહલત ન મિલી. સહર હરએક પર વાર પર વાર કિએ જા રહી થી જૈસે પાગલ હો ગઈ હો. ઉસ્ને ઈન્તિકામ લે લિયા.

યહ લળકિયાં શરીફ ઘરાનોંકી બેટિયાં થીં જો સુલ્તાન અય્યુબીકે પાસ અર્ઝદાશ્ત લે કર ગઈ થીં કે વહ મર્દોંકે દોશ બદોશ લળના ચાહતી હૈં. ઉન્હોંને હી સહરકો એક ગરીબ ઘરાનેસે બરઆમદ કિયા થા. ઉસ્ને જબ લળકિયોંકો જંગી પેમાને પર કામ કરતે દેખા તો ઉસે સરાએકે માલિકકા ખયાલ આ ગયા થા. ઉસ્ને લળકિયોંકો બતા દિયા થા કે સરાએકા તેહખાના જાસૂસોં ઔર તખ્રીબકારોંકા અડ્ડા હૈ. ઈન લળકિયોંકી મદદસે વહ ઉન્કો પકળવાના ચાહતી થી, મગર વહ ગઈ તો સરાએકે માલિકને ઉસ્કા બાહર નિકલના બંદ કર દિયા. જાસૂસોંકી ઈસ ફરમાઈશ પર કે નઈ લળકિયાં

લાઓ, ઉસે મોકા' મિલ ગયા. ઉસે નઈ લળકિયાં લાનેકી ઈજાઝત મિલ ગઈ. ઉસ્ને ઈન લળકિયોંસે ઝિક્ર કિયા ઔર કહા કે વહ નઈ લળકિયાં બન કર ચલેં ઔર ઈન આદમિયોંકો ખત્મ કિયા જાએ. લળકિયાં તય્યાર હો ગઈ. ઉન્હોંને સ્કીમ બનાઈ ઔર ઉસ્કે સાથ ચલ ગઈ. ઉન્હોંને યહ સોચા હી નહીં કે ઈન આદમિયોંકો અપને જાલમેં ફાંસ કર ગિરફતાર કરાયા જાએ. અગર ઉન્હેં ગિરફતાર કિયા જાતા તો ઉન્સે બળી કીમતી મા'લૂમાત હાસિલ કી જા સકતી થીં ઔર ઉન્સે નિશાનદહી કરવા કે ઉન્કે કઈ ઔર સાથી પકળવાએ જા સકતે થે, મગર લળકિયાં જોશીલી ઔર જઝબાતી થીં કે દુશ્મનકો હલાક કિયા જાતા હે. વહ અપને જઝબએ જિહાદકી તસ્કીન કરના ચાહતી થીં ઔર સહરકા સીના જઝબએ ઈન્તિકામસે ફટ રહા થા. વહ ઉનહેં અપને હાથોંસે કત્લ કરનેકો બેતાબ થી. ઉસ્ને દૂસ્રી રક્કાસાકો ઈસ લિએ કત્લ કિયા થા કે ઈન લળકિયોંકી અસ્લિયત બેનિકાબ હોનેકા ખત્રા પૈદા હો ગયા થા. ઉન્કી અસ્લિયતતો બેનિકાબ હો હી ચલી થી. ઉન્હેં ઈસ કિસમકી ગલીઝ મેહફિલકે તોર તરીકોં ઔર શરાબ પિલાનેકે અંદાઝસે વાકિફિયત હી નહીં થી. ઉન્હોંને બરવકત ખંજર નિકાલ લિએ ઔર અપને મકસદમેં કામ્યાબ હો ગઈ.

વહ સબ ચોર દરવાઝેસે નિકલીં ઔર અપને ઠિકાને પર પહુંચ ગઈં. ઉન્કી રિપોર્ટ પર કુછ દેર બા'દ ફોજને સરાએ પર છાપા મારા ઔર તેહખાનેમેં ગએ. વહાં લાશેં પળી હૂઈ થીં. તેહખાનેકે કમરોંકી તલાશી લી ગઈ. એક કમરેસે દૂસ્રી રક્કાસાકી લાશ બરઆમદ હૂઈ ઔર સરાએકે માલિકકે કમરેસે કઈ એક ષુબૂત મિલે કે યહ લોગ જાસૂસ ઔર તખ્રીબકાર થે, મગર આનેવાલા વક્ત સુલ્તાન સલાહુદ્દીન અય્યૂબી ઔર સલ્તનતે ઈસ્લામિયાકે લિએ તારીખકે સબસે બળે ખત્રે લા રહા થા ઔર સુલ્તાન અય્યૂબી દિન રાત જંગી મન્સૂબાબંદી ઔર ફોજકી ટ્રેનીંગમેં મસ્રૂફ રહતા થા.

